

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~Depth 89~~
 Σ 4. 89

2941 e. 235

Essay of the Affections of the Mind - 1711
Universal Essay in four Sections - 1711
& Eminence in other. Character of 1711
Salutary - Involuntary in Nature - 1711
Book of 1711 - 1711 - 1711
at 1711 - 1711 - 1711
Potatoes - Geography in 1711 2311

CORNELII NEPOTIS

VITÆ

EXCELLENTIUM IMPERATORUM.

VOL. I.

CORNELII NEPOTIS
VITÆ
EXCELLENTIUM IMPERATORUM
EX EDITIONE J. FR. FISCHERI
CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE
IN USUM DELPHINI
VARIIS LECTIONIBUS
NOTIS VARIORUM
RECENSU CODICUM ET EDITIONUM
ET
INDICE LOCUPLETISSIMO
ACCURATE RECENSITÆ.

VOLUMEN PRIMUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

CONSPECTUS

EORUM QUÆ HAC EDITIONE

CONTINENTUR.

	Pag.
NICOLAI COURTIN Epistola Serenissimo Delphino	1
Præfatio J. F. Fischeri	4
Cornelii Nepotis Vita, ex variis auctoribus excerpta	15
Testimonia et Judicia de Cornelio Nepote	25
Chronologia Rerum memorabilium in Cornelio Nepote, ad Olympiadas, Urbis Conditæ annos ex Catonianis rationibus, quæ a Varronianis duobus annis discrepant, et Christi nati digesta	51
Chronologia Historiæ T. Pomponii Attici	60
Cornelii Nepotis Præfatio	63
I. Miltiades	68
II. Themistocles	84
III. Aristides	103
IV. Pausanias	107
V. Cimon	116
VI. Lysander	122
VII. Alcibiades	128
VIII. Thrasybulus	149
IX. Conon	156
X. Dion	164
XI. Iphicrates	179
XII. Chabrias	185

	Pag.
XIII. Timotheus	191
XIV. Datames	198
XV. Epaminondas	216
XVI. Pelopidas	234
XVII. Agesilaus	242
XVIII. Eumenes	255
XIX. Phocion	276
XX. Timoleon	283
XXI. De Regibus	292
XXII. Hamilcar	298
XXIII. Hannibal	305
XXIV. M. Porcius Cato	329
XXV. Vita T. Pomponii Attici	335
Cornelii Nepotis Fragmenta quæ reperiri potuerunt omnia, Andreæ Schotti studio collecta	375
NOTÆ VARIORUM in Cornelii Nepotis Præfationem	399
————— I. Miltiadem	407
————— II. Themistoclem	429
————— III. Aristidem	453
————— IV. Pausaniam	459
————— V. Cimonem	471
————— VI. Lysandrum	480
————— VII. Alcibiadem	487
————— VIII. Thrasybulum	512
————— IX. Cononem	529
————— X. Dionem	529
————— XI. Iphicratem	543
————— XII. Chabriam	548
————— XIII. Timotheum	554
————— XIV. Datamem	561
————— XV. Epaminondam	576
————— XVI. Pelopidam	591
————— XVII. Agesilaum	597
————— XVIII. Eumenem	608
————— XIX. Phocionem	619
————— XX. Timoleonta	622

Notæ Variorum in	XXI. Reges	.	.	628
— — — — —	XXII. Hamilcarem	.	.	636
— — — — —	XXIII. Hannibalem	.	.	643
— — — — —	XXIV. M. Porcium Catonem			668
— — — — —	XXV. T. Pomponium Atticum			676
— — — — —	Fragmenta	.	.	700
RECENSUS EDITIONUM	Cornelii Nepotis	.	.	721
RECENSUS CODICUM Mss.	Cornelii Nepotis qui in			
	Bibliothecis Britannicis asservantur	.	.	745
INDEX in Corn. Nepotem, a Jo. Andrea Bosio	confectus	.	.	i

SERENISSIMO PRINCIPI
D E L P H I N O.

JAMDUDUM injuria temporum Patria sua profugi viri totius Antiquitatis illustrissimi toto orbe terrarum circumspiciunt, ad quem confugere possint, **PRINCEPS SERENISSIME** : nec hactenus facile invenerunt, qui et in eo dignitatis aut potestatis apice constitutus esset, cujus sub clientela securi quiescerent; et qui linguarum ac literarum satis peritus, ut se Romana lingua loquentes intelligeret, atque adeuntes se benigno vultu exciperet. In Te uno utrumque feliciter inveniunt, **PRINCEPS ILLUSTRISIME**. Te enim veluti nascentem Solem intuentur, ex cujus lumine novum sibi splendorem contrahant, et sub cujus felici aspectu nihil amplius reformident. Se Tibi sua lingua, licet extranea, non minus notos et familiares fore confidunt, quam si nostra vernacula loquantur. Ex Græcia, Asia, Sicilia, Africa, Italia profecti, in Augustissimam totius orbis Aulam ingrediuntur, ut inter tuos Aulicos ipsos admittere non dedigneris. Sed quia varii variis linguis, pro regionum diversitate, uterentur; **CORNELIUM NEPOTEM** Interpretem nacti sunt, cujus unius ore se manifestent, variam vitæ suæ fortunam, et præclarissima tum belli cum pacis facinora exponant. Congenitas sibi dotes tuis, velut in obsequium, offerunt:

Miltiades summam humanitatem et comitatem; Themistocles artis militaris peritiam et solertiam; Aristides justitiam; Alcibiades egregiam corporis formam, et animi magnitudinem; alii alia tuos ob oculos ponunt. Sed ea omnia, eximia licet, et omnium sæculorum retroactorum celebrissima, tuis tamen, tum corporis cum animi, virtutibus longe esse postponenda fatentur: neque tam, ut Te doceant, quam ut ipsimet doceantur, conspectum tuum ambiunt. Ferunt quidem secum plurimas togæ militiæque artes; varias præ manibus suis palmas gestant, caputque suum multis laureis redimitum exhibent. Sed quid hæc omnia si cum præstantissimis LUDOVICI MAGNI Patris tui virtutum exemplis conferantur? si cum ejus triumphis, bellicque facinoribus componantur? An negabit aliquis Te in obsidione Dolensi, ad quam Illustrissimo ac Sapientissimo MONTAUSERIO Duce et Rectore profectus es, longe plura ab Augustissimo tuo Parente didicisse, quam in evolvendis omnibus veterum sæculorum monumentis? Cum enim Te urbis moenia circumducebat; cum Tibi inter ignes et tela hostilia castrensium operum munitiones ostendebat, nonne, quemadmodum et olim suum Iulum Æneas, his te verbis compellare videbatur:

‘Disce, puer, virtutem ex me, verumque laborem?’

Ita est sane; nec, si illud ex ejus ore non profuebat, impavidus illius animus, perpetuus ac indefessus labor conticescebat. Patrem verbo et exemplo docentem audiebas; hi verbis tantum docent. Audis ipsos multa narrantes; at Regem plura et majora facientem vides. Præterea, quid his in Illustribus Viris invenias, quod non in Illustrissimo Duce MONTAUSERIO longe excellentius jampridem inveniris? Nonne Miltiade humanior, Themistocle peritior, Aristide justior, vitæ integritate Phocione clarior; unus denique omnibus præstantior? Quatuor olim viri apud Persas educandis futuris Regni hæredibus præficiébantur: ex quibus qui sapientissimus, res sacras ac politicas Principem edocebat; qui justissimus, ab omni mendacio et dissimulatione, tanquam a vitis regio sanguine indignis, aver-

tebat; qui moderatissimus, in omnes voluptatum illecebras ipsi odium instillabat; qui fortissimus, animum Principis adversus omnia pericula confirmabat. Quis nescit autem quatuor illos Principum Persarum Moderatores in uno Duce MONTAUSERIO contineri? Si sapientiam quæras, quis eo sapientior? Si justitiâ, quis justior? Si temperantiam, quis moderatior? Si denique fortitudinem, quis generosior, quis manu fortior?

Non habet ille parem, quem tot de millibus unum
Rex voluit Gnato moribus esse Ducem.

Quique Phrygum excidio quondam formavit Achillem,
Quanquam par Superis, est tamen ille minor.

Nam quantum tener hic Pelidem vincit Alumnus,
Tantum ille Æmonio præstat ubique Seni.

Scilicet ut Magnum LODOICUM Gnatus adæquet
Unus hic a Magno Rege legendus erat.

Non ergo illi CORNELII NEPOTIS Viri illustres ad te accedunt, PRINCEPS SERENISSIME, quasi Doctores; sed futurorum tuorum operum Admiratores; non Emendatores, at præstantissimarum dotium Æmulatores: quos si benigne admiseris, atque tui magni Nominis umbra tutos esse volueris, neque exilium suum, neque cetera reflantis fortunæ incommoda quæ olim passi sunt, recordabuntur. Nec ingratum omnino fore confido primum illud obsequii specimen, quod, quantum in se est, submisce ac fideliter tibi devovet ac consecrat,

CELSITUDINIS TUE

Humillimus, obsequentissimus,
ac fidelissimus Servus,

N. COURTIN.

LECTORI BENEVOLO

S.

JOH. FRIDER. FISCHERUS.

QUÆ Justini, aliorumque scriptorum veterum Latinorum, sancta et veneranda monumenta violare sustinuerunt impuræ manus atque profana ingenia Minellii, Junqueri, eorumque similium: ea Cornelii quoque Nepotis pulcherrimas elegantissimasque Vitas imperatorum Græcorum¹ commentis puerilibus et inficetis deturpare atque contaminare ausa sunt; quas etiam ornari omnibus modis illuminarique oportebat. Quæ stulta istorum hominum atque impudens audacia commovere cupidissimum quemque doctrinæ antiquæ ac sollicitare eo magis debet, quo majorem illius culpa perniciem, quo plures pestes, quo graviore calamitates, fundo, ut ita dicam, bonarum literarum illatas semper esse legimus, atque etiamnum inferri tristes videmus. Cujus quidem rei causæ in promptu sunt, neque abditæ, credo, et contactæ. Etenim cum Vitæ illæ, non minus quam reliqui priscorum Romanorum libri, fere a pueris atque adolescentulis, qui linguæ sibi Latinæ notitiam volunt comparare, legantur, et vero etiam debeant quam studiosissime legi:

NOTÆ

¹ Altera pars operis Nepotis commentor. v. Hannibal. 13. 4. Extant
plexa erat vitas imperatorum Roma- Cato et Atticus.

quid putemus fieri posse facilius, quam ut obscura stultitia istarum notarum, quæ nihil minus quam sententiam librorum aperiant, rejecti et deterriti adolescentes, præsertim capitaliores, æterno literarum Latinarum capiantur fastidio? Deinde si verba lectissima et nitidissima et purissima veterum, si gravissimas gratiæque plenissimas sententias, videant verbis tam impuris, et sordidis et inquinatis, tam abjectis et ineptis, tam inconditis et ne Latinis quidem, obrutas efferri: nonne videatur esse vehementer timendum, ne tirones Latini sermonis deducantur eo, ut de ipsa doctrina elegantiaque scriptorum sentire tenuiter maleque existimare incipiant? Cum porro Minelliana interpretandi ratio sit ejusmodi, ut vel tardissima eam ingenia possint mensium haud multorum spatio assequi: nonne periculum esse arbitremur, ne facultas enarrandi scripta veterum omnis, quæ tam facile scilicet et sine ullo negotio parari ab cujuslibet ingenii hominibus possit, contemnatur? nonne valde metuendam sit, ne Grammatici, quorum doctrina, sicuti Grammatistarum, scientia vulgaris Grammaticæ sola videatur contineri, inepti homines ab ineptis indoctisque Tigelliis^a ferantur? nonne fenestram ea re juventuti ad negligentiam, ad desidiam, ad pigritiem, patefieri censeamus? nonne vero tristi superiorum temporum memoria admoniti vereamur, ne Grammatica, hoc est, ars disciplinaque interpretandi veteres auctores vera et recta, neglectum tandem istum despectumque indignum sui ultura graviter et vindicatura sit omnium disciplinarum bonarum et artium, atque religionis adeo integræ nec contaminatæ omnis, fuga misera atque repentino interitu? Quo magis, cum adornanda erat nova Vitarum elegantissimi Nepotis editio, faciendum putavi, ut notis Stubelianis, pestibus, ut demonstravi, literarum capitalibus, pulsis et tanquam jugulatis, reviviscere juberem ac redire eas, quibus planissime declararetur, quam longe lateque pateret doctrina Grammatico-

NOTÆ

^a V. Cic. ad diversos vii. epist. 24.

rum; quam acri illi iudicio; quam emunctis naribus, præditi, quam incredibili cognitione omnis memoriæ et antiquitatis, quam magna, quam accurata, quam perfecta, scientia linguarum veterum, instructi esse deberent; quæ bona, quæ dotes, sine acerrima industria et diligentia, sine maximo plurimorum annorum usu, non venirent: ut et acuerentur studia tironum, et ab ipsa Grammatica omnis contemptus, omnes contumeliæ, defenderentur removerenturque quam longissime.

Sed quo melius de bonitate utilitateque editionum Nepotis statui et judicari possit; animum induxi ostendere, ut nuper in Justino feci, e quibus libris fluxerit unaquæque earum; an et quam diligenter inspexerit scriptos Editorum quisque libros; quam curam, quam fidem, præstiterint in reddendis et recensendis Corneliî verbis; an forte et quas conjecturas inculcarint, ut fit, atque inferserint. Dicam vero primum de libris scriptis, quibus quidem Editores constet usos esse: deinde editos quoque lustrabimus. Quod si non attigero omnia, quod mihi etiam usu venit in historia librorum Justinî contextenda:³ cogitent velim lectores æqui, perquam raro se hoc in genere omnia offerre in tempore; quod vel Fabricii et Metarii, diligentissimorum hominum, exemplum plane doceat; et nos in digerendis enarrandisque

NOTE

³ Quæ nobis postilla de libris Justinî indagare licuit, ea hæc sunt. Præter scriptos Codices, quos commemoravimus, laudatur Codex Duisburgensis a Duquero ad Flor. I. 20. I. I. 26. 6. et III. 21. I. et 13.: duo Dorvilliani ab Audendorpio, cum ad Frontinum Strateg. p. 38. et alibi, tum ad Cæsaris Commentarios passim. Ab ipso quoque Dorvillio ad Charit. p. 562. ubi tres memorat Mss. Justinî; in Obs. miscell. vol. V. tom. 3. pag. 13. Nam Dorvillium esse auctorem illarum notarum, patet ex eod. vol. p. 299. ubi locum ex Charitone profert, et se, promittit,

eum editurum. In bibl. Gothana est Ms. Justinî: vid. catal. Mss. Et in bibliotheca Guelferbytana accepi ab Hensingero meo, Viro magnæ doctrinæ summæque humanitatis, extare, inter Gudianos, duo, alterum membranaceum, sæculo, ut videtur, XIII. scriptum: alterum chartaceum, sæculi XV. partum. add. Schelhorn. amoenitatt. litt. tom. V. p. 198. sq. In eadem bibliotheca sunt quoque editionis Zaroti et Sabellici exempla. Iis autem, qui Justinî locos prave corrigere conati sunt, addi debent summi Viri, Trillerus, Christl. Crusius, et Joh. Mich. Heusingerus.

iis, quæ cognoscere et congerere licuit, diligentiam probasse, certe voluisse probare.

Italise bibliothecas non reperio suppeditasse ad emendandas Nepotis Vitae Codices scriptos multos, præter eos e quibus primæ illarum editiones, tanquam rivi e fontibus, deductæ fuere. Magius quidem, de cujus in Cornelium meritis deinde dicemus, usus est libris scriptis duobus; uno proprio, quem membraneum vocat;⁴ alieno altero, quem pertinuisse ostendit⁵ ad bibliothecam Coenobii, quod ab divo Antonio appellatur, Venetam:⁶ de quorum librorum

NOTE

⁴ Ad Milt. 4.

⁵ Ad Eumen. 6. 3. Han. 13. 1. Cat. 1. 1. et in epistola de ætate Cornelli Nepotis ad Gregorium Angelierum et Paulum Ligium, Angliarienses.

⁶ Cod. Ms. Ven. v. Mag. ad Militiad. 4. 4. [Aliorum codd. Mss. notitiam addere juvat. Lucæ in Etruria in ædibus PP. S. Mariæ Curtis Orlandigorum est in cod. chart. sæc. xv. in fol. min. Æmilii Probi (Cornelii Nepotis) *de excellentibus ducibus exterarum gentium* liber. V. Franc. Antonii Zachariæ—iter literarium per Italiam ab ann. 1783. ad ann. 1787. Venetiis. 1769. 4. pag. 24. Mantus in cod. membran. Cæciliano in 8. sub exitum sæculi xv. scripto sunt vitæ Cornelii Nepotis cum duobus fragmentis epist. Cornelie; matris duorum Gracchorum. V. Catalogo de' codici Mss. della famiglia Capilupi di Mantova, illustrato dall' Abate Don. Giovanni Andres. Mantova, 1897. 8. pag. 16. sq. Taurini in cod. 297. membran. sæc. xv. quendam regis bibl. fol. 1. Titi Pomponii Attici vitæ ex Cornelio Nepote. V. catal. codd. Mss. bibl. regii Turicensis Athenæ, auct. Jos. Pailin, Anton. Rivarola et Franc. Berta. Taurini; 1749. fol. p. 28. Paris in bibl. publ. secundum catalog. codd. Mss. biblioth. regie, part. III. tom.

iv. in cod. 5826. nr. 6—8. vitæ Pomponii Attici; it. Catonis, auctore Cornelio Nepote; ejusdem sive Æmilii Probi liber de excellentibus ducibus exterarum gentium.—in codd. 5831. nr. 9. et 8534. vitæ Pomponii Attici.—in codd. 5827. et 6143. de excellentibus Græciæ ducibus et exterarum gentium. In quinque codd. est liber de viris illustribus, perperam Cornelio Nepoti tributus. In catalogo librorum Mss. Angliæ et Hiberniæ, Oxon. 1697. fol. tom. 1. p. 96. nr. 291. Corn. Nepos Cantabrigiæ in coll. S. Trinitatis.—tom. II. p. 3. nr. 46. in codice eccl. S. Petri apud Eboracum. De Vossianis, nunc Leidensibus, codd. ipse Fischerus postea egit. In illo autem catalogo estantur tom. II. p. 65. nr. 2439. P. 67. nr. 2586. et p. 68. nr. 3670. tum inter codd. quoque Vossianos p. 70. nr. 2755. Æmilii Probus Lambini cum emendationibus et notis Mss. ac p. 72. nr. 2977. Cornelium Nepotæ Savatons, Squaligeri manu notatus. Pag. 90. nr. 4614. Corn. Nepos, inter codd. Franc. Bernardi. Pag. 229. nr. 7535. inter libros Eduardi Bernardi Latinos cum veteribus exemplaribus collatos. Auctore Bern. de Montfaucon in Bibliotheca bibliothecarum Mss. nova, tom. 1. p. 292. D. in Bibl. Laurent. Medicea, histo-

antiquitate et bonitate existimari a nobis eo minus potest, quo pauciores ex iis prolatas a Magio⁷ lectiones videmus. Videtur tamen uterque liber omnes continuisse Imperatores, excepto Attico: in cujus Vita enarranda et explicanda ea contigit felicitas magno illi Ernstio, ut e bibliotheca Medicea nobili, Ferdinandi tertii, Etruriæ principis, jussu et auctoritate, acciperet⁸ libros manu scriptos duo: qui ab eo Medicei dicuntur. Ille ipse autem Ernstius in recensendis Vitis ceteris adhibuit Codicem membranaceum proprium, quem in Gallia Aureliæ emerat,⁹ et cujus lectiones cum lectionibus duorum librorum Bavaricorum¹ fere convenire cognovimus. Hos quidem e bibliotheca Monacensi tum instructissima dederat Maximilianus, Baviaræ princeps, Oberto Gifanio, Jurisconsulto, cujus paucos similes fert ætas nostra. Ab Gifanio² deinde venerunt in manus Gasperis Schoppii, Franci, popularis mei, qui eos non solum diligenter cum exemplo editionis Ingelstadiensis ann. 1593. commisit, verum multas etiam ex iis lectiones in Verisimilium libros³ conjecit.⁴ Schoppii exemplar cum postea nactus esset Michaël Picartus, Francus; et ipse emendare

NOTE

riarum Latinarum Cornelii Nepotis vita Attici: Catonis compendiosa vita. Pag. 512. E. in bibl. Ambros. Mediolan. vita Attici.]

⁷ Commemorat Magius cod. Ms. Arlenii in Miscell. iv. cap. 15. p. 1432. tom. II. Thesauri Gruter.

⁸ Vid. notæ Ernstii ad Att. 1. 1. et 7. 2.

⁹ Vid. Ernstius ad Milt. 3. 4.: ad Themist. 1. 1.: ad Alcib. 10. 5.

¹ Vid. Ernstius ad Epam. 2. 5.

² Ipse scripsit se Hubertum in epistolis ad Lipsium in vol. I. Sylloges Burmann. ubi p. 342. dicit, 'se aliquid parare in hunc' (Cornelium Nepotem.) Atque in indice operum, quæ in Ms. Huberti Giphanius reliquit, (in Schelhornii Amcenitt. literaris tom. XII. p. 591.) nominantur

Cornelii Nepotis opuscula et fragmenta diligenter ex vett. codd. collecta et emendata: in eadem commentarii. Jungermanni. in notis ad Jul. Pollucis Onomastic. I. segm. 65. p. 43. ed. Hemsterhus. laudat illos Gifanii commentar. additque nondum vero illos esse editos.

³ Lib. I. 20. lib. II. 3. 10. lib. III. 4. 8. 12. 20. lib. IV. 2. 8. 14. 18. Editi sunt Verisimilia Schoppii primum Noribergæ octonis A. C. MDCCXCVI. cum haberet Schoppius annos viginti. Iterum Amstel. 1662. 8.

⁴ V. Schoppii præf. ad Verisimilia, et Verisimil. lib. I. cap. 20. p. 70. sqq. Is vero postea se vocavit Scioppium. Vid. Epist. Ritterhusii ad Scaliger. p. 335. tom. II. Syllog. epistol. Burmann.

nonnulla inde Nepotis loca in Periculis Criticis⁵ instituit. Sed quia Schoppius non distinxit satis et secrevit unum Codicem ab altero, quia eos simpliciter membranas vocat: opera sua certe et manu non multum sublevasse debet existimari posterorum studia. Et quoniam coepimus dicere de Germaniæ liberalitate in Nepotem: age, quos alios orbis noster libros scriptos benignus concesserit ejusdem Editoribus, videamus. Atque Schefferus quidem, cui non videatur merita sua in bonas literas vehementer eo auxisse, quod passus est Boeclerum, cum Nepotem tertium ederet, scripto Codice uti? quem optimæ fuisse notæ, lectiones ex eo excerptæ satis declarant. Complexus est Imperatores, præter Atticum, omnes; fueratque a Sebastiano Mugio, primo domino, cum Stephanianæ editionis exemplo diligenter collatus. At vehementer dolendum est, Boeclerum cum inhumanitate sua, tum etiam negligentia, causam conquerendi justam Scheffero dedisse: nam nec fassus est uspiam Boeclerus, a quo acceperit Codicem; nec curiose satis ejus lectiones enotavit. Quare si eum ipse denuo contenderet cum libris editis, et vel neglecta a Boeclero proferret, vel perperam maleque laudata ab eodem emendaret, se laborem suscepturum Schefferus speravit nec ingratum studiosis nec inutilem. Fecit utrumque in Adversariis suis,⁶ quibus, post mortem ejus, Belgæ ditarunt sua Miscellaneorum Volumina.⁷ Lectiones hujus Codicis, qui cum Boeclerianus, tum Schefferianus a possessore, dicitur, reperi raro discrepare a lectionibus libri Leidensis primi,⁸ Vossiani secundi,⁹ de quibus infra erit dicendi locus, et

NOTE

⁵ C. 10. Pericula Critica Picarti, Professoris artium Altorpini, iterum quaerunt, cura Joh. Sauberti, quaternis Helmstädi A. C. MDCLXIII. post primam editionem quinto et quinquagesimo.

⁶ C. 14. et c. 24.

⁷ Vol. 8. p. 432-438. vol. 9. p. 196-212. In vol. 9. p. 197. annotat, is-

tum codicem fuisse Seb. Mugii.

⁸ V. c. x. 9. 1. xiv. 1. 4. et 4. 5. etc.

⁹ V. c. viii. 2. 7. x. 8. 4. et 9. 2. xi. 1. 4. xii. 1. 2. xiv. 5. 4. et 5. 5. et 10. 1. et 11. 2. xv. 1. 1. etc. Discrepant tamen nonnunquam. Vid. xii. 3. 3. xiii. 3. 5. xiv. 6. 1. et 11. 3. xv. 4. 5. et 8. 5. etc. Conveniunt Mas. Az. Voss. 2. et Boecl. xvi. 5. 5. etc.

Axeniani Codicis: ita ut unus sæpe corrigi ex altero¹⁰ recto possit. **Axenianus** liber nomen habet a Petro Axenio illo, qui fabellas Pseudophaedri animadversionibus illustravit. Contenderat eum cum ceteris libris Joh. Frider. Nodius, Sleovicensis theologus, lectionesque ejus communicavit cum Joh. Michael Heusingero, viro doctissimo. Pleraque illi communes sunt, ut modo demonstravimus, cum Vossiano secundo, Boeclerianoque, Codice: multæ tamen etiam propriæ, eademque apprime bonæ, et procul dubio veræ; ita, ut Heusingerus, judex harum rerum in primis intelligens, non temere fidei illius et auctoritati plurimum tribuisse videatur. Atque hactenus de libris Cornelii scriptis, quos Germanorum bibliothecæ Editoribus Vitæ ejus suppeditarunt. Præter eos alius fuit, quem tamen nondum puto a quopiam consultum esse, in bibliotheca Usenbachiana,¹¹ membranaceus, sæculo circiter quarto decimo scriptus, Maio judice. Constat foliis sex et octoginta formæ octopertitæ; complectiturque, præter epistolæ Græcorum matris particulas, Vitæ omnes, ita tamen, ut Atticum sequatur Vita Catonis, sicuti in libro Mendosiano. Est etiam in bibl. Guelpherbytana cod. Ms. membranaceus, nondum collatus, qui ætatem habere videtur annorum circiter quingentorum. De eo vid. Heusinger. [in comment. de Nepote Cornelio bene merendi aliquot subsidia biblioth. Guelpherbytanae, adjecta Fl. Malli Theodori de metris libro, Lugd. Batav. 1766. 8. pag. 117. sqq. quem is codicem valde laudat.] Cod. Thottianus, (fuit enim quondam in bibl. Comitum de Thott,) copiose describitur a Jo. Henrico Schlegel [in disp. inscripta: In Cornelium Nepotem Observatt. criticæ et historicæ. Hauniae 1778. 4. cap. iv. pag. 23. sqq.] Sequitur, ut videamus, quos quotve libros manu scriptos reliquæ humanæ civitates præbuerint Editore

NOTE

¹⁰ V. c. Han. 10. 1. Ms. Boecl. habet *exercit*: sed emendandum est *et Ms. Leid. 1. exercit*.

¹¹ V. c. Cim. 2. 3. 'qua ad meridiem pertinet.' Dat. 1. 3. 'quam

colunt Leucosyri.' Phoc. 4. 1. 'pet ætatem.'

¹² Vid. bibl. Usenbach. Ms. P. 4. p. 220. n. 166.

ribus Vitarum Cornelii. Hispania quidem tantummodo unum dedit, sed membranaceum, eundemque bonum, quamvis non adeo antiquum, utpote saeculo quinto decimo scriptum: quem multis locis convenire cognovi cum Vossiano tertio.³ Dominus ejus fuerat Franciscus Mendosus, Burgensis: unde et Burgensis liber nominatur a nonnullis, maxime a Magio, qui eo usus est non minus, quam postea Andreas Schottus: quare nobis eum cum Bosio et aliis licuisset etiam Schotti Codicem appellare. Fuerunt in eo omnes Vitae, ita tamen ut Vita Catonis Attico non praeposita, ut in plerisque libris, sed postposita, compareret. Paulo liberalior in Nepotem voluit esse Britannia: contulit enim ad ornandas ejus Vitas duo Codices: quorum alter Cantabrigiae est in bibliotheca Collegii Trinitatis; alterum Oxoniae possederat Franciscus Bernardus, artis medendi doctor. Lectiones excerptae ex utroque leguntur in editione Oxoniensi, sed, Staverio auctore, perpaucae, ut vel haec earum paucitas timere nos jubeat, ut Codices ipsi diligenter satis et curiose fuerint excussi. Sed summæ hoc in genere diligentiae laus debet sine ulla controversia Petro Danieli⁴ tribui, qui Codicis sui lectiones ipse in margine exempli Longoliani scripserat. Quae nisi auctoritate magni illius Bongarsii ad calcem editionis Francofurtensis positae fuissent, fortasse Bosius et alii non tam felices fuissent in tollendis sanandisque multis Vitarum Cornelii mendis atque vulneribus. Major tamen industria et diligentia compareret in prioribus Imperatoribus, inde a Miltiade ad Agesilaum usque, quam in ceteris: nam ex Eumene quidem, Hamilcare, et Hannibale, vix duae vel tres lectiones enotatae sunt; e Phocione, Timoleonte, Catone, Attico, plane nullae. Quod quis est, cui non suspicionem moveat, Vitas illas omnino abfuisse ab hoc Codice? Neque vero hic unus liber

NOTE

- ³ Vid. II. 7. 2. IV. 2. 5. et 4. 5. vi. 2.   moth. 2. 2. 4. 1.
⁴ Vid. I. 5. XXII. 2. 3.   ⁵ V. Sammarth. Elegia Gallor.
 4. Vid. ad Miltiad. 4. 4. Cim. 2. 1. 9.
 4. Alcib. 10. 4. Eum. 6. 2. Th.

est, cujus usu Gallia sibi Nepotem ejusque Editores devinxit. Nam Savaroni quidem, cum animum appulisset ad enarrandas explicandasque Vitas Nepotis, licuit consulare Codices scriptos integros tres. Duo e bibliotheca Puteani acceperat: quorum unus Bononiae saeculo quinto decimo scriptus erat; alter fuerat Gifanii, e quo, ut ipse Gifanium multas lectiones cum in Lucretiano Indice, tum in Observationibus linguae Latinae, ita etiam Schottus in notis, protulit.⁶ Uterque, in primis Gifanianus, bonae est atque spectatae fidei, Schoppio ac Bosio⁷ judicibus. Tertium donarat Savaroni Vibertus Moguipus, Ecclesiae Claromontanae Canonicus et Syndicus. Huic ipse Savaro primas detulit;⁸ nec modo eleganter eum scriptum fuisse docet; verum etiam integriorem longe emendatioremque duobus superioribus. Præter hos Codices idem ille Savaro totidem scriptos libros adhibuit in recensenda Attici Vita: quorum primi quidem ipse fuerat possessor; alter pertinerat ad Gifanii bibliothecam; tertius e museo Petri Petavii venerat. Sed ut in augendis multis aliis auctoribus utriusque linguae, ita etiam in Nepote ornando, Belgarum bibliothecae, et in his Leidensis maxime, liberalitate facile superarunt omnium aliarum civitatum bibliothecas. E Leidensi enim bibliotheca⁹ fuit liber scriptus is, cujus lectionibus, tantquam gemmis, illuminavit primam editionem suam Boecklerus, quem nos cum Staverio Leidensem primum nominamus: diversus enim est ab eo, id quod varietas lectionis declarat,¹⁰ quem eidem Staverio adire contigit, et qui jam antea fuerat ab Audendorpio, summo Viro, diligentissime

NOTE

⁶ V. Scioppij Vesalimm. p. 74.

⁷ V. c. ad II. 1. 1. et 2.

⁸ Vid. ad I. 5. 3. et XVIII. 5. 7. Habet lectiones quasdam proprias, ut XVIII. 5. 5.

⁹ In catal. biblioth. Leidensis acad. (Lugd. B. 1726. fol.) citantur tres codd. chartac. p. 325. b. nr. 19. p.

387. a. nr. 23. p. 388. b. nr. 58. et unus cod. membran. p. 381. a. nr. 52.

¹⁰ V. c. Con. 3. 4. Leid. 1. *qua huic vol.* Leid. 2. *huic qua vol.* Dion. 3. 2. *in eo meo libro* Leid. 2.: *in eo libro* Leid. 1. Iphicr. 2. 3. *interfect* Leid. 1.: *intercepit* Leid. 2. Dat. 4. 5. *arma capit* Leid. 2.: *arma sumit* Leid. 1.

cum exemplo editionis Keuchenianæ commissus.¹ Hic in charta majoris formæ scriptus est, et a nobis Leidensis secundus dicitur. Præterea Staverio copia facta est inspiciendi Codices Vossianos tres, qui in eadem bibliotheca Leidensi reperiuntur. Primus eorum in membrana descriptus est quaternis: et cum in aliis libris Attici Vita agmen cogat, in hoc conspicitur omnium Vitarum dux. Abest autem illa ipsa Attici Vita ab altero Codice chartaceo formæ octopertitæ: cujus lectiones cum fere conveniant, ut supra docuimus, cum Boecleriano, raro discrepent; nonne uterque ex uno fonte videatur fluxisse? vel potius, cum Vossianus multo recentior sit Boecleriano, nonne ille ex hoc deductus putetur? ita tamen ut Vossiani librarius mutavit multa ex ingenio, non pauca depravarit per negligentiam. Vossianus tertius, qui et ipse in charta ejusdem cum altero formæ scriptus est, aliquot tantummodo mutilus; etiam ordine permutato, continet Vitas: desunt enim inde ab Alcibiade usque ad Timoleonta. Hos libros omnes Staverius testatur se comparasse et contendisse cum editis summa fide atque diligentia: de quo tamen vehementer dubitavit Heusingerus: nescio, an temere. Etsi enim facile fieri potest, ut quædam omiserit Staverius, alia male laudavit: tamen hoc videtur negligentiam non magis arguere, quam nonnulla in editis libris operarum peccata correctorum incuriam. Immo vero utrumque ostendit imbecillitatis humanæ vestigia, a quâ nec summa absit diligentia. Majori autem jure Longolius et Keuchenius possunt magnæ negligentiae accusari et facillime convinci. Uterque scriptos adhibuit Codices; Longolius quidem proprium,² Keuchenius alienum, cujus possessor fuerat Everardus Sluisquius. At neuter facultatem aliis de bonitate eorum iudicandi fecit, cum oppido paucas inde lectiones protulerint, in primis Keuchenius. Nam Longolius paulo plures ille qui-

NOTE

¹ Laudatur ab eo ad Lucan. l. 214. et a Burmanno ad Phædr. fab. IV. 24. 16.

² Ad VII. 7. 4. vocat 'veterem

codicem:' ad VIII. 2. 2. 'vetustum exemplar:' ad VIII. 4. 4. 'meum exemplar:' ad IX. 5. 3. 'exemplar suum.'

dem laudavit, maxime in locis illis, ubi vidisset Codicem suum a reliquis discrepare. Atque tot quidem scriptos libros consultos esse ab Editoribus interpretibusque Nepotis reperimus, non dubitantes, quin aliis in bibliothecis extant multi alii. Sed quænam fuerint membranæ Carionis illæ, quæ ab Gebhardo et Bosio commemorantur, non memini me usquam legisse. Ceterum Hensingeri, quem sæpius jam laudavimus, conjectura, qui Codices illos, de quibus exposuimus, omnes ex uno mediæ ævi libro, eoque mutilo et corrupto, (nempe ex eo, quem Æmilius Probus scripserat,) manasse suspicabatur, non parum mihi quidem videtur eo adjuvari, quod omnes locis multis eadem verba vel omittunt vel depravata exhibent.

Sed quoniam de Codicibus manu scriptis, pro ratione instituti, satis dixisse speramus: age jam ad libros formulis descriptos, ut proposuimus, proficiscamur... [Vide RE-
CENSUM EDITIONUM infra.]

Jam eo tandem venimus, ut etiam de nostra hac Vitarum Nepotis editione paucis exponamus. Ejus vero adornandæ curam eo libentius suscepimus, quia non male de literis sperabamus merituros esse, si opprimeretur, opera nostra, Stubeliana, quam repetere totam librarius volebat. Textus totus ductus est ex editione Bosii altera. Adjecimus, ut auper in Justino, libellum Variarum lectionum, e libris cum scriptis, tum editis, collectarum: quod institutum non modo hanc habet utilitatem, ut carere queant lectores ipsis illis libris, magno sæpe et insano pretio comparandis; sed efficit etiam, ut aguantur ingenia, et adjuvantur ad emendanda atque tollenda vitia librariorum, causasque eorum et quasi origines repериundas: et ut multorum vocabulorum⁴ formularumque sententia atque vis, sine Lexicorum adjumento, aperiatur.... Sic ergo vale, lector docte, et conatis nostris ita fave, ut etiâ peccatis ignoscendum cogites. Scripsi Lipsiæ m. Maio ineunte A. C. MDCCCLVIII.

NOTE

³ V. c. I. 4. 4. et 7. 5. II. 4. 1. VII. 7. 4. 'voti esse compotem:' ut ap. Sallust.

⁴ V. c. Ewm. 9. 3, in cod. Axen. 'fidos Catil. 40. 6. 'multos innoxios inscios certos mittit homines.' Timol. 5. 1. conjurationis.'

CORNELII NEPOTIS

V I T A,

EX VARIIS AUCTORIBUS EXCERPTA.

[EX EDIT. DELPHIN. PARISIIS. 1675.]

QUANDOQUIDEM nobis de Auctoris nostri vita dicturis multa occurrunt statuenda ac confirmanda, de quibus inter se Scriptores dilitigant, varique in varias opiniones distrahuntur; pauca quædam de ejus nomine, patria, ætate, variisque ejus operibus disseramus.

Quod ad ejus nomen pertinet, hunc CORNELIUM NEPOTEM, cum Onuphrio Panvinio, Joan. Savarone, Petro Nannio, Gifanio, Schotto, Vossio, Lambino, et aliis bene multis non deteriori auctoritate Scriptoribus, asserimus: licet plerique, ex quorum numero est Hieronymus Magius, Æmilium Probum esse velint. At primo, ab ipso auctore abunde refelluntur, qui Porcii Catonis vitam his verbis claudit; 'Hujus de vita et moribus plura in eo Libro persequuti sumus, quem separatim de eo fecimus, rogatu Tit. Pomp. Attici,' &c. Quæ quidem nullatenus de Æmilio Probo, sed de Cornelio Nepote intelligenda sunt; cum ille Theodosio, hic Julio Cæsare et Octavio imperantibus, vixerit; quo etiam tempore Tit. Pomp. Atticum vixisse certum est. Deinde nec Æmilium Probum, nec Theodo-

siani ævi quenquam alium, hujus operis auctorem fuisse, pura et Romana hujus Libri dictio evidentissime arguit. Accedit et altera duplex ratio, quod nimirum (ut in ejus vita inquit Vossius) 'Tulliani esse ævi scriptorem, neque alium quam Nepotem, tum veterum aliquot Librorum indicio cognoscitur; tum etiam, quod ad Pomp. Atticum (cujus idem rogatu de vita Catonis Librum fecit) Vitæ istæ scribantur.' Præterea eo in opere multa leguntur, 'quæ,' ut idem Vossius ibidem ait, 'opus hoc scriptum esse clamant quo tempore Pompeius et Cæsar plus poterant, quam libera in Rep. expediret.' Hæc autem omnia Dionys. Lambinus conguessit: quorum tamen præcipua, et quæ ad intentum nostrum magis conducent, ceteris brevitatibus causa, quia plura sunt, semotis, seligere liceat. Primum autem ex Miltiade sic habetur: 'Cujus victoriæ non alienum videtur, quale præmium Miltiadi sit tributum, docere; quo facilius intelligi possit eandem omnium Civitatum esse naturam: ut populi nostri honores quondam fuerunt rari et tennes, ob eamque causam gloriosi, nunc autem effusi atque obsoleti; sic olim apud Athenienses fuisse reperi-mus.' Hæc autem verba, inquit Lambinus, arguunt hunc Librum scriptum esse, quo tempore penes populum aliqua adhuc potestas erat; non tempore Theodosii, quo nihil populus poterat. In Epaminonda vero sic legitur: 'Quo tempore Duce Pelopida exules Thebas occuparunt, et præsidium Lacædæmoniorum ex arce expulerunt, Epaminondas, quandiu facta est cædes civium, domi se retinuit; quod neque malos defendere volebat, neque impugnare, ne manus suorum sanguine cruentaret. Namque omnem civilem victoriam, funestam putabat.' Videtur his verbis, inquit, noster scriptor, et belli civilis auctores, Pompeium et Cæsarem, in quo tantum sanguinis civilis profusum sit, notare, et tacite Pomponii Attici consilium approbare, qui bellis civilibus, quæ in ejus ætatem inciderunt, interesse noluerit, &c. At illud sane perspicuum est, quod sic ex Agesilao excipitur: 'In hoc non minus ejus pietas suspi-cienda est, quam virtus bellica: qui cum victori præsesset

exercitui, maximamque haberet fiduciam Regni Persarum potiundi, tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentium Magistratum, ut si privatus in Comitio esset Spartæ: cujus exemplum utinam Imperatores nostri sequi voluissent.' Hic locus, inquit, clamat, Auctorem hujus Libri carpere et notare Pompeii et Cæsaris, sed maxime Cæsaris potentiam non ferendam, qui imperium et exercitum retinere ultra tempus lege concessum voluerit. Ad aliud trans-eo, quod ex Eumene deducitur: 'Sic Macedones vero milites ea tunc erant fama, qua nunc Romani feruntur. Etenim semper habiti sunt fortissimi, qui summam Imperii potirentur.' At, inquit, locus ille declarat hunc Librum esse scriptum, quo tempore Populus Rom. Imperii summam obtinebat, &c. Supersunt duo tantum testimonia. Sed in uno solum hæreo, hocque etiam in Eumene sic habetur: 'Namque illa Phalanx Alex. M. quæ Asiam devicerat, inveterata cum gloria, tum etiam licentia, non parere se Ducibus, sed imperare postulabat: ut nunc Veterani faciunt. Itaque periculum est ne faciant, quod illi fecerunt sua intemperantia nimiaque licentia, ut omnia perdant, neque minus eos cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint.' Hic locus si attente consideretur, inquit Lambinus, unaque legantur quæ ad eum annotavimus, omnium apertissime indicat atque arguit hujus Libri scriptorem Consulium annuorum, non Imperatorum perpetuorum temporibus et floruisse et scripsisse. Sic autem Lambinus in Annotationibus ad hunc locum habet: 'Etiam hic locus clamat, hujus Libri Auctorem floruisse ætate M. Tullii, et Pomponii Attici, et Cn. Pompeii, et C. Julii Cæsaris, et quo tempore lababat Resp. Rom. et ad tyrannidem propendebat; nondum autem prorsus in unius potestate versabatur. Quo minus credibile est ætate eum Theodosii vixisse.' Sic autem queritur M. Tullius de Veteranorum superbia et arrogantia, Philipp. XI. 'Quæquam, Patres conscripti, quousque sententias dicemus Veteranorum arbitrati? quod eorum fastidium, quæ tanta arrogantia est, ut ad arbitrium eorum etiam Imperatores deligamus?'

Quibus omnibus Lambini testimoniis hæc insuper adjicio, ex vita Attici deprompta; quibus manifestum est, et Atticum tempore belli civilis Pompeii et Cæsaris, immo et multo post vixisse; et Corn. Nepotem tunc floruisse et scripsisse. Sic autem primum legitur: 'Incidit Cæsarianum civile bellum cum haberet annos circiter sexaginta.' (de Pomponio Attico loquitur, ut cuilibet legenti patebit :) 'usus est ætatis vacatione, neque se quoquam movit ex urbe. Quæ amicis suis opus fuerant, ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit,' &c. Deinde ita habetur: 'Sic vetere instituto vitæ effugit nova pericula. Secutum est illud occiso Cæsare, cum Resp. penes Brutos videretur esse et Cassium, ac tota Civitas se ad eum convertisse videretur. Sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens æquali familiarius, quam hoc sene.' Atticum intellige. Hæc clariora sunt, quam ut alia luce indigeant. Sunt et ejusmodi innumera, quibus supersedebimus. Nunc ad ea veniamus, quibus Corn. Nepotem tunc vixisse et scripsisse probemus. 1. est: 'Sæpe enim, propter familiaritatem, domesticis rebus interfuimus.' De semetipso loquitur Nepos, seque Attici rebus domesticis interfuisse prædicat. Quid clarius? 2. 'De pietate autem Attici quid plura commemorem? cum hoc ipsum vere gloriantem audierim, in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cum esset septem et sexaginta, se nunquam cum matre in gratiam rediisse,' &c. 3. 'Hactenus, Attico vivo, edita a nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur.' Si ergo Nepos Atticum loquentem audivit; si eo vivo, hæc edidit; si superstes ei fuit; certe eum tunc vixisse, necesse est. Sunt et plura alia: sed hæc retulisse satis sit.

Ex eo autem error ille provenit, 'Quod' (teste eodem Vossio, ibidem) 'Librario id fuerit nomen, qui vitas eas, partim sua, partim patris, et matris manu scriptas, Theodosio obtulit.' Idque verum esse confirmat Jo. Savaro, cujus hæc sunt verba: 'Æmilium autem Probum, ejus nomine circumfertur hic Liber, Theodosio regnante vixisse,

et hujus libri exscriptorem potius esse quam auctorem, patet ex his versibus:

Vade, Liber noster, fato meliore memento,
 Cum leget hæc Dominus, te sciat esse meum.
 Ne timeas fulvo strictos Diademate crines,
 Ridentes blandum vel pietate oculos.
 Communis cunctis, hominem se regna tenere
 Sed meminit, vincit hinc magis ille homines.
 Ornentur steriles: facilis tectura Libelli,
 Theodosio, et doctis carmina nuda placent.
 Si rogat Auctorem, paulatim detege nostrum
 Tunc Domino nomen: me sciat esse Probum.
 Corpore in hoc, manus est genitricis, avique, meaque;
 Felices, Domini quæ meruere manus.'

Hos versus tanquam ineptos et male natos arguit Lambinus, immo ab aliquo Nebulone indocto et barbaro, aut Scriptore Librario vix semidocto, esse factos. Et paulo superius: 'Quod autem,' inquit, 'etiam versus ad hoc probandum afferunt, iisque valde movebatur is, quem modo commemoravi, Robortellus: si quis eos attente leget, intelliget, non Auctorem, et, ut ita dicam, Parentem Libri significari, sed Scriptorem Librarium, id est, eum qui manu descripserit.'

Unde Andreas Schottus scribit: 'Librum de vita et moribus excellentium Græciæ Imperatorum ad Tit. Pomp. Atticum, sequioris ætatis Auctori Æmilio Probo attribuant: a quo stylus, dicendi character, Attici ætas, multaque abjudicant.'

'Hic ergo,' (cum Savarone exclamemus,) 'suo auctori reddatur, quem sibi Cornelius Nepos justo titulo vindicat, quemque cœvo suo et familiari Pomp. Attico dedit, cujus etiam rogatu vitam M. Catonis separatim scripsit, et illi superstes, elegantissimam ejusdem vitæ consuetudinem elegantia pari prosecutus est.' Nec est cur dicat aliquis cum Barthio: 'Æmilius Probus, in ævo Theodosii, Cornelii Nepotis Libros in Epitomen redegit.' Namque aliud Nepos ipse concinnitate ac brevitate sua demonstrat; idque

maxime his Præfationis suæ verbis: ‘Sed plura persequi, tum magnitudo voluminis prohibet, tum festinatio, ut ea explicem quæ exorsus sum.’

Adde et ista quæ Pelopidæ vitæ initio sic leguntur: ‘Cujus de virtutibus dubito quemadmodum exponam: quod vereor, si res explicare incipiam, non vitam ejus enarrare, sed historiam videar scribere:’ et ex Epaminonda: ‘Plurima quidem proferre possemus, sed modus adhibendus est, quoniam uno hoc volumine vitam excellentium virorum complurium concludere constituimus.’ Quæ quidem indicant, omnia complexum fuisse ea brevitate, ut in Epitomen redigi minime opus fuerit.

De origine vero, seu Patria ejus; ipsum Padi accolam testatur Plin. lib. III. 18. his verbis: ‘contrario eorum percussu mari interjecto dulcescente, plerique dixere falso, et Nepos Cornelius Padi accola.’ Unde Catullus Veronensis Poëta, ad ipsum, tanquam ad civem suum virumque illustrem, opus suum mittens, Italum vocat Epig. I.

‘Cui dono lepidum novum Libellum,
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi; namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas.
Jam tum, cum ausus es unus Italarum
Omne ævum tribus explicare chartis,
Doctis, Jupiter! et laboriosis,’ &c.

Cui tamen opinioni Ausonius Latino Pacato Drepanio scribens, his verbis refragari videtur, quibus ad superiora Catulli verba alludit:

‘Cui dono lepidum novum Libellum?
Veronensis ait Poëta quondam,
Inventoque dedit statim Nepoti.
At nos illepidum rudem Libellum,
Burras, quisquillas, ineptiasque
Credemus gremio cui fovendum?
Inveni (trepidæ silete nugæ)
Nec doctum minus, et magis benignum
Quam quem Gallia præbuit Catullo.’

At facile Ausonius cum Catullo conciliabitur, cum certum sit, ideo Gallum vocari, quod nimirum Italia transpadana, Gallia togata diceretur. Et quamvis sint nonnulli, qui de patria ejus urbe se quicquam habere comperti negent: nihilominus tamen, præter scriptores a nobis jam laudatos, multi alii sunt gravissimi viri qui id confirment, ipsumque Veronensem civem esse dicant, utpote qui ortus sit ex vico Veronensium Hostilia, ad Padi ripas sito. Sic Vossius in *Nepotis vita*: ‘At,’ inquit, ‘Veronensem fuisse in Leandri Alberti Italia lego: uti et in *Cosmographia optimi atque amicissimi quondam viri, Pauli Merulæ*. Immo ex Veronensium Historicorum syllabo (quem doctissimus amplissimusque Alexander Becellus, Veronensis Urbis Cancellarius fecit, ac illustrissimus Comes Fernandus Nogarola, vir ut genere, ita literarum studio nobilissimus, cum Laurentio Pignorio, atque is mecum communicavit) intelligo natum fuisse Nepotem in Hostilia; qui Veronensium vicus est, Tacito, Plinio, Cassiodoro, et Antonino in *Itinerario memoratus, hodieque Ecclesiasticæ Veronensium Jurisdictioni subditus*.’ Sic etiam Onuphrius Panvinus *Catalogo illustrium scriptorum Veronensium, Lib. vi. Antiquit.* ‘Constantissimo,’ inquit, ‘Civitatis nostræ testimonio Cornelium Nepotem virum doctissimum, et antiquitatum omnium peritissimum, Veronensem fuisse traditur: cui in summa Curia cum reliquis Veronensibus illustribus, etiam statua posita est ex publica auctoritate.’

Ex quibus omnibus jam liquido patet ex quam Patria Cornelius noster ortus sit. Nunc, cujus fuerit ætatis indicemus.

Hunc Julii Cæsaris et Augusti temporibus floruisse pluribus argumentis manifestum est: quorum primum illud esto, quod nempe Catullus Poëta ad eum opus suum, ut supra ostendimus, direxerit; quem Marii et Syllæ temporibus natum esse certum est, et ad Cæsarem usque jam rerum potitum pervenisse. Deinde, hunc Ciceronis familiarem testatur Gellius lib. xv. 28. ‘Cornelius Nepos,’ inquit, ‘et rerum memoriæ non indiligens, et M. Ciceronis,

ut qui maxime, amicus familiarisque fuit.' Immo et secundum Ciceronis Epist. librum ad Nepotem Macrobius citat, Saturn. lib. II. 1. cujus hæc sunt verba: 'Testis idem Cicero, qui in libro Epistolarum ad Cornelium Nepotem secundo, sic ait.' Si, itaque, familiaris Ciceronis fuit Corn. Nepos; si ad eum Epist. lib. II. scripsit, certe ambos fuisse coætaneos necesse est: atque adeo cum Tullius sub Julio et Augusto Cæsare, usque ad Antonii, Octavii, et Lepidi Triumviratum vixerit, his quoque temporibus Cornel. Nepotem vixisse dicendum est. Adde quod Nepotem Augustæo ævo obisse, Plinius lib. IX. 39. his verbis testatur: 'Nepos Cornelius, qui Divi Augusti principatu obiit, me, inquit, juvene violacea purpura vige-
bat.' Cui opinioni respondet Eusebius in Chronico: 'Octavianii Imperii anno quarto, Olympiade cxxcv. Corn. Nepos Scriptor Historicus clarus habetur.' Quæ testimonia in eo consentiunt, ut Cornel. Nepotem Catulli, Tullii, Julii, Octaviiq; Cæsaris coætaneum fuisse manifeste exhibeant.

Jam unum reliquum est quod absolvamus; ut, scilicet, quot, quæque operum genera Cornelius noster fecerit, aperiamus. Certum est autem, præter Librum hunc de vita excellentium Imperatorum, alios complures scripsisse, quos, vel incuria hominum vel injuria temporum, amisimus. Ac primo tres Historiarum libros, quibus omne ævum comprehenderit, liquido testatur Catullus jam multoties citatus, initio Hendecasyllaborum, quem locum nuper laudavimus.

'Jam tum, cum ausus es unus Italarum

Omne ævum tribus explicare chartis,

Doctis, Jupiter! et laboriosis,' &c.

Secundo, se librum de Historicis Græcis conscripsisse, ipsemet in Dione his verbis commemorat: 'Sed de hoc in eo meo libro plura sunt exposita, qui de Historicis Græcis conscriptus est.' Præterea, separatim lib. de Catonis vita scripsisse ejusdem verba indicant, jam in Catone superius laudata sub finem. Chronica pariter scripsisse, ex his Gellii verbis, lib. XVII. 21. comperimus: 'Ante Roman

conditam, ut Cornel. Nepos in primo Chronicorum de Homero dixit, annis circiter centum et sexaginta.' Quod et Ausonius testatur Epist. ad Probum Præfectum Prætorio, his verbis: 'Apologos Titiani, et Nepotis Chronica, quasi alios Apologos (nam et ipsa instar sunt fabularum) ad Nobilitatem tuam misi, gaudens, atque etiam glorians fore aliquid, quod ad institutionem tuorum, sedulitatis meæ studio conferatur.' Ipsum etiam Ciceronis vitam scripsisse, ex Gellii lib. xv. 28. cognoscimus: 'atque is tamen' (de Nepote loquitur) 'in primo librorum quos de vita illius' (scilicet Ciceronis) 'composuit, errasse videtur,' &c. Nec hic ejus operum terminus; sed et inter Commentatores a Tertulliano in Apologetico adversus Gentes cap. 11. annumeratur: 'Saturnum itaque,' inquit, 'quantum Literæ docent, neque Diodorus Græcus aut Tallus, neque Cassius Severus aut Cornelius Nepos, neque ullus Commentator ejusmodi Antiquitatum, aliud quam hominem promulgarunt.' Immo et vitam Illustrium Scriptorum composuisse, Hieronymus de vita Scriptorum Ecclesiasticorum his verbis commemorat: 'Scripserunt de vita Illustrium Scriptorum apud Græcos Hermippus Peripateticus, Antigonus Caristius, Satyrus, doctus vir, et longe omnium doctissimus Aristoxenus Musicus. Apud Latinos autem Varro, Santra, Nepos, Hyginus, et ad cujus nos exemplum vis provocare, Tranquillus.' Denique et exemplorum libros contexuisse, ex Gellii libro vii. 18. agnoscimus: 'Cornelius autem Nepos,' inquit, 'in Libro exemplorum v. id quoque literis mandavit,' &c. Quidam etiam, inter quos Hermolaus Barbarus, Castigat. in Plin. lib. xv. 29. censet Libellum de Viris Illustribus, qui Plinio tribui solet, Cornelii Nepotis esse, idque veteribus Codicibus astrui posse asserit. Ego tamen Aurelii Victoris opus crediderim, licet forte multa ex Nepote Victor excerpserit. Etiam Daretem Phrygium a Nepote translatum quidam arbitrantur; quod tamen falsum existimo, cum dictio ejus Augustæum ævum, quo tempore scripsit Nepos, minime sapiat. Ut ut sit, illud unum certum est, quod scilicet hæc omnia Nepo-

tiſ opera injuria temporum perierunt, unumque de vita Excellentium Imperatorum opus ad noſtram uſque memoriam perveniſſe, ex quibus viginti duos exterarum Gentium Imperatores habemus; duos vero duntaxat Romanos, cum reliquos amiſerimus, ut ex his ipſius verbis patet in extrema Hannibaliſ vita: ‘Sed noſ tempus eſt hujus Libri facere finem, et Romanorum explicare Imperatores; quo facilius, collatiſ utrorumque factis, qui viri præferendi ſint, poſſit judicari.’ Quod ergo reſiduum eſt accipe, illuſtratum vide, reſtitutum fove.

TESTIMONIA ET JUDICIA

DE

CORNELIO NEPOTE.

TESTIMONIA VETERUM SCRIPTORUM.

NEPOS IPSE IN VITA ATTICI, CAP. 13.

ATQUE hoc non auditum, sed cognitum prædicamus. Sæpe enim propter familiaritatem domesticis [Attici] rebus interfuimus.

M. TULLIUS CICERO,

LIB. XVI. AD ATTIC. EP. V.

Nepotis epistolam exspecto. Cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριᾶ, legenda non putet? Et ais, μετ' ἀμύμονα: tu vero ἀμύμον, ille quidem ἀμβροτος.

C. VALER. CATULLUS,

IN LIBELLO CARMINUM AD CORNEL. NEPOTEM, CARM. I.

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expolitum?
CORNELI, tibi. Namque tu solebas
Meas esse aliquid putare nugas,

Jam tum, cum ausus es, unus Italorum,
 Omne ævum tribus explicare chartis,
 Doctis, Jupiter! et laboriosis.
 Quare habe tibi, quicquid hoc libelli est,
 Qualecumque: quod, o patrona virgo,
 Plus uno maneat perenne sæclo!

POMPONIUS MELA,

LIB. III. DE SITU ORBIS, CAP. 5.

Cornelius Nepos, ut recentior auctor, ita certior.

PLINIUS,

LIB. III. NATUR. HISTOR. CAP. 18.

Nepos Cornelius, Padi accola.

IDEM, LIB. V. CAP. 1.

Minus profecto mirentur portentosa Græciæ mendacia,
 ... qui cogitent, nostros nuper paulo minus monstrifica
 quædam tradidisse: prævalidam hanc urbem, majoremque
 Carthagine magna, ... quæque alia Cornelius Nepos avi-
 dissime credidit.

IDEM, LIB. IX. CAP. 39. ET LIB. X. CAP. 23.

Nepos Cornelius, qui divi Augusti principatu obiit.

PLINIUS JUNIOR,

LIB. IV. EPIST. 28.

Herennius Severus, vir doctissimus, magni æstimat in
 bibliotheca sua ponere imagines municipum tuorum, Cor-
 nelii Nepotis et Titi Cassii; petitque, si sint istic, ut esse
 credibile est, exscribendas pingendasque delegem. Quam
 curam tibi potissimum injungo: primum quia desideriiis
 meis amicissime obsequeris; deinde quia tibi studiorum
 summa reverentiâ, summus amor studiosorum; postremo

quod patriam tuam omnesque, qui nomen ejus auxerunt, ut patriam ipsam, veneraris et diligis.

IDEM, LIB. V. EPIST. 3.

Scio non corrumpi in deterius, quæ aliquando etiam a malis, sed honesta manere, quæ sæpius a bonis fiunt. Inter quos vel præcipue numerandus est P. Virgilius, Cornelius Nepos, et prius Ennius Acciusque; non quidem hi senatores, sed sanctitas morum non distat ordinibus.

A. GELLIUS,

LIB. XV. NOCT. ATTIC. CAP. 28.

Cornelius Nepos et rerum memoriæ non indiligens, et M. Ciceronis, ut qui maxime, amicus familiarisque fuit.

Q. SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS,

LIB. II. AD NATIONES, CAP. 12.

Extat apud literas vestras usquequaque Saturni census. Legimus apud Cassium Severum, apud Cornelios Nepotem et Tacitum, apud Græcos quoque, Diodorum, . . . quique alii antiquitatum canos collegerunt.

IDEM, IN APOLOGETICO, CAP. 10.

Saturnum, quantum literæ docent, neque Diodorus Græcus aut Thallus, neque Cassius Severus aut Cornelius Nepos, neque ullus commentator ejuscemodi antiquitatum, aliud quam hominem promulgarunt.

MINUCIUS FELIX,

IN OCTAVIO, CAP. 22.

Saturnum omnes scriptores vetustatis, Græci Romani-que, hominem prodiderunt. Scit hoc Nepos et Cassius in historia, et Thallus ac Diodorus hoc loquuntur.

L. COELIUS LACTANTIUS FIRMIANUS,

LIB. I. DIVIN. INSTITUT. CAP. 13.

Omnes, non tantum poëtæ, sed historiarum quoque ac rerum antiquarum scriptores, hominem fuisse [Saturnum] consentiunt, qui res ejus in Italia gestas memoriæ prodiderunt: Græci, Diodorus et Thallus; Latini, Nepos, et Cassius, et Varro.

S. HIERONYMUS,

IN CHRONICO EUSEBIANO, NUM. MDCCCCLXXVII. AD OLYMP. CLXXXV. ANN. 1.

Cornelius Nepos, scriptor historicus, clarus habetur.

IDEM, IN PRÆFAT. AD LIBR. DE SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS.

Hortaris, Dexter, ut, Tranquillum sequens, ecclesiasticos scriptores in ordinem digeram, et, quod ille in enumerandis gentilium literarum fecit viris illustribus, id ego in nostris faciam. Fecerunt quidem hoc idem apud Græcos Hermippus Peripateticus, Antigonus Carystius, Satyrus, doctus vir, et longe omnium doctissimus Aristoxenus Musicus; apud Latinos autem Varro, Santra, Nepos, et, ad cujus nos exemplum vis provocare, Tranquillus.

D. MAGNUS AUSONIUS,

CARMINE AD LATINUM PACATUM DREPANIUM EPIGRAMMATIS PRÆFIXO.

Cui dono lepidum novum libellum?
Veronensis ait poëta quondam,
Inventoque dedit statim Nepoti.
At nos illepidum, rudem libellum,
Burras, quisquillas, ineptiasque

Credemus gremio cui fovendum?
 Inveni (trepidæ silete nugæ)
 Nec doctum minus, et magis benignum
 Quam quem Gallia præbuit Catullo.

IDEM, EPISTOLA XVI. AD PROBUM PRÆF. PRÆT.

Apologos Titiani, et Nepotis chronica, quasi alios apologos (nam et ipsa instar sunt fabularum), ad nobilitatem tuam misi, gaudens atque etiam glorians, fore aliquid, quod ad institutionem tuorum sedulitatis meæ studio conferatur.

JUDICIA RECENTIORUM SCRIPTORUM.

ONUPHRIUS PANVINIUS,

Catalogo illustrium script. Veronensium, l. VI. antiquit.

Constantissimo civitatis nostræ testimonio C. CORNELIUM NEPOTEM, virum doctissimum, et antiquitatum omnium peritissimum, Veronensem fuisse, traditur, cui in summa curia cum reliquis Veronensibus illustribus etiam statua posita est ex publica auctoritate. Eum Plinius, Hist. Nat. III. 18. Padi accolam vocat, et alibi sæpius de eo mentionem facit. Ortus siquidem in vico Veronensium Hostilia, ad Padi ripas sito, ut Tacitus auctor est, l. XIX. historiæ Augustæ. Pius quoque Papa II. in Asiæ descriptione, eum Veronensem aperte fuisse scribit. Ad hunc Catullus opus suum misit, tanquam civem suum: 'Quoi dono lepidum novum libellum?' Hic in urbe Ciceronis et Cæsaris tempore vixit, pervenitque usque ad Augusti principatum. Scripsit disertissime 'Illustrium virorum vitas.' Quarum tantum Pomponii Attici extat, quæ ceterarum facile specimen potest judicari.

M. ANT. MURETUS,

LIB. VII. VAR. LECT. CAP. I.

Perelegans extat Æmilii Probi ad T. Pomponium Atti-

cum libellus, quo Græcorum imperatorum vitæ mundissimo ac castissimo orationis genere explicantur.

HIERON. MAGIUS,

LIB. IV. MISCELLANEORUM, CAP. 15.

Joannes Michael Brutus, nobilis nostræ ætatis Historicus, mensibus superioribus, cum apud Jordanum Ziletum, Bibliopolam, essemus, me percunctabatur, an adhuc Basileæ cusus esset 'Æmilii Probi liber de vita excellentium imperatorum,' quem ego ex vetustorum exemplarium collatione a mendis non paucis repurgavi, annotationibusque auxi, ac pro viribus illustravi. Aderat Arnoldus Arlenius, Probiq; audita mentione, se ejus libri calamo exaratum exemplar, quod Ferrariæ emisset, habere dixit. Hujus legendi cum incredibilis me cupido incesset, precibus ab eo contendendi, ut libri saltem ad tridui tempus, quo percurrendi facultas esset, mihi copiam faceret. Hunc cum ille ad me misisset, avide legere cœpi. Titulus erat hujusmodi: **ÆMYLII PROBI DE IMPERATORIBUS EXTERARUM GENTIUM LIBER.** Finis libri, si epigramma Probi ejusdem, quod nos ex vetustis exemplaribus in epistola ad Gregorium Angelerium et Paulum Ligium posuimus, excipias, qualis in vulgarioribus codicibus. E scribæ vero penore subjecta verba: 'Completo est opus Æmylii Probi Cornelii Nepotis.' Post prænotatum titulum hæc se mihi statim verba obtulerunt: 'Non dubito fore plerosque, qui Atticæ hoc genus scripturæ leve,' &c.; quæ lectio probabilior ea, quæ in omnibus reliquis codicibus, quos ego legirim, videri potest, cum illi sic habeant: 'Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturæ leve,' &c. Quandoquidem nequiquam frivolis argumentis jam fuit in citata epistola a nobis demonstratum, Æmilium Probum Pomponii Attici coætaneum non fuisse: quin opus hoc Theodosio Imperatori esse dicatum; cujus rei epigramma illud ad Theodosium præbeat testimonium. A principe autem Græciæ civitate suam scriptionem appellat 'Atticam,'

quod Græcorum imperatorum vitas complexura esset, licet id non admodum proprie dictum videatur, cum sermone utatur Latino, non Græco. Sed dices: Cum duos ille libros scripserit, quorum posterior, ut ipsemet testatur, 'vitas Romanorum imperatorum' contineret, ac præfatio ambobus communis fuisse credi possit, quos 'libri' voce appellaverit, inquiens, 'Et in hoc exponemus libro de vitâ excellentium imperatorum,' ut etiam titulus Aldinorum exemplarium demonstrat; rationi haudquaquam est constanterneum, 'Atticam' dici scripturam, quæ æque et Græcos et Latinos imperatores contineat. Respondeo, præfationem hanc ad priorem duntaxat librum pertinere, cum in ea nulla Latinorum facta sit mentio, de quibus altera privatim præfatione, quæ posteriori libro præfixa de more sit, loqueretur. Quod vero spectat ad illa verba, 'Et in hoc exponemus libro de vitâ excellentium imperatorum,' 'librum' ego accipi puto non pro universo opere (quod alias fortasse non sine errore feci), sed pro libro uno; 'Græcorum' autem non addi mentionem, quia jam de Græcis agendum esse, sit dictum, nulla tamen muneris imperatorii facta mentione, quæ modo apponatur, ne de omnium promiscue insignium Græciæ virorum vitâ hic lector agendum esse crederet. Vides, quantum sit collocationis viculæ unius momentum. Relativo ergo voci, *Attica*, præposito, omnia recte habere videntur, et quædam difficultates facessunt, quæ olim nos circumveniebant, dum Probum Theodosii ætate vixisse affirmaremus. Verum candidi lectoris esto iudicium; non enim hæc iudicandi, sed iudicis admonendi instruendique consilio attulimus.

OBERTUS GIFANIUS,

IN INDICE LUCRETIANO, VOCE 'REPUTATUS.'

Nepes in vitâ Alcibiadis: 'Itaque et Siciliæ,' &c. Sed de illo opusculo alias fortasse accuratius. Cupio enim periss. illum scriptorem aliquando castigatiorem edere;

quem tum docebimus esse Cornelium Nepotem, non vero Æmiliū Probum, ut vulgo putant.

DIONYS. LAMBINUS,

PRÆFAT. IN CORN. NEPOTEM.

Nunc de scriptore nostro pauca dicamus, quem si ostendo vixisse Pompeii Magni, et Cæsaris, et Ciceronis, et Attici, et ceterorum ejusdem ætatis hominum temporibus, hoc est, quo tempore respublica Romana populari potentia, sive democratia, et optimatum principatu, sive aristocratia, gubernabatur; vinco, opinor, eum non floruisse Theodosio imperante, quod quidam volunt. Hoc igitur cum multis argumentis demonstrare possim, duobus contentus ero: quorum hoc erit primum, quod statim ab initio, et proœmio libri, Atticum nominatim appellat, ipsique adeo Attico librum inscribit, ac dedicat, ibi, 'Non dubito fore plerosque, Attice, qui hoc genus scripturæ,' &c. Neque est quod quisquam mihi dicat, alium hunc esse Atticum, quam eum ad quem scripsit M. Tullius. Qui hæc loquuntur, nodum in scirpo quærent. Quod autem quidam testantur, se in quodam libro Ms. ita scriptum reperisse, *Non dubito fore plerosque, qui Attica hoc genus scripturæ leve, &c.* atque hanc scripturam probabiliorem esse recepta sibi videri dicunt; næ illi judicio sunt parum subtili aut limato, quibus hæc lectio probari omnino potuerit, cum ea quidem sit ineptissima atque absurdissima: ratio autem, qua eam tutantur, levissima et maxime ridicula, auctorem idcirco hanc scriptionem appellasse 'Atticam' a principe Græciæ civitate, quod imperatorum Græcorum vitas complectatur. Quasi vero sermo a natione personarum, de quibus habeatur, sit appellandus Græcus, aut Latinus, aut Gallicus, aut Hispanus, et item de ceteris. Ego vero scripturam illam furcis expellendam esse, et hanc receptam mordicus retinendam esse dico. Eodem pertinet, quod in Catone scribit, 'se plura de vita et moribus Catonis in eo libro persecutum esse, quem separatim de eo, rogatu Titī Pomponii Attici,

fecit.' Alterum argumentum est, quod nemo ætate Theodosii sic locutus est, ut hic scriptor loquitur. Est enim filium hujus orationis subtile, pressum, limatum, et plane Atticum, genusque dicendi nativum, purum, elegans, nitidum, non elaboratum, non longe arcèssitum, non putidum, non insolens, neque teretibus auribus odiosum; sed plane Romanam simplicitatem et munditiem referens ac redolens, quali fere sermone aut Cæsar in commentariis suis utitur, aut M. Tullius in epistolis ad Atticum, et in nonnullis ad familiares. At eorum, qui Theodosiorum ætate floruerunt, nemo sic Latine locutus est; sed omnes dicendi genus vel longe arcèssitum, vel impositum, vel tumidum atque inflatum, vel, ut appellant, floridum, et fucatum, vel adipatum, et pingue, vel inquinatum, et sordidum, vel peregrinum, et hyposolœcum usurparunt. Ad hæc argumenta accedat ipsius auctoris testimonium. Ipsum, inquam, hujus libri scriptorem, testem citabo, et testimonium contra eos, qui eum Theodosii æqualem fuisse contendunt, dicentem producam. Sic igitur in Miltiade (1. 6.): 'Cujus victoriæ, non alienum videtur, quale præmium Miltiadi sit tributum, docere: quo facilius intelligi possit, eandem omnium civitatum esse naturam. Ut enim populi nostri honores quondam fuerunt rari et tennes, ob eamque causam gloriosi, nunc autem effusi atque obsoleti; sic olim apud Athenienses fuisse reperimus.' Hæc verba arguunt, hunc librum scriptum esse, quo tempore penes populum aliqua etiam potestas erat. Nam quo tempore Theodosius imperabat, nihil poterat populus. Sic idem ibidem (1. 8.): 'Omnes autem et habentur et dicuntur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate, quæ libertate usa est.' Quis, mediocriter in Latinis historiis legendis versatus, non sentit continuo, cum hæc audit aut legit, ea non esse scripta ab homine in regno, vel in potentia singulari, nato atque educato? Nam si ita scripsisset, Theodosium eadem opera 'tyrannum' appellasset, qui singularem potentiam, et regnum in civitate olim libera obtinebat, quamvis populum non liberum, sed jam servituti assuefactum, acceperat:

quod quantæ imprudentiæ ac dementiæ fuisset! Nunc autem, Pompeio et Cæsare inter se contententibus, et utroque probabilem ac speciosam belli causam afferente, quasi vel libertatem, vel jus tribunitiæ potestatis, vel auctoritatem senatus, et leges antiquas, et morem majorum defendente, populi libertate denique nondum prorsus oppressa, libere quidem hæc dicuntur, sed neque imprudenter, et sine periculo. In Thrasybulo (VIII. 2.) sic: 'Neque tamen pro opinione Thrasybuli auctæ sunt opes; nam jam tum illis temporibus fortius boni pro libertate loquebantur, quam pugnabant.' Significat auctor hujus libri, homines etiam temporibus illis, quibus vixit Thrasybulus, quemadmodum suis, paratiores ad defendendam libertatem fuisse verbis, quam factis. Ex quo intelligere licet, eum libertati fuisse, et a potentia singulari animum alienum habuisse: quod longe secus esset, si Theodosii ætate florisset. Videat lector et quæ ad hunc locum annotavimus. In Dione (x. 9.) sic: 'Hic, sicut ante sæpe dictum est, quam invisa sit singularis potentia, et miseranda vita, qui se metui, quam amari, malunt, cuius facile intellectu fuit.' Etiam hic locus argumento est, non solum tyrannidem, quæ semper injusta, et odio digna est, verum etiam singularem potentiam, quæ potest esse justa et populo grata, qualis est justorum regum, huic scriptori invisam fuisse. Quod si hic liber, Theodosio imperium obtinente, scriptus esset, itane licenter et aperte hujus libri opifex adversus singularem potentiam, quæ nihil aliud est, quam *μοναρχία* aut *βασιλεία*, hoc est, regnum, styli sui mucronem destrinxisset? In Epaminonda (xv. 10.) sic: 'Quo tempore, duce Pelopida, exules Thebas occuparunt, et præsidium Lacedæmoniorum ex arce expulerunt, Epaminondas, quamdiu facta est cædes civium, domo se tenuit; quod neque malos defendere volebat, neque impugnare, ne manus suorum sanguine cruentaret: namque omnem civilem victoriam funestam putabat.' Videtur his verbis noster scriptor et belli civilis auctores, Pompeium et Cæsarem, in quo tantum sanguinis civilis profusum sit, notare, et tacite Pomponii

Attici consilium approbare, qui bellis civilibus, quæ in ejus ætatem inciderunt, interesse noluerit, sed domi se continuerit, et quieverit, quod quidem prudentissimi viri consilium factumque exitus comprobavit. Nam aliis omnibus, qui vel has, vel illas partes secuti erant, aut proscriptis et jugulatis, aut in acie interemptis, unus Atticus salvus ex tot tantisque reipublicæ fluctibus emersit. Itaque de eo ita Cornelius Nepos in ejus vita (xxv. 10.): 'Quod si gubernator præcipua laude fertur, qui navem ex hyeme marique scopuloso servat; cur non singularis ejus existimetur prudentia, qui ex tot tamque gravibus procellis civilibus ad incolumitatem pervenit?' In Agesilao (xvii. 4.) sic: 'In hoc non minus ejus pietas suspicienda est, quam virtus bellica: qui, cum victori præesset exercitui, maximamque haberet fiduciam regni Persarum potiundi, tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentium magistratum, ut si privatus in comitio esset Spartæ. Cujus exemplum utinam imperatores nostri sequi voluissent!' Hic locus clamat, auctorem hujus libri carpere et notare Pompeii et Cæsaris, sed maxime Cæsaris, potentiam non ferendam, qui imperium et exercitum retinere ultra tempus lege concessum voluerit. Etiam ad hunc locum vide quæ annotavimus. In Eumene (xviii. 1.) sic: 'Itaque eum habuit ad manum scribæ loco: quod multo apud Graios honorificentius est, quam apud Romanos. Nam apud nos revera, sicut sunt, mercenarii scribæ existimantur.' Etiam hic locus indicat, hunc librum esse scriptum Romanis potentia populi et auctoritate optimatum utentibus, non imperatoribus dominantibus. Quod planius fiet, si quis legat, quæ etiam ad hunc locum annotavimus. Ibidem (xviii. 3.) sic: 'Macedones vero milites ea tunc erant fama, qua nunc Romani feruntur: etenim semper habiti sunt fortissimi, qui summam imperii potirentur.' Hic quoque locus declarat, hunc librum esse scriptum, quo tempore populus Romanus imperii summam obtinebat, non quo imperatores omnia in suam potestatem redegerant. Nam, imperatoribus dominantibus, Germani et barbaræ nationes firmamentum et robur erant

exercituum, non Romani aut omnino Latini. Ibid. (xviii. 8.) sic: 'Namque illa phalanx Alexandri Magni, quæ Asiam peragrarat, deviceratque Persas, inveterata cum gloria, tum etiam licentia, non parere se ducibus, sed imperare postulabat: ut nunc veterani faciunt nostri. Itaque periculum est, ne faciant, quod illi fecerunt, sua intemperantia nimiaque licentia ut omnia perdant; neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint.' Hic locus, si attente consideretur, unaque legantur, quæ ad eum annotavimus, omnium apertissime indicat atque arguit, hujus libri scriptorem consulum annuorum, non imperatorum perpetuorum, temporibus et floruisse et scripsisse. In Catone (xxiv. 2.) sic: 'Ibi cum diutius moraretur, P. Scipio Africanus, consul iterum, cujus in priore consulatu quæstor fuerat, voluit eum de provincia depellere, et ipse ei succedere. Neque hoc per senatum efficere potuit, cum quidem Scipio in civitate principatum obtineret: quod tum non potentia, sed jure, respublica administrabatur.' Quis non videt, his paucis verbis potentiam Pompeii, et maxime Cæsaris, vellicari ac notari? His fere argumentis ac testimoniis in hanc opinionem adducor, ut eos magnopere falli existimem, qui hujus libri scriptorem ætate Theodosii vixisse pronuntiarunt, quamvis magni nominis sint, in quibus est Robortellus. Fuerit enim quantumvis doctus, multis in rebus fuerit oculatus et perspicax, solers et acutus: ignoscant mihi tamen Robortelli manes: in hac parum vidit, valdeque fuit pinguis ac tardus. Quod autem etiam versus ad hoc probandum afferunt, iisque valde movebatur is, quem modo commemoravi, Robortellus; si quis eos attente leget, intelliget, non auctorem, et, ut ita dicam, parentem libri significari, sed scriptorem librarium, id est, eum, qui manu descripserit, quanquam diserte dicit esse descriptum a tribus, avo, matre, et filio. Sed præstat versus adscribere, ut lector eruditus et ingeniosus continuo per se intelligat, unde nata sit vulgata opinio, Æmilium Probum esse hujus libri auctorem: 'Vade, liber,' &c. (p. 19). Quis non videt, hos versus non solum inelegantes, ineptos,

et male natos, verum etiam ab aliquo nebulone indocto et barbaro, aut, ne quid gravius dicam, a scriptore librario vix semidocto, esse factos? quorum si velim singula verba iustis ponderibus examinare et syllabas, pedesque dimetiri, et sententiam perpendere, et vitia omnia digito, aut etiam nutu indicare; probem quantumvis aut pervicaci, aut hebeti, dignos esse, qui levissimo alicui et vilissimo ludimagistro, versuum scribendorum prurigne perusto, et versibus inscitiam atque inscientiam suam omnibus declaranti, nihil præterea assequenti, seu potius coquo fuligine cooperto, et immunditie sordibusque popinæ squalido, tribuantur. Hactenus igitur de tempore, et ætate nostri scriptoris sit a nobis disputatum. Nunc de nomine, seu nominibus videamus. Ac primum ab *Emilio* initium sumamus. *Emilius* igitur, seu, ut alii scribunt, *Aimilius*, nomen est gentile, idque perantiquum, et valde nobile, notum denique omnibus, qui libros Latinos vel summis digitis attigerunt. Fuerunt enim *Emilii Barbula*, *Emilii Papi*, *Emilii Pauli*, *Emilii Lepidi*. *Probus* autem cognomen est, id est, familiæ nomen, antiquis ignotum, et posterioribus temporibus, quibus sub unius arbitrio et potestate res Romana, atque adeo orbis terrarum vertebatur, natum. Extat Ausonii epistola, ordine XVIII., ex editione Christophori Plantini, ad *Probum* quendam præfectum prætorio, cujus epistolæ initium est: 'Oblata per antiquarios mora scio promissi gratiam expectatione consumptam, Probe, vir optime,' &c. Sequitur deinceps ad eundem dimetrum iambicum hoc principio: 'Perge, o libelle, Sirmium, Et dic hero meo; et tuo,' &c. Ex quibus intelligere licet, hunc *Probum* magnum quendam, et clarum, et summis honoribus ornatum virum fuisse, et, quod fortasse magis ad rem pertinet, disertum et eloquentem. Sic enim Ausonius in illo dimetro: 'Hunc dico, qui lingua potens Minorem Atridam præterit Orando pauca, et musica, Qui grandines Ulyæsei, et Mellifluentem Nestora, Concinnatorem et Tullium,' &c. Porro autem, præter *M. Aurelium Valerium Probum* imperatorem, qui imperavit annos quinque et menses quatuor, anno a Christo nato CCLXXIX., *Probos*

aliquot reperio, lib. III. Fastorum. In his *Sex. Anicium, Sex. fil., Petronium Probum* V. C. consulem anno a partu virginis CCCLXXIV. imperantibus Fl. Valente, et Fl. Valentiniano, altero in oriente, altero in occidente; et anno CCCLXXXII. eum, quem supra commemoravi, *Sex. Anicium, Sex. fil., Probum*, præfectum prætorio, ad quem extat illa Ausonii epistola; et anno CCCCIX. *Sex. Anicium, Sex. fil., Sex. nepotem, Petronium Probum*, consulem, imperatoribus Theodosio juniore, Arcadii filio, et Fl. Honorio Pio. Reperi et alium quendam *Mæcium Probum*, præsidem provinciæ Hispaniæ, quem commemorat Ulpianus, lib. XLVIII. digestorum, titulo de interdictis et relegatis, his verbis: ‘Sed imperator noster cum divo patre suo huic rei providerunt. Mæcio enim Probo, præsidi provinciæ Hispaniæ, rescripserunt, etiam ea provincia interdici, unde quis oriundus sit, ab eo, qui regit eam provinciam, ubi quis domicilium habeat,’ &c. Prætermitto *Probianos*, et *Probinos*, ab his Probis leviter deflexos ac derivatos. Horum igitur *Proborum* omnium nullum hujus libri auctorem esse persuasum habeo. Si quis alius Probus, mihi ignotus, auctor fuisse dicatur; vereor, ne nunquam in natura rerum fuerit, sed inani cogitatione duntaxat depictus sit atque informatus. Jam vero Cornelius Nepos M. Tullii Ciceronis, et T. Pomponii Attici, Cn. Pompeii Magni, et C. Julii Cæsaris propemodum fuit æqualis, aut certe paulo natu minor; pervenitque ad Cæsaris Augusti, divi Julii filii, tempora, ut testatur Plinius, lib. IX. cap. 39., his verbis: ‘Nepos Cornelius, qui divi Augusti principatu obiit.’ Ne quis autem statim nobis occurrat, atque ita dicat, Cur igitur nusquam eum commemorat M. Tullius? Commemoratur vero in epistolis ad Atticum quodam loco, et, quod longe majoris ponderis est, libros duos epistolarum, et fortasse plures ad eum scripsit, ut ex Macrobio, lib. II. Saturnal., cognoscere licet, cujus hæc verba sunt: ‘Testis idem Cicero, qui in lib. epistolarum ad Cornelium Nepotem secundo sic ait: Itaque nostri, cum omnia, quæ dixissemus, dicta essent, quæ facete, et breviter, et acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari dicta

voluerunt.' Profert et Priscianus, lib. VIII. illud ex epist. Ciceronis ad Nepotem: 'Hoc restiterat etiam, ut a te fictis aggrededer donis.' *Aggrededer* passive dixit, inquit Priscianus. Et illud ejusdem ad eundem: 'Qui habet, ultro appetitur; qui est pauper, aspernatur.' Fuit autem Padi accola, ut idem Plin. testatur, lib. III. cap. 18. Ex quo Ausonius eum in Gallia facit esse natum, epistola ad Drepanium filium, quæ est ordine XXIV. his verbis, quæ eo libentius adscribam, quod versus non satis sunt emendati, etiam in editione Christophori Plantini, alioqui typographi diligentis; neque tamen spondeo me tibi multo emendatiores traditurum: 'Cui dono lepidum novum libellum? Veronensis ait poëta quondam, Inventoque dedit statim Nepoti. At nos illepidum, rudem libellum, Burras, quisquillas, ineptiasque Credemus gremio cui fovendum? Inveni, trepide silete versus' (vel, ut mavult legi Cl. Puteanus, *trepide sileto nate*, ut per *natum* librum suum significet, eumque sic alloquatur, ut parens filium; quod si recipiamus, malim legi, *trepide silete nati*), 'Nec doctum minus, et magis benignum, Quam quem Gallia præbuit Catullo. Hoc nullus mihi carior meorum, Quem pluris faciunt novem sorores, Quam cunctos alios, Marone demto. Pacatum haud dubie, poëta, dicis. Ipse est; intrepide volate versus. Hic vos diligere et volet tueri, Et nudos gremio fovere tuto.' (Hoc autem ordine hos proximos versus esse legendos, et, pro *fovete*, *fovere* reponendum, vidit Cl. Puteanus; idem tamen *nudum in gremio* legit, ut habet editio Lugdunensis et Antverp., ut congruat cum voce *nate*.) Neque vero quenquam movere debet, quod Catullus hunc eundem Nepotem Italum fuisse significat, primis versibus: 'Cui dono lepidum, novum libellum, Arida modo pumice expolitur? Corneli, tibi: namque tu solebas Meas esse aliquid putare nugas Jam tum, cum ausus es, unus Itatorum, Omne ævum tribus explicare chartis.' Nam ora Gallica ex antiqua descriptione ab Ancona initium ducit, et usque ad Alpes porrigitur; et tamen nunc *Italia* dicitur, *Italiaque* olim dicebatur. Itaque et qui trans Padum usque ad Rubiconem, et qui cis Padum usque ad Alpes in-

colebant, *Galli* dicebantur. Illa enim erat *Gallia togata*; hæc *Transpadana* (eas appello ut homo Gallus, et in urbe Lutetia hæc scribens, aliter appellaturus, si Romæ scriberem). Et rursum iidem utrique Itali dicebantur, si quidem verum est, Italiam a natura Alpibus fuisse munitam, ut est, Alpesque et nunc esse, et olim fuisse communes Italiae et Galliae terminos. Restat nunc, ut sententiam meam aperiam, videaturne *Æmilius Probus*, an *Cornelius Nepos* harum vitarum scriptor. Difficile quidem et periculosum iudicium est: verumtamen, cum et mihi persuasum sit, has vitas, antequam imperatores perpetui dominatum Romæ obtinerent, esse scriptas, et *Probus* non sit illorum priscorum temporum cognomen, sed recentiorum, et longe posteriorum; mihi videtur *Cornelius Nepos* potius, quam *Æmilius Probus*, verus hujus libri parens et auctor esse agnoscendus: ita tamen ut suum cuique iudicium liberum relinquam, neque hoc mihi sumam, ut, qui aliter sentiant, tanquam desipientes aut errantes, a me condemnentur. Scripsit autem *Cornelius Nepos* *Chronica*, ut testatur *Ausonius* epistola illa quam supra commemoravi, cujusque initium indicavi: ‘Oblata per antiquarios mora,’ &c. Quæ et a *Tertulliano* in *Apologetico* adversus gentes fortasse significantur his verbis: ‘Saturnum itaque, quantum literæ docent, neque *Theodorus Græcus*, aut *Thallus*, neque *Cassius Severus*, aut *Cornelius Nepos*, neque ullus commentator hujusmodi antiquitatum, aliud, quam hominem, promulgarunt;’ eademque fortasse significat et *Catullus* in primo illo carmine, quod supra protulimus, versibus illis: ‘Jam tum, cum ausus es, unus Italorum, Omne ævum tribus explicare chartis.’ *Cornelium Nepotem*, tanquam historicum, producit testem et *Plutarchus*, cum alibi, tum in *Marcello* sub extremum; et *Aulus Gellius* (*Aulus Gellius*, inquam, non *Agellius*, ut quidam nuper exorti homines, novitatis, quam veritatis cupidiores, novo et Romanis inaudito nomine appellare cœperunt), lib. x vii. c. 21.; et *Lactantius Firmianus*, lib. i. c. 13.; et *Julius Solinus*, c. 2. Profert et *Charisius*, lib. i. *Instit. gramm.*, verba *Cornelii Nepotis* ex lib. x vi.

Illustrium Virorum. Citat eundem testem in voce *subinde* ex lib. II. Profert et Priscianus, lib. VIII. hæc ex Nepote, non commemorato aut indicato libro: 'Ædis Martis est in circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio.' Præterea harum vitarum scriptor ait in Dione (x. 3.) se librum de historicis scripsisse, qui hodie non extat. Scripsit Nepos et T. Pomponii Attici vitam, ex qua, quanta Nepoti cum Attico familiaritas intercesserit, cuivis intelligere licet. Fuisse autem Nepotem etiam M. Tullio admodum familiarem, declarant epistolarum libri ab hoc ad illum scriptarum, ut supra diximus. Postremo sententiam meam adjuvat doctorum quorundam testimonium, qui scriptum reliquerunt, se in uno codice manuscr. ad calcem libri hæc verba adscripta reperisse: 'Completo est opus Æmilii Probi, Cornelii Nepotis.' Quis non videt, hæc esse scripta a librario hæsitante, et dubitante, et incerto de hujus libri auctore, cum eum hinc *Cornelii Nepotis*, hinc *Æmilii Probi* nomina et cognomina perturbarent?

CASP. SCHOPPIUS,

LIB. II. VERISIMIL. CAP. 10.

Corn. Nepos, qui male vulgo Æmilius Probus dicitur.

IDEM,

CONSULTATIONE II. DE PRUDENTIÆ ET ELOQUENTIÆ PARANDÆ MODIS.

Novissimos aureæ ætatis facio Ciceronem, Cæsarem, Corn. Nepotem, &c. In Nepotis tamen vitas dubium non est nonnulla posterioribus sæculis irrepsisse ab ævi Augustei auro remotiora, Æmilii, credo, Probi opera, cujus nomen multis sæculis libellus Nepotis præscriptum habuit.

JO. SAVARO,

IN PRÆF. AD NOT. SUAS IN ÆMIL. PROBUM DE VITA
EXCELL. IMPP.

Hunc librum *Corn. Nepoti* asserit ipsa præfatio: 'Non dubito fore plerosque, Attice,' &c., et ex vita Catonis, illa: 'Hujus de vita et moribus plura in eo libro persecuti sumus, quem separatim de eo fecimus, rogatu T. Pomponii Attici,' &c.; cujus quidem libri fragmentum, ex Cornelio Nepote, laudare videtur Gellius, lib. XI. cap. 8. Præterea 'libros de Viris illustribus,' veterum scriptis celebres, qui Nepoti tribuuntur, ab hujus libri auctore confectos esse, satis apparet ex fine Hannibalis vitæ: 'Sed nos tempus est, hujus libri facere finem, et Romanorum explicare imperatores, quo facilius, collatis utrorumque factis, qui viri præferendi sint, possit judicari.' Tanta etiam suavitas est sermonis Latini, ut appareat, in eo nativum quendam leporem esse, non adscitum, et jam ævo Theodosii desitum, quo non parum inclinata erat Latiaris eloquentia. *Æmilium* autem *Probum*, cujus nomine circumfertur hic liber, Theodosio regnante vixisse, et hujusce libri exscriptorem potius esse, quam auctorem, patet ex his versibus: 'Vade, liber,' &c. (p. 19.) Hic ergo suo auctori reddatur, quem sibi Corn. Nepos justo titulo vindicat, quemque coævo suo et familiari Pomponio Attico dedit, cujus etiam rogatu vitam M. Catonis separatim scripsit, et illi superstes, elegantissimam ejusdem vitæ consuetudinem elegantia pari prosecutus est. Præter 'Chronica,' 'libros Exemplorum,' 'de Viris illustribus,' et 'de vita Catonis,' librum se 'de historicis Græcis' conscripsisse testatur in Dione: 'Sed de hoc in eo meo libro plura sunt exposita, qui de historicis Græcis conscriptus est.' (Sic enim ex Mss. bona fide supplevi) atque alterum edidit 'de Latinis historicis,' ex quo excerpta esse fragmenta Cornelie, Gracchorum matris, Gifanii codice probatur. Quod ad Daretis Phrygii historiam, quam a Corn. Nepote Latine redditam Volaterranus et alii tradiderunt,

elegantia styli potius ducti, quam certa ratione; dispar stylus est, et dissimilis genius, et, si quid in me iudicii, Corn. Nepos illo interprete, ut annis, sic nitore sermonis, longe superior; quod, collatis utriusque scriptis, facile potest iudicari. De hoc auctore ita mihi visum est, salvo tuo, erudite lector, iudicio.

ANDR. SCHOTTUS,

IN EP. AD LECT. NOTIS IN FRAGM. NEPOTIS SUBJECTA.

Quod auctoribus non paucis accidisse memini, ut multa ingenii monumenta, vel ipsis ablata alteri falso attribuerentur, vel aliena ipsis subjicerentur, quo in vulgus tituli lenocinio magis probarentur, et tanquam a matribus suppositi filii pro veris obtruderentur, idem *Nepoti* nostro usu venisse, didici. Librum enim 'de Vita et Moribus excellentium Græciæ imperatorum' ad T. Pomponium Atticum sequioris ætatis auctori *Æmilio Probo* attribuant: a quo stylus, dicendique elegans character, Attici ætas, multaque abjudicant. Scriptorem contra 'de Viris illustribus urbis Romæ,' qui a Proca ad Cn. Pompeium usque, septingentorum annorum memoriam, resque gestas virorum domi militiæque illustrium breviter colligavit, Plinio minori (cui Aldus Manutius ascripserat) ablatum, Nepoti Cornelio multorum ingratiis inscripserunt, et ex Cæcilia gente in Corneliam, obtorto collo, Itali quidam censores, Hermolaus Barbarus, Janus Parrhasius, Catellianus Cotta, et Dominicus Machaneus, alique traduxerunt. Sed neutrius mihi videri, admodum adolescens docui singulari comm. in eum auctorem, Duaci et Lutetiæ edito; et ex veterum libr. fide rationumque momentis *Sex. Aurelio Victori* jure postliminii reddimus: cujus et historiam Augustam ante me natum nusquam, quod equidem sciam, typis vulgatam, Antverpiæ primi edidimus. Quare, ut illa *Æmilio* adscripta *Nepotis* esse *γρίσια* pronuntio, ita Viros illustres eidem abjudico. Sed sunt et alia spuria, et Cornelio indigna. *Daretis* enim *Phrygii* circumfertur de bello Trojano, cui interfuisse dicitur,

historia, quam Raph. Volaterranus sex carminum libris (qui et cum Dicty Cretensi vulgo leguntur) convertisse Nepotem tradidit; quibus et prosa oratione *narratio excidii Trojæ*, præmittitur, quam et ipse in veteribus libris etiam soli *Cornelio* cuidam inscriptam vidi. Stylus sane non est aureæ illius ætatis, nedum Cornelii, cujus eloquentiam Tullius, Romanorum disertissimus, laudavit, eoque nomine carissimum habuerit. Fuisse quidem Homero antiquiorem scriptorem *Daretem*, *Æliani* auctoritate, et D. Isidori non inficior; sed hicne liber ille sit, qui ad *Æliani* usque ætatem duravit, vehementer dubito. Sic vero ille, libr. xi. variæ *Histor.* Τὸν Φρύγα δὲ Δάρητα, οὗ Φρυγίαν Ἰλιάδα ἔτι καὶ νῦν ἀποσωζομένην οἶδα, πρὸ Ὀμήρου καὶ τοῦτον γενέσθαι λέγουσι. Salustio id opus nothum et illegitimum falsarius ille, quisquis is est, lege *Cornelia*, si deprehendatur, puniendus, inscripsit. Quem quidem Crispum, Rom. historiæ principem, initio statim rustice et inepte appellat: 'Cui, inquit, nihil adjiciendum, aut diminuendum, rei formidandæ' (fort. *formandæ*) 'causa putavi, alioquin meum esse posset dubitari.' Verum enimvero germanum me reperisse parentem gaudeo; natalibus itaque restituo, auctoritatem secutus veluti familiarum censoris, Guilielmi Camdeni, hominis Britanni, qui sic *Daretis* illius ac poëmatis in Angliæ historia meminit de *Isca* loquens: 'Hoc sæculo (anno MCCXXIV.) floruit, qui hinc oriundus et cognominatus, *Josephus Iscanus*, splendidissimo ingenio poëta; cujus scripta sic probabantur, ut ad veterum scriptorum laudem pervenerint. Ejus etenim de bello Trojano poëma Germani ter sub *Cornelii Nepotis* nomine divulgavit.' Jam vero *Alexandri* illam ad *Aristotelem* præceptorem de rebus Indicis *epistolam*, quæ Q. Curtio Rufo fore subjicitur, ubi et quercus edunt oracula, multaque ridicula leguntur, quis, nisi crasso et pingui iudicio præditus, ab elegantissimo Nepote tam incondite conversam credat? Quin et in ipsis auctoribus, vereor, ne dubia quædam, nec a Nepote profecta, occurrant: ut quæ in *Ciceronis* *epistolis ad Atticum* non de *Cornelio* nostro, sed fortasse de *Metello Nepote* aliove legi docuimus; et illam

mihi *ἐπιγραφὴν* suspectam videri apud Suetonium, *Quid differat literatus ab erudito*; et illa *Jornandis Gothici* de Britannia suspicor *Taciti* potius esse, quam *Nepotis*, ex iis libris, qui et ipsi magnam partem damno publico intercederunt. Ach. tamén *Statius*, comment. in Catullum, *Nepoti* dedit; quin et *Corn. Labeonis* quædam apud *Macrobiū*, lib. 1. Saturn., eidem ascripsit. Sed ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. Nos de iis aliquando in libris *ψευδεπιγραφίας* plura.

IDEM,

LIB. III. OBSERVATT. HUMANARUM, CAP. 3.

Qui *Æmilio Probo* vulgo tribuitur de rebus et vita excellentium imp. Græciæ elegans libellus, is meo quidem sensu germanus *Corn. Nepotis* ad Atticum, cui inscribitur, partus est.

CASP. BARTHIUS,

IN COMMENTATIONE DE LAT. LINGUA, ET LATINIS
SCRIPTORIBUS.

Vitas illustrium Græciæ principum, quas *Æmilio Probo* alii, alii *Corn. Nepoti* adscribunt, libens huic ætati [secundæ sc. qua Cicero, Cæsar, Livius, &c. vixere] tribuam: sunt enim satis nitide et Latine conscriptæ. Sed de iis longa disputatio est. Vita *Pomp. Attici*, a *Corn. Nepote* vere exarata, omnibus ad illum *Ciceronis* epistolis adjecta est.

IDEM,

LIB. XXIV. ADVERSARIORUM, CAP. 18.

Æmiliū Probum ævo *Theodosiano* correptorem *Corn. Nepotis* fuisse, peculiari a nobis tractatione nuper vindicatum est. Et lib. xxv. cap. 15.: His diebus demonstravimus, *Æmiliū Probum* ævo *Theodosii Cornelii Nepotis* libros in *Epitomen* redegisse.

IDEM,

LIB. XLII. CAP. 29.

Unica, sed eleganter et proprie scripta, vita vera Corn. Nepotis ad nos venit, adeo quidem utrumque, ut Attici rebus interesse nobis videamur, quoties eam legimus; et sane ejus comparatione judicare poterant eruditi viri de alteris illis. *Eod. cap. sub finem*: Non magnopere titulis gavisum ipsum Atticum, ex descriptione sequenti constat; quam ego tam luculentam, tamque candidam et emendate scriptam puto, ut non solum Æmilii Probi vitæ, quas Epitomen Nepotis esse alibi probabimus, ad eam sordeant, sed, uno solo Suetonio excepto, nihil toto Latio inveniam exactius, et suo quodam genio absolutius.

IDEM,

LIB. LII. CAP. 14.

Datamen, omnium barbarorum post Hannibalem et Hamilcarem fortissimum, nisi libro peculiari celebrasset Æmilius Probus, pleraque omnia ejus facinora ignoraremus. Initio ejus vitæ apud Probum legitur: 'De quo hoc plura,' &c. Ceterum et in hac et in aliis omnibus vitis duo diversi scriptores maxime apparent, quod non poterit non videre, qui phrasin exactius considerabit. Itaque nos Epitomen Nepotis clare agnoscimus.

FRANC. NICOL. TITZIUS,

INTRODUCT. DE CORN. NEPOT. VITA ET SCRIPTIS.

Codices editionesque ad hunc diem omnes seriem vitarum exhibuerunt eam, ut 1. esset vita Miltiadis; 2. Themistoclis; 3. Aristidis; 4. Pausaniæ; 5. Cimonis; 6. Lysandri; 7. Alcibiadis; 8. Thrasybuli; 9. Cononis; 10. Dionis; 11. Iphicratis; 12. Chabriæ; 13. Timothei; 14. Datamis; 15. Epaminondæ; 16. Pelopidæ; 17. Agesilai; 18. Eumenis;

19. Phocionis; 20. Timoleontis. Tum sequebatur brevis illa de Regibus expositio, cui editores numerum 21. imposuerunt, quia ex quibusdam in ea occurrentibus verbis, cap. 1. init. et cap. 3. fin. conjectarunt, hanc partem esse synopsis alicujus libri, quem Nepos de Regibus aut separatim, aut in Viris illustribus fecerit. Deinceps dederunt, præposito numero 22. vitam Hamilcaris, et tandem, 23. loco, Hannibalis, quo librum finiverunt.

Jam vero hic primo intuitu nonne unicuique mirum videri debebat, quid sibi vita Datamis, 'fortissimi omnium barbarorum, exceptis Hamilcare et Hannibale,' ut verbis ipsius Nepotis utar, pæne in medio libri, inter vitas ducum Græcorum, vellet? Quid, quod Nepos postea, a vita Timoleontis transgressurus ad duces barbarorum, initio succinctæ illius de Regibus commemorationis, peractam eo usque libri partem respiciens ait, 'Hi fere fuerunt Græciæ gentis duces, qui memoria digni videbantur?' Ergo ne Datamem, quod vitam ejus in medio horum cernimus, in Græciæ gentis ducibus habuit? Quis hoc credat, cum ipse eum, ut vidimus, *barbarum* dixerit?

Sed aiunt editores: Evenit hoc chronologia, in vitis istis ordinandis servata, ut Datames eum locum obtineret. Audio. At nunc quæro: Unde nobis ista ad chronologiæ leges facta vitarum ordinatio? Estne ab auctore ipso instituta? Quid, si hoc negare ausim? Quid, si hanc negationem argumentis, ex ipsius operis conformatione petitis, adstruam atque sustineam? Age, hoc experiamur.

Cum accurato et sobrio scriptore res nobis est. Non solet talis in adornatione partium unius atque ejusdem historici operis a genio totius deflectere, et secum pugnare. Quo vitio hic liber ex recepta vitarum ordinatione sine dubio laborat, ut mirum sit, neminem editorum hoc adhuc satis animadvertisse. Consideremus, si placet, illam operis particulam, quæ inscribi solet *de Regibus*. Quem ordinem, quæsq, in recensendis regibus auctor hic instituit? Nonne videmus illum certum quendam *gentium* ordinem sequi, atque ita singularum gentium eximios reges perpetua serie

prosequi, nulla ex aliis permixtione admissa? Sic igitur gentium prima illi memoratur *Persarum*; ex hac reges una serie producit, Cyrum, Darium Hystāspis filium, Xerxem, Artaxerxem cui erat cognomentum Macrochir, et Artaxerxem cognomine Mnemona. Tum sequitur gens *Macedonum*; ex eaque continuo Philippus rex, Amyntæ filius, et Alexander Magnus. Deinde succedit gens *Epirotarum*, et ex ea rex Pyrrhus. Postea gens *Sicula*, ex qua nobis producit Dionysium priorem. Tum denique attingit separatim *novos illos reges factos ex amicis et præfectis Alexandri Magni*, Antigonum, Demetrium, Lysimachum, Seleucum, Ptolemæum. At nunc paululum oculos convertamus ad seriem imperatorum Græcorum, quos hucusque se ait pertractasse auctor. Ibi, cum prorsus nihil difficultatis reperiatur, quo minus simili ratione auctor singularum Græciæ civitatum, inter se separatarum, duces excellentes perpetuo ordine producere potuerit; immo a quovis cognoscatur, hac methodo instituta minus operosum conquisitionis atque expositionis laborem in hoc opere debuisse reddi auctori; deprehendimus, post tres Atheniensium duces interpositum Lacedæmonium unum, deinde sequi denuo Atheniensem unum, et iterum Lacedæmonium; tum tres continuo Athenienses, quos a post insequentibus tribus abruptit Siculus seu Syracusanus Dion; postremum denique Atheniensem Phocionem avulsum a præcedentibus cernimus, non modo Thebanis duobus cum postremo Lacedæmonio, sed Cardiano etiam Eumene, et barbaro quoque, si Diis placet, Datame, tanquam retinaculis, interjectis. Tandem claudit agmen Corinthius Timoleon. Et istam disturbancem atque interturbationem Græciæ civitatum mihi excuset chronologiæ ratio? Nullo modo. Quid, quod ne chronologia quidem, quam editores prætexunt, hic exacte satis constat? Alioquin enim Pelopidas præcedere, sequi Epaminondas debuisset, quod tamen clarissima auctoris verba non admittunt, qui in Pelopida ad Epaminondam respiciens ait, 'sicut supra docuimus.'

... Vel his, quæ hactenus prolata sunt, credo suspicionem

justam oriri jam debere in omnibus, ordinem illum vitarum non esse profectum a Nepote, sed ejus ordinationi aliena manu vim esse adhibitam, turbationemque totius operis factam. Id revera ita esse, hinc asseverare jam nihil profecto dubito. Si quæras, quando tanta mutatio operi nostro acciderit; dicam, haud dubie id evenisse ævo illo infelici, et bonis adeo auctoribus impropero, quod communiter *medium* appellare historici solent: quo, qui literis ita mediocriter tincti essent, iique sane quam pauci, nil præter Chronica saperent. Si roges, quomodo acciderit; respondeam, partim chronologiæ, cui illis temporibus addicti omnes essent, qui legerent libros, quique scriberent, immoderato amore, quo se, quisquis ille erat, cui Nepotis hic liber obvenerat, laudabilem etiam atque eruditam operam in se suscepturum putabat, si vitas ad chronologiæ legem apposite magis disponderet; partim inscientia artificii, quo auctor in suo opere condendo usus erat, quodque (felicissimo eventu) nulla quacumque immutatione inducta aboleri prorsus poterat. Non enim Nepos in his vitis, arida quadam posteriorum Chronistarum diligentia, id egerat, ut cujusvis imperatoris facta et mores a prima juventute ad vitæ exitum anxia cura ad annos digereret; sed illud potius curæ habebat, deligere ex cujusvis imperatorum vita, quæ ad propositum suum pertinentia maxime arbitraretur; segregare vero atque data opera transire cuncta, quæ ad rem minus necessaria viderentur. In tali labore non poterat auctori non præberi quandoque, tum in ordiendis, tum in finiendis nonnullis vitis, tum vero in partibus operis majoribus inter se connectendis, opportunitas, qua arrepta formam operis adorationemque, ut eam initio mente concepisset, indiciis quibusdam aperiret, consecutionemque certarum partium, industria quadam sic compositarum proderet. Quibus ille ordinis permutator nihil adversis, disjecit incogitanter membra corporis ita aptissime ficti, ut post quamcumque aliam factam compositionem non posset non monstruosi quid exire. Ut verbo dicam, ista meta-

morphosi, quam liber hic Nepotis perpressus est, accepimus *tantundem* quidem, quam olim erat, non *idem*.

Igitur probabilissimum jam habeo, auctorem nostrum in vitis imperatorum exponendis civitatum quendam ordinem servasse. Et primi quidem ponebantur illi Atheniensium duces perpetua serie : Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Alcibiades, Thrasybulus, Conon, Iphicrates, Chabrias, Timotheus, Phocion. His alios totidem ex ceteris civitatibus externis conquirebat, excitabatque ex Lacedæmoniis Pausaniam, Lysandrum, Agesilaum ; ex Thebanis Epaminondam et Pelopidam ; ex Syracusanis, qui erant a Corinthiis orti, Dionem ; ex ipsis Corinthiis, qui maximas res Syracusis gessit, Timoleonem ; ex semibarbaris (nam Chersonesus Thracia Græciæ ferme annumerabatur) Cardianum Eumenem : ac postquam hic admonuerat Regum, quorum commemoratione tanquam limite utebatur, ex barbaris jam arcessivit Carthaginenses Hamilcarem et Hannibalem, ac tum denique extremo loco Datamem Carem adjecit. Singularem ergo quendam, ut hinc patet, delectum Nepos habuit. Non enim omnes volebat explicare imperatores, sed, ut ipse ait, ' excellentes.'

CHRONOLOGIA

RERUM MEMORABILIIUM

IN CORNELIO NEPOTE

AD OLYMPIADAS, URBIS CONDITÆ ANNOS EX CATONIANIS RATIONIBUS, QUÆ A VARRONIANIS DUOBUS ANNIS DISCREPANT, ET CHRISTI NATI DIGESTA.

[EX EDITIONE ALTERA TZSCHUCKII.]

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
7, 2.	1.	751.	Ex Varronis rationibus sic habet: Olymp. 6, 4. A. U. 1. A. Chr. n. 753.
27, 2.	81-113.	671.	Tullus Hostilius Romæ regnat. Fragm. 1. Cf. Liv. i. 22.
30, 4.	95.	657.	Demaratus, Cypseli tyrannidem fugiens, Romanam demigrat. Fragm. 10.
41, 3.	138.	614.	Tarquinius Priscus, quintus Romanorum rex. Fragm. 10.
55, 1.	175.	576.	Pisistratus Athenarum tyrannus. Milt. 8.
62, 3.	192.	560.	Cyrus in bello contra Massagetam perit. De Reg. 1.
64, 4.	222.	530.	Darius Cambysi, Cyri filio, succedit. Ibid.
68, 1.	244.	508.	Darius, Scythiam bellum illaturus, pontem in Istro facit. Milt. 3.
68, 2.	245.	507.	Miltiades, Chersoneso relicta, Athenas rediit. Milt. 3.
79, 1.	252.	500.	Iones, ab Atheniensibus adjuti, Sardes expugnant. Milt. 4.
73, 3.	263.	490.	Darii contra Græcos expeditio, et in pugna Marathonica clades. Milt. 4. sq.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
72, 4.	263.	489.	Miltiades, Parum insulam infeliciter aggressus, in vincula conjicitur, in quibus obit. Milt. 7.
73, 3.	266.	486.	Xerxes Dario, Hystaspis filio, mortuo succedit. De Reg. 1.
74, 2.	269.	483.	Aristides ostracismo urbe expellitur. Aristid. 1. Themistocles portum Piræi et classem novam ædificat. Themist. 2.
75, 1.	272.	480.	Xerxes ex Asia in Græciam transit. Themist. 2. Pugna ad Thermopylas. Ib. 3. Ad Artemisium. Ib. 3. Athenæ a Persis incensæ. Themist. 4. Aristides ante tempus ab exilio revocatur. Arist. 1. Pugna Salaminia. Themist. 4.
75, 2.	273.	479.	Aristides et Pausanias Mardonium Persarum decem ad Platæas vincunt. Arist. 2. Pausanias, 1.
75, 3.	274.	478.	Athenienses consilio Themistoclis muros suos, invitis Spartanis, instaurant. Themist. 6.
75, 4.	275.	477.	Athenienses, auctore Themistocle, Piræi portum absolvunt. Themist. 6. Pausaniam cum classe communi in Cyprum mittunt. Pausan. 1. Aristidis æquitate Græciæ principatus ad Athenienses defertur. Aristid. 2. Ejusdem opera ærarium Græciæ in Delo constituitur. Aristid. 3.
77, 2.	281.	471.	Themistocles Athenis expulsus, et absens prodicionis accusatus, ad Artaxerxem confugit. Themist. 8.
77, 3.	282.	470.	Cimon Persas vincit terra marique eodem die. Cimon, 5.
78, 2.	285.	467.	Aristides obit. Aristid. 3.
78, 3.	286.	466.	Themistocles Magnesiæ moritur. Themist. 10.
79, 1.	288.	464.	Cimon vincit Thasios, qui ab Atheniensibus defecerant. Cim. 2. Cf. Diodor. xi. 70.
80, 1.	292.	460.	Cimon patria expellitur. Cim. 3.
81, 2.	297.	455.	Cimon revocatus cum Lacedæmoniis fœdus jungit. Cim. 3.
82, 3.	302.	450.	Cimon Persas in Cypro vincit, et maris imperium civibus suis vindicat. Cim. 3.
82, 4.	303.	449.	Cimon, pace cum victis Persis composita, in Cypro moritur. Cim. 3.
87, 2.	321.	431.	Peloponnesiaci belli initium. Diodor. xii. 36.
91, 1.	336.	416.	Alcibiades, Nicias, et Lamachus, duces Atheniensium, ad bellum cum Syracusanis gerendum missi. Alcib. 3.
91, 2.	337.	415.	Alcibiades, conjurationis in patriam postulatæ, ad Spartanos fugit. Alcib. 3. seq.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
91, 2.	338.	414.	Bellum Decellicum. Alcib. 4.
92, 2.	341.	411.	Alcibiades, ab exercitu receptus, post in patriam restitutus, absens una cum Thrasybulo et The- ramene imperio præficitur, et Lacedæmonios terra marique victos ad pacem cogit. Al- cib. 5.
93, 1.	344.	408.	Alcibiades Athenas reversus, summusque impe- rator, adjunctis Thrasybulo et Adimanto, fac- tus, cum Lacedæmonis minus commode con- fligit, et paulo post iterum in exilium mittitur. Alcib. 6. et 7.
93, 3.	346.	406.	Dionysius senior Syracusis tyrannidem occupat. Dion, 1. De Regib. 2.
93, 4.	347.	405.	Lysander, Atheniensibus ad Ægos flumen victis, bello Peloponnesio finem imponit. Lys. 1. Al- cib. 8. Con. 1.
.....	...	...	Idem Athenis captis triginta tyrannos imponit. Thrasyb. 1.
94, 1.	348.	404.	Alcibiades in Phrygia, qua confugerat, opprimi- tur. Alcib. 10.
94, 2.	349.	403.	Lysander accusatus absolvitur. Lys. 3.
94, 4.	351.	401.	Thrasybulus, devictis triginta tyrannis, Athenien- sibus libertatem restituit. Thrasyb. 3.
95, 1.	352.	400.	Agésilas Agidi fratri succedit. Agesil. 1.
95, 2.	353.	399.	Conon, Athen. exul, Persarum classi adversus Lacedæmonios præficitur. Con. 2.
95, 3.	354.	398.	Plato Tarentum venit, inde Syracusas. Dion, 2.
96, 1.	356.	396.	Agésilas cum Persis in Asia bellum. Con. 2. Age- sil. 2.
.....	...	...	Lysander, dux Lacedæmoniorum, in prælio cum Thebanis apud Haliartum cadit. Lys. 3. Cf. Diodor. xiv. 81.
96, 2.	357.	395.	Conon Lacedæmonios Pisandro duce prælio na- vali ad Cnidum vincit. Con. 4.
.....	...	...	Agésilas, ex Asia revocatus, ad Coroneam Athe- nienses eorumque socios vincit. Agesil. 4.
96, 3.	358.	394.	Conon Athenarum muros ope Thebanorum refi- cit, et a Tiribazo custodiæ traditur. Con. 4. et 5.
.....	...	...	Belli Corinthiaci initium. Diodor. xiv. 86.
96, 4.	359.	393.	Iphicrates Lacedæmoniorum victor ad Corinthum. Iphicrat. 2.
.....	...	...	Camillus Veios capit. Fragm. 7. Cf. Liv. v. 21.
.....	...	...	Melpum a Gallis deletur. Fragm. 7.
97, 2.	361.	391.	Agésilas agrum Corinthium populatur. Age- silas, 5.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
97, 3.	362.	390.	Thrasybulus, biennio ante Lesbi victor, ab Aspendiis necatur. Thrasyb. 4.
97, 4.	363.	389.	Camillus exulat. Fragm. 5.
98, 1.	364.	388.	Galli Capitolium obsident. Fragm. 6.
98, 2.	365.	387.	Chabrias, Evagoræ adjutor missus, totam Cyprum subigit. Chabr. 2.
98, 4.	367.	385.	Datames ab Artaxerxe Ciliciæ præficitur. Datam. 1.
99, 3.	370.	382.	Lacedæmonii, duce Phœbida, Cadmeam, arcem Thebarum, occupant. Pelopid. 1.
99, 4.	371.	381.	Manlius de saxo Tarpeio dejicitur. Fragm. 1. Cf. Liv. vi. 20.
100, 3.	374.	378.	Thebani exules ope Atheniensium Cadmeam recipiunt. Pelop. 3.
100, 4.	375.	377.	Agasilai in Bœotiam expeditio. Chabr. 1. Chabriæ de eo victoria. Ibid.
.....	...	...	Chabrias, Acorin, Ægypti regem, adjutum profectus, Athenas revocatur. Chabr. 2.
.....	...	...	Iphicrates ab Atheniensibus auxilio Artaxerxi, regi Persarum, mittitur. Iphicrat. 2.
101, 1.	376.	376.	Timotheus Lacedæmonios ad Leucaten superat. Timoth. 2.
101, 2.	377.	375.	Lacedæmonii maris imperium (cf. Olymp. . 3.) Atheniensibus cedunt. Timoth. 2.
101, 3.	378.	374.	Iphicrates, exercitui Persarum conductio præfectus, adversus Ægyptios profiscitur, et paulo post Athenas revertitur. Iphicr. 2. Cf. Datam. 3.
102, 2.	381.	371.	Epaminondas Spartanos ad Leuctra profligat. Epamin. 8.
102, 3.	383.	369.	Iphicrates Eurydicen, Macedoniæ reginam, viduam, defendit. Iphicr. 3.
102, 4.	382.	370.	Epaminondas Laconiam invadit, Spartam capit, Messenen restituit. Epamin. 7. 8. Pelop. 4.
.....	...	...	Idem cum Pelopida Arcadibus in bello cum Lacedæmonii auxilio a Thebanis mittitur. Pelop. 4. Iphicr. contra Arcadas. Iphicr. 2.
103, 1.	384.	368.	Dionysio patri succedit Dionysius junior. De Reg. 2. Dion. 2.
.....	...	...	Pelopidas ab Alexandro Pheræo in vincula conjicitur. Pelop. 5.
103, 2.	385.	367.	Epaminondas exercitum Thebanum, ab hostibus obsessum, incolumem reducit domum. Epamin. 7.
.....	...	...	Idem Pelopidam ex vinculis liberat. Pel. 5.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
103, 3.	386.	366.	Epaminondas bellum in Peloponneso gerit. Epamin. 7.
104, 1.	388.	364.	Pelopidas in prælio adversus Alexandrum Phœreum victor cadit. Pelop. 5.
.....	...	...	Timotheus cum Olynthiis bellum gerit. Timoth. 1.
104, 2.	389.	363.	Epaminondas Spartam iterum tentat, Lacedæmonios ad Mantineam vincit, victorque cadit. Epamin. 9.
104, 3.	390.	362.	Agésilæus Lacedæm. et Chabrias Athen. a rege Persarum ad Tachum, Ægypti regem, deficient. Chabr. 2. Agesil. 8.
104, 3.	390.	362.	Datames ab Artaxerxe deficit. Datam. 5.
.....	...	...	Chabrias Nectanebo regnum constituit. Chabr. 2.
.....	...	...	Agésilæus moritur. Agesil. 8.
105, 1.	392.	360.	Philippus in Macedonia regnare incipit. De Reg. 2.
105, 3.	394.	358.	Chabrias cum Charete adversus Atheniensium socios, Chios, Rhodios, Coos, et Byzantios missus, in prælio occumbit. Chabr. 4.
.....	...	...	Dionis fuga et præparatio ad bellum cum Dionysio. Dion, 4.
105, 4.	395.	357.	Dionis felix cum Dionysio bellum, et hujus fuga in Italiam. Dion, 5.
.....	...	...	Alexandri Phœræi interitus. Diodor. xvi. 14.
106, 1.	396.	356.	Athenienses, ducibus Charete, Iphicrate, et Timotheo, cum sociis acriter pugnant. Timoth. 1.
.....	...	...	Iphicrates et Timotheus ab Atheniensibus multantur. Iphicr. 3. Timoth. 8.
106, 2.	397.	355.	Dion Syracusis interficitur. Dion, 9. Timoleon, 2.
107, 2.	401.	351.	Alexander M. nascitur. De Reg. 2. Fragm. 1.
108, 2.	405.	347.	Dionysius junior Syracusas anno decimo post, quam a Dione pulsus erat, recuperat. Timol. 2.
108, 4.	407.	345.	Timoleonis in Siciliam expeditio. Timol. 2.
.....	...	...	Idem, Hiceta fugato, Syracusanis libertatem restituere conatur. Timol. 2. 3.
109.	408.	344.	Timoleon, Syracusas a Dionysio ipsi traditis potitus, Dionysium dimittit Corinthum. Timol. 2.
109, 3.	410.	342.	Idem rempublicam Syracusarum instaurat, pulsisque Pœnis ad Crimissum, et pace cum iis inita, toti Siciliæ pacem et libertatem restituit. Timol. 3.
110, 4.	415.	337.	Timoleon moritur. Timol. 5.
111, 1.	416.	336.	Philippus Macedo a Pausania, satellite, interficitur. De Reg. 2.
112, 2.	421.	331.	Alexander M. Dariam ad Arbela vincit. Diodorus, xvii. 59.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
113, 3.	426.	323.	Hephaestionis mors. De Reg. 2. Eumen. 2.
114, 1.	428.	324.	Alexander M. Babylone moritur. Eumen. 2. De Reg. 2.
114, 3.	430.	323.	Athenæ, Phocione auctore, Antipatri præsidium recipiunt. Phoc. 2.
.....	...	...	Perdiccas interficitur. Eumen. 5.
114, 4.	431.	321.	Eumenes vincit Craterum et Neoptolemum. Eu- men. 3. et 4.
.....	...	...	Antipater rebus Macedonicis præficitur. Eume- nes, 5.
114, 4.	431.	321.	Eumenes ab Alexandri exercitu hostis iudicatur, et ab Antigono Noræ obsidetur. Eumen. 5.
115, 2.	433.	319.	Eumenes, regum tutor factus, bellum adversus Antigonum parat. Eumen. 6. et 7.
115, 3.	434.	318.	Nicanor, a Cassandro Athenas missus, Piræum occupat. Phoc. 2.
.....	...	...	Phocion necatur. Phoc. 4.
.....	...	...	Eumenes in Persiam copias suas hyematum dividit. Eumen. 8.
115, 4.	435.	317.	Eumenes adversus Antigonum bellum gerit. Eum. 7.
116, 1.	436.	316.	Eumenes ab Antigono captus occiditur. Eumen. 10. sqq.
119, 4.	451.	301.	Antigonus cadit in prælio ad Ipsum, Phrygiæ oppidum. De Reg. 3.
123, 3.	466.	286.	Demetrius in custodia Seleuci, generi, morbo perit. De Reg. 3.
124, 4.	471.	281.	Lysimachus occiditur a Seleuco. De Reg. 3.
.....	...	...	Pyrri cum Romanis bellum. De Reg. 2. Frag- ment. 10.
125, 1.	472.	280.	Seleucus a Ptolemæo interficitur. De Reg. 3.
127, 1.	480.	272.	Pyrrius, Argos oppugnans, lapide ictus interit. De Reg. 2.
128, 4.	487.	265.	Belli Punici primi initium. Hamilc. 1.
133, 1.	504.	248.	Hamilcar in Carthalonis locum classi præficitur. Hamilc. 1. Hoc anno Hannibal natus fertur.
134, 3.	510.	242.	Lutatius, consul, classe Pœnos superat ad Æga- tes insulas, et Sicilia decedere cogit. Hamilc. 1.
134, 4.	511.	241.	Belli Punici primi finis. Hamilcar, 1.
.....	...	...	Bellum Africanum, a mercenariis militibus sti- pendii causa hoc anno motum, quarto post ab Hamilcare comprimitur. Hamilc. 2.
135, 3.	514.	238.	Hamilcar imperator in Hispaniam mittitur, se- cumque ducit Hannibalem filium annos 9. na- tum. Hamilc. 3. Hannib. 2.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
137, 4.	529.	229.	Hamilear in praelio contra Vettones cedit, eique Hasdrubal, gener, imperator succeditur. Hamilo. 3. et 4.
....	...	...	Hannibal equitatus præest. Hannibal. 3.
139, 4.	531.	221.	Hasdrubali interfecto succedit Hannibal annos 26. natus. Hamile. 3. Hannib. 3.
.....	...	...	Hannibal non toto inde triennio totam Hispaniam subigit. Hannib. 3.
140, 1.	532.	220.	Hannibal expugnat deletque Saguntum. Hannib. 3.
140, 2.	533.	219.	Belli Punici secundi per ann. 17. tracti initium.
.....	...	...	Hannibal ex Hispania per Gallos et Alpes transit in Italiam, Hann. 3.
.....	...	...	Idem configit cum Scipione Cos. ad Rhodanum. Ib. 4. Cum eodem ad Padum. 4. Cum eodem ejusque collega ad Trebiam. 4.
140, 3.	534.	218.	Idem configit cum Flamini Cos. apud Trasimenam. 4. Cum Centenio prætor. 4. Fabium dictatorem eludit. 5. (Inepto quidem loco refertur). Rufum, magistrum equitum, fugat. 5.
140, 4.	535.	217.	Pugna Cannensis, in qua Varro et Paulus Cos. ab Hannibale vincuntur. 4. Fragn. 2.
141, 3.	536.	214.	Fabio et Marcello Cos. Cato tribunus militum. Cat. 1.
141, 4.	539.	213.	Gracchus, consul II., ab Hannibale interficitur. Hann. 5.
143, 1.	544.	208.	Marcellus, quintus consul, ab Hannibale interficitur. Hann. 5.
143, 2.	545.	207.	Hasdrubal, frater Hannibalis, cedit in prælio apud Senam victus a Nerone Co. cui interest Cato. Cat. 1.
144, 4.	547.	205.	P. Scipio, post Africanus major dictus, bellum transfert in Africam. Hann. 6. Cato ejus quaestor. Cat. 1.
144, 1.	548.	204.	Hannibal patriam defensum ex Italia in Africam revocatur. Hann. 3.
144, 2.	549.	203.	Hannibal vincitur a Scipione ad Zaniam. 6.
144, 3.	550.	202.	Belli Punici secundi finis. 7.
145, 1.	552.	200.	Hannibal exercitui præest cum Magone fratre, resque in Africa gerit usque ad consulatum Sulpicii et Aurelii. 7.
.....	....	...	Cum Magone domum revocatur. 1.
145, 3.	554.	198.	Cato, prætor factus, Sardiniam provinciam obtinet. Cat. 1. Cf. Liv. xxxii. 7.
146, 1.	556.	196.	M. Marcello, L. Furio Cos. Hannibal, domo profugus, ad Antiochum, Syriæ regem, abit. 7.

Olymp.	Aa. U.	A. Chr. N.	
146, 2.	557.	195.	M. Cato, L. Flaccus Cens. Cat. 1. 2.
146, 3.	558.	194.	M. Cato ex Hispania triumphat. Cat. 4. Cf. Liv. xxxiv. 46.
.....	...	...	Scipio Africanus Cens. iterum. Cat. 2.
146, 4.	559.	193.	Cornelius Merula, Minucius Thermus Cens. Hannib. 8.
.....	...	...	Hannibal, navibus ad Africam accedens, Magonem fratrem, domo excitum, secum abducit. Hann. 8.
147, 1.	560.	192.	Antiochus ab Hannibale, qui in Syriam redierat, ad bellum contra Romanos concitatur. Hann. 8. et 2.
147, 2.	561.	191.	Hannibal, classis parti ab Antiocho praefectus, contra Rhodios, Romanorum socios, pugnat. Ib. 8.
.....	...	...	Antiochus ad Thermopylas a Glabrione caeditur. Ib. 8.
147, 3.	562.	190.	Hannibal, Antiocho victo, ad Prusiam, Bithyniae regem, confugit. Ib. 9. et 10.
.....	...	...	Idem pugnat contra Eumenem. Ib. 10. et 11.
149, 1.	568.	184.	M. Cato, L. Flaccus Censores. Cat. 1. 2.
149, 3.	570.	182.	Hannibal hausto veneno perit. Hann. 12. et 13. Etsi de vero anno non constat inter auctores. Cf. et Liv. xxxix. 56.
155, 2.	593.	159.	Terentius poeta moritur. Fragm. 1.
157, 2.	601.	151.	L. Lucullus, A. Albinus Cens. Fragm. 3.
157, 4.	603.	149.	Cato moritur. Cat. 3. Etsi quidam diasentiunt.
161, 4.	619.	133.	Tib. Gracchus trib. pl. necatur. Fragm. 12.
167, 4.	643.	109.	Atticus nascitur.
173, 1.	664.	88.	P. Sulpicius trib. pl. a Sylla Cens. occiditur. Attic. 2.
173, 2.	665.	87.	Cinna per a. 665-668, Cens. servit in Syllanos, qua tempestate Atticus Athenas se confert. Att. 2.
174, 1.	668.	84.	Sylla, ex bello Mithridatico rediens, Athenas venit. Att. 4.
174, 3.	670.	82.	Sylla Marianarum partium victor, et dictator. Fragm. 10.
174, 4.	671.	81.	Cicero Roscium defendit. Fragm. 4.
178, 4.	687.	65.	Cotta et Torquato Cens. Atticus Romam redit. Att. 4.
.....	...	...	Cicero defendit Cornelium. Fragm. 4.
179, 2.	689.	63.	Cicero Cens. Attic. 5. Lentulus Spinther aedilis splendidus. Fragm. 8.
179, 3.	690.	62.	Metellus Celer Galliae proconsul. Fragm. 7.
179, 4.	691.	61.	Q. Cicero praetor Asiae. Attic. 6.

Olymp.	An. U.	A. Chr. N.	
180, 3.	694.	58.	Cicero in exilium abit. Attic. 4.
.....	..	...	Jul. Cæsar, ab hoc inde anno ad a. U. 703. bellum gerit in Gallia. Fragm. 10.
182, 4.	703.	40.	Bellum civile inter Cæsarem et Pompeium. Attic. 7.
183, 1.	704.	48.	Pugna Pharsalica, in qua Pompeius a Cæsare vincitur. Att. 7.
184, 1.	708.	44.	Cæsar occiditur. Att. 8.
.....	...	...	Brutus et Cassius, percussores Cæsaris, ad quos se tota civitas converterat, Antonio superante, in Græciam et Syriam abeunt. Attic. 8.
184, 2.	709.	43.	Antonius, hostis judicatus, cedit Italia. Att. 9.
.....	...	...	Idem Mutinæ obsidetur, unde bellum Mutinense dicitur. Attic. 9. Fragm. 11.
.....	...	...	Idem triumvir reipublicæ constituendæ. Att. 10. 12.
.....	...	...	Proscriptiones. Att. 10. 12.
.....	...	...	Attici mater moritur. Att. 17.
.....	...	...	Cicero occiditur. Fragm. 13.
184, 3.	710.	42.	Prælium Philippense, in quo cadunt Brutus et Cassius. Att. 11.
187, 1.	720.	32.	Atticus moritur. Att. 22.

Subjungimus peculiarem chronologiam vitæ Attici juxta H. Ernestium, annos Varronianos secutum.

CHRONOLOGIA

HISTORIÆ T. POMPONII ATTICI.

ANNO Urbis 644. triennio ante M. Tullium Ciceronem, Q. Cæc. Metello Numidico et M. Junio Sylla Coss. Tit. Pomponius Atticus nascitur. cap. 1.

ANNO Urbis 666. Ciceronis 20. Cn. Octavio et L. Cornelio Cinna Coss. Athenas se contulit Atticus, annum agens vigesimum tertium : quando anno proximo præcedente P. Sulpicius Rufus Trib. pl. a Sylla interfectus est. cap. 2.

ANNO Urbis 674. Cic. 28. P. Servilio Vatia, et Ap. Claudio Pulchro Coss. Athenis Cicero Epicureos, Phædrum, et Zenonem, frequenter cum Attico audivit, ut ipse ait lib. II. de Finib. et Tuscul. III. et Acad. I.

ANNO Urbis 688. Ciceronis vero 42. L. Aurelio Cotta, et L. Manlio Torquato Coss. ætatis anno 45. cum jam annos 22. Athenis commoratus erat, Romam remigravit. cap. 4.

ANNO Urbis 692. Ciceronis 46. ipsius Attici 49. cum legati locum obtinere posset apud Q. Ciceronem Asiæ prætorem, nolebat. Quo anno Romæ Coss. erant M. Pupius Piso, et M. Valerius Messala. cap. 6.

ANNO Urbis 697. Ciceronis 51. Cn. Cornelio Lentulo, et L. Marcio Philippo Coss. pridie Idus febr. T. Pomponius Atticus Piliam uxorem duxit, annum agens ætatis 54. in quibus nuptiis Cicero cœnavit. Ep. 3. lib. II. ad fratrem.

ANNO Urbis 703. Ciceronis 57. Attici 60. L. Æmilio Paulo, et C. Claudio Marcello Coss. Cæsarianum bellum incidit : quod sequenti anno prorsus in flammam abiit. cap. 7.

ANNO Urbis 709. Ciceronis 63. Attici 66. C. Jul. Cæsar, cum ipse una cum M. Antonio consul esset, a conjuratis in Pompeii curia 23. plagis confossus est. Sequenti anno Antonius Mutinam circumsegit, Brutumque oppugnavit : hostis patriæ judicatur. Sed a Lepido recipitur. cap. 9.

ANNO Urbis 710. Ciceronis 64. Atticus, natus annos 67. matrem nonagenariam extulit. cap. 17.

ANNO Urbis 712. Attici 69. M. Brutus et C. Cassius, ab Octavio et Antonio ad Philippos victi, sibi met ipsis violentas manus intulerunt. cap. 11.

ANNO Urbis 721. cum Atticus 77. annos complisset, decessit et sepultus est.

CORNELII NEPOTIS

O P E R A.

NOMINA IMPERATORUM

QUORUM VITA A CORNELIO NEPOTE SCRIPTA EST.

I. MILTIADDES.
II. THEMISTOCLES.
III. ARISTIDES.
IV. PAUSANIAS.
V. CIMON.
VI. LYSANDER.
VII. ALCIBIADES.
VIII. THRASYBULUS.
IX. CONON.
X. DION.
XI. IPHICRATES.
XII. CHABRIAS.
XIII. TIMOTHEUS.
XIV. DATAMES.
XV. EPAMINONDAS.

XVI. PELOPIDAS.
XVII. AGESILAUS.
XVIII. EUMENES.
XIX. PHOCION.
XX. TIMOLEON.
XXI. DE REGIBUS.
XXII. HAMILCAR.
XXIII. HANNIBAL.

ROMANORUM.

XXIV. M. PORCIUS CATO.
XXV. T. POMPONIUS ATTICUS.

FRAGMENTA.

CORNELII NEPOTIS
LIBER
DE VITA
EXCELLENTIUM IMPERATORUM

VULGO

ÆMILIO PROBO

TRIBUTUS.¹

PRÆFATIO.²

Non dubito fore plerosque,³ Attice,⁴ qui hoc⁴ genus scripturæ, leve, et non satis dignum summorum virorum per-

~~~~~  
<sup>1</sup> Incipiunt capitula in librum Æmilii Probi de excellentibus ducibus exterarum gentium. Liber Æmilii Probi de laudibus exterarum Gentium Ms. Dan. Probi Hæmylii de vitis clarorum Imperatorum liber feliciter incipit Ms. Leid. 2. Æmilii Probus de excellentibus exterarum nationum viris Ms. Triu. et Guelferb. Æmilii Probus de excellentibus ducibus exterarum gentium feliciter incipit Ms. Voss. Probus Æmilii de excellentibus ducibus exterarum gentium feliciter incipit Ms. Voss. 2. Boecl. Æmylii Probi de imperatoribus exterarum gentium Liber Ms. Arlenii, teste Magio in Miscell. lib. iv. 15. in Gruteri thes. critico, tom. II. p. 1432. Æmilii Probus de excellentibus ducibus exterarum gentium Ms. Thott. ap. Schlegel. p. 7. Æmilii Probi Viri clarissimi de Vita Excellentium liber incipit feliciter Ed. Jens. Med. Æmilii Probi Viri clarissimi de vita excellentium imperatorum ad Titum Pomponium Atticum Ed. Arg. Æmilii Probi Viri clarissimi de vita excellentium imperatorum incipit feliciter Ed. Paris. Æmylii Probi de vita excellentium imperatorum liber Ed. Ald. Æmylii Probi viri clarissimi vita excellentium Græciæ imperatorum et ducum Ed. Long. sed

NOTE

<sup>2</sup> Attice] Is est ad quem Cicero ideo dictus, quod, cum diu Athenis scribit epistolas ad Atticum, Atticus literis operam dedisset, non minus

sonis judicent,<sup>a</sup> cum relatum legent,<sup>5</sup> quis<sup>6</sup> musicam docuerit Epaminondam;<sup>7</sup> aut in ejus virtutibus commemorari,<sup>8</sup> saltasse eum commode, scienterque tibis cantasse. Sed hi<sup>9</sup> erunt fere, qui expertes literarum Græcarum,<sup>1</sup> nihil rectum, nisi quod ipsorum<sup>10</sup> moribus conveniat, putabunt. Hi,<sup>11</sup> si didicerint, non eadem<sup>12</sup> omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia majorum institutis judicari; non admirabuntur, nos in Graiorum virtutibus exponendis mores eorum<sup>13</sup> secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe<sup>b</sup> Atheniensium summo viro, sororem germanam<sup>c</sup> habere<sup>14</sup> in mā-

<sup>a</sup> Et minus respondens principum dignitati existiment.

<sup>b</sup> Qui historiarum Græciæ ignari.

in indice est *Liber....ducum. Æmilii Probi seu Cornelii Nepotis excellentium Imperatorum vitæ* Ed. Lamb. *Æmilii Probi seu Corn. Nepotis de vitæ excellentium imperatorum ad T. Pomp. Atticum liber prior* Ed. Steph. *Cornelii Nepotis, vulgo Æmilii Probi, excellentium imperatorum vitæ* Ed. Boecleri, Stav. 1. 2. maj. et ed. min. Corn. *Nep. vitæ excellentium imperatorum* Ed. Keuch. Bipont. Hafn. Corn. *Nep. excell. imp.* Ed. Tzschuck. 1. 2. Corn. *Nep. de vitæ excell. imp.* Ed. Heusing. Corn. *Nep. (vulgo Æmilii Probi) liber de vitæ excell. imp.* Ed. Wetzel.—2 *Præfatio* Ed. Mag. et recentt. Om. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Bos. Sed prologus Ms. Dan. Voss. 1. *proamium* Ms. Leid. 2. *Auctoris præfatio* Ed. Keuch.—3 *Pluresque* Ed. Paris.—4 *Qui Atticæ hoc* Ms. Mendos. Ms. Arlen. et perperam probat Mag. l. c. Sed ab Ms. Leid. aberat *τὸ Atticæ*.—5 *Qui relatum legant*, Oudend. coniecit in marg.—6 *Qui* Ms. Mendos.—7 *Epaminondam* Mss. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Argent. ubique: *examinandam* Ms. Voss. 3.—8 *Commorati* Ms. Mendos. Voss. 1. et 3. Savar. *commemorati* Ed. Jens. Med. Hæc lectio favet Paufleri suspicioni, *commemoratum*, ut ad *relictum* referatur.—9 *Sed si* Ms. Boecl. probatque Tzsch. ad ed. 2.—10 *Nisi ipsorum* Ms. Voss. 3.—11 *Sic* Ms. Dan. Sed *si si* Ms. Leid. 2. Oxon. Voss. 1. 2. *Hii si* Ms. Voss. 3. *qui si* Edd. Mag. Long. Steph. Gebh. Wetz. et probat Tzschuck. ad ed. 2.—12 *Eandem* Ms. Voss. 3.—13 *Sic etiam* Ms. Dan. Sed *mores gentium* ed. Long.—14 *Habuisse* Ms. Leid. 2.—15 *Sic* Edd. Jens. Medi.

#### NOTÆ

Atticæ quam Romanæ lingvæ peritus erat. Idque patet ex Cicerone v. De finibus bon. et mal. his verbis: 'Ita enim se Athenis collocavit, ut sit pæne unus ex Atticis, ut id etiam cognomine videatur habiturus.' Sed ea de re postea in vita Attici.

<sup>b</sup> *Neque enim Cimoni fuit turpe*] Is Cimon Miltiadis filius fuit, mira erga Athenienses concives suos munificentia. De quo infra.

<sup>c</sup> *Sororem germanam*] Ex eodem

Patre, non Matre genitam, nomine Elpinicen; quia non licebat Athenis uxorem ducere uterinam, ut colligere est ex Demosthene, in oratione quæ inscribitur, 'Appellatio adversus Enbalidem;' et ex Scholiaste Aristophanis in Nebulas, Act. v. 2. ubi sic legitur, *παρὰ Ἀθηναίους ἔστι γαμῆν τὰς ἐκ πατέρων ἀδελφάς*. Sorores autem ex eodem solum Patre genitæ, legibus Romanis, germanæ seu consanguinæ vocantur.



trimonio; quippe cum cives ejus<sup>15</sup> eodem uterentur insti-  
tuto; at id quidem<sup>16</sup> nostris moribus nefas habetur. Laudi  
in Græcia ducitur adolescentulis,<sup>17</sup> quam plurimos habere  
amatores. Nulla Lacedæmoni<sup>18</sup> tam est nobilis vidua,<sup>1</sup>  
quæ non ad scenam<sup>19</sup> eat mercede conducta.<sup>4</sup> Magnis in

<sup>1</sup> *Inter Græcos laudi pueris vertitur,*

<sup>4</sup> *Quæ non personam scenicam agat lucro illecta.*

Arg. Paris. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. certo rotundius; item Wetz.  
et ego reposui: *ejus cives* Edd. Ald. et aliæ. *Mox utentur* ed. Long. opera-  
rum peccato.—16 *Id quod* Ms. Leid. 2. non invenusta lectio videtur Staveri:  
ad ed. maj. At enim h. l. concursus trium vocc. unius syllabæ, quæ in fine  
singulorum eundem fere habent sonum, male accideret ad aures. *Quidem* h.  
l. significat certe, omnino.—17 *Adolescentulos* Ms. Leid. 2. sed ab Mss. Oxon.  
omnino aberat. *Dein habuisse amatores* Ms. Dan.—18 *Lacedæmonti* Ed. Ald.  
*Lacedæmonis* Ed. Mag. *Dein femina vid. nob.* Ms. Bavar.—19 *Ad scenam* Ed.  
Jens. Med. Arg. Par. Ald. ubique. Sed haud dubie legendum est *ad cenam*,  
cum Gesnero et Heusing. quod jam Magio in mentem venerat. *Ad cenam*  
*ire* Seneca Beneff. iv. 39. *in scenam prodire*, h. e. aliquam ibi personam  
agere, saltare, gesticulari, Cic. de Off. i. 35. 11. Boettiger in quatuor ætatt,  
rei scenicæ apud veteres putat, verba *ad scenam* pertinere ad chori saltationes.  
Jo. Mich. Heusing. in Spicileg. emendat, ad Corn. Nep. respuebat *ad cenam*,  
et malebat *ad lenam*; (quam conjecturam, cum moribus Lacedæmoniorum  
optime congruentem, probat Heinrich:) in notis tamen ad editionem suam  
probare videtur *ad cenam*, quam emendationem unice veram esse, affirmat et  
ornat Jac. Fr. Heusing. in fragm. Corn. Nep. adjectis Fl. Mallii libro de  
metris p. 120. sqq. præcipue cum in cod. Guelf. legatur quidem *scenam*, sed  
ab emendatore tres priores vocabuli illius literæ punctis infra appositis fuis-  
sent notatæ, et superne ascriptum *l'ce*, hoc est *vel cenam*, uti in antiquis  
libris scribi solebat. Doceri igitur his manifeste, contendit, in aliis libris  
fuisse *ad cenam*; meretricium vero fuisse *ad cenam mercede conducti*. Kappius  
in Harlesii Opusculis p. 458. sq. neque *ad cenam* admittit, neque *ad lenam*,  
et majus ulcus adhuc hæerere, jure opinatur; ac Schlegel p. 77. judicat, lo-  
cum adeo corruptum, Æmiliî fortasse Probi culpa, ut probabiliter nec expli-  
cari nec emendari possit. Harlesius ipse in not. postquam longam Staver.  
contra Heusing. pugnantis animadversion. in nov. obs. misc. tom. vi. p.  
516. sqq. contractam repetiit, conjecit *quæ non nuda eat ad scenam*, h. e. pa-  
lestram, quæ suspicio num adeo inepta sit, ut graviter pronuntiat Wetzel,  
alii judicent. Wetz. vero vulgatam defendit lectionem, et interpretatur, in  
scenam prodeat, sive histrionis personam agat. Hanc interpretationem jam  
alii dederant, novissime Bremi in not. ad h. l. et Böttiger in novo Wielandii  
Mercurio, m. Januar. part. i. 1796. p. 44. sed alii respuerunt istam inter-

## NOTÆ

<sup>1</sup> *Nulla Lacedæmoni tam est nobilis  
vidua*] Lacedæmon, urbs totius Pelo-  
ponnesi clarissima, Lycurgi legibus  
olim florentissima, Menelai Regis et  
Helenæ Regiæ, non procul ab Eurota  
flumina; alio nomine Sparta, nunc

vulgo *Mixtra*. Porro Pintarchus, in  
Laconum institutis, vetita apud La-  
cedæmonios legibus Lycurgi scenica  
spectacula testatur; quod sano Nepo-  
tis opinioni repugnat; sed ipsi favet  
Athenæus lib. xiii.

Delph. et Var. Clas.

Nep.

E

laudibus tota fuit Græcia;<sup>20</sup> victorem Olympiæ<sup>21</sup> citari;<sup>22</sup> in scenam vero prodire, et<sup>23</sup> populo esse spectaculo; nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini: quæ omnia apud nos partim infamia,<sup>24</sup> partim humilia, atque ab honestate remota, ponuntur. Contra ea pleraque<sup>25</sup> nostris moribus sunt decora, quæ apud illos turpia putantur. Quem enim<sup>26</sup> Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? aut cuius materfamilias non<sup>27</sup> primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur?<sup>28</sup> quod multo fit aliter in Græcia: nam neque in convivium adhibetur,<sup>29</sup> nisi propinquorum; neque sedet nisi in<sup>30</sup> interiore parte ædium, quæ gynæconitis<sup>31</sup> appellatur,<sup>32</sup> quo nemo accedit, nisi propinqua cognatione

<sup>20</sup> Victorem Olympiæ pronuntiari.

<sup>21</sup> Non in prima domus parte sedet, et se palam exhibet.

<sup>22</sup> Quæ Gynæceum dicitur.

pretationem: vid. Heusing. et Staver. Scenæ vero explicationem de palæstra rejecerunt Tzschuck. ad utramque edit. et Paufler ad h. l. qui, dissectione ab omnibus interpretibus facta, ad scenam retinet, atque ubertim et acute locum interpretatur. Intelligit enim nobiles matronas Lacænas non nuptas, quæ, ab aliis Græcis et nobilibus fœminis, more virorum nobilium, omni necessario apparatu comparato, mercede conductæ, personam illarum gerendo, partesque illarum suscipiendo in ludis Olympiacis descendissent in certamina, et nomine locoque illarum de præmio certassent.—20 *Tota fere fuit Gr. Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Heusing. Ith. Bipont. Heinr. et fere defendit Buchl. sed vulgatam tuentur lectio. Stav. et Tzschuck. Tota fere Gr. fuit Ms. Ax.*—21 *Victorum victorem Olympiæ Mss. Oxon.*—22 *Ac pop. Ms. Leid. 2.*—23 *Sic om. Mss. Oxon. alii omittunt part. infam.*—24 *Plerumque Bos. 2. atque defendi potest e Taciti Germ. c. 5. ubi Lipsius malebat pleraque, et Paufl. Sed pleraque Edd. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. Heus. Harl. Heinr. Wetz. Brem. &c. et ego reddidi, quoniam de re, non de tempore h. l. sermo est.*—25 *Cum enim Ms. Voss. 3.*—26 *At cuius non materf. Ms. Leid. 2. aut cuius non materf. Ms. Boecl. Ed. Jens. Med. Arg. Par.*—27 *In conviv. a patre adhib. Ms. Leid. 2.*—28 *Sic Ed. Ald. Arg. sed Ed. Jens. Med. Par. omittunt qd in.*—29 *Gynæchorites ap. Ms. Mendos. Gynæchorites appellantur Ms. Leid. 2. Gynæchomites ap. Ms. Voss. 1. Gynæthorites ap. Ms. Voss. 3. γυναικωρίτης ap. Ed. Longol. Gebh.*

#### NOTÆ

<sup>20</sup> *Victorem Olympiæ citari]* Olympia, urbs Elidis, quinquennali ludorum celebritate clara, ad Alphæum flumen sita, nunc vulgo Pise. Citatio autem per præconem fiebat: qui clara voce ad Populum, Victorem pronuntiabat; quo honore nihil erat majus.

<sup>21</sup> *Quæ omnia apud nos partim infamia]* Histronum genus apud Romanos non modo legibus *κρίμας*, atque adeo infame, sed etiam ab omni Tribu notatione Censoria removebatur. Ang. de Civit. II. 13. Cicero pro Quintio. Et Quintil. Institut. III. 8.

<sup>22</sup> *Quæ gynæconitis appellatur]* Locns

conjunctus. Sed hic plura<sup>30</sup> persequi tum<sup>31</sup> magnitudo voluminis prohibet, tum festinatio, ut ea explicem,<sup>32</sup> quæ exorsus sum. Quare ad propositum veniemus,<sup>33</sup> et in hoc exponemus libro de vita excellentium Imperatorum.<sup>34</sup>

~~~~~

γυναικωνίτις ap. Ed. Steph. Brem. add. Schleg. p. 78.—³⁰ *Hæc plura pers.* Ms. Voss. 2. Boecl. Leid. 2. Ax. nec displicuit Wetz. et Stav. in nov. misc. obs. p. 521. *sed hic plura pers.* Ms. Dan. Oxon. Ed. Ultraj. Steph. id placnerat jam Scheffero atque Heusing. et redditum est a Stav. 2. maj. Tzschuck. atque Harl. *sed plura pers.* Bos. 1. Stav. min. ed. Hens. in textu et rel.—³¹ *Cum magnit.* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Sed a Ms. Voss. 3. aberat *rd tum*.—³² *Explices* Ms. Leid. 2. et in Ms. Long. *Tò prohibet loco motum clauderat periodum*.—³³ *Quare ad prop. ven.* absunt ab ed. Ultraject.—³⁴ Ita Ms. Mendos. Gif. Sav. Dan. Boecl. Leid. 2. Oxon. Ern. Voss. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Bos. Stav. 1. 2. 3. Heusing. Tzsch. et rel. recentiores edd. Sed *vitas* edd. Mag. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. et Ms. Voss. 1. 2. aberat. v. infra, Epam. iv. 16. Sulp. Sen. vita Martini i. 1. *De vitis* cod. chart. et probat Munker. ad Hygini poet. astron. p. 431. not. 8. ed. Stav.

NOTÆ

erat domus interior, fœminis destinatus, in quo lanificia sua exercebant, et alia id genus; ut patet ex nominis Græci etymologia. Alias Gynæceum.

De ista ædium parte Vitruvius lib. vi. 10. loquitur; quam et Gynæconitium vocat.

I.

MILTIADES.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Dux colonorum in Chersonesum mittitur. Irridetur a Lemniis. 2. Chersóneso potitur. Lemnum capit et Cyclades. 3. Pontis in Istro custos a Dario, qui Scythas bello petebat, constituitur. Dat consilium excutiendæ dominationis Persarum. Ab Histieo impeditur. 4. Dario bellum in Græcos movente, auctor suis est, ut hosti obviam eant. 5. Ante sociorum adventum vincit Darium. 6. Præmium victoriæ. 7. Omitit oppugnationem Pari. Damatur et in vinculis moritur. 8. Vera ejus damnationis causa.

MILTIADES, Cimonis filius,¹ Atheniensis, cum et antiquitate generis, et gloria majorum, et sua modestia² unus omnium maxime floreret; eaque esset ætate, ut non jam⁴ solum de eo bene sperare, sed etiam confidere cives pos-

1 Sic et Ms. Dan. et Edd. recent. Sed de *Miltiade* Ms. Bern. *vita Miltiadis* Ms. Trin. *Miltiadis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Steph. Gebhardus loco posuit prima verba cap. 1. *Miltiadis Cim. fil. Athen.* atque sic ubique. Omisit ubique Patav. Ceterum absunt capitum numeri ab iisdem libris antiquioribus: quod semel observasse sufficiat. Jo. Scheffer. in epist. v. ad N. Heins. p. 5. tom. v. Sylloges epistolar. a Burm. editæ, in Cornelio prima cujusque libri verba titulum esse putabat, ut *Miltiades Sinonis* [Cimonis] *filius, Atheniensis. Themistocles Neoclis filius, Athen. &c.*—2 *Filius* om. Ms. Voss. 1. et probat Stav. ad ed. maj. Mox *gloriæ* ed. Mag.—3 *Molestia* Ms. Voss. 3.—4 *Ut jam non solum* Ms. Boeckl. Ax. haud probante Heus. sed sic dedit Wetz.—5 *Talem cum fut.* Ms. Dan. Leid. 1. *tal. fut. esse* Ms. Oxon.

NOTE

¹ *Miltiades, Cimonis filius*] Cimon duplex fuit; alter quidem pater Miltiadis; alter vero filius Miltiadis, de quo infra. Ille genus suum ad Co-

drum, postremum Atheniensium Regem, referebat. Vide typum originis, atque agnationis Miltiadis apud Hieronymum Magium.

sent sui, talem futurum,⁷ qualem cognitum judicarunt: accidit, ut Athenienses Chersonesum⁶ colonos vellent mittere.^b Cujus generis cum magnus numerus esset, et multi ejus demigrationis peterent societatem; ex his⁷ delecti Delphos^c deliberatum missi sunt, qui consulerent Apollinem,⁸ quo potissimum duce uterentur. Namque tum⁹ Thraces^d eas regiones tenebant, cum quibus armis erat dimicandum. His consulentibus nominatim Pythia¹⁰ præcepit, ut Miltiadem sibi imperatorem sumerent:¹¹ id si fecissent, in-

//////////

Mox *judicarent* maluit Tzschuck. cum ad auctoris sententiam *judicarunt* durius referatur. Atque id verum esse censuit Büchling, et reposuit Riclefins. At *judicarent*, pro *judicarent* aut *judicassent*, omnes libri, et in ejus ætatis monumentis eam modorum et temporum consecutionem haud infrequentem esse, docet Heus.—6 *Cheroncesum* Ms. Leid. 2. *Chersonesum* Ms. Voss. fere ubique. *Chersonnesum* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Steph. Gebh. ubique. [*Chersonesum* ed. Stav. et reliquæ recentt.]—7 *Ex iis* Ms. Mendos.—8 [*Qui cons. Apoll.* pro glossemate habuerunt hæc verba, quæ aberant quoque a Ms. Ernst. et Leid. 2. Sciopp. Veris. p. 106. sq. Ernst. Scheffer. in Obs. misc. vol. ix. tom. ii. p. 198. Buchn. Bos. v. not. Tzschuck. in not. ad edd. 1. 2. et Heinr. quia *deliberare* h. l. idem sit ac *consulere*. Hinc ea uncis incluserunt Bos. in ed. 2. et al. Sed ab interpolationis suspitione vindicarunt ea verba Rau. Stav. in not. et in Misc. obs. nov. tom. vi. p. 521. Heus. Paufl. et Brem. Absunt uncii ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. Bip. Stav. Wetz. et Tzschuck. in textu, &c.]—9 Sic Ms. Gif. (in quo etiam legitur *Traces*), Dan. Bos. 2. Sed *namque tamen* Ms. Leid. 2. Sed *nam tum* Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Paris. Long. Lamb. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. Heus. Tzschuck. 1. &c. Nam *tunc* Tzschuck. 2.—10 *Phitia* Ms. Leid. 2.—11 *Ut Milt. imper. sibi sumerent*

NOTÆ

^a *Chersonesum colonos vellent mittere*] Chersonesus Peninsula est, quæ mari Egæo altera ex parte, altera Propontide et Hellesponto alluitur; unde Hellespontiaca a Suida, et Thracia a Ptolemæo vocatur: ibi nrbs Sestus, Herus et Leandri amore clara. Sunt et alie plures Chersonesi.

^c *Delecti Delphos*] Urbs in Phocide, Oraculo Apollinis clarissima, in bicipiti Parnassi jugo sita; quæ hodie quibusdam *Salona*, aliis *Castri* dicitur.

^d *Namque tum Thraces*] Thraciæ populi bellicosissimi. Thracia autem a Septemtrione inferiorem Mysiam,

nunc Bulgariam; ab Occasu superiorem, nunc Serviam; a Meridie mare Egæum; ab Ortus Bosphorum ac Propontidem habet.

^e *Pythia*] Pythonissa etiam, et Phœbas dicebatur, Apollinis Sacerdos, quæ insidens Tripodi distentis cruribus, gravem et specu subeuntem spiritum excipiebat; et sic furore exagitata vaticinabatur. Cicero de Divinatione, 'Nam terræ vis Pythiam Delphis incitabat, natura Sibyllam.'

^f *Imperatorem sumerent*] Exercitus Ducem, seu Prætorem; hæcque prima est hujus nominis acceptio.

cepta prospera futura. Hoc oraculi responso Miltiades cum delecta manu¹² classe Chersonesum profectus, cum accessisset Lemnum,⁵ et incolas ejus insulæ¹³ sub potestatem redigere vellet Atheniensium, idque¹⁴ Lemnii sua sponte facerent, postulasset: illi irridentes responderunt, tum id se facturos,¹⁵ cum ille domo navibus proficiscens vento aquilone venisset¹⁶ Lemnum: hic enim ventus a¹⁸ septemtrionibus oriens, adversum tenet Athenis proficiscentibus,⁶ Miltiades morandi tempus non habens, cursum direxit, quo tendebat, pervenitque Chersonesum.

2. Ibi brevi tempore barbarorum¹ copiis disiectis, tota regione, quam petierat, potitus, loca castellis idonea communiit:² multitudinem, quam secum duxerat, in agris collocavit: crebrisque excursionibus locupletavit. Neque minus³ in ea re prudentia, quam felicitate, adjutus⁴ est. Nam cum virtute militum hostium devicisset⁵ exercitus,

* *Athenis venientibus adversatur.*

*****

Ms. Ax.—12 Ita Ms. Dan. Sed Ms. Leid. 2. id *Mill. dilectus cum del.* Ed. Long. *Mill. delectus cum del. m.* [nec displicet Wetz.]—13 *Insulæ* Ms. Voss. 3.—14 *Idque ut Lemnii* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 2. Keuch. Wetz. Paufl. qui ut necessarium esse putat. Sed *idque Lemnii* Ms. Boecl. Leid. 1. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long. Stav. Heus. [Harl. Tzschuck. 1. 2. Heins. Bip. Brem. hinc nos etiam ut ejecimus.]—15 *Id facturos* Ms. Leid. 2. [et probat Stav. ad ed. 3.]—16 *Venissent* Ms. Leid. 2.—18 *Ab sept.* Ms. Dan. Leid. 2.

1 *Barbarum* Ms. Dan. Leid. 2.—2 Sic Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Stav. 2. 3. Tzschuck. *communivit* Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. 2. Stav. 1. Heus. Bip. Heins. Wetz. Brem.—3 *Neque in ea* Ms. Leid. 2. dein *ea re*, omisso *in*, Ed. Jens. Med. Par. Ald.—4 *Usus est* Ms. Trin. *adjunctus est* Ms. Voss. 2. sed in marg. *adjutus*.—5 Sic Ms. Boecl. Ax. Bos. 2. et probat Heus. in not. *dev. host.* Ed.

NOTE

† *Cum accessisset Lemnum*] Ægæi maris Insulam, Hypsipyles Thoantis filix regiam, et Argonautarum appulsu notissimam: hodie *Stalimene* dicitur. Cluverius.

^h *Illi irridentes responderunt, tum id se facturos*] Hoc responsum non a Lemniis, sed a Pelasgis, antiquissimis Græciæ populis, Atheniensibus factum fuisse narrat Herodotus, post-

quam Delphos misissent, et jussi fuissent pœnas Atheniensibus, quas illi vellent pendere, atque Athenas venissent. Cui opinioni subscribit Zenobius his verbis: *Κελεύοντων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐκλιπεῖν τὴν Ἀἴμωνα, εἶπον οἱ Πελάσγοι, εἴ τις αὐθημερὸν Ἀθήνηθεν Βορέα χρησάμενος καταπλεύσειεν εἰς τὴν Ἀἴμωνα, ἐκστήσουται τῆς χάρας αὐτῶν.*

samma æquitate res constituit, atque ipse ibidem manere decrevit. Erat enim inter eos dignitate regia,¹ quamvis carebat nomine: neque id magis imperio, quam justitia; consecutus.⁴ Neque eo socius Atheniensibus, a quibus⁶ erat profectus, officia⁷ præstabat. Quibus rebus fiebat, ut non minus eorum voluntate perpetuo⁸ imperium obtineret, qui miserant; quam illorum, cum quibus erat profectus: Chersoneso tali modo constituta,⁹ Lemnum revertitur, et ex pacto¹⁰ postulat, ut sibi urbem tradant. Illi enim dixerant, 'cum vento borea¹¹ domo profectus eo pervenisset, sese dedituros:' se autem domum Chersonesi habere. Cares,¹² qui tum Lemnum incolebant,¹ etsi præter opinionem res ceciderat, tamen non dicto, sed secunda fortuna adversariorum capti, resistere ausi non sunt, atque ex insula demigrarunt.¹³ Pari¹⁴ felicitate ceteras insulas, quæ Cyclades nominantur,^k sub Atheniensium redegit¹⁵ potestatem.

^b *Nec illud potius violentia, quam ex merito obtinuerat.*

Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Stav. [Heinr. et rel.]—6 Sic Ms. Dan. Leid. 1. Ernst. Gif. Sav. edd. recent. Sed *ac quibuscum* Ms. Bav. ap. Sciopp. Verisim. II. 10. p. 108. qui malebat *a quibus erat profectus*, sed quod in cod. reperit *ac quibuscum erat profectus*, retinendum ei videtur *profectus*; nec enim, ait, collegas habuit Miltiades, quibuscum præfectus fuisset: aut *quibuscum* Ms. Put. Voss. 2. Ax. Edit. Sav. aut *quibuscunque* Ms. Boecl. *quibuscum* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Lamb. quam lect. damnat Wetz.—7 *Ac suis off.* Ms. Ernst.—8 [*Perpetuum* emendat Nodell. in Obs. critic. p. 67. at *perpetuo* propter soni suavitatem defendit Harl.]—9 *Constituto* Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 3.—10 *Ex constituto* Ms. Mendos. quod non negligendum videtur. Sed Wetz. id minus aptum censet.—11 *Borrea* Ms. Voss. 2.—12 *Chares* Ms. Dan. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—13 *Dimigrarunt* Ed. Med. operarum, credo, vitio: cujus generis errata alia multa ibi reperi, ut s. 3. *socius*; et s. 2. *erar pro erat*. mox cap. 3. *Æolidæ*.—14 *A pari fel.* in ed. Pat. incipit cap. 3.—15 *Redegit* Ms. Leid. 2.

NOTE

¹ *Erat enim inter eos dignitate regia*] Expulsis e Chersoneso Thracibus, rebusque suis ibi potenter confirmatis, Miltiadem tyrannicam potestatem usurpasse testatur Plutarchus, in libello quem fecit, de sera numinis vindicta. Atque adeo regnum ipsi non fuit diuturnum: a Scythiis enim pri-

mum, deinde a Phœnicibus pulsus, Athenas fugit.

¹ *Cares, qui tum Lemnum incolebant*] Immo Pelasgos tum Lemnum incoluisse scribit Herodotus lib. vi. Cares autem gens fuit, quæ, quo tempore Romulus Romam condidit, maris Mediterranei imperium late tenuit: Eu-

3. Eisdem temporibus Persarum rex, Darius,¹ ex Asia in Europam exercitu trajecto,² Scythis bellum inferre decrevit.³ Pontem fecit in Istro⁴ flumine,⁵ qua⁶ copias traduceret. Ejus pontis, dum ipse abesset,⁴ custodes reliquit principes, quos secum ex Ionia et Æolide⁶ duxerat: quibus singulis ipsorum⁵ urbium perpetua dederat imperia. Sic enim putavit, facillime se Græcæ⁶ lingua loquentes, qui Asiam incoherent, sub sua retenturum potestate, si amicis suis oppida tuenda tradidisset;⁷ quibus, se oppresso, nulla

1 Trajectam Ms. Voss. 3. conf. Stav. in Misc. obs. crit. nov. tom. iv. p. 521.—2 Sic Ed. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. 2. Stav. 1. [Tschuck. 2. Ith. Heus. Heinr. Wetz. Hystro Ms. Dan. Histro Ed. Jens. Med. Arg. Pat. Stav. 2. ubi in not. defendit illam scripturam, et 3.]—3 Ita Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Ald. Bos. et recent. Sed quo copias Ms. Boeckl. Mendos. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Arg. Long. male.—4 Hæc dum ip. ab. inclusa sunt uncinis in Ald.—5 Ipsorum Ed. Lamb.—6 Græcia lingua Ms. Ax.

NOTÆ

seb. in Chronico. Nec illud impedit, quominus olim despectissima fuerit, ejusque inconditi mores proverbialis locum fecerint; unde illud, *πρὸς ἄρκα κελύεις*: Rustice agis cum rustico, &c. Vide Cicer. pro L. Flacco,

¹ Quæ Cyclades nominantur] Insulæ Ægæi maris in orbem dispositæ, unde Cyclades dictæ; suntque numero 53. Plin. lib. iv. 12. et Pomp. lib. 11.

² Persarum Rex, Darius] Hystaspis filius, quem Eadras et Philo Assuerum vocant; quique equi sui hinnitu, occisis Magis, regni Persarum usurpatoribus, Rex electus est: unde postea in sigillo sculptum equum habuisse fertur, ut Scholiastes Thucydidis notat. Ille adversus Jancyrum Scytharum Regem in Europa bellum movit, quod suam filiam sibi uxorem denegasset. Justin. lib. 11.

³ Scythis bellum inferre decrevit] Non Asiaticis, sed Europæis, qui Tanaisim inter et Jaxartem amnes siti erant, quos aggressus est Darius cum septingentis hominum millibus. Jua-

tin. lib. 11. Herodotus lib. vi. Diodorus lib. 11.

⁴ Pontem fecit in Istro flumine] Ister omnium Europæ fluviorum maximus, qui et Danubius dicitur. In Euxinum per sex fauces invehitur, postquam sexaginta amnes, medio ferme eorum numero navigabiles recepit. Plin. lib. iv. 12. Is ortum habet in jugis Abnobæ, montis Germaniæ. Unde Dionysius: 'Abnoba mons Istro pater est: cadit Abnobæ hiatu Flumen, in Eoos autem convertitur axes,' &c. Hanc secundum post Nilum facit Ovid. de Ponto lib. iv.

⁵ Ex Ionia et Æolide] Asiæ minoris regiones sunt, in quibus linguæ Græcæ usus familiaris erat: prima, media est Cariam inter et Æolidem; altera in ipso maris Ægæi littore sita.

⁷ Si amicis suis oppida tuenda tradidisset] Reges Politicæ studiosi singulare imperium illis imponere solent, quos sibi strictiori clientela devinxerunt, quosque sciunt devictis civitatibus gratos esse, tum propter mo-

spes salutis relinqueretur. In hoc fuit tam numero⁷ Miltiades, cui illa custodia crederetur.⁸ Hic, cum crebri afferrent⁹ nuntii, male rem gerere Darium, præmiq^{ue}¹⁰ ab Scythis: Miltiades hortatus est pontis custodes, ne a fortuna¹¹ datam occasionem liberandæ Græciæ dimitterent. Nam si cum his¹² copiis, quas secum transportaverat,¹³ interisset¹⁴ Darius, non solum Europam fore tutam, sed etiam eos, qui Asiam incolerent Græci genere,¹⁵ liberos a Persarum futuros dominatione et periculo.¹⁶ Id¹⁷ facile effici posse: ponte enim rescisso, regem vel hostium ferro, vel inopia, paucis diebus interitum. Ad hoc consilium cum plerique accederent,¹⁸ Histiaeus¹⁹ Milesius,²⁰ ne res conficeretur, obstitit:

* In hanc sententiam cum multi descenderent.

—7 In hoc numero fuit Ms. Axen. Thott. et placet Heus. in not. fuit tunc numero Tzschuck. 2. v. not.—8 Traderetur Ms. Boecl. Mendos. Ox. Voss. 1. 2. 3.—9 Asferrent Ms. Dan. Forsan scriba dare voluit aut inveniit in suo cod. adferrent, quæ rector est scriptura, et reddita est a Long. Stav. ed. 3. Harl. ac Tzschuck. pro afferrent. Sed affirmarent cod. Thott. Mox nuntii Ed. Jens. Med. Arg. Par. ubique, etiam in reliquis verbis inde ductis.—10 Præmiq^{ue} Ed. Med. Statim ab Scythis Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Sed a Scythis Ms. Dan. Leid. Voss. 3. v. Stav. et Harl.—11 Sic Ms. Dan. Ed. Arg. et recentt. Sed fortuna simpliciter Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Mag.—12 cum iis Ms. Voss. 2. Mox transportaret Ms. Dan.—13 Ita Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Boecl. Ax. Scheff. v. ejus 7. epist. ad Heins. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Gebh. Boecl. Long. Stav. 2. 3. Heus. vulgo interisset.—14 Græcos generis Ms. Leid. 2.—15 Id et fac. Ms. Ernst. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. 2. Stav. 1. Heinr. Wetz. idque fac. Paufl. et facile omisso rē id Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Mendos. Gif. id facile Ed. Lamb. Stav. 2. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. eosque sam secutus. Heus. inclusit vō et uncinis, quia et pro etiam raro apud Corn. observetur, idque, ubi occurrit, sit suspectam.—16 Ita ed. Jens. Med. Arg. Bos. 1. 2. Stav. 1. 2. 3. et rel. recentt. sed resciso Ms. Leid. 2. Ed. Paris. Ald. Vulgata lectio est vera. Sed permutantur etiam alibi: v. c. Flor. 1. 10. 4. ubi vid. interpr: et Stav. ad nostrum locum.—17 Histiaeus Ms. Dan. Voss. 1. Istiaeus Ed.

NOTE

rum, cum linguae conformitatem; quandoquidem si status Popularis in singularem mutatus sit, summa imperii non peregrinis, sed inde natis melius creditur: nam 'suis quique placidius paret, etiam cum is præest, qui magis timeri potest.' Curt. vi. 14.

* Quas secum transportaverat] Se. ultra Istri pontem.

* Liberos a Persarum futuros domina-

tione et periculo] Tanta enim erat Persarum crudelitas in devictas gentes, ut ipsas etiam variis suppliciorum generibus crudarent, nec quietem ullam ipsis concederent. Vide Herodot. de Zopyri historia.

* Histiaeus Milesius] Miletus urbs in sinibus Ionis et Caris, ob pretiosos vellera et lanificia olim nobilis; unde Milesius.

dicens, non idem ipsis, qui summas imperii tenerent, expedire et multitudini: quod Darii regno ipsorum niteretur dominatio; quo extincto, ipsos potestate expulsos civibus suis poenas duros. Itaque adeo se abhorrere a ceterorum consilio, ut nihil putet ipsis utilius, quam confirmari regnum Persarum. Hujus cum sententiam plurimi essent secuti,¹⁸ Miltiades, non dubitans, tam multis consociis,¹⁹ ad regis aures consilia sua perventura; Chersonesum reliquit, ac²⁰ rursus Athenas demigravit. Cujus ratio etsi non valuit;²¹ tamen magnopere est laudanda:²² cum amicior omnium libertati, quam suæ fuerit dominationi.

4. Darius autem, cum ex Europa in Asiam redisset, hortantibus amicis, ut Græciam redigeret in suam potestatem,¹ classem quingentarum navium comparavit, eique Datim² præfecit et Artaphernem;³ hisque ducenta peditum, decem millia equitum³ dedit: causam interserens, se hostem esse Atheniensibus, quod eorum auxilio Iones Sardeis⁴

² Cujus consilium quanquam frustra fuit.

Lamb.—18 *Consecuti* Ms. Leid. 2.—19 *Consiliis* Ms. Leid. 2. Voss. 1.—20 *Hac rursus* Ms. Voss. 3. Mox *ejus ratio* conjecit Oudend.—21 *Laudandus* Ms. Ernst. Ed. Steph. Mag. [v. not. : neque Heusingero aliquid mutandum videtur.] Conf. Cic. Phil. II. 10. 15.

1 *In suam red. p.* Ed. Steph. Gebh. Kench. Mag. Dein *classes* cod. Thott.—2 *Datim* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Mag. Mox *præfecit* Ms. Dan. et *Artaphernem* Ms. Leid. 2.—3 *Ped. dec. mill. equ.* Ms. Dan. Boecl. Leid. 2. Voss. 2. (in quibus tamen omnibus scribitur *milīa*) Bav. 1. 2. Ax. Ed. Bos. 2. Heus. Stav. 3. Wetz. Heinr. Brem. Tzschuck. conf. Gronov. ad Liv. xxxvi. 14. *Ped. et decem millia eq.* ed. Ith. Pat. Sed *peditum millia et decem equit.* Ed. Jens. Med. Paris. Ald. (in quibus vero ubique scribitur *milīa*) Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Stav. 1. 2. Harl. quod clarius legi putat Wetz. in not. esse enim 200,000 ped. 10,000 eq. *Ped. millia, decem equ.* Ed. Arg. Mag.—4 *Sardis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.

NOTÆ

¹ Cujus ratio etsi non valuit; tamen magnopere est laudanda] Id a Nepote dicitur potius ex odio Romanis congenito in Reges, quam ex rei veritate; multo enim laudabiliorem nemo non dixerit Miltiadem, si Persarum Regi fidem non dedisset.

² Datim præfecit, et Artaphernem]

Hi ambo Persæ, et Darii Satrapæ; Artaphernes quidem Darii frater: uterque post Marathoniam cladem, in Græcia infelicitè perit, a Spartanis in puteum coniectus, et superstructa pyra vivus suffocatus. Ælianus.

expugnassent,^v suaque præsidia interfecissent. Illi⁵ præfecti regii,⁶ classe ad Eubœam⁷ appulsa,^v celeriter Eretriam ceperunt,^x omnesque⁸ ejus gentis cives abreptos in Asiam ad regem miserunt.⁷ Inde ad Atticam accesserunt, ac suas copias in campum Marathona^a deduxerunt. Is abest⁹ ab oppido^a circiter millia passuum¹⁰ decem. Hoc tumultu¹¹ Athenienses tam propinquo tamque magno permoti, auxilium nusquam nisi a Lacedæmoniis,^b petiverunt: Philippidemque¹² cursorem ejus generis, qui hemerodromœ¹³ vo-

Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. *Sardes* Brem. Tzsch. 2.—5 Sic Ms. Dan. Sed *præfecti* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—6 *Regis* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Dan. Ox. Ed. Lut.—7 *Classe Eubœam* Ms. Voss. 2. Ax. Oxon.—8 *Omnesque* Ed. Lamb. Et sic ubique hos casus exhibet scriptos. Atque *Erythream* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—9 *Is est ab op.* Ms. Leid. 2. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Par.—10 *Passus* Ms. Boecl. Dan. Leid. 2. Boecl. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Par.—11 *Tumulto* Ms. Voss. 3.—12 Sic Ms. Long. quod ipse Longol. probabat. Ed. Mag. Steph. Stav. 1. 2. 3. Heus. Tzschuck. et rel. Harl. atque Stav. in not. ad min. ed. ita legere jubet, provocatque ad Salmas. Exerc. Plin. p. 33. et Palmer. in Pausaniæ Attica p. 366. et laudat de eo Plutarch. de Herodoti malign. tom. II. p. 362. *Philippumque* Ms. Leid. 2. Ox. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. et Φίλιππος ap. Athen. *Phydippumque* Ms. Dan. Bav. Gif.—13 Ita Ms. Dan.

NOTE

^v *Iones Sardeis expugnassent*] Sardeis, plur. numeri. Urbs Lydiæ ad latus Tmoli montis, olim Cræsi regia.

^v *Classe ad Eubœam appulsa*] Eubœa insula est Egæi maris, a Bœotiae continente Euripo freto sejuncta; hodie Negrepontem vocant.

^x *Celeriter Eretriam ceperunt*] Eubœæ urbem, quam trium dierum spatium eos expugnasse scribit Plato in Menexeno.

⁷ *In Asiam ad regem miserunt*] Ex Darii mandato, qui scilicet Dati Satrapæ mortem minatus fuerat, nisi ad eum Eretrienses Atheniensesque captivos duci curaret. Plato in Menexeno. Unde colligi potest, antiquitus Regibus usitatum fuisse, ut subactas a se regiones vacuas incolis facerent, populosque in captivitatem traherent.

^a *In campum Marathona*] Campo

Marathone Marathonique pugna nihil in tota antiquitate clarius. Marathon autem, unde campus ille nomen habet, oppidum est Atticæ, quod Athenis distat circiter decem millia passuum, prope Asopum amnem, victoria Thesei, superato Marathonio Tauro, insigne; et Miltiadis gloria, qui ibi centum millia Persarum profligavit.

^a *Is abest ab oppido*] Athenis.

^b *Auxilium nusquam nisi a Lacedæmoniis*] Tunc Atheniensium fœderatis, qui tamen non nisi post Marathoniam pugnam venerunt, nescio qua religione detenti, quam ex Lycurgi legibus, propter crescentem aut evanescentem Lunam, habebant; quod Strabo refert ex Herodoto lib. IX. Unde et Justinus scribit: 'Quos ubi viderunt quadridui teneri religione, non expectato auxilio,' &c. lib. II. 9.

^c *Qui Hemerodromæ vocantur*] Hi

cantur, Lacedæmonem miserunt,⁴ ut nuntiaret, quam¹⁴ celeri opus esset auxilio. Domi autem creant¹⁵ decem prætores, qui exercitui præessent, in eis Miltiadem: inter quos magna fuit contentio, utrum moenibus se¹⁶ defenderent, an obviam irent hostibus, acieque decernerent.¹⁷ Unus Miltiades maxime nitebatur, ut primo quoque tempore castra fierent: id si factum esset, et civibus animum accessurum, cum viderent de eorum virtute non desperari;¹⁸ et hostes eadem re fore tardiores, si animadverterent, audere¹⁹ adversus se tam exiguis copiis dimicare.²⁰

* An se intra Urbem tuerentur.

† Solus Miltiades vehementer inadebat.

Gif. Bav. Ed. Bos. 2. Stav. 2. 3. Tzsch. 1. 2. Atque de terminatione in lat. vocc. quæ ap. Græcos desinunt in oi, v. Oudend. ad Lucan. II. v. 593. et eundem ac Grot. ad Lucan. III. v. 180. Sed *Hemerodromæ* Ms. Leid. 2. Voss. 1. *Hemerodromæi* Ms. Sluisq. *Hemerodromi* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Stav. 1. Heus. Wetk. Heinr. Ith. *ἡμεροδρόμοι* Brem. *Hemordrome* Ms. Voss. 3. In Ms. Ax. deerat, relicto tamen spatio: quoniam forsitan illius cod. scriba in suo cod. nomen repererat Græcis literis, quas non intellexerit, scriptum. Dein vocatur Ms. Voss. 3.—14 *Quam* aberat Ms. Voss. 3.—15 *Creant....Miltiadem* Ms. Boeckl. Dan. Mendos. Leid. 1. (In quo etiam est *domi erant autem*) Ox. Voss. 2. 3. (in marg. Voss. 2. notatum erat *al. creati* et pro *Miltiades*, *Miltiadem*.) Axen. Ed. Ultraj. Heus. Stav. 2. 3. Tzschuck. 1. 2. Ith. Heinr. Harl. qui in not. conjecit *crearunt*, Brem. *creati....Miltiades* Edd. antiq. Bos. 1. Wetk. ac Pauff. qui id defendunt, quoniam præcedant præterita *petierunt*, *miserunt*, et sequatur imperfectum *præessent*. Non quidem male, ait Tzschuck. ad ed. 2. sed annotat quoque, esse exempla similis mutationis etiam alibi obvia, et hic Cornel. ad diversam rem progredi, quæ interjecto tempore acta est, tamque temporis positi diversitate quasi signare. Quare rescripti, *creant....Miltiadem*. Tum 10. *prætores* Mss. Ox. Voss. 2. 3. Sed Ms. Ax. aberat. Ceterum in Ms. Long. pro *prætores* erat *imperatores*: glossema capit. Tum *Myliades* Ms. Voss. 1. et 2. in marg.—16 *Se* abest Ms. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—17 Ita præter alios et edd. recentt. Ms. Pnt. Gif. Sav. Leid. Ax. Sed *an acie contendere* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *acieque contendere* Ed. Ald. Lamb. Gebh. Keuch. *acieque decertarent* Ms. Mendos. Dan. Ven. Voss. 1. 3. sed in 1. notatum erat supra, *decernerent*, Ms. Sluisq. *acieque cernerent*, Ms. et ed. Mag. et *æquis contendere* Ed. Long. *an equis contend.*—18 *Desperare* Ms. Leid. 2. Ed. Keuch. Mox *eadem de re* Ms. Ax. v. Scheffer. ad Phædri fabb. IV. 9. 3. et interpretes ad A. Gell. IV. 1. p. 331. ed. Conradi.—19 *Auderi* Ms. Ernst. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Bos. Stav. 1.

NOTÆ

cursores erant, qui totum diem cursitantes non defatigabantur; sic dicti ἀπὸ τῆς ἡμέρας καὶ δραμῶν. De triplici hemerodromorum genere, vide Lipsum Cent. III.

⁴ Lacedæmonem miserunt] Hoc iter

mille centum quadraginta stadia definiunt, quod decurrit biduo ille Philippides Athenis missus, ut refert Herodotus lib. VI. *ἡμεροδρόμος δὲ τῶν Ἀθηνῶν* *ἑκατόν τε καὶ τεσσαράκοντα στάδια*.

5. Hoc in tempore¹ nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit præter Plataënsium:² ea mille misit militum. Itaque horum adventu decem millia³ armatorum completa sunt: quæ manus mirabili flagrabat pugnandi cupiditate.⁴ Quo factum est, ut plus, quam collegæ, Miltiades valuerit;⁵ ejus enim⁶ auctoritate impulsæ Athenienses, copias ex urbe eduxerunt, locoque idoneo castra fecerunt. Deinde postero⁶ die sub montis radicibus, acie e regione instructa, nova arte,⁷

et 3. Wetz. Brem. Tzschuck. 1. 2. Schmieder, qui acriter defendunt hanc lectionem, et damnant alteram *audere*, scil. Athenienses: *audere* Ms. Ax. Boecl. Ed. Jens. Med. Long. Stav. in ed. 2. s. min. Hausing. Harl. atque vindicant h. lect. Scheffer. in ep. 7. ad Nic. Heins. in Burm. syll. epp. tom. v. p. 9. et 11. Paufl. in not. et Kapp. in Harl. Opusc. p. 459. cum Hens. *audiri* Ed. Ald.—20 Ita Ms. Voss. 2. Ax. et edd. recentt. Sed *dimicari* Ms. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Par. *copiis dimicarent auderi* Ms. Dan. In Ms. Ox. *rd dimicare* deest.

1 Ita fere omnes, præter edd. Steph. et Mag. quæ in omittunt. Mox *Atheniensis* Ms. Leid. 2.—2 Sic Ed. Mag. Steph. Gebh. Tzschuck. 1. 2. Stav. 2. maj. Harl. suasit quoque Oudend. ad Cæs. B. G. 1. 5. p. 11. et ego recepi: *Plataenses* Ed. Bip. Hens. Stav. 1. maj. et min. in textu, ac rel. *Platenses* Ms. Leid. 2. *Platenses* Ms. Voss. 1. 2. *Platenses* Ed. Par. Paulo post *Itaque hominum adventu* Ms. Ox. et Stav. ad ed. min. legere jubet *horum hominum adventu*.—3 *Milia* Ms. Voss. et edd. nostri veteres ubique. Sed a Ms. Voss. 3. aberant vocc. *præter Plat....completa sunt*.—4 *Valeret* Ms. Dan. et id quidem latinitatem postulare, censet Schmieder in Lexic. über den Corn. p. 3.—5 *Ejus ergo* Ms. Dan. Gif. *ejus auctor*, Ms. Leid. 2. Ax. Ed. Hens. *ejus* [enim] *auctoritate*: atque enim omisit Stav. in ed. 3.—6 *Dein postero* Ms. Dan. *Deinde postera* Ms. Voss. 2. In Ms. Ax. erat *Dein postera submotis rad.*—7 *Nona partis summa præl.* Ms. Gif. (v. Schoppii Verisim. 11. 10. p. 108. sq.) Ed. Ultraject. in *parte montis summa* Ms. Sav. Mendos. Voss. 3. idque probat Schottus, jure vero repudiat Gebhard. *nova partis summa* Ms. Dan. et non *apertissima* Ms. Leid. 2. *nova arte* abest cod. Thott. in quo etiam paulo ante legitur *ex urbe abduzerunt*. Mire transposuit Lambin. locum in notis ad alteram edit. Francof. 1608. fol. (nam in 1. ed. Lutet. 1569. 4. illam conjecturam nondum enixus erat:) et Paufl. in notis accessit, nisi ut *stratæ* scriberet, hoc pacto: *Deinde postero die sub montis radicibus acie e regione instructa, hoc consilio, ut et mont. teg. altitud. et arborum tractu, (namque arbores multis locis erant rari,) equit. host. imped. ne mult. clauderentur: nova arte, vi summa præl. commiserunt.* *Prælium* autem habent edd. Jens. Med. Ald. ubique, Tzsch. Wetz.

NOTE

* *Præter Plataënsium*] Supple. civitatem. Plataeæ urbs est Bœotiæ, sub Cithærone monte, non procul a Thebis, sic dicta a remorum latitudine. Strabo lib. ix.

¹ *Mirabili flagrabat pugnandi cupiditate*] Ita Justin. lib. 11. 9.

⁵ *Ut plus, quam collegæ, Miltiades*

valuerit] Quia reliquis Atheniensium ducibus ad pugnandum ægre consentientibus, Miltiades prævaluit. Sic Justin. loco citato, his verbis, 'Miltiades et dux belli erat, et auctor non expectandi auxilii, quem tanta fiducia ceperat; ut plus præsidii in celeritate, quam in sociis duceret.'

vi summa prælium commiserunt, (namque⁸ arbores multis locis erant stratae,⁹) hoc consilio, ut et¹⁰ montium tegerentur altitudine, et arborum tractu equitatus hostium impediretur,¹¹ ne multitudine clauderentur. Datis,¹² etsi non æquum locum videbat suis,¹³ tamen fretus numero copiarum suarum, configere cupiebat: eoque magis, quod,¹⁴ priusquam Lacedæmonii subsidio venirent,¹⁵ dimicare utile arbitrabatur. Itaque in aciem¹⁶ peditum centum, equitum decem millia produxit, præliumque¹⁷ commisit. In quo tanto plus virtute valuerunt Athenienses, ut decem-
plicem¹⁸ numerum hostium profligarent:¹⁹ adeoque perter-
ruerunt,²⁰ ut Persæ non castra, sed naves, peterent.²¹ Qua

⁸ Et longa arborum serie adversariorum Equites implicarentur.

⁹ Quanquam angustius spatium suis cernebat.

¹⁰ Ut decies majorem adversariorum multitudinem debellarent.

Heinr. prælium aliæ plures.—8 Namque Ed. Jens. Med. Ald. ubique. Tum arbore Ms. Leid. 2. et militis loco multis Mss. Oxon. Voss. 1. 2.—9 Strata, rare Mss. Ox. Voss. 1. 2. Ceterum in ed. Heus. Stav. 2. 3. Harl. Bipont. Wetz. Schmied. inclusa sunt uncinis verba namque....rare. Uti jam suaserat Jo. Scheffer in epist. v. ad Heinsium, et hic in ep. vi. ad illum comprobat, in Syll. epistol. Burm. tom. v. p. 5. et 8. item Puteanus in not. Lambin. ed. 2. Atque rare et plurimi codd. ac Thott. Heus. ac plurimæ edd. etiam Staver. in textu, qui tamen in notis probat lectionem cod. Leid. strata, quam antea Buchner, Gebhard, Kirchmaier, et Cleric. in Bibl. anc. et mod. tom. v. p. 1. maluerunt, et resciperunt Harl. in ed. 2. Tzschuck. 1. 2. Brem. (qui vero, uti etiam Tzschuck. et Paufl. fecerunt, omisit uncin. et interpunxit commiserunt. Namque arbores....strata, hoc cons.) probavitque Schlegel. strata l. c. p. 2. Atque ego et strata recepi, quia cedere splebant Græci arbores, cassasque hosti nonnunquam objicere, (v. Stav. et Harl.) et vocc. uncinis inclusi. Ithe interpunctione commiserunt, namque arbor....rare hoc consilio, ut, &c. locum magis obscuravit. At censor edit. 1. Staver. in nov. act. erudit. m. Jul. ann. 1737. p. 304. jam improbavit illam vocc. conjunctionem, et conjicit ruta, i. e. erutæ, loco rare, vel erant positum putat pro factæ erant. Tum arborum tractus est longa arborum series, Verhack.—10 Et ut Ed. Med. Arg. dein, altit. tegerentur Ms. Dan. Sed in Ms. Voss. 3. erat regerentur. Ed. Long. et ut montium obtegerentur altitudine.—11 Dathis Ms. Dan. Leid. 2. et locum æquum Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Sed æquum locum Ms. Dan. Boecl. Ax. cum reliquis edd. Dein, fretus Ed. Par.—12 Magis prius Ms. Leid. 2. tum veniret Ms. Voss. 3. et arbitrabantur Ms. Leid. 2.—13 In acie Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Paris. Ald. Long. Sed in aciem etiam Ms. Voss.—14 Præliumque Ms. Ox. aberat.—15 Decuplicem Ed. Ald. Lamb. Pat. male.—16 Profligarint Ms. Dan. Leid. Ed. Jens. Heus. Ith. Wetz. profligaverint Ms. Voss. 2. Boecl. Reliquæ edd. profligarent. v. Tzsch.—17 Adeoque perter-

NOTÆ

⁸ Quod, priusquam Lacedæmonii subsidio venirent] Quia, ut jam dictum est, plenilunium expectabant.
¹⁰ Ut Persæ non castra, sed naves pe-

pugna nihil adhuc est nobilius.¹⁹ Nulla enim unquam tam exigua manus tantas opes²⁰ prostravit.²

6. Cujus victoriæ non alienum videtur, quale præmium Miltiadi¹ sit tributum, docere: quo facilius intelligi possit, eandem omnium civitatum esse naturam. Ut enim populi² nostri³ honores quondam fuerunt rari et tenues,³ ob eamque causam gloriosi; nunc autem effusi, atque obsoleti:⁴ sic olim apud Athenienses fuisse, reperimus. Namque huic Miltiadi, qui Athenas,⁵ totamque Græciam liberarat,⁶ talis honos tributus est in porticu, quæ Pœcile⁷ vocatur,¹ cum pugna depingeretur Marathoniam: ut⁸ in decem prætorum numero prima ejus imago poneretur, isque hortaretur milites, præliumque⁹ committeret. Idem ille populus, posteaquam majus imperium est nactus, et largitione magistratum corruptus est, trecentas statuas Demetrio Phalereo¹⁰ decrevit.

² Tam ingentes copias prostravit.

³ Jam vero immoderati, et nimis usitati.

ruerint Ms. Dan. Leid. 2. Ax. male; neque enim dependet a conjunctione ut: adeo perterruerunt Ed. Ald. adeoque perterruerunt Ed. Jens. Med. adeoque eos perterruerunt Ed. Long.—18 Petierint Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 3. Ax. Ed. Heus. Ith. Wetz. petierunt Ms. Voss. 2. Boecl. Tum quoniam nob. Ms. Mendos.—19 His nobilius Ms. Voss. 2. Volubilius Ms. Mendos. Voss. 3.—20 Copias Ms. Ernst.

1 Miltiade Ms. Voss. 3.—2 Sic Ms. Dan. Boecl. Gif. Leid. 1. Voss. 2. Ed. Bos. 2. Heus. Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Harl. et reliquæ recentt. quod et probat Delphin. Editor: sed enim omitt. Ed. Lamb. Steph. Mag. Long. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Stav. 1. 2. Pat.—3 Tenus Ms. Voss. 1.—4 Obsoleti Ms. Gif. Put. Dan. Sav. ed. Lamb. et recentt. Sed absoleti Ms. Voss. 1. aboleti Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Valquenarius ad Eurip. Phœn. p. 53. conjecit atque eo obsoleti.—5 Quia Athenas Ms. Boecl. Ax. quid Athenas Ms. Dan. ea Athenas Ms. Leid. 2. dein Græcia Ms. Leid. 2.—6 Sic Ms. Voss. 2. Dan. Boecl. Ax. Ed. Bos. 2. Heus. Harl. Tzschuck. 2. Ith. Brem. Wetz. &c. Sed liberavit Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3.—7 Παικίλη Ms. Dan.—8 Ut, cum.... Marath., in dec. Stav. ed. min.—9 Prædiumque Ms. Voss. 3.—10 Phalerio Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. conf. Ruhnquen. ad Rutil. Lup. p. 128. Mox decernis Ms. Voss. 2.

NOTÆ

terent] Ita Justinus lib. 11. 9. 'Victi Persæ in naves confugerunt, ex quibus multæ suppressæ, multæ captæ sunt.' Et paulo post, 'Cynegiri quoque Atheniensis stupendum illud fa-

cinus apparuit, qui amputata utraque manu, dentibus postea navem detinuit.' Just. ibidem.

¹ Quæ Pœcile vocatur] Pœcile porticus erat Athenis, variis picturarum

7. Post hoc praelium classem septuaginta navium Athenienses eidem Miltiadi dederunt, ut insulas, quae barbaros adjuverant,¹ bello persequeretur.¹ Quo imperio plerasque ad officium redire coëgit, nonnullas vi expugnavit. Ex his Parum insulam, opibus elatam,^m cum oratione reconciliare non posset; copias e navibus^a eduxit, urbem operibus^a clausit^m omnique comineatu privavit: deinde vineis ac testudinibusⁿ constitutis, propius⁴ muros accessit. Cum jam in eo esset, ut oppido potiretur,ⁿ procul in continenti lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu, nocturno tempore incensus est: cujus flamma ut ab⁵ oppidanis et oppugnatoribus est visa, utrisque venit in opinionem, signum a classiariis regiis⁶ datum. Quo factum est, ut et Pari⁷ a deditione deterrerentur, et Miltiades, timens ne classis regia adventaret, incensis operibus, quae statuerat, cum totidem navibus, atque erat profectus, Athenas magna cum offensione civium suorum rediret. Accusatus ergo⁸ prodicionis, quod, cum Parum expugnare posset, a rege corruptus infectis rebus⁹ discessisset.⁹ Eo tempore æger

^m Oppidum vallari corona cinxit.

ⁿ Cum brevi futurum esset, ut urbem caperet.

^o Ante captam Urbem obsidionem solvisset.

I Prosequeretur Ms. Voss. 2. Dein plures ad Ms. Mendos. Voss. 3.—2 Ms. Voss. 2. Boecl. Ax. aberant: atque e navibus glossema esse putat Scheffer. in epist. vii. ad Heins. in Sylloge epist. Burmann. tom. v. p. 9.—3 Opibus e Jens. laudatur in ed. Pat. sed haud dubie erat opibus. Mox omniaque comm. ed. Par. et dein Ed. Jens. Med. Arg.—4 Propius Ms. Leid. 2.—5 Flamma ab opp. Ms. Leid. 2. Mox utriusque Ed. Par. Ald.—6 Signum adversariis datum Ms. Ox. signum a class. regis datum Ms. Dan. Voss. 2.—7 Ut Parii Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. et ut Parii Ms. Voss. 3. et Parum Ms. Leid. 2. Dein detererentur Ed. Jens. Med.—8 Accusatus est ergo Ms. Dan.—9 Omnibus Ms. Leid. 2.—10 Rebus a pugna Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. Stav. 1. absunt uncl Wetz. Ith. Bipont. Schmied. sed vocc. a pugna non leguntur in Ms. Dan. Mendos. Leid. 2. Boecl. Voss. 2.

NOTÆ

generibus adornata, quarum Auctor Polygnos Thasius. Diogenes Laërtius in Zenone. In hac porticu pugna Marathonica depicta est.

¹ Ut insulas, quae barbaros adjuverant] Nimirum, Cycladas.

^m Parum insulam, opibus elatam] Una est ex Cycladibus, marmoris candidi fodinis notissima.

ⁿ Deinde vineis ac testudinibus] Testudo, machina bellica tabulatis contexta ad urbium expugnationem.

erat vulneribus, quæ in oppugnando oppido acceperat.¹¹ Itaque, quoniam ipse¹² pro se dicere non posset, verba pro eo¹³ fecit frater ejus Tisagoras.¹⁴ Causa cognita, capitis absolutus,¹⁵ pecunia mulctatus est: eaque lis quinquaginta talentis aestimata est,¹⁶ quantus in classem¹⁷ sumtus factus erat. Hanc pecuniam quod solvere in præsentia¹⁷ non poterat, in vincula¹⁸ publica conjectus est, ibique diem obiit supremum.

8. Hic etsi crimine Pario¹ est accusatus,² tamen alia fuit causa³ damnationis. Namque⁴ Athenienses, propter Pisi-
trati⁵ tyrannidem,⁶ quæ paucis annis ante fuerat, omnium

¹¹ *Hæcque multa auctorum triginta millibus numerata est.*

¹² *Licet ille solutæ obsidionis in Paro insula reus esset.*

[et, quia durius pugna ponitur pro oppugnatione, de qua sermo est, omisi a pugna cum Stav. in ed. min. et 2. maj. Harl. Brem. Tzschuck. 1. 2. Paufl. add. Oudendorp. ad Jnl. Cæa. vi. B. G. cap. 12. et Stav. in nov. misc. Obs. tom. v. p. 524. sq. Sed ea vocc. uncinis inclusit Bos. 2. Heus. vero et ea retinenda putavit et uncia. omisit.] In Ms. Ax. [et Thott.] erat a rege diacessis.—11 *Acceperat* etiam Ms. Dan. Gif. Put. Sav. Ed. Lamb. [et recentiores.] Sed *ceperat* Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. *ceperat* Ed. Long.—12 *Ipsæ* Ms. Boeckl. Voss. 2. Axen. aberat: [et Heus. id a grammaticis forsân adjectum putat: sed Tzschuck. id voc., judicat, desiderare orationis concinnitatem propter oppositum *Tisagoras*. Idem Tzschuck., cuius not. ad min. edit. conferes, pro *quoniam*, quia extra obliquam orationem rarius cum conjunctivo ponatur, conjicit *cum jam*, et antea Kappius conjecit, scriptum fuisse *quom*, id est, *quum*. Heus. tamen et Bremi tuerentur *quoniam*, compositum ex *quum*, *cum* et *jam*.]—13 *Pro eo* Ms. Leid. 1. Ax. Boeckl. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. aberant. Heusing. ideo inclusit uncinis.—14 *Isagoras* Ms. Boeckl. Ax. *Disagoras* Ms. Long. *Sagoras* Ms. Dan. Mendos. Voss. 1. 2. 3. *Isagoras* Ms. Leid. 2. *Dagoras* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. *Stesagoras* Ed. Mag. Lamb. Steph. quod probat Longol. *Diagoras* Ed. Ultraj. Long.—15 *Absolutus* Ms. Voss. 3. Dein multi *multatus*: at [alii scribere malint id voc. *mulctatus*; v. Gruner. ad Vell. Paterc. II. c. 70. p. 300.]—16 *In classes* Ms. Dan. Leid. 2. [idque non omnino improbat Stav. ad min. ed. *classes* enim pro navibus ponuntur: sed ad utramque maj. ed. probare videtur *classem*.]—17 *In præsentia* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Lamb. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. [Tzschuck. 1.] absunt: [et Stav. in not. ad 3. ed. contra Heus. acriter dimicans ea extrudenda censet:] sed legebantur in Ms. Mendos. Gif. Dan. Boeckl. Leid. 2. Put. Sav. Ox. Voss. 1. 2. 3. Ed. Bos. 2. Heus. [Tzschuck. 2. Harl. et recent. nam sensus adjuvatur.] Mox *potuerat* Ed. Mag.—18 *Vincula* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Dein *est* aberat Ms. Leid. 2.

1 *Pario* Ms. Leid. 2.—2 *Namque* Ed. Ald. Lamb. *naque* Ed. Paris. *namque* Ed. Med. Arg. Steph. Gebh. [Harl. Tzschuck. et ego recepi, quia sequitur

NOTÆ

⁶ *Propter Pisistrati tyrannidem*] Hic potestatem invaserat. Hippocratis ex cive privato Athenis supremam sibi fuit, primusque Athenis Biblio-
Delph. et Var. Clas. Nep. F

suorum⁴ civium potentiam extimescebant.⁵ Miltiades, mal-
tum in⁶ imperiis magistratibusque⁶ versatus, non videbatur
posse esse privatus,⁷ præsertim cum consuetudine ad im-
perii cupiditatem trahi videretur. Nam Chersonesi⁷ omnes
illos, quos habitarat, annos perpetuam obtinuerat domina-
tionem, tyrannusque fuerat appellatus,⁸ sed justus: non
erat enim vi consecutus, sed suorum voluntate; eamque
potestatem bonitate retinuerat.⁸ Omnes autem et habentur
et dicuntur tyranni,⁹ qui potestate sunt perpetua in ea civi-
tate, quæ¹⁰ libertate usa est. Sed in Miltiade erat¹¹ cum
summa humanitas, tum mira communitas;¹² ut nemo tam

* Vitam privatam servare non posse privatus.

* Reusque fuerat dictus.

vocalis. Vulgo nam.]—3 *Pleystрати* Ed. Arg.—4 *Civium suorum* Ms. Dan.—5 *In*
abera Ms. Leid. 2. Ox. Voss. 2. Boecl.—6 *Magnisque* Ms. Gif. Dan. Boecl.
Leid. 2. Ox. Voss. 2. Struchtmeier p. 61. animadvers. critic. conjicit
magnisque magistratibus: inepte. Nam nunquam dicitur *magnus magistratus*:
et opponitur *privatis*. [Oudendorp. ad Stav. ed. 3. suspicatur excidisse forte
judiciis. At nihil mutandum esse jam viderunt Heusing. et alii recentt.
interpretes. *Magnis* in codice, ex quo alii flaxerint, per compendium scri-
bendi, aut quoniam media syllaba fuerint oblitterata deletæve, pro *magistra-*
tibus ortum videtur.]—7 *Chersonesso* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. *Chersoneso* Ed.
Jens. Med. Arg. Paris.—8 *Retinebat* Ms. Leid. 2. Boecl. Voss. 1. 3. Ed. Jens.
Med. Arg. Par. Ald. Long.—9 *Et dicuntur tyranni et habentur* Ms. Dan. [quam
lectionem suaviorem equidem præferrem.] *et dic. et hab. tyr.* Ms. Ax.—10
Quæ Ms. Voss. 3. aberat.—11 *Erat* aberat Ms. Voss. 2. Ax. Dein *tum summa*
Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 2. Edit. Paris. Ald.—12 *Comitas* Ms. Put. Sav.
Ed. Jens. Ald. Long. Lamb. [Bos. in contextu, Stav. Heus. Ith. (qui id voc.
in not. late explicat, defendit et vertit Dienstgefälligkeit.) Bipont. Tzschuck.
1. Harl. (cujus not. conf.) et al.] Sed *communitas* Ms. Mendo. Dan. Voss. 1. 3.
sed in marg. Voss. 1. 3. eadem manu scriptum erat 'al. *comitas*.' Ms. Gif.
comitas. [quæ lectio, licet prava, juvat nostram. Atque *communitas* probat
Cleric. art. crit. vol. 2. p. 128. [a. part. III. sect. 1. cap. 7. §. 7. p. 86. ed. Lips.
nec non Scheffer. in Epist. VII. ad Nic. Heins. in Sylloge epistol. Burm. tom. v.
p. 9. ac receperunt in textum Heinr. atque Tzschuck. in ed. 2. probavitque
Wetz. in not. vid. etiam Gruner. (qui in nostro loco *communitas* scribere jubet)
et Tzschuck. ad Eutrop. VIII. cap. 5. p. 548. inprimis de solenni utriusque
voc. commutatione. Quare, cum etiam voc. *communitas* a librariis facilis in
comitas, quam hoc voc. in illud mutatum fuerit, et difficilior lectio præferri
soleat faciliori, rescripsi *communitas*.]

NOTE

thecam publicavit. Vide plura apud eſt, et suspecta.

Just. et Herodotum lib. 1.

⁵ *Omnia suorum civium potentiam extimescebant* Plus æqua civium po-
tentia in liberia civitatibus odiosa

⁶ *Non videbatur posse esse privatus*

Quia tanta est imperii dulcedo, tam-
que penetrans ambitio, ut vix dedisci
possit.

humilis esset,^r cui non ad eum aditus pateret: magna auctoritas apud omnes civitates, nobile nomen, laus rei militaris maxima. Hæc populus respiciens, maluit eum innoxium plecti, quam se diutius esse in timore.

NOTE

^r *Ut nemo tam humilis esset*] Qui se nimis, in magna dignitate, affabiles atque aditu faciles præbent, altiora spirare videntur, et Populo in Democratia, et Principi in Monarchia suspecti sunt.

II.

THEMISTOCLES.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Adolescens liberius vivit. Exhæredatus reipublicæ se dedit. 2. Clarus Corcyrao et Persico bello. Interpretatur oraculum de muris ligneis, in bello Persico II. ad servandos cives eorum. 3. Secundum prælium ad Artemisium. 4. Dolo Xerxem vincit juxta Salamina. 5. Calido nuntio Græciam liberat. 6. Piræi portum et muros Athenarum exstruit. Lacedæmonii repugnant. 7. Lacedæmonios arte deludit, eosque reprehendit. 8. Ostracismo in exilium ejectus, varia fuga agitur. 9. Ad Artaxerxem literas dat salutis causa. 10. Multis muneribus ab eo ornatur. Magnesiæ moritur.

THEMISTOCLES, Neocli² filius, Atheniensis. Hujus vitia^b ineuntis adolescentiæ magnis sunt emendata³ virtutibus: adeo ut anteferatur huic nemo, pauci pares putentur. Sed ab initio est ordiendum.⁴ Pater ejus Neocles⁵ generosus

1 *Themistoclis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald.—2 Sic Ms. Gif. Dan. Put. Sav. Mendos. Voss. 1. 2. 3. [Ed. Stav. Heus. Ith. et al.] recte: v. Prisc. 6. p. 192. Quintil. 1. 5. p. 53. Victor. in Cic. castigat. p. 46. Lugd. A. Gell. ix. 5. 'Hierocli Stoici,' ubi v. Jac. Gron. Corn. vii. 2. 1. Ms. Dan. &c. *Perich* et xvii. 1. 2. *Procli*. Sed *Neoclis* Ms. Ernst. Ed. Ald. Mag. Long. Steph. [Tzschuck. 1. 2. Wetz.] et *filius* ed. Long. ubique [Heinr. Wetz. Tzschuck. Bipont. Pauß.]—3 *Emendata* Ms. Voss. 1. sed supra notatum erat *emendata*.—4 *Ordiendum* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3.—5 *Neoclus* Ms. Gif.

NOTE

^a *Neocli*] Neocles Atheniensis, qui, mæ inussit.

ut refert Valer. Max. lib. vi. 9. 2.

exter. abdicationis notam suæ fa- ibidem.

^b *Hujus vitia*] Vide Valer. Max.

fuit. Is uxorem Acharnanam⁶ civem duxit,^c ex qua natus est Themistocles: qui cum minus esset probatus parentibus, quod et liberius⁷ vivebat, et rem familiarem negligebat, a patre exhæredatus est. Quæ contumelia non fregit eum, sed erexit. Nam cum judicasset, sine summa industria non posse eam extinguere, totum se dedit⁸ reipublicæ, diligentius amicis famæque serviens.^a Multum in judiciis privatis versabatur,⁹ sæpe in concionem populi prodibat, nulla res major sine eo¹⁰ gerebatur, celeriterque, quæ opus¹¹ erant, reperiebat. Neque minus in rebus gerendis promptus, quam excogitandis, erat: quod 'et de instantibus,' ut ait

^a *Accuratus familiares famamque excolens.*

~~~~~

Dan. Mendos. Voss. 3. Ed. Gebh. Keuch. Patav. male.—6 Sic Ms. Ernat. Bav. 1. 2. Ax. Ed. Arg. Bos. 2. Boecl. Heus. [Wetz. Ith. Heinr. Bip.] Sed *Acharnanam* Ms. Trin. Mendos. Sav. Gif. Pnt. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Paris. Gebh. Keuch. Long. *Ariananam* Ms. Leid. 2. *Archanam* Ms. Ox. Voss. 2. *Acharnaniam* Ms. Voss. 3. *Halicarnassiam* Ed. Ald. Lamb. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. [qui in not. ad 2. ed. maj. suspicatur cum Buchnero Carinam, e Caria oriundam: conf. Plut. in vita Thucyd. c. 1. Tzschuck. 1. 2. qui, Quoniam, ait, *Acharna* tribus est Atticæ, frustra adjecisset *civem*, nec, putat, terminationem *Acharnanam* niti auctoritate. In lectione *Acharnanam*, ex *Acharnaniam*, Epiri provincia, voc. *civis* alienum et falsum est. V. etiam not. in Harl. ed. Quia autem plerique matrem ejus faciunt Thressam, Tzschuck. ad ed. 2. *Adrianam* conjecit. *Ἀδριανὴ* enim, urbs Thraciæ, Stephano.]—7 Ita Ms. Dan. Gif. Boecl. Leid. 2. Bav. 1. Ax. Ed. Ultraj. et probat Schopp. Veriss. 1. cap. 20. [p. 70. Edd. Heus. et recentt.] Sed *liberius justo* viv. Ms. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Paris. Ald. Long. Lamb. Steph. Ab Ms. Voss. 2. et *rd justo*, et *rd liberius* aberat. Dein *rem suam famil.* Ms. Voss. 3.—8 Sic Ms. Gif. Dan. Mendos. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Paris. Keuch. [Bos. 2. Harl.] Lond. [et legere jussit Stav. in nov. Obs. misc. T. vi. p. 528. Edd. Tzschuck. Wetz.] Sed *dedit* Ms. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Arg. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. [Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. Heus. Ith. Heinr. Bip.]—9 *Versabatur* Ms. Voss. 1. sed a manu sec. *versabatur*.—10 *Sine illo* Ms. Dan. Ed. Steph. Gebh. Mag. Long. Dein *regebatur* Ed. Arg. Long. Ingolst.—11 *Celeriter quæ opus* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Arg. *Erat* Ms. Voss. 3. Post *reperiebat* Ms. Dan. Leid. 1. Ed. Ultraj. Gebh. Keuch. addunt, *facile eadem oratione explicabat*. [Sed ad glossam jure ablegant ea vocc. Tzschuck. et antea Kapp.

NOTE

^a *Is uxorem Acharnanam civem duxit*] Existimo vel legendum esse *Acharnanem*; quia nullibi me legisse memini *Acharnanam*: vel nomen esse proprium, quod verisimilius videtur. Variæ autem sunt opiniones, ex qua gente fuerit Themistocles mater: alii enim

Halicarnassiam fuisse scribunt; alii vero longe plures Treiciam meretricalem, Abrotonam nomine, asserunt. Sic Athenæus lib. XIII. 13. Porro *Acharnaniam* Epiri pars est, quam *Acheolus* fluvius ab *Ætolia* dividit; unde *Acharnan*, nomen appellat, com. gep.

Thucydides, verissime iudicabat,¹ et de futuris callidissime conjiciebat.¹² Quo factum est, ut brevi tempore illustraretur.

2. Primus autem gradus fuit capessendæ¹ reipublicæ bello Corcyræo:⁴ ad quod gerendum prætor a populo factus, non solum præsentī bello, sed etiam reliquo tempore, ferociorem² reddidit civitatem.⁶ Nam cum³ pecunia publica,⁶ quæ ex metallis redibat, largitione magistratuum quotannis⁴ interiret, ille persuasit populo, ut ea pecunia classis centum navium ædificaretur. Quæ⁵ celeriter effecta, primum⁶ Corcyræos fregit, deinde maritimos prædones consectando mare tutum reddidit. In quo cum⁷ divitiis ornavit, tum etiam peritissimos belli navalis fecit Athenienses. Id⁸ quantæ salutis fuerit universæ Græciæ, bello cognitum est Persico,⁹ cum Xerxes⁹ et mari et terra bellum universæ

^b Quia et de præsentibus, juxta Thucydidem, certissime statuebat.

^c Bellicosiores urbem fecit.

in Harl. opuscul. p. 460. ac Staver. ad ed. 2. maj.]—12 *Neque minus....conjiciebat.* Hunc ordinem verborum servant Mss. et edd. nostri omnes, [etiam recentt.] Staver. autem in ed. 2. s. min. eum, de conjectura Buchneri, [cui assenserat Grævius ad Cicer. de Offic. 1. c. 5. p. 22. et ad libr. 11. c. 9. p. 218. qui tamen ita legit, *celeriter, quæ opus erant, reperiebat.*] ita mutavit, *quod et de instant. ut ait Thuc. ver. judic. et de fut. cal. conjic.* *Neque minus in r. gr. qu. exc. erat.* [Quam trajectionem approbat Heinr. in not. Stav. tamen in ed. 3. s. sec. maj. pristinum reduxit verborum ordinem, et copiose refutat Heus. qui conjecit: *celeriterque, quæ opus erant, reperiebat, facile eadem oratione explicabat: (neque minus in rebus gerendis promptus, quam excogitandis erat,) quod et de instantibus....callidissime conjiciebat.*]

1 *Gradus capess.* Ms. Voss. 2. Ax. *gradus fuit capessendæ* Ed. Jens. Med. gr. f. *capessendæ* Ed. Arg. Long.—2 *Ferociorem* Ms. Voss. 2. Axen.—3 *Cum ex pec.* Ms. Leid. 2.—4 *Quot annis* Ed. Jens. Med.—5 *Quæ* Ms. Boecl. Leid. 2. Ed. Arg. Steph. Boecl. Bos. 1. 2. Sed *qua* Ms. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Paris. Ald. Lamb. Gebh. Keuch. Stav. 1. 2. 3. Heus. recte. [Item edd. Harl. Tzschuck. 1. 2. et rel. recentt. quare *qua* recepi.]—6 *Primos* Ms. Leid. 2. Dein *Corcyræus* Ms. Voss. 3.—7 *Tum* Ms. Leid. Ed. Arg. cum Ed. Paris.—8 *Id vero* Ed. Long. et ante *tum peritiss.* Ed. Keuch. Postea autem *quante sal.* Ed. Arg. *quanti sal.* Ms. Leid. 2.—9 [*Persico, cum Xerxes....bellum....Europæ cum tantis copiis, quantas....habuit quisquam.* Ita, suadente jam Bosio, (v. not.)

NOTÆ

⁴ *Bello Corcyræo*] Contra Herodotus lib. vii. et Thucydides lib. i. pro *Coreyræo* *Egineticum* scribunt. *Corcyra* autem, quæ et *Phæacia* olim

dicta, nunc vulgo *Corfou*; insula est in Ionio mari, hodie Venetæ ditionis, contra Epirum.

⁹ *Xerxes*] Darii filius.

inferret Europæ cum tantis copiis,¹ quantas neque antea,¹⁰ neque postea habuit quisquam. Hujus enim classis mille¹¹ et ducentarum navium longarum fuit, quam duo millia onerariarum sequebantur: terrestres autem exercitus septingentorum millium peditum, equitum quadringentorum millium fuerunt.¹² Cujus de adventu cum fama in Græciam esset perlata et maxime Athenienses peti dicerentur, propter pugnam Marathoniam; miserunt Delphos consultum, quidnam¹³ facerent de rebus suis.⁴ Deliberantibus Pythia respondit, ut mœnibus ligneis se munirent. Id responsum quo valeret, cum intelligeret nemo;⁵ Themistocles persuasit, consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent:¹⁴ eum enim a Deo¹⁵ significari murum ligneum. Tali consilio probato, addunt ad superiores totidem naves triremes:¹⁶ suaque omnia, quæ moveri poterant, partim Salamina,¹⁷ partim Trœzena⁸ asportant:¹⁸ arcem sacerdotibus

⁴ Quo pacto res suas tuerentur.

⁵ Hoc oraculum quorsum spectaret, cum nullus caperet.

constitui locum cum Heus. Stav. ed. maj. 2. Harl. Tzschuck. 1. 2. Ith. Heinr. Paufl. Olim enim, et in ed. Bos. Stav. 1. et min. Wetz. Brem. leg. ....*Persico. Nam cum Xerxes....Europæ, cum tantis eam copiis invasit, quantas.... habuit quisquam; hujus enim....* Sed nam abest Ms. Leid. et cum tantis copiis, quantas, omissis vocc. eam et invasit, legitur in Mss. Dan. Mendos. Leid. 2. Voss. 3. at cum tantis copiis venit, quantas Ms. Ox. Ax.] Præterea cum et Xerxes Ms. Voss. 3. et ferret loco inferret Ed. Jens. Med. Paris. Ald.—10 Ante Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Paris. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Pat. an ed. Arg. tum nec postea Ms. Voss. 3.—11 Milla Ed. Med. Dein milia Ed. Jens. Med. Paris. ubique, et onerarium Ms. Leid. 2. orariarum Ms. Voss. 3.—12 Decem peditum equitum CCCC. fuerunt Ms. Voss. 1. D. peditum, equitum quadringentorum fuerunt Voss. 3. septingentorum decem millia fuer. Ms. Boeckl. septing. peditum, equitum quadring. fuer. Ms. Dan. Leid. 2. septingenta decem millia peditum, equitum quadringenta milia fuer. Ms. Ax.—13 Quædam Voss. 3. [Mox e rebus suis conjec. Heyne ad Tibull. i. 1. 37. probatque Tzsch. ad ed. 2.]—14 Conferret Ms. Voss. 3. Statim cum etenim Ms. Ax.—15 A Deo ab edd. Jens. Med. Arg. Lamb. Long. Pat. absunt. Tum signifiuci Ms. Leid. 2. significare Ed. Paris.—16 Trientes Ms. Voss. 1. sed in marg. triremes.—17 Salaminam Ms. Mendos. Voss. 1. (in quo tamen

NOTÆ

¹ Cum tantis copiis] De illo ingenti copiarum numero varie varii. At vero disce ex Herodoto lib. vii. quomodo Xerxes exercitum suum dinumeraverit: quem Valef. Max. lib. iii.

2. 'gravem mari et terræ' vocat, 'nec hominibus tantum terribilem, sed et Neptuno quoque compedes, ex cælo tenebras, insidiantem.'

paucisque majoribus natu, ac sacra procuranda tradunt, reliquum oppidum relinquunt.

3. Hujus consilium plerisque¹ civitatibus displicebat, et in terra dimicari² magis placebat. Itaque missi sunt delecti³ cum Leonida Lacedæmoniorum rege,⁴ qui Thermopylas occuparent,⁵ longiusque barbaros progredi non paterentur. Hi vim hostium non sustinuerunt, eoque loco omnes interierunt.⁶ At classis communis Græciæ trecentarum⁷ navium,

~~~~~

supra notatum erat *Salaminem*,) 3. Ed. Jens. Med. Mag. Long. Arg. Paris. [*Salaminem* Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2.] *Salamina* Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Hens. Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Harl. Wetz. Ith. &c.] Pariter *Træzenem* Ms. Leid. 2. (sed *partim* abest ab illo cod.) [Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. præmisso tamen *partim*:] et *partim* *Træzenam* Ms. Voss. 3. Etiam in Voss. 1. erat *Træzenam*; sed supra notatum *Træzenem*: p. *Træzena* Ms. Ax. Ed. Ultraj. Heus. [et reliquæ antea memoratæ.]—18 *Absportant* Ms. Mendos. Voss. 3. *deportant* Ms. Dan. et *paucique* Ms. Voss. 3. [Mox ad sacra proc. suaserunt Lamb. et anonymus ap. Stav. ad ed. 2. (quem conferes:) cui recte haud displicuit; sed dissentit Heusing. qui *sacra* interpretatur loca sacra, templa et Deorum religiones.]

1 *Plerisque* Ed. Med. Paris.—2 *Terra dimicari* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.—3 *Cum Leonida duce* Ms. Voss. 2. Ax. 'Regem' tamen vocat etiam Herodot. viii. pr. add. Herod. de eodem vii. cap. 204. et 205. et Paus. iii. c. 3. 4. et 14. A scholiaste Aristoph. ad Equit. vs. 55. vocatur? 'Macedonum et Spartanorum rex.'—4 *Trecentum* Ms. Leid. 2.—5 *Arthemisium* Ms. Dan. Ed. Med.

NOTE

1 *Partim Salamina, partim Træzena*] *Salamis*, sive *Salamin*, vel *Salamina*, insula est in sinu Saronico contra Atticam, in qua Telamon Ajacis et Teuceri pater regnavit, non procul ab *Ægina* ejusdem sinus insula, nunc vulgo *Coluri*; *Ægina* vero, nunc *En-gia*. *Træzene*, sive *Træzena*, urbs est maritima Peloponnesi in agro Argolico, Argolicum inter et Saronicum sinum posita.

2 *Missi sunt delecti*] Hos fuisse milites gravioris armaturæ, atque ex Lacedæmoniiis ccc. tantum, duce Leonida, refert Herodotus in Polyhymnia; additque ex multis aliis Græciæ civitatibus longe plures missos, quos fusc enumerat. Sed tamen illos omnes delectos non ultra mille fuisse testantur Isocrates et Diodorus; quantum Justin. lib. ii. 11. quatuor mil-

lia fuisse cum Leonida scribit.

3 *Qui Thermopylas occuparent*] Viæ sunt angustæ inter montium fauces iis qui e Thessalia in Phocidem iter habent, sic dictæ a *Thermis*, quia aquæ calidæ in ipsis faucibus scaturiant, et a *pylis*, quas portas vocant.

4 *Eoque loco omnes interierunt*] Quibus publica monumenta erecta sunt, ut qui pro libertate patriæ interissent, inscriptaque trophæis Epigrammata. Vide Strabonem lib. ix. et Herodot. lib. vii. Non tamen omnes in eo loco, sed ccc. Lacedæmonios cum D. circiter sociis cecidisse legimus; quibus Leonidas prandere jussit, tanquam apud inferos cenaturi essent. Justin. lib. ii. solos Lacedæmonios ibi periisse ait numero sexcentos, reliquis a Leonida dimissis.

in qua ducentæ erant Atheniensium, primum apud Artemisium,⁵ inter Eubœam continentemque terram cum classariis regis confligit: angustias enim Themistocles quærebat, ne multitudine circumiretur.⁶ Hic etsi pari prælio⁷ discesserant,⁸ tamen eodem loco non sunt ausi manere: quod erat periculum, ne, si pars navium adversariorum Eubœam superasset,⁹ ancipiti premerentur periculo.¹⁰ Quo factum est, ut ab Artemisio⁹ discederent, et exadversum¹⁰ Athenas apud Salamina classem suam constituerent.¹¹

4. At Xerxes,¹ Thermopylis expugnatis, protinus accessit astu,² idque nullis defendentibus, interfectis sacerdotibus, quos in arce invenerat,³ incendio delevit. Cujus fama⁴ perterriti classarii^a cum manere non auderent, et

⁵ *Quamquam inde æquo Marte abierant.*

⁶ *Hoste a fronte et a tergo urgerentur.*

⁷ *Extemplo ad urbem venit.*

⁵ Arg. Paris. *Artemisium* Ms. Leid. 2. In 2. ed. Stav. notatur, in cod. Leid. esse *Artemisium*. Ab Ed. Mag. Steph. Gebh. absunt verba *primum apud Artemisium*. Mox et *inter Eub.* Ms. Dan. — 6. *Circuiretur* Ms. Leid. 2. Dan. Voss. 2. Ax. Ed. Jens. (haud dubie scriptum invenit editor *circuiretur*.) Ald. Stav. 2. 3. Brem. Tzsch. 1. — 7. *Hic et pari pr.* Ed. Arg. *hic etsi prælio* Ms. Voss. 3. *hinc etsi p. p.* Ed. Lamb. et probat Wetz. in not. — 8. *Superasset* Ed. Jens. Med. Arg. — 2. *Arthemisio* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. *Arthemio* Ms. Voss. 2. *Artemensio* Ms. Leid. 2. — 10. Sic Ms. Gif. Dan. Pnt. Sav. Boecl. Voss. 1. 2. (in quo tamen supra notatum erat *et aduersum*.) Ax. Edd. recentt. *Sed aduersum* Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Paris. Ald. Long. Lamb. Steph. Boecl. Bos. I. Dein *Salamina* Ms. Voss. 1. (in quo supra scriptum *Salaminem*.) 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. — 11. *Constituerunt* Ed. Lamb.

1. *Xerxes* Ed. Med. Mag. — 2. *Astu* Ms. Voss. 1. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Long. *Asty* ed. Paris. *Asty* Ed. Ald. *astiam* Ms. Voss. 3. *arcem* Ms. Long. et Fabius Paulin. in *Prælectt. Marc. s. comment. in Thucydidis histor. &c.* p. 501. qui de arce accipere videtur. Dein *id nullis* Ms. Leid. 2. — 3. *Invenerant* Ms. Leid. 2. — 4. Quædam Edd. *flamma*: [vid. not. Bos. etiam Ms. Thott. ac probare videtur Schlegel. l. c. pag. 72. et Hens. utrumque et *fama* (quæ est lectio vulgata, et a recentt. etiam edd. recepta,) et *flamma* fieri potuisse iudicat; atque, 'viderunt,' ait, 'sed aliquandiu incerti, an

NOTE

^a *Primum apud Artemisium*] Promontorium Eubœæ, apud quod secundo Græci cum Xerxe decertarunt; nam primo ad Thermopylas.

¹ *Protinus accessit astu*] Athenas, quæ apud Atticos *Ἀστὺ* per excellentiam dicebatur: quemadmodum Romani Romam suam Urbem voca-

bant.

² *Cujus fama*] Aptius forte legeretur *flamma*, ut alii volunt; cum Salamis non adeo remota sit Athenis, ut flamma incensæ urbis hinc cerni non potuerit.

³ *Classarii*] Græcorum classis milites intellige.

plurimi hortarentur, ut domos suas⁵ discederent, mœnibusque se defenderent: Themistocles unus restitit,⁶ et universos esse pares⁶ aiebat,⁷ dispersos testabatur perituros: idque Eurybiadi^{7a} regi Lacedæmoniorum, qui tum summæ imperii præerat, fore affirmabat. Quem cum minus, quam vellet, moveret,⁸ noctu de servis suis, quem habuit fidelissimum,^{8r} ad regem misit, ut ei nuntiaret suis verbis, adversarios ejus in fuga esse: qui si discessissent, majore cum labore, et longinquiore tempore bellum confecturum, cum singulos consecrari⁹ cogeretur: quos si statim aggrediretur, brevi universos oppressurum. Hoc eo valebat, ut ingratis¹⁰ ad depugnandum omnes cogerentur.² Hac re audita, barbarus nihil doli subesse credens, postridie

⁵ Cui tum, prout cupiebat, non persuaderet.

² Id eo tendebat, ut inviti omnes ad pugnam adigerentur.

Athenæ arderent: nuntiis postea certiores sunt facti. Nihil tamen muto.⁷ Sed lectionem fama tuentur Tzschuck. ad ed. 2. et reliqui recentt. interpretes.]—5 *Domos s. disc.* Ms. Dan. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Sed *demos suasque disc.* Ms. Leid. 2. *dom. suas quisque disc.* Ed. Long. Steph. Mag. Gebh. Keuch. Atque sic scribere voluisse videtur librarius libri Leidens. Conf. Gron. ad Macrob. Somn. 1. 1. p. 3.—6 *Pares esse* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. *par. esse posse* Ms. Dan. Gif. Put. Sav.—7 *Eurybiadi* Ms. Voss. 1. 3. *Eurybradi* Ed. Jens. Med. *Eurybiadi* Ed. Ald. *Euribiadi* Ed. Mag. Tum *summe* Ed. Jens. Med. Arg.—8 *Fidelissimum* Ms. Voss. 1. 3. Boecl. *sibi fideliss.* ed. Long.—9 *Insecrari* Ms. Boecl. Ax.—10 Ita Ms. Ernst. Ed. Lamb. et recentt. Sed *ingratis* Ms. Dan. Gif. Put. Sav. Bav. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax. Boecl. v. Schefferi Epist. ad Heins. in Sylloge epp. Burma. tom. v. p. 9. *ingrati* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag.—11 *Sibi abest* ab Ed. Gebh. Boecl.

NOTE

⁶ *Themistocles unus restitit*] Vide Herodotum, apud quem Themistoclis oratio est, qua Græcis omnibus, ne domum redirent, persuasit.

⁷ *Et universos esse pares aiebat*] 'Insuperabiles sunt universas aggredientibus; easdem lacerabit et carpet, qui per partes attentaverit.' Frontin. lib. 1. 10. Sic et Cicero ad Atticum: 'Nos disjecta manu pares adversariis esse non possumus.'

⁸ *Idque Eurybiadi*] Is, Leonida ad Thermopylas interempto, summæ re-

rum administrationi apud Lacedæmonios successerat.

^{8r} *De servis suis, quem habuit fidelissimum*] Servum hunc Themistoclis librorum pædagogum fuisse, nomine Sicinnum, unde Sicinnis saltatio dicta est, testatur Clemens Alexandr. his verbis: Καὶ τῶν Θεμιστοκλέους παιδῶν ὁ παιδαγωγὸς Σικίννος, οὐκ ἔφησεν ἔχειν, ἀρχεῖν θαι παρὶν αὐτῶν καὶ σικιννίσαν εὐρησέναι. Hicque sua sagacitate inter claros Græciæ propugnatores illorum temporum meruit annoverari.

alienissimo sibi¹¹ loco, contra opportunissimo hostibus, adeo angusto mari confluxit, ut ejus multitudo navium¹² explicari non potuerit. Victus est ergo magis¹³ consilio Themistoclis, quam armis Græciæ.

5. Hic¹ etsi male rem gesserat, tamen² tantas habebat reliquias copiarum, ut etiam cum his³ opprimere posset hostes. Interim ab⁴ eodem, gradu depulsus est.⁵ Nam Themistocles verens, ne bellare perseveraret, certiores eum fecit, id agi, ut pons, quem ille in Hellesponto fecerat, dissolveretur,⁶ ac reditu in Asiam excluderetur: idque ei persuasit. Itaque qua sex mensibus iter fecerat, eadem minus diebus triginta in Asiam reversus est, seque a Themistocle non superatum, sed conservatum, judicavit. Sic unius viri prudentia Græcia liberata est, Europæque succubuit Asia. Hæc altera victoria, quæ cum Marathonio⁷ possit comparari tropæo.⁸ Nam pari modo apud Salamina⁹ parvo numero navium maxima post hominum memoriam classis est devicta.

6. Magnus hoc bello Themistocles fuit; nec¹ minor in pace. Cum enim Phalerico² portu neque magno, neque

¹ Ab eadem occasione rei bene gerendæ dejectus est.

Tum opportunis. Ms. Voss. 1. Ed. Med.—12 Manuum Ed. Ultraject.—13 Sic Ed. Long. Kench. Bos. 2. Wetz. idque suavius. Sed victus ergo est magis stiam c. Ms. Dan. Boecl. Ax. Voss. 3. viatus ergo est m. c. Edd. nostri omnes: etiam Heus. Tzschucke, &c.

1 Hic barbarus Ed. Long. Steph. Gebh. Mag. Kench. Pat. hic etsi male gess. Ms. Voss. 3.—2 Tamen abest ab Ed. Boecl. et habuit Ms. Boecl. Ax.—3 Ut etiam his op. Ms. Ax. ut eti. tum his tum op. Ms. Dan.—4 Sic Ms. Dan. et edd. recentt. Sed iterum ab Ms. Leid. 2. Ax. Ed. Ultraj. et placet Kappio, et cum Bosio in ind. interpretatur: iterum ab eodem (Themistocle) gradu depulsus est (Xerxes). Sed Tzschuck. ad ed. 2. tuetur interim et eodem conjungit cum gradu, interpretans: interim et hac opportunitate privatus est; omnino nihil effect. Add. Heus. Interim tamen ab Ms. Voss. 3. Ed. Long. Steph. Gebh. Kench. idque melius foret, nisi offenderet repetitum tamen.—5 Dissolveret Ms. Leid. 2.—6 Quæ Marath. Ms. Leid. 2.—7 Trophæo Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Bos. 1. male: trophæo Ms. Voss. 1. 2. 3. pejus, quia Græcum est τρῶν.—8 Salaminam Ms. Leid. 2. Voss. 1: (in quo tamen supra scriptum erat Salaminem,) 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Paulo post maximam Ed. Arg.

1 Neque minor Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Steph. Gebh. Kench.—2 Phaleræ Ed. Arg. Long. Mag. Phalerico Ms. Ox. Voss. 3. Ed. Ultraj. Heus. quem vid. 1th. Heinr. Bipont. Harl. Tzschuck. 1. 2. Stav. 3. Wetz. Phalarico Ms. Mendos. Dan. Voss. 1. 2. Boecl. Phaleræ Ed. Bos. Stav. 1. 2. Brem. cum anti-

bono Athenienses uterentur, hujus consilio triplex Piræei³ portus⁴ constitutus est: isque moenibus circumdatus,⁵ ut ipsam urbem dignitate æquipararet, utilitate superaret.⁶ Idemque⁷ muros Atheniensium restituit præcipuo periculo suo.⁸ Namque Lacedæmonii causam idoneam nacti propter barbarorum excursiones,⁹ qua negarent, oportere extra Peloponnesum¹⁰ ullam urbem haberi, ne essent loca munita,¹¹ quæ hostes possiderent, Athenienses ædificantes prohibere sunt conati. Hoc longe alio spectabat,¹² atque videri volebant.¹³ Athenienses enim duabus victoriis, Marathoniam et Salaminiam, tantam gloriam apud omnes gentes erant consecuti, ut intelligerent Lacedæmonii, de principatu sibi¹⁴ cum his certamen fore. Quare eos quam¹⁵ infirmissimos esse volebant. Postquam autem audierunt muros instrui,¹⁶ legatos Athenas miserunt, qui id fieri vetarent. His præsentibus desierunt,¹⁷ ac se de ea re legatos ad eos

¹⁷ *Hac in re longe aliud intendebant, quam quod ostentabant.*

quioribus.—³ *Piræi* Ms. Voss. 1. *Pyræi* Ed. Arg. Paris. Long. *Piræi* Ed. Mag. Tum *Isque* Ed. Steph. pro duplici i, h. e. *isque*: v. Schefferi Epist. vii. ad Heins. in Sylloge Epistoll. Burm. tom. v. p. 9. sq.—⁴ *Circundatus* Ed. Jens. Med. Arg. Dein *equipar.* Ed. Arg. *æquipar.* Ed. Jens.—⁵ *Superare* Ed. Arg.—⁶ *Idem mur.* Ms. Leid. 2. Boecl. Voss. 1. 2. 3.—⁷ *Suo periculo* Ms. Ax. Ed. Arg. Steph. Gebh. Keuch.—⁸ *Excurs. barbarorum* Ms. Ax. Ed. Arg. Keuch. Statim *qua re negar.* Ed. Lamb. Steph. Ingolst. nec omnino displicet Hensing. *quare*.—⁹ *Peloponnesum* Ms. Voss. 1. 2. Tum *urbem muros habere* Ms. Leid. 2. *urbem habere* Ms. Voss. 1. 2. 3. Ax. Boecl. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Long. (qui subintelligit *Graciam*.) [et *urb. habere* malit Kapp. ac subintelligere *muros*. Atque Tzschuck. illam lectionem in not. ad ed. 1. non solum comprobavit, sed etiam in ed. 2. in textum recepit *habere*. Sed dissentit Bremi, et *urbem* interpretatur locum moenibus circumdatum.]—¹⁰ *Punita* Ed. Med. et *quam hostes* Ms. Leid. 2.—¹¹ *Hoc longe aliter spectabant* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. *hoc longe aliter animo expectabant* Ms. Ox. *hoc l. animo spectabant* Ms. Voss. 1. 3. Mendos. *hoc longe spectabant* Ms. Voss. 2. *hoc longe aliter animo spectabat* Ms. Ax. *hoc l. alio spectabant* Ed. Long. Statim *atque vid.* vol. omisit Ed. Mag.—¹² *Sui* Ms. Leid. 2.—¹³ *Sic* Mss. Bavar. et edd. nostri omnes. Sed aberat *quod* Ms. Boecl. et Edd. Long. Mag. Ingolst.—¹⁴ *Strui* Ed. Lamb. Steph.—¹⁵ *Desierunt* Ed. Long.—¹⁶ *Ut cum* Ed. Med. tum, omisso

NOTE

³ *Triplex Piræei portus*] Piræeum, quem hodie Portum Leonem vocant, vulgo *Porto Leone*, xi. stadiis Athenis remotum esse patet ex Laërtio in Antisthene; hicque a Themistocle

fortissimo muro civitati conjunctus est.

⁴ *Præcipuo periculo suo*] Quod postea explicatur.

¹⁷ *His præsentibus desierunt*] Ne, sci-

missuros dixerunt. Hanc legationem suscepit Themistocles, et solus primo profectus est; reliqui legati ut tum¹⁶ exirent, cum satis altitudo muri exstructa videretur, præcepit: interim¹⁷ omnes servi atque liberi opus facerent, neque ulli loco parcerent, sive sacer esset, sive profanus,¹⁸ sive privatus, sive publicus: et¹⁹ undique, quod idoneum ad munendum putarent, congererent.² Quo factum est, ut Atheniensium muri ex sacellis sepulchrisque constarent.

7. Themistocles autem, ut Lacedæmonem venit, adire ad magistratus¹ noluit, et dedit operam, ut quam longissime tempus duceret;² causam interponens, se collegas expectare. Cum Lacedæmonii³ quererentur, opus nihilominus fieri, eumque⁴ in ea re conari fallere, interim reliqui legati sunt consecuti: a quibus cum audisset, non multum superesse⁵ munitionis,⁶ ad Ephoros Lacedæmoniorum accessit,⁷

* Prope esse ut munitionis absolueretur.

16 ut, Ms. Dan. Voss. 1. 2. Leid. 2.—17 Ut interim Ed. Long. Steph. Gebh. Kench.—18 Sive sacer sive privatus esset Ms. Mend. Boecl. Voss. 1. 3. sive sacer esset sive privatus Ms. Ernst. Gif. Pat. Sav. Leid. 1. Bav. Ed. Steph. Gebh. Boecl. Kench. sive sacer, sive profanus, sive privatus esset Ms. Dan. Voss. 2. Ax. Boecl. Ed. Long. et Arg. in qua tamen scriptum est prophanus: sive sacer, sive prophanus, sive privatus Ed. Jens. Med. Par. sive sac. esset, sive prof. sive pr. Ed. Ald. (in qua tamen scriptum est prophanus.) Lamb. Bos. 1. Hens. (cui tamen in notis haud necessaria videntur vocc. sive prof.) Stav. 1. et 3. in ed. 2. s. min. omisit uncinos, quibus in duabus 1. et 3. cum Bosio inclusit sive prof. recte. [Atque recentior edd. non solum retinuerunt sive prof. et recte omiserant uncin. sed etiam Kapp. Tzschuck. Bremi, Paufl. bene vindicant illa vocc. Oppositio enim est concinnior sive sacer, s. profan. (de quo voc. v. Brem.) s. priv. s. publ.]—19 Sed undiq. Ed. Steph. Mag. Gebh. Kench. Tum ad mun. idoneum Ms. Ax. et cogerent Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Mag. Ald. Ultraj.

1 Sic Ms. Gif. Dan. Mendos. Ed. Jens. Med. Paris. Sed adire mag. Ms. Ax. Voss. 2. Ed. Arg. Mag. Long. Steph.—2 Duceret Ms. Leid. 2. Ed. Ultraj. Bos. et recentt. Sed duceretur Ed. Jens. Med. Paris. Ald. Lamb. Kench. Pat. ut quam long. tempus interponens diceret causam Ms. Mendos. ut qu. long. tempus: interponens causam diceret Ms. Voss. 3.—3 Lacedæmoni Ms. Voss. 3.—4 Eoque Ed. Long. Statim in ea re Ms. Dan. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Arg. Steph. Gebh. Boecl. Stav. 2. et 3. [Hens. Harl. Tzschuck. 1. 2. Bipont. Ith. Brem. Paufl. sed in omis. in ed. Bos. Wetz. &c.] Tum conati Ed. Ald.—5 Superare Ms. Mendos. Voss. 1. [et hoc, tanquam rarius, eodem sensu

NOTE

licet, a Lacedæmoniiis et reliquis Peloponnesiis ab opere incepto impediuntur. Diodorus lib. II.

Ad Ephoros Lacedæmoniorum accessit] Ephori supremi erant Spartanorum Magistratus, quales fere apud

penes quos summum imperium erat:⁶ atque apud eos contendit, falsa his esse⁷ delata: quare æquum esse, illos viros bonos⁸ nobilesque mittere, quibus fides haberetur,⁹ qui rem explorarent: interea se obsidem¹⁰ retinerent. Gestus est ei¹¹ mos, tresque legati, functi¹² summis honoribus, Athenas missi sunt. Cum his collegas suos Themistocles iussit¹³ proficisci: eisque prædixit,¹⁴ ut ne prius Lacedæmoniorum legatos dimitterent,¹⁵ quam ipse esset remissus. Hos postquam Athenas pervenisse ratus est,¹⁶ ad magistratum senatumque Lacedæmoniorum adiit, et apud eos liberrime professus¹⁷ est: Athenienses suo consilio, quod communi jure gentium facere possent, Deos¹⁸ publicos, suosque patrios ac penates,¹⁹ quo facilius ab hoste possent defendere, muris sepsisse:¹⁸ neque eo,¹⁹ quod inutile esset

• Eosque præmonuit.

ac superesse nsurpatum, h. l. præferre malit Tzschuck. Aliter sentit Staver. ad ed. 2. et 3.]—6 *Imperium summum erat* Ms. Dan. *imper. summ. est* Ms. Ax. Voss. 2. sed in hujus margine erat. Ms. Voss. 3. *summum erat imper.* quod suavius est.—7 *Falsa esse* Ms. Ax.—8 *Bonos viros* Ed. Jens. Med. Ald. Lamb. Pat.—9 Sic Ms. Dan. Ed. Lamb. et recentt. Sed *adhiberetur* Ms. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Mag. Arg. Paris. Ald. Long. Steph. Gebh. Sed *fidem adhibere* est, fide uti, adhibere se fidelem; *fidem habere* est, credere: et hoc sensus hujus loci requirit.—10 *Interea sibi detrahare ratum.* Ms. Mendos. Voss. 3. [Unde hoc ortum est? an latet alia lectio verior in illa vitiosa?]
—11 *Gestus ei* Ms. Voss. 2. Ax. et *est* carere nos posse censet Heua.—12 *Facti* Ms. Mendos.—13 *Them. si iussit* Ms. Voss. 1. [An sic iuss. maluit scribere librarius hand eruditus?] Mox *hisque præd.* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. et *ut quam prius* Ms. Voss. 3.—14 *Remitterent* Ms. Voss. 2. sed *dimitterent* supra notatum erat: [ac *dimitt.* Ms. Leid. et sic legendum censet Oudend. ad Frontin. Strateg. i. cap. 1. nr. 62.] *dimitterent* Ed. Keuch.—15 *Est ratus* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Tum et ad mag. Ed. Keuch. sed mox in eodem libro ante *et apud* abest *et*.—16 Ita Ms. Sav. Dan. Ed. Jens. Med. Paris. Ald. et recentior. Sed *prolocutus est* Ms. Long. *prosecutus est* Ms. Put. Gif. Boecl. Voss. 2. Ed. Arg. Long.—17 *Deosque* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald.—18 *Sepsisse* Ms. Voss. 2. *sæpsisse* Ed. Jens. Med. Pat.—19 Sic Ms. Mendos.

NOTÆ

Romanos Tribuni plebis. Ut enim a Consulibus ad Tribunos provocare licebat, sic a Regibus Lacedæmoniorum ad Ephoros. Tanta insuper erat eorum potestas, ut etiam Regem in vincula publica conjicere valerent, Infra in Pausania.

^w *Deos publicos, suosque patrios ac penates*] Deos nempe toti Græciæ communes, et eos qui suæ civitati peculiariter præessent, ut Athenis Minervam; quique privatis ædificiis præsiderent.

Græciæ, fecisse; nam illorum urbem ut¹⁰ propugnaculum oppositum esse barbaris, apud quam jam bis classes regias¹¹ fecisse naufragium.² Lacedæmonios autem male et injuste facere, qui id potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam quod universæ Græciæ, utile esset. Quare si suos legatos recipere²² vellent, quos Athenas miserant, se remitterent: aliter illos nunquam in patriam recepturi.²³

8. Tamen¹ non effugit civium suorum invidiam. Namque ob eundem¹ timorem, quo damnatus erat Miltiades, testarum² suffragiis⁷ e civitate ejectus, Argos habitatum con-

² Nec ideo aliquid, quod Græciam non juvaret, operatum esse.

Boecl. Bav. Voss. 3. et Edd. nostri omnes, etiam Long. Sed neque in eo quod Ms. Dan. Leid. 1. Ed. Ultraj. [quod, stylo Corneliano simile, probat Heus. in not.] neque esse Ed. Lamb. Brem. Sed hanc lectionem damnat, et neque eo tætur Schopp. Veris. 1. cap. 20. p. 73.—20 Et propugn. Ed. Jens. Med. Par. Ald. tum oppositum esse Ms. Leid. 2. Voss. 3. Dan. Ed. Jens. Med. Paris. Ald. Lamb. Boecl. Bos. 1. 2. Heus. [Brem. et uterque defendit oppositum, quod refertur more haud insolito (v. Heusing. præf. ad Cic. de offic. p. xxxviii.) ad proximum substantivum propugn. non ad primum verbum urbem: Wetz. Bip.] sed oppositam esse Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Long. Steph. Gebh. Keuch. Stav. 1. 2. 3. quem v. in Obs. Misc. Nov. ann. 1744. p. 532. sqq. Tzschuck. 1. 2. Harl. Heinr. Ith. Paufl. Schmied.—21 Classem regiam Ed. Jens. Med. Paris. Ald. Boecl. [Bos. item Stav. 1. Wetz. Brem. sed classes regias Ms. Leid. 1. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Arg. Long. Heus. Stav. 2. 3. Tzschuck. 1. 2. Heinr. Harl. Ith.] classis regia fecisset Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. quod rejicit Munker ad Hygin. p. 26. Stav. at fecisse Ms. Voss. 3. aberat: [sed fecisse, loco fecisset, more Livii, præsertim Græciis solita constructione].—22 Accipere Ed. Jens. Med. Paris. Ald.—23 Essent recepturi Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. [Bos. Heusing. Ith. Stav. 1. Wetz. Heinr.] sed recepturi Omissio rē essent (ut referatur ad remitterent) Ed. Keuch. Stav. 2. 3. [Tzschuck. 1. 2. (qui, alias, ait, præstet esse recepturos, ac dixit,) Harl. Brem. et ego expunxi.] Paulo ante aliter Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Paris. Ald. Sed alias Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Ed. Arg. Long. 1 Hic tamen Ed. Steph. Gebh. Keuch. Mox civitorum Ms. Leid. 1. et Miltiades Ed. Arg.—2 Sic etiam Ms. Gif. Put. sed testularum Ms. Savar. Mendos.

NOTÆ

¹ Apud quam jam bis classes regias fecisse naufragium] Semel in Euripo fæto apud Artemisium promontorium, ubi Persarum classis male rem gessit; deinde semel apud Salaminem insulam in Sinu Saronico.

² Testarum suffragiis] Ostracismus erat apud Athenienses relegationis genus, quo scilicet dum ciyes poenam alicui irrogandam, vel propter ejus

divitias, vel amicos, aliamve potentiam, existimabant, in vas quoddam testulas viritum in concilio ipsis datas suffragiorum loco mittebant, in quibus quisque nomen illius scribebat, quem urbem cedere voluisset. Magistratus vero, qui huic negotio præerant, universos simul calculos recenscebant; qui nisi sex milliam numerum excessissent, nil confectum esse judicaba-

cessit.^a Hic cum propter³ multas ejus virtutes magna cum dignitate viveret, Lacedæmonii legatos Athenas miserunt, qui eum absentem accusarent, quod sôciatatem cum rege Persarum⁴ ad Græciam opprimendam fecisset. Hoc crimine absens proditiōis est damnatus.⁵ Id ut audivit, quod non satis tutum se Argis videbat, Corcyram⁶ demigravit.^a Ibi cum ejus principes civitatis animadvertisset⁷ timere, ne propter se bellum his Lacedæmonii et Athenienses indicerent,⁸ ad Admetum Molossorum regem,^{9b} cum quo ei hospitium fuerat,¹⁰ confugit. Huc cum venisset, et in præsentia

Leid. 1. Ax. Voss. 2. 3. Ed. Mag. Long. Steph. Gebh. Keuch.—3 *Per multas* Ms. Leid. 2. Dein loco ejus dicendum erat *suas*, judice Heus. qui, fortasse, ait, explicandi causa aliena manu pronomen ascriptum est. Atque verba *propter*....*virtutes* tanquam spuria esse notata a Riclefio, animadvertit Trachück. ad ed. 2. at, forte, inquit, suam-quasi interposuit sententiam: nec desunt similia; n. ubi nulla inde existit ambiguitas.—4 *Persarum* Ed. Long. [et recentt.] Sed *Persæ* Ms. Leid. 2. Dan. Voss. 1. 3. Ed. Paris. *Persæ* Ed. Jens. Med. *Persia* Ed. Ald. Mox ubi Ms. Ax.—5 *Damnatus est* Ms. Leid. 2. Axen. Ed. Arg.—6 *Corcyram* Ed. Gebh. Mox ubi Ms. Ax.—7 *Cum ejus princeps animado*, Ms. Leid. 2. *cum ejus principes animado*, Ms. Mendos. *cum ej. pr. civit. animadvertissent* Ed. Jens. Med. Long. Arg.—8 *Inducerent* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Par. *inciderent* Ms. Voss. 1. sed in marg. 'alii indicerent'.—9 Sic ed. Long. Bos et rell. Sed *ad Molossorum Admetum Molossorum* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. *ad Metum Molossorum regem* Ms. Dan.—10 *Erat* Ms. Dan. [Ed. Heinr. et probant Brem. et Wetz. in not. sed dissen-

NOTE

tur. At quicumque tali suffragiorum numero damnatus erat, hic ad decennium extra urbem ejiciebatur. Vide Aristot. Politic. lib. III. Dictus autem Ostracismus ἀπὸ τοῦ ὀστράκου, hoc est, a testulis, in quibus suffragia scribi solebant. Causa instituti, ne quis ob nimiam potentiam libertate oppressa tyrannidem occuparet. Sigonius de rebus Atheniensium I. II. 4.

^a *Argos habitatum concessit*] Duo sunt præcipua hujus nominis oppida, in Peloponneso. Alterum Hippium, clarissima civitas non procul a Mycenis ad Inachum amnem: 'Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis.' Virg. Æn. VII. Quæ ad discrimen altarum ejusdem nominis urbium, Argos Hippium dicebatur, ab

Equorum multitudine. Nam *Hippos* Græce dicitur, Latine *Equus*. Alterum Dipsium, ab aquæ penuria, quod et Phoroniceum dictum est a Phoroneo primo Rege, teste Stephano. Est item Argos oppidum Thessaliæ, quod et Pelagiascon a Pelasgia. Porro Argos locus erat certus ac definitus, in quo commorabantur qui testularum suffragiis urbe ejecti fuerant. Vide Plinium, Strabonem, Ptolemæum.

^a *Corcyram demigravit*] Vide supra.

^b *Ad Admetum Molossorum Regem*] Molossi a Molossia, quæ pars est Epiri, in qua olim nascebantur egegi canes, qui et Molossi dicebantur. Cur vero ad eum confugerit, infra ostenditur.

rex abesset,¹¹ quo majore religione se receptum tueretur, filiam ejus parvulam arripuit,¹² et cum ea se in sacrum, quod summa colebatur caerimonia, conjecit: inde non prius egressus est,¹³ quam rex eum data¹⁴ dextra in fidem reciperet: quam praestitit. Nam cum ab Atheniensibus¹⁵ et Lacedaemoniis exposceretur publice, supplicem non prodidit;¹⁶ monuitque,¹⁷ ut consuleret sibi: difficile enim esse, in tam propinquo loco tuto eum versari. Itaque Pydnam¹⁸ eum deduci jussit,¹⁹ et quod satis esset²⁰ praesidii dedit. Hic²¹ in navem omnibus ignotus nautis²² descendit.²³ Quae cum

¹¹ Tumque Rex alio in loco versaretur.

¹² Fidem supplicis datam publice non violavit.

tit Tzschuck. ad ed. 2. quia jus hospitii, alias per totam vitam servati, etiam renuntiari poterat, docente Cicer. in Verr. 2. 36.] Fischer in Addendis, erat, ait, 'si quid video, recte. Nam hospitium, h. e. jus sive societas hospitii per totam vitam colebatur, immo in liberos quoque transibat, ut e Plauti Pseudulo 5. 1. apparet.' Cic. ad Famil. 13. 19. 'cum Lysone Patrenai est quidem mihi hospitium vetus, quam ego necessitudinem sancte colendam puto.' Dein hic pro hac Ed. Boeckl.—11 Rex esset Ms. Leid. 1. rerum abesset Ms. Leid. 2.—12 Inde prius egressus non est Ms. Boeckl. (Magius ibi se reperisse ostendit inde vero pr. egr. n. e.) Voss. 2. Ax.—13 Quam rex quem d. Ms. Voss. 3.—14 Nam cum Ath. Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris.—15 Monuit Ms. Ax.—16 Pydnam Ms. Leid. 2. Dan. Ed. Jens. Paris. Phidam Ms. Voss. 1. 3. Ed. Med. Arg. Fidnam Ms. Ax.—17 Esse Ed. Jens. Med.—18 [Antea in edd. Bos. Stav. 1. 3. Bip. Ith. Heinr. Paufl. legebantur Hac re audita hic:] sed Ms. Leid. 2. Ax. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Longol. Steph. [Lamb. Stav. 2. sive 2. maj. Tzschuck. 1. 2. Brem.] abeant; [et ego, quod sunt spuria, atque hac....hic molestum accidit acribus, expulsi hac re audita hic:] Hensing. qui in nota copiose ea damnat, [Harl. Wetz.] incluserunt unicuique. Sed Hic re audita Ms. Voss. 3.—19 Nautis Ms. Leid. Boeckl. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Ultraj. [Bos. 2. Cell.] Heus. [Ith. Bip. Wetz. Heinr.] Sed a Ms. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Steph. Lamb. Gebh. Boeckl. Keuch. Stav. 1. 2. 3. [qui ad alteram edit. multis impugnat lection. nautis, Tzschuck. Brem. Paufl.] abest.—20 Sic Ms. Dan. Voss. 1. Ed. Bos. 2. Heus. [Bipont. Wetz. Heinr.] Sed exscendat Ms. Voss. ascendit Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Lamb. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. [qui in not. ad min. ed. laudat Duker. et Drakenb. ad Liv. XXXI. 29. et Oudend. ac Davis. ad Caes. B. G.

NOTE

¹² Filiam ejus parvulam arripuit] Thucydides lib. 1. 8. fere sub finem, filium, non filiam, eumque, suadente Regina, arripuisse scribit: subjungitque idem Thucydides, Melossorum Regem a Themistocle fuisse vehementer obsecratum, ne rerum inter se antea actarum recordaretur, neque de misero vindictam sumeret, quod

in levissimis eum rebus offendisset, hic vero de salute sua ageretur. Quod silentio praeterit Nepos noster; immo vero Themistoclem cum eo hospitium habuisse refert.

¹⁸ Itaque Pydnam eum deduci jussit] Urbem Macedoniam. Stephanus Cydnam vocat. Hujus meminit Plin. lib. IV. 19.

tempestate maxima Naxum ferretur,* ubi tum²¹ Atheniensium erat exercitus; sensit Themistocles, si eo pervenisset, sibi esse pereundum. Hac necessitate coactus, domino navis, qui sit,²² aperit, multa pollicens, si se conservasset. At ille clarissimi viri captus misericordia, diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in anchoris, neque quenquam²³ ex ea exire passus est. Inde Ephesum pervenit,^f ibique Themistoclem exponit: cui ille pro meritis gratiam postea retulit.²⁴

9. Scio plerosque ita scripsisse, Themistoclem Xerxe regnante¹ in Asiam transiisse. Sed ego potissimum Thucydidi credo,^g quod ætate proximus erat de iis, qui² illorum

* Quem postea merita mercede donavit.

v. 7. ad major. autem sive 3. ed. appellat Burm. ad Phædr. lib. iv. fab. 21. vs. 9. docentem, proprium in hac re esse verbum *ascendere*; Ed. Harl. Tzschuck. 1. 2. (qui sibi non satis liquere fatetur, quomodo *escendo* simpliciter possit *adscendo* dici,) Ith. Brem. Paufl.]—21 *Ubi Athen. tum* Ms. Ax. Voss. 2. Paulo ante *fertur* Ms. Leid. 2.—22 Sic Ms. Dan. Boecl. Voss. 2. 3. Ax. Ed. Bos. 2. Heus. [Stav. Tzschuck. et reliquæ recent. meæ edd.] *quis sit* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. Pat. Confer Cort. ad Sallust. B. Catil. 44. 5.—23 *Eque quemque* Ms. Leid. 2.—24 *Postea grat. ret.* Ms. Voss. 2. Ax. *gratiam retulit* Ed. Boecl.

1 *Ad Xerxem regnantem* Ms. Ern. Bav. Ox. Ern. Mox *transiisse* Ms. Bav. [v. Schopp. Veris. 1. cap. 20. p. 73.] Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Keuch. Ingolstad. Bos. 1. Heus. [Wetz. Heinr. Stav. 3. reliquæ *transiisse*:] *missæ* Ms. Ox. Dein *Thucididi* Ed. Arg.—2 *Ætate...qui.* Sic Ms. Dan. omisso tamen verbo *erat*. Sed *de his* omiserunt edd. Mag. Long. Pat. q. *æt. prox. ab his* qui Ms. Bav. qui [quod legi in cod. Ernstii, scripsit Stav. ad maj. editt.] *æt. pr. ab his erat qui* Ms. Ernst. q. *æt. pr. erat iis qui* Ms. Mendos. Voss. 1. qui *æt. proximus erat his, qui* Ms. Boecl. a prima manu, sed alia delebat *et his: qui æt. prox. erat qui* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. *quod æt. prox. erat de his, qui* Bos. 2. [Wetz. et sic quoque Stav. 1. et 3. Tzsch. 1. 2. nisi ut pro his habeant iis; in min. autem edit. *quod erat, qui.*] Sed qui *æt. prox. de iis, qui* Ed. Heus. [Ith. Bipont. Heinr. in quibus tamen, uti in Ms. Axen., legitur *de his.*] *æt. prox. et is qui* Ms. Voss. 3. [quod *æt. prox. erat qui* Paufl. *de iis* Staver. in textum quidem recepit; sed dubitat, an *proximus de his loco ab his, aut ab iis* unquam reper-

NOTE

* *Naxum ferretur*] Unam ex Cycladibus, olim Baccho sacram, quæ hodie *Nixia*.

^f *Inde Ephesum pervenit*] Urbem Ionie maritimam, Amazonum opus, et celeberrimo Dianæ templo totius

Asiæ clarissimam. Stephanus.

^g *Sed ego potissimum Thucydidi credo*] Thucydides Atheniensis, historiæ scriptor peritissimus de bellis Peloponnesi.

temporum historiam reliquerunt, et ejusdem civitatis³ fuit. Is autem ait, ad Artaxerxem⁴ eum venisse, atque his verbis epistolam misisse: 'Themistocles veni ad te, qui plurima mala omnium⁴ Graiorum in domum tuam intuli, cum mihi necesse fuit adversus⁵ patrem tuum bellare, patriamque meam defendere. Idem multo plura bona feci,⁶ postquam in tuto ipse, et ille⁷ in periculo esse cœpit. Nam cum in Asiam reverti vellet,⁸ prælio apud Salamina facto, literis eum certiores feci, id agi, ut pons, quem in Hellesponto fecerat, dissolveretur, atque ab hostibus circumiretur:⁹ quo nuntio ille periculo est liberatus. Nunc autem ad te confugi,¹⁰ exagitatus a cuncta Græcia,¹ tuam petens amici-

tum sit; et suspicatur, Nepotem simpliciter scripsisse, quod ætate proximus et ejusdem civitatis fuit, quia et Herodotus, qui nullam de hujus transitu Themistoclis facit mentionem, antiquior fuit Thucydide, et Cicero in Bruto cap. xi. (quem locum Cornelius ante oculos habuisse videtur Staver. quod vero parum credibile videtur Heusing. in Appendicula annotat.) 'quem' (Themistoclem), ait, 'Thucydides, qui et Atheniensis erat, et summo loco natus, summusque vir, et paulo ætate posterior, tantum mortuum scripsit.' Sed de his sive his, h. e. ex his, inter eos, respicit verba qui...reliquerunt.—3 *Ut ejusdem* Ms. Leid. 2. [Mox venio ad te legendum putabat Stav. ad ed. min. quod Thucyd. lib. i. c. 137. Θεμιστοκλῆς, ait, ἦκω παρὰ σε. Sed Tzschuck. ad utramque ed. recte tuetur veni; nam ἦκω etiam Græcis idem significat, et Thucydides jam affuit. Idem tenendum mox est de confugi, pro quo Lambin. maluit confugio.]—4 *Hominum* Ms. Voss. 1. 3. [et ita legere jussit Staver. supra ad i. 5.]—5 *Sic* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. Gebh. Boeckl. Keuch. [Harl. Wetz. Tzschuck. 2. Brem. et ego rescripsi, quod gratius h. l. ad aures accidit, quam adversum, quod est in Ms. Dan. et reliquis editt.] Statim patrem bellare Ms. Leid. 2.—6 *Orsus fui* Ms. Bav. orsus feci Ms. Ax. fecit Ed. Keuch. [Eidem vero...feci conjic. Schmieder. quod vero rejicit Tzschuck. ad ed. 2. nam idem elegantius est pro sed, et.]—7 *Ipsæ et ille* Ms. Dan. [Ed. Bos. et recentt.] Sed ipse ego et ille Ed. Mag. Long. Steph. Gebh. [in tuto ipsa et ille legendum esse, V. D., forsan Bernegger., margini mei exempli Lambin. ascripsit: conf. etiam Boeckleri not.]—8 *Nollet* Ms. Mendos. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Mox Salaminam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Long. Paris.—9 *Sic* Ms. Dan. [Ed. Bos. Stav. 1. 3. et recentt.] Sed circumiretur Ed. Stav. 2. [Harl.] circumveniretur Ed. Long. Steph. circumveniret Ed. Mag.—10 [Nunc ad te autem conf.] Ed. Bos. Stav. 1. 2. Wetz.] nunc confugi ad te Ms. Dan. Voss. 1. 3. Ax. [Stav. 3. Brem.

NOTE

¹ *Ad Artaxerxem*] Artaxerxes, Xerxis filius fuit, qui et Longimanus dictus est, Persarum Rex. Porro inter nomen Xerxis et Artaxerxis illud discrimen est, quod alterum ab altero derivetur cum additamento

illo honorifico Art: quod quidem apud Persas, Hesychio Interprete, significat magnum; ita ut Artaxerxes sit quasi magnus dominator.

² *Exagitatus a cuncta Græcia*] A venatoribus id translatum, qui nullibi

tiam: quam si ero adeptus, non minus me bonum amicum habebis, quam fortem inimicum ille expertus est. Ea autem¹ rogo, ut de his rebus, de quibus tecum colloqui² volo, annum mihi temporis³ des,⁴ eoque transacto, me ad te⁵ venire patiaris.⁶

10. Hujus rex animi magnitudinem admirans,⁷ cupiensque talem virum sibi conciliari, veniam dedit.⁸ Ille omne illud⁹ tempus literis sermonique Persarum dedit:¹⁰ quibus adeo eruditus est, ut multo commodius dicatur apud regem verba fecisse, quam hi poterant, qui in Perside¹¹ erant nati.¹² Hic cum multa regi esset pollicitus, gratissimumque illud, si satis uti consiliis vellet, illum¹³ Græciam bello oppressurum: magnis muneribus ab Artaxerxe¹⁴ donatus, in

¹ *Petitioni annuit.*

Tzschuck. 1. 2. et Heus. nunc ad te conf. malit:] nunc autem conf. Ed. Jens. Med. Paris. Ald. nunc autem ad te conf. Ed. Lamb. [qui etiam malit confugio, sed v. ad n. 3.] Mag. Long. Boecl. Gebh. Keuch. Pat. [Heus. Harl. Heinr. Bip. Ith. et quia suavius est, recepi.] Mox amicitiam Ed. Med.—11 Id autem ....ut his Ms. Leid. 2.—12 De quib. tec. loqui ed. Lamb. Bos. 1. 2. Sed quas tecum colloqui Ms. Mendos. Bav. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Mag. Ald. Long. Steph. Gebh. Keuch. Pat. [Brem. qui tuetur hanc lectionem, quæ est Græcorum imitatio, et defendi potest, docentibus Cortio ad Sall. B. Cat. c. 5. nr. 9. et Staver. ad nostrum locum in ed. maj.] de quibus tec. coll. Ed. Heus. Stav. 1. 2. 3. [Harl. Tzschuck. 1. 2. rell. atque ego rescipsi.]—13 Ita Ms. Sav. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Stav. [Tzschuck. 1. Harl. Wetz. Ith. Brem. Heinr.] Sed annum mihi tempus Ms. Dan. Bav. Leid. 2. [Tzschuck. 2. quod jam Heusing. verissimum esse existimavit.] annu mihi tempus Ms. Gif. annum mihi temporis spatium Ms. Put. annum tempus Axen.—14 Ad te, omisso rō me, Ms. Voss. 2. 3. Boecl. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. [me] ad te ven. Heus. [Harl. Stav. 3. me ad te ven. Lamb. Bos. Wetz. qui negat, me posse commodè abesse, et recentt.]

1 Admiratus Ms. Boecl. Voss. 2. sed in hoc supra notatum erat alia manu admirans: mox cupiens talem Ms. Leid. 2. et ab eodem Ms. sibi aberat.—2 Id tempus Ed. Steph. Gebh. Mag. [suavius hoc quidem loco.]—3 Se dedit Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. se dedit Ms. Ax.—4 Persida Ms. Sluisq.—5 Illud Gr. Ed. Med. Arg. Long. [male] nam rō illum referendum est ad Artaxerxem.]—6

NOTÆ

ferum consistere patiuntur, donec in potestatem eorum veniat.

¹ Annum mihi temporis des] Nimirum ut per illud literis sermonique Persarum operam daret. Vide Valer. Max. Exter. lib. viii. 7. 15.

² Qui in Perside erant nati] Hæc est imperii Persarum peculiaris regio, cujus caput Persepolis: nam Græci distinguunt inter Περσικὰ πόλεις, et πόλεις Περσίδος. Sic Salmasius.

Asiam rediit,¹ domiciliumque Magnesiae sibi constituit.² Namque hanc urbem ei rex donarat, his usus³ verbis: 'quæ ei panem præberet;' ex qua regione quinquaginta [ei]⁴ talenta quotannis redibant: Lampsacum⁵ autem, unde⁶ vinum sumeret: Myntem,¹⁰ ex qua opsonium¹¹ haberet. Hujus ad nostram memoriam monumenta manserunt duo: sepulcrum prope oppidum,⁷ in quo est sepultus; statuæ in foro¹² Magnesiae. De cujus morte multimo-

Artergæ Ed. Paris. Mox *Maganen* Ms. Leid. 2.—7 *Dan. cum duabus aliis his usus* Ms. apud Long. *don. cum duabus aliis, quæ panem præberet* Ed. Long. Mag. Pro *donarat* Ed. Lamb. Mag. Keuch. Patav. *donaverat*. Tum pro *his usus verbis* Ms. Dan. *his quidem verbis*, Ms. Leid. 2. *hisque verbis*, Ms. Ax. *his verbis*: absunt Ed. Long.—8 [Ei] Ms. Voss. 1. 2. 3. Boeckl. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Paris. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. Heus. [Bipont.] abest: [uncis id inclusum est in ed. Bos. 2.] Erat autem in Ma. Dan. [in mea Lamb. ed.] et Stav. 1. 2. [§. reliquisque meis recentt.] Dein *quot annis* Ed. Jens. Med. et redibat Ms. Leid. 2.—9 Sic Ms. Dan. (in quo est *Lampsacum*), Boeckl. Leid. 2. Voss. 2. Ax. [Bos. 2. Wetz.] Sed *Lampsacum*, unde Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Tzschuck. 1. 2. Bipont. Harl. Ith. Heins. Brem.] *Lampsacum item* Ed. Long. Loco unde Ed. Arg. *ita*.—10 Ita etiam Ed. Ald. Lamb. Bos. ceterique recentiores. [Myntem tamen Ed. Heus. Tzschuck. Harl. Stav. 3. Brem.] Sed *Myntem* Ms. Voss. 1. 3. Ed. Long. *Mintham* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Smyrnam Ms. Boeckl. Leid. 2. Voss. 2. Ax. et *Myntem* Ed. Steph.—11 *Obsonium* Ed. Jens. Med. Arg. Steph. Gebh.—12 *Statuat vero* Ms. Voss. 2. et in Ms. Voss. 1.

NOTÆ

¹ *In Asiam rediit*] Scil. Minorem, quæ hodie Anatolia dicitur.

² *Domiciliumque Magnesiæ sibi constituit*] Magnesia urbs Ionie ad Mæandrum amnem sita, juxta montem qui Thorax dicitur; in quo monte dicitur crucifixum fuisse Daphitæ grammaticum, quod Reges suis versibus incesseret, unde ortum est proverbium, 'Cave a Thorace,' quo utimur, cum alienas linguæ petulantiam compescere volumus. Ita Strabo lib. XIV. et Pius II. summus Pontifex, in sua Asia LXXXI. Magnesiam autem Themistocli idcirco a Persarum Rege datam esse existimo, quæ ei panem præberet, quia urbs illa in solo feracissimo sita est, nimirum in campis patentissimis per quos Mæandrus amnis multoties in se recurrens, illos

suis aulis mirum in modum fecundat.

⁵ *Lampsacum*] Asiæ oppidum in Hellesponti littore clarum et nobile; hanc urbem a Priapo Bacchi et Veneris filio conditam antiqui referunt, inter quos Plutarchus, in Libello de claris mulieribus, et Demosthenes. Ideo autem id commentum fuisse puto, quod vini et tritici summa ibi sit copia; hinc Themistocli in vinum data.

¹⁰ *Myntem*] Urbem ad Mæandri ostia sitam, omnium piscium ubertate et copia prædivitem: hinc Themistocli in obsonium concessa. Vide Diodorum, Thucydidem, Strabonem, et Plinium.

⁷ *Prope oppidum*] Athenas, juxta Pyræum portum. Vide infra.

dis¹³ apud plerosque scriptum est:¹⁴ sed nos eundem potissimum Thucydidem auctorem probamus: qui illum ait Magnesiæ morbo mortuum: neque negat, fuisse famam, venenum sua sponte sumsisse,¹⁵ cum se, quæ regi de Græcia opprimenda¹⁵ pollicitus esset, præstare posse desperaret. Idem, ossa ejus clam in Attica ab amicis esse¹⁶ sepulta,¹ quoniam legibus non concederetur,² quod proditiōis esset damnatus, memoriæ prodidit.

verba in foro ab alia erant ascripta manu. Mox *Magnesiæ* Ms. Leid. 2. [Vocc. in quo est sepultus esse a librario quodam interpolata, late acuteque probare sustinuit Bremi.]—13 Sic Ms. Dan. Gif. Put. Sav. Voss. 1. Ed. Gebb. Bos. 2. Heus. [Bipont. Heinr. Wetz. Schmied. Paufl.] Recte. Cic. Orat. cap. 45. [qui, 'sine vocalibus,' ait, 'sæpe brevitatis causa contrahebant, ut ita dicerent, multi modis.'] Sed *multis modis* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Lamb. Mag. Long. Steph. Kench. Bos. 1. Stav. 1. 2. [3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Ith. Brem.] in *multis modis* Ms. Ax.—14 *Est* Ms. Voss. 3. aberat. Mox *cum potiss.* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax et *Thucydidem* Ed. Arg.—15 *Optinenda* Ms. Voss. 2. Ax. [Atque *obtinenda*, h. e. *occupanda*, haud spernendum videtur.]—16 *Tò esse* aberat Ms. Boecl. Leid. 2. Voss. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Brem.]

NOTÆ

¹ *Venenum sua sponte sumsisse*] Tauri sanguinem hausisse testatur Valerius Max. lib. v. 5. 6. nimirum in sacrificio, ut ab oppugnanda sua patria abstineret. Vide etiam Cicero in Bruto. Thucydides tamen, et Herodotus, et alii plures de taurino sanguine nihil prodiderunt.

² *Ossa ejus clam in Attica ab amicis esse sepulta*] Alii palam et Oraculi jussu id factum aiunt, quod non prius pestis finem fore responderat, quam

Themistoclis ossa Magnesia reducta essent. Sic Pausanias in Atticis. At nec Herodotus nec Thucydides ejus rei mentionem faciunt.

³ *Quoniam legibus non concederetur*] Cautum enim legibus erat, ne quicumque sacrilegii reus esset, vel patriam prodidisset, ejus ossa in Attica sepepirentur. Vide ea de re Xenoph. lib. 1. de rebus Græciæ, cap. ultimo; et Plutarchum in Phoclone, de quo infra.

III.

ARISTIDES.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Æmulus Themistoclis, mulctatur exilio. 2. Ante tempus revocatur; prætor contra Mardonium, imperium Atheniensibus conciliat. 3. Erario præest; pauper moritur.

ARISTIDES, Lysimachi filius, Atheniensis, æqualis fere fuit Themistocli. Itaque cum eo de^a principatu contendit:^b namque obtractarunt inter se.^c In his autem cognitum est, quanto antestaret^d eloquentia innocentiae. Quanquam^e enim adeo excellebat Aristides abstinencia, ut unus^f post hominum memoriam, quod quidem nos audierimus,^g cog-

^a Namque se mutuo criminati sunt.

1 *Aristidis vita* Ed. Jens. Med. Paris. Arg. Ald.—2 *Eo princip.* Ms. Voss. 3. Mox *obtractarunt* Ms. Leid. 2.—3 *Antestaret* Ms. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Arg. Paris. Ald. Long. Steph. Mag. [Tzschuck. 1. 2. Wetz. Brem. quibus sum obsecutus: *antistaret* Bos. et rell.] *constaret* Ms. Leid. 2. *attestaret* Ed. Med.—4 *Cumcum* Ms. Dan. addita glossa 'pro *quantum*.' An scriptum fuit *camcam*? Veteres enim librarii solebant pro *qu* scribere *c*; ut *condam* pro *quondam*, ap. Justin. 3. 2. 3. et apud Curtium VIII. 14. *oblicum* pro *obliquum*, apud Curt. IV. 15. &c.—5 *Et unus* Ms. Leid. 2.—6 *Quæ quidem nos aud.* Ms. Dan. *quam quid.* audimus Ms. Leid. 2. *quem quidem audierimus* Ms. Ax. *quidem nos audierimus*

NOTE

^a *Æqualis fere fuit*] Id de ætatis et fervens et ambitiosus.

dignitatis æqualitate simul intelligi potest, non vero de morum conformitate; Aristides enim placidus et animo tranquillius, Themistocles contra

^b *De principatu contendit*] Nimirum uter alteri in administranda civitate cederet.

nomine Justus sit appellatus:^c tamen, a Themistocle collabefactus, testula illa,^d exilio⁷ decem annorum mulctatus est. Qui quidem cum intelligeret, reprimi concitatam multitudinem non posse, cedensque⁸ animadverteret⁹ quendam scribentem, ut patria pelleretur,¹⁰ quæsisse ab eo dicitur, quare id faceret, aut quid Aristides commisisset, cur tanta poena¹¹ dignus duceretur? Cui ille respondit, se ignorare Aristidem; sed sibi non placere, quod tam cupide¹² elaborasset, ut præter ceteros Justus appellaretur. Hic decem annorum legitimam poenam non pertulit.^f Nam postquam Xerxes in Græciam descendit, sexto fere anno, quam erat¹³ expulsus, populi scito¹⁴ in patriam restitutus est.

2. Interfuit autem pugnae navali apud Salamina,¹ quæ

^b Nihilominus per Themistoclem ostracismo illo condemnatus.

Ms. Voss. 2. sed in marg. al. m. quod: quod q. nos audiemus Bos. 1. [quod quid. nos audierimus Bos. 2. uti rell. edd. etiam habent;] quid. nos audierimus Ed. Keuch.—7 *Exsilio* Ed. Lamb. ubique.—8 *Sed neque* Ed. Paris. Ald.—9 *Animadvertisset* Ms. Dan. Leid. 1. Voss. 3. Ax. [idque hand inepte scriptum judicat Heusing. et probat Wetzl. in not. propter sequens verbum et tempus quasisset.]—10 *Expelleretur* Ms. Leid. 2. [sed nihil mutandum est: v. Stav. ad edit. maj.] Mox *curve* Ed. Long.—11 *Tantam poenam* Ed. Jens. Med. Arg. Paris.—12 Ita Ms. Dan. Gif. Mendos. Leid. 1. Bav. Voss. 1. 3. [Ed. Bos. 2. Heus. et rell. recentt.] Sed tam aberat Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. quod ita cupide Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.—13 Sic Ms. Boecl. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Ultraj. Long. [Bos. 2. Stav. Tschuck. et rec.] v. Abr. Gronov. ad Justin. p. 929. Sed postquam Ed. Lamb. Bos. 1. Keuch. [Wetzl.]—14 *Populiscito* Ms. Dan. Leid. 1. [Ed. Bos. 2. Heus. et rell. recentt.] Sed plebiscito Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Arg. Paris. Mag. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. plebiscito Ed. Med. plebiscito Ms. Voss. 2.

1 *Salaminam* Ms. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Mag. Long.

NOTÆ

^c Cognomine Justus sit appellatus] Vide Ciceronem pro Sextio, et Tuscul. v. 'Aristides nonne ob eam causam expulsus est patria, quod præter modum justus esset?' Cui subjunga Plutarchum in ejus vita.

^d Themistocle collabefactus testula illa] Hæc erat lex Ostracismi, ut paulo supra in Themistocle.

^e Quendam scribentem, ut patria pelleretur] Quisque enim civium, ut supradictum est, in calculo suo ejus nomen scribebat, quem vellet exulem fieri.

^f Hic decem annorum legitimam poenam non pertulit] Ne eo sensu intelligas 'legitimam,' quod foret justa, sed lege Ostracismi decretam.

facta est prius, quam poena liberaretur.² Idem³ prætor fuit Atheniensium apud Plataeas⁴ in prælio, quo Mardonius⁵ fusus, barbarorumque exercitus est interfectus.⁶ Neque aliud⁷ est ullum hujus in re militari illustre factum, quam hujus imperii memoria; justitiæ vero et æquitatis, et innocentiae, multa: in primis, quod ejus æquitate factum est, cum in communi classe esset Græciæ simul cum Pausania, quo duce Mardonius erat fugatus, ut summa imperii maritimi ab Lacedæmoniis⁸ transferretur ad Athenienses. Namque ante id⁹ tempus et mari et terra duces erant Lacedæmonii; tum¹⁰ autem et intemperantia Pausaniæ, et justitia factum est Aristidis,¹¹ ut omnes fere civitates Græciæ ad Atheniensium societatem se applicarent, et adversus barbaros hos duces deligerent¹² sibi, quo¹³ facilius repellerent, si forte bellum renovare conarentur.

3. Ad classes ædificandas, exercitusque comparandos, quantum pecuniæ quæque civitas daret, Aristides delectus

Mox prius quam a Ms. Voss. aberant.—2 Hinc cap. 2. incipit in ed. Patav.—3 Sic [Gr. Πλαταιά et Πλαταία] Ed. Mag. Long. Stav. 1. 2. 3. Heus. ubique, [atque edd. recentt.] Plataeas Ed. Lamb. Bos. al. Plateas Ed. Jena. Med. Arg. Paris.—4 Sic Ed. Lamb. Bos. [Wetz.] Sed exerc. interf. est Ms. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Stav. 1. 2. [3. Heus. et rell. recentt.] Est omissum est in Ed. Jena. Med. Arg. Paris. Mag. Ald. Long.—5 Neque illud Ms. Ax.—6 Sic quoque Ms. Dan. Sed a Laced. Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Mag. Long. Ald. Lamb. Patav.—7 Namque id ante id Ms. Leid. 2.—8 Tunc Ms. Leid. 2. Mox intemp. omisso τῷ et Ms. Voss. 3.—9 Diligerent Ms. Voss. 3. Ed. Med. delegerent Ms. Ax.—10 Quos quo facil. Ms. Long. Dan. Ax. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Heus. Atque in hoc postremo [et ed. Bipont. ac Schmied.] novum hinc incipit caput, [probante Wetz. et hæsitante Stav. ad ed. 3. dissidentibus vero Tzschuck. et Bremi.] Vir doct. in ed. Patav. conjecit quos eo facil. Ceterum etiam in Jens. locus ita distinguitur: quos quo fac.....conarentur: ad class. ædif.

NOTE

² Quæ facta est prius, quam poena liberaretur] Id est, priusquam poenæ tempus Ostracismi lege constitutum absolveretur, quia plebiscito ante illud revocatus est.

⁴ Apud Plataeas] Urbem Bœotiae, de qua supra in Miltiade.

⁵ In prælio, quo Mardonius] Satrapes Xerxis, natione Medus.

¹⁰ Tum autem et intemperantia Pau-

saniae, et justitia factum est Aristidis] De Pausaniæ intemperantia postea. De justitia vero Aristidis hoc accipe: cum enim ille ictum fœdus cum omni Græcia firmaret, post diras execrationes, accensos ferreos orbes in mare dejecit; adjurans, ut ita extinguerentur cum omni stirpe et gente, qui contra fœdus irent. Thucydides lib. 1. et Plutarchus in Aristide.

est, qui constitueret. Ejus arbitrio¹ quadringena et sexagena² talenta³ quotannis Delum³ sunt collata:⁴ id enim commune ærarium esse voluerunt: quæ omnis pecunia postero tempore Athenas translata est. Hic qua fuerit⁵ abstinentia, nullum est certius indicium, quam⁶ quod, cum tantis rebus præfuisset, in tanta paupertate decessit, ut qui efferretur,⁶ vix reliquerit.⁶ Quo factum est,⁷ ut filiae ejus publicæ alerentur, et de communi ærario dotibus datis collocarentur. Decessit autem fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus.

^c *Ut unde funus fieret, ægre ipsi superfuerit.*

1 *Ejusque arbitrio* Ms. Voss. 1. 2. 3. Dan. Ax. [Ed. Wetz.].—2 Sic Ms. Gif. Dan. Mendos. Boecl. Ed. [Bos. 2. Stav. Heus. Tzschuck. 1. 2. (quo iudice efficiunt circiter summam 600,000 thalerorum.) Ith. et rell.] Sed *quadringenta et sexagena* Ms. Voss. 2. sed in marg. alia manu *sexaginta*; Ed. Jens. Med. Arg. Ald. [Harl.] *quadringena et sexaginta* Ms. Ax. *quadringena sexaginta* Ed. Paris. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [*quadringenta et sexaginta* Ed. Lamb. in meo Paris. ex. Schmied.] Tum *quot annis* Ed. Jens. Med.—3 *In bellum* Ms. Voss. 3.—4 *Hic fuerit* omisso *τῇ qua* Ms. Voss. 1.—5 *Null. e. cert. ind. majusque, quam* Ms. Voss. 2. *Statim quam cum*, omisso *τῇ quod*, Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long.—6 Ita Ms. Dan. et Edd. nostri fere omnes: *quibus efferr.* Ed. Long. Mag. Steph. *quo qui eff.* Ms. Ax. sed *quo* est glossa.—7 *Est* aberat Ms. Voss. 1. [Atque Stav. ad ed. 3. late docet, hoc verbum substantivum sæpius omitti, et posse h. l. facile abesse.] *Statim aut fil. ejus* Ms. Leid. 2. et *filias* Ms. Voss. 3.

NOTE

* *Quadringena et sexagena talenta*] Duplex erat talentum apud Atticos, magnum et minus: magnum minas octingentas habebat: minus, coronatos sexcentos. Ideoque vel si de minore hic sermo est, quadringenta et sexaginta talenta summam efficient nostri æris ducenties septuagies

sexies mille aureorum Coronatorum. Schottus. Vide et Jul. Pollucem lib. ix. et Budæum de Asse.

¹ *Delum sunt collata*] Una est Cycladum omnium notissima, prius Ortygia, a coturnicibus, quas Græci Ortygas vocant. Plin. lib. iv.

IV.

PAUSANIAS.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Pugna ad Plateas. 2. Byzantium expugnat, Xerxi favet, Græcis futurus proditor. 3. Peregre absentis mores et carcer. 4. Literarum commercium cum hoste; perturbatus se ipse indicat. 5. In æde Minervæ obstruitur, et mox interit.

PAUSANIAS^a Lacedæmonius magnus homo, sed varius in omni genere vitæ² fuit. Nam, ut virtutibus eluxit, sic vitiis est obrutus. Hujus illustrissimum³ est prælium apud Plateas.^b Namque, illo duce, Mardonius,⁴ satrapes regius, natione Medus, regis gener,^c in primis omnium Persarum et manu fortis et consilii plenus,^d cum ducentis millibus^e perditum, quos viritim legerat, et viginti millibus^f equitum,

1 *Pausania vita* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald.—2 *Vitæ* aberat Ms. Mendos. Mox *eluxit virtutib.* Ms. Ax.—3 *Illustrissimum* Ms. Voss. 1. *est illustris.* Ms. Ax. Dein *Plateas* Ed. Mag. Patav. Stav. Tzschuck. Heus. rell. *Plateas* Ed. Lamb. Bos. 1. et 2.—4 *Mardonius* Ms. Voss. 3.—5 *Cum vii. millibus* Ms. Leid. 2. *cum duc. milibus* Ms. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Steph. Gebh. Boecl. *cum duc. militibus* Stav. 2. *operarum peccato.*—6 *Viginti equitum* Ms. Dan. Boecl. Leid. 2. Ax. Voss. 2. *vig. [millibus] equ.* Ed.

NOTE

^a *Pausanias*] Cleombroti filius, Patroque alterius Cleombroti Lacedæmoniorum Ducis, qui temere cum Epaminonda pugnans vulnere occubuit, exercitusque ejus deletus est.

^b *Apud Plateas*] Vide sup. in *Militiæ*.

^c *Regis gener*] Daril, cujus filiam Artozastren nomine duxerat, Xerxisque tunc Persis imperantis sororis maritus. Herodotus lib. vi.

^d *Consilii plenus*] In eo tamen plus audaciæ quam prudentiæ fuisse, testatur idem Herodotus in Calliope.

hand ita magna manu Græciæ⁷ fugatus est, eoque ipse dux cecidit prælio.^{*} Qua victoria elatus plurima miscere cœpit⁸ et maiora concupiscere. Sed primum in eo est⁹ reprehensus, quod ex præda tripodem aureum Delphis posuisset,^{10f} epigrammate scripto, in quo erat hæc sententia : SVO DVCTV BARBAROS APVD PLATAEAS¹¹ ESSE DELETOS EIVSQUE VICTORIAE ERGO APOLLINI DONVM DEDISSE. Hos versus Lacedæmonii exsculperunt,^{12s} neque aliud scripserunt, quam nomina earum civitatum, quarum auxilio Persæ erant victi.

2. Post id prælium, eundem Pausaniam cum classe communi Cyprum atque Hellespontum miserunt,^h ut ex hisⁱ regionibus barbarorum præsidia depelleret. Pari felicitate in ea re usus, elatius se^a gerere cœpit, majoresque appetere res. Nam cum, Byzantio³ expugnato,¹ cepisset complures⁴

^{*} *Multa turbare aggressus est.*

Heus. [Tzschuck, 1. 2. Stav. 3.]—7 Sie Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. sed in hoc a m. sec. *Græcia*: [Edit. Tzschuck. 1. 2. Staver. 3. quem vid. et, quos ille laudat, Herodot. ix. 65-72. et Diodor. Sic. xi. 31. atque sic rescripsi: *Græcia* vulgo.]—8 *Cepit* Ed. Med.—9 *In eo cum repreh.* Ms. Voss. 3. Paulo post *quod cum ex pr.* Ms. Voss. 3. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Lamb. Mag. Steph. Gebh. Kueh. [quod, quum ex pr. Heus. et in not. vindicavit; sed acriter refutatur a Stav. ad Ed. 3.]—10 *Potuisset* Ms. Voss. 3. Mox *hæc sententia erat* Ms. Voss. 2. Ax.—11 *Plateas* Bos. 1. 2. *Plateas* Ed. Jens. Med. Arg. Par. ubique. [*Plateas* Lamb. et rell.]—12 *Exsculperunt* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. sed *expulserunt* Ms. Voss. 3. *exculperunt* Ed. Med. Arg. Par. Ald. *exscalperunt* Ed. Steph. Gebh. Courtin. *excalperunt* Ed. Mag. Mox *scripserunt* abest a Ms. Voss. 3.

1 *Ex iis* Ms. Ax.—2 *Elatius gerere* Ms. Voss. 1.—3 *Curatio* Ms. Leid. 2. *byzantio* Ed. Jens. Med. ubique.—4 *Quem plures* Ms. Leid. 2. *quam plures* Ms.

NOTE

^{*} *Eoque ipse dux cecidit prælio*] Lctus nimirum lapide Mardonius periit. Plutarchus in Aristide.

^f *Tripodem aureum Delphis posuisset*] Mos victoribus erat, ut ex hostium præda Tripodem Apollini plebique consecrarent, idque præsertim inter Græcos, quod frequenter in Attica historia legitur. Thucydides lib. 1. 8.

^s *Hos versus Lacedæmonii exsculperunt*] Idem, ibidem.

^h *Cyprum atque Hellespontum miserunt*] Cyprus insula est in Pamphiliæ mari, Veneri sacra. Hellespontus vero fretum angustum Europam ab Asia dividens, Propontidem inter et mare Ægæum; nunc vulgo, *Stratto di Gallipoli*.

ⁱ *Nam cum, Byzantio expugnato*] Urbe Thraciæ ad Bosphorum sita, nunc *Constantinople*, a Constantino instauratore dicta.

Persarum nobiles, atque in his nonnullos regis propinques, hos clam Xerxi remisit, simulans ex vinculis publicis⁶ effugisse; et cum his Gongylum Eretriensem,⁷ qui literas Regi redderet, in quibus hæc fuisse scripta Thucydides memoriæ prodidit: ⁸ Pausanias dux Spartæ, quos Byzantii⁸ ceperat, postquam propinuos suos cognovit, tibi muneris misit; seque tecum affinitate conjungi cepit. Quare, si tibi videtur, des ei filiam tuam nuptum.⁹ Id si feceris, et Spartam,¹⁰ et ceteram Græciam sub tuam potestatem¹¹ se, adjuvante te,¹² redacturum pollicetur. His de rebus¹³ si quid geri volueris,¹⁴ certum hominem ad eum mittas face, cum quo colloquatur. Rex tot¹⁵ hominum salute, tam sibi necessariorum, magnopere gavisus, confestim cum epistola Artabazum¹⁶ ad Pausaniam mittit.¹ In qua eum collaudat, ac petit,¹⁷ ne cui rei pareat ad ea perficienda,

Voss. 3. Ed. Mag.—5 *Regi prop.* Ms. Voss. 3.—6 *Ex vinculis publ.* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. *publicis vinculis*, omisso *regi ex*, Ms. Leid. 2.—7 *Gongulum Eretr.* Ms. Dan. *Congyllum Cretensem*, Ed. Jens. Med. Paris. Arg. Ald. *Gong. Erethiens.* Ms. Dan. Leid. 2. Ed. Long. *Gong. Cretensem* Ms. Voss. 2. Ax. *Gongulum Eretr.* Ms. Voss. 1. *Gongulum cretensem* Ms. Voss. 3.—8 *Byzanti* Ms. Dan. Leid. 1. *Mox ut muneris* Ms. Voss. 3. *et se tecum* Ms. Leid. 1. *Tum affinitatem* Ed. Lamb. [in mea tamen Lamb. ed. Lutet. *affinitate*.]—9 *Nuptis* Ed. Arg. Paris. Long. *nuptu* Ed. Mag.—10 *Sparten* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Long.—11 *Sub sua potestate* Ms. Leid. 2. *pot. sub tuam* Ms. Ax.—12 *Se adjuvante*, omisso *regi te*, Ms. Dan. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Lamb. Gebh. Boeckl. Kench. Bos. 1. *pot. te adjuvante redacturum se* Ed. Mag. Long. Steph. sed *reducturum* Ms. Dan. [*se adjuvante, te redacturum* Ed. 2. Tzschuck. quem vide. Heus. conjecit *te adjuvante redact.* vel *sub tuam potestatem adjuvante te red.* ut *se subaudiatur*.]—13 *Sic* Ms. Mendos. Ed. Ultraj. [Bos. et rell. recentt.] Sed *hisque de rebus* Ms. Voss. 2. Axen. *his rebus* Ed. Ald. *horum igitur* Ed. Long. Lamb. Pat.—14 *Nolueris* Ms. Voss. 1. *Tum loquatur* Ms. Leid. 2.—15 *Tot a* Ms. Voss. 3. Mendos. aberat. *Mox necessariam* Ms. Leid. 2.—16 *Artabazum* Ms. Voss. 3. *Artabazum* Ms. Voss. 1. sed in marg. *Artabarem*: at *Artabatem* Ms. Voss. 2. *Artabazum* Ed. Arg. *Artabazum* Ed. Jens. Med.—17 *Petit*, omisso *regi ac*, Ms. Boeckl. Leid. 2. Ax. Voss. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. [Mox *pollicetur*, quoniam oratio sit obliqua, Tzschuck. ad minor. ed. snaserat, et in ed. 2. præsentibus Schmiedero ac Ricleffio; in textum recepit. Atque Schmied. in not. malit *pollicitus esset*. Sed nihil temere mutandum esse, jam ostenderant Heusing. et Sta-

NOTE

1 *Artabazum ad Pausaniam mittit*] et Thucydides lib. i. quod patet ex Artabazus ille summus Xerxis præ- ejus nominis Etymologia. Heaychius, fectus fuit, de quo Herodotus lib. ix. Stephanus.

quæ pollicetur: si fecerit,¹⁸ nullius rei a se repulsam latu-
rum.¹⁹ Hujus Pausanias voluntate cognita, alacrior ad rem
gerendam factus, in suspicionem cecidit Lacedæmonio-
rum.²⁰ In quo facto domum revocatus, accusatus capitis,
absolvitur; mulctatur²¹ tamen pecunia: quam ob causam
ad classem remissus non est.

3. At ille post non multo sua sponte ad exercitum rediit,²
et ibi non callida,¹ sed dementi ratione, cogitata² patefecit.
Non enim mores patrios solum, sed etiam cultum vesti-
tumque mutavit. Apparatu regio utebatur, veste Medica:³
satellites Medi et Ægyptii sequebantur:⁴ epulabatur more
Persarum luxuriosius, quam qui aderant perpeti possent:
aditum petentibus conveniendi⁴ non dabat:⁵ superbe respon-
debat, et crudeliter imperabat: Spartam redire nolebat:
Colonas,^{6m} qui locus in agro Troadis⁷ est, se contulerat:

² Ille vero post breve tempus privato consilio ad castra reverens est.

ver. ad min. ed.—18 *Perfecerit* Ms. Dan. Boecl. Leid. 1. Voss. 1. 2. Ax.—
19 *Accepturum* Ms. Ax.—20 *Lacedæmio* Ms. Leid. 2.

1 *Calida* Ms. Voss. 1. tum *ratione*: etiam Ms. Dan. Sed *oratione* Ed. Jens.
Med. Arg. Par. Long.—2 *Cogitata* Ed. Ultraj. Lamb. [Bos. et rell. recentt.]
Sed *cognata* Ms. Dan. *conata* Ed. Gebh. *cognita* Ms. Mendos. Sav. Gif. Put.
Ax. Oxon. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.
—3 *Medico* Ms. Leid. 2. Mox *Ægyptii* Ed. Arg.—4 *Conveniendi* Ms. Leid. 2.
Dan. [Hoc voc. spurium et ex glossa intrusum, putant Heinr. et Schmieder.
Sed Tzschuck. ad ed. 2. bene animadvertit, posse quidem id utique abesse,
sed libros omnes id sustinere, et Nepotem forte causam aditus voluisse indi-
care.]—5 Sic etiam Ms. Dan. Sed *dabat* omisso *τῶ non* Ed. Arg. Long. Mox
crudeliter omisso *τῶ et* Ms. Voss. 2. Ax. Leid. 2. [et] *crudeliter* Ed. Heusing.—
6 Sic Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag.
Long. [Lamb. in meo exemplo,] Steph. Gebh. Heus. Stav. 2. 3. [et rell. recentt.]
Recte: nam Gr. Κολῶνας. v. Stav. in Obs. nov. misc. Belgic. tom. 8. p. 813.
[ἐς δὲ Κολῶνας τὰς Τρωίδας ἰδρυθῆναι, Thucyd. ait lib. 1. c. 131. Hodie vocatur
Khemali. add. Staver. ad min. ed. ibique Harl. *Golonas* Ed. Bos. Stav. 1.]—
7 Ita Ms. Boecl. Ax. Ed. Heus. [Keuch. Bipont. Stav. 3. qui tamen in not.
conject in *Troade*, omisso *agro*; Tzschuck. 1. 2. Ith. Heinr. Schmied. et ego
rescripsi; nam, iudiciis Heusing. et Tzschuck., Troias fœmininum cum *agro*

NOTÆ

¹ *Veste Medica*] Ut ostenderet se
jam ad Medos et Persas defecisse.
Medorum autem vestem purpuream
fuisse scribit Xenoph. lib. 1. de Cyri
vita.

² *Satellites Medi et Ægyptii seque-*

bantur] Quales Persarum Reges ha-
bent, qui Doryphori dicuntur et Me-
lophori, quia aurea mala hastis præ-
fixa ferunt, vel a colore vestis Melino.
Ælianus, et Athenæus lib. XII. 3.

³ *Colonas*] De hoc loco meminist

ibi consilia cum⁸ patriæ, tum sibi inimica capiebat. Id postquam Lacedæmonii rescierunt,⁹ legatos ad eum cum scytala¹⁰ miserunt;¹¹ in qua more illorum erat scriptum, nisi domum reverteretur, se capitis eum damnaturos. Hoc nuntio motus,¹² sperans se etiam pecunia¹³ et potentia instans periculum posse depellere, domum rediit.¹⁴ Huc ut venit, ab ephoris in vincula publica conjectus est. Licet enim legibus eorum cuivis ephoro hoc facere regi.¹⁵

minime congruit. Add. Scheffer. in miscell. Obs. Belgicis vol. ix. p. 203. Vulgo enim legitur et, quia ut adjectivum *ager Troias* posset explicari, retinuit ac defendit Wetz. [Troide.]—8 *Tum patriæ* Ms. Voss. 2. Ed. Med. Arg. Mag.—9 Sic Ms. Ax. Ed. Stav. 2. 3. v. quoque Stav. in Obs. nov. miscell. viii. p. 813. Oudendorp. ad Cæs. B. G. i. 28. p. 42. [et ego recepi in textum. Vulgo rescierunt.]—10 *Scytala* [ab Aldo in plurimas, etiam recentt. venit editt.] Sed *lana* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Sav. Put. Ed. Jens. Med. Par. *lanca* Ms. Ox. Boecl. Ax. (in quo leg. *cum l. ad e. m.*) Ed. Arg. Long. Mag. [quod genuinum esse iudicat Wetz.] *lana* Ms. Dan. Gif. Mendos. *cum talea*, quæ proprie erat e ligno, restituendum Nepoti, existimabat Oudendorp. ad Cæs. B. G. v. 12. quam conjecturam Staver. [ad nostrum quidem loc. in min. ed. haud rejecit.]—11 *Commotus* Ms. Sav. Put. Gif. Ax. Voss. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. Stav. 1. 3. et plur. recentt.] Sed *motus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Bos. 1. Pat. Stav. 2. [cui id in not. ad edit. 2. et 3. magis arripit, et ed. Harl. qui id recepit propter ingratum plurimum *o*, si *commot.* retineatur, concursus: et ego reddidi *motus*.]—12 *Cum pecunia* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. [tum pec. Heus. de sua conjectura, cum alioqui etiam sit otiosum. Atque Schmieder. in ed. rescripsit *tum*; sed in Lexico Corn. p. 9. etiam h. l. iniquo loco positum, et scribendum putabat *se pec. et pot. instans etiam per. et etiam tum* edd. Bip. Ith. Heir. Paufler. Stav. vero ad ed. 3. scribere jubet *cum vel tum pec. tum potentia*. Tzschuck. tamen ad ed. 2. retinet h. l. *etiam pec.* et prius voc. explicat *iterum, rursus, nectitque cum pecunia*.]—13 *Redit* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. *Tum ad Ephoros* Ms. Voss. 3. et *vincla* Ed. Lamb. Dein est *conject.* Ms. Ax.—14 *Licet....regi.* Inclusit uncinis Stav. in ed. min. [parenthesi vero Heus. Staver. in Misc. obs. nov. tom. viii. p. 815. arbitratur, *legibus eorum* vel de suo addidisse Nepotem vel in codd. aliorum Mss. irrepsisse; Leid. vero cod. male exhibere *hoc facere, quod regi*. Tum quod non cuivis nec uni Ephoro id licuit facere, sed ex suffragiis vel cunctorum, vel trium saltem, id fieri potuit, atque Thucyd. i. cap. 131. fin. scriptis ἔπειτα δὲ τοῖς Ἐφόροις τὴν βασιλείαν δῶκεν τοῖσι Cornelius vel ipse errasse videtur; vel, ut Stav. ad ed. 3. qui multus est de hoc loco, putabat, vertere potuisse, *licet enim legibus eorum ephoris hoc cuivis facere regi*.

NOTE

Thucydides lib. i. 8. Non procul a Lampsaco, Milesiorum Colonia. Strabo lib. XIII.

⁸ *Legatos ad eum cum scytala miserunt*] Scytala, quantum hic ego conjicio, epistolæ jussoriæ et comminatoriæ genus est, sigillo quodam pub-

lico obsignatæ, qua Lacedæmonii ad revocandos Imperatores suos uti solebant; cujus formam depingunt Plutarchus in Lysandro, et Gellius lib. XVII.

⁹ *Licet enim legibus eorum cuivis ephoro hoc facere regi*] De Ephoro-

tamen se expedit. Neque eo magis carebat suspitione. Nam opinio manebat, cum cum rege habere societatem. Est genus quoddam hominum, quod Helotes¹⁶ vocatur,² quorum magna multitudo agros Lacedæmoniorum colit, servorumque munere fungitur. Hos quoque sollicitare spe libertatis existimabatur. Sed quod harum rerum nullum erat apertum crimen, quo argui posset, non putabant de tali tamque claro viro¹⁷ suspitionibus oportere judicari; et¹⁸ expectandum, dum se ipsa res aperiret.

4. Interim Argilius quidam, adolescentulus, quem puerum Pausanias amore Venereo¹ dilexerat, cum epistolam ab eo ad Artabazum² accepiasset, eique in suspicionem venisset, aliquid in ea de se esse³ scriptum, quod nemo eorum redisset, qui super tali causa eodem⁴ missi erant: vincula epistolæ laxavit,⁵ signoque detracto cognovit, si pertulisset,

Atqui forsitan sic a Cornelli manu fuit scriptum.] Cifus pro cuius Ed. Jens. Med. et hæc fac. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long.—15 Huic Ed. Jens. Med.—16 Ullote Ms. Leid. 2. Elote Ms. Voss. 1. Ilote Ms. Boeckl. Ilote Ms. Voss. 2. 3. Ax. illote Ms. Dan. Ilote Ed. Jens. Med. Arg. Par. Helote Ed. Ald. Long. Mag. [et Tuschuck. in ed. 2. quoniam et codd. eo ducant, et Livius xxxiv. 37. 9. eandem formam omnino librorum fide ediderit. At enim in edit. Drakenb. legitur Ilotarum.]—17 Tumque viro claro Ms. Voss. 2. Ax. Tum judicare Ms. Voss. 3.—18 Sic Ms. Voss. 1. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Hens. [Ith. Stav. 3. Harl. Bip. Heine. et ego pro vni-gata-lectione sed reposui, quoniam et post propositiones negativas idem est ac sed.]

1 Venerio Ms. Dan. Venero Ms. Voss. 3.—2 Artabazum Ed. Jens. Arg. Artabazum Ed. Med.—3 Esset Ed. Ald. Mox redisset Ed. Mag. Kench.—4 Super eodem tali causa Ms. Ax.—5 Laceravit Ms. Bavar. Boeckl. Ernst. Voss. 2. Ed. Bos. 2. et rell. edd. Sed laxavit Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. et 2. in margine a manu sec. [Thott. et probat Schlegel in diss. clt. p. 72.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Long. Steph. Gebh. Boeckl. Kench. Bos. 1. Patav. probatque Abresch. in Dilucidatt. Thucyd. pag. 134. et provocat ad suas Animad. ad Æsch. lib. xi. p. 498. [Atque propter loc. Thucyd. Argilium sigillum Pausaniæ sigillo simile fecisse, ut, si opinione sua deceptus fuisset, aut etiam si quid ille tentare voluisset, non agnosceret, epistolarum vincula, (quibus n. colligabantur epistolæ,) laxasse, (ἀβελ τὰς ἐπιστολάς,) Gott-

NOTE

ram potestate supra diximus.

¹⁶ Est genus quoddam hominum, quod Helotes vocatur]. Erant servi publici apud Lacedæmonios, præpositi agris arandis et colendis, quorum tamen tantum jus erat, ut civitatem Spar-

tanam assequi possent. De quibus vide Thucydidem lib. i. 6. Platonem de Legibus vi. Aristot. Politic. xi. 7. Horum fides erat admodum liberta, et impetui ad mutationem facilis. Polyæn. lib. i.

sibi esse pereundum. Erant in eadem epistola, quæ ad ea pertinebant, quæ inter regem Pausaniamque convenerant.⁶ Has ille literas ephoris tradidit. Non est prætereunda gravitas Lacedæmoniorum hoc loco. Nam ne hujus quidem indicio⁷ impulsæ sunt, ut Pausaniam comprehenderent: neque prius vim adhibendam putaverunt, quam se ipse⁸ indicasset.^c Itaque huic indici, quid fieri vellent, præceperunt. Fanum⁹ Neptumi est Tænari,⁹ quod violari nefas putant Græci. Eo ille index confugit: in ara consedit. Hanc juxta, locum fecerunt sub terra, ex quo posset audiri, si quis quid¹⁰ loqueretur cum Argilio. Huc ex ephoris quidam descenderunt. Pausanias, ut audivit, Argilium confugisse in aram, perturbatus eo venit:¹¹ quem cum supplicem Dei¹² videret in ara sedentem, quærit, causæ quid sit¹³ tam repentino consilio.¹³ Huic ille, quid ex literis comperisset, aperit. Tanto¹⁴ magis Pausanias perturbatus orare

^c Quam se reum exhibuisset.

Jeb. ad illum locum p. 321. in nostro Cornelli loco *laxavit* unice. veram esse judicavit; idemque probabilius esse existimavit Harl. Wetz. et Tschuck. Quare ego rescripsi *laxavit*.]—6 *Erant in....convenerant* a Ms. Leid. 2. ab-erant, sed Stav. in Misc. Obs. nov. tom. 8. p. 614. ex Diodoro Sic. lib. xi. p. 34. docet, illa verba non esse delenda.—7 *Judicio* Ed. Jens. Med.—8 *Ipse se* Ed. Long. *Statim judicasset* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. pariter *judici* et paulo post *judez* Ed. Jens. Med.—9 *Fanum* Ms. Voss. 3. Dein in *araque* Ms. Leid. 2. Dan.—10 *Si quis aliquid* Ms. Ax.—11 *Per. venit eo* Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. eo venit omisso *re perturbatus* Ms. Voss. 3. Mendos. Ed. Ultraj.—12 *Quid ei* Ed. Med. Lamb. [n. Francof. ann. 1608. nam in ed. 1. Lamb. Lutet. *quid sit* legitur.]—13 *Repentini consilii* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Lamb. Steph. Boeckl. Bos. 1. 2. [Wetz.] Kench. Sed *repentino consilio* Ms. Dan. Leid. 2. Ed. Gebh. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Ith. et rell. Utrumque recte; n. vel ad verbum referas, vel ad substantivum; sed *repentino consilio* est doctior lectio, illustrata a Cortio ad Bell. B. Cat. c. 40. nr. 2. et ab Oudend. ad Cæs. B. G. lib. v. cap. 44. p. 266. Hinc eam prætul.]—14 *Modo magis* Ms. Mendos. Bav. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Par. Ald. Ultraj. Long. *mō* (h. e. ut Scheffer. conj. *multo*) *magis* Ms. Boeckl. [et Tschuck. ad ed. min. cum Heusing. probavit atque in ed. 2. rescripsit *Multo magis*.] Statim *Pausanias* aberat a Ms. Voss. 3.

NOTE

- ^a *Fanum Neptuni est Tænari*] Tænarus promontorium est Laconicæ regionis, in quo fœces erant ad inferos descendentes, quo hippocampus suos
- Neptunus subducere credebatur, unde fanum ipsi dicatum est.
- ^c *Quem cum supplicem Dei*] Id est, Neptuni.

Delph. et Var. Clas.

Nep.

H

coeptit, ne enuntiaret,¹⁵ nec se, meritum de illo optime, proderet: quod si eam veniam sibi dedisset,¹⁶ tantisque implicitum¹⁶ rebus sublevasset, magno esse ei¹⁷ præmio futurum.

5. His rebus ephori cognitis, satius putaverunt¹ in urbe eum comprehendi. Quo cum essent profecti, et Pausanias, placato Argilio, ut putabat, Lacedæmonem reverteretur; in itinere, cum jam in eo esset, ut comprehenderetur,² e³ vultu cujusdam ephori, qui eum admonere³ cupiebat, insidias sibi fieri intellexit. Itaque paucis ante gradibus, quam qui sequebantur, in ædem Minervæ, quæ Chalcioecos⁴ vocatur,⁴ confugit. Hinc ne exire posset, statim ephori valvas ejus ædis⁵ obstruxerunt,⁵ tectumque sunt demoliti, quo facilius⁶ sub divo interiret.⁶ Dicitur, eo tempore matrem

¹⁵ Quod si eo beneficio se devinxisset.

¹⁶ Ut celerius sub aperto cælo moreretur.

¹⁷ Cum jam prope esset ut caperetur.

—15 *Ne nuntiaret* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. *ne nuntiaret* Ed. Ald. *ne enuntiaret* Ms. Dan. [atque *enuntiaret*, quod Lamb. Bos. et rell. dederunt, aptius dicitur de rebus arcanis, quam *nuntiaret*.]—16 *Implicitum* Ms. Leid. 2. Voss. 2. 3. Dan. Ed. Lamb. [sed et Lutet. v. Par. et Francof. edit. Lamb. præbent *implicitum*.]—17 *Magnoque ei pr.* Ed. Med. Arg. Long. *magno se esse ei premio* Ed. Jens. Par. Ald. (in quo tamen est *premio*;) *magno ei pr.* Ms. Ax. Ed. Mag. Keuch. Pat.

1. *Putarunt* Ms. Leid. 2. Ax. Mox *ut putabat* in parenthesi Ed. Ald. Mag.—2 *Ex vultu* Ms. Voss. 3. *et ex vultu* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—3 *Admoneri* Ms. Voss. 2. 3. Boeckl. Leid. 1. Ax. *ammoneri* Ms. Leid. 2. Dan. *amoveri* Ox. Mox *et insidias* Ed. Ald.—4 Sic Ed. Heus. [Harl. Heinr. Schmied. Tzschuck. 2. et ego reddidi terminationem Græcam.] *Χαλκιοικος* Ms. Voss. 2. *Chalcioecos* Ed. Ald. Mag. *Chalcidicos* Ms. Leid. 2. Dan. *Calchidicos* Ms. Voss. 1. *Chalcidicus* Ms. Voss. 3. Ab Ms. Ax. aberat, relicto tamen spatio: [*Chalcioecos* vulgo.]-5 *Valvas ædis* Ms. Ax. Leid. 2. *et ejus delendum*; et dein *sunt moliti*, [quod verbum aliquando notat demoliri, labefactare, dejicere, v. Gron. ad Liv. xxiv. 46.] ex fide cod. Voss. 3. Leid. legendum censet Stav. in Misc. Obs. nov. tom. 8. p. 814. [Idem Stav. ibid. quia Diodor. Sic. xi. p. 35. dicit, matrem ad introitum ædis lapidem attulisse, antequam Lacedæmonii dubitabundi ejusdem valvas obstruxissent, in Nepote paulo post legendum putat: *Dicitur ad templum matrem Pausaniæ venisse*.]-6 *Quo celerius* Ms. Ernst. Leid. 1. Bav. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Ultraj. Sed in marg. Ms. Voss. 2. *quo facilius*. Statim divo etiam Ms. Mendos. Gif. Ax. [Ed. Bos.

NOTE

* In ædem Minervæ, quæ Chalcioecos vocatur] De eadem Æde Minervæ sacra loquitur Thucydides lib. i. in quam velut ad Asylum facinorosi confugisse videntur; hucque fugientes impunitate donari: Chalcioecos dictus, teste Suida, ὅτι Χαλκούν οἶκον

εἶχεν, ἢ διὰ τοὺς Χαλκιδεῖς τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ φονγὰς αὐτὸν κτείνειν.

¹ Valvas ejus ædis obstruxerunt] Non Ephoros, sed Patrem Pausaniæ eas obstruxisse ait Plutarchus, quæ in re errare videtur, quemadmodum et in ejus Patris nomine, quem Agesilaum

Pausaniæ vixisse, eamque jam magno⁷ natu,⁸ postquam de scelere filii comperit, in primis, ad filium claudendum, lapidem ad introitum ædis attulisse. Sic Pausanias magnam belli gloriam turpi morte maculavit. Hic cum semi-animis⁹ de templo elatus esset, confestim animam efflavit.¹⁰ Cujus mortui corpus cum eodem nonnulli¹¹ dicerent inferri¹² oportere, quo hi, qui ad supplicium essent dati; displicuit pluribus: et procul ab eo loco infoderunt, quo¹³ erat mortuus. Inde posterius Dei Delphici¹⁴ responso erutus,¹⁵ atque eodem¹⁶ loco sepultus, ubi¹⁷ vitam posuerat.

⁸ *Eamque jam longævam.*

et recc.] Sed *dio* Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Keuch.—7 *Magno* aberat a Ms. Voss. 1. at *magno metu* Ms. Mendos.—8 *Semianinus* Ms. Ax. fortasse vere.—9 *Non nulli* Ed. Jens. Med. ubique.—10 *Inferre* Ms. Ax.—11 *Quo*, omisso *τῷ* in, Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Boecl. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Heus. [Bip. Heinr. Wetz. Stav. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Schmied. et ego in delevi: in quo rell. edd.]—12 *Delphici*; omisso *τῷ* *Dei*, Ms. Leid. 1. 2. Boecl. Ax. Voss. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. Nam *Dei* ob seq. vocab. omitti facile potuit. *Deifici* Ms. Bav.—13 *Erutus* Ed. Jens. Med. Ald.—14 *Eodem* abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. [At in edit. Lamb. Lutet. et Francof. extat in *eo loco*.] Erat autem in Ms. Dan.—15 *Ut* Ms. Gif. Statim *posuerat* Ms. Mendos. Dan. Leid. 1. Bav. Gif. Ax. Ed. Ultraj. Gebh. [Bos. 2. et rell. recentt.] Sed *finierat* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. e glossemate puto.

NOTÆ

vocat, cum sit Cleombrotus, ut supradictum est; id vero Matri ejus imputat Nepos, ut infra legitur, cui nomen erat Theano, Polyæno auctore lib. viii.

¹⁰ *Confestim animam efflavit*] Huic opinioni adversatur Xenophon lib. iii. de rebus Græciæ, scribitque Pausaniam damnatum Tegeam profugisse, ibique morbo periisse.

¹⁵ *Inde posterius Dei Delphici responso*

erutus] Diodorus ait Apollinem, qui Delphicus Deus dicitur, Lacedæmoniis iratum, quod supplicum asylum violassent, respondisse, Supplicem Deo restitui oportere; quod cum fieri non posse viderent, pro uno corpore vivo duas statuas Pausaniæ posuisset. Sic etiam fere Thucydides, lib. i. sed præter duas statuas æneas, corpus ejus, oraculi mandato, huc delatum ac conditum esse scribit.

V.

C I M O N .¹

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Hæres paternorum vinculorum, ab uxore liberatur. 2. Ejus virtutes et res gestæ: Persas eodem die navali et terrestri prælio vincit. 3. Ostracismo ejicitur. Revocatus pacem cum Lacedæmoniis conciliat. Citiū moritur. 4. Cimonis encomium.

CIMON,² Miltiadis filius, Atheniensis, duro³ admodum initio usus est adolescentiæ.⁴ Nam cum pater ejus litem æstimatam⁵ populo solvere non potuisset,⁶ ob eamque causam in⁷ vinculis publicis decessisset, Cimon eadem custodia⁸ tenebatur, neque legibus Atheniensibus⁹ emitti pote-

¹ *Durissimum habuit juventutis exordium.*

¹ *Cimonis vita* Ed. Jens. Par. Ald. *Cymonis vita* Ed. Med. Arg. *Cymon* Ms. Voss. 2.—² *Cymon* Ed. Jens. Med. Arg. ubique [ed. Francof.] *Cimon* Ms. Ax. Statim *Mytiadis filius* Ed. Jens. Med. Arg. *Miltiadis* Ms. Dan. ubique.—³ Sic Ms. Sav. Put. Gif. Dan. Sed *diro* Ed. Jens. Med. Arg. Long.—⁴ *Estimatum* Ed. Jens. Med. Arg. [An *existimatum* dare voluit scriba cod. aut curator ed. Jens.? Nam *astimare* et *existimare* in codd. confundi solent; v. Schwarz. ad Plin. Paneg. c. 38. p. 155.]—⁵ In omisum est in Ms. Voss. 1.—⁶ *Custodi* Ed. Jens. Med. Arg.—⁷ Sic Ms. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Sed *Atheniensium* Ms. Ax. Ed. Steph. Gebh. quod mihi placet, quia sic *κακοπορία* vitatur: [sic quoque suaserat Lamb. in altera ed. Francof. probante Heusingero.] Dein *multatus* erat Ms. Boecl. *multatus* erat Ms. Ax. *mult. fuerat* Ms. Leid.

NOTÆ

⁴ *Litem æstimatam populo solvere non potuisset*] Nimirum quinquaginta talentis, ut supra in Miltiade. Vide Senecam Controvers. lib. IV. 26. et Quintil. Decl. 103.

rat,^b nisi pecuniam, qua pater mulctatus esset, solvisset. Habebat autem in matrimonio sororem germanam suam,^c nomine^d Elpinice,^e non magis amore, quam more ductus.¹⁰ Nam¹¹ Atheniensibus licet, eodem patre natas, uxores ducere. Hujus conjugii cupidus Callias¹² quidam,^d non tam generosus, quam pecuniosus, qui magnas pecunias ex metallis fecerat, egit cum¹³ Cimone, ut eam sibi uxorem daret: id si impetrasset, se pro illo pecuniam soluturum. Is cum talem conditionem aspernaretur,¹⁴ Elpinice¹⁵ negavit, se passuram Miltiadis progeniem in vinculis publicis interire, quoniam prohibere posset;¹⁶ seque Calliæ¹⁷ nupturam, si ea, quæ polliceretur, præstitisset.

2. Tali modo custodia liberatus Cimon, celeriter ad principatum pervenit. Habebat enim satis eloquentiæ,^f

2.—8 *Nomine* abest ab ed. Long. Mag. *Mox suam germ.* Ed. Steph. Gebh. Mag. Keuch.—9 *Helpicem* Ms. Dan. Leid. 1. *Helpinice* Ms. Voss. 1. 2. *Helpicem* Ms. Voss. 3. *Helpinice* Ed. Arg. *Helpinice* Ed. Mag. Long. *Elpinicem* Ed. Jens. Med. *Elpenice* Ed. Par. Ald. *Elpinicem* Ed. Stav. 1. 2. [sed *Elpinice* Ed. Bos. Stav. 3. et rell. recentt. atque *Ἐλπίνη* vocatur a schol. Aristoph. Equit. v. 851. alisque.]—10 Sic Ms. Gif. Dan. Mendos. Leid. 1. Ox. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ed. Ultraj. [Bos. Stav. et rell. recentt.] Sed *quam ore*, interjecto spatio inter *quam* et *ore*, Ed. Jens. *quam more patrie ductus* Ed. Par. Ald. Mag. Long. Lamb. Patav. *quam patrie more d.* Ed. Steph. Keuch.—11 *Namque* Ms. Dan. [melius h. l.]—12 *Gallias* Ed. Ald.—13 *Egit Cim.* Ms. Leid. 2.—14 *Aspernatur* Ms. Leid. 2. *aspernarent* Ms. Voss. 3.—15 *Helpicene* Ms. Dan. *Elpenices* Ed. Jens. Med. *Helpinice* Ed. Arg. Mag. Long. *Elpinices* Ed. Par. *Elpenice* Ed. Ald. *Mox Mytiadis* Ed. Jens. Med. *Milcyadis* Ed. Arg. *dein vinclis* Ed. Arg. Lamb.—16 Sic Ms. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. [Ed. Long. Bos. 2. et recentt.] Sed *quoniam prohiberet* Ed. Ald. *quoniam prohibere* omisso *re* posset Ed. Jens. Med. *quoniamque prohibere posset, se* (omisso *re* que,) Call. n. Ed. Lamb. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. *quando proh. posset* Ms. Ax.—17 *Callias* Ms. Voss. 3. *Galliæ* Ed. Ald.

1 *Hab. en. eloq. satis* Ms. Leid. 2. *hab. tum satis eloq.* Ms. Voss. 2. 3. Leid.

NOTÆ

^b *Neque legibus Atheniensibus emitti poterat*] Tyrannorum filii, apud Græcos, parentum crimina leebant; ut scribit Alex. Neapol. lib. 11. 16.

^c *Sororem germanam suam*] Ut in præfatione.

^d *Hujus conjugii cupidus Callias quidam*] Vir ditissimus, qui apud Athenienses *λακίπλορος* dictus, quod ex puteis et fodis divitias parasset.

Hunc sordide divitem natum vocat Seneca Controvers. lib. IV. 24. De hoc Divite vide Athenæum lib. XII. 8. et 17. Et Theophrastum lib. *πράλδων*.

^e *Is cum talem conditionem aspernaretur*] Contra, faciem illum et paratum ad hanc conditionem asserit Platarchus.

summam liberalitatem, magnam prudentiam cum^a juris civilis, tum^b rei militaris, quod cum patre a puero in exercitiis^c fuerat versatus. Itaque hic et populum urbanum^d in sua tenuit potestate, et apud exercitum plurimum valuit auctoritate. Primum imperator apud^e flumen Strymona^f magnas copias Thracum^g fugavit: oppidum Amphipolim constituit,ⁱ eoque decem millia^h Atheniensium in coloniam misit. Idem iterum apud Mycalen^j Cypriorum et Phoenicum^k ducentarum navium classem devictam^l cepit: eodemque die pari fortuna in terra^m usus est. Namqueⁿ hostium navibus captis, statim ex classe copias suas eduxit,^o barbarorum uno concursu maximam vim prostravit.^p Qua victoria, magna præda potitus, cum domum reverteretur, quod jam nonnullæ insulæ, propter acerbitem imperii, defecerant, bene animatas confirmavit,^q alienatas ad offi-

^b Bene affectas corroboravit.

1.—2 Tum juris civ. Ms. Leid. 2. Ed. Arg.—3 Cum rei mil. Ms. Leid. 1. Voss. 2. 3.—4 Sic Ms. Dan. Gifan. [Ed. Bos. 2. Stav. et rell. recentt.] Sed exercitu Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Keuch. Bos. 1. —5 Ad Ed. Par. Dein Amphipolim Ed. Heus. [Tzschuck. 2. Wetzel. Harl.]—6 Eoque exercitu Ms. Leid. 2. 70 millia aberat a Ms. Dan.—7 Micalen Ms. Ax. Ed. Gebh. Mycalen Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Par. Mychalem Ed. Med. Mychalæ Ed. Arg. [Michalen cod. Thott.] Statim Cypriorum Ms. Mënd. Gif. Leid. 2. Voss. 3. Ax. Ed. Arg.—8 Devinctam Ms. Voss. 2. Ed. Long. in qua etiam male legitur cepit.—9 In terra a Ms. Leid. 2. Voss. 3. aberant.—10 Nam Ms. Leid. 1. Mox capti Ms. Voss. 3.—11 Barb. max. vim uno conc. prostr. Ms. Boeckl. barbarorumque m. v. u. c. pr. Ms. Leid. 2. Ax. Dan. barbarorumque m. v. u. c. prostr. Ed. Arg. Long. [barbarorumque u. c. max. vim prostr. Tzschuck. 1. 2.]—12 Bene anim. confirm. a Ms. Ox. Ed. Jens. Med. Par.

NOTÆ

^a Itaque hic et populum urbanum] Id est, in urbe morantem.

^e Apud flumen Strymona] Quo Macedonia a Thracia dividitur.

^g Magnas copias Thracum] Quia tunc Thraces in Persarum exercitu militabant.

ⁱ Oppidum Amphipolim constituit] Sic dictum, quod utrimque Strymone fluvio alluitur. Plin. lib. iv. 10. 23. et aliis in locis. Urbs ista media est Macedoniam inter et Thraciam; hodie Chrysopoli.

^j Iterum apud Mycalen] Nomen montis in Caria. Ad Eurymedontem fluvium in Pamphylia pugnam commissam fuisse ait Pompon. Mela lib. i. 14.

^k Cypriorum et Phœnicum] De Cyprio insula jam dictum est in Pausania. Phœnices vero populi a Phœnicia oriundi: Phœnicia autem regio est Syriæ maritima, Judææ contermina, cujus præcipuæ urbes fuerunt Tyrus et Sidon ad mare.

^o Statim ex classe copias suas eduxit]

cium redire cōegit. Scyrum,¹³ quam eo tempore Dolopes incolebant,^m quod contumacius se gesserant,¹⁴ vacuefecit,ⁿ sessores veteres urbe insulaque eiecit,^o agros civibus divisit.^{15p} Thasios opulentia fretos^q suo adventu fregit. His ex manubiis¹⁶ Athenarum arx, qua¹⁷ ad meridiem vergit,¹⁸ est ornata.

3. Quibus rebus cum unus in civitate maxime floreret, incidit in eandem invidiam, quam^r pater suus ceterique Atheniensium principes. Nam testarum suffragiis,^r quod illi Ostracismum² vocant, decem annorum exilio mulctatus

Ald. absunt. Sed erant in Ms. Mendos.—13 *Cyprum* Ms. Dan. Gif. Mendos. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Par. Dein *Dolopes* Ed. Med.—14 *Gesserant* [h. e. Dolopes et reliqui incolæ,] Ms. Voss. 1. 2. Dan. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Heus. [Bip. Ith. Heinr. Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Schmied. Panfl. et ego rescipsi:] *gesserat* Ald. Bos. [Stav. 1. 2. Wetzel. et rell.] *Mox vacue fecit* Ed. Med. Arg. Long. Dein *possessores* Ed. Gebh. [Sed *sessores* pro possessoribus, (nti *sedere*, *sedes* de domiciliis s. habitationibus usurpatur,) est lectio doctior. v. Vellei. Pat. lib. 1. c. 3. init. ibiq. Burm. et, ante illum, Heinsius ad idem cap. §. 3. p. 537. ed. Ruhnck. Præter tamen rem ibi dubitat Heins. num lectio in Corn. loco nostro sana sit.]—15 *Dimisit* Ed. Jens. Med. Statim et *Thracios* Ms. Voss. 3. [sed Thasos, insula maris Ægæi, prope Thraciam sita est.]—16 *E manubiis* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Mag. Long. *ex manibus* Ms. Leid. 2. *ex navibus* al. Statim *arx Athen.* Ms. Dan. Ax. Ed. Arg. Mag. Long. Steph. Gebh. [quæ suavior est lectio.]—17 *Que ad Ms. Leid. 2. quæ ad Ms. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Pertinet* Ms. Ax. [quod est glossema.]

1 *In quam* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. [Ed. Wetzel.]—2 *Hostracos* Ms. Voss. 1. *ostracismon* Ms. Voss. 2. *hostratos* Ed. Jens. Med. Arg. *ostracon* Ed. Par. Ald. *ὄστρακισμός* Ed. Mag. Long. Steph. Gebh. *Ostracismon* Ed. Heus. [An-

NOTE

De hoc Strategem. Polyæn. lib. 1.

^m *Scyrum, quam eo tempore Dolopes incolebant* Scyros insula est in Ægæo mari, in qua Achilles fœminam mentitus delituit inter Lycomedis Regis filias. Dolopes vero populi erant Thessaliæ, e cujus regione Scyros sita est: prope Pindum habitabant, unde Achelous amnis ad Echinadas cursum præcipitat.

ⁿ *Quod contumacius se gesserant, vacuefecit* Id est, Insulam, a Dolopibus, qui, ut refert Plutarchus, piraticam artem exercebant, occupatam, repurgavit.

^o *Sessores veteres urbe insulaque eje-*

cit Quidam legunt *possessores*; solos tamen Dolopes inde ejectos propter eorum rapinas vult Plutarchus.

^p *Agros civibus divisit* Id est, Coloniæ huc deduxit, cui agros hujus insulæ distribuit.

^q *Thasios opulentia fretos* Thasus insula est maris Ægæi, Thraciæ adjacentis, generosis vitibus et insigni marmoris genere nobilitata; unde Thasii, quos Cimon navali prælio debellavit.

^r *Nam testarum suffragiis* De Ostracismo supra dictum est, in Militiade et Themistocle.

est. Cujus facti celerius Athenienses, quam ipsum, pœnituit. Nam cum ille forti animo³ invidiæ ingratorum civium cessasset, bellumque Lacedæmonii Atheniensibus indixissent, confestim notæ ejus virtutis⁴ desiderium consecutum est. Itaque post annum quintum, quam⁵ expulsus erat, in patriam revocatus est. Ille, quod hospitio Lacedæmoniorum utebatur,⁶ satius existimans, contendere⁶ Lacedæmonem, sua sponte est profectus, pacemque⁷ inter duas potentissimas civitates conciliavit. Post, neque ita multo, Cyprum⁸ cum ducentis navibus imperator⁹ missus, cum ejus majorem partem insulæ devicisset, in morbum implicitus, in oppido Citio¹⁰ est mortuus.¹

4. Hunc Athenienses non solum in bello, sed¹ in pœe, diu desideraverunt. Fuit enim tanta liberalitate, cum² compluribus locis prædia hortosque haberet, ut nunquam in eis

~~~~~
tecedens quod illi Tzschuck. at quod tantum Stav. ad ed. 3. ejici posse, si codd. addicerent, arbitrabantur, quoniam quod duriore synesi ad præcedens referatur. Sed Perizon. ad Sanctii Minervam lib. II. c. 9. not. 4. *quod quod defendit*: et Tzschuck. etiam vel *judicium* repetere jubet, vel *latius intelligere quam rem*.—3 *Animo forti* Ms. Dan. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long.—4 *Virtutes* Ms. Voss. 1. sed supra notatum erat *virtutis*.—5 Sic Ms. Ax. [et ex ed. Bos. 2. venit in reliquas.] Sed quo Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Lamb. Bos. 1.—6 *Ita* Ms. Sav. Put. Giff. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Sed *satis existimans verbis contendere* Ms. Ox. Ax. *satius existimans cont.* Ms. Voss. 3. *satius existimans eos et cives suos inter se una voluntate consentire, quam armis contendere* Ed. Lamb. Steph. [Schmied. in parenthesis].—7 *Pacem* Ms. Voss. 3. Idem paulo post *neque multo*.—8 *in Cyprum* Ed. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Pat.—9 *Super* Ms. Voss. 3. idem dein *sed in morbum*.—10 *Cythio* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Cytio* Ms. Voss. 2.

1 *Sed etiam in pœe* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ax. Ed. Arg. [Wetz. Schmied. at vid. Heus. et Harl.]—2 *Liberalitate usus est, ut* Ms. Ox. *Statim quam pluribus*

NOTE

¹ *Ille, quod hospitio Lacedæmoniorum utebatur* Quia, scilicet, in Spartano-
rum agris exulabat Ostracismi causa.

² *In oppido Citio est mortuus* Hanc urbem expugnata a Cimone negat Thucydides lib. I. 6. immo vero in obsidione urbis morte fuisse eum occupatum ait: cui opinioni Diodorus adversatur; nam et Citium expug-

nasse, et in cives ejus humanum se præbuisse scribit; unde Plutarchus refert ex Nausirate Rhetore Citienses quoddam Cimonis sepulcrum coluisse, qui Oraculi cujusdam jussu eum quasi Deum in adversitatibus venerabantur. Citium autem est urbs Cypri, in qua Zeno, Stoicorum Sectæ coeditor, natus est.

custodem imposuerit³ fructus servandi gratia, ne quis impediretur, quo minus ejus rebus, quibus quisque⁴ vellet, frueretur. Semper eum pedisequi⁵ cum nummis sunt secuti,⁶ ut, si quis opis ejus indigeret, haberet, quod statim daret, ne differendo videretur negare.⁷ Sæpe, cum aliquem offensum fortuna videret minus bene vestitum,⁸ suum amiculum⁹ dedit. Quotidie¹⁰ sic coena ei coquebatur,¹¹ ut, quos invocatos¹² vidisset in foro, omnes devocaret:¹³ quod facere nullum diem prætermittebat. Nulli fides ejus, nulli opera, nulli¹⁴ res familiaris defuit: multos locupletavit: complures¹⁵ pauperes mortuos, qui, unde efferrentur,¹⁶ non reliquissent, suo sumtu extulit.¹⁷ Sic se gerendo, minimè est mirandum,¹⁸ si et vita ejus fuit secunda¹⁹ et mors acerba²⁰.

³ Cum non raro aliquem forte sibi obvium cerneret male indutum.

⁴ Ut quos in foro non invitatos aspiceret, universos invitaret.

⁵ Quibus non supererat, unde funus ipsis pararetur, suis impensis paravit.

⁶ Si et tunc vixit, et cum omnium luctu obiit.

Ms. Voss. 3.—3 Ita Ms. Voss. 1. 2. 3. Sed *cis....posuerit* Ms. Gif. Ed. Gebh. Plin. ix. Ep. 37. 'custodes fructibus ponam.' At *cis custodes imposuerit* Ms. Leid. 2. *cis cust. imposuerit* Ed. Lamb. Steph. Pat.—4 Sic præter Ms. Dan. Leid. 1. et Boeckl. etiam Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax. [Ed. Bos. 2. et recentt. præter Tschuck. 1. 2. a quibus quisque, ut] ab Edd. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Lamb. Steph. Boeckl. Keuch. Pat. abest.—5 Sic Edd. Lamb. Stav. 2. 3. Heus. ubique, et plurimæ recc. [*pedisequi* contra metri legem et monumentorum fidem Ed. Bos. Ith. Wetz. et aliæ antiquiores.]—6 *Aminiculum* Ed. Jens. Med. Arg. Long. *amic. suum* Ms. Ax.—7 *Quotidie* Ed. Arg. *cotidie* Ed. Ald. ubique.—8 *Coquebatur* Ed. Jens. Med.—9 Sic Ms. Dan. Gif. Put. Sav. Mendos. Ax. Ernst. Bav. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Ultraj. [Bos. et recc.] Sed *non vocatos* Ed. Lamb. Steph. *convocatos* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. quod ex *non vocatos* extitisse videtur.—10 Ita etiam Ms. Voss. 1. 2. Dan. Ax. [Ed. Lamb. Bos. et recentt.] sed *devocaret* Ms. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Mag. *devoraret* Ed. Arg. Long.—11 *Nulla res* Ms. Voss. 2.—12 *Quam plures* Ms. Voss. 3.—13 *Efferrentur* Ms. Voss. 1.—14 *Admirandum* Ms. Leid. 3.—15 *Secuta* Ms. Voss. 1.

NOTE

* *Semper cum pedisequi cum nummis sunt secuti*] Hos hodie ab eleemosynis ministros dicimus. De Cimonis liberalitate, idem refert Plutarchus in Pericle.

* *Ne differendo videretur negare*]

Cui sententiæ illud P. Syri conforme est: 'Beneficium bis dat, qui dat celeriter.' Et illud Ausonii: 'Gratia quæ tarda est, ingrata est gratia: namque, Quæ fieri properat gratia, grata magis.'

VI.

LYSANDER.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Athenarum victor; decemviros Græciæ civitatibus imponit. 2. Cradellis in Thasios. 3. Reges tollere et oraculum corrumpere conatur; accusatus absolvitur: occiditur a Thebanis. 4. Lysander suus ipse accusator.

LYSANDER,^a Lacedæmonius,^b magnam reliquit sui famam, magis felicitate,^c quam virtute, partam. Athenienses enim in Peloponnesios³ sexto et vicesimo anno bellum gerentes confecisse apparet. Id qua⁴ ratione consecutus sit, latet. Non enim virtute sui exercitus, sed immodestia factum est⁵ adversariorum: qui quod dicto audientes imperatoribus suis non erant,^a dispalati in agris, relictis navi-

^a Qui quia suorum ducum mandatis minime obtemperabant.

1 *Lysandri vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—2 *Fortuna* Ms. Ernst.—3 *In Peloponneso* Ms. Leid. 2. in *Peloponnesios* Ms. Voss. 2. in *Peloponnesios* Ms. Voss. 3. [Ed. Lamb. Wetz.] in *Peloponnesios* Ed. Med. in *Peloponnesos* Ed. Arg. adversus *Pelop.* Ms. Ax. e glossemate. Mox *riges* Ed. Jens. Med. Par. Ald.—4 *Cesqua* Ms. Voss. 3. inde Struchtmeier. pag. 52. *nec qua*.—5 *Factum*

NOTÆ

^a *Lysander*] Aristocleti filius, ex Heraclidarum genere. Plutarchus in *Lysandro*.

^b *Lacedæmonius*] Apud Athenæum lib. vi. Mothacem eum fuisse asserit Theopompus. Idem quoque testatur Ælianus lib. xii. 48. 'Quod nomen imponebatur iis, quos Patres in Gym-

nasia locupletum exercitatum mitterent.' Alii Mothaces volunt fuisse conditione servos; a verbo Græco μόβατ, verna; vel μόδος, labor.

^c *In Peloponnesios*] Peloponnesii a Peloponneso dicti, peninsula quæ hodie Morea, de qua supra.

bus, in hostium venerunt potestatem. Quo facto Athenienses se⁶ Lacedæmoniis dediderunt.⁷ Hac victoria Lysander elatus, cum antea semper factiosus audaxque fuisset, sic sibi indulxit,⁸ ut ejus opera in maximum odium Græciæ Lacedæmonii pervenerint. Nam cum hanc causam Lacedæmonii dictitassent⁹ sibi esse belli, ut Atheniensium impotentem dominationem refringerent, postquam apud Ægos¹⁰ flumen Lysander classis hostium est potitus, nihil aliud molitus est, quam ut omnes civitates in sua teneret potestate,¹¹ cum id se Lacedæmoniorum causa facere simularet.¹² Namque undique, qui Atheniensium rebus studuissent, ejectis, decem delegerat¹³ in unaquaque civitate, quibus summum imperium potestatemque omnium rerum committeret. Horum in numerum¹⁴ nemo admittebatur, nisi qui aut ejus hospitio contineretur,^c aut se illius fore¹⁵ proprium fide confirmarat.^d

2. Ita decemviri potestate in omnibus urbibus constituta, ipsius nutu omnia gerebantur: cujus de crudelitate ac

^b Adeo se impotenter gessit.

^c Nisi qui vel hospitum ejus numero haberetur.

^d Vel se penitus ipsi addictum sacramento sponderet.

advers. Ms. Voss. 3.—6 *Se aberat* a Ms. Ax.—7 *Dederunt* Ms. Voss. 1. 3. Mendos. Ed. Jens. Med. Ald. [quod rectius esse putat Stav. ad ed. 3. laudatque Cortium ad Sall. B. Jug. c. 75. 6. ac Davis ad Cæs. de B. Civ. lib. III. 11.]—8 *Indulxit* Ms. Voss. 3.—9 *Dictassent* Ms. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Long. Tum bellum Ed. Arg. Long. Mox in Ed. Jens. Med. Arg. est in potentem, et in Arg. etiam refrigeret.—10 *Egos* Ms. Dan. eghos Ed. Jens. Med. Arg. Mox classe Ed. Ultraj. Dein est molitus Ms. Ax.—11 *In suo tenere pot.* Ms. Voss. 3.—12 *Simulavit* Ms. Voss. 2. sed a manu seci: *simularet*. Statim nanque Ed. Ald. Lamb. ubique.—13 *Delegarat* Ms. Voss. 1. sed supra notatum erat *delegerat*. Tum una quaque Ed. Jens. Med.—14 *In numero* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long.—15 *Se fore ill. propr.* Ms. Ax. Mox confirmarat etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Sed confirmaret Ed. Gebh. Keuch. Pat.

ⁱ *Decem virali* Ed. Jens. Med. Arg. ut mox cap. 3.—2 *Eadem* Ms. Ax.

NOTE

^a *Ægos*] Chersonesi Thraciæ fluvius, ad cujus ostia Atheniensium classis a Lysandro aut capta fuit aut summersa; sic dictus quasi Capræ fluvius. Plinius lib. II.

• *Decem delegerat*] Hos Xenophon

δεκαρχίας vocat lib. III. de rebus Græc. Athenis autem triginta præfecerat, decem vero Piræeo. Plutarch. Hi postea urbem oppresserunt, dictique sunt triginta tyranni. Xenophôn ibidem.

perfidia^f satis est unam rem, exempli gratia, proficere, ne de eodem² plura enumerando defatigemus³ lectores. Victor ex Asia cum reverteretur, Thasumque devertisset,⁴ quod ea civitas præcipua fide fuerat erga Athenienses, proinde⁵ ac si iidem⁶ firmissimi solerent esse amici, qui constantes fuissent inimici, eam pervertere concupivit.^h Vidit autem, nisi in eo occultasset voluntatem, futurum,⁷ ut Thasii dilaberentur,⁸ consulere⁹que rebus suis.ⁱ Itaque * * *

Voss. 2. sed supra notatum erat eodem.—3 Defatigemus Ms. Mend. Gif. Ax. Dan. Voss. 1. 2. 3. Ed. Stav. 1. 2. 3. [Heus. Ith. Harl. Tzsch. 2. Bip. Heinz. Pauff. et ego rescripsi.] Sed fatigemus Ed. Long. Lamb. [Bos. 1. 2. Wetzel.] reliquique editi nostri.—4 Divertisset [Ed. Bos. Stav. 1. 2.] Sed devertisset Ed. Steph. [Lamb.] Heus. recte; [et sic Ed. Stav. 3. et reh. recentior. atque ego reposui. Atque Bos. in indice in voc. devertere nostro loco devertisset, scil. ex itinere in urbem, legere jubet probatque. Add. Ernest. clavem Cie. voc. devertere, et Burm. ad Quintil. II. 3. fin. ad Petron. cap. 9. et ad Suet. Tib. cap. 12.] Pro Thasum Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Paris. Lamb. Thasum.—5 Perinde Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Mag. Long. Steph.—6 Idem Ms. Voss. 2. Ax. [iisdem Tzschuck. 1. 2.] Ceterum Long. et Mag. locum ita legunt: perinde ac si iidem firmissimi solerent esse inimici, qui constantes fuissent amici. Ed. Ultraj. in margine perinde ac si non iidem f. s. e. a. q. c. f. inimici. Ut Bosius edidit, ita est etiam in ed. Lamb. [Atqui Thasios, antea Lacedæmoniorum socios atque amicos, omnia prius expertos, triamque annorum obsidionem passos esse, quam sese Atheniensibus dederent, Ith. post Lambin. aliosque ex Thucyd. I. capp. 100. et 101. docuit.]—7 Futurum Ms. Voss. 2. 3. 1. (in quo tamen superscriptum erat futurum.) Mox Thasii Ed. Par. [Lamb.]—8 Dilaberentur Ms. Voss. 3. Post verba rebus suis in Ed. Lamb. Steph. Gebh. Pat. spatium trium versuum relictum, adjectis verbis his: 'Desideratur hic exemplum Lysandri crudelitatis et perfidiae in Thasios.' In reliquis editis nostris, Jens. Med. Paris. Ald. Mag. Long. conjunguntur cum sequentibus verbis, nullo intermisso spatio: [rebus suis....Itaque Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. Wetzel. Ith.]

NOTE .

^f Cujus de crudelitate ac perfidia] Hæc sunt illius perfidiae argumenta, quod dicere solebat, ubi leonina pelliculis non proficeret, vulpinam esse assuendam. Item, pueros taxillis, homines vero jurejurando fallendos. Vide Plutarchum, qui eum cum Sylla comparat.

² Thasumque devertisset] Insula nomen simul et civitatis; de qua supra in Cimone.

^h Eam pervertere concupivit] Id est, ab Atheniensium partibus ad Lacedæmoniorum partes eam abducere tentavit.

dæmoniorum partes eam abducere tentavit.

ⁱ Futurum, ut Thasii dilaberentur] Id est, ut aperte deficerent.

^j Consulereque rebus suis] Quandoquidem hic desunt nonnulla, conjiciendum est in iis quædam perfidiae Lysandri exempla narrari; et forte etiam quædam alia, propter quæ Ephori decemviralem potestatem ab eo in Civitatibus constitutam abrogarent. Vide ea de re Plutarchum in Lysandro, et Diodorum lib. XII.

3. Decemviralem¹ suam potestatem suam ab illo constitutam abstulerunt. Quo dolore incensus imit consilia, reges Lacedæmoniorum tollere. Sed sentiebat id se sine ope Deorum facere non posse, quod Lacedæmonii omnia ad oracula referre² consueverant. Primum Delphos³ corrumpere est conatus.⁴ Cum id non potuisset, Dodenam adortus est.⁵ Hinc quoque repulsus, dixit se vota⁶ suscepisse, quæ⁷ Jovi Hammoni solveret,⁸ existimans, se Afros⁹ facilius corrupturum. Hac⁹ spe cum profectus esset in Africam, multum¹⁰ eum antistites Jovis fefellerunt. Nam non solum corrumpi non potuerunt, sed etiam legatos Lacedæmona¹¹ miserunt, qui Lysandrum accusarent, quod

1 *Itaque hi decemvi.* Ms. Dan. Boeckl. Leid. 1. *et itaque aberat* a Ms. Voss. 1. 2. 3. [*Ita decemvi.* Schmied. Paufl.]—2 *Sui aberat* Ms. Dan. Boeckl. Leid. 1. Ax. Gronov. de pecun. vet. p. 647. legit: *Itaque hi decemvir. pot. ab illo constitutam.* [Schmied. *sui* de Lacedæmoniorum regibus intelligit, quod in illos primum effuderit ultionem, et vocc. *ab illo constitutam* ex glossa, ad explicandum *et suam* ab aliquo ascripta, male irrepsisse putat. Sed dissensum bene lateque declarat Tzschuck. ad ed. 2. Hic tamen ad ed. 1. *sui* ob præcedens *suam* haud probat et coniecerat *vi ob illo.*]—3 Sic Ms. Dan. [Ed. Lamb. Bos. et recentt.] Sed *id sine* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. Statim *Deorum ope* Ed. Mag.—4 *Deferre* Ms. Voss. 3. Sed supra notatum erat *referre.*—5 Sic etiam Ms. Ax. [Ed. Lamb. et recentt.] Sed *Delphi* Ms. Dan. Gif. Mendos. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. *Delphis*, (nti coniec. Bos.) Ms. Leid. 2. Ed. Paris. *Itaque Delphos* Ed. Steph. Gebh.—6 *Voto* Ms. Ax.—7 *Quæque Jovi* Ms. Voss. 1. *quæque Jovi* Ms. Voss. 3. Statim *Amoni* Ms. Voss. 2. *Hammoni* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Steph. Gebh. Mag. Pat. [Harl. Tzsch. 2. recte. v. Drakenb. ad Sil. Ital. 1. 39. Harl. ad Cellar. Orthogr. lat. p. 109. et 173. quare reposui. *Ammoni* vulgo.]—8 *Aphros* Ed. Par. Mox in Ald. est *corrupturum.*—9 *Ac spe* Ms. Voss. 3.—10 Sic etiam Ms. Dan. Sed multi Ms. Ax. Ed. Arg. Long. Mag.—11 *Lacedæmonem* Ms. Voss. 1. 2. 3. Ax. Dan. [Ed. Stav. 2. Tzschuck. 1. 2. Sed *Lacedæmons* Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. Heus. (eujus not. vid.) Harl. Bip. Ith. Heinr. Schmied.] *Lacedæmoni* Ed. Arg.

NOTE

¹ *Primum Delphos corrumpere est conatus*] Hos, nempe, qui in templo Apollinis Delphici Oraculis præerant.

⁵ *Dodenam adortus est*] Urbem Chaoniæ in Epiro Jovi sacram; ab hac urbe quernum illud nemus Dodoneum dictum, ubi templum et oraculum vetustissimum. Lege Sophoclem in Trachiniis, et Herodotum; qui multa de hoc oraculo fabulose scripserunt.

⁸ *Quæ Jovi Hammoni solveret*] Jo-

vis oraculum fuit in Libya, toto orbe celeberrimum, hic sub Arietis forma Jupiter colebatur. Vide Q. Cartium lib. iv. 7.

⁹ *Existimans, se Afros*] Afri ab Africa dicti, quæ tertia est Orbis terrarum pars, fere tota sub Zona torrida. Ideo autem se Afros facilius corrupturum putabat, quod sint lubricæ fidei; unde apud Livium, 'Frans plasquam Punica.'

sacerdotes fani¹² corrumpere conatus esset. Accusatus hoc crimine, iudiciumque absolutus¹³ sententiis, Orchomeniis missus subsidio,^o occisus est a Thebanis apud Haliartum.^{14p} Quam vere¹⁵ de eo foret iudicatum, oratio indicio fuit,¹⁶ quæ post mortem in domo ejus reperta est, in qua suadet Lacedæmoniis, ut, regia potestate dissoluta, ex omnibus dux¹⁷ deligatur ad bellum gerendum; sed ita scripta, ut Deorum videretur¹⁸ congruere sententiæ, quam ille se habiturum, pecunia fidens, non dubitabat. Hanc ei scripsisse Cleon Halicarnasseus^{19q} dicitur.

4. Atque hoc locoⁱ non est prætereundum factum Pharnabazi, satrapis^a regii.⁷ Nam cum Lysander præfectus classis in bello multa crudeliter avareque³ fecisset, deque his rebus suspicaretur ad cives suos esse perlatum, petiit^t a Pharnabazo, ut ad^s ephoros sibi testimonium daret,

Mox *adcurant* Ed. Mag.—12 *Phani* Ed. Jens. Med. Arg. Long.—13 *Absolutū* Ed. Arg. Mox *Orchomenis* Ms. Voss. 3. *Orchemenis* Ms. Dan. *Orchomotis* Ed. Mag.—14 *Alyarthum* Ed. Jens. Med. Arg. *Alyartum* Ed. Paris.—15 *Fere* Ms. Voss. 3. *vero* Ed. Jens. Med. Par. Tum *foret de eo* Ed. Arg. Mag. Long.—16 *Indicio, quæ, omisso rō fuit*, Ms. Voss. 1. *Inditio f.* Ed. Jens. Med. Arg.—17 *Dux* a Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Ax. aberat: statim *eligatur* Ms. Voss. 3. *Mendos*.—18 *Sed scripta, ut dicit, non videntur congruere sententiæ* Ms. Mendos. Voss. 3. *sed scripta, ut D. v. c. s.* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. Long. A Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. aberant. Statim *quo ille se hab.* Ms. Boecl. Voss. 2. *qua ille se h.* Ed. Jens. Med. Arg. *quod ille se hab.* Ms. Ax. Voss. 3. 1. in quo tamen supra notatum erat *quam*.—19 Ita etiam Ed. Long. [Lamb. Bos. et seqq.] *Sed Alicarnas* Ms. Dan. Gif. Sav. Put. *Halicarnas* Ms. Voss. 1. 3. *Alicarnaseus* Ms. Voss. 2. *Alycarnaseus* Ed. Arg. *Alycarnias* Ed. Jens. Med. Par.

1 *Hoc non* Ms. Leid. 1.—2 *Strapis r.* Ms. Voss. 2. *strapis regis* Ms. Ax. an *satrapæ*? [At utraque forma, *satrapis* et *satrapæ*, usum obtinet, Tzschuck. jam annotante.] Tum *Barnabazi...regis* Ms. Voss. 3.—3 *Avare fec.* Ms. Ax. Voss. 2. Ed. Arg. Long.—4 *Petiit abest* ab Ed. Long.—5 *Aut Ephoros* Ms. Voss. 3. sed a manu sec. *apud Eph.* Etiam in ed. Arg. est *aut Eph.* Ms. Ax. *aliud sibi*

NOTE

^o *Orchomeniis missus subsidio*] Orchomenus, seu Orchomenum, Bœotiæ oppidum, ad fluvium ejusdem nominis situm, cui olim Thebani tributum pependerunt. Strabo lib. ix. Fuit item ejus nominis in Arcadia, de quo non hic sermo est.

^p *Apud Haliartum*] Nomen urbis Bœotiæ, quam Haliartus Thersandri filius condidit. Strabo lib. ix.

^q *Cleon Halicarnasseus*] Nomen Sophistæ ex Halicarnasso, urbe Carie principis, juxta quam fons Salmasius, quo veteres crediderunt lavantium corpora effœminari.

^r *Pharnabazi, satrapis regii*] Hic alterius Pharnabazi filius, olim Darii et postea Artaxerxis satrapis, qui Alcibiadem interfecit. Diod. lib. xiv.

quanta sanctitate bellum gessisset, sociosque⁶ tractasset, deque ea re accurate scriberet: magnam enim ejus auctoritatem in ea⁷ re futuram. Huic ille liberaliter pollicetur: librum gravem⁸ multis verbis, conscripsit,⁹ in quo summis eum offert laudibus.⁹ Quem cum legisset probassetque, dum obsignatur,¹⁰ alterum pari magnitudine, [tanta similitudine]¹¹ ut discerni non posset, signatum subjecit, in quo accuratissime ejus avaritiam perfidiamque accusarat.¹² Hinc¹³ Lysander domum cum redisset, postquam de suis rebus gestis apud maximum magistratum,¹⁴ quæ voluerat, dixerat, testimonii loco librum¹⁵ a Pharnabazo datum tradidit. Hunc, summoto Lysandro, cum ephori cognoscent,¹⁶ ipsi legendum dederunt. Ita ille imprudens ipse suus¹⁷ fuit accusator.

* *Prolixam epistolam exaravit et ponderosam.*

ephoros.—6 *Socioque* Ms. Voss. 3. *Mox de eaque re* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Pat.—7 *In ejus re* Ms. Voss. 3. *Mox hinc ille* Ed. Jens. Med. Paris.—8 *Gravem* etiam Ms. Boecl. Ax. Sed *grandem* Ms. Dan. Gif. Ed. Ultraj.—9 *Ita quoque* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. (nisi quod in Ald. uti in Long. est in quibus, quod etiam in ed. Patav. e Jens. laudatur.) Lamb. Bos. 1. 2. [Wetz.] Sed *in quibus eum summis fert laudibus* Ms. Gif. Voss. 3. Ed. Ultraj. *in quo eum sum. fert laudibus* Ms. Dan. Voss. 1. Ed. Gebh. *in quo sum. eum fert laud.* Ed. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Tzschuck. 1. 2. Itb. Bip. Heinr. Schmied.] In Ms. tamen Voss. 3. vitiose erat scriptum *ferre*, [unde Heus. conjec. ferret.] *In quo s. e. offert laudibus* Ms. Ax. *in quo s. e. laudibus offert* Ed. Mag.—10 *Dum signatur* Ms. Boecl. Voss. 2. 3. Ed. Arg. Long. *dum designatur* Ed. Jens. Med. Par. Ald. *dum signaretur* Ed. Mag.—11 *Tanta similit.* erant in Ms. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Ax. Leid. Dan. Ed. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Bos. 2. Patav. Stav. 1. 2. 3. Heus. [et reliquis recentt. sine unicinis.] Sed in aliis libris, ut Ms. Mendos. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Kench. Bos. 1. non leguntur.—12 *Accusavit* Ms. Voss. 3. *accusaret* [Ms. Ax. Ed. Vorst.] Ed. Patav.—13 *Hunc* Ms. Voss. 1. 2.—14 *Maximos magistratus* Ms. Leid. 1. uti conjec. Grævius ad Justin. II, 10.—15 *Libro* Ms. Voss. 1. 2. *Mox summoto* Ms. Voss. 3. [Ed. Heus. Stav. Tzschuck. Bip. Harl. Heinr. Schmied. Sed *summoto* rell.]—16 *Cognovissent* Ms. Voss. 2. Ax. *cognoscerent* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Long. Pat. male. *Mox ipsæ* Ms. Voss. 2. et *dederunt aberat* a Ms. Voss. 3.—17 *Sui* Ms. Ax. et *fuit abest* ab ed. Ald. male: [v. Harl. not.]

VII.

ALCIBIADES.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Excellens in virtutibus et vitiis. 2. Juvenis educatio et mores. 3. Dux contra Syracusanos. In suspitionem venit. 4. Domum revocatus an fugit. Lacedæmoniis inservit. 5. Lacedæmoniis suspectus transit ad Persas. Atheniensibus reconciliatur. 6. Gloriose excipitur. 7. In invidiam recidit. In Thracia prospere pugnat. 8. Civibus Atticis bene consultit. 9. In Asiam transit. 10. In Phrygia interficitur. 11. Alcibiadis laus et vituperatio.

ALCIBIADES, Cliniae filius,* Atheniensis. In hoc^a natura, quid efficere possit, videtur experta. Constat enim inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, nihil eo^b fuisse excellentius, vel in vitiis, vel in virtutibus. Natus^c in amplissima civitate,^b summo genere, omnium ætatis suæ^c multo formosissimus,^c ad omnes res aptus, consilii^cque plenus. Namque Imperator fuit summus et^d mari et terra : disertus,

1 *Alcibiadis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald.—2 *In quo* Ms. Leid. 1. [Ed. Wetz.] Statim *quid natura* Ms. Dan.—3 *Illo* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Lamb. Long. Mag. Boecl. Keuch. Bos. 1. Pat. [eo Ed. Bos. 2. et rell.]—4 Ita etiam Ms. Ernst. Gif. Put. Sav. Sed *nam* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb.—5 *Civitatis suæ* Ms. Ox. *ætatis* omisso *re suæ* Ms. Voss. 1. *ætates* Ed. Mag.—6 Ita Ms. Leid. 1. Boecl. Ax. Sed *mari* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Mag. Boecl. Keuch. Bos. 1. In Ed. Hens. [Bip. Wetz.] verba *n.....terra* uncis sunt inclusa. Sed bene dissentit Tzschuck. ad ed.

NOTÆ

* *Cliniæ filius*] Vide Plutarchum in Alcibiade.

^b *Natus in amplissima civitate*] Id est, Athenis.

^c *Omnium ætatis suæ multo formosissimus*] Alcibiadis forma a Petronio celebratur; et a Val. Max. lib. vii. 9. præstantissima dicitur.

ut inprimis dicendo valeret: quod⁷ tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei dicendo posset resistere: dives;⁸ cum tempus posceret, laboriosus,⁹ patiens; liberalis, splendidus, non minus in vita, quam victu:⁹ affabilis, blandus, temporibus callidissime inserviens.⁹ Idem, simul ac se remiserat,¹⁰ neque causa suberat, quare animi laborem perferret, luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur; ut omnes admirarentur,¹¹ in uno homine tantam inesse¹² dissimilitudinem, tamque diversam naturam.

2. Educatus est in domo Periclis:¹³ privignus enim ejus¹⁴ fuisse dicitur;¹⁵ eruditus a Socrate:¹⁶ socrum habuit Hip-

* Ubi ille animum relaxaverat.

2.)—7 Sic Ms. Dan. Gif. Boecl. Leid. 1. Voss. 1. Ax. Sed et tanta Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Lamb. Keuch. Bos. 1. Pat. Heusing. verba quod... resistere uncis inclusit. [Neque ista placent Tzschuck.]—8 Ita Ms. Gif. Dan. Mendos. Voss. 1. Sed deinde Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Ald. Long. Heus. [Bip. Ith. Heinr:] idem Ed. Lamb. Steph. Boecl. [Wetz. Schmied.] quod placet. Epamin. 3. Nepos docere vult, Alcibiadem fuisse ad omnes res aptum, eum fuisse excellentem et in vitiis et in virtutibus.—9 Non minus...victu absunt ab ed. Ultraj. in victu Ms. Ax. Mox callidissime Ms. Voss. 1. et serviens Ms. Dan. Leid. 2.—10 Premiserat Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Statim neque causa etiam Ms. Dan. Leid. 1. Ax. Sed nec causa Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long. Lamb. Keuch. Pat.—11 Admirantur Ed. Gebh.—12 Tantam esse Ms. Mendos. Boecl. Ox. Ax. (a quo etiam rō in aberat ante rō uno,) Voss. 1. 2. Ed. Arg. Long. tantam Ed. Jens. Med. Par. Ald. Pat. tantam morum Ed. Mag. Steph. Gebh. tantam esse morum dissim. Ed. Long.

1 Pericli Ms. Leid. 1. Dan. ut Neocl. II. 1.—2 Ita etiam Ms. Ax. Dan. Sed priv. en. suus Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long.—3 Societate

NOTÆ

⁷ Dives; cum tempus posceret, laboriosus] Id a Nepote referri videtur, quasi inter se pugnent divitiæ et labor, in Alcibiade tamen convenient.

⁹ Temporibus callidissime inserviens] Illum Chamæleonti non abaimilem fuisse scribit Plutarchus; quem etiam in eo vincebat, quod Chamæleon colori candido se simulare non potest.

¹³ Educatus est in domo Periclis] Viri inter Athenienses clarissimi, plurimumque auctoritate pollentis; adeo ut per quadraginta annos remp. gubernaverit. Plutarchum vide.

Delph. et Var. Clus.

¹⁴ Privignus enim ejus fuisse dicitur] Immo sororis filium Diod. Suidas, Aul. Gellius, lib. xxv. 17. fuisse asserunt; quod tamen facile conciliari potest: nam revera si Pericles non Alcibiadis, at saltem uxoris ejus vitricus fuit, quia Hipponici filiam, quam Hyparetam vocat Plutarchus, Alcibiades uxorem habuit; hujus vero Hipponici conjugem in uxorem postea duxit Pericles. Plutarch. in Pericle.

¹⁶ Eruditus a Socrate] Philosopho Atheniensi, qui, Apollinis Oraculo,

Nep.

I

ponicum, omnium Græca lingua loquentium ditissimum;⁴ ut, si ipse fingere vellet,⁵ neque plura bona reminisci,⁵ neque majora posset consequi, quam vel fortuna vel natura tribuerat.⁶ Ineunte adolescentia amatus est a multis more⁷ Græcorum: in eis a Socrate, de quo mentionem facit Plato¹ in Symposio.¹ Namque cum induxit commemorantem, se pernoctasse cum Socrate, neque aliter ab eo surrexisse, ac filius a parente debuerit.⁸ Postea quam robustior est factus, non minus multos amavit, in quorum amore, quoad licitum⁹ est, odiosa multa delicate¹⁰ jocoseque fecit: quæ referremus, nisi majora potioraque¹¹ haberemus.

3. Bello Peloponnesiaco¹ hujus consilio atque auctori-

⁵ *Ut, si ipse excogitare cuperet.*

Ms. Voss. 1.—4 *Om. Græca lingua eloquentia ditiss.* Ms. Dan. Mendos. Gif. [Ed. Bos. Stav. 1. 2. Wetz. Brem. qui tamen probat Heusing. emendationem.] Sed *omn. Gr. l. eloq. disertissimum* Ms. Boeckl. [Thott. probatque Schlegel diss. cit. p. 72.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Ald. Long. Boeckl. Pat. *omnium Græcorum divitissimum* Ed. Lamb. Steph. *omnium Græca lingua loquentium divitissimum* Ed. Heus. [Ith. Bip. Harl. Stav. 3. Ita quoque Tzschuck. 1. 2. et Schmied. nisi quod leg. *ditissimum*.] Certe vulgatam repudiat vel res vel lingua. [Quare, cum Hipponicus a nemine laudetur ab eloquentia, ego cum aliis viris doctis reposui Heusingeri emendationem, servato *τῇ ditissimum*; quamvis Wetz. eam vocaret insolentem.]—5 [*Eminisci* h. e. excogitare, ea, quæ mens fingit, aperire, indicare, legendum censuit Heus. ad h. l. et in Emendationum libro, edito a Frid. Hensing. Gothæ 1751. p. 402. assentitque Bremi in not. at dissentiunt Stav. ad ed. 3. in primis Tzschuck. qui putat, *reminisci* aut positum esse pro *comminisci*, aut proprie valere, ex omni memoria aliquid repetere. Verba, neque maj. consequi posset, Schmied. superflua esse, præter necessitatem opinabatur in Lexico.]—6 *Quæ ....tribuerant* Ms. Leid. 1. *quam vel natura vel fortuna tribueret* Ms. Dan.—7 *Amore Gr.* Ms. Gif. Dan. Leid. 1. Statim in *eis Socrate* Ms. Dan. Ax. in *eis Socratem* Ms. Voss. 2.—8 *Debuerat* Ms. Leid. 1.—9 *Quo adlic.* Ed. Ald.—10 *Delicata* Ms. Voss. 2.—11 *Potiora* Ms. Dan.

1 *Peloponnesio* Ms. Dan. Leid. 1. Ed. Keuch. Heus. [Ith. Bip. Heinr. Harl. Tzschuck. 2. Schmied. Sed *Peloponnesiaco* Brem. Stav. qui ad ed. 3. defendit, quia incolæ quidem vocentur *Peloponnesii*, bellum vero ipsum *Peloponnesiacum*. Cum unico n. *Peloponnesiaco* Ed. Wetz.] *Peloponnesio* Ms. Voss. 2. *Peloponneso* Ms. Voss. 1. [quæ quidem falsa scriptura confirmat probabiliorum aliorum lectionem *Peloponnesio*.] Mox *auctoritate*, omisso *τῇ* atque, Ed.

NOTÆ

omnium sapientissimus est judicatus.

¹ *De quo mentionem facit Plato* De amore illo lege Aristophanem in Nubibus.

¹ *In Symposio* Id est, in libro qui

inscribitur Symposium, seu Convivium.

² *Bello Peloponnesiaco* De quo Thucydides.

tate Athenienses bellum Syracusanis indixerunt: ad quod gerendum ipse dux delectus est. Duo præterea collegæ dati, Nicias et Lamachus.⁴ Id cum appareretur, prius quam classis exiret, accidit, ut una nocte omnes Hermæ,¹ qui² in oppido erant Athenis, dejicerentur,⁴ præter unum, qui ante januam erat Andocidi. Itaque ille postea Mercurius Andocidis^m vocitatus est.⁵ Hoc cum appareret, non sine magna multorum consensione⁶ esse factum, quod non ad privatam,⁷ sed ad publicam rem pertineret, magnus multitudini timor⁸ est injectus, ne qua repentina vis in civitate existeret, quæ libertatem opprimeret populi.⁹ Hoc maxime convenire in Alcibiadem videbatur,¹⁰ⁿ quod et potentior et

Gebh.—2 *Micia et Lamauchus* Ms. Leid. 1. *Nitia et Lam.* Ms. Voss. 1. *Nicias* Ed. Lam. Ms. Voss. 2. *Mitia et Lammachus* Ms. Dan. *Nicias et Lamacus* Ed. Jens. Med. Arg. Mox *appareretur* Ed. Med.—3 *Quæ* in Ed. Jens. Med. Mox *Athenis* forte glossema: [Forte pro *oppido* legendum esse *foro* coniecit Stav. ad ed. min. et tert. Sed vulgatam lect. tuetur Bremi].—4 *Deiceretur* Ms. Dan. *deicerentur* Ms. Voss. 2. Leid. 1.—5 *Qui ante januam erat, Andocides vocatus est* Ms. Boecl. *qui ante januam erat Andocidi. Itaque ille postea Mercurius Androclydes vocitatus est* Ms. Dan. *qui....itaque ille postea Mercur. Androclidis vocatus est* Ed. Ultraj. *qui ante januam Androclidi, Androclidisque vocatus est* Ms. Ox. *qui ante januam erat Androclides; itaque ille postea vocit. est* Ms. Leid. 2. *qui ante januam erat; itaque ille p. Merc. Androclides vocitatus* Ms. Voss. 1. *qui ante j. er. Andocidis; itaque i. p. Androclis Hermes vocitatus est* Ms. Voss. 2. *qui ante januam erat Androclydes vocitatus est* Ms. Ax. *qui ante januam Andocidis erat, Andocidisque Hermes vocatus est* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. *qui ante januam ejus erat Andocidesque vocitatus est* Ed. Mag. *qui....Andocidesque vocatus est* Ed. Long. *qui ante januam ejus erat Androclydesque vocatus est* Ed. Par. *qui ante j. erat Androclydesque v. e. Ed. Ald. qui a. j. e. Androclides vocatus est* Ed. Jens. Med. *qui ante j. e. Androclides vocitatus est* Ed. Arg. In ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Bip. Schmied. Wetz. Heinr.] pro *Andocidi*, [quod leg. quoque in edd. Stav. 1. 2. Harl. Itb.] etiam est *Andocidis*. Taylor in Leett. Lysiac. p. 690. s. p. 252. tom. II. Reisk. auctor est, locum in Ma. vetusto melius hoc pacto legi, *ante januam Andocidis erat. Itaque ille postea Mercurius Andocidis vocatus est.* [Add. Harl. prol. de Mercurii statu, &c. in Opusc. p. 473. sq. de nostro loco.] —6 *Confusione* Ms. Leid. 2. Mox *quæ non* Ms. Boecl. Ax. Voss. 2.—7 *Privatum* Ed. Jens. Med. et *sed publicam* Ms. Leid. 2. Ed. Mag.—8 *Timor aberat* a Ms. Leid. 2.—9 *Quæ populi lib. opprim.* Ed. Lamb. Patav.—10 *Videbantur*

NOTÆ

1. *Omnes Hermæ*. Id est, Mercurii status lapideæ quadratæ, et ad cubi figuram conformatæ, nimirum sine manibus, et quorum capita mutari poterant: unde Cicero ad Atticum lib. I. 'Hermæ,' inquit, 'illi tui Pen- telici cum capitibus æneis, de quibus

ad me scripsisti, nunc admodum me delectant.' Ideo autem sine mani- bus, quod omnia, ut inquit Festus, sermo sine manibus conficiat.

2. *Andocidis*. Andocides, unus ex decem præcipuis Athen. Rhetoribus.

3. *Hoc maxime convenire in Alcibia-*

major quam privatus, existimabatur. Multos enim liberalitate devinxerat, plures etiam opera forensi¹¹ suos reddiderat.^c Quare fiebat, ut omnium oculos, quotiescumque¹² in publicum prodisset,¹³ ad se converteret, neque ei par quisquam¹⁴ in civitate poneretur. Itaque non solum spem in eo¹⁵ habebant maximam, sed etiam timorem, quod et obesse plurimum^o et prodesse poterat. Aspergebatur etiam infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur:^p quod nefas erat more Atheniensium: idque non ad religionem, sed ad conjurationem pertinere existimabatur.

4. Hoc crimine in concione¹ ab inimicis compellabatur.² Sed instabat tempus ad bellum proficiscendi. Id ille intuens,³ neque ignorans civium suorum consuetudinem,

^c Plurimos pariter iudicio defensos sibi conciliarat.

^d Reatu illo ad causam dicendam eum advocarii compellebant.

Ms. Leid. 2.—11 *Opere* Ms. Sav. *opera forensis* Ed. Mag.—12 *Quotiescumque* Ms. Voss. 1. Ed. Arg. Long. [Conf. Cellar. Orthograph. lat. ed. Harl. cum hujus additament. p. 336. Auctore Pontedera in Antiquitatum Latinarum Græcarumque enarrationibus atque explicat. Patav. 1740. 4. p. 20. *totiens* est, cum *tot* vices sint, et *quotiens*, cum *quot* vices sint.]—13 *Prodissent* Ms. Leid. 2.—14 *Quisquam* aberat a Ms. Leid. 2.—15 *In eo spem* Ed. Steph. Gebh. Kench. Mag.

1 Ita e conj. Cl. Puteani Lambinus, in cujus tamen editione ubique scribitur *contio*, uti in Justino Bongarsius edidit. sed in *contentionem* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Ald. Steph. Gebh. Keuch. Mag. Patav. [Tzschuck. 2. et probat Wetz.] in *contentione* Ms. Mendos. Dan. Gifan. Boecl. Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long.—2 Ita Ms. Dan. Gif. Boecl. Voss. 1. 2. [Ed. Lamb. Bos. et plurimæ recentt.] Sed *compellebatur* Ms. Mendos. Leid. 2. Ax. Ed. Med. Ald. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [Wetz. et Tzschuck. ad ed. 1, placuit, et vero ab hoc in ed. 2. in textum est receptum.]—3 *Intuens* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Heus. [Tzschuck. 1. 2. Harl. Ith. Bip. Schmied. atque ego id reposui.] Sed *metuens* Ms. Boecl. [Ed. Bos. Stav. 1. 2. (ad quam ille contra Heus. multis tueri studuit *τὸ metuens*)

NOTÆ

dem videbatur] Non directe id factum Alcibiadi imputatum esse quidam scribunt; sed Argis qui privato tunc Alcibiadis hospitio continebantur, quique omnes propterea a civibus concisi sunt. Diod. lib. xiii.

^o *Quod et obesse plurimum*] Ad hoc refertur, quod Timon ille hominum osor unum Alcibiadem amabat; quod magno malo illum aliquando Atheni-

ensibus fore præsigiret.

^p *Quod in domo sua facere mysteria dicebatur*] Id est, Cereris sacra, Justino teste, lib. v. ab initio; quæ quidem nocte fiebant, eaque revelare nefas: at vero duplicis erant generis, magna seu quinquennialia, et parva seu triennialia; quæ de re consula Plin. lib. xxiv.

postulabat, ut,⁴ si quid de se agi vellent, potius de præsente⁵ quæstio haberetur, quam absens invidiæ crimine accusaretur. Inimici vero ejus quiescendum in præsenti,⁶ quia noceri⁷ non posse intelligebant, et illud tempus expectandum decreverunt, quæ exisset,⁸ ut sic absentem aggredirentur: itaque fecerunt. Nam postquam in Siciliam eum pervenisse crediderunt, absentem, quod sacra violasset, reum fecerunt. Qua de re cum ei nuntius a magistratu in Siciliam missus esset,⁹ ut domum ad causam dicendam rediret, essetque in magna spe provinciæ bene administrandæ, non parere noluit,¹⁰ et in trierem,¹¹ quæ ad eum deportandum erat¹² missa, ascendit. Hæc¹³ Thurios in Italiam pervectus,⁴ multa secum reputans de immoderata civium suorum licentia, crudelitateque erga nobiles, utilissimum ra-

et 3. Brem. Wetz. At nihil præcessit, quod metueret: v. Schmied.]—4 *Ut unciis inclusit* Heus. [ac Schmied.] et abesta Ms. Boecl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Mag. Par. Ald. [Schmied. atque a librariis suppletum esse videtur Tzschuckio.]—5 *Præsenti* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav.—6 *In præsentia* Ed. Mag. Steph. Gebh.—7 *Ita* Ms. Gif. Dan. Boecl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. et recc.] Sed *nocere* Ms. Leid. 1. et supra scr. in Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Mag. *nocere se ei* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Pat. [quod ferri posse, putat Wetz.]—8 *Quo si exisset, abs. aggr.* Ms. Leid. 1. *quo si ex. ut abs. aggr.* Ms. Boecl. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. Patav. [probatque Heus. in not.] *quo si ex. ut sic abs. aggr.* Ms. Voss. 2. *quo si existet, ut a. a. Ms. Voss. 1. quo ex. ut si abs. ag. Ms. Leid. 2. et adgred.* Ed. Long. [itaque fec. est et ita fec. nec mutandum cum Oudendorp. in idque fecerunt.]—9 *Est* Ms. Voss. 2. Ed. Ox. Dein *essetque magna spe* Ed. Jens. Med. Par. Ald.—10 *Voluit* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag.—11 *Trierem* [Ms. Thott.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. [Ith. Tzschuck. 1. 2. Heinr. Schmied. Sed *trierem* Bos. 2. Stav. 1. 2. 3. Ith.]—12 *Sic* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. [Tzschuck. 1. 2. Bip. Ith. Heinr. Wetz. Schmied. quos ego sum secutus. Sed *erat dep.* Ed. Bos. 2. Stav. Brem.]—13 *Hæc Thur.* Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. Ed. Heus. [Stav. 3. Bip. Ith. Heinr. Harl. Wetz. Schmied. et ego, ut oratio suaviore connexionem procederet, recepi: hæc Thur. Ms. Leid. 2. [ac Thur. Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. Brem. cum antiquiori-

NOTÆ

⁴ *Hæc Thurios in Italiam pervectus* Thurios, ab oppido Thurio inter Crathim et Sybarim amnes sito; unde Thurina regio, ex qua Aug. Cæsaris majorea oriundi erant. Sueton. Olim

et ipsum oppidum Sybaris dicebatur. De ea urbe Diodorus lib. xii. et Strabo lib. vi. Porro legitur *Thurii*, *orum*; et *Thurium*, *rii*.

tus¹⁴ impendentem evitare tempestatem, clam se a custodibus subduxit, et inde primum Elidem,¹⁵ deinde Thebas venit. Postquam autem se capitis damnatum, bonis publicatis, audivit, et, id quod usu venerat, Eumolpidas¹⁶ sacerdotes a populo coactos, ut se devoverent, ejusque devotionis quo testatior¹⁷ esset memoria, exemplum, in pila lapidea incisum, esse positum in publico; Lacedæmonem demigravit. Ibi, ut ipse prædicare consueverat,¹⁸ non adversus patriam, sed inimicos suos,¹⁹ bellum gessit; quod iidem²⁰ hostes essent civitati. Nam cum intelligerent,²¹ se plurimum prodesse posse²² reipublicæ, ex ea ejecisse,²³ plusque iræ suæ, quam utilitati communi, paruisse. Itaque hujus consilio Lacedæmonii cum Persarum²⁴ rege amicitiam fecerunt: deinde Deceliam²⁵ in Attica munierunt,*

* *Ut se diris devincerent, et quo execrationis illius memoria magis innotesceret.*

~~~~~

bus.]—14 *Raptum* Ms. Leid. 2.—15 *Elidem* Ms. Leid. 2. Statim *dein* Ms. Dan.—16 *Olympiadas* Ms. Ax. Leid. 2. Ed. Arg. Long. (qui jam vidit, *Eumolpidas* legendum esse:) *Olympidas* Ms. Dan. Voss. 1. 2. Sav. Put. Gifan. *Olympiade* Ed. Jens. Par. *Olympiade* Ed. Med.—17 *Testatio* Ms. Leid. 2.—18 *Consueverat* Ed. Arg. Long. et *ut ipse pr. consueverat* in parenthesi in ed. Mag.—19 *Suos* aberat a Ms. Leid. 2.—20 *Eidem* Ms. Dan. Leid. 2.—21 *Cum illi int.* Ed. Long.—22 *Posse* est in Ms. Dan. Boecl. Ax. Leid. 2. [Ed. Bos. et plurimis recentt.] Sed abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. [Wetz. cui languet *ut posse*: uncinis inclus. Ed. Harl.]—23 *Ejecisse* Ms. Leid. 2. In ed. Long. locus legitur, [aut, iudice Magio, depravatus est] sic: *nam cum illi intelligerent, se plurimum obesse reip. quod ex ea illum ejecissent: videbat eos plus iræ suæ, quam utilitati communi paruisse*: [post *ejecisse* deesse *se*, animadvertit Schmied.]—24 *Perse* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Par. *Persie* Ed. Ald.—25 *Deinde Celeam* Ms. Leid. 2. *dein Deceleam* Ms. Voss. 1. *deinde Deceleam* Ms. Voss. 2. Ed. Arg. Long. Steph. [nec

NOTÆ

^r *Elidem*] Peloponnesi regionem in Occidentali tractu non procul ab Olympia. Virg. Georg. III.

^s *Deinde Thebas*] Bæotiae oppidum ad Ismenum amnem, cui proximus mons Cithæron, Sphynxis fabula clarius.

^t *Eumolpidas sacerdotes*] Eumolpidæ, ab Eumolpo quodam Rege, quem Ægyptii generis fuisse refert Diodorus. Vel, ut aliis placet, ab alio quodam Eumolpo, Atheniensis poeta, quem

Snidas Musæi poetæ, quidam Orphei filium dicunt. Hic ante Homerum fuisse traditur.

^u *Ut ipse prædicare consueverat*] Exstat apud Xenophontem lib. 1. 10. hac de re popularis excusatio et absolutio.

^v *Deinde Deceliam in Attica munierunt*] Agri Attici locus est, de quo frequenter loquitur Thucydides; quo munito, Lacedæmonii Atheniensibus reditus cum e regione, tum ex argenti

præsidioque perpetuo ibi²⁶ posito in obsidione Athenas tenuerunt. Ejusdem opera Ioniam a societate averterunt Atheniensium. Quo facto, multo superiores bello esse cœperunt.

5. Neque vero his rebus¹ tam amici Alcibiadi sunt facti, quam timore ab eo alienati. Nam cum acerrimi viri præstantem prudentiam in omnibus rebus cognoscerent; pertimmerunt, ne caritate patriæ ductus aliquando ab ipsis descisceret, et cum suis in gratiam rediret. Itaque tempus ejus interficiundi² quærere instituerunt. Id Alcibiadi diutius celari³ non potuit. Erat enim ea sagacitate, ut decipi non potest, præsertim cum animum attendisset ad cavendum. Itaque ad Tissaphernem⁴ præfectum regis Darii se contulit. Cujus cum in⁵ intimam amicitiam pervenisset, et Atheniensium, male gestis in Sicilia rebus, opes senescere, contra Lacedæmoniorum⁶ crescere videret; initio cum Pisandro⁷ prætore,⁸ qui apud Samum⁹ exercitum habebat, per internuntios colloquitur, et de reditu suo facit mentionem. Erat enim eodem, quo⁸ Alcibiades, sensu, populi potentiæ non amicus, et optimatum⁹ fautor. Ab hoc¹⁰ destitutus,⁷ primum per Thrasybulum Lyci¹¹ filium⁸ ab

male. Græc. Δεκέμεια.] Statim in *Africa* Ms. Leid. 2.—26 *Ibi perp.* Ms. Dan. Ax.

1 *His verbis rebus* Ms. Voss. 2.—2 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2. 3.] Sed *interficiendi* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Heus. [et rell.] *interficiendi* Ms. Leid. 2.—3 *Celari* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—4 *Tissaphernem* Ms. Leid. 2. *Thysaphernem* Ms. Voss. 1. Dan. Ed. Med. *Tisaphernem* Ms. Voss. 2. Ed. Arg. Long. *Tysaph.* Ed. Jens. *Tysaph.* Ed. Par.—5 *Cujus cum int.* Ms. Leid. 2.—6 *Lacedæmonium* Ms. Leid. 2.—7 *Pysandro* Ms. Voss. 1. *Pidico* Ms. Leid. 2. *Pisancho* Ed. Jens. Med. Par.—8 *Quo aberat a* Ms. Voss. 2.—9 *Optimatum* Ms. Voss. 1. *Statim fautor* Ms. Voss. 2.—10 *Adhoc* Ms. Mendos. *Mox Trasyb.* Ms. Voss. 1.—11 *Lyci* Ms. Dan. Gif. Mendos. Axen. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2.

NOTE

fodinis intercipient, et veluti obsidione Athenas tenebant. Vide Isocratem in oratione de Pace.

* *Cum Pisandro prætore*] Scilicet, Atheniensium.

* *Qui apud Samum*] Samos, vel Samo, insula est Icarii maris, ab Ionia

brevi freto discreta, nec procul ab Epheso, olim Junoni dicata, quod in ea nata esse crederetur. Est et alia in mari Ægæo ad Thraciam, quæ idcirco Samothracia dicitur.

* *Ab hoc destitutus*] Legendum videretur, *ad hoc*; quod idem est ac

exercitu recipitur, præterque fit apud Samum: post suffragante Theramene^a populiscito¹² restituitur, parique absens imperio præficitur simul cum Thrasybulo et Theramene. Horum imperio¹³ tanta commutatio rerum facta est, ut Lacedæmonii, qui paulo ante victores vigerant, perterriti¹⁴ pacem peterent. Victi enim erant quinque præliis terrestribus, tribus navalibus:^b in quibus ducentas¹⁵ naves triremes amiserant, quæ captæ in hostium venerant potestatem. Alcibiades simul cum collegis receperat Ioniam, Hellespontum, multas præterea urbes Græcas, quæ in ora sitas¹⁶ sunt Asiæ: quarum expugnarant complures;¹⁷ in his Byzantium.^c Neque minus multas consilio ad amicitiam

~~~~~

Heus. Bipont. Ith. Stav.] Sed *Licet* Ms. Leid. 2. *Lyci* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Keuch. Bos. 1. Pat. [Tzschuck. 1. 2. Brem. Heinr. Harl. Wetz. et ego reposui. Sic enim infra in vita Thrasybuli cap. 1. et *Θρασύβουλος δὲ τοῦ Λόκου* est ap. Thucyd. VIII. 75. Add. Schlegel. l. c. p. 95.] —12 Sic Ms. Dan. Ax. Gif. Leid. 1. Ed. Ultraj. [Bos. 2. et rell. recentt.] Sed *plebiscito* Ms. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. *plebiscito* Ms. Leid. 2. Voss. 1. —13 Sic etiam Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. 2. [Tzschuck. 1. 2. Wetz.] Sed *horum in imperio* Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Arg. Long. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Harl. Ith. Brem. Schmied. Pauff.] —14 *Perterriti* Ms. Voss. 1. *Perterriti* Ed. Jens. Med. —15 *Trecentas* Ms. Ax. —16 *Hora* Ms. Dan. et *sita* Ms. Voss. 2. Ax. —17 Sic etiam Ms. Dan. Mendos. [Ed. Bos. 2. Heus. et rell. recentt.] Sed *quar. exp. quam plures* Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. in quo tamen erat *expugnaverant*: ut Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. primo ediderant: *qu. expugnaverant quamplures* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. in duabus tamen posterioribus est *expugnaverat*. Mox *Bisantium* Ms. Voss. 2. *Bacantium* Ms. Leid. 2. *Bizantium* Ed. Jens.

NOTÆ

præterea: ita ut hic foret sensus: Ad hoc destitutus: Præterea ab amicis desertus. Nam a Pisandro non destitutus, immo adjutus, scribit Thucydides. Tamen ex eodem Thucydide legitur revera ab eo fuisse destitutum postea, et eo invito ab Atheniensibus Alcibiadem fuisse receptum, et rerum summæ præpositum. Vide lib. VIII. sub finem. Atque adeo nihil mutandum esse arbitror.

^a *Per Thrasybulum Lyci filium*] Thrasybulus Atheniensis dux, exul factus, comparato exercitu omnia Athenis restituit, exulesque, quos inter Alci-

biades erat, plebiscito reduxit. Cicero Philipp. I. et Val. Max. lib. IV. 1.

^b *Suffragante Theramene*] Nobili Atheniensis, Agnonis filio. Vide Thucydidem, lib. VIII.

^c *Tribus navalibus*] Quorum postremum ad Cyzicum, in quo Alcibiades Mindarum Lacedæmoniorum ducem interfecit. Xenoph. lib. I.

^c *In his Byzantium*] Proditione captum refert Xenophon, et proditorum nomina recenset lib. I. In quo consentiunt Diodorus lib. VIII. et Plutarchus in Alcibiade.

adjunxerant, quod in captos clementia¹⁸ fuerant usi.⁴ Inde² præda onusti, locupletato exercitu, maximis rebus gestis, Athenas venerunt.

6. His cum obviam universa civitas in Piræum³ descendisset,⁵ tanta fuit omnium expectatio visendi Alcibiadis, ut ad ejus triremem vulgus conflueret, proinde³ ac si solus advenisset. Sic enim populo erat persuasum, et adversas³ superiores, et præsentēs secundas res accidissee ejus opera. Itaque et Siciliæ amissum,⁴ et Lacedæmoniorum victorias culpæ suæ tribuebant,⁵ quod talem virum e civitate expulissent.⁵ Neque id sine causa arbitrari videbantur. Nam postquam exercitui præesse cœperat, neque terra neque mari hostes pares esse potuerant.⁶ Hic ut navi⁷ egressus est, quanquam Theramenes et Thrasybulus eisdem rebus præfuerant, simulque venerant in Piræum, tamen illum unum⁸ omnes prosequiebantur et, id quod

⁵ Quamobrem et quod Siciliam amisissent, et Lacedæmonii vicissent, imputabant.

Med. Arg. Long.—18 *Dementia* Ed. Jens. Med.—19 *Ita* Ms. Dan. Ax. Ed. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Kench. in Ed. Jens. Med. Debebat scribi in. Mox *honusti* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Tum *locupletato* Ms. Voss. 1.

1 *Pyreum* Ms. Leid. 2. *Piræum* Ms. Voss. 2. Ed. Par. ubique. *Pyreum* Ed. Arg. ubique, Long. [*Pyreum* Ed. Bos. 2. Stav. Wetz. Heus. Bipont. vitiose; et tamen paulo post in ed. Bos. recte scriptum est *Piræum*; Gr. enim *Πειραιός, Πειραιεύς*. Quare ego cum Mag. Lamb. et rell. recentt. hic correxī *Piræum*, et sic quoque suavit Schlegel l. c. p. 68.]—2 *Perinde* Ed. Med. Arg. Paris. Ald. Steph. Gebh. Boeckl. [Bos. 2. Stav. 1. Heus. Ith. Wetz. Schmied. Bip. Brem.] Sed *proinde* Ms. Dan. Leid. 2. Ed. Lamb. [Stav. 2. 3. (qui laudat Oudend. ad Jul. Cæs. III. B. Civ. cap. 1. p. 661.) Tzschuck. 1. 2. quos sum secutus.]—3 *Adversus* Ed. Jens. Med.—4 Sic Ms. Dan. Gif. Leid. 2. Ed. Par. Ald. Sed *amissum imperium* Ms. Voss. 1. *admissum* Ms. Ax. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Westerhov. ad Terent. Eun. 1. 2. 81. conjecit *Siciliam amissum*: [sed v. Stav. ad ed. 3.]—5 *Extulissent* Ed. Med. Mox *causa* Ms. Leid. 2. Dein *cœperat* Ed. Arg. Long.—6 *Potuerunt* Ed. Arg. Long.—7 *Ut e navi* Ms. Leid. 1. 2. Mox *isidem* Ed. Mag.—8 *Unum illum* Ms. Dan. Voss. 1. Ax. Leid. 2. Statim *omnes* aberat a Ms. Leid. 2. et deinde idem liber exhibebat *persequiebantur*: quæ ipsa lectio est Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag.

NOTE

⁴ *Clementia fuerant usi*] Nam Byzantinis urbem suam reddiderunt, nec in eos sævierant. Diodorus lib. XIII.

⁵ *His cum obviam universa civitas in*

Piræum descendisset] De glorioso Alcibiadis in Patriam reditu, lege Xenophontem lib. 1. 10. et Justin. lib. v. 4.

nunquam antea usu venerat,⁹ nisi Olympiæ victoribus, coronis aureis æneisque vulgo donabatur.^f Ille lacrymans^g talem benevolentiam civium suorum accipiebat, reminiscens¹⁰ pristini temporis acerbitatem. Postquam astu¹¹ venit,^h concione advocata, sic verba fecit,ⁱ ut nemo tam ferus fuerit, quin ejus casum lacrymarit, inimicumque his¹³ se ostenderit, quorum opera patria pulsus fuerat; proinde¹⁴ ac si alius populus, non ille ipse, qui tum flebat, eum sacrilegii damnasset.^h Restituta ergo¹⁵ huic sunt publice bona: iidemque¹⁶ illi Eumolpidæ¹⁷ sacerdotesⁱ rursus resacrare¹⁸ sunt coacti, qui eum devoverant:⁴ pilæque illæ,¹⁹ in quibus devotio fuerat scripta,ⁱ in mare præcipitatae.

7. Hæcⁱ Alcibiadi lætitia non nimis² fuit diuturna. Nam cum ei³ omnes essent honores decreti, totaque respublica

⁹ In urbem reversus.

^h Iterum ad eum sacris restituendum compulsi sunt, qui eum a sacris arcuerant.

ⁱ Quibus execratio insculpta erat.

solenni permutatione.—9 *Evenerat* Ed. Arg. Long. usu venerat Ed. Jens. *usuenerat* Ed. Med.—10 *Reminisci* Ms. Dan.—11 *Asty* Ed. Ald. Lamb. Boecl. Keuch. [Bos. 1. 2. Wetz.] Sed *astu* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Stav. 1. 2. 3. Pat. Heus. [Tzschuck. et rell. v. ad II. 2. 8:] Statim cepit, e conc. Ms. Voss. 2.—12 *Facit* Ms. Voss. 2. Tum causam ed. Ultraj.—13 *Iis se* Ms. Voss. 1. Mox epulus Ms. Voss. 2.—14 *Perinde* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Pat. [Sed melius *proinde* Ed. Lamb. Bos. et rell.]—15 *Ergo* aberat a Ms. Leid. 2.—16 *Eidemque* Ms. Voss. 2. Ax. Leid. 2. *Iidem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.—17 *Olympidæ* Ms. Mendos. Gif. Dan. Voss. 1. 2. Leld. 2. *Olympiadæ* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Olmvide* Ms. Ax. Statim sacerdotes ac Ceryces Ed. Ald. Lamb.—18 Ita Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. [Bos. Heus. et rell.] Sed *resacrare* Ed. Gebh. Keuch.—19 *Pilæque illas* Ms. Ax. Voss. 2. et Boecl. a manu sec. et *præcipitare* iidem.

1 *Hoc Alc.* Ms. Voss. 2. In ed. Arg. est *læticia* ubique.—2 Sic Ms. Gif. Mendos. Boecl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. et rel. recc.] Sed *minus* Ed. Long. Lamb. Mag. Pat. [Stav. 2. s. ed. min. quod temporis brevitati exprimendæ aptius videtur Heusing.] *nimis* Ms. Dan.—3 *Ei* aberat a Ms. Leid. 2.

NOTE

^f *Coronis aureis æneisque vulgo donabatur*] Sunt qui legant, *coronis aureis, tæniisque*: ego vero vulgatam lectionem sequor, ita ut hic sit verborum sensus: nimirum, Alcibiadem pro cujuscunque facultatibus duplici coronarum genere donatum; a divitibus quidem, aureis; a pauperibus vero,

æneis. Ita Gebhardus in Alcibiade.

^g *Ille lacrymans*] Præ gaudio.

^h *Sacrilegii damnasset*] Id est, Cerebris mysteriorum sacrum silentium violasse.

ⁱ *Iidemque illi Eumolpidæ sacerdotes*] Vide paulo supra.

domi bellicue tradita, ut unius arbitrio gereretur; et ipse postulasset, ut duo sibi collegæ darentur, Thrasybulus et Adimantus,⁴ neque id negatum esset: classe jam⁵ in Asiam profectus, quod apud Cymen⁶ minus ex sententia rem gesserat, in invidiam⁷ recidit. Nihil enim eum non efficere posse ducebant. Ex quo fiebat, ut omnia minus prospere gesta ejus⁸ culpæ tribuerent, cum eum aut⁹ negligeret aut malitiose fecisse loquerentur: sicut tum¹⁰ accidit. Nam corruptum a rege capere Cymen noluisse, arguebant. Itaque huic maxime putamus malo fuisse¹¹ nimiam opinionem ingenii atque virtutis.⁴ Timebatur enim non minus, quam diligebatur; ne secunda fortuna magnisque opibus elatus,¹² tyrannidem concupisceret. Quibus rebus factum est, ut absenti magistratum abrogarent, et alium in ejus

⁴ Quamobrem ex immoderata expectatione quam de prudentia et ejus fortitudine conceperant, hoc præsertim malum oriri putamus.

Statim omnes essent Ms. Dan. Leid. 2. [Ed. Bos. Stav. Heus. Ith. Brem. Schmied.] Sed essent omnes Ed. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. [Wetz.] essent omisso *et omnes* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. essent aberat a Ms. Ax. Voss. 2.—4 *Thrasybulus et Adimantus* Ms. Voss. 1. *Trasib. et Adim.* Ed. Ald.—5 Sic Ms. Ax. Aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Pat.—6 *Symen* Ed. Long. et Mag. etiam sect. 2.—7 *Invidiam*, omisso *et in*, Ms. Leid. 2.—8 *Ejus* aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Leid. 2. Ax.—9 *aut eum* Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. Mox *loqueretur* Ms. Leid. 2.—10 Ita Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Long. [Bos. Heus. et rell. recc. præter Tzschuck. 2. in qua legitur *tunc*.] Sed tamen Ms. Leid. 2. Abest ab Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Paulo post Tzschuck. ad ed. 2. conjic. *Cymen voluisse*.]—11 *Maximo malo imputamus causam fuisse* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. *maxime imputamus malo causam f.* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. *maxime putamus malo causam fuisse* Ms. Voss. 1. [Ed. Harl. Similiter Stav. 3. et Tzschuck. nisi ut in ed. 1. esset *fuisse causam*, in ed. 2. autem *et causam*, quia langueat, uncinis includeretur:] *maxime imputamus malo fuisse* Ms. Dan. [Lectio Lamb. a Bosio recepta, est quoque in ed. Stav. 1. 2. Heus. Ith. Brem. Bip. Wetz. Schmied. Heusing. tamen in notis conjecit, *huic maxime malorum putamus causam fuisse*: et consentit Kapp. etiam suspicatus *huic maximorum putamus malorum c. f.* Bremi autem putabat, si *et causam*, forsam minus recte ejectum, retineatur, legendum esse *malorum fuisse causam*.]—12 *Elatus opibus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh.

NOTE

⁵ Quod apud Cymen] Urbs est Æolicarum urbium maxima, et fere metropolis.
 lidis prope Lesbium insulam, Pemp. lib. i. quæ et Cuma dicta est,

locum substituerent. Id ille ut audivit, domum reverti noluit, et se Pactyen¹³ contulit,¹⁴ ibique tria castella communivit,¹⁵ Bornos, Bisanthen, Neontichos:¹⁶ manuque collecta¹⁶ primus Græciæ civitatis¹⁷ in Thraciam introiit, gloriosius existimans barbarorum præda locupletari, quam Graiorum. Qua ex re creverat cum fama, tum opibus,¹⁸ magnamque amicitiam sibi cum quibusdam regibus Thraciæ pepererat.

*****

Keuch. melius, puto. Mox in Ed. Arg. factum, omisso τὸ est.—13 Probat hanc lectionem Weaseling. ad Diodor. Sic. tom. 1. p. 600. [et sic ex Bos. 2. rescripserunt Heus. et rell. recentt.] Sed *Pataram* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *Pateram* Ms. Ax. Voss. 2. in cuius marg. notata erat glossa 'proprium nomen loci.' *Pactyes* Ms. Leid. 2. *Pactya* Ms. Dan. *Pethye* Ms. Voss. 1. *Perinthum* Ed. Lamb. Sav. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. *Patav. Parinthum* Ms. Long. *Petye* Ms. Sav. *patere pactis* Ms. Put.—14 *Communivit* Ed. Ald. Stav. 2.—15 [*Bisanth.* Ed. Tzschuck. 1. 2. Harl. Ith. Brem. Heinr. Schmied. quia codd. quidam exhibent vel *Bisan* vel *Biram*; et ego rescripsi. *Byzanth.* Bos. 2. Stav. Heus. Wetz.] *Biziam, Themeontichos* Ms. Leid. 2. *Byzam, Themeontichos* Ms. Voss. 1. *Byzam, Themeonticos* Ms. Voss. 2. *Biram, Themeonticos* Ed. Jens. Med. Par. Ald. *Bizam Themeonticos* Ed. Arg. Long. Mag. *Byziam Themeonticos* Ed. Lamb. Steph. Boecl. Bos. 1. *Bisan* Ms. Ax. *Byziam Macrontichos* Ed. Gebh. Keuch. [*Neontichos* Ed. Heinr. *Neontichos* rell.]—16 Ita Ed. Long. Lamb. [Bos. et seqq.] Sed *conjecta* Ms. Dan. Mendos. Voss. 1. Leid. 2.—17 *Civitatis* legebatur in Ms. Leid. 2. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. et recentt. præter Cellar. nec non Schmied. qui reposuerunt *civitates Thracia*; sed forsân, uti in nota scripsit, dare voluit *civitates in Thracia*, et vertit, summum virum Græciæ se contulisse ad gentes Thracicas: et Wetz. in not. assentit Cellario.] In ed. Ald. est *civitates in Thracia*. Abest τὸ *civitatis* ab Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. *Patav. Claud. Civilis s. Withos.* in Obs. miscell. nov. Nov. a. 1740. p. 153. aq. conjec. *primus Græciæ privatus in Thraciam introiit*. [Riclef. *privatus* legere malit pro *primus*. Sed Tzschuck. ad ed. 2. bene animadvertit, mirum esse, si in voc. tam noto aberraverint omnes librarii.] Statim in *Threciam* Ms. Dan. Sic etiam mox s. 5. et cap. 9. 1. Dein *gloriosus* Ms. Leid. 2.—18 Ita Ms. Dan. Voss. 1. Sed *creverat fama tum opibus* Ms. Voss. 2. Ax. *creverat tum fama tum op.* Ms. Leid. 1. *creverat fama*, omissis ceteris, Ms. Leid. 2. *crev. fama cum op.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Keuch. Bos. 1. *crev. ejus fama cum opibus* Ed. Lamb. Steph. Boecl. A verbis *Qua ex re* incipit cap. 8. in ed. *Patav.*

NOTÆ

¹³ *Et se Pactyen contulit*] Alii legunt *Perinthum*, alii aliter. *Pactye* urbs est Thraciæ ad Propontidem.

¹⁴ *Bornos, Bisanthen, Neontichos*] *Bornos* non alibi mihi occurrissæ meminî. *Bisanthe*, vel *Bysia*, vero est arx regum Thraciæ, a Teræ nefando crimine hirundinibus inijsa. Plin. lib. iv. 11. *Neontichos, Νέον τεῖχος*,

Thraciæ oppidulum, haud procul Heraclea et Perinthe. *Macrontichos*, ut quidam legunt, oppidum est Thraciæ, non procul ab Isthmo Chersonesi, sic dictum a longo muro, quem Miltiades ibi a Propontide ad Melanem sinum duxit, Chersonesum a reliqua excludens Thracia. Plin. ibidem.

¹⁸ *Cum quibusdam regibus Thraciæ*]

3. Neque tamen a caritate¹ patriæ potuit recedere. Nam cum apud Ægos² flumen³ Philocles,⁴ prætor Atheniensium, classem constituisset suam; neque longe abesset Lysander,⁵ prætor Lacedæmoniorum, qui in eo erat occupatus, ut bellum quam diutissime duceret, quod ipsis pecunia a rege⁶ suppeditabatur, contra Atheniensibus exhaustis, præter arma et naves,⁷ nihil erat super:⁸ Alcibiades ad Atheniensium venit exercitum,⁹ ibique præsentem vulgo agere coepit:¹⁰ si vellent, se coacturum Lysandrum aut dimicare, aut pacem petere:¹¹ Lacedæmonios eo nolle configere classe,¹² quod pedestribus copiis plus quam navibus valerent; sibi autem esse facile,¹³ Seuthem regem Thracum deducere,¹⁴ ut eos terra¹⁵ depelleret: quo facto, necessarie aut classé conflicturos, aut bellum composituros.¹⁶ Id etsi vere dictum Philocles¹⁷ animadvertibat, tamen postulata facere noluit; quod sentiebat, se, Alcibiade recepto, nullius momenti apud exercitum futurum; et si quid secundi evenisset, nullam in ea re suam partem fore;¹⁸ contra ea, si quid

¹ Hicque præsentibus militibus proponere orsus est.

² Nullatenus se gloriæ participem futurum.

~~~~~

1 *Charitate* Ed. Par. Ald. ubique. Mox *recedere potuit* Ms. Ax. Voss. 2.—2 *Ægos* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—3 *Philocles* Ms. Voss. 1. *Philopedes* Ms. Leid. 2. *Philocles* Ed. Long. *Philocles* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Atque sic quoque paulo inferius.—4 Verba a rege aberant a Ms. Ax.—5 *Navis* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long.—6 Sic editi nostri vett. omnes. [etiam Ed. Stav. 1. Brem. Wetz. Tzschuck. 1. 2.] Sed *ad exercitum venit Atheniensium* Ms. Dan. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Steph. Gebh. Boeckl. Kench. Heus. Stav. 2. 8. [Ith. Heinr. Schmied. Harl.]—7 *Lysand. dimicare aut pacem petere responderet* Ms. Leid. 2. Voss. 1. *Lys. dimicare aut pac. petere. Respondet* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. *Lys. dim. aut p. pet. respondet* Ed. Par.—8 *Classé conf.* Ms. Dan. Statim quot Ed. Ald.—9 *Fatale* Ms. Leid. 2. Statim *Seuthem* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Kench. Pat. *Seucem* Ed. Jens. Med. Par. *Seuci* Ed. Arg. *Scotym* Ed. Ald. *Uthen* Ms. Ax. Tum *Thresum* Ms. Dan. ut c. 9. 2.—10 *Inducere* Ed. Ultraj.—11 *Eum ex terra* Ms. Boeckl. Voss. 2. add. not.—12 *Conflicturum...compositurum* Ms. Boeckl. Leid. 2. Dan. Voss. 2. Ax.—13 *Philocles* Ms. Leid. 2. *Philocles*

NOTE

Hæc Diodorus lib. viii. Medocum et Seuthem vocat.

² *Apud Ægos flumen*] Thraciæ, de quo jam supra.

³ *Neque longe abesset Lysander*] Tunc

enim erat Lampasæ quæ urbs est in ora Asiæ ad Propontidem. Vide Strabonem lib. iii.

¹³ *Nihil erat super*] Anastrophe, pro, nihil supererat.

adversi accidisset, se unum ejus¹⁴ delicti futurum reman. Ab hoc discedens Alcibiades, 'Quoniam,' inquit, 'victoriæ patriæ repugnas, illud moneo; juxta hostes¹⁵ castra habeas nautica: periculum est enim, ne immodestia militum nostrorum¹⁶ occasio detur Lysandro nostri¹⁷ opprimendi exercitus.' Neque ea res illum fefellit. Nam Lysander, cum per speculatores comperisset, vulgum¹⁸ Atheniensium in terram prædatum exisse, navesque pæne inanes relictas, tempus rei gerendæ non dimisit, eoque impetu totum bellum¹⁹ delevit.*

9. Et Alcibiades, victis Atheniensibus, non satis tuta eadem loca sibi arbitratus,¹ penitus in Thraciam se supra Propontidem abdidit,² sperans ibi facillime suam fortunam oculi posse. Falso.³ Nam Thraces,⁴ postquam eum cum magna pecunia venisse senserunt, insidias ei⁵ fecerunt: qui⁶ ea, quæ apportarat, abstulerunt, ipsum capere non potuerunt. Ille cernens, nullum locum sibi tutum in Græcia, propter potentiam Lacedæmoniorum,⁷ ad Pharnabazum in Asiam transiit:⁶ quem quidem⁷ adeo sua cepit humanitate,*

* *Eaque aggressionis bellum penitus confecit.*

* *Cui quidem suæ urbanitatis causa tam gratus fuit.*

Ms. Voss. 1.—14 *Eis del.* Ed. Ald.—15 *Hostem* Ms. Voss. 2. Ax. [quæ lectio jure placet Stav. in not.].—16 *Vestrorum* Ms. Dan. Ax.—17 *Vestri* Ms. Dan. Ax. nostris in ed. Stav. 2. operarum peccato.—18 *Vulgus* Ed. Ultraj. [Sed hand necessaria est hæc mutatio: v. Harl.] Mox *prædatam* Ed. Med. Arg.—19 *Bellum totum* Ms. Dan.

1 Ita Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. [Ed. Bos. et rell. recentt.] Sed *arbitrans* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—2 *Posse. Falso.* Ita et Ms. Dan. Sed *posse falso* Ed. Long. Sed *falso* Ms. Ax. v. Gronov. ad Liv. XLII. 64. 4.—3 *Thraces* Ms. Leid. 2.—4 *Ei aberat* a Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—5 *Quia ea* Ms. Leid. 2. Statim *apportarat* Ms. Dan. Ax. Voss. 2. 3. Leid. 2. Ed. Keuch. Heus. [Stav. 3. Harl. 1th. Heinr. Wetz. Schmied. Pauß.] Bene: [Vulg. etiam ed. Brem. *apportavit.*] Tum *abstulerant* Ms. Voss. 2. Ed. Long.—6 *Transiit* Ms. Voss. 1. *transiit* Ms. Leid. 2.—7 *Quandoquidem* Ed. Mag. Dein

NOTE

¹ *Penitus in Thraciam se supra Propontidem abdidit*] In Bithyniam profugisse ait Plutarchus; quod non prorsus alienum est a Nepotis mente; nam et Thraces Bithyniæ partem incolebant, atque ipsi Thraces Bithyni

dicti, postquam in Asiam transfretassent. Unde Claudjanus: 'Thyni Thraces eant, quæ nunc Bithynia fertur.' Vide Plin. lib. I. 31.

⁷ *Propter potentiam Lacedæmoniorum*] Qui, devictis Atheniensibus, ter-

ut eum nemo in amicitia⁸ antecederet. Namque ei Grunium⁹ dederat in Phrygia^a castrum, ex quo quinquagena¹⁰ talenta vectigalis capiebat.¹¹ Qua fortuna Alcibiades non erat contentus, neque Athenas victas Lacedæmoniis servire poterat pati.¹² Itaque ad patriam liberandam omni ferebatur cogitatione. Sed videbat, id sine rege Persarum¹³ non posse fieri: ideoque eum amicum sibi cupiebat adjungi, neque dubitabat, facile se consecuturum, si modo ejus conveniundi¹⁴ habuisset potestatem. Nam Cyrum^b fratrem ei bellum clam parare, Lacedæmoniis adjuvantibus, sciebat: id si ei¹⁵ aperuisset, magnam se [ab eo]¹⁶ initurum gratiam videbat.

10. Hæc^c cum moliretur, peteretque a Pharnabazo ut ad regem mitteretur; eodem tempore Critias^a ceterique

capit Ed. Arg. Long.—8 *Amiciciam* Ed. Med. *amicitiam* Ed. Par.—9 *Grunium* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Arg. *Grimium* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Par. Ald. *Grynium* Ed. Long. Mag. Steph.—10 Ita Ms. Dan. Mendos. Ed. Ald. Ultraj. [Bos. 2. et rell. recentt.] Sed *quinquaginta* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. *quadringena et sexagena* Ms. Gif. Boecl.—11 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *habebat* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Patav.—12 Sic Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *pati* (omisso *τῷ poterat*) Ed. Gebh. Keuch.—13 *Perse* Ms. Dan. Leid. 2. Ax. Voss. 1. a quo etiam aberat *τὸ rege*. Statim *fieri non posse* Ms. Leid. 2.—14 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. 2. Stav. Harl.] Sed *conveniendi* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. [et rell. recentt.]—15 *Tò ei aberat* a Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. Long. Inclusit in sua edit. uncinis Heus. [Item Stav. in ed. 3. qui in notis, multus de ellipsi hujus pronominis, suspicatur, posse vel *τὸ ei* vel *τὸ ab eo*, quod etiam multi codd. non agnoscunt, facile abesse; nec non Harl. Tzschuck. 1. 2. Schmied.] tum *apper*. Ed. Med. Arg.—16 Uncini absunt ab Ed. Lambin. Steph. Long. Mag. Gebh. Boecl. Bos. 1. Patav. [Brem.] recte: [ac Wetz. quod sensus illa desideret, uncinos haud admittit, ea tamen parenthesi inclusit.] Verba ipsa aberant a Ms. Dan. Boecl. Ax. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. repugnante numero.

1 *Hoc* Ms. Dan. Voss. 1. Ax. Tum *molliretur* Ms. Voss. 2. Statim *preterque* Ms. Leid. 2.—2 *Chrysiās* Ms. Leid. 2.—3 *Miserat* Ed. Arg. Long. *miserant*

NOTE

rae et maris imperium obtinebant.

^a *Grunium dederat in Phrygia*] Legitur et Grynium in exemplis Basilienis. De hoc Castro loquitur lib. III. de reb. Græc.

^b *Sine rege Persarum*] Artaxerxe,

qui Dario successerat.

^a *Nam Cyrum*] Artaxerxis fratrem, et Darii filium, cui Pater testamento legaverat civitates, quarum præfectus erat: Justin. lib. v. 11.

^v *Eodem tempore Critias*] Triginta

tyranni Atheniensium certos homines ad Lysandrum in Asiam miserunt,³ qui eum certiores facerent, nisi Alcibiadem sustulisset, nihil earum rerum⁴ fore ratum, quas ipse Athenis constituisset. Quare, si suas res gestas manere vellet, illum persequeretur. His Laco⁵ rebus⁶ commotus statuit, accuratius sibi agendum cum Pharnabazo.⁶ Huic ergo renuntiat, quæ regi cum Lacedæmoniis essent,⁷ irrita futura,⁸ nisi Alcibiadem vivum aut mortuum tradidisset.⁷ Non tulit hoc⁸ satrapes; et violare clementiam, quam regis opes minui, maluit. Itaque misit Sysamithren et Bageum⁹ ad Alcibiadem interficiendum, cum ille esset

² Illi igitur abnegat Regi cum Lacedæmoniis quicquid fœderis esse.

Ed. Mag.—4 *Rerum* abest ab Ed. Med. Arg.—5 Sic Ms. Dan. Ax. Sav. (in quo tamen erat *Lacon*: v. Oudendorp. [et Bürmann.] ad Lucan. i. 214.) Voss. 2. Leid. 2. [Ed. Bos. et rell. recc.] Sed *Lacon rebus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. *lactoribus* Ms. Gif. Put. Bav. Mox *accurantius* Ms. Leid. 2.—6 *Ag. cum Pharn. societatem* Ms. Voss. 2. Boecl. Leid. 1. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long.—7 *Mort. tradidissent* Ms. Leid. 2. *mort. sibi tradidisset* Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. *mort. trad. stare non posse* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Postrema verba nata videntur e glossemate. Scripserat quis ad verba: *quæ regi... futura*, interpretamentum *societatem stare non posse*. Hæc postea a librariis ineptis distracta, et alieno loco collocata suspicor.—8 *Hunc* Ms. Leid. 2. *hanc* Ms. Voss. 2. Ax. Mox *clam*. Ed. Med. Arg. ubique.—9 *Susametrem et Gageum* Ms. Leid. 2. *Susametrem et Bageum* Ms. Voss. 1. *Susametrem et Bageum* Ms. Dan. *Susamithrem et Bageum* Ms. Mendos. Ed. Sav. *Sisamethem et Bagram* Ed. Jens. Med. Par. *Susametrè et Mageum* Ed. Arg. Mag. *Sysamethem et Bagoam* Ed. Ald. Lamb. Keuch. et *Bagoam* Ed. Pat. *Susamithrem et Mageum* Ed.

NOTÆ

Tyrannorum apud Athenienses immatissimus. Cic. Tusc. Quæst. lib. i. 96.

³ *His Laco*] Id est, Lysander, Laco [vel Lacon] dictus, quia Lacedæmon erat in Laconia.

² *Huic ergo renuntiat, quæ regi cum Lacedæmoniis essent*] Aliquid sane hic supplendum esse, aut restituendum putarem, hoc fere modo: *Huic ergo renuntiat fœdera, quæ Regi cum Lacedæmoniis essent, stare non posse*: nisi renuntiare idem esset, ac irritum facere. Unde Cic. ad Atticam 'renuntiare conductionem,' id est, irritam

facere: 'Renuntiare alicui hospitium,' idem Cicero. Quod idem est ac si Gallice diceretur, *Déclarer à quelqu'un qu'on renonce au droit d'hospitalité avec lui*. Renuntiare vitæ. Sueton. *Déclarer qu'on renonce à la vie*.

¹ *Itaque misit Sysamithren et Bageum*] Sysamithren Pharnabazi patrum fuisse quidam volunt ex Plutarcho, quod nomen Persicum est. Bageum vero, vel Bagoam, non tam nomen esse proprium, quam commune, apud Persas Eumuchum significans, verisimile est.

in Phrygia,* iterque ad regem compararet.¹⁰ Missi clam vicinitati,^a in qua tum Alcibiades erat, dant negotium,¹¹ ut eum interficiant. Illi, cum eum ferro aggredi¹² non audent, noctu ligna contulerant circa casam eam,¹³ in qua quiescebat, eamque succenderunt: ut incendio conficerent,¹⁴ quam manu superari posse diffidebant. Ille autem, ut sonitu flammæ est excitatus,¹⁵ etsi gladius ei¹⁶ erat subductus, familiaris sui subalare telum eripuit.^b Namque erat cum eo quidam ex¹⁷ Areadia hospes, qui nunquam discedere voluerat.¹⁸ Hanc sequi se jubet, et id, quod in præsentia

* Ministri latenter iis, quibus tum vicinus Alcibiades erat, curam imponunt.

^a Servi sui pugionem extrahit.

Long. Steph.—10 *Pararet* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Kench. *compararet* etiam Ms. Leid. 2. Voss. 2. Dan. et Edd. nostri reliqui veteres, [et recentiores] omnes.—11 *Missi clam in civitatem*, in q. t. A. erat, introeunt; quibus datum negotium Ms. Mendos. Etiam in Ms. Voss. 1. pro vicinitati erat in civitatem; sed in marg. vicinitati: et in Ms. Leid. 2. et Voss. 2. datum negot. pro dant negot.—12 *Cum ferro*, omisso *ut aggredi*, Ms. Leid. 1. cum ferro aggr. Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. Ed. Arg. Ald. Long. Mag. eush [eum] ferro aggr. Ed. Heus. cum securo aggr. Ms. Mag. Ed. Jens. Med. Par.—13 *Circa stramineam* Ms. Leid. 2. circa samineam Ms. Gif. Sav. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Ald. Mag. circa Samineâ Ed. Arg. Par. Long. circa sanneam Ms. Boeckl. Voss. 2. Ax. circa Samenam Ms. Pat. circa samneam Ms. Dan. Mendos. circa Samperum Ms. Voss. ap. Mag. circa domum stramineam Ed. Lamb. Steph. circa stramineam casam Ed. Patav. [Add. Stav. ad maj. et min. edit. atque Harl.]—14 *Conficeretur* Ms. Ax. Voss. 2. Ed. Arg. Long. Mag. Sed conficerent Ms. Dan. [et rell. edit.]—15 Ita Ms. Boeckl. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. Ax. [Ed. Bos. 2. Heus. et rell.] Sed ille ut in son. fl. excit. Ms. Bav. ille autem in son. flammæ excit. Ed. Jens. Med. Par. Mag. ille autem in son. fl. excitatus Ed. Ald. ille autem ut son. fl. exc. Ed. Bos. 1. ille aut. sonitu fl. excitatus Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Statim etsi etiam Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Sed quod Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Pat.—16 *Ei aberat* a Ms. Ax. Mox telum Ed. Arg. ubique, et eripuit Ms. Voss. 2.—17 *Quidam cum eo ex Arc.* Ms. Leid. 2. Etiam in Ms. Voss. 1. 2. erat *ut ex*, non item in Ms. Sluisqu.—18 Ita Ms. Dan. Sed discedere ab eo vol. Ed.

NOTE

* *Cum ille esset in Phrygia*] Minoris Asia: regiane, Carie, Lydiæ, Mysiæ, et Bithyniæ finitima; duplex est, superior et inferior; in hæc postrema citum erat Ilium, ad montis Idæ radices.

^a *Clam vicinitati*] Hanc vicinitatem Melitæam vocatam scribit Athenæus

Delph. et Var. Clas.

Nb. XVII. Quam urbis nomen esse volunt Geographi; hancque fuisse Phrygiæ civitatem testatur idem Athenæus ibidem cap. 13.

^b *Familiaris etsi subalare telum eripuit*] Quod sica est, seu pugio, sic dictum quia ejus erat brevitatis, ut sub alia gestari posset.

Nep.

K

vestimentorum fuit, arripuit.¹⁹ His in ignem ejectis, flammæ vim²⁰ transiit. Quem ut barbari incendium effugisse [eminus]²¹ viderunt, telis missis interfecerunt,^d caputque ejus ad Pharnabazum retulerunt.²² At mulier, quæ cum eo vivere²³ consuevit, muliebri sua veste contextum, ædificii incendio mortuum cremavit, quod ad vivum interimendum erat comparatum. Sic Alcibiades, annos circiter quadraginta natus, diem obiit supremum.

11. Hunc, infamatum a plerisque,^f tres gravissimi historici summis laudibus extulerunt: Thucydides,¹ qui ejusdem ætatis fuit; Theopompus,^g qui fuit post^a aliquanto natus; et Timæus.^h qui quidem duo maledicentissimi,

Long. ab eo disc. vol. Ms. Ernst.—19 Arripuit Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Heus. Patav. [Stav. 3. Harl. Tzsch. 1. 2. Bip. Ith. Heinr. Schmied. Panfl. et ego recepi, quod sequitur transiit.] Sed arripit Ms. Dan. [Ed. Bos. 2. Wetz. Brem. Stav. 1.] erripuit Ms. Boecl. abripit Ed. Stav. 2. [Ricklef.]—20 Flammium Ms. Voss. 1. fl. viam Ed. Ald. Statim transiit etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed transit Ed. Kench.—21 Effugisse, omisso τῷ ἑμίνῃ, Ms. Boecl. Ax. effug. eminus Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Kench. Bos. 1. Pat. [Ith. Wetz.] In Ms. Leid. 1. et Dan. legitur τὸ ἑμίνῃ post τὸ τῆς; [atque viderunt, telis ἑμίνῃ missis, Bremi, Heinr. (qui tamen τὸ ἑμίνῃ uncinis inclusit,) et Tzschuck. in ed. 2. melius dederunt. Harl. conjec. viderunt, eminus telis missis] uti extat in ed. Gebh.—22 Rettul. Ed. Jens. Med. Arg.—23 Vivere abest ab ed. Ultraj. Sed erat etiam in Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. Statim consuevit Ms. Dan. [Ed. Bos. 2. Heus. et recc. fere omnes.] Sed consueverat Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. [Ith.]

1 Tacyd. Ed. Jens. Med.—2 Qui post Ms. Ax. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. qui [fuit] post Ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck.] Dein Thimæus Ms. Leid. 2. Thy-

NOTÆ

^c His in ignem ejectis] Ut nempe suo pondere vim flammæ obruerent.

^d Telis missis interfecerunt] Varii varia de Alcibiadis morte referunt; alii in cubiculo in quo dormiebat crematum esse dicunt, ut Justin. lib. v. 8. his verbis: 'Cum occidi aperte non posset, vivus in cubiculo in quo dormiebat, crematus est.' Contra vero Aristoteles lib. vi. 29. de natura animalium, in Elapho Asiæ monte occubuisse memorat, in quo monte omnes cervæ scissa sunt aure.

^e At mulier, quæ cum eo vivere consue-

rat] Alii Timandram vocant, ut Plutarchus, quam Laidis Corinthiæ matrem fuisse refert. Alii Theodotam, ut Athenæus, lib. XIII. 12.

^f Hunc infamatum a plerisque] Athenæus lib. XII. 9. refert Antiphonem quendam librum contumeliæ scripsisse in Alcibiadem; et lib. XIII. 12. Lysiam oratorem in eundem orationem composuisse.

^g Theopompus] Chrus orator et Historicus simul post Thucydidem et Herodotum.

^h Timæus] Qui a maledicentia sua

nescio quo modo, in illo uno laudando³ conscrierunt.⁴ Namque ea, quæ supra diximus, de eo prædicarunt,⁵ atque hoc amplius, cum Athenis splendidissima civitate natus esset, omnes [Athenienses]⁶ splendore ac dignitate superasse vitæ;⁷ postquam inde expulsus Thebas venerit, adeo studiis eorum inservisse,⁸ ut nemo eum⁹ labore corporisque viribus posset æquiparare. Omnes enim Bœotii¹⁰ magis firmitati corporis, quam ingenii acumini inserviunt. Eandem apud Lacedæmonios, quorum moribus summa virtus in patientia ponebatur,¹ sic duritiæ¹¹ se dedisse,² ut parsimo-

¹ Adeo austeram vitam duxisse.

mans Ms. Voss. 1. Dan.—3 *In illo uno cons.* Ed. Keuch. *in illo laudando* Ms. Leid. 2.—4 *Consenserunt* Ed. Ald. Long. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. [Bos. Stav. 1. Heus. in textu, Bip. Ith. Brem. Schmied. Wetz. Paufl.] Sed *conscrierunt* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Boecl. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ultraj. Stav. 2. 3. [Harl. Tzschuck. 1. 2. probatque Heus. in not. item Oudendorp. ad Cæs. de B. G. 1. c. 28. 1. p. 42. et recepi.] *Consuerunt* Ms. Dan. Gif. Ed. Ultraj. marg. Mox *Namque ea* Ms. Ax. Voss. 1. 2. [Ed. Harl. Tzschuck. 2. isque in not. ad ed. 1. atque Heus. in not. id prætulerunt.] *namque ea* Ed. Jens. Med. *nam* vulgo.—5 *Prædicatur* Ms. Voss. 2.—6 *Ad Atheniens.* aberat a Ms. Dan. Boecl. Leid. 1. 2. Voss. 1. Ax. Ed. Arg. Long. Mag. Patav. [Tzschuck. 2. Schmied. Paufl. et bene abesse potest, quia facile secundum sensum suppletur atque subintelligitur, cum præcesserit *Athenis*. v. Harl. not.] Et absunt duo illa verba ab Ed. Jens. Med. Par. *Omnes Athen.* sine uncis Ed. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Ith. Brem. Wetz. ad *Athen.* uncinis est inclusum in Ed. Bos. 2. Stav. Tzschuck. 1. Heus. Bip. Harl. Heinr.]—7 *Superasse vitæ* Ms. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. melius, credo. [Et ego sic transposui vocc.: *vitæ superasse* Ed. rell.]—8 *Inservisse* Ed. Keuch. sed *inservisse* etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Paulo ante *Thebas venit* Ed. Mag.—9 *Cum* Ed. Jens. Med. Arg. Deinde *æquiparare* Ed. Jens. Ald.—10 *Bœotii* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Dan. Ed. Arg.—11 *Duritiæ* Ms. Leid. 2. *duricie* Ed. Jens. Med. Arg. fortasse pro *duritici*, ut *fide* ap. Horat. &c. *duritici* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. *duricia* Ed. Long.

NOTE

Epitimæus dictus est, id est, objurgator; Sicalus historicus, ut Thucydidem et Philistum se facile superatorem jactitaret. Plutarch. in Nicia. Aliter Cicer. de Orat. II.

¹ *Omnes enim Bœotii*] Bœotiæ ad Septemtrionem Atticæ circa Ismennum amnem populi, qui plus studii et operæ impendunt in acquirendo confirmandoque corporis robore, quam in exco-

lendo ingenio; quos aliqui propterea *παρὰ τοὺς βόας* denominatos volunt. Cic. de fato: 'Athenis tenue cœlum; ex quo acutiores etiam censentur Attici: crassum Thebis; itaque pingues Thebani et valentes.'

² *Apud Lacedæmonios, quorum moribus summa virtus in patientia ponebatur*] Propter austeritatem legum Lycurgi. Vide Horat. Od. lib. 1. 7.

nia victus atque cultus omnes¹² Lacedaemonios vinceret. Fuisse apud Thracas, homines violentos,¹³ rebusque Veneris deditos;¹ hos quoque in his rebus antecessisse. Venisse ad Persas, apud quos summa¹⁴ laus esset fortiter venari,¹⁵ luxuriose vivere; horum sic imitatum consuetudinem, ut illi ipsi eum in his maxime admirarentur. Quibus rebus effecisse, ut apud quoscumque esset, princeps¹⁵ poneretur; habereturque carissimus.¹⁶ Sed satis de hoc: reliquos ordiamur.¹⁷

Mox deditisse Ed. Mag.—12 Omnis cultus Ms. Boecl. Voss. 2. Mox thracas Ed. Jens. Med. Arg. Thracos Ed. Long.—13 Violentos Ms. Leid. 2. Statim rebus sine que Ms. Ax. et Veneris Ms. Dan.—14 Sinoma Ed. Jens. Med.—15 Principes Ed. Jens. Med. Par. poneretur princeps Ed. Ald. Lamb. Patav. Mox haberetur Ed. Kench.—16 Karissimus Ms. Dan. [Ed. Bos. Stav.] Sed charias. Ed. Ald. Long. Mag. carissimus Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Par. Lamb. [et rell.]—17 Ordinamur Ms. Voss. 2. Ed. Lamb.

NOTÆ

¹ Thracas, homines violentos] Quos Græci ἀπαρτωβράς vocarunt, sicut et Scythas: unde Horatius Od. i. 27. 'Natis in usum lætitiæ scyphis Pug-nare Thracum est.'

¹ Rebusque Veneris deditos] De his

Ovid. Metamorph. vi. 'Digna quidem facies, sed et hanc innata libido Exstimulat,' &c.

¹⁵ Fortiter venari] Xenoph. Cyropæd. lib. i. et Strabo lib. xv.

VIII.

THRASYBULUS.

ARGUMENTUM.

QAP. 1. Patriam a tyrennis liberat. 2. Phylon confugit; Masychiam occu-
pat; parcit civibus. 3. Pace facta, legem fert oblivionis. 4. Corona
oleagina ornatur. Ad Ciliciam a barbaris interficitur.

THRASYBULUS, Lyci^a filius,* Atheniensis. Si per se vir-
tas sine fortuna ponderanda sit, dubito, an hunc primum
omnium³ ponam. Illud sine dubio; neminem huic præ-
fero⁴ fide, constantia, magnitudine animi, in patriam amore.
Nam quod multi voluerunt, pauci⁵ potuerunt, ab uno tyran-
no patriam liberare; huic contigit, ut a⁶ triginta oppressam
tyrannis^b ex servitute in libertatem vindicaret. Sed nescio,
quo modo, cum eum nemo anteiret his⁷ virtutibus, multi
nobilitate præcucurrerunt.^{8 c} Primum Peloponnesio⁹ bello

1 *Thrasybuli vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 *Lici* Ed. Arg.—
3 *Omniū primum* Ms. Leid. 2. *Ante ponder. est* Ms. Ax.—4 *Ita* Ms. Gif.
Dan. Boecl. Mendos. Ax. Leid. 1. 2. Voss. 2. Ed. Ultraj. [Bos. Heus. Ith.
Stav. et plur.] Sed illi sine dubio neminem præfero, omisso rō huic, Ed. Jens.
Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch.
[Schmied.]—5 *Paucique* Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax.—6 *Ut triginta* Ms.
Leid. 2. *Mox e servit.* Ed. Long. Mag. et *vindicaret* Ms. Voss. 2. Ed. Jens.
Med. Arg.—7 *His aberat* a Ms. Leid. 2.—8 *Præcucurrerunt* Ms. Ax. Voss. 2.

NOTÆ

* *Thrasybulus, Lyci filius*] Jam de
Lycio Thrasybuli patre in Alcibiade.

^b *Huic contigit, ut a triginta oppres-*
sam tyrannis] Quos nimirum Lacedæ-
monii victores Atheniensibus a Ly-

sandro victis præfecerant, et a quibus
Thrasybulus ipse in exilium pulsus
fuerat.

^c *Nobilitate præcucurrerunt*] Qua-
dam editiones habent *præcucurrerunt*,

multa hic sine Alcibiade gessit,^a ille nullam rem sine hoc : quæ ille¹⁰ universa naturali quodam bono fecit lucri.^a Sed illa tamen omnia communia imperatoribus cum militibus et fortuna : quod in prælii concursu abit res a consilio ad * vires, vimque pugnantium.^b¹¹ Itaque jure suo nonnulla ab imperatore miles, plurima vero fortuna vindicat,^c¹² seque

^a Quæ hic omnia optima quadam natura adeptus est.

^b Quod inter pugnandum ducis consiliorum exitus ex bellatorum viribus animisque dependet.

^c Idcirco sibi quædam, ut par est, a duce miles, plura vero sors repetit.

Ed. Arg. Long. Mag. Gebh. Heus. [Stav. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Bip. Ith. Heiar. Schmied. præcurrerunt Ed. Lamb. Bos. et rell.]-9 *Peloponensis* Ms. Dan. *Peloponnessio* Ms. Voss. 1. *Peloponesi* Ms. Voss. 2. *Peloponnesi* Ms. Boecl. [rectius, opinabatur Scheffer. in Obs. misc. Belg. vol. ix. p. 207. si scribas *Peloponnesi*.] *Peloponensi* Ms. Ax.-10 *Quæ illa* Ms. Voss. 2.-11 *Abiit* Ms. Leid. 2. Ax. Voss. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. [nec displicet Stav. ad ed. 3. pro *abire solet.*] *ab. res....ad vires cujusque pugnantium* Ms. Mendos. *ab. res....ad vires nostrum cujusque pugn.* Ms. Sav. *ab. res....ad vires undique pugn.* Ms. Put. *ad vires usque pugn.* Ms. Leid. 1. hæit [quod Scheffero in Obs. misc. Belg. vol. ix. p. 207. pæne mutandum videbatur in *fuit. aut ruit.*] *res a c. ad vires vimque pugn.* Ms. Boecl. in *præliis concursu habuit*, &c. Ms. Voss. 2. *ad vires vimque p.* Ed. Bos. 1. Stav. [et recentt.] *abit res consilio ad vires v. p.* Ed. Lamb. *abiit res cons. ad vires* Ed. Ald. [Heus. conjec. *abiit res ad vir. utrimque pugnant.* cujus tamen sententiæ subscribere dubitat Stav. in not. ad ed. 3. Huic autem ad ed. min. placuit emendatio Lambini, legentis, *vires virtutemque pugn. vel ad vim virtutemque pugn.* et Curtius nostrum imitatus videtur, qui l. ix. c. 7. §. 16. 'ob eximiam,' ait, 'virtutem virium.' Heinar., Nepotem omnino scripsisse, *ad vir. fortunamque pugn.* aut aimile quid, arbitratus, a scripturæ vestigiis nimis discessit, Judice Tzschuck. ad ed. 2. qui suspicatur *casusque*, quod ad lectionem nonnullorum codd. *cujusque* quam proxime accedat. Idem cum Wetzcl. et Brem. haud probat Puteani emendationem, ab Harl. probatam et illustratam *ad vires vimque pugn.* Bene defendit Kapp. vulgatam lection.]-12 *Plurima....his plus val.* Ita Ms. Dan. Ed. Keuch. [Bos. Stav. 1. 2.]. Sed *plurima vero a fortuna vindicat, seque his plus val. quam duc. prudentia vere pot. præd.* Ed. Ald. Steph. *plurima vero fort. vind. seque hic plus val. quam duc. prudentiam, v. p. præd.* Ed. Lamb. *plurima vero a fortuna* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. *vendicat* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. et *hic plus val.* Ms. Voss. 1. 2. Boecl. Ed. Lamb. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. et rell. recentt. Recte vero Tzschuck. ad min. ed. retulit *ad hic* non ad bellum Peloponnesiacum, uti Harl. fecerat, sed, cum sententia sit generalis, ad prælium omnino in supe-

NOTE

quod minime probandum.

^a *Multa hic sine Alcibiade gessit*] De quibus Xenoph. de reb. Græc. lib. i. Diodorus xiii. et Cicero pro Muræna.

^b *Ad vires, vimque pugnantium*] *Vires* a variis hic locus legitur. Lam-

binus enim *ad vires virtutemque pugnantium*: Puteanus *ad vires, vimque pugnantium*: quidam *ad vires undique pugnantium*: alii denique *ad vires nostram cujusque pugnantium*. At ego nihil mutandum esse arbitror, quia Auctoris mens ea est, ut pugne exi-

hic plus valuisse, quam ducis prudentiam, vere potest prædicare.^{d 13} Quare illud magnificentissimum factum, proprium est Thrasybuli. Nam cum¹⁴ triginta tyranni, præpositi a Lacedæmoniis, servitute oppressas tenerent Athenas, plurimos cives, quibus in bello parserat¹⁵ fortuna, partim patria expulissent, partim interfecissent, plurimorum bona publicata inter se divisissent; non solum princeps, sed et solus initio bellum his indixit.

2. Hic enim, cum Phylen¹ confugisset,^f quod est castellum in Attica munitissimum, non plus habuit secum, quam² triginta de suis.³ Hoc initium fuit salutis Actæorum;³ hoc robur libertatis clarissimæ⁴ civitatis. Neque vero hic non contemptus est primo a tyrannis, atque ejus solitudo:⁵

^d Atque suas vires victoria magis, quam Imperatoris consilium, contulisse, non falso valet gloriari.

^e Sed quod solus esset.

rioribus notatum: hic nempe in prælii sorte atque eventu.]—13. *Prædicari* Ms. Voss. 1. 2. *judicari* Ms. Axen.—14. *Nam triginta* Ms. Leid. 2.—15. Sic Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. [Ed. Bos. Heus. Stav. Ith. Brem. Harl. Bip. Paufl. Tzschuck. Heinr.] Sed *pepercerat* [Ms. Thott. probatque Schlegel. in disp. laud. p. 68.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Patav. [Wetz. Schmied.]

1. *Phylen* Ms. Leid. 2. *Philen* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—2. *Quam* aberat a Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 1. 2. Boeckl. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Sed uncis inclusit Heusing. [Contra tuentur Stav. ad ed. 3. et Tzschucke, quia *plus* sine *quam* ponatur, si statim id præcedat numero, non, uti h. l., si quædam intercedant vocabula:] v. Ruhnken. ad Vellei. Paterc. 11. 1. p. 76. qui *quod quam* retinet.—3. *Actæorum* Ms. Dan. *Atticorum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Tzschuck. 2. cod. Thott. idque unice probat Schlegel. in disp. laud. p. 69. Stav. quoque, qui quidem, uti rell. edd., edidit *Actæorum*, in not. ad ed. 3. miratur, Nepotem hoc voc. non nisi poetis proprio usum esse.] Sed a Ms. Leid. 2. aberant verba: *Hoc in. f. s. Act. hoc robur*.—4. *Ita* Ms. Dan. recte. Sed *clarissimæ* Ed. Long. librariorum, credo, incuria: conjus et alia vestigia sunt in illo libro.—5. *Neque vero....solitudo*. Sic legit Ms. Mendos. Dan. Leid. 1. Sav. Voss. 1. Ed. Ultraj. [Bos. Stav. et rell. recentt.] Sed in Ms. Boeckl. Bav. pro *atque erat neque*: Ms. Ernst. Ed. Lamb. Keuch. *neque vero hic contemptus est primo a tyrannis, sed ejus solitudo*; [atque sic correctum est a manu docta in meo Lambini exemplo:] Ms. Leid. *neque vero hic neque, &c.* Ms. Long.

NOTE

tum ad corporis vires, et vim animi referat.

^f *Hic enim, cum Phylen confugisset*] *Locus erat munitus, distans Athenis centum stadiis, in Cænide tribu, de quo*

meminit Scholia in Aristophanis *Plutum*, act. v. sc. 1. et Xenoph. de reb. Græc. lib. 11. 8. Justin. lib. v. 9.

^g *Quam triginta de suis*] *Septuaginta* fuisse refert Xenophon ibidem,

quæ quidem res et illis contemnentibus, pernicii;^f et hæc despecto, salutis fuit. Hæc enim illos ad persequendum segnes,^g hos autem, tempore ad comparandum dato, fecit robustiores.^h Quo magis præceptumⁱ illud omnium in animis esse debet, 'Nihil in bello oportere contemni:' nec sine causa dici, 'Matrem timidi flere non solere.'^j Neque tamen^k pro opinione Thrasybuli auctæ sunt opes.^l Nam jam tum illis temporibus fortius boni pro libertate loquebantur, quam pugnabant. Hinc in Piræum^m transiit, Munychiamque munivit.ⁿ Hanc bis tyranni oppugnare sunt adorti;^o ab eaque turpiter repulsi, protinus in urbem, armis impedimentisque^p amissis, refugerant. Usus est Thrasybulus non minus prudentia, quam fortitudine. Nam cedentes violari vetuit:^q cives enim civibus parcere æquum censebat. Neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare

^f Qui quidem contemptus et his qui contemnebant exitium, illi vero qui contemnebatur salutem attulit.

^g Illos vero, mora ad pugnandum data, viribus auxit.

^h Minus vero quam ferebat opinio Thrasybuli vires crevere.

ⁱ Nam non resistentibus vim inferri prohibuit.

Voss. 2. Ed. Long. Mag. Steph. neque vero his modo, &c. atque contemptus Ed. Long. Mag. [Stav. 2. 3. male.] Tum neque ejus solitudo Ms. Leid. 2. Ax. sed ejus solitudo Ms. Voss. 2. sed ejus solitudo Ms. Mag. Ed. Mag. Steph. neque ejus solitudo Ed. Jens. Med. Arg. sed ejus solitudo Ed. Long. neque ejus solitudo Ed. Paris. Ald.—6 Sic Ms. Gif. Dan. [Ed. Bos. 2. Stav. Hens. Ith. Heinar. Tzschuck. Brem.] Sed pernicii [cod. Thett. probante Schlegel. in disp. cit. p. 69. nec reluctante Tzschuck. ad ed. 2. cum noster sic dicat in Chabria 4.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keach. Bos. 1. [Wetz. Schmied.]—7 Segnes ad persequ. Ms. Voss. 2. Dan. Ax. Statim hostes autem Ed. Long. Tum robustiores Ms. Voss. 2.—8 Præceptorum Ed. Arg.—9 Neque sine Ms. Voss. 1.—10 Neque tum Ms. Voss. 2.—11 Piræum Ms. Voss. 1. Leid. 2. Pyraum Ed. Long. Tum Munychiamque Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. sed in marg. 'al. Munichiamque,' ut Ed. Med. Arg. Gebh. Munichiumque Ed. Long.—12 Adorsi Stav. 2. 3. [Harl. repugnante Tzschuck.]—13 Impedimentis Ms. Voss. 1.—14 Sic quoque Ms. Voss. 1. Leid.

NOTÆ

^b Matrem timidi flere non solere] De hoc adagio vide Erasmus.

^c Munychiamque munivit.] Munychia tumulus est in Chersonesi formam curvatus, ingressum habens ore angusto, a quo murus quadraginta

stadiorum longitudinis protendebatur, Athenarum urbem cum Piræo duobusque aliis portibus conjungens. Ovid. Metamorph. vi. 'Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ Deppiciebat humum.'

voluit: neminem jacentem veste spoliavit:¹ nil² attigit, nisi arma, quorum indigebat, et quæ ad³ victum pertinebant. In secundo prælio cecidit Critias⁴ dux tyrannorum, cum quidem⁵ exadversus Thrasybulum fortissime pugnaret.

3. Hoc dejecto, Pausanias venit Atticis auxilio, rex¹ Lacedæmoniorum. Is inter Thrasybulum et eos, qui urbem tenebant, fecit pacem, his conditionibus:² ne qui præter triginta tyrannos, et decem, qui postea prætores creati,³ superioris more crudelitatis erant usi,⁴ affectentur exilio: neve bona publicarentur:⁵ reipublicæ procuratio populo redderetur.⁶ Præclarum hoc⁷ quoque Thrasybuli, quod, reconciliata pace, cum plurimum in civitate posset, legem tulit, ne quis⁸ ante actarum rerum accusaretur, neve mulctaretur: eamque illi [legem]⁹ oblivionis appellarunt.¹⁰

¹ Nullum in acie casum eruit.

2. Sed nihil Ms. Voss. 2. Ax.—15 Et quæ id Ms. Voss. 1. quæ ad, omisso rē et, Ms. Voss. 2. quæque ad Ms. Dan.—16 Critias Ms. Voss. 2. Oricias Ed. Jens. Med. Arg.—17 Quomodo Ms. Bav. aliquid Ms. Voss. 2. Boeckl. quo Ms. Ax. Statim exadversus Ms. Gif. Ax. Dan. Boeckl. Voss. 2. Bav. Ed. Sav. [Bos. 2. Hems. et rell. recentt. Sed non omnino placet Tschuck. ad ed. 2.] Ex adversæ Ms. Leid. 2. [et sic legere malit Burm. ad Sueton. Tiber. 2. dissentit tamen Kapp. cæus et Harl. not. vid. Burmanno autem assentit Oudendorp. ad Suet. vit. Cæs. c. 39. p. 64. et ad vit. Tiber. c. 33. p. 401.] adversus Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav.

1 Rex auxilio Ms. Voss. 1.—2 Conditionibus Ed. Lamb. Statim neque prætor. Ms. Voss. 2. neque Ed. Par.—3 Neve cuiusquam bona publ. Ed. Lamb.—4 In hoc Ms. Leid. 2.—5 Nequis Ed. Par. Sic mox anteactarum.—6 Legem aberat a Ms. Dan. Boeckl. Leid. 1. 2. Voss. 1. Ax. Unci absunt ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav.

NOTE

¹ Neminem jacentem veste spoliavit] Ut se tantum adversus improbos et armatos cives pugnare ostenderet; præterquam, quod turpe est, et forti dæce indignum ex mortuis lucram captare, ut refert Aristoteles, Rhet. II.

² Cecidit Critias] Illum cum Hippomacho cecidisse narrat Xenoph. de rep. Græc. lib. II. Justinus vero lib. V. 9. in eo bello non Hippomachum, sed Hippolechem et Critiam, omnium

tyrannorum savissimos, perisse ait, quod ad idem referri puto.

³ Et decem, qui postea prætores creati] It sunt, qui in Pirææ imperabant; Xenoph. de rebus Græc. lib. II.

⁴ Superioris more crudelitatis erant usi] Hoc est, qui triginta tyrannorum inhumanitatem æmulari fuerant.

⁵ Reipublicæ procuratio populo redderetur] Id est, status Democraticus restitueretur.

⁶ Eamque illi [legem] oblivionis app

Neque vero⁷ hanc tantum ferendam curavit, sed etiam, ut valeret, effecit. Nam cum quidam ex his,⁸ qui simul cum eo in exilio fuerant,⁹ cædem facere eorum¹⁰ vellent, cum quibus in gratiam reditum erat,¹¹ publice prohibuit; et id quod pollicitus erat, præstitit.

4. Huic pro tantis meritis honoris corona^a a populo data est, facta duabusⁱ virgulis oleaginis:^a quæ,² quod amor civium, non vis,³ expresserat,ⁱ nullam habuit invidiam: magnaue fuit gloria.⁴ Bene ergo Pittacus ille,ⁱ qui septem sapientum numero est habitus, cum ei Mitylenæi⁵ multa millia iugerum agri munera⁶ darent,^a 'Nolite, oro

ⁱ Quæ, quia ex civium benevolentia, non ex violentia, obvenerat.

[Ith. Brém. Heinr. Wetz.] Tum appellarent Ed. Mag.—7 Vere Ms. Leid. 2. idemque mox efficit.—8 Ex iis Ms. Voss. 1. Ed. Lamb. Patav.—9 Fuerunt Ms. Dan. Voss. 1. Ax.—10 Eorum aberat a Ms. Leid. 2. Voss. 2. et facere abest ab ed. Keuch.—11 reditum fuerat Ed. Steph. Gebh.

1 E duabus Ed. Lamb. Patav.—2 Quia quod Ms. Dan. qui quod Ms. Leid. 2. quam quod Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. [Ed. Heus. Stav. 3. (qui ad ed. 1. et 3. hanc antiptosin utriusque linguæ admodum familiarem copiose illustrat.) Ith. Tuschuck. 1. 2. Harl. Bipont. Heinr. quæ, quod Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. Brem. Schmied. (qui in nota hanc tuetur lectionem; in Lexico autem Cornel. p. 23. sq. nec quæ, nec quod probat,) Paufl.]—3 Et non vis Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. [Stav. 3. sed rō et h. l. cum sit in oppositione, neque denotet nec potius, quod contra Heusing. bene observat Tzschuck., videbitur barbarum, nec Latinis auribus ferendum.]—4 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. [Ed. Bos. et seqq.] Sed magnæ f. gloriæ Ed. Lamb. [Haud male quidem.] Mox Pithacus Ms. Leid. 2.—5 Militeni Ms. Leid. 2. Mitileni Ms. Voss. 1. Dan. Mityleni Ed. Jens. Med. Arg. Mitylenæi Ed. Par. Mitilenei ei Ms. Ax.—

NOTE

pellarunt] Græci *ἀμφορίαι* vocant; qua lege cautum erat, ut ne qua rerum præteritarum mentio fieret, omnisque memoria sempiterna oblivione deleteretur. Sic Cicero Philippica I. Et Valer. Max. lib. IV. 1.

^a Honoris corona] Hac donabatur quisquis de Rep. bene meritus erat in magna populi frequentia, adjuncto Præconis elogio. Casaubon.

ⁱ Facta duabus virgulis oleaginis] Quod etiam in usu fuit apud Romanos, antequam coronas e floribus

texere didicissent. Unde Virgil. Æneid. VII. 'Centum oratores angusta ad mœnia regis Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes.' Quia vel qui pacem poscebant, vel pacis auctores erant, olivæ frondibus coronabantur.

ⁱ Pittacus ille] Philosophus Mitylenæus; de quo vide Laërtium in ejus vita.

^a Cum ei Mitylenæi multa millia iugerum agri munera darent] Quandoquidem ille ex Lesbos insula Melanchram

vos,' inquit, ' id mihi⁸ dare, quod multi invideant, plures etiam concupiscant. Quare ex istis nolo amplius, quam centum jugera, quæ et mei⁹ animi æquitatem et vestram voluntatem indicent.' Nam parva munera, diutina: locupletia, non propria esse consueverunt.¹⁰ Illa igitur corona contentus Thrasybulus, neque amplius requisivit, neque quenquam honore se antecessisse existimavit. Hic sequenti tempore, cum prætor classem ad Ciliciam¹¹ appulisset,¹² neque satis diligenter in castris ejus¹² agerentur vigiliæ, a barbaris,¹³ ex oppido noctu eruptione facta, in tabernaculo interfectus est.

⁸ *Opulenta, non stabilia esse solent.*

6 *Muneri dar.* Ed. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. [Bos. 1. 2. Ith. Bipont. Heinr. Wetz. Paufl. Schmied.] Sed *et agri munera dar.* Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. *agri munera dar.* Ed. Hens. Stav. 1. 2. 3. [Harl. Tschuck. 1. 2. Brem. Utrumque recte dicitur: sed mihi cum Tschuck. placuit, codices sequi, cum, ut ille ait, ex appositione probetur et soni variationem inferat:] *jugera agri et munera* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag.—7 Ita Ms. Ax. Leid. 1. Dan. Boecl. Leid. 2. Voss. 2. Sed *rogo vos* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. (*rogo vos*) Ed. Ald. Lamb.—8 Sic etiam Ms. Leid. 1. 2. Voss. 2. [Ed. Bos. 2. et recentt.] Sed *mihi*, omisso *et id*, Ms. Dan. Boecl. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—9 *Meum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. [Ith. Bipont. Heinr. Schmied. Paufl. mei Ed. Bos. 2. et rell.]—10 *Consueverunt* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Ante *locupletia* Ed. Mag.—11 Sic etiam Ms. Voss. 2. [Edd. Lamb. Bos. et seqq.] Sed *ad Siciliam* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *Ciliciam* Ms. Voss. 1. *ad Siciliam* Ms. Long.—12 *Suis* Ms. Leid. 2.

NOTE

tyrannum ejecerat, et Phrynonem hostium ducem in singulari certamine, reti injecto implicatum, superaverat. Vide Laërtium, ibidem.

¹ *Ad Ciliciam appulisset*] Cilicia, hodie *Caramania*, regio est in minori Asia, Syriæ proxima, Tauro monti subjecta. Hunc tamen non in Cili-

cia, sed in Pamphylia, prope Aspendum ejusdem regionis urbem, nocte in castris interfectum fuisse scribit Xenoph. lib. iv. 17.

¹³ *A barbaris*] Hoc est, ab Aspendis, qui propter agrorum suorum devastationem in eum infensi, nocte urbe sua erumpentes trucidarunt.

IX.

CONON.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Peloponnesio bello bene meretur de republica. 2. Exul Persis usui est adversus Lacedæmonios. 3. Accusaturus Tissaphernen, per literas agit cum Artaxerxe. 4. Vincit Lacedæmonios ad Cnidum. Græcia liberatur, et Atheniensium mari reficiuntur. 5. A Tiribazo in vincula conjicitur.

CONON,* Atheniensis, Peloponnesio^a bello accessit ad rempublicam, in eoque ejus opera magni fuit.¹ Nam et prætor pedestribus exercitibus præfuit, et præfectus classis res⁺ magnas mari gessit. Quas ob causas præcipuus ei honos habitus est. Namque omnibus unus insulis præfuit:^b in qua potestate Pheras^c cepit,^c coloniam Lacedæmonio-

1 *Cononis vita* Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald.—2 *Peloponnesio* Ms. Voss. 1. 2. et sic quoque §. 2. Voss. 2.—3 Sic primus rescripsit ex conjectura Puteani Lambin. [quem secuti sunt Bos. et reliqui recc. editores.] Sed in eoque ejus opere magni fuit Ms. Gif. Dan. Pnt. in eoque ejus opert magnus fuit Ms. Voss. 1. Sav. Ed. Jena. Med. Arg. Par. et Long: in qua tamen omisum est *et ejus*: in eoque ejus opera magnus fuit usus Ed. Ald. Mag. Steph. in eoque ejus opera magna fuit Ms. Leid. 2. in eoque ejus opera magni fuit Ms. Voss. 2.—4 *Classis magnas* Ms. Dan. cl. et res magn. Ms. Ax. Voss. 2. Ab Ms. Leid. 2. verba et præf. cl.... præfuit aberant. [Atque Heus. opinabatur, posse *et præfectis classis* abesse; et nihil est mutandum.]—5 Sic etiam Ms. Voss. 1. Ax. Leid. 2. sed

NOTE

* *Conon*] Is Timothei Atheniensis, non Samii, filius fuit.

^b *Namque omnibus unus insulis præfuit*] Hæc opinio cum omnibus aliis pugnare videtur; nisi forte id tempus intelligatur, quo victis ad Cnidum

annem Lacedæmonii, adjuvante Pharnabazo, classi regis Persarum præfectus, omnes insulas a Lacedæmonii avertit, ut infra videbitur.

^c *Pheras cepit*] Neque sic legendum, neque, ut quidam volunt, *Theram*,

ram. Fuit etiam extremo Peloponnesio bello prætor, cum apud Ægos flumen⁴ copia Atheniensium a Lysandro sunt devictæ. Sed tunc absuit,⁵ eoque pejor res administrata est. Nam et prudens rei militaris, et diligens erat imperi.⁶ Itaque nemini erat his temporibus dubium, si affuisset, illam Athenienses calamitatem accepturos non fuisse.

2. Rebus autem afflictis, cum patriam obsideri audisset, non quæsit, ubi ipse tuto viveret, sed unde præsidio posset esse civibus suis. Itaque contulit se ad Pharnabazum, satrapem⁷ Ioniæ et Lydiæ, eundemque generum regis⁸ et propinquum: apud quem ut multum gratia valeret, multo labore multisque effecit periculis. Nam cum Lacedæmonii, Atheniensibus devictis,⁹ in societate non manerent,⁹ quam

* Siquidem et artem militarem callebat, et ducis partes strenue implebat.

operas Ms. Boeckl. [*Sphæras* Ms. Thott.] *Sphæras* Ms. Voss. 2. *Pharas* Ed. Lamb. Boeckl. Kench. Bos. 1. Pat. Vales. ad Exc. Polyb. Peiresc. tom. 3. p. 171. Lips. *Theram* Ed. Gebh. probatque Rutgers. varr. leett. iv. 10. p. 352. [item Schlegel. 1. c. p. 82.]—6 *Egos fl.* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. *egcos fl.* Ms. Leid. 2. *eghos fl.* Ed. Arg.—7 Sic etiam Ms. Voss. 2. Leid. 2. et Edd. nostri veti. [et recent.] omnes. Sed *affuit* Ms. Voss. 1. Ed. Lamb. *afuit* Ed. Gebh.—8 *Dil. er. imperii* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Ald. Lamb. Sav. *Geph. Kench.* Hens. Patav. [Staver. 2. 3. Teschnuck. 1. 2. Harl. Ith. Bip. Brem. Heintz. Paufl. Atque Stav. laudat Burn. ad Phædr. lib. v. prol. vs. 4. Sic Nepos xv. 3. 1. 'diligens veritatis,' aliaque aliorum loca excitat Hensing. Quare imperii rescipsi. Sed *dil. er. imperator* Ed. Arg. Par. Steph. Boeckl. [Bos. Stav. 1. Wetz. Schmied. quam vero lectionem bene oppugnat Brem.]—9 *Athenienses* Ms. Dan. Ed. Stav. 1.

1 *Tuto* aberat a Ms. Voss. 2.—2 *Satrapem* Ed. Med. Arg. Ald. Steph. Gebh.—3 *Victis* Ms. Voss. 2. Ax. Mox *Artaxerxes* et c. 3. 1. *Artaxersi* Ed. Mag.—

NOTE

autumno; sed mihi magis arridet, *Pharas cepit*; ut colligi potest ex his verbis Xenoph. de reb. Græc. lib. iv. *Κεραιεύσας δὲ πύργον εἰς Φάρος*, de qua etiam urbe meminit Pausanias in Achaïcis, estque in Creta insula, a Messeniis condita. De qua Plinius, lib. iv. 12.

⁴ Cum apud Ægos flumen] De hoc in Lysandro.

⁵ Sed tunc absuit] Id. Xenoph. lib. ii. 2. de reb. Græc. et Plutarchus in vita Lysandri negant, eumque ex eo præ-

lio fugisse ad Evagoram Cypri regem cum octo triremibus testantur; quibus et Justinus lib. vi. et Isocrates in Evagora non dissentiant.

⁷ Eundemque generum regis] Duxeratenim Pharnabazus Apamam, unam ex Xerxis filiabus. Plutarchus in Artaxerxe.

⁹ In societate non manerent] Nepoti refragantur Xenoph. lib. iv. de reb. Græc. et Plutarchus in Apophtheg. Illi enim narrant Agesilaum a Lacedæmonis in Asiam esse missum, eo

cum Artaxerxe fecerant, Agesilaumque⁴ bellatum misissent in Asiam, maxime impulsus a Tissapherne,⁵ qui ex intimis regis ab amicitia ejus defecerat, et cum Lacedæmoniis coierat societatem: hunc adversus Pharnabazus habitus est imperator; re quidem⁶ vera exercitui præfuit Conon, ejusque omnia arbitrio gesta sunt. Hic multum⁷ ducem summum Agesilaum⁸ impedivit, sæpeque ejus consiliis obstitit. Neque vero non fuit apertum,⁹ si ille non fuisset, Agesilaum Asiam Tauro tenuis regi fuisse erepturum.¹ Qui posteaquam domum a suis civibus revocatus est, quod Bœotii⁹ et Athenienses Lacedæmoniis bellum indixerant: Conon nihilo⁹ secius apud præfectos regis versabatur, hisque omnibus maximo¹⁰ erat usui.

3. Defecerat a rege Tissaphernes,¹ neque id tam Artaxerxi, quam ceteris, erat apertum: multis enim magnisque meritis apud regem, etiam² cum in officio non maneret, valebat. Neque id mirandum;³ si non facile ad credendam

⁵ Manifestumque fuit, si hic defuisset, fore ut Agesilaus Asiam ad Taurum usque Artaxerxi abstulisset.

4 Hagesilaum Ms. Dan. Mox Tissapherne Ms. Dan. Leid. 2. Tissapherne Ed. Jens. ubique, Mag. Thisapherne Ed. Med. Arg. Long.—5 Sic Ms. Voss. 1. Leid. 1. Ed. Steph. [Lamb. Bos. et rell.] Sed re quid vera Ms. Voss. 2. re quidem vere Ed. Keuch.—6 Sic Ms. Dan. Ax. Boecl. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Sav. [Bos. et recentt.] Sed militum duc. summ. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav.—7 Apparatum Ms. Leid. 2. Tum fuisset Ed. Long.—8 Bœotii Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Arg. ubique. Mox bellum Lacedæmon. Ms. Leid. 2. [Forsan melius.]—9 Ita quoque Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Mox versebatur Ms. Voss. 1. Leid. 2. et usque Ed. Lamb. Patav.—10 Magno Ms. Ax. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Ald. Par. Lamb. Patav.

1 Thisaphernes Ms. Leid. 2. Thysiphernes Ms. Dan. Tysaphernes Ms. Voss. 1. Tissaphernes Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag.—2 Et cum Ms. Voss. 2. Ax. [etiam h. l. idem est, ac adeo: at Heus. legere jubet divisim et jam pro adhuc.]—3 Sic Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Ultraj. [Bos. et seqq.] Sed neque id erat mir. Ms. Leid. 1. neque admirandum Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Keuch. Patav. neque mirandum Ms. Ax. Mox ad

NOTÆ

quod audierant Artaxerxem exercitum et classes adversus Græcos parare. Non igitur Lacedæmonii, sed Persæ in societate non manebant.

¹ Maxime impulsus a Tissapherne] Tissaphernes præfectus Persarum, cui

regis jussu caput abscissum est propter proditorem. Xenoph. in Agesilao, et Diodorus lib. xiv.

² Ducem summum Agesilaum] Hic Archidami filius, qui post Agidis fratris sui mortem regno potitus est.

adducebatur,⁴ reminiscens, ejus se opera Cyrum fratrem superasse. Hujus accusandi gratia Conon a Pharnabazo ad regem missus, posteaquam⁵ venit, primum ex more Persarum ad Chiliarchum,⁶ qui secundum gradum imperii tenebat, Tithrausten⁷ accessit, seque ostendit cum rege colloqui velle: nemo enim sine hoc admittitur. Huic ille, 'Nulla,' inquit,⁸ 'mora est; sed tu delibera, utrum colloqui malis, an per literas agere,⁹ quæ cogitas: necesse est enim, si in conspectum veneris, venerari te regem,' (quod προσκύνειν¹⁰ illi vocant:)^c 'hoc si tibi grave est, per¹¹ me nihilo secius editis mandatis conficies, quod stades.'^d Tum Conon: 'Enimvero,'¹² inquit, 'non est grave quemvis ho-

^c Quod adorare hi nuncupant.

^d Mea pariter opera, scriptis arcana exponendo, quod optas exequeris.

cedendum Ed. Jens. Med. Ald.—4 *Inducebatur* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Steph. Gebh. Boeckl. [Lamb. Bos. Stav. 1. Heus. Ith. Brem. Wetz.] Sed *adducebatur* Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. Dan. Ed. Stav. 2. [3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Bipont. Schmied. Paufl. Atque sic h. l. legere jubet Oudend. ad Jul. Cæs. de B. G. iv. §. p. 176.]—5 *Postquam* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Patav.—6 *Cheliarchon* Ms. Ax. *Cheliarcum* Ms. Voss. 1. Leid. 2. *Cheliarchum* Ms. Dan. *chilarchum* Ed. Ald.—7 *Tethrausten* Ms. Dan. *Titharsten* Ed. Long. *Tethraustem* Ms. Leid. 2. *Tethrausten* Ms. Ax. *Tetraustem* Ms. Voss. 1. *Tithraustem* Ed. Ald. *Tetraustem* Ed. Jens. Med. Arg. *Tethrausten* Ed. Par. *Tithrausten* Ed. Heus. [Stav. 3. Harl. Bip. Heinr. Tzschuck. Wetz. Schmied. Paufl. quos sum secutus. *Tithraustem* Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. Ith. Brem.]—8 *Inquit, nulla* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Lamb. Long. Mag. Steph. Gebh. Kench. Patav. In Med. mox est *verum pro utrum*.—9 Sic etiam Ms. Gif. Dan. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Sav. [Bos. et recentt.] Sed *arege* Ms. Voss. 2. *edere* Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ultraj. Long. abest.—10 *Proscynin* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *prochynesis* Ms. Leid. 2. *proschynesis* Ms. Voss. 1. *προσκύνησιν* Ms. Mendos. Dan. *quod....vocant* parenthesi includunt Stav. 2. 3. Heus. [Tzschuck. et al.] In Ms. Ax. verbum Græcūm deerat.—11 *Pro me* Jens. Med. In quibus mox est *nihilo....secius*.—12 *Mihi vero* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb.

NOTE

^j *Ad Chiliarchum*] *Χιλιάρχος* a Græcis dicitur, qui mille viris præponitur. Joseph. lib. III. de bello Judaico: 'Milites,' inquit, 'ad Centuriones, illi ad Chiliarchos conveniunt.' Sed ut dicam, quod super ea re sentio; Chiliarchi gradus secundus erat a Rege, totiusque regis curationem habebat, quemadmodum apud Romanos

Præfectus prætorio, et apud Francos olim, *Le Maire du Palais*; sine cujus venia nemo ad regem accedere poterat.

^k *Tithrausten*] Nomen ipsius Chiliarchi, qui, Regis iussu, Tissapherni caput abscidit. Xenoph. in Agesilao.

norem habere regi: sed vereor, ne civitati meae sit opprobrio, si, cum ex ea sim³ profectus, quæ ceteris gentibus imperare consueverit, potius barbarorum, quam illius, more fungar. Itaque, quæ volebat, huic scripta tradidit.⁴

4. Quibus cognitis, rex tantum auctoritate ejus motus est, ut Tissaphernem hostem judicaverit,¹ et Lacedæmonios bello persequi jusserit, et ei permiserit, quam vellet eligere ad dispensandam pecuniam.² Id arbitrium Conon negavit sui esse consilii, sed ipsius,³ qui optime suos nosse deberet: sed se suadere,⁴ Pharnabazo id negotii daret. Hinc magnis numeribus donatus⁵ ad mare est missus, ut Cypriis,⁶ et Phœnicibus, ceterisque maritimis civitatibus⁷ naves longas imperaret, classemque, qua⁸ proxima æstate mare tueri posset, compararet;⁹ dato adjutore Pharnabazo, sicut ipse voluerat. Id⁸ ut Lacedæmoniis est nuntiatum, non sine cura rem administrarunt,⁹ quod majus bellum imminere arbitrabantur, quam si cum barbaro solum conten-

¹ Hanc electionem non ad ea, sed ad eum pertinere dixit.

² Non absque sollicitudine res gesserunt.

Steph. Boeckl. Keuch. Patav. [Wetz. Riefl. Brem. et elegantius id mihi videtur. Dissentit tamen Tzschuck. ad ed. 2.]—13 Sic Ms. Dan. Mendps. Sed ex ea civitatis sim Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Mox conuerit Ms. Leid. 2. Voss. 2. [Ed. Wetz.]—14 Itaq. quæ huic volebat, scripto tradidit Ms. Leid. 1. itaq. quæ huic vol. scripta trad. Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Bos. 1. itaque huic, quæ volebat, sc. trad. Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Stav. 1. 2. 3. Hens. [Tzschuck. 1. 2. Ith. Harl. (qui huic glossæ esse putat.) Wetz. Brem. Schmied. Heint. Paufl.]

1 iudicavit Ed. Jens. Med. judicavit Ed. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Gebh. Keuch. Pat.—2 Sed suad. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Mox negotii Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag.—3 Donatis Ed. Med.—4 Cypriis Ms. Dan. Mox ante Phœn. rd et aberat in Ms. Ax.—5 Civit. marit. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Statim navis Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Lamb.—6 Sic Ms. Dan. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Lamb. Bos. et recc.] Sed quæ pr. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—7 Sic Ms. Sav. Pat. Gif. Ed. Jens. Med. Arg. Long. [Bos. et recentt.] Sed comparare Ms. Dan. comparat Ed. Par. Abest ab Ed. Ald. Lamb.—8 Sed ut Ms. Ax.—9 Ita ed. Long. [Lamb. Bos. et recentt.] Sed administrant Ms. Dan. administrant

NOTÆ

¹ Quem vellet eligere ad dispensandis administrandisque pecuniis dam pecuniam] Is apud Romanos præficebatur. Quæstor dicebatur, qui scilicet co-

derent. Nam ducem fortem et¹⁰ prudentem, regiis¹¹ opibus præfuturum, ac secum dimicaturum videbant: quem neque consilio¹² neque copiis superare possent. Hac mente magnam contrahunt classem; proficiscuntur, Pisandro¹³ duce. Hos Conon apud Cnidum¹⁴ adortus, magno prælio fugat, multas naves capit,¹⁵ complures deprimit. Qua victoria non solum Athenæ, sed etiam cuncta Græcia, quæ sub Lacedæmoniorum fuerat imperio,^a liberata est.^o Conon cum parte¹⁶ navium in patriam venit: muros dirutos a Lysandro, utrosque et Piræei¹⁷ et Athenarum, reficiendos curat: pecuniæque quinquaginta¹⁸ talenta, quæ a Pharnabazo acceperat, civibus suis donat.

5. Accidit huic, quod ceteris mortalibus, ut inconsideratior^r in secunda, quam in adversa esset fortuna.^p Nam classe Peloponnesiorum^a devicta, cum ultum³ se injurias

Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ab Ed. Gebh. Keuch. abest *τὸ rem.*—10 *Fortem, prud.* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—11 Sic etiam Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Long. [Bos. et recentt.] Sed *regis* Ms. Dan. Voss. 1. Ed. Med. Lamb. Patav.—12 *Consilii* Ms. Ax.—13 Sic etiam Ms. Dan. Sed *Pysandro* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Dan. *Lysandro* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. [At Lysander, monente jam Wetzelio, non fuit h. a. 360. classi præfectus, sed jam paulo ante in bello Thebano, ante Agesilai reditum ex Asia, perierat. V. supra vi. 3.]—14 *Cnidum* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Steph. ubique. *Cnydum* Ms. Leid. 2. Long. Mag.—15 *Rapit* Ms. Leid. 2. Mox *quam plures* Ms. Ax. Num fuit *quomplures*?—16 *Patre* Ms. Leid. 2. Idemque mox in *papiram* loco in *patriam*. Tum *dirutos* Ms. Voss. 2.—17 *Piræi* Ms. Voss. 1. Leid. 2. *Piræi* Ed. Par. Long.—18 *I* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *L* Ed. Ald. Long.

1 *Consideratior* Ms. Leid. 2.—2 *Peloponnessiorum* Ms. Voss. 2.—3 *Inultum*

NOTÆ

^m *Apud Cnidum*] Urbs est in extremo cornu peninsulae, Cariae adhaerentis; hodie vulgo *Cabo-Erio*; non longe ab Halicarnasso, et Co insula: hæc olim Praxitelis Venere nobilitata fuit; unde Horatius Od. i. 30. 'O Veneris, regina Cnidi Paphique, Sparædilectam Cypron,' &c.

^a *Qua sub Lacedæmoniorum fuerat imperio*] Scilicet, maritimo; de quo tamdiu certamen fuit inter Spartiatas et Athenienses.

^o *Liberata est*] In perpetuum as-

Delph. et Var. Clas.

sortæ Græciæ libertatis monumentum, bipæ statuae, sumtu publico, erectæ sunt prope Jovis Servatoris simulacrum; quarum altera Cononi, altera Evagoræ Cypriorum regi, teste Plutarcho, dicata est.

^p *Ut inconsideratior in secunda, quam in adversa esset fortuna*] Idem de Conone refert Polybius, histor. xvii. Et certe, hoc velut in more positum est, ut quos secunda fortuna amplectitur, hos quoque cæcitalis suæ participes faciat.

Nep.

L

patriæ⁹ putaret, plura concupivit, quam efficere potuit. Neque tamen ea non pia et probanda fuerunt, quod potius patriæ opes augeri, quam regis⁴ maluit. Nam cum magnam auctoritatem sibi pugna illa⁵ navali, quam apud Cnidum fecerat, constituisset, non solum inter barbaros; sed etiam inter⁶ omnes Græciæ civitates; clam dare operam cœpit, ut Ioniam et Æoliā⁷ restitueret Atheniensibus. Id cum⁸ minus diligenter esset celatum;⁹ Tiribazus,¹⁰ qui Sardibus præerat, Cononem evocavit, simulā ad regem eum se¹¹ mittere velle, magna de re.¹² Hujus nuntio parens

~~~~~

Ms. Voss. 2. ulciaci Ed. Ald. *ulimi* Ed. Jens. Med.—4 *Quam regis aug.* Ms. Ax.—5 Sic Ms. Voss. 1. 2. Edd. nostri vett. omnes [et plerique recentt. recte.] Sed *sua* Ed. Keuch. Stav. 1. 2. [3. qui laudat Burmann. ad Valer. Flacc. 1. Argonaut. v. 543. etiam Brem. add. not. Harl. præsertim de vi verbi *constituere*, h. e. fundare, firmare.] Mox *Gnydum* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Long. Mag. Tum *fecerant* Ed. Jens. Med. Ald.—6 Sic Ed. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. 2. [Stav. 1. 2. Ith. Brem. Harl. Wetz. Paufl.] Sed *etiam omnes* Ms. Boecl. Mendos. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. [Tzschuck. 2.] *etiam [inter] omnes* Ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. *etiam inter Græc. civit.* Ed. Schmied. Atque Heus. dedit *civitatibus*, et intelligit quartum casum pluralem. Stav. quidem ad ed. min. ait, eum non esse audiendum; at tamen in ed. 3. rescripsit *civitatibus*; item Tzschuck. sed existimat periphrasin Græcorum, in Genit. ut Ἑλλὰς γῆ Græcorum forma, ut noster in Alcib. 7.]—7 *Edym* Ms. Leid. 2.—8 *Id quod id.* Ms. quod Ms. Voss. 1.—9 *Celatum* aberat a Ms. Dan. Sed *celatum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—10 *Tyriabazus* Ms. Dan. *Tiribazus* Ms. Voss. 1. *Tyriabarus* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. et sic deinde quoque. *Tiribazus* Ed. Ald. Steph. Mag. Gebh. Keuch. ubique.—11 *Eum mittere velle* Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Lamb. Bos. 1. [Sed in utraque mea Lamb. ed. est lectio, quam Bos. in not. judicavit.]—12 Sic Ms. Gif. Dan. Sav. [Ed. Bos. 2. et recentt.] Sed *magna festinatione* Ms. Ax. Voss. 2. Put. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Bos. 1. Keuch. [Sed in mea ed. Longol. Colon. 1543. 8. uti in ed. Mag. et Pat. sic interpunctum est: *velle: magna festinatione hujus nuncio* (sic) *parens, cum venisset*; quæ lectio atque interpunctio haud temere orta nec emendatio Bos. spernenda esse videtur. Aut forsan in antiquissimo codice scriptum fuit *velle magna de re. Magna festinatione hujus nuntio*: unde per incuriam librariorum propter vicinitatem *rofi magna* ab aliis scribis *magna*

NOTE

⁹ *Injuriæ patriæ*] A Lacedæmoniis illatas.

¹⁰ *Tiribazus*] Qui Sardibus præerat, Cononem evocavit. At paulo aliter istud refert Xenoph. lib. iv. de reb. Græc. Diodorus lib. xiv. Aiunt enim Tiribazum Cononi, ob res prospere ab eo gestas, invidisse, et hac præ-

texta causa, quod Atheniensibus pecunia et classe regia urbes acquireret, eum Sardeis perductum in vincula conjecisse. Isoocrates tamen per omnia fere Nepoti consentit, et a parte significat in Panegyrico, Cononem immerito a Persis esse comprehensum.

cum venisset,¹³ in vincula conjectus est:¹⁴ in quibus aliquamdiu fuit. Nonnulli¹⁵ eum ad regem abductum, ibique perisse, scriptum reliquerunt. Contra ea Dinon¹⁶ historicus,* cui nos plurimum de Persicis rebus credimus, effugisse scripsit: illud addubitat,¹⁷ utrum Tiribazo¹ sciente, an imprudente, sit factum.¹⁸

de re, ab aliis magna festinatione omitti aut negligi potuit.]—13 Convenisset pro cum venisset Ms. Leid. 2.—14 Est abest ab Ed. Gebh. Kench.—15 Inde nonnulli Ms. Voss. 1. Leid. 2. Az. Boeckl. Ed. Par. Long. Heus. non nulli Ed. Jens. Med. Mox cum perisset Ed. Long. et perisset etiam ed. Mag. Pat. [Brem. Heins. Schmied. Tzschuck. 1. 2. Stav. 1. 2. Harl. perisse Ms. Az. Ed. Lamb. Bos. Heus. Stav. 3.]—16 Contra Dinon Ms. Boeckl. Voss. 2. contra Cadyon Ms. Leid. 2. Statim Dinon Ms. Gif. Ed. Long. Lamb. [Bos. et recentt.] Sed Dyson Ms. Dan. Dinon Ms. Long. Dion Ms. Put. Sav. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—17 Illud autem dubitat Ms. Leid. 1. Mox Tiribazo Ms. Dan. Tyribazo Ed. Jens. Med. Arg. Par. Teribazo Ed. Mag.—18 Factum sit Ms. Voss. 2. minus numerose, et præter morem Nepotis. V. Dion. 1. 2. 5. Iphicr. 2. Chabr. 1. et 2. Epamin. 1.

NOTE

* *Dinon historicus*] Hic Persica Voss. de Hist. Græc. lib. iv. 8. scripsit, Olitarchi pater fuit, vixitque Tiribazo]. Pedestrium copiarum tempore Artaxerxis Ochi et Philipp. præfecto. Diod. lib. xvi.

X.

D I O N.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Dionysiorum affinis et intimus. 2. Platonis discipulus et amicus. 3. Simultas Dionis et Dionysii junioris. 4. Corinthum devehitur. Ejus filius pessime educatur. 5. Syracusarum potitus, tyrannum ad pactiones adigit. 6. Heraclidis cæde populum a se alienat. 7. Tyrannus non ferendus audit. 8. Callicratis consilio decipitur. 9. Domi suæ die festo jugulatur. 10. Tumultus post ejus mortem, et desiderium mortui.

DION, Hipparini^a filius,^a Syracusanus, nobili genere natus, utraque implicatus tyrannide Dionysiorum.^{a b} Namque ille superior^c Aristomachen,³ sororem Dionis,^d habuit in matrimonio:⁴ ex qua duos filios, Hipparinum et Nysæum,⁵

^a Cum utroque Dionysio tyranno affinitate junctus.

1 *Dionis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 *Hipparini* Ms. Ax. et paulo post, *Hypparinum* Ed. Med. Arg.—3 *Aristomachæ* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Ab Ms. Ax. aberat non minus, quam deinde *Sophr. Areten.*—4 *Matrimonium* Ms. Ax.—5 *Nyseum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. *Nisæum* Ed. Steph.

NOTÆ

^a *Dion, Hipparini filius*] Hipparinum hunc Syracusanorum optimatum illustrissimum fuisse constat ex Diodoro lib. xvi. Item ex Suida et Plutarcho.

^b *Utraque implicatus tyrannide Dionysiorum*] Scilicet, patris et filii, qui ambo tyranni dicti sunt.

^c *Namque ille superior*] Pater, nempe, qui ætate superior.

^d *Aristomachen, sororem Dionis*] Duas uxores uno die duxit Dionysius su-

perior, teste Æliano Var. Hist. l. xiii. Alteram Locrensem nomine Doridem, et alteram nomine Aristænetam Hipparini filiam, Dionis sororem. Unde patet Ælianum et Nepotem circa nomen ultimæ dissentire. Ex Locrensi Dionysium juniorem habuit; ex Dionis sorore Hipparinum et Nysæum filios, vel Narsæum, ut vult Diodorus. Vide Ciceronem Tusc. Quæst. lib. v.

procreavit; totidemque filias, nomine⁶ Sophrosynen et Areten; quarum priorem Dionysio filio, eidem, cui regnum reliquit, nuptum⁷ dedit; alteram, Areten, Dioni. Dion autem, præter nobilem propinquitatem, generosamque majorum famam,⁸ multa alia ab natura habuit bona: in his ingenium docile, come, aptum ad artes optimas; magnam corporis dignitatem, quæ non minimum commendatur;⁹ magnas præterea divitias a patre relictas, quas ipse tyranni muneribus auxerat. Erat intimus Dionysio priori, neque minus propter mores, quam affinitatem. Namque etsi Dionysii crudelitas ei¹⁰ displicebat: tamen salvum [esse]¹¹ propter necessitudinem, magis etiam suorum causa,¹² studebat. Aderat in magnis rebus: ejusque consilio multum movebatur tyrannus, nisi qua in re major ipsius cupiditas intercesserat. Legationes¹³ vero, quæ essent illustriores, per Dionem administrabantur: quas quidem ille diligenter obeundo, fideliter administrando,

Heus. [Ith.].—6 Sic Ms. Ax. Dan. Boecl. [Ed. Bos. et seqq.] Abest ab Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav. Statim *Sophrosynem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *Sophormen* Ms. Voss. 1. et *Arethen* Ms. Voss. 1. 2. *Arethen* Ms. Leid. 2. *Aretem* Ed. Long. Sed *Areten* Ms. Dan. [Ed. Lamb. Bos. et rell.] Sed mox abest ab Ed. Ald. Long. Lamb.—7 *Nuptui* Ms. Leid. 2.—8 *Fama* Ms. Voss. 1. Mox a natura Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Sed ab natura etiam Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2.—9 Ita etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. (qui conjectit tamen, *qua non minimum commendaretur*,) Stav. 1. 2. 3. Tzschuck. 1. 2. Harl. Ith. Heiur. Wetz.] Sed commendat Ed. Lamb. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Brem. Schmied. quod tamen absolute positum: durum putat Tzschuck. ad ed. 2.] Struchtmeier lib. 1. Animadv. cap. 10. legit *qua non minimum commendavit*, [cujus emendatio perplacuit Stav. ad ed. 3. Hic quoque alteram Heusingeri suspensionem, nos facile his verbis posse carere, nisi in omnibus invenirentur exemplaribus, se probaturum esse proficitur; sed addit, Cornelium alibi hujusmodi sententiarum interjectionibus uti solere. Wöpfens. olim legisse, *qua non minimum commendabatur*, aut *qua non min. commendat*, monuit Struchtmeier.]—10 *Ipsi* Ms. Leid. 2. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—11 *Esse* Ed. Par. Ald. Long. Lamb. Bos. 1. [Ith. Wetz. Brem. Heinr.] *salvum illum propter necess....suorum causa esse studebat* [in mea Longolii ed.] Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. *Esse* aberat a Ms. Dan. Boecl. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. [uncis inclusum in Ed. Bos. 2. Heus. Stav. Harl. Schmied. Tzschuck.]—12 *Legiones* Ed. Jens. Med. *legat. vero omnes* Ed. Steph. Gebh. Keuch. et *vero omnes, quæ* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long. Lamb. Patav. [Tzschuck. 1. 2.] Bene: nu-

NOTE

¹² *Magis etiam suorum causa*] Nimirum, propter sororis suæ liberos.

crudelissimum nomen tyranni sua humanitate tegebat.¹³ Hunc a Dionysio missum, Carthaginienses¹⁴ suspexerunt,¹⁵ ut neminem unquam Græca lingua loquentem magis sint admirati.

2. Neque vero hæc Dionysium fugiebant:¹ nam quanto esset sibi ornamento, sentiebat. Quo fiebat, ut uni huic maxime² indulgeret, neque eum secus diligeret ac filium. Qui quidem, cum Platonem Tarentum venisse³ fama in Siciliam esset perlata, adolescenti negare non potuit,⁴ quin eum arcesseret,⁵ cum Dion ejus audiendi cupiditate flagraret. Dedit ergo huic veniam, magnaue⁶ eum ambitione Syracusas⁷ perduxit:⁸ quem Dion adeo admiratus est atque adamavit, ut se ei totum⁹ traderet. Neque vero

¹ *Pari venerati sunt.*

⁶ *Quominus illum acciret.*

⁴ *Huic igitur facultatem adducendi fecit, et exquisito apparatu illum Syracusas adduxit.*

meri causa.—13 Sic Ms. Voss. 2. Boecl. Gif. Put. Sav. Ax. Bav. 1. Ed. Arg. Par. Long. Ultraj. [Bos. Stav. Harl. (cujus et Kapp. et Stav. ad min. ed. not. conferes,) Brem. Schmied. Heimr. Paßl. probatque Scheffer. ad Phædr. II. fab. 2. 8.] Sed *regebat* Ms. Bav. 2. *tenebat* Ms. Dan. Mendos. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Ald. *tenebat* Ms. Voss. 1. Ed. Lamb. Heus. [qui multis illam vindicat illustratque lectionem; Ita. sed dubitat de veritate lectionis et interpretatione Heusing. Schmied. in Lex. Corneli. p. 26.] A verbis, *Hunc a Dionysio*. incipit cap. 2. in ed. Patav.—14 *Carthaginienses* Ed. Long. Mag. Keuch. [*Carthaginienses* Ed. Bos. Wetz. Rectius vero Lamb. Heus. et reli. dederunt vel *Karthaginienses* vel *Carthaginienses*: de qua duplici scriptura v. Cellarii Orthogr. lat. p. 200. sq. et 269. sqq. cum Harles. supplementis, et Arntzen ad Anecl. Victor. de viris illustr. c. 37. p. 171. qui scripturam per C defendit: et ipse Bosius infra ad xxii. 1. *Carthaginiensis* edidit lateque tuitus est.]—15 Sic Ms. Put. Gif. Sav. Dan. Voss. 2. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *susciperunt* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Vid. Ducker. ad Flor. IV. 12.

1 *Fugebant* Ms. Voss. 2.—2 *Magis* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ax.—3 *Potuerit* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. *Mox accerseret* Ms. Dan. [male: v. Cellar. orthogr. lat. ibique Harl. p. 177. sq. et Westerhov. ad Terent. Andr. III. 3. 14.] *arcessiret* Ms. Ax. Ed. Heus.—4 *Magnosque* Ms. Voss. 2.—5 *Se ei totum* Ms.

NOTÆ

³ *Platonem Tarentum venisse*] Hodie vulgo *Taranto*, urbs est Apuliæ notissima, in intimo recessu sinus, qui ab ea dicitur Tarentinus.

⁴ *Adolescenti negare non potuit*] Id est, Dion, qui tum in flore juven-

ta erat, cum Platonem prima vice audivit, valde docilis, et ingenio acerrimo. Plutarch. in Dione.

⁷ *Syracusas perduxit*] Civitatem totius Siciliæ tunc facile principem, quæ sub Pachyno monte sita est, ubi

minus Plato⁶ delectatus est Dione.¹ Itaque cum a Dionysio tyranno⁷ crudeliter violatus esset,¹ quippe quem venundari⁸ jussisset; tamen eodem rediit,¹ ejusdem Dionis⁹ precibus adductus. Interim in morbum incidit Dionysius; quo cum gravi¹⁰ conflictaretur, quæsit a medicis Dion, quemadmodum se haberet: simulque ab¹¹ his petiit, si forte majori esset periculo,¹² ut sibi faterentur: nam velle se cum eo colloqui de partiendo regno; quod sororis suæ filios¹³ ex illo natos partem regni putabat debere habere. Id medici non tacuerunt, et ad Dionysium filium¹⁴ sermonem retulerunt: quo ille commotus, ne agendi cum eo esset Dioni potestas,¹⁴ patri soporem¹⁵ medicos dare coëgit.*

* *Potionem soporiferam parenti a medicis dari voluit.*

Ax. Voss. 2. Dan. certe rotundius: ut cap. 3. *imitari patrem*. [Et ego sic posui pro vulgato *se totum ei*.]—6 *Plato minus* Ms. Ax.—7 *Tyranno aberat* a Ms. Leid. 2.—8 *Venundari* Ed. Par. Ald. *venundari* Ed. Patav. [Stav. 3. Harl. Ith. Tzschuck. 1. *venum dari* divisim Tzschuck. 2.] *Tam jussit* Ed. Long. Mag. *Sed jussisset* etiam Ms. Dan. [Concinnius fore, quippe qui ipsum, putat Schmied.]—9 *Dionysii precibus* Ms. Voss. 2. Ax.—10 *Ita* Ms. Mendos. Leid. 2. Ox. Bav. 1. 2. Ed. Jens. Ultraj. Long. Sav. [Bos. 1. et recent. fere omnes.] *Sed graviter* Ms. Ax. Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Mag. Keuch. Bos. 1. Patav. [Schmied. *Sed prius est elegantius*.]—11 *De his pot.* Ed. Jens. Med. Ald.—12 *In periculo* Ed. Lamb. Steph. *Mox fateretur*, dein *parendo regno* Ed. Jens. Med. *tum quot sor.* Ed. Ald.—13 *Dionys. cum filium* Ms. Leid. 2. et *retulerunt* Ed. Med. Arg.—14 *Ut Dioni agendi esset potestas* Ms. Boeckl. *et agendi cas. D. pot.* Ms. Ax. Etiam a Ms. Leid. 2. et Voss. 1. aberant verba *cum eo*, non minus quam ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.

NOTÆ

fons Arethusa Poëtarum carminibus celebratus. Vide Cicer. vi. in Verrem. Hodie vulgo *Saragosa*.

. 1 *Neque minus Plato delectatus est Dione*] Vide Laërtium in ejus vita. Hæc etiam rei argumento sunt versus ejus in Dione, qui dilectum a Platone atque ardentem amatum indicant.

1 *Crudeliter violatus esset*] Quia Platonem de virtute viri boni, et de justitia disputantem ferre non potuit; quippe qui vitam justorum esse beatam, tyrannorum miseram diceret; ideo inhumaniter cum habuit tyrannus,

et tanquam mancipium in foro venundari jussit. Diodorus lib. xv. et Plutarchus in Libello cui titulus est; *Περὶ τῆς εἰς Σικελίαν τῆς ἀδελφῆς*;

1 *Eodem rediit*] Iterum in Siciliam navigasse Plato ipsemet testis est, sed post mortem Dionysii prioris; quia secundus Dionysius literis ipsi promiserat fore, ut, si veniret, exulanti Dioni omnia concederet.

11 *Quod sororis suæ filios*] Eos nimirum, qui ex Aristomacha sorore sua et Dionysio antiquiore nati erant.

14 *Patri soporem*] *Φάρμακον ὑπναιότητος, soporiferam potionem*, quæ ex nigri pa-

Hoc æger¹⁵ sumto, ut¹⁶ somno sopitus, diem obiit supremum.

3. Tale initium fuit Dionis et Dionysii simultatis,^o eaque multis rebus aucta est: sed tamen primis temporibus aliquamdiu simulata inter eos amicitia mansit. Cumque Dion non desisteret¹ obsecrare Dionysium, ut Platonem Athenis arcesseret, et ejus consiliis uteretur; ille, qui² in aliqua re vellet patrem imitari,³ morem ei gessit.^{3a} Eodemque tempore⁴ Philistum historicum⁵ Syracusas reduxit,⁵ hominem amicū⁶ non⁷ magis tyranno, quam tyrannis.⁸ Sed de hoc in

Mag. ne ag. [cum eo] ess. D. pot. Ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 2.]—15 Ergo Ms. Boecl. Leid. 2. Ax. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. [et probat Tzschuck.]—16 Sic Ms. Dan. Boecl. Leid. 1. Voss. 1. Ax. [Ed. Bos. 2. et plurimæ recentt.] Sed abest ut ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. Pat. [Wetz. Schmied.] In Ms. Dan. erat etiam summo pro somno.

1 Cum Dion desist. Ms. Boecl. quum Dion non desist. Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. quumque Dion desisteret Ms. Ax. Voss. 2. cum Dion non desineret Ed. Par. Ald. Patav. Etiam in ed. Lamb. est desineret.—2 Quod Ms. Ax. Mox velit Ms. Leid. 2. et imitari patrem Ms. Voss. 2. Ax.—3 Morem gessit ei Ms. Leid. 2. Voss. 1. ei aberat a Ms. Voss. 2. Ax.—4 Temp. abest ab ed. Lamb. Tum Philistum Ms. Voss. 1.—5 Duxit Ms. Ax. Voss. 2.—6 Inimicum Ed. Ald.—7 Tò non aberat a Ms. Voss. 1.—8 Sic Ms. Dan. Boecl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. Stav. Harl. Ith. Wetz.] Sed tyrannidi Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Bipont. Brem. Tzschuck. 1. 2. Heinr. Schmied. Paufl. probatque

NOTE

paveris et cicutæ succo parari solet, eaque frigidissima est; quo mortis genere Athenienses capite damnatos necare solebant. Unde Juven. Sat. vii. 'hunc inopem vidistis, Athenæ, Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.'

^o Tale initium fuit Dionis et Dionysii simultatis] Paulo aliter super ea resentiunt Diodorus lib. xvi. et Plutarchus in Dione.

² Ille, qui in aliqua re vellet patrem imitari] Nam Dionysius superior Platonem acciverat, ut supra dictum est.

³ Morem ei gessit] Id est, Dioni obtemperans ad Platonem scripsit, cu-

jus epistolæ summa extat inter epistolas Platonis.

⁵ Philistum historicum] Qui a Dionysio patre regno pulsus fuerat; revocatus est autem in invidiam Dionis et Platonis. Varias ille conscripsit historias de rebus Siculis, cum esset Adriæ otiosus et exul. Vossius de historicis Græcis.

⁸ Hominem amicū non magis tyranno, quam tyrannis] Id est, qui non minus tyrannem, quam tyrannidem amabat; revera enim cum Dionysio stricto amore copulabatur, nec ejus indoles a tyrannide abhorrebat.

eo meo⁹ libro¹ plura sunt exposita, qui de historicis¹⁰ conscriptus est. Plato autem tantum apud Dionysium auctoritate potuit, valuitque eloquentia, ut ei¹¹ persuaserit, tyrannidis facere finem, libertatemque reddere Syracusanis: a qua voluntate Philisti consilio deterritus,¹² aliquanto crudelior esse coepit.

4. Qui quidem cum a Dione se superari videret ingenio, auctoritate, amore populi, verens, ne, si eum secum haberet, aliquam occasionem sui daret opprimendi, navem ei triremem dedit, qua Corinthum deveheretur: ostendens, se id utriusque facere causa,¹³ ne, cum inter se timerent, alteruter alterum præoccuparet. Id cum factum multi indignarentur, magnæque esset¹⁴ invidiæ tyranno; Dionysius omnia quæ moveri poterant Dionis in naves¹⁵ imposuit, ad eumque¹⁶ misit. Sic enim existimari volebat,¹⁷

¹ Indicans, id a se fieri in commune utriusque bonum; ne, propter mutuum diffidentiam, alteruter alterum supplantaret.

² Magnamque in tyrannum invidiam concitasset.

Kapp.] tyrannum Ed. Long.—9 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Long. [Lamb. Bos. et reliq. recentt.] Aberat *τὸ meo* a Ms. Dan. Leid. 1.—10 Sic Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. et ceteri omnes. Sed *hist. Græcis conscr.* Ms. Mendos. Sav. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ven. ap. Mag. [Ed. Tzschuck. 1. 2. Wetz.]—11 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *τὸ ei abest* ab Ed. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.

1 Essent Ms. Ax.—2 Ita etiam Ed. Ald. [et plurimæ:] *in navis* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Stav. 2. 3. [Est etiam accusativ. pluralis, de qua terminatione v. Voss. de Analogia c. 16: et Orthograph. Noris. pag. 225. sqq. 242. sqq. additam Cellar. orthogr. ab Harles. editæ, tom. II. et Cellar. ibid. tom. I. p. 22. sq. de utraque terminatione accusat. pluralis in *is* et *eis*:] *in naveis* Ms. Dan. Ed. Lamb. Gebh. Keuch. in *navi* Ed. Long. Mag. Steph. [Sed hoc corruptum esse ex accusativo *navis*, et multo frequentius ac proprie dici 'imponere in naves,' quam 'in navi,' docet Oudendorp. ad Cæs. de B. C. III. 14. p. 677. sq. et ad Hirt. de B. Afric. c. 54. 4. p. 901.] Tum *imponis* Ms. Voss. 2. Ed. Long.—3 *Ad eum quia* Ms. Leid. 2.—4 *Volebant*

NOTE

¹ *In eo meo libro*] Hunc nobis temporum injuria abstinuit, solumque ejus desiderium reliquit.

² *A qua voluntate Philisti consilio deterritus*] Hunc, ut mox diximus, ab exilio revocaverat Dionysius junior, ut aliquem haberet qui Platoni et Dioni adversaretur.

³ *Qua Corinthum deveheretur*] Co-

rinthus, urbs Achææ celeberrima, duobus portibus inclita; in Isthmo Peloponnesi, cujus veluti claustrum est, sita.

⁴ *Ostendens, se id utriusque facere causa*] Aliter Plutarchus, aliter Diodorus illud narrant; Plutarchus quidem in Dione, Diodorus vero lib.

xv.

id se non odio hominis, sed suæ salutis fecisse causa. Postea vero quam audiuit,⁵ eum in Peloponneso⁶ manum comparare, sibi que bellum facere conari; Areten,⁷ Dionis uxorem, alii nuptum dedit,⁸ filiumque ejus⁹ sic educari jussit, ut indulgendo turpissimis imbueretur cupiditatibus. Nam puero, priusquam pubes esset, scorta adducebantur: vino epulisque obruebatur, neque ullum tempus sobrio relinquebatur.⁴ Is usque eo vitæ statum commutatum¹⁰ ferre non potuit,² postquam⁹ in patriam rediit pater, (namque appositæ erant custodes, qui eum a pristino victu deducerent,)¹¹ ut se de superiore¹⁰ parte ædium dejecerit, atque ita interierit.¹¹ Sed illuc revertor.

5. Postquam Corinthum pervenit Dion, et eodem perfugit Heraclides, ab eodem expulsus^b Dionysio, qui præfectus fuerat equitum; omni ratione bellum comparare coeperunt. Sed non multum proficiebant, quod¹ multorum annorum tyrannis,² c magnarum opum putabatur. Quam ob causam

^a Neque ut sobrius esset spatium dabatur.

Ms. Voss. 2.—5 Vero aud. Ed. Jens. Med.—6 Peloponneso Ms. Voss. 1. 2. Peloponneso Ed. Med.—7 Arethen Ms. Voss. 1.—8 Statum vita comm. Ms. Ax. [Ed. Wetz. suavior est ordo.]—9 Ut, postquam Ed. Ald. Lamb. in quibus, uti in ed. Arg. rō ut posthæc ante rō se est omisum. [quæ collocatio verborum est elegantior.]—10 Sic Ms. Leid. 2. Dan. [Ed. Bos. 2. Heus. (cujus not. confer,) et plur. recentt.] Sed de abest Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Par. Long. Mag. [Riclef.] e super. Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. In Ed. Long. hęc legitur hoc ordine: is vero, posteaquam in patriam rediit pater, usque eo vitæ statum commutatum, (namque appositæ erant custodes, qui eum a pristino victu deducerent,) ferre non potuit, ut se superiore, &c. Bosius ordinem Ms. Dan. expressit.—11 Interierit Ed. Jens. Med. Mox illud rev. Ms. Voss. 2. ad illud Ms. Ax. Ab Sed ill. incipit cap. 5. in ed. Pat.

1 Quot Ed. Ald.—2 Ita primus rescripsit Lamb. Sed tyrannus Ms. Leid.

NOTÆ

^a Areten, Dionis uxorem, alii nuptum dedit]. Scilicet, Timocrati familiari suo, sed invitam. Sic Plutarchus ibidem.

^b Filiumque ejus] Hunc Aretrum alii, alii Hipparium, alii Hipparionem vocant.

^c Is usque eo vitæ statum commutatum ferre non potuit] Ea de re fere

loquitur Plutarchus in Dione.

^a A pristino victu deducerent] Id est, a pristino vivendi genere corruptis, que moribus revocarent.

^b Heraclides, ab eodem expulsus] Hunc turbulentum, seditiosum, mobilem, infidum, rei militaris imperitum scribit Plutarchus.

^c Quod multorum annorum tyrannis]

patici ad societatem^d periculi perducebantur. Sed Dion fretus non tam suis copiis, quam odio^e tyranni, maximo animo, duabus onerariis navibus, quinquaginta annorum imperium, munitam quingentis longis navibus, decem equitum, centum^f peditum millibus, profectus oppugnatum, (quod omnibus gentibus admirabile est visum),^g adeo facile perculit,^h ut post diem tertium, quam Siciliamⁱ attigerat, Syracusas introierit.^j Ex quo intelligi potest, nullum esse imperium tutum, nisi benevolentia^k munitum. Eo tempore aberat Dionysius,^l et in Italia classem opperiebatur, adversariorum ratus^m neminem sine magnis copiis ad se venturum. Quæ res eum fefellit. Nam Dion iisⁿ ipsis, qui sub adversarii fuerant potestate,^o regies spiritus repressit,^p totiusque ejus partis Siciliæ potitus est, quæ sub potestate Dionysii fuerat:^q parique modo urbis Syra-

^d *Tyrannicam superbiam arcuit.*

~~~~~

2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Statim magnorum putabatur Ms. Voss. 1.—3 Odii Ed. Jens. Med.—4 Centumque ped. Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Patav.—5 Ausum pro visum Ms. Leid. 1.—6 Perculit Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Ald. [Sed perculit, (quod cum periculit saepius confunditur,) gravius est denotatque, evertit, pervertit: v. Drakenb. ad Liv. xxxv. 27. 16. tom. iv. p. 949.]—7 In Siciliam Ms. Voss. 2. Statim attigerit Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Long.—8 Benivol. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—9 [Fischer interpunxit manu, edd. Long. et Mag. secutus, operiebatur adversariorum, ratus.]—10 His ipsis Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—11 Fuit potestati Ms. Leid. 2.—12 sub Dionysii fuerat potestate Ms. Dan. Ax. sub Dion. pot. fu. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.

NOTE

De Tyranno, sed de Tyrannide hic loquitur; quæ jam quinquaginta abhinc annis inceperat sub priore Dionysio, qui se relinquere filio tyrannidem adamante, seu vinculis adamantinis, vinctam dicebat. Plutarchus in Dione. Diodor. lib. xv. *Ellanus* lib. vi.

^d *Pauci ad societatem*] Triginta Syracusanos, qui in Peloponneso exulabant, Dionem secutos esse tradit Diodorus; sed multos in Græcia proper tyranni odium se ipsi adjunxisse

verisimile est.

^e *Syracusas introierit*] Hujus reditus magnificentiam et lætitiâ describunt Plutarchus in Dione, et Diodorus ibidem.

^f *Eo tempore aberat Dionysius*] Tunc enim circa Cauloniam seu Colontem erat, oppidum in prima Italiæ fronte apud Loeros situm. Plin. lib. iii. 10. Nec nisi septimo post Dionis reditum die Syracusas reversus est. Diodorus lib. xv.

cusarum, præter arcem, et insulam adjunctam oppido;⁵ eoque rem perduxit, ut talibus pactionibus pacem tyrannus facere vellet.¹³ Siciliam Dion obtineret, Italiam Dionysius, Syracusas Apollocrates,¹⁴ cui maximam fidem uni habebat [Dion].¹⁵

6. Has tam prosperas tamque inopinatas res consecuta est subita commutatio, quod¹ fortuna sua mobilitate,² quem paulo ante extulerat, demergere est adorta.³ Primum in filio,⁴ de quo commemoravi supra, suam vim⁵ exercuit. Nam cum uxorem reduxisset,¹ quæ alii fuerat tradita, filiumque vellet revocare ad virtutem a perdita luxuria, accepit gravissimum⁶ parens vulnus morte filii: deinde orta dissensio est⁷ inter eum et Heraclidem:¹ qui quidem prin-

Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. Patav. [Ith. Wetz.]-13 *Velle* Ed. Jens. Med. Mox *optim.* Ed. Jens. Par. Ald.-14 *Apollocrates* Ms. Voss. 1. *Hypolocrates* Ms. Voss. 2. *Apollocrates* Ms. Dan.-15 *Dion*. Sic etiam Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. et ceteri. Sed (*Dion*) Ed. Stav. 2. [3. Heus. Harl. Tzschuck. 1. 2. Bipont. Paufl. Quare et ego, quoniam aperta est falsa lectio, id uncis seclusi, aut præferrem emendationem Lambin.] *Dionysius* Ed. Lamb. [Ith. Heinr. Wetz. Schmied. Utrumque nomen, supervacaneum, suadente jam Heus. hand. male omisit Bremi. Add. not. Stav. et Harl. et de *Apollocrate*, *Nisæo*, et *Hipparino* Periz. ad *Æl.* V. H. lib. II. 41. 1.]

1 *Quod aberat* a Ms. Leid. 2. Sed *quot* Ed. Ald.-2 *nobil.* Ed. Arg. Long. Statim. *quæ p.* Ms. Boecl.-3 Sic Edd. nostri omnes. Sed *adorsa* Ed. Stav. 2. 3. [Harl. et sic h. 1. ac supra VIII. 2. legere jussit Drakenb. ad Liv. XXXV. 51. 8. tom. IV. p. 996. ab *adordior*, h. e. *aggredior*, incipio.]-4 Sic Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Heus. Patav. Stav. 2. [3. Ith. et rell. recentt. Atque ego rescripsi, suadente etiam Oudendorp. ad Jul. Cæs. de B. G. II. 32. p. 126.] Sed in *filium* Ed. Arg. Long. Boecl. Bos. Stav. 1.-5 *Suam vim* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Heus. Patav. [Ith. Bipont. Harl. Heinr. Schmied. Tzschuck. 2. Paufl. et ego reddidi: add. Kappii et Heusing. not. *vim suam* Stav. 3. Wetz. Tzschuck. 1.] *suam sævitiam* Ed. Arg. Long. [sævit. *suam* Ed. Bos. Stav. 1. 2. Brem.]-6 *Gravissimum* Ms. Leid. 2. [Mox *parens* Tzschuck. ad ed. 2. posse suspicatur abesse. Sed graviter additum esse putem.]-7 Ita etiam Ms. Ax. [Ed. Bos. Stav. Heus. Ith. Brem.

NOTÆ

⁵ *Et insulam adjunctam oppido*] Insula portio erat urbis; nam Syracusæ constabant veluti ex quatuor urbibus. Livius Annal. xxv.

¹⁴ *Syracusas Apollocrates*] Hunc Dionysii filium fuisse scribit Plutarchus, et Strabo lib. vi.

¹ *Nam cum uxorem reduxisset*] Nempe Areten, quæ, expulso Dione, Timocrati invita nupserat, ut supra dictum est.

¹ *Deinde orta dissensio est inter eum et Heraclidem*] Significum ille Dionis principatum non concedebat. Porro,

cupatum non concedens,⁸ factionem comparavit. Neque is⁹ minus valebat apud optimates; quorum consensu præerat classi, cum Dion exercitum pedestrem teneret. Non tulit hoc¹⁰ animo æquo Dion,¹¹ et versum illum Homeri retulit ex secunda rhapsodia,^k in quo hæc sententia est: Non posse bene geri¹² rempubl. multorum imperiis. Quod dictum magna invidia consecuta est. Namque aperuisse videbatur, omnia¹³ in sua potestate esse velle. Hanc ille non lenire obsequio, sed acerbitate opprimere studuit, Heraclidemque, cum Syracusas venisset, interficiendum curavit.

7. Quod factum omnibus maximum timorem iniecit. Nemo enim, illo interfecto, se tutum putabat. Ille autem, adversario remoto, licentius eorum bona, quos sciebat adversus se sensisse, militibus dispersivit. Quibus divisis, cum quotidiani maximi fierent sumtus, celeriter pecunia decesse cepit: neque, quo manus porrigeret,^l suppetebat,^l

Heimr. Tzschuck. 1. 2. Schmied.] Sed orta dissensione Ed. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Wetz.] orta dissensione est Ed. Jens. Med. Arg. Mox Heraclidem omisso rō et Ed. Jens. Med. Heraclidemque Ed. Par. Ald.—8 Qui Dion princip. non conced. Ms. Leid. 1. Ed. Lamb. Keuch. Dion etiam additur in Ed. Patav. qui quod principat. non concedebat Ms. Voss. 1. Ed. Heus. [Tzschuck. 1. 2. Jth. Stav. 3. Heimr. Schmied. Paufl.] quæ quidem princ. non concedebat Ms. Voss. 2. Ax. qui quid. pr. non concedebat Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.—9 Ita Ms. Dan. Sed enim Ed. Lamb. his Ed. Jens. Med. Arg. Long.—10 Hoc abest ab ed. Ald. Lamb.—11 Dion aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Mox rettulit Ed. Jens. Med. Arg. et ripsod. Ed. Med. Arg.—12 Regi Ms. Mendos.—13 [Vulgo se omnia. Sed] se aberat a Ms. Dan. Boecl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Arg. Long. (in quibus est omnia videbatur,) [Harl. Riclef. Tzschuck. 2. et ego id delevi:] se omnia videbatur Ed. Jens. Med. Par. Ald. omnia videb. omisso rō se Ed. Stav. 2. videbat: [se] omnia Ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. Bipont.] Mox interficiendum Ms. Voss. 1.

1. Sic Ms. Dan. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Lamb. Bos. et seqq.] Sed quo minus porrigeret Ms. Boecl. Ed. Arg. neque amplius quod porrig. suppetebat Ed.

NOTÆ

ut inquit Seneca in Agamemnone, 'Nec regna socium ferre, nec tædæ stintnt.' Lege orationem Heraclidis apud Plutarchum.

^k Ex secunda rhapsodia] Id est, ex secundo Iliad. libro, ubi sic legitur, Οὐκ ἀγαθὸν πολυκυραίνῃ εἰς κοίρας

ἔστω, εἰς βασιλεὺς, ὃ ἔδωκε θεὸς καὶ ἀγκυλομήτεω χεῖρ' ἄπ' ἑαυτοῦ.

^l Neque, quo manus porrigeret, suppetebat] Quidam legunt, Neque amplius quid porrigeret, suppetebat, nisi amicorum possessiones. Qui sensus fere idem est.

nisi in amicorum possessiones.⁴ Id huiusmodi⁵ erat, et, cum milites reconciliasset, amitteret optimates. Quorum rerum cura frangebatur, et insuetus male audiendi⁶ non æquo animo ferebat, de se ab iis⁷ male existimari, quod paulo ante in coelum fuerat⁸ elatus lapidibus. Vulgus autem, offensa in eum militum⁹ voluntate, liberius loquebatur, et, tyrannum non ferendum, dictitabat.

8. Hæc ille intuens,¹ cum, quemadmodum sedaret, nesciret, et quorsum evaderent,² timeret; Callicrates³ quidam, civis Atheniensis, qui simul cum eo ex Peloponneso in Siciliam venerat, homo et callidus⁴ et ad fraudem acutus, sine ulla religione ac fide, adit⁵ ad Dionem, et ait: eum [in]⁶ magno periculo esse propter offensionem populi et odium⁷ militum: quod nullo modo evitare posset, nisi alicui suorum negotium daret, qui se simularet illi⁸ inimicum: quem si invenisset⁹ idoneum, facile omnium animos¹⁰ cogniturum, adversariosque sublaturum, quod inimici ejus dissidenti¹¹ suos sensus aperturi forent. Tali consilio pro-

² Neque quod raperet, supererat, præter ea quæ ab amicis possidebantur.

³ Nec quæ probra de se audire solet.

~~~~~

Long. ac supplebat Ms. Voss. 2. Tum nisi amicorum Ed. Long. Boeckl. [Bos. 2. Stav. 1.] Sed nisi in amicorum Ms. Dan. Voss. 1. Leid. 2. Ax. Ed. reliqui omnes. Etiam Heus. Stav. 2. [S. omnes recentt.] Tum possessiones Ms. Voss. 2.—2 Eiusmodi Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—3 Ab his Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—4 Fuerat aberat a Ms. Ax.—5 Multum Ms. Ax.

1 Metuens Ms. Gif. Ax. Boeckl. Ed. Long.—2 Ut quorsum evaderet Ed. Jens. Med. Ald. Atque evaderet etiam Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. (sed in meo exemplo V. D. manu correxit evaderent,) Steph. Sed evaderent Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 2. Ax. [et edd. rell.]—3 Challicrates Ms. Leid. 2. Challicrates Ms. Voss. 1. [Si codd. addicerent, Stav. ad ed. min. lubentius scripturum se proficitur Callippus, et multus est de hoc homine.]—4 Callidus Ed. Jens.—5 Adit Ms. Ax. Ed. Arg.—6 In aberat a Ms. Ernest. Boeckl. Bav. Voss. 2. Ax. Uncis inclusum est in Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Tzschuck. 1. 2. Harl. Heinr.] Unci absunt ab reliquis nostris omnibus edd.—7 Et odio Ms. Ax. Voss. 1. Boeckl. In Ed. Long. r̄ et non legitur. Dein negotium Ed. Jens. Med. Arg.—8 Illi aberat a Ms. Leid. 1.—9 Quem inv. Ed. Jens. Med. Ald. Lamb. Patav.—10 Amicos Ed. Jens. Med. Par. Ald.—11 Dissidentis Ms. Dan. Ax. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.

NOTE

³ Callicrates quidam] Hunc Callip- Suidas, et Athenæus lib. 11. 23. pum nominant Plutarchus, Diodorus,

bato, excipit¹² has partes ipse Callicrates, et se armat imprudentia Dionis: ad eum interficiendum socios conquirat: adversarios ejus convenit, conjurationem¹³ confirmat. Res, multis consiliis, quæ gereretur, elata deferatur¹⁴ ad Aristomachen sororem Dionis, uxoremque Areten. Illæ timore perterritæ convenient,¹⁵ cujus de periculo timebant. At ille negat, a Callicrate fieri sibi insidias, sed illa, quæ agerentur,¹⁶ fieri præcepto suo. Mulieres nihilo secius Callicratem in ædem Proserpinæ¹⁷ deducunt, ac jurare cogunt,¹⁸ nihil ab illo periculi fore¹⁹ Dionis. Ille hac religione non modo [ab incepto]¹⁸ non deterritus, sed ad maturandum concitatus est, verens, ne prius consilium aperiretur suum,¹⁹ quam conata perfecisset.²⁰

¹² Quia per multas consilio res agitata, divulgata.

¹³ Nullatenus se Dionis nociturum.

~~~~~

In eodem Ms. Leid. pro quod erat qui.—12 *Excipit* Ms. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Heus. Stav. 2. [3. Ith. Bipont. Tschuck. 1. Schmied. Pauß. Sed excipit reliqui, et defendunt Kapp. atque Harl.]—13 *Conjuratione* Ms. Dan. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb.—14 Sic Ms. Ax. Dan. Voss. 1. 2. Ed. Arg. Long. Heus. [Ith. Bipont. Brem. Heinr. Stav. 3. Harl. Tschuck. 1. 2. Schmied. Pauß. et ego, quia est proprium in hoc nexu, sic edidi, probante quoque id Oudendorp. ad Jul. Cæs. de B. G. 1. 35. p. 54. Sed refertur Ed. Lamb. Bos. et reliq.]—15 Ita etiam Ms. Dan. Sed perter. illum conven. quod ejus de peric. Ed. Long. sine causa et perterritæ c. Ed. Jens. Med. et cujus de peric. etiam Ms. Dan.—16 *Gererentur* Ms. Boeckl. Voss. 2. Ax. Sed in Ms. Voss. 1. et Leid. 2. erat etiam *agerentur*.—17 *Numquid ab illo periculi foret* Ms. Boeckl. numquid ab illo periculum Dignif. foret Ms. Ax.—18 Aberant a Ms. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. non item a Ms. Leid. 2. Uncl non sunt in Ed. Lamb. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Ith. Brem. Heinr. Wetz. Schmied. Pauß.] Statim est deterritus Ms. Voss. 2. deteritus Ed. Jens. Med.—19 Sic Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Heus. Patav. [Stav. 3. et propter majorem soni suavitatem librorumque auctoritatem, ordinem mutavi. Cons. suum aperir. Edd. reliq.] Add. Ruhnken. ad Vell. Paterc. 11. 35. p. 104.—20 *fecisset* Ed. Jens. Med. Par. Ald.

NOTÆ

¹² In ædem Proserpinæ] Cereris et Jovis filis; quæ cum in Campis Elysæis flores legeret in Sicilia, a Plutone rapta est, et in hujus honorem templum erectum est. Claudianus de raptu Proserpinæ.

¹⁸ Ac jurare cogunt] Sacramentum ejusmodi, quod maxime formidandum

existimabatur, hac solennitate fiebat, teste Plutarcho in Dione; qui fidem præstabat, in Cereris templum descendens, Deæ purpuram, quibusdam peractis sacrificiis, induebat, tumque facem tenens, se fidem servaturum jurabat.

9. Hac¹ mente proximo die festo, cum a conventu remotum se² Dion domi teneret, atque in conclavi edito recubisset; consiliis³ loca munitiora oppidi tradit,⁴ domum custodibus⁵ sepit, a foribus qui non discedant,⁶ certos⁷ præficit: navem triremem armatis ornat, Philostratoque⁸ fratri suo⁹ tradit:⁹ eamque in portu agitari jubet, ut si exercere remiges vellet: cogitans, si forte consiliis¹⁰ obstitisset fortuna, ut haberet, qua fugeret¹¹ ad salutem. Suorum autem e¹² numero Zacynthios¹³ adolescentes¹⁴ quosdam eligit,¹⁴ cum audacissimos, tum viribus maximis: hisque dat negotium, [ut]¹⁵ ad Dionem eant¹⁶ inermes, sic, uti¹⁷

1 Hanc Ed. Med.—2 *Se remotum* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [Heus. Stav. 3. Harl.]—3 *Consociis* Ms. Voss. 1. *cum sociis* Ms. Leid. 2. *consiliis facinoris* Ms. Ax. Boecl. Leid. 1. Ed. Arg. Long. e glossmate.—4 Sic Ms. Dan. Boecl. Leid. 2. Ax. [Atque tempus præsens h. et seqq. locis studium apparatus et celeritatem melius declarat quam præteritum. Nam] *tradidit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—5 *Custodiis* Ms. Voss. 2. Boecl. Statim *sepit* etiam Ms. Dan. Leid. 1. Sed *sepit* Ms. Boecl. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. *sapsit* Ed. Patav. [et Lambin. in utroque meo exemplo.]—6 Sic Ms. Dan. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *discederent* Ed. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. Patav. *discedebant* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Boecl.—7 *Ceteros* Ms. Voss. 2. Ax. Tum *præficit* Ms. Boecl. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Sed *præficit* etiam Ms. Voss. 2.—8 Sic Ms. Dan. Boecl. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Sed *Philostratoque* Ms. Voss. 2. *Philocratoque* Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. *Philocratoque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long.—9 *tradidit* Ms. Boecl. Ax. Ed. Long. Arg.—10 *Si a consiliis* Ms. Leid. 2.—11 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. (in meo tamen exemplo V. D. manu correxit quo,) Stav. 1. Wetz.] Sed *quo fug.* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Stav. 2. 3. Heusing. [Ith. Schmied. Brem. (qui interpretatur, ut haberet aliquid, quo fug.) Tzschuck. (qui in priore ed. explicat ut eo (in navem) fug. ad sal. in nota autem ad ed. 2. inclinatur ad lectionem qua,) Harl. (ubi v. Kappii not.) Heinr. Pauli.—12 *Autem num.* Ed. Jens. Med. Ald. *servorum autem numero Zacynthios....* *eligit* Ms. Ax.—13 Ita Ed. Mag. [Lamb. Bos. et seqq. e Zacyntho, maris Ionii insula, hodie Zante.] Sed *Zacynthios* Ms. Voss. 2. *Zacynthios* Ed. Arg. *Saguntios* Ms. Ox. Ed. Jens. Med. Par. *Zaguntios* Ms. Dan. *Zacynthios* Ed. Long.—14 Sic Ms. Boecl. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed *eligit* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. Keuch.—15 *Ut aberat* a Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 1. 2. Ed. Stav.

NOTE

- ¹ *Philostratoque fratri suo*. Alias *Philocrates* nominatur. nia in Ionio mari, nunc vulgo Zante. At vero quidam non *Zacynthios*, sed
² *Zacynthios adolescentes*. *Zacyn-* thos *Saguntinos* legunt, propter nominis affinitatem.
 thus insula est non longe a Cephale-

convenitendi ejus gratia viderentur venire. Hi propter notitiam sunt intromissi. At illi, ut limen ejus intrarunt,¹ foribus obseratis in lecto cubantem invadunt: colligant,² sit strepitus, adeo ut exaudiri posset³ foris. Hic, sicut ante dictum⁴ est, quam invisā sit singularis potentia, et miseranda vita, qui se⁵ metui, quam amari, malunt, cui-vis⁶ facile intellectu fuit. Namque illi ipsi custodes, si propitia⁷ fuissent⁸ voluntate,⁹ foribus effractis servare cum¹⁰ potuissent, quod illi inertes telum foris flagitantes vivum tenebant. Cui cum succurreret nemo, Lyco¹¹ quidam, Syracusanus, per fenestras gladium dedit, quo Dion interfectus est.

10. Confecta cæde cum multitudo visendi gratia introisset,¹ nonnulli ab insciis pro noxiis conciduntur. Nam celeri rumore dilato,² Dioni vim allatam, multi concurrant, quibus tale facinus displicebat. Hi falsa suspitione

1. 2. 3. [Brem. Heinr. Tzschuck. 1. 2. Hark unciis inclusam est in Ed. Bos. 2. Heus. Bipont.] Sed est, omissis uncinis, in Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. Patav. [Ith. Wettr. Schmied. Pauff.]—16 Erant Ms. Voss. 2.—17 Ita Ms. Leid. 1. [Ed. Bos. 2. Heus. et seqq. sicuti Stav. 3.] Sed sic ut aut sicut Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. Patav. Statim conv. que etiam Ms. Leid. 2. Sed in Ed. Steph. Gebh. Keuch. 78 ejus non legitur.—18 Intrarant Ms. Dan. Voss. 1. Sed in hoc supra notatum erat intrarunt, ut legebatur quoque in Ms. Voss. 2. Leid. 2.—19 Passis Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—20 Ante saepe dict. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Patav.—21 Qua met. Ms. Voss. 2. qui met. Ms. Ax.—22 Cujus Ms. Ax. Ed. Long. Mox intellecta Ed. Aldo.—23 Ita Ed. Long. [Lamb. Bos. Heus. et seqq.] Sed propria Ms. Dan. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. [Et forsitan est elegantior lectio, ut intelligatur voluntas perpetua, stabilis, ab invidia aliena:] proprie Ed. Ald. propitia pronaque vetus liber apud Longol.—24 Fuisset Ms. Voss. 1.—25 Cum Ed. Jens. Med. Dein quot illi Ed. Ald.—26 Sic Ed. Long. [Lamb. Bos. et seqq.] Sed Lyco Ms. Dan. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ligo Ms. Ax. Voss. 2.

1 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Sed introisset Ed. Lamb. introisset Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Statim non nulli Ed. Jens. Med. Mox in Ald. est pronoxii.—2 Delato Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Patav. Mox multitudo

NOTE

¹ Foribus obseratis] Intus, ab iis qui intromissi fuerant; quanquam Plutarchus ab illis qui extra erant clausas seu ad se adductas esse dicit.

² Colligant] Vinculis astringunt.
³ Si propitia fuissent voluntate] Alias, propria.

ducti, immerentes³ ut sceleratos occidunt. Hujus de morte ut palam factum est,⁴ mirabiliter vulgi mutata⁴ est voluntas. Nam qui vivum eum tyrannum vocitarant, iidem⁵ liberatorem patriæ tyrannique expulsorem prædicabant. Sic subito misericordia odio successerat, ut eum suo sanguine, si possent, ab Acheronte⁶ cuperent redimere.⁷ Itaque in urbe, celeberrimo loco,⁷ elatus publice, sepulcri monumento donatus est.⁷ Diem obiit circiter annos quinquaginta quinque⁷ natus; quartum post annum, quam ex Peloponneso⁸ in Siciliam redierat.

³ Ut mors ejus vulgata est.

⁴ Ad vitam optarent revocare.

concurrerat Ed. Mag.—³ Ita Ms. Ax. Sed irruentes Ms. Voss. 1. immerentis inermis Ed. Lamb, immerentes inermes Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Këuch. Patav.—⁴ Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Sed immutata Ed. Lamb. Gebh. Keuch.—⁵ Iidem Ms. Voss. 2. Ax. [Sic conjecit Bremi et ego cum Wetzel. Riclefio et Tzschuck. in ed. 2. reposui. Vulgo eundem.]—⁶ Ab Acheronte, si possent Ms. Dan. (in hoc tamen scriptum erat Acheronie,) Gif. Voss. 1.—⁷ Quinquagesimos quintos Ms. Ax.—⁸ Quam ex Peloponneso Ms. Voss. 1. 2. qui ex Pelop. Ms. Leid. 2. Statim Siciliam, omitta præpositione, Ed. Long.

NOTÆ

³ Ab Acheronte cuperent redimere] Sic Cicero, post reditum in Senatu, et omnes Metellos præstantissimos cives pane ex Acheronte excitatos. Porro Acheron est Epiri fluvius apud Geographos, apud Poëtas vero Inferorum, sic dictus ἀπὸ τοῦ ἀχέος καὶ πόνου, quasi doloris fluvius.

⁴ Itaque in urbe, celeberrimo loco] Quod sane eximii honoris indicium fuit, quia veteres quenquam, nisi forte imperatores, in urbe sepelire non solebant.

⁷ Sepulcri monumento donatus est] Duplicis erant generis sepulcra; alia sumtu publico facta; alia quæ tantum ex decreto publico erigebantur. Prima his tantum concedebantur qui optime de Rep. meriti fuerant; secunda vero claris quidem viris mittebantur, quia in Atheniensium Rep. non licebat sepulcra defunctorum ornare, quantum aut hæredum aut ipsius etiam defuncti ambitio postulasset; sed de tumulis majoris impensæ cognoscebatur. Casaubon.

XI.

IPHICRATES.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Disciplina militari nobilis. 2. Ejus expeditiones bellicæ. Ad Corinthum. Adversus Ægyptios. Adversus Arcadas. 3. Ejus indoles et dotes.

IPHICRATES^a Atheniensis^a non tam magnitudine rerum gestarum, quam disciplina militari,^b nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum ætatis suæ cum primis compararetur,⁴ sed ne de majoribus natu quidem⁵ quisquam anteponeretur. Multum vero in bello est versatus;⁶ sæpe exercitibus præfuit; nusquam culpa [sua]⁷ male rem ges-

~~~~~  
 1 *Iphicratis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 *Hipicrates* Ms. Leid. 2. —3 Sic Ms. Dan. Bav. Mag. Sav. Mendos. Sed non tam genere quam magnitudine rerum gestarum, disciplinaque militari Ms. Ernst. non tam genere, quam magn. rer. gest. quam disc. mil. Ed. Long. non tam genere aut magnitudine r. g. q. d. m. Ed. Lamb.—4 *Compararetur* Ed. Arg.—5 *Majoribus quidem natu* Ms. Voss. 1.—6 Sic Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Heus. Patav. [Ith. Harl. Tschuck: 2. Bipont. Wetz. Schmied. Paull. et ego recepi *quod est*, quod abest ab Ed. Boeckl. Bos. Stav. qui in nota ad ed. 3. legi posset more Cornel. *versatus est* opinatur.]—7 *Sua legabatur* in Ms. Gif. Dan. Ed. Long. [Tschuck. 2. Brem.] Abest a Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1.

### NOTÆ

<sup>a</sup> *Iphicrates Atheniensis*] Iphicratem Sutoris filium non pauci existimant, inter quos Aristoteles 1. Rhet. Xenoph. lib. vi. Plutarchus, Athenæus, Ælianus, et alii quam plures.

<sup>b</sup> *Quam disciplina militari*] Fuit et præterea optimus Rhetor, unde Justin. lib. vi. 5. ait in Iphicrate non imperatorias tantum, verum et oratorias fuisse artes.

sit,<sup>c</sup> semper consilio<sup>d</sup> vicit; tantumque eo valuit,<sup>e</sup> ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit,<sup>f</sup> cum ante illum imperatorem maximis clypeis,<sup>g</sup> brevibus<sup>h</sup> hastis, minutis gladiis uterentur. Ille e contrario peltam pro parma fecit,<sup>i</sup> a quo postea peltastæ pedites appellantur; ut ad motus concursusque essent leviores: hastæ modum<sup>j</sup> duplicavit:<sup>k</sup> gladios longiores fecit. Idem genus loritarum<sup>l</sup> mutavit, et pro sertis<sup>m</sup> atque æneis<sup>n</sup> linteas<sup>o</sup> dedit.<sup>p</sup> Quo facto expeditiores milites reddidit. Nam pondere detracto, quod æque<sup>q</sup> corpus tegeret et leve esset,<sup>r</sup> curavit.

<sup>c</sup> *Hastæ duplo majores fecit.*

<sup>e</sup> *Ex lino textas præbuit.*

Patav. [Heinr. Uncis inclusum est in Edd. Bos. 2. Heus. et rell.].—8 *Consilio prudentia* Ms. Ax.—9 *Tantum contulit* Ms. Leid. 2. Mox multa aberat a Ms. Ax. Boecl. Uncis inclusit Heus. [sed tueretur illud Stav. ad ed. 3. et Tzschuck. ad ed. 2. Comp. Diod. Sic. iv. 44.].—10 *Clypeis* Ed. Jens. Med. Arg.—11 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *brevibusque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Statim *ant* Ed. Jens. Med. et *minutis gladiisque* Ms. Leid. 3. Postea a *qua post. pelt.* Ed. Lamb.—12 *Idemque lor. gen.* Ms. Leid. 2. Tum *mutavit* aberat a Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—13 Sic Mss. Bav. Ax. Dan. Boecl. Mendos. Sav. Gif. Put. Leid. 2. Voss. 2. Sed *ferreis* Ed. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Wetz. Schmaled.] Mox *æneis* pro *ant* Ms. Dan. Ed. Jens. Med.—14 Sic etiam Ms. Voss. 2. Dan. Ax. Sed *lintheas* Ms. Voss. 1. Ox. *lineas* Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav. Statim *desedit loco dedit* Ms. Leid. 2. Tum *expeditiores* Ms. Voss. 2.—15 Sic Ms. Mendos. Ed. Long. Mag. Ultraj. [Bos. Heus. et seqq.] Sed *quodque* Ms. Bav. 2. Ed. Jens. Med. Ald. *quod eque* Ed. Arg. *ut æque* Ed. Lamb.—16 *Tegerent et leves essent* Ed. Lamb. *tergeret* est in Ed. Jens. Med.

#### NOTE

<sup>c</sup> *Nunquam culpa [sua] male rem gerit*] In re militari tamen ejus consilium reprehendit Xenoph. lib. vi. de reh. Græc. in fine.

<sup>f</sup> *Namque ille pedestria arma mutavit*] Vide Diodorum lib. xiii. cum quo Nepos prorsus consentit.

<sup>i</sup> *Peltam pro parma fecit*] Peltæ amazonicæ hedere folio similes erant; Thraciæ quadrangulæ, teste Suida; peltæ autem scutum est brevissimum et fere quadratum; parma vero, brevius et mobilius, ac fere rotundum: formam peltæ describit Xenoph.

apud Jul. Pollucem Onomast. lib. i. c. 10.

<sup>j</sup> *Hastæ modum duplicavit*] Quod patet ex his Diodori verbis: *ἡστὰς τὰ δόρατα ἡπλοῦς πρὸς τὸν πόλεον*. Id est, hastæ magnitudinē sesqui altera auxit.

<sup>k</sup> *Et pro sertis atque æneis linteas dedit*] Propterea quod ferreæ et æneæ majori oneri et impedimento essent, quam commodæ; linem vero maximo essent usui, nullique fere impedimento. Fiebant autem linei thoraces hoc modo; linem aceto, cui sal esset adjectum, imbuendo et

2. Bellum cum Thracibus gessit: Scuthen<sup>1</sup> socium Atheniensium<sup>2</sup> in regnum restituit. Apud Corinthum tanta severitate exercitui præsuit, ut nullas unquam in Græcia neque exercitiores copias, neque magis dicto audientes fuerint duci: in eamque consuetudinem adduxit,<sup>3</sup> ut, cum praelii signum ab imperatore casset datum, sine ducis opera sic ordinatæ consisterent, ut singuli ab<sup>4</sup> peritissimo imperatore dispositi viderentur. Hoc exercitu moram<sup>5</sup> Lacedæmoniorum interceptit:<sup>6</sup> quod maxime tota celebratum est Græcia. Iterum eodem bello omnes copias eorum fugavit:<sup>7</sup> quo facto magnam adeptus est gloriam. Cum Artaxerxes Ægyptio regi<sup>8</sup> bellum inferre voluit,<sup>9</sup> Iphicratem ab Athe-

<sup>1</sup> Nec magis obsequentes dum habuerit.

<sup>2</sup> Partem Spartanorum cecidit.



1 *Scuthem* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Long. Mag. Steph. *Scotym* Ed. Ald. *Scutem* Ed. Jens. Med. Arg. *Scutē* Ed. Par. *Scuthen* Ms. Ax. [Ed. Lamb. Bos. et rell.]—2 *Induxit* Ms. Leid. 1. *adduxit* Ms. Dan.—3 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. Sed a *perit*. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [Wetz. Ith. Brem.]—4 *Interfecit* Ms. Ax. Dan. Put. Mendos. Leid. 1. [probatur Sciopp. Verisim. iv. 18. Ed. Bos. 1. 2. Wetz.] Ita conjecit Wolf. ad Æschin. pag. 635. tom. 1. Nam Æschin. *ὅτι μὲν Λακεδαιμονίων ἐπέκρουε*. Dinarch. i. p. 54. tom. 2. *ἴσχυς ἀνέθε ἤνυ Λακεδ. μὲν*. V. Markl. ad v. Lys. Dion. Halic. 1. p. 158. tom. 2. Reisk. Sed *interfecit* Ms. Bav. 1. *intercepit* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Sav. Bavar. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Keuch. Heus. Stav. 1. 2. [3. et fere rell. omnes. Quare reddidi *intercepit*; h. e. in via præter opinionemprehendit, subito ex insidiis factis oppressit ac delevit. V. Xenoph. hist. Græc. iv. 5. 11. sqq. et not. Bos. In Ms. Dan. erat *mora*.]—5 *Adeptus gloriam* Ms. Voss. 1. Mox *Artaxerxes* Ed. Par. *Artaxerxes* Ed. Mag.—6 Ita Ms. Dan. [Ed. Lamb. Bos. et seqq.] Sed *voluit* Ms. Voss. 1. Ed. Med. *voluisset*, [forsan e correctione,] Ed. Long. Mag. Steph. Gebh.

## NOTE

macerando; deinde ita cogeatur, ut soliditatem ac crassitiem lintei decies et amplius in se complicati haberet. Vide super ea re Nicetam Acominatum lib. i. rerum Isaaci Angeli.

<sup>1</sup> *Scuthen* socium Atheniensium] Quidam *Scotym* legunt; hic est qui apud Curtium lib. x. 1. *Scuthes* Odrystas dicitur, quem non Regem Polyænus facit, Strat. vii.

<sup>2</sup> *Hoc exercitū moram*] Mora vox Græca est, quæ idem valet ac *μῆρα*,

hæc est Pars; qua voce utebantur Lacedæmonii et Diores. Diodorus *μῆρα* appellat, quod moram hic dicimus. Hujus Turmæ seu Cohortis cladem multis verbis exponit Xenoph. de reb. Græc. lib. iv.

<sup>3</sup> *Iterum eodem bello omnes copias eorum fugavit*] Et ubi et quando id factum sit, difficile est in aliis historicis detegere, nisi forte hæc sit pugna de qua loquitur Xenoph. de rebus Græc. lib. vi. fere ab exordio,

niensibus petivit ducem,<sup>7</sup> quem præficeret exercitui<sup>8</sup> conductitio,<sup>9</sup> cuius numerus duodecim millium fuit. Quem quidem<sup>9</sup> sic omni<sup>10</sup> disciplina militari erudit, ut, quemadmodum quondam 'Fabiani' milites Romani appellati sunt, sic 'Iphicratenses' apud Græcos<sup>11</sup> in summa laude fuerint.<sup>11</sup> Idem subsidio Lacedæmoniis profectus,<sup>12</sup> Epaminondæ<sup>12</sup> retardavit impetus.<sup>13</sup> Nam nisi ejus adventus appropinquasset,<sup>14</sup> non prius Thebani Sparta abscessissent, quam captam incendio delessent.

8. Fuit autem et animo magno; et corpore, imperatoriaque forma,<sup>10</sup> ut ipso aspectu<sup>1</sup> cuius injiceret admirationem sui. Sed in labore nimis remissus,<sup>2</sup> parumque patiens, ut

\* Quem mercenariis copiis præponeret.

Keuch. Statim *Ipsicratem* Ms. Dan.—7 *Ducem petivit* Ms. Voss. 1. *ducem petit* Ms. Voss. 2.—8 Ita Ms. Sav. Put. Gif. Sed *conducto* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. *conducticio* Ed. Arg. Long. Patav.—9 *Quosque* Ms. Voss. 2. Ax.—10 *Omnium disciplina* Ms. Voss. 2. sed in marg. notatum erat 'al. omni disciplina.'—11 *Fuerunt* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2.—12 *Epaminonda* Ed. Jens. Med. Arg.—13 *Inceptus* diserite Ms. Leid. 2. [Ed. Bos. 2. Tzsch. 1. Stav. 1. 2. 3. Harl.] *inceptus* Ms. Mendos. Voss. 1. Ed. Sav. *interceptus* Ms. Dan. *impetus* Ms. Ax. [Thott.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Heus. Patav. [Tzschuck. 2. et rell. recentt. et probavit Schlegel, diss. cit. p. 92. Atque illorum auctoritatem secutus, imprimis quia *impetus* aptius respondet *τὴν retardavit*, uti Hensing. qui similia Ciceronis et Cæsaris exempla attulit, ac Tzsch. docuerunt, rescripsi *impetus*. Staver. tamen ad min. edit. contra Heusing. pugnant, defendit *τὸ inceptus*. Contra Fischer, quoque in nota Msta, *impetus*, ait, verum puto: certe accommodatius est verbo *retardavit*, ut in Eumene 9, 'ad refrenandum impetum.']—14 *Propinquasset* Ms. Ax.

1 *Ipsae aspect.* Ed. Stav. 1. 2. operarum peccato: certe in Edd. reliquis omnibus [etiam Stav. 3.] est *ipso*.—2 Sic Ms. Dan. Ax. Ed. Heus. [Wetz. et ego propter suaviorem sonum hunc verborum ordinem posui pro vulgato: *rem*.

#### NOTÆ

<sup>k</sup> Cum *Artaxerxes Ægyptio regi*] Nimirum Acori, ut vult Lambinus.

<sup>l</sup> *Exercitui conductitio*] Conductitius exercitus ille est, qui ex militibus mercede conductis, seu mercenariis, constat.

<sup>m</sup> *Quemadmodum quondam 'Fabiani' milites Romani appellati sunt, sic 'Iphicratenses' apud Græcos, &c.*] Fabiani milites a Fabio Maximo, qui Cunctator dictus, et qui cunctando vires

Annibalis attrivit; sic Joviniani, Herculanis milites apud Zozimum et Mamertinum.

<sup>n</sup> *Idem subsidio Lacedæmoniis profectus*] Nimirum clade apud Leuctram per Epaminondam egregium Thebanorum ducem Lacedæmoniis illata.

<sup>o</sup> *Imperatoriaque forma*] Quis in frontis et corporis majestate consistit, unde pulchri dicuntur Imperio digni. Sic Plin. de Trajano in Panegyrico.

Theopompus memoriae prodidit: bonus vero civis, fideque magna. Quod cum in aliis rebus declaravit,<sup>3</sup> tum maxime in Amyntae<sup>4</sup> Macedonis liberis<sup>5</sup> tuendis. Namque Eurydice<sup>6</sup> mater Perdiccae et Philippi,<sup>7</sup> cum his duobus pueris,<sup>6</sup> Amynta mortuo, ad Iphicratem confugit, ejusque opibus defensa est. Vixit ad senectutem, placatis in se suorum civium animis:<sup>7</sup> causam capitis semel dixit, bello sociali, simul cum Timotheo,<sup>7</sup> eoque judicio est absolutus. Mnesthea<sup>8</sup> filium reliquit, ex Thressa<sup>9</sup> natum, Coti<sup>10</sup> regis<sup>1</sup> filia. Is cum interrogaretur, utrum pluris<sup>11</sup> patrem matremne<sup>12</sup> faceret; matrem, inquit. Id cum omnibus mirum videretur: at ille 'Merito,' inquit, 'facio. Nam pater,<sup>13</sup>



nisia.]—3 Sic etiam Ms. Voss. 2. Leid. 2. Dan. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *declaraverit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—4 *Amynta* Ms. Voss. 1. 2. *Amynta* Ed. Jens. Med. in quibus ipsis mox est libris: *Amynta* omisso *re* anteced. in Ed. Long.—5 *Euridice* Ms. Leid. 2. *Euridice* Ms. Voss. 1. Ed. Arg. Mox *Perdicca* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long.—6 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *liberis* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Mox *Iphicraten* Ms. Voss. 2.—7 *Timotheo* Ed. Med.—8 *Mnesthea* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. *Mnesthea* Ed. Long. Mag.—9 *Ex Thressa* Ms. Voss. 1. Bav. *ex Thressa* Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Tum *natum* abest ab Ed. Ultraj. Gebh.—10 *Coti* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Dan. *Cotius* Ed. Long. *Cotyis* Ed. Mag. Steph. Heusing. [Ith. Harl. Bipont. Heinr. Schmied. *Coti* Lamb. Bos. et rell. fere tam antiquior. quam recentt. De scriptura hujus nominis et de homine ipso multus est Stav. ad ed. 3. add. Harl.]—11 Sic ed. Long. [Lamb. Bos. et seqq.] Sed *plus* Ms. Dan. Bav. 1. Voss. 2. Ax.—12 Sic quoque Ms. Dan. [Ed. Lamb. Bos. 2. Heus. et al.] Sed *matremne* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Bos. 1. Keuch. [Brem.] *an matrem* Ed. Long. Mox *patrem, inquit* Ms. Leid. 2. Statim *id cum....inquit* aberant a Ms. Bav. 1.—13 *Mater* Ms. Leid. 2. Tum *Threem* Ms. Dan.—14

# NOTE

<sup>3</sup> In Amyntae Macedonis liberis] Cuius filius Philippus Alexandri magni pater.

<sup>4</sup> Namque Eurydice mater Perdiccae et Philippi] Vide Q. Curtii supplementum in principio, ubi de Eurydice et Perdicca sermo est.

<sup>7</sup> Placatis in se suorum civium animis] Nam Athenienses irati Iphicratem et Timotheum in iudicium voca-

tos multis talentis multaverant, et imperandi munere abdicarant, quod infra videbitur: sed Polyænus, cum Nepote conveniens, Iphicratem et accusatum esse significat et absolutum.

<sup>9</sup> Ex Thressa] Id est, in Thracia nata.

<sup>10</sup> Coti Regis] Is Thraciae Rex fuit. Alii Cotyis legi volunt.

quantum in se fuit, Thracem in genuit: <sup>14</sup> contra ea<sup>15</sup> mater Atheniensem. <sup>16</sup>

*Me genuit, creavit* Ms. Bav. *me genuit vel creavit* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ax. Unde duplicem olim in libris fuisse scripturam, apparet. Vera *creavit*. [Atque *creavit*, quod de patre et matre adhibetur, post Bosium alii probarunt, et Bremi in textum recepit.]—15 Contra Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boet. Bos. 1. [Wetz.] Sed contra et Ms. Dan. Voss. [Ed. Bos. 2. et rell. conf. infra xv. c. 10. fin. et ind. Bos. Henning. h. v.] Statim pater Athen. Ms. Leid. 2.

## NOTE

<sup>14</sup> Nam pater, quantum in se fuit, Thracem me genuit: contra ea mater Atheniensem] Sic Patris cum barbara matrimonium carpere videtur, eumque solum arguere, si quid alienum a Græcorum urbanitate et moribus haberet; nam Pater ejus, quantum in se fuit, Thracem genuit, quia uxorem Threissam duxit; immo vero mater, quantum potuit, Atheniensem fecit, quia viro Atheniensi nupsit.



## XII.

# CHABRIAS.

### ARGUMENTUM.

CAP. 1. Novo pugnandi genere celebr. 2. Ejus bella in Ægypto; in Cypro; classi Ægyptiæ præest. 3. Domum revocatur; propter invidiam plerumque abest. 4. In bello sociali occumbit, desertus a suis.

---

CHABRIAS, Atheniensis. Hic quoque in summis habitus est ducibus, resque multas memoria dignas gessit.\* Sed ex his elucet maxime inventum ejus in prælio, quod apud Thebas fecit, cum Boeotius<sup>a</sup> subsidio venisset. Namque in eo, victoria fidente summo duce Agesilao,<sup>b</sup> fugatis jam ab eo conductitiis catervis, reliquam phalangem<sup>b</sup> loco

---

1 *Chabriadis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Chabrias vita* Ed. Ald.—2 *Boëtiis* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. ubique. Paulo ante *memoria dign.* Ms. Ax.—3 *In ea victoria fidentem summum ducem Agesilaum* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. in *ea auctoritate fidentem summum ducem* Ms. Voss. 2. et Boecl. Etiam in Ed. Keuch. et Patav. est in *ea*. Mox *conductitiis* Ed. Jens. Med. Arg. Long.

### NOTÆ

\* *Resque multas memoria dignas gessit*] De quibus fuso Kenoph. de reb. Græc. lib. v. Diodorus lib. xv. Plutarchus in Phocione. Demosthenes oratione in Leptinem; quem etiam non solum res memoria dignas gessisse, sed et dixisse testatur Plutarchus in Apophthegm.

<sup>b</sup> *Reliquam phalangem*] Dupliciter apud Auctores phalangis nomen accipitur: apud Macedones turba erat constans octo peditum milibus; apud alios Græciæ populos, stabile dicitur agmen sine determinato numero, ubi vir viro, arma armis concerta sunt; quo sensu hic accipitur.

vetuit cedere, obnixoque genu scuto,<sup>c</sup> projecta[que]<sup>d</sup> hasta<sup>e</sup> impetum excipere hostium docuit. Id novum Agesilaus contuens,<sup>f</sup> progredi non est ausus, suosque jam incurrentes tuba revocavit.<sup>g</sup> Hoc usque eo tota Græcia<sup>h</sup> fama celebratum est, ut illo statu Chabrias sibi<sup>i</sup> statuam fieri voluerit, quæ publice ei ab Atheniensibus in foro constituta est. Ex quo factum est, ut postea athletæ<sup>j</sup><sup>k</sup> ceterique artifices<sup>l</sup> his statibus<sup>m</sup> in statuis ponendis uterentur, in quibus<sup>n</sup> victoriam essent adepti.<sup>o</sup>

2. Chabrias autem multa in Europa bella administravit, cum dux Atheniensium esset:<sup>p</sup> in Ægypto sua sponte<sup>q</sup> ges-

- <sup>c</sup> Clypeoque ad genu firmiter acclinato, porrectaque hasta. <sup>d</sup> Receptui cecinit.  
<sup>e</sup> Eo in corporis habitu statuas ponerent, in quo victoriam obtinissent.

~~~~~

Mag. Patav. Dein phalangen Ms. Voss. 2.—4 *Projecta hasta* Ms. Dan. Ax. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Tzschuck. 2. Heinr. Paufl. Schmied.] *projectaque hasta* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Ith. Wetz. *que uncinis inclus.* in Ed. Bos. 2. Stav. Heus. et rell.]—5 Sic Ms. Dan. Boecl. Leid. 1. [Ed. Bos. 2. et seqq. fere omnes.] Sed in Ms. Boecl. totus locus sic legitur: *id novum cernens, Agesilaus contuens id progr.* Etiam in Ms. Voss. 2. erat *id novum cernens Agesilaus contuens.* Sed intuens Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Wetz. et sic correctum est a manu V. D. in meo exemplo ed. Bos. 2.]—6 Sic Ms. Dan. Ax. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Bos. cum seqq.] Sed in Græcia Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Græcia Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—7 *sibi aberat* a Ms. Leid. 2. Voss. 1.—8 *Athelata* Ed. Med.—9 *His stantibus statuis* Ms. Gif. Ax. Mendos. *his statibus, statuis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *isdem statibus* Ms. Ernst. *his stantibus* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Dan. In Ms. Bav. altero verba *stantibus* in non habebantur.—10 Sic Ms. Ernst. Lamb. Gebh. [Bos. 2. Stav. 1. 2. 3. Heus. et rell.] Sed cum Ms. Gif. Mendos. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. *quum* Ms. Voss. Faber in Agonist. p. 147. maluit *quibus*, vel in *quibus*.

1 *Dux esset Athen.* Ms. Ax.—2 Sic Ms. Dan. Mag. Mendos. Boecl. Leid.

NOTE

^c *Obnixoque genu scuto*] De hoc habitu ad præliandum composito vide Marcellinum, et D. Ambrosium; cui Romani testudinem substituerunt.

^d *Ut postea athleta*] Ii dicebantur, qui certaminibus, quæ a Græcis ἀγῶνες εἰς ἀσπικὸν vocantur, vicissent; ii et Gymnici, quia nudi pugnabant quinque certaminum generibus, luctatione, pugilatu, cursu, saltu, pancratio.

^e *Ceterique artifices*] Quales sunt Scenici, Musici, Pantomimi, et alii ejusmodi.

^f *Multa in Ægypto sua sponte gessit*] Id est, sine publica auctoritate. Tulit autem auxilium Ægyptiis, quorum tunc Rex erat Tachus; vel, ut Polyæno placet, Thamus, cujus filius Nectanebus, alias Nectenabus; quem non filium, sed sororis ejus filium vocat Plutarchus in Agesilao.

sit.² Nam Nectanabin³ adjutum profectus, regnum ei⁴ constituit.⁵ Fecit idem Cypri,⁶ sed publice ab Atheniensibus Evagoræ adjutor datus: neque prius inde discessit, quam totam insulam bello devinceret; qua ex re Athenienses magnam gloriam sunt adepti. Interim bellum inter Ægyptios et Persas conflatum est. Athenienses⁷ cum Artaxerxe societatem habebant; Lacedæmonii cum Ægyptiis, a quibus magnas prædas Agesilaus rex eorum faciebat.⁸ Id intuens⁹ Chabrias, cum in re nulla Agesilao cederet, sua sponte eos⁷ adjutum profectus,¹ Ægyptiæ classi præfuit; pedestribus copiis Agesilaus.

3. Tum præfecti regis Persiæ,¹ legatos miserunt Athenas questum, quod Chabrias adversum regem bellum gereret cum Ægyptiis. Athenienses diem certam Chabriæ præstituerunt,² quam ante domum nisi redisset, capitis se illum

⁴ *Pharima ad Nilum privato jure fecit.*

⁵ *Ille principatum asseruit.*

1. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Ald. [Bos. Stav. et seqq. fere omnes.] Sed nulla in Æg. s. sp. g. Ms. Ernst. In Ægypto bellum sua sp. g. Ms. Bav. 1. in Æg. s. sp. quadam gess. Ed. Long. multa in Æg. s. sp. g. Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. [Wetz. Sed quod unum hoc bellum, in quo classi præfuit, a Plutarcho in vita Chabriæ c. 37. a Diod. Sic. xv. 92. et a Nepote commemoratur, et multa neque addi neque ex præcedentibus repeti debet; sed subintelligendum est bellum.]—3 Nectebenin Ms. Dan. Nectebenni Ms. Bav. 1. Neptenabum Ms. Bav. 2. Ed. Jens. Med. Par. Nectebenum Ms. Voss. 1. 2. Hecteben Ms. Leid. 2. Nectanabin Ed. Heus. [Tzschuck. 2. Schmied. Heinr. et sic correxi: Nectanebin Ed. Ith. Nectanebum Ed. Long. Lamb. Bos. Stav. (qui ad ed. 2. et 3. defendit hanc scripturam, et appellat Weesseling. ad Diod. Sic. xv. c. 42. et 92.) Tzschuck. 1. Harl. Wetz. Brem. Paufl.] Nectenabum Ed. Patav.—4 Ei aberat a Ms. Voss. 2. Ax.—5 Sic Ms. Dan. Boeckl. Voss. 1. 2. Ex. [Ed. Bos. 2. Stav. Hens. et seqq.] Sed et Athen. Ed; Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav.—6 Id metuens Ms. Boeckl. Voss. 2. Ax.—7 Sponte ad adj. Ms. Ax.

1 Persæ Ms. Bav. 1. 2. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. bene: ut 'Ægyptius rex,' 11. 2. et Nepos dicit Persis, non, Persia: v. Eumen. 7. et 8. Persæ Ms. Boeckl. Perses Ms. Leid. 2. in quo etiam erat regii pro regis. Mox quis Ed. Arg.—2 Præstituerunt Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Arg. Ald.

NOTE

⁶ Fecit idem Cypri] Pro, in Cypro; vel, fecit idem Cypri Regi.

⁸ A quibus magnas prædas Agesilaus rex eorum faciebat] Sic Cicero in Verrem: maximos quæstus prædasque fecisse.

¹ Sua sponte eos adjutum profectus] Id est, sine suffragio et decreto populi, ut jam supra; nam Diodorus scribit eum ab Acoride fuisse arcesium.

damnatos denuntiaverunt. Hoc ille nuntio Athenas rediit, neque ibi diutius est moratus, quam fuit necesse. Non enim libenter erat ante oculos civium suorum:³ quod et vivebat laute, et indulgebat sibi liberalius, quam ut invidiam vulgi posset⁴ effugere. Est enim hoc commune vitium in⁵ magnis liberisque civitatibus, ut invidia gloriæ comes sit;⁶ et libenter de his⁷ detrahant, quos eminere⁸ vident altius: neque animo æquo⁹ pauperes alienam opulentiam¹⁰ intuentur¹¹ fortunam. Itaque Chabrias, quoad ei¹² licebat, plurimum aberat. Neque vero solus ille aberat Athenis libenter, sed omnes fere principes fecerunt idem:¹³ quod tantum se ab invidia putabant futuros,¹⁴ quantum a conspectu suorum recessissent.¹⁵ Itaque Conon plurimum Cypri vixit, Iphicrates in Thracia, Timotheus Lesbi,¹

Long. prostituerunt Ms. Ax.—3 Suorum civium Ms. Dan.—4 Possit Ms. Dan.—5 Hæc vitium in absunt ab Ed. Ultraj.—6 Ut invidia gloria comes sit Ms. Dan. Voss. 2. Ax. et invidia gloria comes sit Ms. Leid. 2. Ut invidia gloria comes sit Ms. Voss. 1. sed supra notatum invidia.—7 De his Maa. Bav. [Gif. v. huius indic. Lucet. in *Suaviloquus*.] Ed. Lamb. his Ed. Ultraj. Statim detrahant Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Patav. [Sed detrahant Ms. Dan. Bav. Ed. Gebh. Bos. et seqq.]—8 Sic Ms. Dan. Ax. Bav. Sed emergere Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav. Statim vident Ed. Ultraj. [viderint Ed. Long.]—9 Equo animo Ms. Ax.—10 Opulentum Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Pat. sed opulentum etiam Ms. Dan. Gif. Bav. Put. Sav. [Ricief. et ante eum Scheffer. in Obs. misc. vol. ix. tom. 2. p. 210. voc. *opul.* tanquam superfluum ideoque spurium uncis inclusit; sed immerito, arbitror.]—11 Sic Ms. Dan. Gif. Bav. Mendos. Voss. 2. Leid. 2. [Ed. Bos. 2. Heusing. Stav. Trschuck. quem vid. ad ed. 2. Bip. Ith. Brem. Harl.] Sed intuentur Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boeckl. Bos. 1. [Schmied. Wetz. Sed Heusing. 'mirum vero est,' ait, 'si Nepos obsoleti verbi forma uti voluit, cur non dixerit potius intuentur, cum conjunctivum exigat sententia. Fortasse omnia hæc neque animo...intuentur fortunam ab aliquo allita sunt, qui probatis sibi gnomis similes apponere licitum putavit.' At vereor, ut hoc sit probabile.]—12 Quoad sic. Ms. Boeckl. quo ei sic. Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax.—13 Hæc fecerunt idem aberant a Ms. Mendos.—14 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Long. Bos. cum plurimis seqq.] Sed se futuros Ms. Ax. afuturos Ed. Lamb. Gebh. Kench. qui sic legendum censet: afuturos Ed. Paris. Steph. Mag. Patav. [Brem. Wetz. atque Heusing. in not. non rejicit.] affuturos Ed. Ald.—15 Recesserint Ms. Dan. Ax. Mox Thracia Ms. Dan.—16 Lesbo...

NOTÆ

¹ Opulentiam intuentur fortunam] Pro opulentorum: opulens, pro opulentum, ex Ausonio: 'Non opulens nec egens, parvus sine sordibus egens.'¹ Violens, pro violentus, ex Horatio

Od. III. 30.

² Quantum a conspectu suorum recessissent] Quia subductio sui ab oculis vulgi lividi omnem invidiæ viam præcidit.

Chares in Sigeo.^{16m} Dissimilis quidem *Chares* eorum² et factis et moribus, sed tamen Athenis et honoratus et potens.

4. Chabrias autem perit bello sociali tali modo. Oppugnabant Athenienses Chium:^{1o} erat in classe Chabrias privatus, sed omnes, qui in magistratu erant, auctoritate anteibat; eumque magis milites, quam qui praeerant, aspiciebant. Quae res ei² maturavit mortem. Nam dum primus studet portum intrare, et³ gubernatorem jubet eo dirigere navem, ipse sibi perniciem⁴ fuit. Cum enim eo penetrasset, ceterae non sunt secutae. Quo facto circumfusus hostium concursu, cum fortissime pugnaret,⁵ navis rostro percussa, coepit sidere.^{6p} Hinc refugere cum posset,⁷ si

Sygeo Ms. Dnn. Gif. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Arg. Etiam in Ed. Jens. Med. Long. Mag. est *Sygeo*. [Sed ego cum Hensling. Stav. 2. et reliquis reddidi in *Sigeo*, quia in Graecis scribitur *Σίγω*: v. Stav. ad ed. 2. qui de hoc Troadis promontorio, hodie *Iamizari*, cum urbe cognomine, quae h. l. innuitur, et lectione loci copiose agit, laudatque Herodot. v. c. 66. et 91. et interpret. ad c. 95. atque Hemsterh. ad Luciani Contempl. tom. 1. p. 520. aliosque.] *Lesbo*.... *Sigeo* Ms. Ax. in *Sigeo* Ed. Par. [Kench. Lamb. Bos. Stav. 1. 2. Harl. Bipont. Brem. Schmied.] *Lesbo* Ed. Med. librorum peccato.—17 *Horum* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Kench. Heus. [Ith. Bip. Heins. Wetz. Schmied.] *Statim et factis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Heus. [Tzachuck. Ith. Bip. Heins. Schmied. Wetz. et ego addidi: verum ⁷ et prius omittitur in ed. Bos. Staver. Harl. Brem.]

1 *Chium* Ed. Arg.—2 *Ei* aberat a Ms. Leid. 2. *Statim mortem maturavit* Ms. Voss. 2. Ax.—3 *Et* aberat a Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—4 *Pernicii sibi* Ms. Ax.—5 *Pugnarent* Ed. Jens. Med.—6 *Fidere* Ms. Voss. 1. Mendos.—7 *Sic* Ms. Gif. *Sed cum ref. posset* Ms. Dan.

NOTE

¹ *Timotheus Lesb*] De Timotheo mox. Lesbos insula est, de qua supra.

² *Chares in Sigeo*] Chares, Atheniensium Dux, in promissis facilis et promptus; unde istud, 'Charetis pollicitationes.' Suidas. Sigeum Idæ promontorium est; Arist. animalium lib. v. *Ælianus* vero et *Pomponius* oppidum dicunt. Apud *Strabonem* lib. XIII. tamen duo sunt ejus nominis oppida, sibi vicina; ut est apud *Plinius*.

³ *Dissimilis quidem Chares*] Super ea re *Diodorum* et *Plutarchum* in *Apophthegm.* consule.

⁴ *Oppugnabant Athenienses Chium*] Chius insula est Ionum clarissima, prope *Erythras* urbem minoris Asiae. Vide *Plin.* lib. v. 31.

⁵ *Navis rostro percussa, capit sidere*] Pro, pessum ire, et demergi; nam sidere anchorae dicuntur quae fundo infixae hærent; unde illud *Poëtae* *Horatii*, 'Priusque cælum sidet inferius mari.' Et apud *Senecam* *Rhet. Sua-*

se in mare dejecisset,¹ quod suberat classis Atheniensium, quæ exciperet² natantes; ³ perire maluit, quam armis abjectis⁴ navem relinquere, in qua fuerat vectus.¹⁰ Id ceteri facere noluerunt, qui sando in tutum pervenerunt. At ille præstare honestam mortem existimans turpi vitæ,¹¹ cominus¹² pugnans telis hostium interfectus est.

Bav. 1. 2. Ed. Patav. *ref. cum non posset* Ms. Voss. 2. Ax. *cum ref. non posset* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Statim nisi Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Tum in mari Ms. Voss. 2.—8 *Acciperet* Ms. Voss. 1.—9 *Natantis* Ms. Gif. [Ed. Bos. 2. Stav. Tzschuck. Harl.] Sed *natanteis* Ms. Dan. *natantes* Ed. Heus. [Heinr. Schmied. Wetz. v. supra ad x. 4.] *natantem* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Ith.]—10 Hæc verba in quâ fuerat vectus, glossema esse censet Oudendorp. ap. Staver. sed recte dissentiente Tzschuckio ad ed. 2. Atque in nostro hinc inde quædam redundare solent.] —11 *Turpi vitæ exist.* Ed. Steph. Gebh. Keuch.—12 *Cominus* Ed. Med. Arg. Long. Mag. Patav. [Heinr. Tzschuck. Schmied. et ego correxi pro *comminus* in Ed. Lamb. Bos. Heus. et rell. Hensing. tamen tnetar scripturam *comminus*, quod sit a *con* et *manus*. Fischer ad h. l. in libello varr. lectt. ea, quæ sequuntur, manu ascripsit: 'Hactenus contuli cum edit. Patav. quia ex his jam putabam de diligentia posse judicari.' Et tamen postea sæpius attulit lectt. illius edit.

NOTÆ

soriarum 1. 'Accumulat fragor ipse metus, jam sidere limo Navigia, et rapido desertam flamine classem.'

¹ Hinc *refugere cum posset, si se in mare dejecisset*] Alii, cum negatione,

leguntque, *hinc cum refugere non posset, nisi se in mare, &c.* utramque non improbandum mihi videtur.

² *Quam armis abjectis*] Quia probrum erat, et dedecus militare.

XIII.

TIMOTHEUS.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Ejus virtutes et facta bellica. 2. Ipsi, Lacedæmoniorum victori, statua ponitur. 3. Senex Menestheo prætori in consilium datur. A Charete, prætore, accusatus damnatur. 4. Filius ejus Conon muros reficere cogitur. Singularis amicitie testimonium Jasonis erga Timotheum.

TIMOTHEUS, Cononis filius,^a Atheniensis. Hic a patre acceptam gloriam multis auxit virtutibus. Fuit enim disertus,^b impiger, laboriosus,^c rei militaris peritus, neque minus civitatis regendæ. Multa hujus sunt præclare facta, sed hæc maxime illustria. Olynthios et Byzantios^d bello subegit. Samum cepit: in qua oppugnanda³ superiore⁴ bello Athenienses mille et ducenta talenta consumserant:⁵

*****

1 *Timothei vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 *Bizant.* Ed. Arg.—3 *In qua oppugnando* Ms. Leid. 2. Dan. Mendos.—4 *Superiori* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Keuch. Patav. [Sed *superiore* Ed. Bos. et æqq. Bene. Nam comparativorum sextus casus rectius in *e* terminatur: v. Bentlei. ad Horat. Serm. 1. 9. 68. et Gruper. ad Vellei. Paterc. II. 4. p. 87.]—5 *Consumserunt* Ms. Ax. et statim *hanc ille* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.

NOTÆ

^a *Cononis filius*] Ex Thracia pellice, quæ postea modestiæ exemplum evasit. Athenæus lib. XIII. 13.

^b *Fuit enim disertus*] Idem testatur Cicero de Offic. I. 1. 'Africanus,' inquit, 'cumulavit bellicam gloriam; quod idem fecit Timotheus Cononis filius: qui cum belli laude non inferior fuis-

set quam pater, ad eam laudem doctrinæ et ingenii gloriam adjecit.'

^c *Laboriosus*] φιλόπονος, seu laboris amicus.

^d *Olynthios et Byzantios*] Olynthus, urbs Thraciæ, olim Atticæ ditionis. De Byzantio jam supra dictum est.

id ille sine ulla publica impensa populo restituit. Adversum Cotym⁶ bella gessit,⁷ ab eoque⁷ mille et ducenta talenta prædæ in publicum retulit.⁸ Cyzicum obsidione liberavit.⁹ Ariobarzani⁹ simul cum Agasilao⁸ auxilio profectus est: a quo cum Laco^h pecuniam numeratam accepisset, ille cives suos agro atque urbibus augeri maluit, quam id sumere, cujus partem domum suam ferre posset.¹⁰ Itaque accepit Crithoten¹¹ et Sestum.¹

2. Idem classi præfectus circumvehens¹ Peloponnesum, Laconicam² populatus, classem eorum fugavit. Corcyram

Patav. [sed id per synesin, sc. argentum sive argenti pondus, bene se habet.]—6 *Cotium* Ms. Ax. *Cotum* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Par. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2.] *Cotyn* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. [Wetz. et malit Hens. qui tamen, uti reliqui, edidit *Cotym*.] v. Ducker. ad Flor. rv. 2. *Cholum* Ms. Voss. 1. in quo ipso libro pro *adversum* erat *adversus*, ut in Ed. Long. Steph. Gebh. Keuch. [Wetz.]—7 *Ab eo* Ed. Par. Ald. Lamb.—8 Sic etiam Ms. Dan. Ax. Voss. 2. Ed. Bos. 1. 2. Keuch. Ultraj. Heus. [Wetz. Ith. Bipont. Brem. Schmied.] Sed *detulit* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boeckl. Keuch. Stav. 1. 2. 3. Patav. [Harl. Tzschuck. 1. 2. qui tamen in not. *retulit* in hoc nexu melius esse cernit:] *detulit* probat Grævius ad Cic. de Offic. II. 22. Statim *Cyzicum* Ms. Voss. 1. *Cizicum* Ed. Jens. Med. Arg.—9 *Ariobarzannum* Ed. Jens. Med.—10 *Pessent* Ms. Ernst. Leid. 2. *quisque ferre posset* Ms. al. marg. [Atqui *posset* Tzschuck. in not. ad ed. 1. probarat; sed in not. ad ed. 2. tuitus est et recte explicuit cum Henajng. et Harl. (quem vid.) *vulgatam lect. posset*.]—11 Ita conjecit Gebh. [quem Bos. in ed. 2. et sequentes sunt secuti.] Sed *Erichthonem* Ms. Dan. *Chritthonem* Ms. Gif. Mendos. Leid. 1. *Critonem* Ms. Voss. 1. *Chrythonem* Ms. Leid. 2. *Erichthonem* Ms. Voss. 2. Ed. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. Mox *Sestum* Ms. Ax. Voss. 1. 2. Dan. Mendos. Gif. Ed. Mag. *Sesto* Ed. Ald.

1 *Circumvehens* Ed. Jens. Med. Ald.—2 *Laconitem* Ms. Leid. 2. *Laconicem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Laconicem* in forma Græca Ms. Ax. [Ed. Long.

NOTE

⁶ *Adversum Cotym bella gessit*] Vel *Coty*; quidam etiam *Cotum*, ut supra in Ephicrate. Hic Paphlagonum, ille Thracum rex fuit.

⁷ *Cyzicum obsidione liberavit*] Cyzicus, urbs antiqua in Mysia ad Propontidem, juxta Ptolemæum, et alios.

⁸ *Ariobarzani simul cum Agasilao*] Ariobarzanes ille Persarum Regis, Satrapes fuit, qui jampridem a Rege defecerat.

^h *A quo cum Laco*] Ageailaus designatur.

¹ *Itaque accepit Crithoten et Sestum*] *Erichthonem*, ut quidam legunt, Abydi synonymum esse conjicit Abrahamus Ortelius. Sunt qui *Erichthonem* et *Sestum* legant; quidam etiam *Crithonem*. Ret. *Crithote* urbs in Chersoneso Thraciæ, quam Athenienses, Miltiade Duce, incoluerunt, ut supra dictum est in Miltiade, Suida et Stephano testibus. *Sestes* vena ad Hellespontum Abydo objecta in eadem Chersoneso sita, ut jam dictum est.

sub imperium Atheniensium redegit;¹ sociosque idem² adjunxit Epirotas,³ Athamanas,⁴ Chaonas, omnesque eas gentes, quæ mare illud adjacent.⁵ Quo facto Lacedæmonii de diutina contentione destiterunt,⁶ et sua sponte Atheniensibus imperii maritimi principatum⁷ concesserunt; pacemque his legibus constituerunt, ut Athenienses mari duces essent. Quæ victoria tantæ fuit Atticis lætitiæ, ut tum primum aræ PACI publice sint factæ,⁸ eique Deæ pulvinar sit institutum.⁹ Cujus laudis ut memoria maneret, Timotheo publice statuam in foro posuerunt:¹⁰ qui honos huic uni ante hoc tempus⁷ contigit, ut, cum patri populus

Stav. 3. Tzschuck. et sic legere etiam vult Heusing. in not.].—3 *Eidem* Ms. Leid. 2. [Heusing. non male coniecit *idem*, pro *eisdem*, scil. Atheniensibus.].—4 Sic etiam Ed. Mag. (in qua quidem vitiose *Athamanas*; sed e notis Magii intelligitur, eum voluisse edi *Athamanas*), Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Sed *Atamanas* Ed. Ald. *Athamanas* Ms. Ax. *Athamattas* Ms. Dan. *Athamantias* Ms. Voss. 1. *Athamantios* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Acharnanas* Ed. Bos. 1. *Acharnanas* est in Ed. Boecl. etiam Bos. 2. haud dubie operarum errore, quod notæ Bosii satis declarant. *Acarnanas* Ed. Long. in quo mox est *Chaones*, ut in Ed. Arg. Par. et Ms. Ax.—5 *Destituerunt* Ed. Long. operarum peccato.—6 *Pacis publica* f. Ms. Leid. 2. *paci publicæ* s. f. Ms. Ax. Ed. Long. Mag. Keuch. Patav. Mox *pulvina* Ms. Leid. 2.—7 *Ante id tempus* Ms. Boecl. Ax. Dan. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. [et tuetur explicatque *eo tempore* Schuied. in Lex. Corn. p. 36. uti jam rescripserat aptea et interpretatus erat Heus. quem vid. Etiam dare voluisse Stav. ex ejus nota ad ed. 2. colligitur.] *ante tempus* Ed. Ald. *Statim contigit nemini* Ed. Steph.—

NOTÆ

¹ *Corcyram sub imperium Atheniensium redegit*] Insula est in Ionio mari, nunc vulgo *Corfu*; ut supra.

² *Adjunxit Epirotas*] Epiri regionis Græciæ versus Adriaticum mare incolæ, qui primo Pyrrhiæ dicti sunt.

³ *Athamanas*] Quidam *Athamatas*; alii *Athamantios*; alii *Acarnanas*; ex Diódoro, quod non improbo, quia in eo tractu nulli inveniuntur populi qui superioribus nominibus cogniti fuerint. De Acarnanibus autem jam dictum est.

⁴ *Quæ mare illud adjacent*] Antiqua loquendi forma; pro, quæ mari illi, vel, ad mare illud, adjacent.

⁵ *Imperii maritimi principatum*] Quem per septuaginta quinque annos

Delph. et Var. Clas.

servaverunt, postquam diu de illo cum Lacedæmoniis Athenienses contendissent.

⁶ *Aræ PACI publice sint factæ*] Aras paci jam positas post victoriam Cimonis in Persas ad Eurymedontem scribit Plutarchus in Cimone, quod Nepoti repugnare videtur.

⁷ *Eique Deæ pulvinar sit institutum*] Quod apud Romanos in more positum est, ut et apud Græcos, ex Livio, et aliis qui frequenter de Lectisterniis loquuntur, seu sacris pulvinaribus.

⁸ *Timotheo publice statuam in foro posuerunt*] Statuam hanc inter eas numerat Pausanias quæ in Arce Minervæ positæ sunt.

Nep.

N

statuam posuisset, filio quoque² daret. Sic juxta posita recens filii veterem patris renovavit memoriam.⁹*

3. Hic cum esset magno natu, et magistratus gerere desisset,¹ bello Athenienses undique premi^a sunt coepti. Defecerat Samus: descierat³ Hellespontus: Philippus jam tum⁴ valens⁵ [Macedo]⁵ multa moliebatur; ⁶ cui oppositus Chares cum esset,⁸ non satis in eo præsidiū putabatur. Fit Menestheus⁷ prætor,⁷ filius Iphicratis,⁸ gener Timothei, et, ut ad bellum⁹ proficiscatur, decernitur. Huic in consilium¹⁰ dantur duo usu sapientiaque¹¹ præstantes, [quorum consilio uteretur,]¹² pater et socer:¹³ quod in his tanta erat¹³ auctoritas, ut magna spes eßset, per eos amissa¹⁴ posse recuperari. Hi cum Samum profecti essent, et eodem Chares,

* *Philippus Macedo, jam tum potens, plurima machinabatur.*

8 Quodque Ms. Voss. 1.—9 Memoria Ed. Ald. Mag.

1 Desisset Ed. Long. descisset Ms. Voss. 2.—2 Premi Ed. Arg. et in Ald. Mox cepti.—3 Desierat Ms. Voss. 2.—4 Tunc Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Keuch.—5 Absunt unci in ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Wetz. Schmied. Neque Kappio voc. Macedo ejiciendum neque suspectum videtur.]—6 Moliebatur Ms. Dan. jam tum val. Macedo jam tum multa mol. Ms. Ax.—7 Menestheus Ms. Voss. 1. Menestheus Ed. Ultraj. Long. Mag.—8 Hippocratis Ms. Voss. 1. sed in marg. 'al. Hyphicratis.'—9 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. sed et ad b. Ms. Boecl. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Tum proficiscitur Ed. Jens. Med. Par.—10 In consilio Ms. Boecl. Voss. 2. [Idque non repudiandum judicat Scheffer. in Obs. misc. Belg. vol. ix. tom. 2. p. 210.]—11 Sic Ms. Dan. Boecl. Sed et sapientia Edd. nostri omnes, præter Stav. 1. 2. 3. [Brem. Tzschuck. 1. 2.]—12 Absunt unci ab Edd. nostris cunctis præter Bos. 1. 2. Stav. 1. 2. 3. [Ith. Wetz. Tzschuck. 1. 2. Harl. Bipont. Schmied. Paufl.]—13 tanta esset Ms.

NOTÆ

* *Veterem patris renovavit memoriam*] In aliis legitur *memoria*, quasi dicas, Recens filii statua veterem patris statuam memoria renovavit; quod parum mihi probandum videtur.

* *Descierat Hellespontus*] Id est, ora Hellespontica ab Atheniensium partibus defecerat.

* *Philippus jam tum valens*] Alexandri Magni pater.

* *Cui oppositus Chares cum esset*] Hunc Atheniensium Ducem segnem, tardum, deliciisque affluentem scribit

Athenæus, lib. XII. 15. et Theopompus lib. XLV. Plutarchus vero in Phocione sic de eo censet: 'Charetem itaque populus non tam suo merito, quam Oratorum ambitione, et studiis partium, huic expeditioni præficiunt.'

* *Fit Menestheus prætor*] Menestheus Iphicratis filius, de quo jam supra in Iphicrate.

* *Pater et socer*] Id est, Iphicrates et Timotheus.

adventu eorum cognito,¹⁵ cum suis copiis proficisceretur, ne quid absente se gestum videretur; accidit, cum ad insulam appropinquarent, ut magna tempestas oriretur: quam evitare duo veteres imperatores utile arbitrati, suam classem suppresserunt.¹⁶ At ille, temeraria usus ratione, non cessit majorum natu auctoritati: et, ut in sua navi¹⁷ esset fortuna, quo contenderat, pervenit; eodemque ut sequerentur, ad Timotheum et Iphicratem¹⁸ nuptium misit. Hinc male re gesta, compluribus amissis navibus, eodem, unde erat profectus, se recepit, literasque Athenas publice misit, sibi proclive fuisse Samum capere,^c nisi a Timotheo et Iphiorate desertus esset.¹⁹ Ob eam rem in crimen vocabantur. Populus acer, suspicax, mobilis, adversarius, invidus etiam potentiae, domum revocat: accusantur prodi-

^b Naves suas continuerunt.

^c A se facile Samum capi potuisset.

Boecl.—14 *Admissa* Ms. Ax.—15 *adv. cognito* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Ald. Mag. *adv. illorum cogn.* Ms. Leid. 2. Ed. Arg. Long. *illorum adv. cognito* Ms. Ax. Dan. Mendos. *eorum adv. cogn.* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. *eorum* uncis inclusit Heus. ['Possit abesse,' ait Tzschuck. 'neque tamen, ut similia alia, necessario et jure abest.' At, quia modo abest, modo alio legitur ordine, modo illorum scriptum est, *et eorum* suspectum esse videtur.]—16 *Represserunt* Ms. Mendos. Paulo ante *et utile* omisit Ed. Mag.—17 Sic etiam Ms. Mendos. Bav. 1. Voss. 2. Ed. Arg. Ultraj. Long. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. 2. [Stav. 1. 3. Bipont. Pauß. Tzschuck. Brem.] *et ut in sua manu* Ms. Dan. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Heus. [qui, quod plures erant naves, quibuscum Chares ad insulam accesserat, non una, nec fortunam in navi esse, a Latinis dici putat, tuetur manu, Ed. Ith. Schmied.] *et ut si in sua manu* Ed. Ald. Lamb. Patav. [Wetz.] *et ut sua navi* Ms. et Ed. Boecl. *et in sua manu* Ed. Jens. Med. *et tanquam in sua manu* Ed. Par. *et ut si in sua navi* Ed. 2. Stav. [Harl. Heinr.] quod placet. V. Dat. 3. et 11. Ages. 4. et 6. [et sic legere jam maluit Scheffer. in Obs. misc. Belg. vol. ix. tom. ii. p. 210. Heinr. haud male suspicatus, *ut si in navi esset sua fortuna*, eo putat majorem sententiae venustatem esse accessuram; Tzschuck. ad ed. 2. *et si* lubens amplecteretur, si in vett. libris adesset; sed recte defendit navi.]—18 *Hippocratem* (ut sect. 2.) et mox *Hippocrate* Ms. Voss. 1. sed supra notatum erat *Hiphicratem*, et dein *Hiphicrate*.—19 Asteriscus abest ab Edd. nostris omnibus. [Sed est in Bos. 2. Stav. 1.] In Ms. Dan. Boecl. Voss. 1. Leid. 1. 2. legitur locus sic: *populus acer, suspicax, ob eamque rem mobilis, adversar. inv.* [Scheffer. quem vid. in Obs. l. c. p. 211. *et invidus* omittit] *et jam pot. in crimen vocabantur domum rev.* Sed a Ms. Voss. 2. aberant verba: *ob eam rem in crimen vocabantur*. Hensinger. inde illa verba inclusit uncis: [sed dissentit ab eo Staver. ad ed. min. At Bremi quoque illa verba censet ab alio fuisse interpretationis loco ascripta.] Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. *populus acer, suspicax, ob eamque rem mobilis, adversarius, invidus etiam potentiae: in crimen vocabatur:* [Ed. Arg. vocabantur.] *Domum revocat: accusantur* [accusatur Ed. Par. Ald.] *proditiōis.* In Ms. Mendos. erat in *crimen* vocabant: Ed. Long. *ob eam rem in cr. vocabantur.* Nam pop. ac. susp. mob.

tionis.²⁰ Hoc iudicio damnatur Timotheus,^{*} lisque ejus aestimatur²¹ centum talentis. Ille odio ingratae civitatis coactus, Chalcidem²² se contulit.⁷

4. Hujus post mortem cum populum iudicii sui poeniteret,¹ multae novem partes² detraxit, et decem talenta Cononem filium ejus³ ad muri quandam partem reficiendam jussit dare. In quo fortunae varietas est animadversa. Nam quos avus Conon muros ex hostium praeda patriae restituerat, eisdem nepos, cum summa ignominia familiae, ex sua re familiari reficere coactus est. Timothei autem moderatae sapientisque vitae cum pleraque possimus⁴ proferre testimonia, uno erimus contenti; quod ex eo facile conjici poterit, quam carus⁵ suis fuerit. Cum Athenis adolescentulus causam diceret, non solum amici privatique hospites ad eum defendendum convenerunt, sed etiam in eis Jason tyrannus,^{6,2} qui illo tempore fuit omnium potentissimus. Hic cum in patria sine satellitibus se tutum non arbitrare-

² Ut rei accusabantur.

*****

adv. inv. etiam pot. confestim eos domum rev.—20 *Proditionis* Ms. Voss. 1.—21 *Existimatur* Ms. Voss. 2.—22 *Chalciden* Ed. Long. *Chachidem* Ms. Voss. 1.

1 Sic Ms. Mendos. Dan. [Ed. Bos. et sqq.] Sed cum populum sui iudicii poenitebat Ms. Leid. 1. populus, cum cum jud. sui p. Ed. Lamb. Pat. cum populus iudicii sui p. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—2 *Partis* Ed. Jens. Med. Gebh.—3 *Ejus filium* Ed. Lamb.—4 Ita etiam Ms. Dan. Voss. 1. Ed. Lamb. [Bos. 2. Stav. Harl. Brem. Heinr. Tzschuck. Schmied.] Sed cum complura possumus Ms. Voss. 2. Ed. Boecl. Keuch. Bos. 1. cum pleraque possumus Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. Patav. cum plura possumus Ms. Ax. Ed. Heus. [Ith. Wetz., qui vulgatum ineptum esse pronuntiat, nec damnat rō plura Tzschuck. ad utramque edit. ratus id apte spectare rō uno.] Male: nam plerique sunt saepe multi: v. Rucker. tom. 1. Diss. Belgic. p. 309. [Add. Stav. ad ed. min.]—5 Ed. Jens. Med. [Hens. et recentt. recte: *charus* in multis edd. etiam Stav.]—6 *Jason tyrannus*. *Thessaliae* Ms. Dan. Leid. 1. *Lason tyr.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. *Jason tyr. Thessalorum* Ed. Long. [Atque Stav. ad ed. min. addendum putat *Thessaliae* vel *Thessalorum*, ut ab aliis distinguatur, et

NOTÆ

^{*} Hoc iudicio damnatur Timotheus] Quia etsi una cum illo Iphicrates accusatus fuisset, tamen absolvitur, ut supra in Iphicrate.

⁷ Chalcidem se contulit] Urbem Euboeae ad Euripum; unde Virg. *Æneid.* vi. ⁴ Chalcidicaque levis tandem su-

per astitit arce.⁷

² Jason tyrannus] Non clarus ille Argonautarum Dux, sed, ut quidam volunt, Thessalorum tyrannus, cujus meminerunt Xenophon, Diodorus, Plutarchus, et alii complures.

tur, Athenas sine ullo præsidio venit;⁷ tantique hospitem fecit, ut mallet se capitis periculum adire, quam Timotheo de fama dimicanti deesse. Hunc adversus tamen Timotheus postea populi jussu bellum gessit; patriæque⁸ sanctiora jura, quam hospitii, esse duxit.^a Hæc extrema fuit ætas imperatorum Atheniensium, Iphicratis, Chabriæ, Timothei: neque post illorum obitum quisquam dux in illa urbe fuit dignus memoria.

~~~~~  
de eo fusius disserit.]—7 *Tò venit* aberat a Ms. Voss. 2.—8 *Patriæ* Ms. Dan. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. *patriæ enim* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh.

## NOTE

<sup>a</sup> *Patriæque sanctiora jura, quam hospitii, esse duxit*] Quod ei veluti pro-  
brum aliquod objicit Æschines. Orat. *περὶ τῆς πατρίδος.*

## XIV.

# D A T A M E S.<sup>1</sup>

### ARGUMENTUM.

CAP. 1. Inter barbarorum duces facile clarissimus. Bello contra Cadusios meretur, partem Ciliciæ. 2. Thyum dynasten Paphlagoniæ vivum capit. 3. Captum ad regem adducit. Copiis ad bellum Ægyptium præficitur. 4. Revocatur. Aspin Cappadocem capit. 5. Alicorum insidias edoctus, Cappadociam sibi et Paphlagoniam occupat. 6. In bello adversus Pisidas amittit filium. Proditores et hostes Pisidas superat. 7. A filio natu maximo proditur. 8. Ducem Persarum, contra se missum, vincit. 9. Regis insidias callide declinat. 10. Mithridatis dolo capitur. 11. In colloquio per fraudem occiditur.

VENIO nunc ad fortissimum virum, maximique consilii, omnium barbarorum; exceptis duobus Carthaginiensibus,<sup>2</sup> Hamilcare et Hannibale.<sup>3</sup> De quo hoc plura referemus,<sup>4</sup> quod et obscuriora<sup>5</sup> sunt ejus gesta pleraque;<sup>6</sup> et ea, quæ prospere ei cesserunt, non magnitudine copiarum, sed consilii, quo tum omnes<sup>7</sup> superabat, acciderunt. Quorum nisi

1 *Datamis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 In quibusd: *Carthaginiensibus*: v. ad x. 1. sub fin.—3 *Amilcare et Anybale* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Etiam in Ed. Lamb. est *Annibale*. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. *Hamilchare*. [Descriptura voc. *Hannibal* v. Cellarii Orthogr. lat. p. 246. ibique Harl. et Arntzen. ad Anrel. Victor. de viris ill. cap. 14. p. 103. et infra Bos. ad xxiii. 1.]—4 *De hoc plura feremus* Ms. Dan. *de quo hoc plura feremus* Ms. Voss. 1. *de quo hæc plura feremus* Ms. Ax. *de hoc plura referemus* Ed. Long.—5 *Quod obsc.* Ms. Ax.—6 *Pluraque* Ms. Voss. 2. Ax.—7 Sic Ms. Boeckl. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Long.

### NOTÆ

<sup>a</sup> *De quo hoc plura referemus*] Hinc omnes fere editiones incipiunt præter Lambinianam, quæ ab his verbis incipit; Venio nunc ad fortissimum virum, &c. quæ verba membranæ veteris Timotheo ascribunt.

ratio explicata fuerit, res apparere non poterunt. DATAMES patre<sup>8</sup> Camissare, natione Care,<sup>9</sup> matre Scythissa<sup>a</sup> natus, primum militum numero fuit apud Artaxerxem eorum, qui regiam tuebantur.<sup>10</sup> Pater ejus Camissares, quod<sup>11</sup> et manu fortis et bello strenuus, et regi multis locis fidelis erat reperi- tus, habuit provinciam, partem Ciliciæ<sup>12 d</sup> juxta Cappado- ciam, quam incolunt<sup>13</sup> Leucosyri.<sup>e</sup> Datames militare munus fungens primum, qualis esset, aperuit<sup>14</sup> in bello, quod rex adversus Cadusios<sup>15 f</sup> gessit. Namque hic, multis millibus

~~~~~  
Boecl. [Bos. 1. 2. Wetz. Schmied. Paufl. tunc Ed. Tzsch. 2.] Sed quo tamen omnes Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Mag. quo tantum non (h. e. fere, propemodum) omnes Ed. Lamb. ex conjectura Tevenini, Steph. Gebh. Keuch. Stav. 1. 2. 3. Heus. Patav. [Ith. Harl. Brem. Bipont. Heinr.] Tuetur Gronov. et multis illustrat exemplis Drakenb. ad Liv. iv. 2. 12.—8 Ab his verbis incipit vita Datamis in Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Superiora leguntur annexa vitæ Timothei. Lambin. primus huc videtur transtulisse. [Atque Tzschuckio bene videtur Nepos præfationis loco hæc apposuisse.] *Dathames* Ms. Leid. 2. et *Camisare* Ms. Dan. ubique, Voss. 1. *Chamissare* Ms. Leid. 2. Ed. Arg. Par. *Chamisare* Ms. Voss. 2.—9 *Chare* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. et *nacione* Ms. Voss. 2. tum *Scytissa* Ms. Voss. 1. Dein *Artozerxem* Ed. Par.—10 *Turbantur* Ms. Voss. 1.—11 *Quia et* Ms. Voss. 1. quot et Ed. Ald.—12 Sic Ms. Dan. (in quo tamen erat *Cilitia*.) Mendos. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Thott.] Sed provinciam *Cilicia* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav. [Heusing. conject. vel habuit provinciam *Cilicia* juxta ac *Cappadocia*, vel, si voc. partem retinere malimus, *Cilicia* partem juxta ac *Cappadociam*. Sed Tzschuck. ad ed. 2. recte tuetur vulgatam lect. propter Leucosyros, Syrorum reliquias in ea *Cappadocia* parte, &c. add. Harl. et Schlegel. diss. cit. p. 84. sq. de lato voc. Syrorum significatu et de Leucosyris.]—13 *Colunt* Ms. Ax.—14 Sic Ms. Dan. Mendos. Ed. Ultraj. [Bos. Harl. Wetz. Tzschuck. 1. 2.] Sed apparuit Ms. Ax. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Heus. Patav. [Ith. Bipont. Schmied. Paufl.] Statim in bello etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Dan. [Ed. Long. Lamb. Bos. et rell.] Sed bello Ed. Steph. Gebh. Keuch.—15 *Gadusios* Ms. Voss. 1. Dan. Ed. Jens.

NOTÆ

^c *Datames patre Camissare, natione Care, matre Scythissa*. Id est, cujus pater Camissares ex Caria natus erat, mater ex Scythia. Porro Caria nunc vulgo *Lango*, regio minoris Asiæ, inter Lyciam et Ioniam. Vide Plin. lib. iii. 27.

^d *Habuit provinciam, partem Ciliciæ*. Quidam legunt, *habuit provinciam Ciliciæ*; quod minus probo, quia Leucosyri non omnem Ciliciam incolebant, sed partem tantum, qui præpo-

situs est. Cilicia autem, nunc vulgo *Caramania*, regio est minoris Asiæ Tanro monti subjecta.

^e *Juxta Cappadociam, quam incolunt Leucosyri*. Cappadocia est regio Pontica, quam Euphrates a majore Armenia dividit. Leucosyri vero eam Cappadociæ partem incoluerunt, quæ circa ostia Thermodoontis. Plin. l. vi.

^f *Adversus Cadusios*. Sunt Mediæ populi ad Caspium mare. Vide Strab. lib. xi.

regiorum interfectis, magni fuit ejus opera.¹⁶ Quo factum est, ut,¹⁷ cum in eo bello cecidisset Camissares, paterna ei traderetur provincia.

2. Pari se virtute postea præbuit, cum Autophradates¹⁸ jussu regis bello persequeretur¹⁹ eos, qui defecerant. Namque ejus²⁰ opera hostes, cum castra jam intrassent, profugati sunt, exercitusque reliquus conservatus regis est.²¹ qua ex re majoribus rebus præesse cœpit.²² Erat eo tempore Thyus²³ dynastes Paphlagoniæ,²⁴ antiquo genere natus²⁵ a Pylæmene²⁶ illo, quem Homerus Troico bello a Patroclo²⁷ interfectum ait.²⁸ Is regi²⁹ dicto audiens non erat. Quam ob causam³⁰ bello eum persequi constituit, eique rei præ-

Med. Arg. Candusius Ms. Voss. 2.—16 *Namque hic...opera*. Sic Ms. Leid. 1. Bav. 1. 2. Boeckl. Ax. Voss. 2. (in quo tamen scriptum erat *milibus*.) [Ed. Bos. Heus. et seqq.] *n. h. multis milibus interfectis...opera* Ms. Dan. Ed. Gebh. Keuch. Patav. *n. h. multis militibus regiorum interfectis...opera* Ms. Leid. 2. *multis militibus interfectis* Ms. Voss. 1. Longolius multa hic addidit. Edidit enim, *multis milibus hostium, regiorum quoque non paucis, interfectis*; quod etiam Ernstio placebat. Lambinus autem, *mult. mill. hostium et regiorum*. —17 *Ut* aberat a Ms. Leid. 1. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.

1 Sic etiam Ed. Ald. et Ms. Frontini Mag. v. Keuchen. ad Frontini Strategem. p. 24. [s. ad lib. I. cap. 4. ex. 5. ubi quoque consules not. Oudendorp. p. 53.] Sed *Autophradates* Ms. Mendos. Dan. *Androphrodotes* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. [Mag. quoque citavit Fischer. in mst. nota.] *Antiochyodates* Ms. Leid. 2.—2 *Prosequeretur* Ed. Med. Arg. Long. Mag.—3 *Hujus opera* Ms. Dan. Ax. Ed. Heus. [Heinr. Schmied. Sed *hujus* referendum esset ad Autophradatem; quare *ejus*, scil. Datamis, h. l. præstat.]—4 Sic quoque Ms. Dan. Ax. Sed *cons. est regis* Ms. Leid. 1. *et regis* abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Patav.—5 *Cœperat* Ed. Lamb.—6 Sic Ms. Leid. 2. Voss. 2. Sed *Thyus* Ms. Dan. et sic s. 3. *Thuis* Ms. Ax. *Thyus* Ms. Voss. 1. Statim *dynastes* Ms. Voss. 1.—7 *Ortus* Ms. Dan. Gif. Ed. Stav. 2. [Atque sic h. l. scribere jussit Oudend. ad Cæs. de B. G. VII. 77. 2. Sed *ortus* glossam sapit, et Stav. in ed. 3. tacite restituit *natus*.]—8 *Philemone* Ms. Dan. *Philimene* Ed. Jens. Med. *Philomene* Ed. Par. Arg. Long.—9 *Et Patr.* Ed. Jens. Med.—10 Sic Ms. Dan. Ed. Ultraj. [Bos. et seqq. Recte: v. Drakenb. ad Liv. XXIX. 20.] Sed *regis* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boeckl. Pat.—11 *Hæc quam ob causam* aberant a

NOTÆ

¹ Cum *Autophradates*] Lydiæ Sa-
trapes, de quo Diodorus lib. xv.

² *Thyus Dynastes Paphlagoniæ*] Hunc
Paphlagoniæ regem vocat Athenæus
ex Theopompo lib. iv. Paphlagonia
minoris Asiæ regio ad Septemtrio-

nale littus versa.

³ *A Patroclo interfectum ait*] Ex ipso
Homero; non a Patroclo Achilles amico,
sed a Menelao Lacedæmoniorum
Rege interemptum esse Pylæmenem
cognoscimus. Iliad. lib. v.

fecit Datamem,¹² propinquum Paphlagonis: namque ex fratre et sorore erant nati. Quam ob causam Datames omnia¹³ primum experiri voluit, ut sine armis propinquum ad officium reduceret. Ad quem cum venisset sine præsidio, quod ab amico nullas vereretur¹⁴ insidias, pæne interfuit. Nam Thyus eum clam interficere voluit. Erat mater cum Datame, amita Paphlagonis: ea, quid ageretur, rescivit, filiumque monuit. Ille fuga periculum evitavit, bellumque indixit Thyo¹⁵ in quo cum ab¹⁶ Ariobarzane,¹ præfecto Lydiæ et Ioniæ totiusque Phrygiæ, desertus¹⁷ esset: nihilo segnius¹⁸ perseveravit, vivumque¹⁹ Thyum cepit cum uxore et liberis.

3. Cujus facti ne prius fama ad regem, quam ipse, perveniret, dedit operam. Itaque omnibus insciis, eo, ubi erat rex, venit: posteroque die Thyum, hominem maximi corporis terribilique facie, quod et niger, et¹ capillo longo, barbaque erat promissa,² optima veste textit,³ quam satrapæ regii gerere consueverant; ornavitque⁴ etiam torque, et

Ms. Leid. 2.—12 *Datamen* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. ubique. [Ith. Tzschuck. Harl.]—13 *Omnia* aberat a Ms. Leid. 1. Bechl. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Uncis id inclusit Heusing. [qui etiam alias prius, non primum dicendum fuisse existimat. Sed bene dissentit Tzschuck. add. Stav. ad ed. 3.]—14 *Revereretur* Ms. Voss. 2. Ax.—15 *Thyusi* Ms. Dan. *Thumi* Ms. Voss. 1. sed in margine 'al. Thio.' Ms. Voss. 2. *Thui*. Ms. Ax. *Thui*.—16 *Cum Ariob.* sine *ab* Ms. Leid. 1. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg.—17 *Totiusque Phrygiæ defectus esset desertus* Ms. Voss. 2.—18 Sic quoque Ms. Voss. 1. 2. Leid. 1.—19 *Divumque* Ed. Haqu. vitiose. Statim *Thyym* Ms. Dan. *Thuim* Ms. Ax. Mox in Ed. Arg. et Long. est *capit.*

1 *Niger, cap.* Ed. Lamb.—2 Ita etiam Ms. Gif. Dan. Ed. Ultraj. Gebh. [Bos. 2. Stav. et seqq.] Sed *prolixa*, [quæ glossa esse videtur,] Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. *prolixa* Ms. Voss. 2. Eadem permutatio horum vocabulorum est ap. Justin. iv. 4. 1.—3 Sic quoque Ms. Gifan. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Boeckl. [Bos. et seqq. recentt.] Sed a Ms. Dan. *70 textit* aberat. In Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Keuch. *contexit.* Mox *satrape* Ed. Mag. Dein *consueverant* Ms. Dan.—4 *Ornavit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. [Wetz.] sed *orna-*

NOTE

¹ *In quo cum ab Ariobarzane*] De quo vide Diodorum, lib. xv.

² *Optima veste textit*] Nimirum purpura auroque distincta, qua provin-

ciarum rectores ornari solebant; unde Satrapæ seu Dynastæ illi purpurati dicebantur.

armillis¹ aureis, ceteroque regio cultu: ipse agresti duplici⁶ amiculo circumdatus, hirtaque tunica, gerens in capite galeam venatoriam,^m dextra manu clavam, sinistra copulam,^e qua⁷ vinctum ante se Thyum agebat, ut si feram bestiam captam duceret. Quem cum omnes prospicerent⁸ propter novitatem ornatus, ignotamque formam, ob eamque rem magnus esset concursus; fuit non nemo, qui agnosceret Thyum, regique nuntiaret.⁹ Primo non accredidit.¹⁰ Itaque Pharnabazum misit exploratum;¹¹ a quo ut rem gestam comperit, statim admitti jussit, magnopere delectatus¹² cum facto, tum ornatu: inprimis quod nobilis¹³ rex in potestatem inopinanti¹⁴ venerat. Itaque magnifice Data-

^e *Lava vinculum.*

~~~~~
vitque etiam Ms. Voss. 2.—5 *Et armillis* Ms. Voss. 1. *atque armillis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Kench. Mox *ceteraque* Ms. Voss. 2. Ax.—6 *Sic etiam* Ms. Dan. Voss. 1. Ax. [Ed. Bos. et seqq. recte.] *Sed duplicique* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Patav. Statim *aniculo* Ed. Jens. *anniculo* Ed. Med.—7 *Qua abest* ab Ed. Mag. Steph. Gebh. Kench. Patav. Statim *victum* Ms. Ax. Voss. 2. Mendos. Ed. Med. Arg. Ald. Long.—8 *Sic et* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Lamb. Steph. Bos. 2. Gebh. [Tzschuck. Stav. Harl. Wetz.] *Sed conspicerent* Ms. Dan. *aspicerent* Ms. et Ed. Boecl. Ms. Ax. Ed. Arg. Long. Kench. Bos. 1. *quem omnes quum adspicerent* Ed. Heus. [Ith. Bip. Schmied. Heindr. At *prospicere* interpretor cum Tzschuckio, nec Bosius multum abest ab illa interpretatione, cum cura inspicere, versus aliquem spectare, oculis ad aliquem spectare. Hinc fieri potuit *concursum*; nec *to omnes*, quod quidem tunc suspectum videbatur Staver. de usu *τοῦ prospicere* late disputanti, dubium erit aut incommodum.]—9 *Sic* Mss. Bav. Dan. Ax. Boecl. Voss. 2. Ed. Ultraj. [Bos. et seqq. recte.] *Sed nemo non qui agn. Thyum regique nunt.* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Long. Kench. Patav. *nemo, qui agn. Th. r. a.* Ed. Par. Ald. Lamb. Sav. Steph. *nemo non qui agn. Th. regi nunt.* Ed. Jens. Med. et pro *regique* in Ed. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. *qui non regi* legitur.—10 *Sic* Mss. Bav. 1. Ax. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. [Bos. Stav. et recc.] *Sed ac primo non accred.* Ms. Bav. 2. Ernst. Mendos. Etiam in Ms. Sav. Gif. Put. Leid. 2. Voss. 1. 2. erat *accredidit*. *Sed ac primo non credidit* Ed. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph.—11 *Exploratum misit* Ms. Voss. 2. Ax.—12 *Delectatus est* Ms. Voss. 2.—13 *Sic etiam* Ms. Mendos. *Sed non vilis* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Steph. Gebh.—14 *Inopinati* Ms. Voss. 2. Ed. Arg. Long. Mag. Mox *Ita*

NOTE

¹ *Ornavitque etiam torque, et armillis]* Torquis erat inter insignia regia apud Persas, ut et armillæ aureæ, quas Græci *σπαχιόρῥια* vocant: fuerunt autem circuli rotundi ex argento vel

auro, quibus summum brachium ornatus causa cingebatur. Liv. lib. 1. de Sabinis.

^m *Gerens in capite galeam venatoriam]* Galeæ venatoriæ fiebant ex

mem donatum ad exercitum misit, qui tum contrahebatur,^a duce Pharnabazo et Tithrauste,^b ad bellum Ægyptium, parique^c eum, atque illos, imperio esse jussit.^d Postea vero quam Pharnabazum rex revocavit, illi summa imperii tradita est.^e

4. Hic cum maximo studio compararet exercitum, Ægyptumque proficisci pararet; subito a rege literæ sunt^f ei missæ, ut Aspim aggrederetur, qui Cataoniam^g tenebat,^h quæ gens jacet supra Ciliciam, confinis Cappadociae. Namque Aspis saltuosam regionem, castellisque munitam incolens, non solum imperio regis non parebat, sed etiam finitimasⁱ regiones vexabat, et, quæ regi portarentur, abripiebat.^j Datames, etsi longe aberat ab his regionibus, et a majore^k re abstrahebatur;^l tamen regis voluntati morem gerendum putavit. Itaque cum paucis, sed viris fortibus, navem conscendit: existimans, id quod accidit,^m facilius se imprudentemⁿ parva manu oppressurum, quam paratum,

^b *Eumque illis imperio adæquavit.*

magn. Ms. Ax. et *Datamen* Ed. Long. Mag. Patav.—15 *Tysiaste* Ms. Leid. 2. *Tithraste* Ms. Voss. 1. 2. Ax. *Titraste* Ms. Dan. *Teuthraste* Ed. Long. *Teuthraste* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Tithraste* Ed. Ald.—16 *Pari* Ms. Ax.—17 Sic etiam Ms. Voss. 1. Leid. 2. Sed *summa imperia tradita* Ms. Boeckl. Voss. 2. Ax. *summa imp. tradita sunt* Ms. Dan. — 1 *Sunt ei missæ literæ* Ms. Ax. Statim aut *Aspim* Ms. Leid. 2. uti *Asp.* Ed. Heus. [Ith. Schmied. Bipont. Brem.]—2 *Cathoniam* Ms. Leid. 2. *Catoniam* Ms. Voss. 1. *Cartaoniam* Ms. Ax. Statim *confinus* Ms. Voss. 1. Mox in ed. Arg. est *Capadociae*.—3 *Finitimis* Ed. Jens. Med.—4 Sic Ms. Dan. Sed *arripiebat* Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. *adripiebat* Ed. Long.—5 *Minore* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag.—6 Sic etiam Ms. Voss. 1. Sed *existimans quod accidit* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Boeckl. Ax.—7 Sic Mss. Bav. Sav. Gif. Put. Boeckl. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Sed *se*

NOTE

ferarum cæsarum exuviis, atque adeo hirsutis pellibus obductæ erant. Vegetius lib. 11. 17.

^a *Qui tum contrahebatur*] Verisimile est exercitum hunc contractum fuisse potius in Syria, quam alibi; quia, ut legitur postea, procul erat a Cataonia, quæ iturus Datames navem conscendit; et quia exercitus ille parabatur

circa urbem Acen, quæ Phœnicia civitas est, quamque Stephanus Ptolemaei esse dicit, et Strabo lib. xvi.

^g *Qui Cataoniam tenebat*] Cataonia Cappadociae pars est, teste Plin. lib. vi. 3. qua Comagenam attingit.

^k *Et a majore re abstrahebatur*] Scilicet, a bello Ægyptio.

quamvis magno exercitu. Hac delatus in Ciliciam,⁸ egressus inde, dies noctesque iter faciens, Taurum transiit,⁹ eoque, quo studuerat, venit: quærit, quibus locis sit Aspis: cognoscit, haud longe abesse, profectumque eum venatum: quem¹⁰ dum speculatur, adventus ejus causa cognoscitur. Pisidas, cum iis,¹¹ quos secum habebat,^a ad resistendum Aspis comparat. Id Datames ubi audivit, arma sumit, suosque¹² sequi jubet: ipse equo concitato ad hostem vehitur: quem procul Aspis conspiciens ad¹³ se ferentem, pertimescit, atque a conatu resistendi deterritus,¹⁴ sese dedit. Hunc Datames vinctum ad regem ducendum tradit Mithridati.^r

5. Hæc dum geruntur, Artaxerxes¹ reminiscens, a quanto bello ad quam parvam rem principem ducum misisset,^c se ipse² reprehendit,^d et nuntium ad exercitum Acen³ misit,³

^a A quanta belli expeditione præcipuum ducem abstraxisset, ad rem tam levem suscipiendam.

^d Consilium mutavit.

//////////

imprud. et imparatum Ed. Lamb. Steph. Gebh. Patav.—8 *Ciliciam*, omisso præpositione, Ms. Leid. 2. *Mox dies noctes* Ms. Boeckl. Voss. 2.—9 *Transiit* Ed. Med. Arg. Long. [Tzsch. 1. 2. Heus. Harl. Ith. Bipont. Heinr. Schmied. Pauff.]—10 *Quæ dum* Ms. Dan.—11 *Cum eis* Ms. Dan. Leid. 2. in quo etiam erat *Pisidas*. *Mox ad restituendum Asp.* Ed. Mag.—12 *Sic* Ms. Dan. Ax. Gif. Boeckl. Leid. 1. Voss. 2. (in quo tamen scriptum erat *summit*.) *Sed arma capit, suos* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Patav. Etiam in Ms. Voss. 1. Leid. 2. erat *capit*: itemque in Ed. Boeckl. Longol.—13 *In se fer.* Ms. Leid. 2. idem *mox conato*.—14 *Deteritus* Ed. Jens. Med. *Mox dedit* Ms. Gif. Dan. Boeckl. Ax. [et unice hoc probat Heusing. in emendat. libr. pag. 3.]

1 *Artax.* Ed. Par. ubique.—2 *Se ipsum* Ed. Mag. Steph. Gebh. *Sed se ipse* Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. [Ed. Bos. et rell. rectius atque elegantius.]—3 *Achem.* Ms. Leid. 2. *Atrem* Ms. Mendos. *Acrem* Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed.

NOTE

^a *Pisidas, cum iis, quos secum habebat*] Pisidiæ populos, qui antea Solymi dicebantur, teste Plin. lib. xx. Pisidia autem Asiæ regio est, Lycaoniæ, Iauriæ, et Pamphyliæ finitima; de his populis Claudianus in Eutrop, lib. II.

^r *Tradit Mithridati*] A quo postea perfide interfectus est, ut postea

videbitur: isque Ariobarzani filius fuit.

³ *Ad exercitum Acen misit*] Ace, Phœniciæ civitas, quæ et postea Ptolemæi dicta est, ut mox diximus ex Stephano et Strabone: hæc in sacris literis *Acho* vocatur. Joseph. lib. II. belli Judaici, c. 17.

quod nondum⁴ Datamem⁵ profectum putabat, qui diceret,⁶ ne ab exercitu discederet. Hic priusquam perveniret, quo erat profectus,⁷ in itinere convenit, qui Aspm ducebant. Qua celeritate cum magnam benevolentiam⁸ regis Datamē consecutus esset; non minorem invidiam aulicorum excepit, qui illum unum⁹ pluris, quam se omnes, fieri videbant: quo facto cuncti ad eum opprimendum consenserunt. Hæc Pandates,¹⁰ gazæ custos regiæ, amicus Datami, perscripta ei mittit, in quibus docet, eum magno¹¹ fore periculo, si quid illo imperante in Ægypto adversi¹² accidisset: namque eam esse consuetudinem regiæ,¹³ ut casus adversos hominibus tribuant, secundos fortunæ suæ; quo fieri,⁴ ut facile impellantur¹⁴ ad eorum perniciem, quorum ductu res male gestæ nuntientur; illum hoc majore fore in discrimine,¹⁵ quod, quibus rex maxime obediat,⁶ eos habeat inimicissimos. Talibus ille literis cognitis,¹⁶ cum jam ad exercitum Acen¹⁷ venisset, quod non ignorabat ea vere scripta, desciscere a rege constituit. Neque tamen quicquam fecit, quod fide sua esset indignum. Nam Mandro-

* Quia quos rex præsertim audit.

Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. ubique. *Acæum* Ed. Lamb. Gebh. ubique.—4 *Non* Ms. Voss. 1.—5 *Datamen* Ed. Mag. Long. Lamb. Bos. 1. Patav. [Taschnck. Ith. Heinr.]—6 Sic et Ms. Voss. 1. Leid. 1. Sed *qui ei dic.* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Mox *his; priusquam* Ed. Ox.—7 *Profecturus* Ms. Leid. 2.—8 *Benevolentiam* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Lamb. Patav.—9 Sic etiam Ms. Voss. 2. [Ed. Long. Bos. et seqq.] Sed *quod ill. pl.* Ms. Leid. 2. Ed. Mag. *quod illum unum pl.* Ms. Ax. Ed. Lamb. Steph. Keuch. Patav. *quod illum vivum* Ed. Jens. Med.—10 *Pandates* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Dan. Mox *præscripta* Ed. Mag. [Sed *perscripta* est accurate scripta nec divisim legendum *per scripta.*]—11 Sic Ms. Ernst. Sed *in magno* Ms. Voss. 2. Leid. 2. *magno fore in periculo* Ed. Lamb.—12 *Adversi* in *Æg.* Ms. Ax.—13 *Regiam* [h. e. regnum Persiæ.] Ita Ms. Dan. Boeckl. Ax. Voss. 2. Sed *regum* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Patav.—14 Sic Ms. Dan. Leid. 1. [Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed *quo facile fieri, ut imp.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav.—15 *Fore discrim.* Ed. Jens. Med. Ald. Mag. Steph. Gebh. Patav.—16 *Cognitis* Ms. Voss. 2.—17 *Acen* Ms. Mendos. Dan. Ax. Boeckl. Voss. 2. Ed. Arg. Par. *Agcen* Ms. Voss. 1. *Agren* Ms. Leid. 2. *Agnos*

NOTE

* Quo fieri] Supple, solet.

clēm¹⁸ Magnetem exercitui præfecit: ipse cum suis in Cappadociam discedit, conjunctamque huic Paphlagoniam occupat; celans,¹⁹ qua voluntate esset in regem: clam cum Ariobarzane facit amicitiam,²⁰ manum comparat, urbes multas suis tuendas tradit.²⁰

6. Sed hæc propter hyemale tempus minus prospere procedebant.¹ Audit, Pisidas² quasdam copias adversus se parare. Filium eo Arsideum³ cum exercitu mittit: cadit in prælio adolescens. Proficiscitur⁴ eo pater, non ita cum magna manu, celans, quantum vulnus accepisset; quod prius ad hostem pervenire cupiebat, quam de re male⁵ gesta fama ad suos perveniret, ne cognita filii morte animi debilitarentur⁶ militum. Quo contenderat, pervenit, hisque⁷ locis castra ponit, ut neque circui multitudine⁸ adversariorum posset, neque impediri, quo minus ad dimicandum

Ed. Long. *Acæum* Ed. Lamb. Patav. *Acæum* Ed. Keuch.—18 Ita Ms. Mendos. Ven. Sed *Mandroclem* Ms. Voss. 1. *Mandrodem* Ms. Leid. 2. Ed. Arg. Long. *Androclem* Ed. Lamb. Steph. *Androdem* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Tum *Magnetem* Ms. Voss. 1.—19 *Celans* Ed. Jens. Med. Arg. ubique.—20 *Tradit suis tuendas* Ms. Leid. 2. [snavius.]

1 Sic Ms. Dan. Ax. Mendos. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *succedebant* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Quam diversa sint nonnullorum sententiæ de hoc loco, aliis verba *sed hæc... procedebant* spuria esse judicantibus, aliis (et novissime Schmied.) *hyemale tempus*, aliis *prospere* improbantibus; vid. apud Heusing. Stav. ad ed. 3. Brem. et Tzschuck. sed illi quoque tuentur nostram lectionem; et 'prospere procedere' dixit etiam Cicero ad divers. XII. 9. Ithe probat Schefferi conjecturam *propere proc.*]—2 *Physidas* Ms. Leid. 2.—3 *Arsideum* Ms. Boecl. Ed. Pat. Keuch. [Ith. Heus. Tzschuck. 2. Schmied. Paufl.] Sed *Arsideum* Ms. Dan. Mendos. Ed. Ultraj. Sav. [Bos. Stav. Tzschuck. 1. Brem.] *Arsideum* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. *Arsideum* Ed. Par. Long. Mag. Lamb. *Arsideum* Ed. Ald. Steph. [*Arsideum* scribere maluit Stav. in not. ad ed. min. idque reposuit Harl. et scribendum esse judicavit Kapp.]—4 *Proficiscitur* Ms. Voss. 1. Mox *magna cum m.* Ed. Lamb.—5 *Male re* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—6 Gesner. in Thea. Fabr. voc. *delibo*, legit *delibarentur*, h. e. minuerentur: [probatque Arntzen. ad Plin. Panegyri. xxxviii. 1. Sed *debilitarentur* recte tuentur Heus. et Stav. ad ed. 3.]—7 *Isque* Ed. Lamb.—8 *Circumiri a mult.* Ed. Lamb. atque *circumiri* est etiam in Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. [Wetz.

NOTÆ

¹ *Clam cum Ariobarzane facit amicitiam*] De eo supra: eumque jmpri-dem a rege defecisse diximus.

² *Audit, Pisidas*] Contra Diodorus

non Pisidas, sed Persas adversus Dac-tamen Duce Artabazo venisse narrat lib. xv.

manum haberet expeditam.⁹ Erat cum eo Mithrobarzanes,¹⁰ socer ejus, præfectus equitum. Is, desperatis generi rebus, ad hostes transfugit.¹¹ Id Datames ut audivit, sensit, si in turbam exisset,¹² ab homine tam necessario se relictum,¹³ futurum, ut ceteri consilium sequerentur. In vulgus edit,¹⁴ suo jussu¹⁵ Mithrobarzanem¹⁶ profectum pro perfuga,¹⁷ quo facilius receptus interficeret hostes:¹⁸ quare relinqui eum non par esse, et¹⁹ omnes confestim sequi: quod si animo strenuo fecissent, futurum, ut adversarii non possent resistere, cum et intra²⁰ vallum et foris cæderentur. Hac re probata, exercitum educit; Mithrobarzanem persequitur: qui tantum quod²¹ ad hostes pervenerat, Datames signa

* Intellexit, si pervulgatum esset.

* Publice enuntiat.

Heiar.] *circumveniri* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—9 *Expeditam Datames* Ed. Long. et paulo ante *quo minus ipse ad dim.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch.—10 *Methrobarzanes* Ms. Voss. 1. *Metrobarzanes* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. ubique.—11 *Exisset* Ed. Stav. 1. 2. [Harl.]—12 *Ita* Ms. Bav. Dan. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Ultraj. [Bos. et fere omnes sqq.] *Sed se esse relictum* Ed. Lamb. Steph. [Wetz.] *se relictum iri* Ed. Long. *se relicto* Ms. Ax.—13 *Methrob.* Ms. Voss. 1.—14 *Prof. profuga* Ms. Voss. 2. [Atque Stav. ad ed. 1. et 3. 'forsan,' ait, 'pro profuga'; sed ad ed. min. retinendum recte censet *pro perfuga*; h. e. quasi esset perfuga: v. Gronov. et Drakenb. ad Liv. xxvii. 15. 11. et, animadvertente Oudendorp. ad Frontini Strateg. i. 6. not. 4. p. 99. *profugus* dicitur, qui captivus aufugit; *perfuga* est desertor, transfuga.]—15 *Hostes interficeret* Ed. Lamb. idem mox *eum rel.*—16 *Sic* Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Heus. [quem vide, Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Harl. Ith. Brem. recte; quoniam antecedit enuntiatio negans, et tunc pro *sed* frequenter a Cornelio ponitur: v. in Pausania 3. Enmene 4. &c. *sed omnes* Edd. rell.]—17 *Cum et inter* Ms. Voss. 1. Ax.—18 *Tantum quod.* [h. e. simulac, vix.] *Sic etiam* Ms. Ernst. Ed. Lamb. [Bos. 2. Heus. (cujus et Harl. not. conferes,) et rell.] v. Cellar. ad Cicer. vii. ad divers. Ep. 23. ab init. *Sed tantum dum* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 2. Dan. Boecl. *tantum: qui viz dum* Ed. Long. *tantum. Qui cum* Ms. Leid. 1. *tantum qui tum* Ed. Ald. *tantum qui dum* Ms. Ax. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. *tantum non* Ed. Ultraj. *qui tum* Ed. Mag. Steph. *qui dum* Ed. Boecl. Gebh. Keuch. Patav. *tantum*

NOTE

* *Ad hostes transfugit*] Idem pro-
sus sentit Diodorus ibidem.

* *In vulgus edit, suo jussu, &c.*] Paulo
aliter illud Datamis strategema ex-
posuit Frontinus lib. ii. 7. 'Data-
mes,' inquit, 'Dux Persarum adver-
sus Autophradatem in Cappadocia,
cum partem equitum suorum transfu-

gere comperisset; ceteros omnes ve-
nire secum jussit, assecutusque trans-
fugas, laudavit, quod eum acriter
præcessissent; hortatusque est eos,
ut fortiter hostem adorirentur. Pudor
transfugis attulit penitentiam, et
consilium suum, quia non putabant
deprehensum, mutaverunt.'

inferri jubet. Pisidæ, nova re commoti, in opinionem adducuntur, perfugas mala fide compositoque fecisse, ut recepti, essent majori¹⁹ calamitati: primum eos adoriuntur. Illi cum, quid ageretur, aut quare fieret, ignorarent, coacti sunt cum eis pugnare, ad quos transierant; ab hisque²⁰ stare, quos reliquerant: quibus cum neutri parcerent, celeriter sunt concisi. Reliquos Pisidas resistentes Datames invadit: primo impetu pellit, fugientes persequitur, multos interficit, castra hostium capit. Tali consilio uno tempore et proditores perculit, et hostes²¹ profligavit; et quod ad perniciem²² fuerat cogitatum, id ad salutem convertit. Quo neque acutius ullius imperatoris cogitatum, neque celerius factum usquam legimus.

7. Ab hoc tamen viro Scismas,¹ maximo natu filius,² desciiit, ad regemque³ transiit, et de defectione³ patris detulit. Quo nuntio Artaxerxes commotus, quod intelligebat sibi cum viro forti ac strenuo⁴ negotium esse, qui, cum cogitasset, facere auderet, et prius cogitare, quam conari, consuesset; Autophradatem⁵ in Cappadociam mittit. Hic ne intrare posset, saltum, in quo Ciliciæ portæ sunt sitæ,⁶

¹ *Transfugas proditorie et ex industria venisse, quo admissi majorem ipsis perniciem afferrent.*

dum Ed. Bos. 1. Mox *Datame* Ms. Voss. 2.—19 *Majori essent* Ms. Ax.—20 Sic Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Harl. et rell. reco. quare sic rescripsi: *ab eis*que Ed. Bos.] Mox *reliquerat* Ms. Voss. 2.—21 *Hostis* Ed. Jens. Med. *hosteis* Ed. Par.—22 Sic etiam Ms. Voss. 2. Sed *ad suam pernic.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav.

1 *Syzinas* Ms. Dan. Ed. Gebh. male. *Scismias* Ed. Long. Patav. *Schismas* Ed. Keuch. Mox *maximus natu* Ed. Par. Steph. Gebh. Kench. *maximo natus* Ed. Mag. Sed *maximo natu* Ms. Sav. Put. Gif.—2 *Pro ad regemque* Ms. Dan. Ed. Gebh. Keuch. *adque regem.* Sed *et ad regem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph.—3 *Et defectionem* Ms. Leid. 2.—4 *Strenuo* Ed. Arg. tum *qui quod cog.* Ed. Lamb.—5 *Androphradatem* Ms. Leid. 2. *Autophradatem* Ms. Dan. *Androphradatem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. ubique, [sic quoque c. 8.] Statim *Cappadoc.* sine *in* Ed. Jens. Med. Arg. Par.

NOTÆ

¹ *Scismas, maximus natu filius*] Quidam *Schysmas*, vel *Syzinas*; sed *Syzinas* præfero, quia ad Persica nomina proprius accedit.

⁶ *In quo Ciliciæ portæ sunt sitæ*] Cilicia undique fere perpetua montium catena cingitur, nec adiri potest, nisi per tres angustias; quarum prima

Datamēs praeoccupare studuit. Sed tam subito copias contrahere non potuit. A⁶ qua re depulsus, cum ea manu, quam contraxerat, locum delegit⁷ talem, ut neque circumiretur⁸ ab hostibus, neque praeiret adversarius, quin antipitibus locis premeretur⁹; et, si dimicare cum eo⁹ vellet, non multum obesse¹⁰ multitudo hostium suae paucitati posset.

8. Hæc etsi Autophradates¹ videbat, tamen statuit² congre-
gredi, quam omnī tantis copiis refugere, aut tam diu uno
loco sedere. Habebat barbarorum equitum viginti, peditum
centum millia, quos illi Cardacas³ appellant,^b ejusdemque
generis tria funditorum;^c præterea Cappadocum⁴ octo,^d
Armeniorum decem,^e Paphlagonum quinque,^f Phrygum

^a Quominus a fronte et a tergo urgeretur.

*****

Ald.—6 Tō A abest Ed. Long.—7 Deligit Ms. Dan.—8 Circuiretur Ms. Voss.
2. Ed. Stav. 1. 2. 3. Heus. [et al.].—9 Dimicare eo [scil. loco] Ms. Leid. 2. Voss.
1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. *dimicare*
[cum] eo Ed. Heus. [Sed. Stav. ad ed. 2. et Tzschuck. jure præferunt cum eo.]
—10 Deesse Ms. Voss. 2.

1 *Antophrates* Ms. Leid. al. aliter, ut cap. 7.—2 Sic Ms. Mendos. Gif.
Leid. 2. Dan. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Ultraj.
Sav. [Bos. et rell. plur. et per Græcismum haud infrequentem supprimitur
particula comparationis *magis, potius &c.* v. Schott. et Stav. ad ed. 3.] Sed
antius tamen stat. Ed. Lamb. Steph. [Wetz.].—3 *Cardaces* Ed. Keuch. et sic
laudat Blancard. ad Arrian. Exped. Alex. M. 7. p. 451. Sed *Gardacas* Ms.
Gif. Dan. *Gardatas* Ms. Voss. 2. Mendos. *Gardotas* Ms. Voss. 1. Ax. *Car-*
daytas Ms. Leid. 2. *Gardates* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.
Lamb. Steph. Boeckl. Keuch. Bos. 1.—4 Sic etiam Ms. Voss. 1. (in quo tamen
et ed. Long. *Capadocum* erat,) 2. Leid. 2. Sed *præter Cappadocum* Ed. Me-

NOTE

adeo arcta est, ut instar portarum
sit. 2. Non procul est ab Isso per
Amanum montem; unde Amanicæ
portæ dictæ sunt. 3. Circa Sinum Is-
sicum. Plin. lib. v. 27. et alii omnes
Geographi. Vide et Curtium lib. iii. 4.
^b Quos illi Cardacas appellant] Apud
Persas sic dicebantur, qui ex rapto
vivebant; nam *Carda* apud eos bel-
licosum et violentum significabat.
Strabo lib. xv. Polybius tamen et
Arrianus illos Asiæ min. populos esse
scribunt.

Delph. et Var. Clas.

^c *Ejusdemque generis tria fundito-
rum*] Supple. millia.

^d *Cappadocum octo*] Cappadocia A-
siæ minoris regio, quam in duas Sa-
trapias a Persia divisam fuisse tradit
Strabo; vide et Plin. lib. vi. 7. et 3.

^e *Armeniorum decem*] Armenia Asiæ
pariter minoris regio nobilissima in-
ter Taurum et Caucasum sita, quæ
in majorem et minorem dividitur.
Vide Plin. lib. i. Strab. lib. ii. et
Ptolemæi rv. Tabulam Asiæ.

^f *Paphlagonum quinque*] Horum re-

Nep.

O

decem,⁵ Lydorum quinque,⁶ Aspendiorum⁷ et Pisidarum circiter tria, Cilicum⁸ duo,* Captianorum⁹ totidem, ex Græciæ conductorum tria [millia];⁷ levis armaturæ maximum numerum. Has adversus copias spes omnis consistebat Datami in se locique natura. Namque hujus partem non habebat vicesimam⁸ militum. Quibus fretus confligit, adversariorumque multa millia concidit; cum de ipsius exercitu non amplius hominum mille cecidisset,⁹ quam ob causam postero die tropæum¹⁰ posuit, quo loco pridie pugnatum erat.¹¹ Hinc¹² cum castra movisset, semperque inferior copiis, superior omnibus præliis discederet:¹³ quod

tar.—5 *Aspendorum* Ms. Voss. 2.—6 Abest asteriscus ab Edd. nostris omnibus: [præter Stav. 1. 3. Sed *Caspianorum* Ed. Ith. Schmied. Bellermann. Raith.]—7 *Tò millia* aberat a Ms. Dan. Ax. Voss. 2. Ed. Heus. [Tschuck. 2. Heindr.] Unci absunt etiam ab Ed. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. [Ith. Brem.] Ceterum in Mr. Leid. 2. totus locus legitur ita: *tria millia funditorum. Præterea Cappadacum octo millia, Armeniorum decem, Paphlagonum quinque, Phrygum decem millia, Lydorum quinque millia, Aspendiorum et Pisidarum circiter tria millia.*—8 Sic etiam Ms. Voss. 1. Dan. [Ed. Lamb. Bos. et meliores recentt.] Sed *vicesimam* Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. ceterique nostri vett.—9 Sic quoque Ms. Leid. 2. Voss. 1. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Steph. Boeck. [Lamb. Bos. Heus. (qui subintelligit *ad numerum*.) Ith. Brem. Wetz. Tschuck. et Stav. 1. 3. atque *mille* tanquam substantivum cum genitivo struitur: v. Perizon. ad Sanctii Minerv. iv. 4. not. 78. de vi et usu voc. *mille* copiose disputantem p. 611....615. Amstel. 1754. 8. et iv. 2. not. 1. p. 528. sqq. ac Stav. ad nostr. loc. in ed. 3. de potestate *amplius*, et subintelligendo *quam* post illud.] Sed *cecidissent*, scil. homines; Ms. Voss. 2. Ed. Long. Keuch. Stav. 2. [Harl. Schmied. Paufl.]—10 *Tropæum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Boeck. Keuch. Bos. 1. Patav. [male, quia Græcum est *τροπαῖον*.]—11 Sic etiam Ms. Ax. Dan. Voss. 1. [Ed. Bos. 2. et seqq. recentt.] Sed *erat* abest Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. *pugnatum est* Ed. Boeck. Bos. 1.—12 *Hic* Ms. Dan. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Gebh. Keuch. Patav.—13 Sic Ms. Boeck. Voss. Dan. Ax. [Ed. Bos. et seqq.]

NOTE

gio in minore Asia, olim etiam Palæmenia dicta, de qua jam supra.

⁵ *Phrygum decem*] Phrygia duplex, major et minor. Major inter Galatiam et Lydiam sita est. Minor vero inter Bithyniam, Cariam, Lycaoniam, et Hellespontum, unde etiam Hellespontica dicitur apud Strabonem.

⁶ *Lydorum quinque*] Lydia minoris Asiæ regio Cræso rege, et Pactolo aurifero anne notissima.

⁷ *Aspendiorum*] Ii Pamphyliæ populi, ab Aspendo ejus provinciæ oppido ad fluvium Eprymedonta sito. Vide Steph. et Pompon. lib. 1.

⁸ *Pisidarum*] De his supra.

⁹ *Cilicum*] De Cilicia quoque paulo supra dictum est.

¹⁰ *Captianorum*] Quidam *Caspianorum* legunt; sed hoc improbat Ortelius.

nunquam manum consereret, nisi cum adversarios¹⁴ locorum angustiis clausisset; quod perito¹⁵ regionum callicdeque cogitanti sæpe accidebat. Autophradates, cum bellum duci majore regis calamitate, quam adversariorum, videret, ad¹⁶ pacem amicitiamque hortatus est, ut cum rege in gratiam¹⁷ rediret. Quam ille etsi fidam non¹⁸ fore putabat; tamen conditionem accepit, seque ad Artaxerxem legatos missurum dixit. Sic bellum, quod rex adversus Datamem¹⁹ susceperat, sedatum.²⁰ Autophradates in Phrygiam se recepit.

9. At rex, quod implacabile odium in Datamem susceperat, postquam bello eum opprimi non posse animadvertit, insidiis interficere studuit, quas ille plerasque vitavit. Sicut, cum¹ nuntiatum esset, quosdam sibi insidiari, qui in amicorum erant numero; de quibus, quod inimici detulerant,² neque credendum, neque negligendum putavit: experiri voluit, verum falsumne³ esset relatum. Itaque eo profectus est, quo itinere⁴ futuras insidias dixerant.⁵ Sed

Sed inf. cop. sup. o. pr. disc. Ed. Brix. ann. 1498. Jens. Med. Arg. Ceterum Ms. Leid. 2. totum locum exhibebat sic: *Hinc cum castra movisset, erat inferior copiis, superior omnibus praeliis, semperque discederet, quod nunquam manum consereret, nisi cum adversarios l. a. cl. Sed ut inferior copiis, ita superior omn. praeliis discedebat* Ed. Par. Ald. Lamb. *movisset, inferior copiis, superior o. pr. discedebat* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—14 Sic Ms. Boeckl. Dan. Leid. 2. Voss. 1. *Sed nisi advers.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—15 *Quod perito* etiam Ms. Dan. *Sed quod quidem per.* Ed. Long.—16 *Ad aberat a* Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Mag. *ad pacemque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Statim *atque amicitiam* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. *Mox est, et ut* Ed. Long.—17 *In amicitiam* Ms. Leid. 1.—18 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. et seqq.] *Sed non fidam* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Keuch. Patav. *non fidem* vitiose Ed. Arg. Long.—19 *Datamen* hic et initio seq. cap. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Keuch. Patav. [Tzschuck.] ubique.—20 *Sedatum est* Ms. Dan. Statim *Autophradates* Ms. Leid. 2. Dan. *Androphrodotes* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Tum *Frigiam* Ms. Voss. 1. Dein *recepit* Ed. Mag. *recipit* Ed. Lamb. Steph. Gebh.

1 *Atque rex* Ms. Voss. 2. Ax.—2 *Cum ei nunt.* Ms. Dan. Ax. Voss. 1. Leid. 2. *cum sibi nunt.* Ed. Lamb.—3 *Detulerunt* Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2.—4 *Falsumne* Ms. Ax. *falsumne sibi* Ed. Long. *falsumne sibi* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Tzschuck. 1. 2.]—5 *In quo itinere* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.

NOTÆ

¹ De quibus, quod inimici detulerant] inimici: alioquin quomodo eorum verba non sui, sed amicorum suorum in- ba non esse negligenda putasset?

elegit corpore et statura⁷ simillimum sui, eique vestitum suum dedit, atque eo loco ire, quo ipse consueverat,⁸ jussit. Ipse autem ornatu [vestituque]⁹ militari inter corporis custodes iter facere coepit. At insidiatores, postquam in eum locum agmen pervenit, decepti ordine atque vestitu, in eum faciunt impetum,¹⁰ qui suppositus erat. Prædixerat autem his¹¹ Datames, cum quibus iter faciebat, ut parati¹² essent facere, quod ipsum vidissent. Ipse, ut concurrentes¹³ insidiatores animadvertit, tela in eos conjecit. Hoc idem cum universi fecissent, priusquam pervenirent ad eum, quem aggredi volebant, confixi ceciderunt.¹⁴

10. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus est Mithridatis, Ariobarzanis filii, dolo. Namque is pollicitus est regi, se eum interfecturum, si ei¹ rex permetteret, ut, quodcumque vellet, liceret impune facere; fidemque de ea re, more Persarum, dextra dedisset.² Hunc ut accepit a rege missam,³ copias parat, et absens amicitiam cum

~~~~~

Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Tzachuck. qui haud probat Heinrich. opinionem, *ad itinere* esse suspectum, et interpretatur: profectus est ad eum locum, in quo iter facienti insidias futuras dixerunt: *quo itinere* Ed. Bos. et rell.]—6 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *insid. evenire dixerant* Ms. Mendos. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Med. Arg. Par. Long. *insid. eo dixerat* Ms. Ax. Ed. Jens. Ald. Mag. *ins. illi dixerant* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. *dixerat* etiam Ms. Voss. 2.—7 Sic Mss. Bav. Ax. Leid. 1. [Ed. Bos. et seqq. fere omnes. Eleganter.] Sed *corporis statura* Ed. Ald. Lamb. *corpore statura* Ed. Jens. Med. *corpore ac statura* Ms. Boecl. Ed. Heus.—8 *Consuerat* Ms. Leid. 2. *Censuerat* Ms. Voss. 1.—9 *Ornatu vestituque mil.* Ms. Gif. Dan. [Ed. Ith.] *ornatu vestitu mil.* Ms. Mendos. *ornatu militari*, omisso *re vestitu*, Ed. Ultraj. *ornatus vestitu mil.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Sav. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Haud dubie *vestitu* glossema est. [Atque id voc. in Ed. Bos. et reliquis uncis est inclusum.]—10 *Fac. impet. in eum* Ms. Ax. Voss. 2. *impet. in eum faciunt* Ms. Dan.—11 *His* abest ab Ed. Lamb.—12 *Paccati* Ms. Leid. 2. [*parati... facere* per Græcismum pro *ad faciendum*: v. Cort. ad Sallust. B. Jug. c. 46. nr. 6. et Stav. ad nostrum locum in ed. 3.]—13 *Concurrentis* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—14 *Conciderunt* Ms. Voss. 1. Mendos. Ax.

1 Si rex Ed. Steph. Gebh. Keuch. Statim *promitteret* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Sed *promitteret* Ms. Dan. [Ed. Bos. 2. et rell.] Mox *quodcumque vi vellet* Ms. Leid. 2.—2 Sic Mss. Rav. Dan. Boecl. [Ed. Bos. 2. Stav. et plur. recentt.] Sed *ut recepit a rege missam* Ed. Jens. Med.

NOTE

² *Fidemque de ea re Persarum* Persas, ut quæcumque Rex in fidem dextra dedisset] Mos enim erat apud recipere, ipsi dextram daret, ut

Datame facit,¹ regis provincias⁴ vexat, castella expugnat, magnas prædas capit:⁵ quarum partem⁶ suis dispergit, partem ad Datamem mittit: pari modo complura castella ei tradit. Hæc diu faciendo, persuasit homini, se infinitum⁷ adversus regem suscepisse bellum;⁸ cum nihilo magis, ne quam⁹ suspicionem illi præberet insidiarum, neque colloquium ejus petivit,⁹ neque in conspectum venire studuit. Sic absens amicitiam gerebat,⁹ ut non beneficiis mutuis, sed odio communi,¹⁰ quod erga regem susceperant, contineri viderentur.⁹

11. Id cum satis se confirmasse arbitratus est, certiore facit¹ Datamem, tempus esse, majores exercitus parari, bellum² cum ipso rege suscipi: deque ea re,³ si ei videretur,

¹ Irreconciliabili in Regem se implicuisse bello.

Arg. Par. Ald. Heus. [Ith. Bipont. Brem.] ut recepit a rege Ms. Gif. Sav. Voss. 1. Leid. 2. ut accepit a rege Ms. Put. Mendos. ut accepit a rege missas Ms. Voss. 2. Ax. ut recepit, copias parat Ed. Mag. [ut accepit, copias parat Ed. Schmied. (qui vocc. a rege missam haud commode adhibita existimat,) et Raith. Longolius edidit: Hanc ut recepit a rege, inimicitiam adversus regem simulat, copias parat. Lambinus: hanc ut accepit, simulat se suscepisse cum rege inimicitias, cop. parat: quam lectionem fere nuperi editores retinuerunt. Nec rō missam placet Stav. ad ed. min. add. eundem ad ed. maj. Sed Heus. ex Brissonio de regno Persar. lib. 1. nr. 163. monet, etiam absentibus missam manum h. e. per internuntios datam esse.] Lambinum secuti erant Steph. Gebh. Boeckl. (in quo tamen est inimicitias,) Keuch. Bos. 1. Patav. editor.—3 Fecit Ed. Jens. Med. Arg. Ald.—4 Sic Ms. Dan. Leid. 1. Voss. 2. [Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed provinciam Ed. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. pecunias Ms. Ax.—5 Sic Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Edd. nostri omnes. Sed agit Ed. Lamb. Steph.—6 Partem mis Ms. Dan. Leid. 1. Boeckl. Ax. Voss. 2. bis. Mox pariter ad Dat. Ms. Dan. et Datamen Ed. Mag. Pat. [Ith.] abique.—7 In infinitum Ms. Voss. 1. Mox suscepit Ms. Voss. 2.—8 Nequam Ed. Jens. Med. Arg. Par. in quo etiam est suspicionem, et illi suspic. Ms. Ax.—9 Penituit Ms. Leid. 2.—10 Communi odio Ms. Dan. odio coi, Ed. Jens.

1 Fecit Ed. Mag.—2 Et bellum Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. [Tzschuck. Wetz.] Mox cum ipso Ms. Dan. Ax. Boeckl. [Ed. Bos. et. seqq.] Sed rō ipso abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—3 Deque ea re, [scil. movet, petit, postulat, ut,] Ms. Mendos. Leid. 2. Boeckl. Voss. 1. Ax. Heus. [Ith. Heindr.

NOTÆ

supra in Themistocle; illudque omni sacramento sanctius ducebatur atque observabatur. Sic Auctor Scholiorum in Aristophanis Nub. Item docet Diodorus lib. xvi.

¹ Sic absens amicitiam gerebat] Id est, sic absens absenti amicitiae officia præstabat.

⁹ Contineri viderentur] Id est, arcissime coherere viderentur.

quo loco vellet,⁴ in colloquium veniret. Probata re, colloquendi tempus sumitur, locusque quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno,⁵ cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit, compluribusque locis separatim gladios obruit, eaque loca diligenter notat. Ipso autem colloquendi⁶ die, utrique, locum qui explorarent, atque ipsos scrutarentur, mittunt. Deinde ipsi sunt congressi.⁷ Hic cum aliquamdiu in colloquio fuissent, et diversi⁸ discessissent,⁹ jamque procul Datames abesset; Mithridates, priusquam ad suos perveniret, ne quam⁹ suspicionem pareret,⁸ in eundem locum revertitur, atque ibi, ubi telum erat impositum,¹⁰ resedit, ut si a¹¹ lassitudine cuperet acquiescere: Datamemque¹² revocavit, simulans se quiddam¹³ in colloquio esse¹⁴ oblitum. Interim telum, quod latebat, protulit,¹¹ nudatumque vagina veste texit, ac Datami venienti ait, digredientem se animadvertisse,¹⁵ locum quandam, qui erat

¹¹ Et hinc inde se receperunt.

~~~~~

Tzsch. 2. Schmied. et recepi. Copiose docteque disputant de hac formula Heusing. et Stav. in ed. 3. qui etiam ipsam historiam bene illustrat, et de Mithridate laudat Wessel. ad Diodor. Sic. xvi. 90. §. 16. Vulgo de qua re.] —4 Quo vellet Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. quocumque loco vellet Ms. Leid. 2. Sed quo loco vellet Ms. Dan. Ax. Boecl. Mendos. Leid. 1. —5 Cum uno aberant a Ms. Leid. 2. Mox maximam aberat a Ms. Voss. 2. Boecl. Ax. Sed maxime Ms. Dan. —6 Colloquii Ms. Gif. Dan. —7 Egressi Ms. Ax. —8 Diverse Ms. Dan. Boecler. Voss. 2. Ax. male. —9 Nequam Ed. Jens. Med. ut paulo ante cap. 10. 3. Mox pararet Ms. Ax. Ed. Mag. Gebh. —10 Sic etiam Ms. Voss. 2. Ax. Leid. 2. Sed impositum Ms. Dan. positum Ed. Lamb. —11 Ut si lassit. Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. ac si lassitudine Ms. Ax. Mox in ed. Long. [Stav. Heus. Tzschuck. Harl.] In edit. Mag. est requiescere. —12 Datamem Ms. Boecl. Ax. Datamenque Ed. Long. Mag. Pat. et al. —13 Sic etiam Ms. Boecl. [Ed. Lamb. Bos. et seqq.] Sed quendam Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ven. quoddam Ms. Ax. Voss. 2. Ed. Arg. quodam Ed. Jens. Med. cupudam Ed. Long. —14 Esse aberat a Ms. Boecl. Sed fuisse Ms. Ax. —15 Digr. animado. Ms. Ernst. digrediendum: se animado. Ed. Jens. Med.

NOTÆ

¹ Deinde ipsi sunt congressi] Id est, deinde in mutuum colloquium venerunt.

⁸ Ne quam suspicionem pareret] Id est, exhiberet, gigneret.

¹¹ Ubi telum erat impositum] Hic telum pro quocumque armorum offensivorum genere accipitur.

¹¹ Protulit] Id est, ex terra eduxit.

in conspectu, ad castra ponenda esse¹⁶ idoneum: quem cum digito demonstraret,¹⁷ et ille conspiceret, aversum¹⁸ ferro transfixit: priusque,¹⁹ quam quisquam posset succurrere, interfecit. Ita vir,²⁰ qui multos consilio, neminem perfidia ceperat, simulata captus est amicitia.

~~~~~

Lamb. forte *degreredientem*, ut Pelop. 6. 'degressus a suis.'—16 *Esse* aberat a Ms. Voss. 2.—17 Sic Ms. Boeckl. Voss. 1. Leid. 2. Ax. Ed. Heus. minus numerose. [At tamen *demonstr.* etiam Ed. Tzschuck. 1. 2. Bipont. Stav. 3. Ith. Wetz. Heinr. Paufl. Schmied. quos ego sum secutus. Atque 'digito demonstrare' ap. Cicer. Somn. Scip. c. 8. Sueton. August. c. 45. v. Stav. Sed *monstraret* Ed. Long. Lamb. Bos. et rell.] Mox *illi conspic.* Ms. Voss. 2.—18 *Adversum* Ms. Voss. 2. [Sed *aversum*, h. e. a tergo, per tergum, recte legitur.]—19 *Et prius* Ms. Ax. Ed. Long. Mag. Steph. Gebb. Kench.—20 *Ita ille vir* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebb. Kench. Patav. In Ed. Jens. et Med. extrema hac vita leguntur verba: *DATAMIS VITA FELICITER FINIT.*

NOTE

▼ *Quem cum digito demonstraret*] Adi sed paulo aliter. Polyænum, qui id fuse narrat lib. vii.

XV.

EPAMINONDAS.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. De moribus Græcorum animadversio. 2. Epaminondæ pueritiâ et adolescentiâ. 3. Ejus animi virtutes. 4. Exemplum ejus abstinentiæ. 5. Ejus dicendi vis. 6. Exempla hujus eloquentiæ. Pugna ad Leuctrâ. 7. Injuriarum immemor exercitum incolumem domum reducit; in Peloponneso bellum gerit. 8. Accusatus, feliciter a judicio capitis se liberat. 9. Apud Mantineam invictus moritur. 10. Cælibatus criminatio diluta. Horror a civili cæde. Thebarum gloria.

EPAMINONDAS,^a Polymni filius,^a Thebanus. De hoc³ priusquam scribamus, hæc præcipienda videntur lectoribus,^b ne alienos mores ad suos referant;^a neve ea, quæ ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros fuisse arbitrentur. Scimus

^a Ne ex patriis moribus extraneos metiantur.

~~~~~

1 *Epaminondæ vita* Ed. Jens. Arg. *Epaminondæ vita* Ed. Med. Par. Ald.—
2 *Epaminondas* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. ubique. Statim *Polymni*
Ms. Voss. 2. *Polymni* Ms. Leid. 2. [*Polymnis*, quia a Græcis, Pansan. iv. 31.
8. et viii. 52. 9. ac ix. 2. 43. ab Ælian. V. H. iii. 17. ac xi. 9. et ii. 43. non
Polymnus, sed *Polymnis* dicitur, rescripserunt Wetzell. et Tzschuck. 2. add.
Periz. ad Æl. V. H. ii. 43. et Staver. ad nostr. loc. in min. ed.]—3 *De quo*.

NOTÆ

^a *Polymni filius*] Alii legunt *Polymnidis*, ut Ælianus Var. hist. lib. ii. 9. Unde conjiciendum est Nepotem Latina terminatione formasse Græcum; quemadmodum supra scripsit *Neocles*, pro *Neocles*; item *Periclus*, pro *Pericles*.

^b *Hæc præcipienda videntur lectoribus*] Hæc eadem jam in præfatione legimus; unde fit, ut Magius id memoriæ vitio Nepoti vertat: sed in eo excusari potest, quod absoluto ac perfecto jam operi præfatio supervenerit, ut fieri solet.

enim, musicen nostris moribus abesse a⁴ principis persona ; saltare vero etiam⁵ in vitiis poni :^c quæ omnia apud Græcos et grata,⁶ et laude digna ducuntur. Cum autem exprimere imaginem consuetudinis atque⁷ vitæ velimus Epaminondæ, nihil videmur debere⁸ prætermittere, quod pertineat ad eam declarandam. Quare dicemus primum⁹ de genere ejus ; deinde quibus disciplinis et a quibus sit eruditus : tum de moribus, ingeniique facultatibus ; et si qua alia digna memoria¹⁰ erunt : postremo de rebus gestis, quæ a plurimis¹¹ omnium anteponuntur virtutibus.

2. Natus igitur patre, quo diximus, honesto genere,¹² pauper jam a majoribus relictus. Eruditus autem sic,^e ut nemo Thebanus magis. Nam et citharizare,^f et cantare ad

^b *Principem non decere.*

prinsq. Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.—4 *Ab princ.* Ms. Voss. 2. Ax.—5 *Etiam omisso rē vero* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav. Sed *vero etiam* Ms. Ax. Voss. 2. Boecl. Edd. rell.—6 *Gratia* Ed. Kench. Mox *digna dicuntur* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag.—7 *Atque* aberat a Ms. Ax. [abest quoque ab Ed. Schmied.] et uncis inclusit Heus. [sed dissentit Stav. ad ed. 3. et plenius explicuit Tzschuck. in ed. 2.]—8 *Videmur velle* Ms. Voss. 2.—9 *Primus* Ms. Voss. 2. primo Ed. Heus. [Ith. Heinr. Wetz. Schmied. Paufl. Rectius.] Mox *ejus* aberat a Ms. Ax.—10 *Memoria digna* Ms. Voss. 2. Dan. Ax.—11 *Sic* Ms. Gif. Sav. Dah. Leid. 1. [Ed. Bos. et recentt.] Sed *plurimis*, omissa præpositione, Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. a *plurimis pluribus* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Lectio loci fuit duplex.

1 *Genere honesto* Ms. Ax.—2 *Citharizare* Ed. Jens. Med. Mox *cordarum* Ed.

NOTE

^c *Saltare etiam in vitiis poni*] Indecorum apud Romanos saltationem fuisse pluribus in locis innuit Cicero pro Muræna, pro Plancio, et alibi. Quod tamen de omni saltationum genere minime intelligendum est. Nam Quintilianus negat inhoestam fuisse Pyrrhicen saltationem, quam armati peragebant, et hoc laboriosum erat saltationis genus, quia ejus opera jactus ictusque declinabant, ut docet Plato de legibus, lib. vii. et Plin. lib. vii. 57.

^d *Patre honesto genere*] Hæc verba

generis ejus mediocritatem innuere videntur ; quotiescumque enim Latini alicujus parentes obscuros dicere nolunt, eos, quadam sermonis gratia, honestos vocant ; unde Ælianus lib. xii. scribit Polymnum Epaminondæ patrem fuisse obscuram et humilem.

^e *Eruditus autem sic*] Vide Cicero de Orat. iii. et Offic. i. Plutarchum in Pelopida, Diogenem Laërtium in Pythagora. Adi etiam Just. lib. vi. 8.

^f *Nam et citharizare*] Pro citharam tangere ; verbum obsoletum.

chordarum sonum doctus est a Dionysio:⁶ qui non minora fuit in musicis gloria, quam Damon,⁷ aut Lamprus;⁸ quorum pervulgata⁴ sunt nomina: [carmina]⁵ cantare tibiis¹ ab Olympiodoro,¹ saltare a Calliphrone.^{6k} At philosophiæ præceptorem habuit Lysim^{7l} Tarentinum, Pythagoreum: cui quidem sic fuit deditus, ut adolescens tristem et severum senem omnibus æqualibus suis in^a familiaritate anteposue-

Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag.—3 *Damo Ms. Voss. 2.* Deinde *Lampus Ms. Leid. 1.* Dan. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. [Sed *Adæus Atheniensis* et inventor *Lydiæ harmoniæ sive Mixolydiæ* dicitur a Plutarcho de Musica p. 1136. s. edit. Reisk. vol. x. p. 667. et *Adæus musicus*, abstermius, *ἄσποδός*, nominatur ab Athenæo II. 6. pag. 44. D. ed. Casaub. De Lampro v. Fabricii B. Gr. lib. II. c. 15. 36. vol. II. p. 128. ed. Harl. inprimis Lessing. in vita Sophocli. p. 36-47. it. Guil. Leon. Mahne in diatriba de Aristoxeno §. 4. rec. in Thesaur. critico novo, tom. I. Lips. 1803. 8. p. 11. sq. De Dionysio autem Fabric. l. c. pag. 120.]—4 *Pervulgata Ms. Voss. 1.* quorum *pervulgata carmina, cantare tibiis Ms. Ax.*—5 *Carmina* quod [Bos. in ed. 2., ut Stav. in ed. 1. et 3. Tzschuck. (qui id omittendum censet in not. ed. 2.) et Wetz. uncis inclusit,] aberat a Ms. Dan. Leid. 1. 2. [et Ith. Brem. atque Hutten. id omiserunt.] Unci absunt ab Ed. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Stav. 2. Patav. [Heus. Harl. Schmied. Heir. neque ego spurium esse existimem.] Mox *Olimproodoro* Ed. Med. Arg. *Olympredoro* Ed. Jens.—6 *Calliphrone Ms. Voss. 1.* Ed. Arg. Par. Ald. *Calphrone* Ed. Jens. Med.—7 Ita Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. [Bos. Heus. Ith. Heir. Brem. Schmied. Wetz. Stav. 1. 2. *Lysin* Stav. 3. Tzschuck. Harl.] Sed *Lysiam Ms. Voss. 1. 2.* Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. (in quo est *Lysiam Tar. Pythagoræum, Mag.*) Etiam in Ms. Dan. scriptum fuerat *Lysiam*; sed alia postea manus deleverat literam α.—8 *In* abest ab Ed. Ald.

NOTE

^a *A Dionysio*] Hic Lyristes Thebanus fuit valde peritus. Plutarchus libro qui inscribitur De Musica.

^b *Quam Damon et Lamprus*] Damonis meminere Plato dialo-go de rep. et Athenæus lib. XIV. 2. Huncque Lydiam harmoniam remissam excogitasse testatur Plutarchus libro supra citato; solebatque ebrios ac petulantes homines harmonia sua ad modestiam reducere. Lamprus ab eodem Plutarcho ibidem inter eos qui recte movendis instrumentis Lyricis excelluerunt annumeratur; quamvis a Platone imperitus dicatur Musicus in Menexeno; qua in re non consentit Athenæus, lib. I. 16. et lib. XI. 2.

^c *Carmina cantare tibiis*] Veteri suo

libro abesse carmina, testatur P. Daniel.

^d *Ab Olympiodoro*] Viro in sua arte versatissimo; præter quem tamen, et ab Orthagora Epaminondam doctum fuisse testatur Athenæus lib. IV. cap. ultimo.

^e *Saltare a Calliphrone*] Id nomen alibi mihi occurrisse non memini.

^f *Philosophiæ professorem habuit Lysim*] Laërtius in vita Pythagoræ Lysiden vocat. Porro Lysis ille Epaminondam et Philippum simul Amyntæ filium philosophiam Pythagoricam docuit, quæ quidem ex Democriti philosophia prodiit; fuitque Epaminondas simul summus Philosophus et Imperator. Justin. lib. VI. 8.

rit:³ neque prius cum a se dimiserit, quam in doctrinis tanto antecesserit¹⁰ condiscipulos, ut facile intelligi posset, pari modo superaturum omnes in ceteris artibus.¹¹ Atque hæc ad nostram consuetudinem sunt levia, et potius commendanda; at in Græcia utique olim magnæ laudi¹² erant. Postquam ephebus factus est, et palæstræ dare operam cœpit:¹³ non tam magnitudini virium servivit, quam velocitati.⁴ Illam enim ad athletarum¹³ usum; hanc ad¹⁴ belli existimabat utilitatem pertinere. Itaque exercebatur plurimum currendo et luctando,¹⁵ ad eum finem,¹⁶ quoad stans¹⁷ complecti posset, atque contendere.¹⁸ In armis¹⁸ plurimum studii consumebat.

³ Postquam pubertatem attigit, et gymniciis artibus exerceri orsus est.

⁴ Non tam corroborandis viribus, quam celeritati applicuit.

*****

—9 Composuerit Ms. Leid. 2.—10 Sic Ms. Ax. Boecl. Voss. 2. [Ed. Bos. 2. et seqq. atque, recte, ait Schmied. et ex usu linguæ perfectum ponitur præcedentibus particulis sic, ut hic, vel adeo, tantum, ubi non finitum tempus, sed res omnino ejusque vis spectatur.] Sed doctrinis t. antecessit Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Statim discipulis Ms. Voss. 1. sed supra notatum, discipulos. Dein facili Ed. Jens. Med. Arg.—11 In ceteris art. superat. Ed. Lamb. [in c. art. superat. omnes Ed. Wetz.]—12 Laudi aberat a Ms. Mendos. et in eodem libro diphthongo æ vocab. magnæ superscripta erat litera i. Mox post ephebus est factus Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Dein palæstra Ed. Ald.—13 Illam enim athlet. Ms. Voss. 2. Ax. [nec invenuste, ait Stav. ad ed. 3. quia Latini præpositiones in priore membro omittere soleant. Enimvero num h. l. omissio illa venusta fuisset, equidem dubito, et ille Græcismus a poetis potius adhibetur.] Illam ad allaith. Ed. Jens. Med. illam ad athlet. Ed. Arg.—14 Hanc belli Ed. Med.—15 Hæc et luctando aberant a Ms. Boecl.—16 Hæc ad eum finem aberant a Ms. Leid. 1. [ad eum fin. quoad est tam diu, quam.] Cic. Verrin. 1. 6. 'neque ad eum finem, dum' &c. idem Verrin. v. 29. 'quem ad finem? dum cum imperio fuisti.' Cic. pro Cælio cap. 5.—17 Quoad stans. Recte. [Ed. Lamb. Bos. et rell.] quo adstans Ms. Ernst. Voss. 1. Bay. quod stans Ms. Boecl. Voss. 2. [cui lectioni favet Stav. in not. ad ed. 3.] quo astans Ms. Leid. 2. quod istas Ms. Ax.—18 In armis vero Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. [Ed. Wetz.] Hinc cap. 3. incipit in ed. Patav. Mox consumabant Ms. Voss. 2.

NOTÆ

¹³ Et palæstræ dare operam cœpit] Hoc erat in more positum apud Græcos, ut juvenis omnis maxime gymniciis artibus exerceretur, et in eo præsertim incumberet. In palæstra autem variis decertabant exercitiis, quorum præcipua refert Virg. Æneid.

lib. v. 'Quique pedum cursu valet, et qui viribus audax Aut jaculo incedit melior levibusque sagittis.'

¹⁶ Currendo et luctando, ad eum finem, quoad stans complecti posset, atque contendere] Hic locus obscurus, et varie a variis legitur. Quidam

3. Ad¹ hanc corporis firmitatem plurima² etiam animi bona accesserant. Erat enim modestus, prudens, gravis,³ temporibus sapienter utens, peritus belli, fortis manu,⁴ animo maximo: adeo veritatis diligens, ut ne⁵ joco quidem mentiretur.⁶ Idem continens, clemens, patiensque admirandum⁶ in modum: non solum populi, sed etiam amicorum ferens injurias: inprimisque⁷ commissa celans;⁸ quod interdum non minus prodest, quam diserte dicere: studiosus audiendi:⁹ ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Itaque cum in circulum venisset,⁹ in quo aut de republica disputaretur,

1 At hanc Ms. Voss. 1.—2 Plura Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boel. Keuch. Bos. 1. [Hens. Ith. Heinr. Schmied. Stav. 3. Bipont. Tzschuck. Pauff. plurima Ed. Bos. 2. et rell.]—3 Gnavis Ms. Ax.—4 [Hæc est constans lectio librorum. Sed quod Cornel. animi bona nunc recenset, Harl. ad ed. 1. conjecerat fortissimus, animo max. (et assentitur Bergsträsser, nec plane improbat Tzschuck. ad ed. 2.) aut forti animo, ingenio, aut consilio max. Sed quoniam aliis illa conjectura videbatur audacior, ad ed. 2. noluit esse pertinax in defendenda sua suspicione. Breui vocc. fortis mans a librario quodam intrusa esse opinatur, idque malit accipere Tzschuck. sed tamen dubius est.]—5 Nec joc. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Loug. Mag. Mox item cont. Ed. Gebh. Keuch. et clemens Ed. Jens. Med. Arg.—6 Admirum in mod. Ms. Voss. 2. mirandum Ms. Ax.—7 In primis Ms. Leid. 2. Dan. Mox in Ed. Jens. Med. Arg. Ald. est celans. Mox a Ms. Ax. aberat vò dicere.—8 Audendi Ed. Arg.—9 Aut philos. Ed. Jens.

NOTE

legunt currendo (omissa voce, luctando) ad eum finem, quod stans complecti posset atque contendere. Sic legendum olim Freinshemius existimavit, nimirum: Ad eum finem quod astans complecti posset atque contendere. 'Astans, inquit, esset coram factus, igitur non modo currere discebat; id enim nihil aliud quam eum in periculum perduxisset, deinde deseruisset. Sed etiam luctari, quod astans, et prope hostem positus eum complecti, atque cum eo contendere posset.' Quod mihi non improbandum videtur: nam revera is sensus Nepotis esse debet, ut scilicet Epaminondas eatenus curreret, et luctaretur, quatenus astans complecti posset adversarium atque cum illo contendere.

° Ut ne joco quidem mentiretur] Si.

mile quidpiam de Ptolemæo Arriani, de Juliano Mamertians: de Attico idem Nepos in vita ejus. Ideo autem tanto eum odio mendacium habuisse credibile est, quod et natara et Philosophiæ præcepta illud ipsi instillarent. Super ea re vide Elian. hist. anim. lib. III. 23.

P Commissa celans] Quod in Epaminonda non adeo mirandum puto: cum enim Pythagorica philosophia probe imbutus fuisset, quæ religiosissime silentium ac fidem præcipiebat, id facile de ipso crediderim.

¶ Cum in circulum venisset] Circulus vulgo dicitur cætus cœquantium ac confabulantium, qui veluti circulum faciunt et coronam. Vide Ovid. Metam. lib. XIII. 'Consedere duces, et vulgi stante corona.'

aut de philosophia⁹ sermo haberetur, nunquam inde prius discessit, quam ad finem sermo esset adductus.¹⁰ Paupertatem adeo facile perpessus est,¹ ut de republ. nihil præter gloriam ceperit:¹¹ amicorum in se tuendo caruit¹² facultatibus:² fide ad alios sublevandos sæpe sic usus est, ut possit judicari,¹³ omnia ei cum amicis fuisse communia. Nam cum aut civium suorum aliquis ab hostibus esset¹⁴ captus, aut virgo amici nubilus propter paupertatem¹⁵ collocari non posset; amicorum concilium¹⁶ habebat, et quantum quisque daret, pro cuiusque¹⁷ facultatibus imperabat. Eamque summam cum fecerat,¹⁸ priusquam acciperet pecuniam, adducebat eum, qui quærebat,³ ad eos, qui conferebant: eique ut ipsi numerarent, faciebat; ut ille, ad quem ea res perveniebat, sciret, quantum¹⁹ cuique deberet.

4. Tentata¹ autem ejus est abstinentia a Diomedonte

² *Necessariorum opibus minime usus est, quibus se tueretur.*

Med.—10 Sic Ms. Dan. Mendos. Leid. 1. Ax. Sed *adductus* Ms. Voss. 2. *deductus* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Wetz.] *eductus* Ms. Leid. 2. Mox *adeo facile* aberant a Ms. Leid. 2.—11 *Ceperit* Ed. Med. Arg.—12 *Caruerit* Ms. Gif. Mendos. Dan. Leid. 2. Ax. [sed verum est *rd caruit*, h. e. more Græcorum *carere voluit*.]—13 *Judicari possit* Ms. Leid. 2.—14 *Fuisset captus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Wetz.].—15 *Quæ propter paup.* Ms. Boeckl. Ax. Voss. 2. Ed. Arg. Par. Mag. *quam pr. paup. collocare non posset* Ms. Voss. 1. Sav. Gif. Pat. Ed. Jens. Med. Ald. etiam Ed. Long. *collocare* habet. [Heus. prisca lectio fuisse videtur: aut *virgo amici nubilus* (repete, *esset*), *quæ propt. paup. colloc. non posset*.]—16 *Concilium* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch.—17 *Cujusque aberat* a Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Sed Heus. uncis inclusit. [at bene id tuetur Brem.].—18 *Fecerat*, [i. e. collegerat, comparaverat.] Sic Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Heus. [Stav. 3. Ith. Harl. Wetz. Tzschuck. 1. 2. Heinr. Schmied. Recte: nam plusquamperfectum indicativi sequente imperfecto actionis celeritatem indicat. v. Tzschuck. Sed *faceret* Edd. rell.].—19 *Quibus et quantum* Ed. Ald. Lamb. Steph.

1 *Temptata* Ms. Voss. 1. Mox *rd est* aberat a Ms. Voss. 2. Ax. Sed Ed.

NOTÆ

¹ *Paupertatem adeo facile perpessus est*] Vide Ælian. Var. hist. lib. xi. 9. Justin. lib. vi. 8. Et Julium Front. lib. iv. 3. qui refert Epaminondam in suppellectile sua præter ahenum et

varu unum non habuisse; quod quidem admirandæ ejus abstinentiæ est exemplum.

³ *Adducebat eum, qui quærebat*] Id est, procum, seu virginis sponsum.

Cyziceño.²¹ Namque is rogātū Artaxerxis Epaminondam pecunia corrupendum suscepit. Hic magno cum pondere auri Thebas venit; et Micythum³ adolescentulum quinque talentis ad suam perduxit voluntatem: quem tum Epaminondas plurimum diligebat. Micythus⁴ Epaminondam convenit, et causam adventus Diomedontis ostendit. At ille Diomedonte coram, 'Nihil,' inquit, 'opus pecunia est. Nam si ea rex⁵ vult, quæ Thebanis sint⁶ utilia, gratis facere sum paratus: sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis. Namque orbis terrarum divitias accipere nolo pro patriæ caritate.'⁷ 'Te, qui⁸ me incognitum tentasti, tuique similem existimasti, non miror: tibi quæ⁹ ignosco: sed egredere propere, ne¹⁰ alios corrumpas, cum me non potueris. Tu, Micythe,¹¹ argentum huic redde: nisi¹² id confestim facis, ego te¹³ tradam magistratui.' Hunc Diomedon cum rogaret, ut tuto exire,¹⁴ suaque, quæ attulisset, liceret efferre: 'Istud,'¹⁵ inquit, 'faciam: neque tua causa, sed mea: ne, si tibi sit pecunia adempta,¹⁶ aliquis

Major enim est in me amor patriæ, quam ut vellem cum cum terrarum orbis divitiis commutare.

~~~~~

Long. ac Mag. [Wetz.] *tentata autem est ejus abst.*—2 *Cyziceño* Ed. Jens. Med. Arg.—3 *Admihitte* Ms. Leid. 2. *Michitum* Ms. Dan. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mag. ubique. *Mythicum* et mox *Mythicus* Ed. Long.—4 *Micythus* Ms. Dan. et mox *Diomedontii*.—5 *Si rex ea* Ms. Ax. Dan.—6 *Sunt* Ms. Ax. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—7 *Namque...caritate* absent ab Ed. Ultraj.—8 *Tuque* Ms. Mendos. *tu quod* Ms. Dan. Ax. Ed. Hens. [Ith. *te quod* Ed. Schmied.] *tu qui* Ms. Boecl. Leid. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. [Harl. *te qui* Edd. rell. et tuetur Stav. ad ed. 3. quia sequitur *tibi quæ ignosco.*] *Mox temptasti* Ms. Voss. 1.—9 *Tibi* Ed. Jens. Med. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav.—10 *Neque alios* Ms. Voss. 1. Leid. 2.—11 *Micythe* abest ab Ed. Ald. Lamb. *Sed et tu Micythe* Ms. Dan. i *tu Mythisce* Ed. Long. Pat. i *tu Michite* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. i *tu Micythe* Ms. Ax. *tu [Micythe]* Ed. Hens. quem vid.—12 *Aut nisi* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch.—13 *Ego trad. mag.* Ms. Boecl. Voss. 2. In Ms. Leid. 2. erat *magistratu*; [in dativo antiquo. v. Stav. ad ed. 1. et 3. qui *magistratibus* conjicit.]—14 *Exiet* Ms. Leid. 2. *exiret* Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Long.—15 *Istud quidem* inquit Ms. Ax. [Eleganter. *Sed illud, inquit* Tzschuck. 1. 2.]—16 *Adempta* Ed. Jens.

NOTE

¹ *A Diomede Cyziceño*] Ex Cyzico Bithyniæ urbe. Tentatus etiam fuit a Jasone Thessalorum tyranno, qui

ad eum summa paupertate laborantem quinquaginta auri talenta attulerat. Vide *Ælianus* lib. xi. 9.

dicat; id ad me ereptum¹⁷ pervenisse, quod delatum accipere noluissem.' A quo cum quæsisset,¹⁸ quo se deduci vellet; et ille, Athenas, dixisset:¹⁹ præsidium dedit, ut eo tuto²⁰ perveniret. Neque verò id satis habuit, sed etiam, ut inviolatus in navem ascenderet,²¹ per Chabriam Atheniensem,²² de quo supra mentionem fecimus, effecit.²³ Abstinentiæ erit hoc satis testimonium. Plurima quidem proferre²⁴ possemus; sed modus adhibendus est: quoniam uno hoc volumine vitam²⁵ excellentium virorum concludere²⁶ constituimus: quorum²⁷ separatim multis millibus versuum complures scriptores ante nos explicarunt.

5. Fuit etiam¹ disertus, ut nemo Thebanus² ei par esset

~~~~~

Med. Arg. Par. Ald. Keuch. [Long. male.]—17 Sic Ms. Dan. [Ed. Lamb. Bos. 2. et recentt. atque *ad me conjungi debet cum pervenisse.*] Sed *id a me er. Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. id me er. Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Long. ad id me er. Ms. Voss. 1. ad me. er. (omisso rō id)* Ed. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—18 *Quævisset* Ed. Keuch. sed *quævisset* etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Mox *deduci* etiam Ms. Dan. Ax. Boecl. Voss. 1. Leid. 1. [Ed. Bos. 2. et seqq. recte. Nam *deducere* est, de loco in alium locum ducere, et Stav. ad ed. 1. et 3. laudavit Cort. ad Sallust. B. Cat. cap. 55. nr. 2.] Sed *duci* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—19 *Diceret* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—20 *Ex tuto* Ms. Leid. 1. *tuto*, omisso rō *eo*, Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *eo* uncis inclusit Heus.—21 Sic Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. [et sic, vel *ascenderet* Ed. Long. Lamb. Bos. et recentt.] Sed *ascenderet* Ms. Dan. *ostenderet* Ms. Ax.—22 *Atheniensem curavit* Ed. Lamb. Steph. Gebh. (omisso deinde rō *effecit.*)—23 Sic Ms. Gif. Dan. Mendos. Ed. Sav. [Bos. et seqq.] Sed *procuravit* Ed. Long. Abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh.—24 *Proferre* aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.—25 *Vitam* Ms. Dan. Ax. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Keuch. Heus. Patav. [Harl. et ego id reposui. Sed *vitæ*, quomodo legitur in ceteris meis edd. acriter lateque h. l. defendit Stav. ad ed. 3.]—26 *Ita* Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *vir. complurimum concl.* Ms. Voss. 1. *virorum complurium concl.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Statim *constituemus* Ms. Leid. 1. Abest ab Ed. Jens. Med. Ald.—27 *Quas* Ed. Long. Mag. Steph. Sed *quorum* Ms. Dan. Ed. Ald. [et rell.]

1 *Fuit etiam* Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Heus. [Harl. Ith. Schmied. Bipont. Heiner. Paufl. et ego id revocavi. Atque Heusingero rō et (quod extat in rell. edd.) pro *etiam* suspectum est in hoc libello, quanquam haud negat, duo fortasse loca esse, VIII. 1. et XXV. 8. quibus et pro *etiam* adhuc hæreat, quorum vero, ait, fidem ipsa paucitas imminuit.] Statim *ne nemo* Ms. Leid. 2.—2 *Ex Thebanis* Ms. Ax. Boecl. *ei Thebanus* par Ms. Dan. Ed. Heus. [Wetz.] Atque *ei* post rō *Thebanus* aberat hic a Ms. Dan. Boecl. Voss. 2. Ed. Jens.

NOTE

* *Multis millibus versuum*] Hic versus sunt lineæ; ex quarum numero libros metiri olim solebant, et in ultima cera ascribebant.

eloquentia : neque minus concinnus in brevitate respondendi, quam in perpetua oratione ornatus. Habuit obrectatorem Meneclidam¹ quendam indidem⁴ Thebis, et adversarium in administranda republ. satis exercitatum⁵ in dicendo, ut Thebanum scilicet. Namque illi genti plus inest viriam, quam ingenii. Is, quod in re militari florere Epaminondam videbat, hortari solebat Thebanos, ut pacem bello anteferrent, ne illius imperatoris opera desideraretur. Huic ille, 'Fallis,' inquit, 'verbo cives⁶ tuos, quod hos a bello avocas;⁷ otii enim nomine servitutem concilias.⁸ Nam paritur pax bello. Itaque, qui ea diutina volunt frui, bello exercitati esse debent. Quare si principes Græciæ esse vultis,⁹ castris est vobis utendum, non palæstra.'¹⁰ Idem ille Meneclidas¹⁰ cum huic objiceret, quod liberos non haberet, neque uxorem duxisset;¹¹ maximeque insolentiam,¹² quod sibi Agamemnonis belli¹² gloriam videretur consecutus:

¹ Quamobrem si Græciæ principatum postulatis, belli laboribus, non palæstriæ ludis, vobis assuescendum est.

Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Heus. [Wetz.]—3 *Meneclidem* Ms. Dan. *Meneclidem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. ubique : *Menachidem* Ms. Ax. *Meneclidam* Ed. Heus. [Harl. Tzschuck. 2. et sic rescripti: *Meneclidan* Ed. Stav. 3. Tzschuck. 1.]—4 *Indidem* Ms. Voss. 2. Ed. Arg. Mox et advers. etiam Ms. Dan. Ax. Leid. 1. 2. Boecl. [Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed copula abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. Deinde in ante *administr.* aberat a Ms. Leid. 2.—5 *Exercitatus* Ms. Voss. 2. [Forsan pro *exercitum*, ait Staver. ad edit. 3. sed *exercitatum* præfert, laudatque Oudendorp. ad Frontin. Strategem. lib. II. 1. num. 30.]—6 *Civis* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—7 *Evocas* Ms. Boecl. Mendos. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—8 *Concilians* Ed. Med. Arg.—9 *Vultis esse* Ms. Ax. Mox nobis ut. Ms. Voss. 1. Ed. Mag.—10 *Meneclides* Ms. Dan. *Menachides* Ms. Voss. 2. *Menedemides* Ed. Long. *Meneclidas* Ed. Heus. [Stav. Harl. Tzschuck. 1. 2. et ego reddidi, nam mox sequitur *Meneclida* in vocativo, cuius primus casus in *as* exire debet: Vulgo *Meneclides*.]—11 *Maximeque insolentia* Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. *Maximamque esset insolentia* Ed. Par.—12 Ita Ms. Dan. Mendos. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Ultraj. [Bos. et seqq.]

NOTÆ

¹ *Habuit obrectatorem Meneclidam*] De eo Plutarchus in Pelopida; huncque ait fuisse *δαινότατον μὲν λέγειν, ἀκλόατον δὲ καὶ κακοήθην τὸν τρόπον.*

¹¹ *Neque uxorem duxisset*] Contra censet Polyæmus Strategem. lib. XI. ubi indicat Epaminondam uxorem

habuisse; et genuisse filium nomine Stesibrotum, quem jussit interficere, quod in bello adversus Lacedæmonios, se absente, suoque injussu, prælium commisisset. Plutarch. *περί των αλλήλων.*

at ille; 'Desine,' inquit, 'Meneclida,¹³ de uxore mihi exprobrare: nam nullius in ista re minus¹⁴ uti consilio volo.'¹⁵ Habebat enim Meneclidas¹⁵ suspicionem adulterii. 'Quod autem me Agamemnonem æmulari putas; falleris.'¹⁶ Namque ille cum universa Græcia¹⁷ vix decem annis unam cepit urbem: ego contra, ex¹⁷ una urbe nostra, dieque uno,¹⁷ totam Græciam, Lacedæmoniiis fugatis, liberavi.

6. Idem cum in conventum venisset Arcadum,¹ petens, ut societatem cum Thebanis et Argivis facerent; contraque² Callistratus² Atheniensium legatus, qui eloquentia omnes eo præstabat tempore, postularet, ut potius amicitiam³

¹³ Nam tu is omnium es, cujus sententiam hoc in negotio minus probo.

¹⁴ Meneclides namque suspicionem adulterii notabatur.

Sed bello Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav.—13 Sic etiam Ms. Dan. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Bos. 2. et seqq.] Sed *Meneclide* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. Patav. *Meneclides* Ed. Mag. *Menedemida* Ed. Long. *Meneclida* Ms. Dan. *Menedida* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Menedide* Ed. Ald. *Meneclida* Ms. Ax.—14 Verba quam tuo, quæ hic adduntur post minus in Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav. aberant a Ms. Voss. 1. 2. Ax. Dan. Mendos. Leid. 1. Ed. Ultraj. [Bos. et rell.]—15 *Meneclidas* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Heus. [Stav. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. et sic rescripsi pro vulgato *Meneclides*.] *Meneclidas* Ms. Ax.—16 *Fallis* Ms. Mendos. Ed. Gebh. Keuch. [Quod addit Fischer. ed. Heus. in eo fallitur: nam Heus. in textu dedit *falleris*: in nota vero, Schott. membr. *fallis*, ait, quod verbum alterum, *putas*, excludit.]—17 *Contra ea una u. n.* Ms. Gif. Dan. Mendos. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Gebh. Keuch. [et Heus. qui *una urbe* interpretatur, cum civibus unius urbis nostræ, sed graviter impugnat eum Staver. ad ed. 3. Tzschuck. tamen ad ed. 2. quia brevius est et concinnius, prætulit *una urbe nostra*, tanquam ablativos absolutos, eo sensu, cum una esset urbs nostra, nisi sonus offenderit: add. Stav. ad 2. ed. ibique Harl.]

¹ *Archadum* Ms. Voss. 1.—2 *Contra* Ed. Jens. Med. Ald. Patav. Statim *Galistratus* Ms. Dan. et *Atheniens. ductor legatus* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.—3 *Amicitias* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.

NOTE

* *Namque ille cum universa Græcia*] Id. notum est tum ex Homero, cum ex aliis omnibus antiquis scriptoribus, Agamemnonem cum omnibus Græciæ viribus et Principibus per decennium ad Trojam pugnasse; quod Calchas vates fore prædixerat ex passerum numero, quos serpens diglutiverat, ut Homerus refert Iliad. II. Quos versus Latine vertit Cic. de Divinatione, lib. II.

Delph. et Par. Clas.

* *Ex una urbe nostra, dieque uno*] De pugna Leuctrica hic loquitur, in qua intra unum diem soli Thebani, duce Epaminonda, omnes Lacedæmoniorum vires frugerunt.

* *Contraque Callistratus*] Cujus orationem refert Xenoph. de reb. Græc. lib. VI. 4. quam habuit apud Lacedæmonios. Fuit item Callistratus nomen statuarii. Plin. lib. XXIV. 8.

Nep.

P

sequerentur Atticorum; et in oratione sua multa^a invecus esset in Thebanos^a et Argivos, in eisque^c hoc posuisset, animadvertere^d debere Arcadas, quales utraque civitas cives procreasset,^b ex quibus de ceteris possent judicare; Argivos enim fuisse Orestem^e et Alcæonem,^c matricidas; Thebis Œdipum natum,^d qui, cum patrem suum interfecisset, ex matre liberos procreasset:^e hic in respondendo Epaminondas, cum de ceteris perorasset,^f postquam ad illa duo opprobria^g pervenit, admirari se, dixit, stultitiam

^a Cum ad cetera capita responderet.

amicitia Ms. Voss. 2.—4 Multa aberat a Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. [Tò multa hoc loco sustinet adverbii vicem ex Græca ratione. Sic in Timol. cap. 5. 'nonnulla invehi,' notante Tzschuckio et antea Boecl. in ind. voc. invehi.].—5 In eoque Ms. Voss. 2.—6 Animum advertere Ms. Voss. 1. Mox Arcadas Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Hens. [Stav. 3. Ith. Tzschuck. 1. 2. Heinv. Schmied. et ego sic rescripti: Arcadas Ed. Bos. et al.] Archadas Ms. Voss. 2. Ax. Statim qualis....civis Ms. Voss. 2. Etiam in Ed. Jens. Med. Par. est civis.—7 Horestem Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Tum Alcæonem Ed. Arg. Par. Long. Mag. Alcynconem Ms. Leid. 2. Alcæonē Ed. Jens. Med. Dein Œdippum Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2.—8 Procreasse Ms. Dan. [Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 3.] Sed procreasset Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Ed. Long. Mag. Kench. Hens. Stav. 2. Patav. [Harl. Tzschuck. et rell. recentt.] Statim hic etiam Ms. Leid. 2. Voss. 2. Sed hinc Ms. Voss. 1: hinc Ms. Ax. Boecl. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Patav. Scheffer. in Obs. misc. vol. 8. p. 432. conjecit heic.—9 Opprobria Ed. Jens. Med. Arg.

NOTE

^a Multa invecus esset in Thebanos] Eodem utitur loquendi modo, infra, 'ac nonnulla inveherentur in Timoleonem': quod alibi rarius invenies.

^b Quales utraque civitas cives procreasset] Hæc referuntur ad Orestem, et Clytemnestram ejus matrem; ad Œdipum, Laium, et Jocastam.

^c Orestem et Alcæonem] Orestes Agamemnonis et Clytemnestræ filius, qui cruentam patris mortem ulturus, matrem interfecit; propter quod patricidium furis agitatus est, quibus non ante purgari potuit, quam ad aram Dianæ Tauricæ perpetratum scelus expiarent. Alcæonem vero Amphiarai et Eriphyles filius, qui pa-

riter matrem interfecit, quod illa monili aureo corrupta, Amphiarai maritum suum, qui in bello Thebanum hiatu terre absorptus est, prodidisset Polynici.

^d Thebis Œdipum natum, &c.] Pater ejus Laius, quem nescius occidit, mater vero Jocasta Creontis Thebanorum regis filia, quam soluta Sphynxis ænigmate uxorem pariter nescius duxit, ex qua Ethæoclem et Polynicem suscepit, qui de regno disceptantes mutuis se vulneribus confoderunt. Hæc sunt ipsiusmet verba apud Senecam, 'occidi patrem, Sed matrem amavi, proli loqui hymenæum pudet.'

rhætoris Attici, qui non animadverterit¹⁰ innocentes illos natos; domi scelere admissio,¹¹ cum patria essent expulsi,¹² receptos esse ab Atheniensibus. Sed maxime ejus eloquentia eluxit Spartæ,¹³ [legati ante pugnam Leuctricam]:¹⁴ quo cum omnium sociorum convenissent legati, coram frequentissimo legationum¹⁵ conventu, sic Lacedæmoniorum tyrannidem coarguit, ut non minus illa oratione opes eorum concusserit, quam Leuctrica pugna.¹⁶ Tum enim perfecit, quod post apparuit, ut auxilio sociorum Lacedæmonii privarentur.

7. Fuisse patientem,¹ suorumque injurias ferentem civem, quod se patriæ irasci nefas esse duceret,² hæc sunt testimonia. Cum eum propter invidiam cives præficere exercitui³ noluisse, duxque esset delectus belli imperitus;

¹ At præsertim Lacedæmoni legatus eam facundiam exhibuit.

[Stav. Tzschuck. 1. 2.]—10 *Animadverteret* Ed. Mag. Steph. Gebh. Kench. Stav. 2.—11 *Amissio* Ms. Voss. 2. [sed 'scelus admittere' pro perpetrare eleganter dici, ostendit Stav. ad ed. 3.]—12 *Pulsi* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Kench. Patav. [Wetz.] Sed *expulsi* Ms. Dan. Boecl. Ax. Voss. 2. [Ed. Bos. et sqq. fere omnes.]—13 *Legati ante p. Leuctr.* erant in Ms. Dan. (in quo scriptum *Leuctrycam*.) Gif. Mendos. Ax. Boecl. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. Absunt ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav. Unci absunt ab Ed. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. [Ith. Brem. Tzschuck. 2. Schmied. qui illa verba ad sensum et historiam necessaria esse judicat in Lex. Corneli p. 42. Uncis tamen ea inclusa sunt in Ed. Bos. 2. Heus. et pluribus recentt.]—14 *Legionum* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Sed *legationum* Ms. Dan. Boecl. Voss. 2. Ax. [Edd. reli. recte.] Mox si *Laced.* Ms. Voss. 1. dein *Leutrica* Ms. Voss. 2.

¹ *Fuisse autem pat.* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav. [Tzschuck. 1. in altera tamen edit. uti in Bos. et reli. omissum est *rd autem*.]—2 *Exerc. præf.* Ed. Lamb. Patav. *præf.* omissio *q* exercitui Ed. Jens. Med. Par. Ald. Statim *voluissent* Ed. Jens. Med. Arg.

NOTE

* *Quam Leuctrica pugna*] De illa Diodorus lib. xv. Xenoph. de reb. Græc. lib. vi. Plutarchus in Pelopida. Pausanias in Boeoticis: in ea autem Cleombrotus Lacedæmoniorum rex cecidit, multaque prodigia et ostenta eandem illam antecesserunt. Cicero, Xenoph. Diodorus. Porro Leuctra vicus est Boeotiae: juxta Thespias urbem liberam, Heliconi proximam.

¹ *Quod se patriæ irasci nefas esse duceret*] Vide apud Val. Max. lib. iii. 7. patientiæ ejus exemplum, cujus hæc sunt verba: 'Siquidem Epaminondas, cum ei cives irati sternendarum in oppido viarum contineliæ causa curam mandarent (erat enim illud ministerium apud eos sordidum), sine ulla cunctatione id recepit.'

cujus errore eo esset deducta³ illa multitudo militum,⁴ ut omnes de salute pertimescerent, quod locorum angustias clausi ab hostibus obsidebantur: desiderari coepta est Epaminondæ diligentia: erat enim ibi privatus numero militis.⁵ A quo cum peterent⁶ opem, nullam adhibuit memoriam contumeliæ, et exercitum obsidione liberatum, domum reduxit incolumem. Neque⁷ vero hoc semel fecit, sed sæpius. Maxime autem fuit illustre, cum in⁸ Peloponnesum exercitum duxisset adversus Lacedæmonios, haberetque collegas duos,⁹ quorum alter erat Pelopidas,¹⁰ vir fortis ac strenuus. Hic cum criminibus adversariorum omnes in invidiam venissent, ob eamque rem imperium his esset abrogatum,¹¹ atque in eorum locum alii prætores successissent;¹² Epaminondas populiscito¹³ non paruit, idemque ut facerent, persuasit collegis, et bellum, quod susceperat, gessit. Namque animadvertibat, nisi¹⁴ id fecisset, totum exercitum propter prætorum imprudentiam inscientiamque¹⁴ belli periturum.

³ Cujus imperitia in eas angustias adductum esset numerosum illud agmen.

Long.—3 *Ded. esset* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. *essent ded.* Ed. Boecl.—4 Sic Ms. Gif. Dan. [Ed. Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] *Sed illa mil. mult.* Ed. Boecl. Bos. 1. *res illa militum* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav. *res militum* Ms. Ax. Boecl. Voss. 2. [quam lectionem probat Schæffer. et ait, eam nihil aliud significare, quam ipsos milites:] *illa multitudinem militum* Ms. Leid. 1.—5 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2: Ax. Leid. 2. v. Burmann. ad Phædr. fab. iv. 24. 16. *Sed militum* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—6 *Peteret* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—7 *Nec vero* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ax.—8 *Cum Pelop.* Ms. Boecl. Ax. Voss. 2.—9 Ita etiam Ed. Arg. Long. Mag. Lamb. [Bos. et seqq.] *Sed suos* Ed. Jens. Med. Arg. Mag.—11 *Successissent* Ed. Jens. Med.—12 Sic Ms. Gif. Dan. Ed. Ultraject. [Ed. Bos. 2. et seqq.] *Sed plebiscito* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. *plebiscito* Ms. Voss. 2.—13 [Sic codd. Ed. Bos. 2. et seqq.] *Sed ubi* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—14 *Inscitiamque*

NOTÆ

³ Quorum alter erat Pelopidas] Vide Plutarchum in Pelopida, et ipsum Nepotem postea:

¹¹ Ob eamque rem imperium his esset abrogatum] Non abrogatum, sed elapsus tempus imperii lege præfinitum scribit Plutarchus in Pelopida. Ambo enim, inquit, (de Epaminonda et

Pelopida loquitur,) cum rediissent, capitis accersiti sunt, quoniam non deposito magistratu primo futuro mense quo lex jubebat, quatuor item totos menses, præter legem eo functi essent; quibus et in Messenia, Arcadia, et Laconica commorati sunt.

Lex erat Thebis,¹ quæ morte mulctabat, si quis imperium diutius retinisset,¹⁵ quam lege præfinitum foret. Hanc Epaminondas cum reipubl. conservandæ causa latam videret, ad perniciem civitatis conferre noluit; et quatuor¹⁶ mensibus diutius, quam populus jusserat, gessit imperium.

8. Postquam domum reditum est, collegæ ejus¹ hoc crimine accusabantur: quibus ille permisit, ut omnem causam¹ in se transferrent,² suaque opera factum contenderent, ut legi non obedirent. Qua defensione illis periculo liberatis, nemo Epaminondam responsurum putabat, quod, quid² diceret, non haberet. At ille in judicium venit: nihil eorum negavit, quæ adversarii crimini dabant, omniaque, quæ collegæ dixerant,³ confessus est; neque recusavit,⁴ quo minus legis poenam subiret; sed unum ab iis⁵ petivit, ut in periculo⁶ suo inscriberent:¹ EPAMINONDAS A THEBANIS MORTE MULCTATUS EST, QUOD⁷ EOS CORGIT APUD LEUCTRA⁸ SUPERARE LACRÆMONIOS, QUOS ANTE SE

¹ Ut omnem in se culpam rejicerent.

*****

Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. [conf. Cic. de N. D. 1. 1. et Ernest. clav. Cicer. voc. *inscientia*.]—15 tenuisset Ms. Dan.—16 Quattuor Ed. Med.

1 Omnem ut caus. Ed. Steph. Gebh. Keuch.—2 Qui quid Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Mox non habebat Ed. Mag.—3 Sic Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Heus. Patav. Credo, melius. [Sic quoque Ed. Ith. Tschuck. Harl. Bipont. Heinar. Wetz. Schmied. dixerunt Ed. Bos. Stav. Brem.]—4 Renuntiavit Ms. Boecl. Mox poenam legis Ms. Ax.—5 Ab his Ms. Voss. 2. Ax. Leid. Ed. Jens. Med. Par. Lamb.—6 Sic etiam Ms. Gifan. Sav. [Thott.] Put. Mendos. et, quos Magius inspexit, omnes; Ed. Jens. Long. Lamb. [Bos. et seqq.] Sed sepulchro Ed. Ald. Mox conscriberent Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. sed inscriberent Ms. Boecl. Sav. Ax. Leid. 1. 2. Voss. 2. [Ed. Bos. 2. et reli.]—7 Quot Ed. Ald.—8 Leuctram

NOTÆ

¹ *Lex erat Thebis*] Hujus legis meminit Alexander ab Alexandro lib. iv. 6. genialium dierum.

¹ *Collegæ ejus*] Reliquos duces huic legi paruisse testatur Plutarchus in Pelopida, præter Epaminondam ipsumque Pelopidam.

¹ *Ut in periculo suo inscriberent*] Hic locus varie legitur: Lambinus conj-

cit legendum esse, in cippo suo; Memmius, in scapulo; Magius, breviculo; Longolius, peristyltio; Aldus, sepulchro; alii, alio modo. Plutarchus et Ælianus *σθλήνην* vocant, quod idem est ac cippus, vel, titulus sepulcri; adeo ut hic sit sensus, Ut in periculo suo conscribant; id est, Ut in sepulcri titulo enarrent.

IMPERATOREM NEMO BEOIORUM⁹ AUSUS FUIT ASPICERE¹⁰ IN ACIE;¹ QUODQUE UNO PRELIO NON SOLEM THEBAS AB INTERITU RETRAXIT,¹¹ SED ETIAM UNIVERSAM GRÆCIAM IN LIBERTATEM VINDICAVIT;¹² EQUÆ RES UTRORUMQUE PERDUXIT, UT THEBANI SPARTAM OPFUGNARENT, LACEDÆMONII SATIS HABERENT SI SALVI ESSE POSSENT: NEQUE PRIUS BELLARE DESTITIT,¹³ QUAM, MESSENE CONSTITUTA,¹⁴ URBEM EORUM OBSESSIONE CLAUSIT. Hæc cum dixisset, risus omnium cum hilaritate coortus est; neque quisquam iudex ausus est de eo¹⁵ ferre suffragium. Sic a iudicio capitis maxima discessit gloria.

9. Hic extremo tempore imperator apud Mantineam,^a cum acie instructa audacius instaret hostes,^a cognitus a

Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. [male. Græc. enim *Ἀσπίς*, av.] *Leuctrium* Ms. Voss. 1.—9 *Bætorum* Ms. Dan. [Dionys. Perieg. vers. 426. *ἐν Βουτρῶν*, &c. Horat. Epist. II. 1. 244. 'Bæotum.... natum.'] *Bætorum* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. *Bætonum* Ms. Voss. 1. *Bætorum* Ms. Voss. 2.—10 *Inspicere* Ms. Voss. Mox quodque etiam Ms. Dan. Sed quoque Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. *aspicere* seu rectius *adspicere*. In acie quoque uno.—11 *Retraxit* etiam Ms. Ax. Voss. 1. 2. Sed *extraxit* Ed. quæd.—12 *Vindicavit* Ed. Jens. Med. Arg. male. Mox in Med. est *habere*.—13 *Destitit* Ms. Leid. 2. Mox *Messene* Ms. Voss. 1. 2. Dan. Ax. Leid. 2. Ed. Heus. [Stav. (qui multus est de illa urbe et scriptura), 3. Harl. Bipont. Ith. Tzschuck. 1. 2. Schmied. Heinr. et sic rescripsi pro vulgato *Messena*.] *Messene* Ed. Par.—14 Sic etiam Ms. Ax. Voss. 2. [Ed. Long. Lamb. Bos. et seqq.] Sed *restituta* Ms. Gif. Dan. Leid. 1. 2. Voss. 1. Ed. Sav. *destituta* Ms. Boecler. *constitutus* Ed. Par.—15 *De eo* erant in Ms. Voss. 1. 2. Boecl. Dan. Ax. [Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed absunt ab ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav.

1 Cum cum Ed. Arg.—2 *hostibus* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Patav. [Tzschuck. Wetz.] Sed *hostes* Ed. Bos. [et seqq.] Statim *cognitum* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.

NOTE

¹ *Ausus fuit aspicere in acie*] Hoc est, oculis rectis et irretortis; quasi ante Epaminondam solo aspectu Lacedæmonii Bæotiq; debellarent; quod et de Romanis testatur Cæsar lib. 1. de bello Gallico, his verbis; 'Sæpenu-
mero cum iis congressos, ne vultum quidem, atque aciem oculorum ferre potuisse.' Flor. lib. xi. 16. 'Manci-

num assiduis emditibus ita subegerant, ut ne oculos quidem, aut vocem Numantini viri quisquam sustineret.'

^a *Quam Messene constituta*] Messene, civitas Peloponnesi ad mare prope Panisum amnem, unde signis Messeniæ.

^a *Apud Mantineam*] Urbem Arcadiæ, de qua lege Diodor. xv. et Xa-

Lacedæmonia, quod in unius perniciæ ejus;³ patriæ sitam putabant salutem, universi in unum impetum fecerunt; neque prius abscesserunt,⁴ quam, magna cæde facta,⁵ multisque occisis, fortissime⁶ ipsum Epaminondam pugnantes, sparo⁷ eminus percussum,⁸ concidere viderunt. Hujus casu⁹ aliquantum retardati sunt Bœotii:⁸ neque tamen prius pugna excesserunt, quam repugnantes⁹ profligarunt. At Epaminondas, cum animadverteret, mortiferum se vulnus accepisse, simulque, si ferrum, quod ex hastili in corpore remanserat, extraxisset, animam statim emissurum;¹⁰ usque eo retinuit, quoad renuntiatum est, vicisse Bœotios.⁹ Id postquam audit, 'Satis,' inquit, 'vixi;¹¹ invictus enim morior.' Tum, ferro extracto, confestim exanimatus est.

10. Hic uxorem nunquam duxit.⁹ In quo cum reprehenderetur, [quod liberos non relinqueret,]¹ a Pelopida, qui

—3 In ejus unius perniciæ Ed. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav. in un. perniciæ ejus Ed. Ald. ejus aberat a Ms. Voss. 2.—4 Accesserunt Ms. Voss. 2.—5 Facta omittunt Mss. Boecl. Ax. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Brix. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Heusingerus verba facta multisque occisis tanquam spuria, atque a grammatico quodam verbis magna cæde superscripta inclusit uncis. [Tzschuck. ad ed. 2. suspicatur magna cæde, multis occisis, et refert illa verba ad Lacedæmonios, in Epaminondam acriter irruentes, et hominum strage viam quasi sibi parantes, etsi omnino utrinque cædem factam esse per se pateat. Stav. vero ad ed. 3. quod apud Diodor. Sic. xv. 87. legitur καὶ πολλὰν παρ' ἀμφοτέρους ἀναιρεθέρων, haud male opinatur, a Cornelio scriptum fuisse vel, magna cæde facta, multisque mutuo occisis, vel, mutua cæde multis occisis.]—6 Fortissime erat in Ms. Leid. 1. [Ed. Bos. ac seqq. recte: Diodor. enim Sic. 1. c. ἡρωϊκῶς, ait, διὰ τῆς πλεονεξίας ἀγωνισάμενος.] Abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Mox pugna pharo Ms. Leid. 2.—7 Sic Ms. Voss. 2. Ax. Sed causa Ms. Leid. 2. Voss. 1. cæ Ed. Jens. Med. Arg. Par. causa Ed. Long. Mag. Statim aliquantulum Ed. Arg. Long. Mag.—8 Bœotii Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. ubique.—9 Repugnantis Ms. Voss. 1.—10 Ita Ms. Sav. Put. Gif. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ox. Ax. [Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed amissurum Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. (quem v. ad Plaut. p. 25. D.) Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav.—11 nisi Ms. Voss. 1. viri Ed. Hagu. [Conf. Elian. H. V. xii. 3. ibique Periz. et Justin. vi. 8. ibique interpr. ac Stav. ad nostr. loc.]

1 Ita, uncis tamen omissis, Ms. Boecl. Dan. Sav. Voss. 2. Leid. 2. Ax. Sed repr. a Pelopida, quod l. n. val. Ms. Leid. 1. Omittuntur hic verba quod l. n. rel.

NOTE

noph. de rebus Græc. vii.

^o Sparo eminus percussum] Sparus, inquit Servius, telum est rusticum, in modum pedis recurvum, quo frequenter Græci utebantur.

^p Usque eo retinuit, quoad renuntiatum est, vicisse Bœotios] Vide Justin. lib. vi. 8.

^q Hic uxorem nunquam duxit] De hoc supra diximus.

filium habebat² infamem; maleque eum in eo patriæ consulere diceret: 'Vide,' inquit, 'ne tu' pejus consulas, qui talem ex te natum relicturus sis. Neque vero stirps mihi potest deesse; namque ex me natam relinquo pugnam Leuctricam, quæ non modo mihi superstes, sed etiam immortalis sit necesse est.' Quo tempore, duce Pelopida, exules Thebas occuparunt,⁴ et præsidium Lacedæmoniorum ex arce expulerunt,⁵ Epaminondas, quam diu facta est cædes civium, domo⁶ se tenuit; quod neque malos defendere volebat, neque impugnare, ne manus suorum sanguine cruentaret:⁶ namque omnem civilem victoriam funestam putabat. Idem, postquam apud Cadmeam⁷ pugnari cum Lacedæmoniis cœpit,⁸ in primis stetit. Hujus de virtutibus vitæque satis erit dictum, si hoc unum adjunxero, quod nemo eat⁹ inficias, Thebas et ante Epaminondam natum, et post ejus¹⁰ interitum,⁹ perpetuo alieno paruisse imperio; contra¹¹ ea, quam diu ille præfuerit reipubl. caput

~~~~~  
 eaque dein post *rd diceret* inseruntur in Edd. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Unci absunt ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. [Sed Heinrich. conjicit, probatque Tzschuck. ad ed. 2. *in quo quum reprehenderet Pelopidas et diceret.*]—2 *Habet* Ed. Lamb. Mox *male* Ms. Leid. 2.—3 *Ne in pejus* Ed. Stav. 2. [Harl.]—4 Sic etiam Ms. Leid. 2. Sed *occupaverunt* Ed. Steph. Gebh. Keuch.—5 Ita Mss. et Ox. Ed. Long. [Bos. 2. et plures seqq.] Sed *domi* Ed. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav. [Wetz. et sic Corn. in Pelopida c. 4. init. et in Dione c. 9. nec improbant Heus. et Tzschuck. ad ed. 2.] et *retinuit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—6 *Neque....cruentare* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mox *putabat* aberat a Ms. Voss. 1. Boecl. Tum *idemque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Sed *idem* etiam Ms. Boecl. Ax.—7 *Achademiam* Ms. Boecl. Ax. Dan. Voss. 1. *Academiam* Ms. Sav. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mantineam Ms. Leid. 2. *Achademi* Ms. Voss. 2. *Cadmeiam* Ed. Long. ad *Cadmiam* Ed. Ald. Lamb. Patav. [ad *Cadmeam* suspicatus est Heus. et in textum recepit Tzsch. in ed. 2.]—8 *Cum Laced. pugnavit* Ms. Boecl. Ax. *pugnavit cum Laced.* Ms. Voss. 2. *pugnare cum Laced. capit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. [Tzschuck. 2. qui *pugnari* probaret, si sequeretur *captum est*, uti in priore sua ed. sed nescit, unde ediderat; at in nullo extat libro:] *cum Laced. pugnare* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Dan.—9 *It infc.* Ms. Leid. 1. 2.—10 *Post ejusdem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Keuch. Patav.—11 Ita Ms. Dan. Sav. Gif. Sed *cum ea* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Lamb.

## NOTE

<sup>2</sup> *Ex arce expulerunt*] Scilicet, Cadmeæ lege Xenoph. lib. ultimo de rebus Græc.

<sup>5</sup> *Et post ejus interitum*] Hac de re



fuisse<sup>12</sup> totius Græciæ: ex quo intelligi potest, unum hominem pluris, quam civitatem<sup>t</sup> fuisse.<sup>13</sup>

• *Plus unum hominem, quam urbem valuisse.*

~~~~~  
Steph. cum eo Ed. Ald.—12 *Fuisse* Ed. Par. Long. Mag. Steph.—13 *Extrema hac vita* in Ed. Jens. Mad. addita leguntur hæc verba: ‘Epaminundæ vita feliciter finit.’

NOTE

¹ *Unum hominem pluris, quam civitatem fuisse*] Consule Polybium lib. vi. de Thebanorum Rep. loquentem.

XVI.

PELOPIDAS.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. In exilium ejicitur. 2. Cum duodecim adolescentibus clam Thebas revertitur. 3. Interfectis tyrannis, libertatem patriæ restituit. 4. Reliquæ ejus expeditiones cum Epaminonda. 5. Prælio adversus Alexandrum Phœreum cadit.

PELOPIDAS Thebanus magis historicis,¹ quam vulgo, notus.² Cujus de virtutibus dubito,³ quemadmodum exponam, quod vereor, ne,⁴ si res explicare incipiam,⁵ non vitam ejus enarrare, sed historiam videar scribere:⁶ si tantummodo summas attigero, ne rudibus literarum Græcarum⁷ minus lucide appareat, quantus fuerit ille vir. Itaque utrique rei occurram, quantum potero;⁸ et medebor cum⁹

* *Si facta extendere aggrediar.*

1 *Pelopida vita* Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald.—2 Ita Ms. Dan. Mendos. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. et seqq. h. e. doctis, literatis, historiæ peritis.] Sed *historiis* Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Kench. Bos. 1. Patav. *historicus* Ms. Ax.—3 *Dubito* aberat a Ms. Leid. 2.—4 *Ne est in* Ed. Lamb. [Bos. 2. plurimisque seqq. et requirit id h. l. elegantia formæ periodicæ. Hensingerus vero id rejectit post *ne incipiam* ediditque, *ne non vitam*; quod *ne* ante non facilius excidere potuerit.] Nam *ne* abest ab Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Heus.—5 *Scribere videar* Ms. Ax.—6 *Græc. literar. min. dilucide* Ms. Dan.—7 *Potero* Ms. Dan. Boecl. Voss. 2. Ax.—8 *Tum sat.* Ms. Ax.

NOTE

¹ *Magis historicis, quam vulgo, notus*] *pidæ* nomen minus in ore populorum Aliqui legunt, *historiis*; sed res eodem recidit. Ita ut sensus sit, Pelopidas, quam in scriptorum monumentis.

satiatati tum ignorantiae lectorum. Phœbidas^a Lacedæmonius,^b cum exercitum Olynthum duceret,^c iterque per Thebas faceret, arcem oppidi, quæ Cadmea¹⁰ nominatur,^d occupavit impulsu¹¹ perpauco^e Thebanorum, qui adversariæ factioni^f quo facilius resisterent, Laconum rebus studebant: idque suo privato,¹² non publico fecit consilio.^g Quo facto, eum Lacedæmonii ab exercitu removerunt pecuniæque mulctarunt:^h neque eo magis arcem Thebanis reddiderunt, quod, susceptis inimicitiiis, satius ducebant eos obsideri, quam liberari.ⁱ Nam post¹³ Peloponnesium bellum Athenasque devictas, cum Thebanis sibi rem esse existimabant: et eos esse solos, qui adversus resistere auderent. Hac mente amicis suis^j summas potestates¹⁴ dederant, alteriusque^k factionis principes^k partim interfecerant,

Voss. 1. Dan. cum societati Ed. Jena. Arg.—9 Phœbidas Ms. Dan. Ed. Jena. Med. Arg. Mox Olynthum Ed. Long.—10 Cadmei Ms. Voss. 1. Cadmeia Ed. Long.—11 Impulsu Ms. Boeckl. Voss. 2. Statim paucorum Ms. Voss. 1. Leid. 2. Boeckl. Ax. per paucorum Ed. Jena. Med. Arg. Mox adversarii Ed. Long.—12 Sui privati Ms. Voss. 2.—13 Post abest ab Ed. Jena. Med. Statim Peloponnesium Ms. Voss. 1. Leid. 1. Dan. Peloponnesum Ed. Jena. Med. Arg.—14 Summam potestatem Ms. Voss. 2. Ax.—15 Sic Ms. Dan. Boeckl. Leid. 2.

NOTE

^a Phœbidas Lacedæmonius] De quo vide Diodorum lib. xv. et Xenoph. de reb. Græc. lib. v.

^c Olynthum duceret] Urbs est inter Athen montem, et Pallenam urbem, ut tradit Suidas; hanc Thraciæ urbem maximam vocant Xenophon et Libanius.

^d Arcem oppidi, quæ Cadmea nominatur] Ideo Cadmea, quia Cadmus Agamoris regis Phœnicum filius edificaverat.

^e Impulsu perpauco^e] Hos fuisse Archiam, Leontidem, et Philippum testatur Plutarchus, quos vocat ἄνδρες ἀνέγκυροι, καὶ πλοῦτοι, καὶ μέγιστοι αὐτῶν ὁπλοῦντες.

^f Adversariæ factioni] In qua erant Ismenias, Pelopidas, Phœrenicus, Androclides, et Epaminondas, quamquam

hic propter philosophiam et paupertatem minus timebatur.

^g Non publico fecit consilio] Diodorus tamen lib. xv. auctor est, Ephoros clam mandasse ut Cadmeam occuparent.

^h Pecuniæ mulctarunt] Decem myriadibus drachmarum, ut refert Plutarchus.

ⁱ Quod, susceptis inimicitiiis, satius ducebant eos obsideri, quam liberari] Hoc est, quod cum jam propter istud facinus inter se commotæ essent inimicitie, satius ducebant Thebanos obsideri, quam liberari.

^j Amicis suis] Id est, viris sine potentia fantoribus, de quibus mox.

^k Alteriusque factionis principes] Nimirum Ismeniam, Androclidem, Pelopidam, ut supra, ex quibus Is-

alios in exilium ejecerant: in quibus Pelopidas hic, de quo scribere exorsi sumus, pulsus patria carebat.¹⁶

2. Hi omnes fere Athenas se contulerant,¹ non quo² sequerentur otium, sed, ut, quemque³ ex proximo locum fors obtulisset,⁴ eo patriam recuperare niterentur.⁵ Itaque cum tempus est visum rei gerendæ, communiter cum his, qui Thebis idem sentiebant, diem delegerunt,⁶ ad inimicos opprimendos civitatemque liberandam, eum, quo⁶ maximi magistratus⁷ simul consueverant⁸ epulari.¹ Magnæ sæpe⁹

¹⁶ Verum ut quancumque statim occusionem fortuna dedisset, ea domos suas recuperaturi uiterentur.

[Ed. Bos. 2. et seqq.] Sed alterius Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. Patav.—16 Carebat aberat a Ms. Voss. 1.

1 Contulerunt Ms. Voss. 1.—2 Sic Ms. Dan. Ax. Mendos. Ed. Ultraj. [Bos. Heus. et seqq.] Sed ut sequer. Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav.—3 Quemcumque Ed. Lamb. [sed temere, iudice Tzschuckio. Mox sors Ms. Voss. 2. loco rōi fors: quæ duo vocc. sæpius permutari, docet Arntzen. ad Vict. de V. illustr. cap. 13. nr. 1. V. Stav. ad ed. 3. Heusing. cujus not. conf. post ut interpunxit, uti jam Lambin. fecerat, et Fisch. in suo exemplo manu ita distinxit, sed, ut, quemque, &c. uterque igitur rō ut retulerunt non ad rō obtulisset, sed ad rō niterentur; tunc quemque significat quemcumque, et post eo subintelligendum est loco. Atque Heusingeri interpunctionem admiserunt in textu, partim pluribus defenderunt Tzschuck. 1. 2. Harl. Brem. Heinr. quos sum secutus. Contra Schmied. vulgatam interpunctionem sed, ut quemque ex prox. tuetur et consecutionem vocc. ut quemque...obtulisset magis Latinam esse pronuntiat.]—4 Optulisset Ed. Jens. Med. Tum niteretur Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. —5 Elegerunt Ms. Voss. 2. [Sed delegerunt h. l. aptius est. V. Stav. ad ed. 3.] et paulo ante idem sciebant Ed. Mag.—6 Eum, quo die Ms. Ax. fortasse recte: [neque rō die supprimendum videtur Heusingero, quia veteres substantivum, ubi nobis supervacaneum videtur, iterare soleant, et laudavit Voss. de constructione cap. 55. atque Cortium ad Sallust. B. Cat. 51. 41. At Tzschuck. sine majore codicum consensu obtrudere nolit:] cum quoque Ms. Voss. 2. cum quoque Ms. Boeck.

NOTE

meniam capitis accusatum damnarunt, Androclidem dolo interficiendum curavit Leontidas. Sic Plutarchus, et Xenoph. de reb. Græc. lib. v. 8.

¹ Diem delegerunt, ad inimicos opprimendos civitatemque liberandam, eum, quo maximi magistratus simul consueverant epulari] Locus iste minus implicatus mihi videretur, si hoc ordine legeretur: Ad inimicos opprimendos,

civitatemque liberandam, diem eum delegerunt quo maximi magistratus simul epulari consueverant. Rem hanc fuse narrat Xenoph. de reb. Græc. lib. v. 14. aitque eum diem fuisse, quo Veneris celebrabatur festum, quoque magistratus suum imperium deponere solebant. Vide ibidem reliquam hujus rei narrationem. Plutarchus idem refert, sed aliis circumstantiis.

res non ita magnis copiis sunt gestæ; sed profecto nunquam ab tam¹⁰ tenui initio tantæ opes sunt profligatæ. Nam duodecim adolescentuli¹¹ coierunt ex his, qui ex illo erant mulctati, cum omnino non essent amplius centum, qui tanto se offerrent periculo: qua paucitate perculsa¹² est Lacedæmoniorum potentia. Hi enim non magis adversariorum factioni,¹³ quam Spartanis,¹⁴ eo tempore bellum intulerunt: qui principes erant totius Græciæ: quorum imperii¹⁵ majestas,¹⁶ neque ita multo post, Leuctrica pugna,¹⁷ ab hoc initio perculsa, concidit.¹⁸ Illi igitur duodecim, quorum erat dux¹⁹ Pelopidas, cum Athenis interdium exissent, ut vesperscente cœlo Thebas possent pervenire, *

* Cum de die Athenis profecti essent, ut recurrente nocte Thebas ingredi valerent.

~~~~~

cum quo Ed. Ald.—7 Sic Ms. Dan. Sav. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. [Et plurimæ vett. atque omnes Edd. post Bos. 2. Recte; atque, more Latinis usitato, voc. magistratus in plurali numero de collegio, h. l. Polemarchorum, adhiberi, uberius docuit Stav.] Sed maximus magistratus Ms. Leid. 1. magistratus, omisso τῶ maximi, Ed. Lamb. Boecl. Bos. 1. maxime magistratus Ed. Keuch. [Sed in repetita Keuch. edit. Hafniæ 1776. recte editum est maximi.] Statim similiter Ms. Boecl.—8 Consuerant Ms. Leid. 2. Dan. consuerat Ms. Voss. 1. cōvenerāt Ed. Arg. Long. Mag.—9 Spe Ms. Leid. 2.—10 Ab tenui Ms. Voss. 2. tam ab tenui Ms. Dan.—11 Percussa Ms. Dan. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. 1. Bos. 1. solenni permutatione: [v. infra, xviii. 5. Sed rectius perculsa, h. e. afflicta, Ed. Bos. 2. et seqq. v. Hensing. ad h. l. qui etiam in indice voc. percellere h. l. ita legere jubet. Atque Stav. ad sect. 4. de vi verbi percellere, Burm. et Harl. ad Valer. Flacc. ii. 91.]—12 Factionis Ed. Jens. Med. Arg.—13 Spartani Ms. Voss. 2.—14 Sic Ms. Dan. Mendos. Ax. Boecl. Leid. 1. Voss. 1. 2. Ed. Sav. [Bos. et seqq.] Sed imperiosa Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. imperio Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag.—15 Sic Ms. Dan. Ax. Boecl. [Ed. Bos. et seqq.] Sed post Leuctricam pugnam Ms. Sav. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Patav.—16 Ita Ms. Dan. Ax. Mendos. Ed. Sav. [Ed. Bos. 2. et recentt. Recte. De potestate verbi perculsa v. nr. 11. et compositum concidit vim intendit.] Sed percussa cecidit Ms. Voss. 2. perculsa cecidit Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1.

NOTE

¹⁰ Nam duodecim adolescentuli] De eorum numero cum Nepote consentit Plutarchus; at sex tantum exules fuisse cum Melone nno ex Thebanis exulibus, qui septimus erat, refert Xenoph. de rebus Græc. lib. v. 14.

¹⁵ Quorum imperii majestas] Hæc

dicantur ad ostentationem eximii Spartanorum Imperii super omnem Græciam: scribit enim Plutarchus in Pelopida, ante Leuctricam pugnam tantas Lacedæmoniorum vires fuisse, et tam firmis vinculis eorum imperium fuisse astrictum, ut vulgo

cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, vestitu agresti, quo minore suspitione facerent iter. Qui eum tempore ipso, quo studuerant, pervenissent, domum Charonis¹⁰ devenerunt, a quo et tempus et dies erat datus.

3. Hoc loco libet interponere, etsi sejunctum ab re posita est,¹ nimia fiducia quantæ calamitati² soleat esse.³ Nam magistratum Thebanorum statim ad aures pervenit, exules in urbem devenisse.⁴ Id illi, vino epulisque dediti,⁵ usque co⁶ despexerunt, ut ne quærere quidem de tanta re laborarent. Accessit etiam, quod magis aperiret eorum demeritum. Allata est enim epistola Athenis ab * Archia hierophante, Archia,⁷ qui tum maximum magistratum Thebis

Patav.—17 *Dux erat* Ms. Ax.—18 *Coronis* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Statim *devenere* etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *devererunt* Ed. Lamb. Kench. e glossmate.

¹ Sic Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. Leid. 2. [Ed. Bos. 2. Tschuck. 1. Stav. 1. 2. 3. Brem. (quem vid.) Schmied.] Sed *a re posita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *a re proposita est* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Wetz.] *ab re proposita est* Ms. Dan. Ed. Heus. [Harl. Bipont. Ith. Hehr. Tschuck. 2. Et equidem verius, saltem aptius esse putem; *Propositum* enim, h. e. ab initio positum, erat Cornelio, ostendere, quantus vir fuerit Pelopidas (cap. 1.) et quantas res non ita magnis copiis gesserit. Ab ea igitur re, antea proposita, alienum hoc interponit, nimiam fiduciam magis calamitati esse solere. Conf. Heusing. qui etiam monet, *ponere* h. l. non esse narrare, referre: quod ita *ponenda*, non *posita* dicendum fulset. Sed quod *ponere* pro *proponere* etiam legitur, (v. interpr. ad Phædr. III. 14. 8.) equidem *re posita* loco suo removere non audeo; at interpretor, *antea posita, dictave re, vel de qua agitur*.]—2 *Quanta calliditate* Ms. Boecl. et Ax. a manu secunda; sed manus prima scripserat *calamitate*.—3 *Venisse* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax.—4 *Usque despez.* Ms. Ax. Mox *re* omittit Ms. Voss. nescio, ater.—5 Ita Ed. Ald. (In qua tamen scriptum est *hierophante*.) Lamb. [Bos. 2. in textu; in ed. tamen prima abest stellula, Stav. 1. 2. 3. Tschuck. 1. 2.

NOTÆ

omnes existimarent, solvere illud aut frangere neminem unquam valiturum.

* *Domum Charonis*] In quibusdam editionibus legitur, *Coronis*; sed nihil muto, quia sic legitur apud Xenoph. lib. v. 14. jam sæpe citato; quem pariter unum ex conjuratis, sed minime a tyrannide suspectum ait: *διε-
νυκτέπωνας παρὰ Χάρωνι ῥίπν.*

† *Nimia fiducia quantæ calamitati soleat esse*] Cui simillimum est istud Vellei Paterc. lib. II. 118. 'Neminem

celerius opprimi, quam qui nihil timet; et frequentissimum initium esse calamitatis, securitatem.'

¶ *Illi, vino epulisque dediti*] Simile exemplum refert Livius lib. XXII. de Syraculis captis inter vini epularumque copiam. Sunt et præterea innumera ejusdem rei exempla.

† *Ab Archia hierophante, Archia*] Varie hic locus legitur, quibus tamen lectionibus prætermisissis, referam illud solum, quod mihi arridet magis. Certum est enim Plutarchum scrip-

optinebat:⁶ in qua omnia de profectione exilium perscripta⁷ erant. Quae cum jam accubanti⁸ in convivio esset data, sicut erat signata, sub pulvinum⁹ subjiçiens: 'In crastinum,' inquit, 'différo res severas.'¹⁰ At illi omnes, cum jam nox processisset,¹¹ vinolenti ab exiliibus, duce Pelopida, sunt interfecti.¹² Quibus rebus confectis, valge ad arma libertatemque vocato, non solum, qui in urbe erant, sed etiam undique ex agris concurrerunt,¹³ praesidium Lacedaemoniorum ex arce pepulerunt,¹⁴ patriam obsidione liberaverunt, auctores Cadmeae occupandae partis occiderunt, partim in exilium eiecerunt.¹⁵

[Harl. Brem. Wetz.] Sed ab Archino uno *Thiarchia* Ms. Leid. 2. ab Archino uno *Hexisarchia* Ms. Voss. 1. ab Archino *hierophante* uno ex his, Ms. Voss. 2. ab Archino uno ex his *Archia* Ms. Dan. Ax. Boecl. Mendes. Venet. ab Archino uno *tyrarchia* Ed. Jens. Med. Arg. Par. ab Archia uno, *Tysarcha* Codd. vett. apud Mag. ab Archia uno *Tinarchia* Ed. Long. Mag. ab Archia, *hierophante*, uno ex his, *Archia* Ed. Heus. [Bipont. Ith. Schmied. Paufl. quæ emendatio admodum probabilis esse videtur.]—6 *Optinebat* Ms. Voss. 2. *optinebat* Ed. Jens. Med.—7 *Scripta* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Patav. [Sed *perscripta*, h. e. ordine et accurate pleneque scripta, Ed. Bos. et seqq. recte: v. Stav. ad maj. ed. et Harl.]—8 Ita ed. Long. [Bos. et rell.] Sed cum jam *accub.* Ms. Dan. cum *accub.* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. *cuidam accub.* Ms. Leid. 2.—9 Sic Ms. Dan. Boecl. Voss. 1. 2. Ax. [Ed. Bos. et seqq. recte: v. Burm. ad Petron. Satyr. c. 74. p. 367. ed. 1. et Stav. ad ed. 3.] Sed in *pulvinum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebb. Kench.—10 Ita etiam Ms. Mendes. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebb. Boecl. Kench. [Bos. Stav. 1. et rell. plurimæ.] Sed *series* Ed. Stav. 2. 3. [Harl. Tzschuck. 1. et Schott. id. melius habere libros editos, (sed quinam?) affirmat: sensu quidem eodem; sed *severus* h. l. plus est. Plutarch. in Pelop. c. 10. *eis ἀπὸ τῶν ὀνείδων.* V. Tzsch. ad ed. 2.]—11 [Cum jam non processissent Ms. Voss. 2. Ax. Statim vino pleni Ms. Ernst. a glossemate, puto. Mox in Ms. Ax. deerant verba, *duce Pelopida*.—12 Concurrerunt Ed. Ald. Mox liberarunt Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Patav. [Wetz.]]—13 Alios in ex. *ejec.* Ms. Mag. partim ex. *ejec.* Ms. Bav. part. in ex. *venerunt* Ms. Leid. 2.

NOTE

sisse, κατὰ Ἀρχίου τοῦ ἱεροφάντου, ἡ πόλις Ἀρχία. Erga ille Atheniensis, qui scripsit, nomen habuit Archias, qui Hierophantes, id est, Editus, seu aërorum custodiæ præfectus erat; et ille, cui scribebatur, Archias etiam pænepabatur; et summam Thebis potestatem tenebat. Vid. Xenoph. loco citato.

'In crastinum,' inquit, 'différo res

severas' Schottus mavult *series*; quod fere eodem recidit.

'Duce Pelopida, sunt interfecti' Vide Xenophontem loco citato, qui hanc historiam, fuscæ describit, sed alias adhibet circumstantias. Eandem etiam refert Plutarchus.

'Praesidium Lacedaemoniorum ex arce pepulerunt' Cadmeæ, quam cum occupassent, ut supra dictum est, Laceda-

4. Hoc tam turbido tempore, sicut supra docuimus, Epaminondas, quoad cum^a civibus dimicatum est, domiquietus fuit. Itaque hæc liberandarum Thebarum propria laus est Pelopidæ: ceteræ fere omnes communes cum Epaminonda. Namque in^b Leuctrica pugna, imperatore Epaminonda, hic fuit dux^c delectæ manus,^d quæ prima phalangem prostravit Laconum: omnibus præterea periculis affuit: sicut Spartam cum oppugnavit, alteram tenuit cornu: quoque Messenæ^e celerius restitueretur,^f legatus in Persas est profectus.^g Denique hæc fuit altera persona Thebis,^h sed tamen secunda, ita ut proxima esset Epaminondæ.ⁱ

5. Conflictatus autem est cum adversa fortuna. Nam et initio, sicut ostendimus, exul patria caruit; et cum Thesaliam¹ in potestatem Thebanorum cuperet redigere, legationisque jure satis tectum² se arbitraretur,³ quod apud omnes gentes sanctum esse consuesset,⁴ a tyranno Alex-

^d Et ut promtius Messena instauraretur.

^e Adeo ut secundum ab Epaminonda locum teneret.

*****

1 Sic etiam Ms. Voss. 1. Leid. 2. Sed diximus Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. male. Statim Epaminondas Ms. Leid. 2.—2 Cum aberat a Ms. Voss. 1.—3 [Sic Ed. Lamb. Bos. Stav. 1. 3. Itb. Tzschuck. 1. Brem. Wetz. Schmied.] in aberat a Ms. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Stav. 2. [Harl. Heinr. Bipont. Tzschuck. 2. Paufl. v. Oudend. ad Cæsar. B. G. II. 1. p. 87. b.] in unciis inclusit Heus.—4 Dux abest ab Ed. Jens. Med. Ald. Mox primam Ed. Mag.—5 Essent Ms. Leid. 2. Essena Ms. Voss. 1. Dan. Mesena Ms. Voss. 2. Ax. in quo etiam est quo pro quoque.

1 Thesaliam Ms. Voss. 2.—2 Sic Ms. Dan. Sed tutum Ed. Long. Mag. Steph.—3 In Ms. Boecl. [et Voss. 2.] corrupte erat: quod apud eos gentes

NOTÆ

dæmonii, duce Phœbida, semper retinuerant valido præsidio.

^a Hic fuit dux delectæ manus] Scilicet, cohortis trecentorum militum sibi mutuo amore amicitia conjunctorum, qui una vincere, aut una perire semper parati erant: hæc etiam sacra cohors dicebatur, cujus auctor Gorgias fuit. Polyænus lib. II.

^b Legatus in Persas est profectus] Ne scilicet legati a Lacedæmoniiis prius missi de societate cum Persis inveniunda, impedirent ne Messena diruta at-

que eversa instauraretur, atque incolis frequentaretur.

^c Hæc fuit altera persona Thebis] Hæc translatio a scena sumpta est.

^d Legationisque jure satis tectum se arbitraretur] Nihil de hac legatione Plutarchus. Diodorus vero lib. XV. scribit Pelopidam et Ismeniam cum Alexandro Pherarum tyranno occurrissent, temere et sine ulla ratione ab eo comprehensos esse, et in carcerem conjectos.

^e Quod apud omnes gentes sanctum

andro Phææ^a simul cum Ismenia⁴ comprehensus, in vincula² conjectus est. Hunc Epaminondas recuperavit, bello persequens Alexandrum.^b Post id factum, nunquam is animo placari potuit in eum, a quo erat violatus. Itaque persuasit Thebanis, ut subsidio Thessaliæ proficiscerentur, tyrannosque ejus expellerent. Cujus belli cum ei summa⁶ esset data, eoque cum exercitu profectus esset, non dubitavit, simul ac⁷ conspexit hostem, configere.^c In quo prælio Alexandrum ut animadvertit, incensus ira equum in eum concitavit, proculque degressus⁸ a suis, conjectu telorum confossus concidit.⁹ Atque hoc secunda victoria accidit:^f nam jam inclinatæ erant tyrannorum copiæ. Quo facto, omnes Thessaliæ civitates interfectum Pelopidam coronis aureis^d et statuīs æneis, liberosque ejus multo¹⁰ agro donarunt.

f Idque inclinante in Thessalos belli fortuna evenit.

factum esse consuescet. Scriptum fuerat apud oes. In Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. est *factum*, pro *sanctum*.—4 *Similiter cum hismenia* Ms. Boecl. *simul cum ii sine via* Ms. Leid. 2. Atque *Hismenia* Ed. Jens. Med. Arg. *his Menia* Ms. Ax. Græce *ἱσμενίας* dicitur.—5 *Vincula* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Long.—6 *Summa cum ei* Ed. Lamb. [Wetz.]—7 *Simulac* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mox *constringere* Ms. Leid. 2.—8 *Digressus* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Keuch. Patav. ut *Datam*. c. 11. [Sed *degressus* Ed. Lamb. Bos. et rell. conf. Plutarch. in Pelop. c. 32. Stav. Tzschuck. &c.] Mox *confossus* Ms. Voss. 2.—9 Sic Ms. Dan. Ax. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. (Stav. 1. 2. 3. et plur. recentt.) Sed *cecidit* Ed. Arg. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Harl. Tzsch. 1. 2.] Statim *atque hæc* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Dein *Thessaliæ* Ms. Voss. 2.—10 *Hæc duo vocc. æneis....multo* aberant a Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Mox *donaverunt* Ed. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch.

NOTÆ

esse consuescet] Quanta ubique gentium legatorum nomini habeatur veneratio, satis notum est. Unde Statius lib. II. 'Sanctum populis per sæcula nomen Legatum.' Et Cic. Verr. III. 'Legatorum jus divino humanoque vallatum præsidio.'

^a *Alexandro Phææ*] Phææ, oppidum Thessaliæ; unde Phææns.

^b *Bello persequens Alexandrum*] Hunc exitum bellum illud habuit, ut tyrannus, impetratis triginta dierum indu-

ciis, Pelopidam liberaret. Plutarchus in Pelopida.

^c *Non dubitavit, simul ac conspexit hostem, configere*] Licet Alexander haberet militum amplius viginti milia. Diodorus.

^d *Coronis aureis*] Quæ etiam mortuis imponi solebant, ut scribit Cic. in oratione pro Flacco. Sic honoris ergo auream coronam castreicio mortuo imponendam Pergamenos decrevisse.

XVII.

AGESILAUS.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Cum fratris filio de honore regni contendit. 2. Pactas cum Tisapherne inducias religiose servat. 3. Phrygiam depopulatur. Epheai hyemat, et militem exercet. Alio se iturum simulat, semper in Asia victor. 4. Domum revocatur. Boeotios vincit, iisque pareit. 5. Bello circa Corinthum victor, miseratur eadem Græcorum. 6. Ad pugnam Leuctricam ire recusat. Spartam servat singulari commento. 7. Patriam sublevat pecunia. 8. Ejus corporis et vitæ ratio. In portu Menelai morbo decedit.

AGESILAUS, Lacedæmonius, cum a ceteris scriptoribus, tum eximie a Xenophonte Socratico^a collaudatus est: eo enim usus est familiarissime.^b Hic^c primum de regno cum Leontychide,^d fratris filio, habuit contentionem. Mos est enim a

---

1 *Agésilai vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 *Socratico* Ms. Voss. 1. 2. Statim *collatus* pro *collaudatus* Ed. Long.—3 Sic rescribe. In ipsa ed. Boecl. Bos. Stav. 1. est hinc vitiose.—4 *Leontychide* Ms. Leid. 2. Ed. Ald. *Leutychide* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. [et ita eum constanter vocat Herodotus lib. vi. 65. 71. 72. inprimis viii. c. 131. de stemmate illius, (ubi v. Valcken.)

NOTÆ

^a *A Xenophonte Socratico*] Socratis auditore: una enim cum Platone Socratem audivit, cujus meminit Gellius lib. xiv. 3. et Cicero Epist. lib. v. 12. ad Luceium, et de Oratore lib. ii. Fuere et alii ejusdem nominis viri egregii, de quibus vide Suidam.

^b *Eo enim usus est familiarissime*]

Dubium est, uter altero familiariter usus sit; mihi vero id potius ad Agesilaum, quam ad Xenophontem referri videtur.

^c *Cum Leontychide*] Idem ipsi nomen affingitur a Xenophonte in Agesilaos.

majoribus Lacedæmoniis traditus, ut duos haberent semper reges, nómine magis quam imperio, ex duabus familiis Procli⁵ et Eurysthenis,^d qui principes ex progenie Herculis Spartæ⁶ reges fuerunt. Harum⁷ ex altera in alterius familiæ locum fieri non licebat:^e itaque⁸ utraque⁹ suum retinebat ordinem. Primum ratio habebatur,¹⁰ qui maximus natu esset ex liberis ejus, qui regnans decessisset: sin is virilem sexum non reliquisset, tum deligebatur,¹¹ qui proximus esset propinquitate. Mortuus erat Agis rex, frater Agesilai: filium reliquerat Leotychidem,¹² quem ille natum¹³ non agnorat: eundem moriens suum esse dixerat. Is de hónore regni cum Agesilao suo patruo¹⁴ contendit; neque id, quod

* *Fas non erat quenquam ex altera familia alterius familie vias occupare.*

ac IX. c. 91. et sic nomen scribere jussit Oudendorp, ad Frontin. Strateg. i. 11. sect. 7. p. 138.]—5 Ita etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. [Ed. Long. Bos. 2. Stav. Hens. Ith. Brem. Bipont. Heinr. Paufl.] Sed *Procli* Ms. Voss. 2. *Proclis* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Tzschuck. Harl. Wetz. Schmied.] Mox *Erysthenis* Ms. Leid. 2. Dan. *Eristhenis* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—6 *Spartæ* Ms. Dan.—7 *Harum* (scil. Procli et Eurysth.) Ms. Mendes. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Heusing. [Ith. Schmied. Bipont. Heinr. Tzschuck. 2. qui cum Heusing. illam lectionem late defendit. Sed *harum*, scil. familiaram, Ed. Bos. Stav. Harl. Brem. Wetz. Tzschuck. 1. Paufl.]—8 Ita Ms. Voss. 1. [et h. l. propter seq. *ut utraque* suavius.]—9 Sic Ms. Boecl. Leid. 1. Ed. Ultraj. [Bos. 2. Hens. et rell. recent.] Sed *utroque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1.—10 Sic Ms. Dan. Leid. 1. Ax. Sed *primum ideo habebatur* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. *primus in eo habebatur* Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Patav.—11 *Tunc deligebatur* Ms. Voss. 1. Leid. 2. [Ed. Wetz.] *tunc diligebatur* Ms. Ax. Voss. 2. Ed. Med. Arg. Boecl. *tum delig.* Ed. Mag. Long. Kench. Stav. 1. 2. 3. [Hens. Ith. Harl. Tzschuck. Heinr. *tunc diligeb.* Ed. Bos. 1. 2. Ith. nam *deligitur*, qui ex pluribus, sed idoneis; *eligitur*, qui ex promiscua multitudinis legitur.] *Tum diligebatur* Ed. Lamb. [*tum diligeb.* Ed. Schmied. Paufl.]—12 *Leotychidem* Ms. Voss. 1. Leid. 2. *Leontychidem* Ed. Ald. *Leutychide* Ed. Jens. Med. Arg. Par. [v. ad cap. 1.]—13 Ita Ms. Dan. Boecl. Leid. 1. 2. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. (in quo est *inatum*) Arg. Par. Long. [Bos. et seqq.] Sed *vivens* Mss. et ed. Mag. *vivus* Ed. Ald.

NOTE

^d *Procli et Eurysthenis*] Hi ambo erant ex Heraclidarum familia, quorum successionis Catalogum ab Heracle enumerat Pausanias. De his etiam quedam a Cicer. lib. ii. de divinatione scribuntur.

^e *Fieri non licebat*] Qui enim ex

Proclidarum familia erat, non poterat Rex fieri in locum ejus, qui ex Eurysthenidarum familia esset; et vice versa.

^f *Filium reliquerat Leotychidem*] De quo mox diximus.

petivit, consecutus est.¹⁵ Nam, Lysandro suffragante,^f homine,¹⁶ ut ostendimus supra, factioso, et his¹⁷ temporibus potente, Agesilaus antelatus est.

2. Hic, simulatque² imperii potitus est, persuasit Lacedæmoniis, ut exercitum emitterent in Asiam, bellumque regi facerent: docens, satius esse in Asia, quam in Europa dimicari.² Namque fama exierat,³ Artaxerxem comparare classes,⁴ pedestresque exercitus, quos in Græciam mitteret. Data potestate, tanta celeritate usus est, ut prius in Asiam cum copiis⁵ pervenerit, quam regii satrapæ eum scirent profectum. Quo factum est, ut omnes imparatos⁶ imprudentesque offenderet. Id ut cognovit Tissaphernes,⁷ qui summum imperium tum inter præfectos habebat regiones, inducias a Lacone petivit,¹ simulans, se dare operam, ut

Lamb. Steph. Gebh. Keuch.—14 *Patruo suo* Ms. Ax.—15 *Est aberat* a Ms. Voss. 1. Dein a vocc. *Nam Lysandro* incipit cap. 2. in ed. Patav.—16 *Lys. homine suffr. homine* Ms. Voss. 2.—17 *Iis* Ms. Voss. 1. Mox divisim ante *latus* Ed. Jens. Med.

1 *Simulac* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Statim *imperio* Ms. Ax. Boecl. Ed. Long. sed *imperii* Ms. Dan. Ed. Par. Ald. Lamb. et rell.—2 *Ita* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. [Ed. Bos. 2. Stav. Tzschuck. Harl. Brem. Wetz.] Sed *dimicare* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Heus. [Ith. Heinr. Schmied. Paufl.]—3 *Erat* Ms. Mendos. Ed. Ultraject. *famam exire* Ed. Ald.—4 *Classis* Ms. Boecl. Voss. 1. Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2. 3. [Harl.] Sed *classem* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Pat. [Tzschuck.] *classes* Ms. Dan. Heus. [Ith. Brem. Schmied.] Statim *pedestriusque exerc.* Ms. Boecl. Leid. 2. [Ed. Bos. 2. Stav. Harl.] Sed *pedestresque exerc.* Ms. Voss. 1. Ed. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Bos. 1. Heus. [et rell. recc.] *pedestrisque* Ed. Lamb.—5 *Hæc cum copiis aberant* a Ms. Ax. Statim *perveneret* etiam Ms. Ax. [Ed. Bos. Stav. 1. 2. Brem. Harl.] Sed *pervenerit* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Mediol. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lambin. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Heusing. [Stav. 3. Ith. Wetz. Tzschuck. 1. 2. Schmied. Heinr. Paufl. idque h. l. melius esse videtur: accedit quoque major codd. veterumque edd. auctoritas.]—6 *Omnes imperatores imparatos* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Sed *rectius abest imperatores* ab Ms. Dan. [et Ed. Bos. ac seqq.]—7 *Tisaph.* Ed. Jens. Med. Arg. ubique.

NOTE

^f *Lysandro suffragante*] Lysander ille, de quo jam supra, Agesilaum puerum amaverat, teste Plutarcho in Lysandro et Agesilao.

^b *Id ut cognovit Tissaphernes*] Ille, Cyrum niubrem apud Artaxerxem fratrem criminando, causa fuit ejus

belli quod postea inter fratres exarsit: occisus est tandem ejusdem Artaxerxis jussu, quod adversus Agesilaum rem proditorie gerere videretur. Vide Xenoph. de rebus Græciæ lib. III. 11.

¹ *Inducias a Lacone petivit*] Id est,

Lacedæmonius cum rege conveniret,⁸ re autem vera, ad copias comparandas: easque impetravit trimestres.⁹ Juravit autem uterque, se sine dolo inducias conservaturam: in qua pactione summa fide mansit Agesilaus: contra ea Tissaphernes nihil aliud, quam bellum comparavit. Id etsi sentiebat Laco,¹⁰ tamen iusjurandum servabat, multumque in eo se consequi¹¹ dicebat, quod Tissaphernes perjurio suo et homines suis rebus abalienaret, et Deos sibi iratos redderet; se autem, servata religione,¹² confirmare exercitum,^c cum animadverteret, Deorum numen¹³ facere secum,^d hominesque sibi conciliari¹⁴ amiciores, quod his¹⁵ studere consuessent, quos conservare fidem¹⁶ viderent.

3. Postquam induciarum præterit¹ dies, barbarus non dubitans, quod ipsius erant plurima domicilia in Caria,^j et ea regio his^k temporibus multo putabatur locupletissima,

^b Ut Lacedæmonios cum rege conciliaret.

^c Se vero, non violato sacramento, suos milites corroborare.

^d Deos sibi esse adiutores.

Mox in Ed. Jens. Med. est *Lacone*.—8 *Lacedæmonii*...convenirent Ms. Voss. 1. Leid. 2. [At Stav. ad ed. 3. late docet, non recte dici homines cum aliquo convenire, pro pacisci, consentire; sed vel rem dici, vel de re convenire inter homines, vel sæpe etiam Nominativum rei subintelligi.]—9 *Trimenstris* Ms. Dan. *trimestris* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mox *indutias* Ed. Lamb. et *Tisaphernes* Ed. Long.—10 *Loco* Ms. Voss. 2.—11 *Consequi se* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Heus. Patav. [Wetz. Ith.]—12 *Confirmata relig.* Ms. Voss. 1. sed in marg. 'al. *conservata*.' [et *conservata* Ed. Paufl.] Mox *animadverter*. aberat a Ms. Voss. 2.—13 *Unius nomen* Ms. Boecl. Voss. 2. *unius numen* Ms. Ax. [*Deorum numen* est vel periphrasis pro *Deos*, vel *Deorum potestas, auxilium, auspiciū*.]—14 Ita Ms. Dan. Leid. 2. [Ed. Bos. cum plurimis.] Sed *conciliare* Ms. Leid. 1. Ax. Boecl. Voss. 1. 2. (sed in Voss. 1. supra notatum erat *conciliari*.) Ed. Gebh. [Wetz. ut pari constructione procedat cum *confirmare*.] Statim *amiciores* Ed. Jens. Med. Arg. *amicitiores* Ms. Ax.—15 *Iis* Ed. Mag. Sed *his* etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2.—16 *Confirmare fid.* Ms. Voss. 2. tum *videret* Ed. Arg.

1 *Præterit* Ed. Jens. Med.—2 *Iis tempor.* Ms. Voss. 1.—3 *Hostis* Ed. Jens.

NOTÆ

ab Agesilao. De iisdem induciis, proditorie a Tissapherne factis, loquitur Xenoph. lib. III. 8.

^j *Plurima domicilia in Caria*] Diodorus refert lib. xrv. in ejusmodi domi-

cillis seu castellis hortos fuisse amœnissimos, omnibusque rebus ad voluptatem et delicias comparatis instructos.

eo potissimam hostes⁷ impetum facturos; omnes suas copias eo contraxerat. At Agesilaus in Phrygiam se convertit, eamque prius depopulatus est, quam Tissaphernes usquam se moveret. Magna praeda militibus locupletatis, Ephesum hyematum exercitum reduxit;⁴ atque ibi, officinis⁴ armorum institutis, magna industria bellum apparavit,⁵ et quo studiosius armarentur, insigniusque⁶ ornarentur, præmia proposuit,¹ quibus donarentur, quorum egregia in ea re fuisset industria. Fecit idem in exercitationum generibus, ut, qui ceteris præstitissent, eos magnis⁷ afficeret muneribus. His igitur rebus effecit, ut et ornatissimum et exercitissimum haberet exercitum.^{8m} Huic cum tempus esset visum, copias extrahere ex hybernaculis; vidit, si, quo esset iter factururus, palam pronuntiasset, hostes⁹ non credituros, aliasque regiones præsiidiis¹⁰ occupaturos, nec dubitatu-ros, aliud¹¹ esse facturum, ac pronuntiasset. Itaque cum ille Sardes¹² iturum se¹³ dixisset, Tissaphernes eandem Cariam defendendam putavit. In quo¹⁴ cum eum opinio fefellisset,

Med. Arg.—4 *Efficinis* Ms. Leid. 2.—5 Ita etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sav. Put. Gif. [v. not. Stav. ad ed. maj. Ed. Bos. cum seqq.] Sed apparuit Ms. Ax. paravit Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph.—6 *Insignius* Ms. Boecl. Voss. 2. *insignibusque* Ms. Dan. Mox *præmia* Ed. Jens. Med. Dein *egregia* pro *egregia* Ms. Voss. 2.—7 *Eos magis* Ms. Boecl. Voss. 2. quod Scheffero melius videtur.—8 *Haberet exercitum et exercitissimum* Ms. Leid. 2. In ed. Ald. *rd* et ante *ornat*. deest.—9 *Hostis* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg.—10 Ita Ms. Dan. Leid. 1. [Ed. Bos. et seqq.] Sed abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav. Mox in Ms. Ax. erat *neque* pro *nec*.—11 *Eum aliud* Ms. Ax.—12 *Sardes* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [*Sardes* Ed. Wetz. Paufl. Schmied.] *Sardis* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Bos. Heus. et rell. plur.].—13 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. 2. Stav. et seqq. recentt.] Sed *se iturum* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch.—14 *In eo* Ms. Voss. 1.—15 *Magis erat* Ms.

NOTE

⁴ *Ephesum hyematum exercitum reduxit*] Quia ex ta sacrificanti parum læta fuerant, et victimæ sine fibris etiam extiterant, ideo longius non progressus est. Sic refert Diodorus lib. xiv. Adde quod id etiam factum est, quia ipsi equitatus deficiebat, cujus defectu barbaris impar esse videbatur. Xenoph. de reb.

Græc. lib. iii.

¹ *Præmia proposuit*] De hac re Xenoph. ibidem.

^m *Ut et ornatissimum et exercitissimum haberet exercitum*] Id est, exercitum omnibus instrumentis bellicis optime instructum, et milites in omni exercitationum genere apprime versatos.

victumque se vidisset consilio, sero suis praesidio profectus est.² Nam cum illo venisset, jam Agesilaus, multis locis expugnatis, magna¹⁵ erat praeda potitus. Iaco autem, cum videret, hostes equitatu superare, nunquam in campo sui fecit potestatem,⁴ et his locis manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent. Pepulit ergo, quotiescunque¹⁶ congressus est, multo majores adversariorum copias; et sic in Asia versatus est, ut omnium opinione victor duceretur.¹⁷

4. Hic cum jam animo¹ meditaretur proficisci in Persas, et ipsum regem adoriri, nuntius ei domo venit ephorum missu,² bellum Athenienses et Boeotios³ indixisse Lacedaemoniis; quare venire ne dubitaret.⁴ In hoc non minus ejus⁵ pietas suspicienda est, quam virtus bellica: qui cum victori⁶ praesesset exercitui, maximamque haberet fiduciam regni Persarum potiundi, tanta modestia dicto audiens fuit jussis absentium magistratuum,⁷ ut si privatus in comitio⁸

² Nusquam in patenti loco suas copias explicuit.

⁷ Tam modeste absentium magistratuum mandatis obtemperavit.

Voss. 2.—16 Quotiescunque Ms. Voss. 1, 2, Ed. Med. Arg. Long.]—17 Diceretur Ed. Ald.

1 Sic Ms. Dan. [Ed. Bos. et seqq.] Sed ab Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Patav. abest *et jam*.—2 Ita glossa Ms. Dan. et Ed. Ultraject. in marg. [Ed. Bos. 2. Staver. Heus. et fere omnes seqq.] Sed ephorum jussu Ms. Dan. Voss. 1. 2. Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. Patav. [Brem.] pro ephorum jussu Ms. Leid. 2.—3 Et Boeotios bellum indix. Ms. Ax. Voss. 2. In Ms. Voss. 1. erat Boeotios. In Ed. Jens. Med. est boeotios.—4 Sic Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Heus. [Taschuck. Stav. 2. Ith. Harl. Schmied. Paufl. Sed non dubitaret Ed. Bos. et reliq. edd. antiq. ac recc.]—5 Ejus aberat a Ms. Boeck. et Ax. [uncis id inclusum habent Ed. Bos. 2. Hens. Stav. Harl. Bipont. quia illarum editores anteced. in hoc interpretantur de Agesilao.] Sed unci absumt ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. [Tasch. Ith. Wetz. Brem. Schmied. Heindr. Paufl. In hoc tum explicandum est in hoc facto, hac in re.] Mox suscipienda Ms. Mendos. Ed. Arg.—6 Victor Ed. Ald.—7 Magistratum Ed. Jens.—8 Tanti

NOTE

² Sero suis praesidio profectus est] Quarto scilicet die postquam in Lydiam ingressus erat, et jam populatus erat Agesilaus. Sic refert Xenoph. lib. III 11.

⁸ In comitio] Id est, in loco ubi comitia habebantur. Quo etiam vocabulo in eodem sensu utitur Cic. in Oratione pro Sextio, et in Verrem. Agesilao autem missam fuisse scyta-

esset Spartæ: cujus exemplum utinam imperatores nostri sequi voluissent! Sed illuc redeamus. Agesilaus opulentissimo regno præposuit bonam existimationem; multoque gloriosius duxit, si institutis patriæ paruisset, quam si bello superasset Asiam. Hac igitur mente Hellespontum copias trajecit, tantaque usus est celeritate,⁸ ut, quod iter Xerxes anno vertente⁹ confecerat,⁸ hic transierit triginta diebus. Cum jam haud ita longe⁹ abesset a Peloponneso, obsistere ei conati sunt Athenienses et Boeotii,¹⁰ ceterique eorum socii,¹ apud Coroneam: quos omnes gravi prælio vicit. Hujus victoriæ vel maxima fuit laus, quod cum plerique ex fuga se in templum Minervæ¹ conjecissent,¹¹ quaerereturque ab eo, quid his fieri vellet;¹² etsi aliquot vulnera acceperat eo prælio, et iratus videbatur omnibus, qui adversus arma tulerant; tamen antetulit iræ¹³ religionem, et eos vetuit violari. Neque vero¹⁴ hoc solum in Græcia fecit, ut templa Deorum sancta haberet; sed etiam apud barbaros summa religione omnia simulacra arasque conservavit. Itaque prædicabat, mirari se, non sacrilegorum numero haberi, qui supplicibus eorum nocuissent; aut non

⁸ *Ut, quam viam anni spatio Xerxes celerius fuerat.*

celer. usus est Ms. Ax. Paulo ante *Asiam super.* Ed. Lamb.—9 *Ita* Ms. Dan. Leid. 1. Boecl. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *ita aut longe* Ms. Voss. 2. Ax. *haud longe* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Lamb. Gebh. Boecl. Keuch.—10 *Boeotii* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg.—11 *Conjecisset* Ms. Ax.—12 *Vellet fieri* Ms. Leid. 2.—13 *Ire* Ed. Jens. Med. Arg.—14 *Ita etiam* Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *quod vero* abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.

NOTÆ

len, qua semper in revocandis suis ducibus utebantur Lacedæmonii, testis est Xenoph. lib. iv. 4. Porro de scytala, vide supra in Pausania.

^P *Cujus exemplum utinam Imperatores nostri* Hæc in Julium Cæsarem dici videntur, qui, invito etiam Senatu, exercitum retinuit, nec Romam armis positis redire voluit.

⁸ *Ut quod iter Xerxes anno vertente*

Cum nimirum bellum Græciæ intulit stipatus decies septies centenis armorum millibus.

¹ *Ceterique eorum socii* Scilicet Eubæenses, Locri, Argivi, Corinthii, et quidam alii, ut Xenoph. refert de reb. Græc. lib. iv.

¹ *Apud Coroneam* Bæotiæ urbem.

¹ *In templum Minervæ* Cognomento Itoniæ, teste Pausania in Laconicis.

gravioribus poenis affici, qui religionem minuerent,¹⁵ quam qui fana spoliarent.

5. Post hoc praelium, collatum est omne bellum¹ circa Corinthum, ideoque Corinthium² est³ appellatum. Hic cum una⁴ pugna decem millia hostium, Agesilao duce, cecidissent,⁵ eoque facto opes adversariorum debilitatae viderentur; tantum⁶ abfuit ab insolentia gloriae, ut commiseratus sit fortunam Graeciae, quod tam multi a se victi vitio adversariorum⁷ concidissent: namque illa multitudine, si sana mens esset, Graeciae supplicium Persas dare potuisset.⁴⁷ Idem cum adversarios intra moenia compulisset, et, ut Corinthum oppugnaret, multi hortarentur; negavit, id suae virtuti convenire: se enim eum esse,⁸ dixit, qui ad officium peccantes redire cogeret, non qui urbes nobilissimas expugnaret Graeciae. 'Nam si,' inquit, 'eos⁹ extinguere voluerimus, qui nobiscum adversus barbaros steterunt,¹⁰ nosmetipsi nos expugnaverimus,¹¹ illis quiescentibus: quo facto, sine negotio, cum voluerint, nos opprimunt.'

6. Interim accidit illa calamitas apud Leuctra¹ Lacedaemoniis: quo ne proficisceretur,² cum a plerisque ad exeun-

¹⁵ Per hanc enim multitudinem, si Graeci saperent, Persas supplicio affici potuisse.

—15 Minuerint Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. minueret....spoliaret Ms. Ax. Phana pro fana Ed. Jens. Med. Arg. Long.

1 Coll. omne b. est Ms. Ax.—2 Corinthum Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. add. not. [Stav. ad ed. 3. malit Corinthiacum. Græcis quidem est usitatum Κορινθιακός sed utramque formam horum gentilium promiscue, etiam in libris Græcis, sæpe occurrere, annotavit Tzschuck. ad ed. 2.]—3 [Est omittitur in Ed. Bos. et Wetz.]—4 Una aberat a Ms. Voss. 1.—5 Reciderunt Ms. Leid. 2.—6 Tamen Ed. Gebh. Statim afuit Ed. Lamb. Gebh. Keuch.—7 Potuisset Ed. Long.—8 Eum dixit Ms. Boeckl. Voss. 2. Ax. Mox peccantibus Ed. Jens. Med. Arg. Par.—9 Eos abest ab Ed. Gebh. Keuch.—10 Ms. Boeckl. [Voss. 2. Ax.] steterint.—11 Expugnavimus Ms. Leid. 2.

1 Leuctram Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. [Sed ἐς Λεύκτρα (Leuctra,) Thucyd. v. 54.]—2 Proficiscerentur Ed. Gebh.—3 Ms.

NOTE

¹⁵ Vitio adversariorum] Id est, pertinacia et culpa ceterorum Græcorum, qui adversus Lacedæmonios sæpe pepigerant.

¹ Interim accidit illa calamitas apud

Leuctra] De illa ingenti pugna, quæ Thebanos inter et Spartanos commissa est apud Leuctra, loquitur hic Nepos; in qua ultimi magna internecione victi sunt, ut supra diximus.

dum praemitteretur, ut si de exitu divineretur,¹ exire vellet.² Idem, cum Epaminondas Spartam oppugnaret, essetque sine muris oppidum,³ talem se imperatorem praebuit, ut eo tempore omnibus apparuerit, nisi ille fuisset, Spartam futuram non fuisse.⁴ In quo quidem discrimine celeritas ejus consilii saluti fuit universis. Nam cum quidam adolescentuli, hostium adventu perterriti,⁵ ad Thebanos transfugere vellent, et locum⁶ extra urbem editum cepissent; Agesilaus, qui perniciosissimum fore videret, si animadversum esset, quenquam ad hostes transfugere conari, cum suis eo venit,⁷ atque, ut si bono animo fecissent, laudavit consilium eorum, quod eum locum occupassent, et se id quoque fieri debere animadvertisse. Sic adolescentulos, simulata laudatione, recuperavit,⁸ et adjunctis de suis comitibus locum tutum reliquit. Namque illi, aucto numero eorum, qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi, eoque libentius, quod latere arbitrabantur, quae cogitarent.⁹

¹ *Quem in locum ne pergerent, quasi eventum praesentiret, pluribus ad proficiendum illum urgentibus, proficisci recusavit.*

² *Si non ille virisset, Lacedaemonem perituram fuisse.*

Boeckl. ut si de exitu divini. ed. Ultraj. ut si de exitu dimicaret. Sed editam lectionem tuerentur verba Diodori lib. xv. 54. 55. *ὁρῶν δὲ δὴ τῶν ἀπορροεσμένων ἔδοξεν οὐκ ἀνθρωπίνην ἀπόφασιν, ἀλλὰ θεῶν τῶν χρηστέων εἰρηκέναι.* —4 *Perterriti* Ed. Jens. Med. —6 *Et cum locum* Ms. Voss. 2. Ax. Mox cepissent Ed. Jens. Med. Arg. —6 *Convenit pro eo venit* Ed. Jens. Med. Par. Ald. —7 *Se quoque id* Ed. Patav. certe numerosius. [Et Breimi unice probat, quoniam quoque a se dependeat. Schmied. interpungit et se, id quoque....debere, animadu. Tzschuck. ad ed. 2. post quoque distinguendum putat, ita ut id utramque partem respiciat. Riclef. quoque glossema esse censet.] Tum debere abest ab ed. Mag. —8 *Cogitaverant* Ms. Voss. 1. Ax. cogitarent Ms. Voss. 2.

NOTÆ

¹ *Essetque sine muris oppidum*] Omnes olim Græciæ urbes sine muris fuisse testatur Thucydides in Proemio: at vero inter ceteras Spartam sine mœnibus fuisse ex eo constat, quod ex præcepto Lycurgi, viri fortitudinis sua pro mœnibus essent: unde Ovid. Metamorph. x. ait: 'Cum Deus Eurotam, immunitamque frequentat Sparten.' Hanc tamen muris fuisse circumdatam docet Livius,

lib. iv. 5. et 8. Decad. iv. Quia tandem Spartani armis diffusi, urbem suam murorum præsidio clauserunt. Just. lib. xiv. 15.

⁸ *Simulata laudatione, recuperavit*] Hoc loquendi modo jam supra usus est Nepos in Pelopida; scilicet, 'hunc Epaminondas recuperavit bello;' quanquam verbum illud rarius de persona dicitur.

7. Sine dubio¹ post Leuctricam pugnam Lacedæmonii se nunquam refecerunt,² neque pristinum imperium recuperaverunt: cum interim Agésilæus non destitit, quibuscumque rebus posset, patriam juvare. Nam cum præcipue Lacedæmonii indigerent pecunia; ille omnibus, qui a rege defecerant, præsidio fuit.³ A quibus magna donatus pecunia, patriam sublevavit. Atque in hoc illud inprimis fuit admirabile;⁴ cum maximæ munera ei ab regibus, et dynastis, civitatibusque conferrentur, nihil unquam [in] domum suam contulit, nihil de victu, nihil de vestitu Laconum mutavit.⁵ Domo eadem fuit contentus, qua Earysthenes,⁶

¹ Spartani se nunquam restituerunt.

1 Si non dubio Ms. Ax. et Leuctricam Ms. Voss. 2.—3 Fuit ab erat a Ms. Ax.—4 Admirabile Ms. Voss. 2. Dein conferrentur Ms. Voss. 1.—4 Quod nihil unquam domum Ms. Boeckl. Voss. 2. [et comprobavit Scheffer. quia more Græcorum duplex negatio validius neget:] quod nihil unquam d. Ms. Ax. [Ed. Wetz. et placuit Heusing.] nihil unquam dom. Ms. Leid. 1. Voss. 1. [Ed. Schmied.] nihil u. in dom. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. [Paus. qui exemplis veterum, etiam Cornelii VII. 3. VI. 3. allatis docet, voc. domus, si per adjectivum, h. l. suam, aut per substantivum in Genitivo curatius designetur, præponi solere præpositionem. Atque Stav. ad ed. 3. laudat locum Cornelii in Attico cap. 23. 'ut...ex domo in domum videretur migrare:' et Cicer. lib. 1. Acad. Question. 'remigrare in domum veterem e nova.' Marles. conjectit et uberius exposuit: 'admirabile, quod, cum...conferrentur, nihil,' &c. Henning. vero et Tzschuck. atque Fischer. in suo exempl. post admirabile punctum posuerunt, et Cum majore litera initiali scripserunt, (atque, si rē quod omiseris, hæc interpunctio concisæ et minutæ Nepotis orationi erit aptior,) rē in autem cum aliis VV. DD. incluserunt uncis.]—5 Erysthenes Ms. Leid. 2. Heristhenes

NOTÆ

¹ Se nunquam refecerunt] Id translatus est ab iis, qui a deliquo aut gravi morbo vires reparant. Sic Salust. 'Quo et ceterorum animos reficeret.' Et infra in Hamilcare idem Nepos: 'Si paululum modo res essent refectæ.'

² Ille omnibus, qui a rege defecerant, præsidio fuit] Tacho inprimis qui Ægypti, et Mausolo qui Carie rex erat; a quibus etiam maxima dona accepit. Xenoph. in Agesilao.

³ Nihil de victu, nihil de vestitu Laconum mutavit] Hoc veluti summum moderationis exemplum proponitur;

arguiturque Principum ac populorum vanitas, qui post victorias secundasque res, solent sibi cultum opulentiorum circumdare, ac victu lautiorē uti. Simile quidpiam refert auctor noster infra in Attico. Et Justinus lib. XLIV. 2. 'Viriathi,' inquit, 'ea virtus continentiaque fuit, ut cum Consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis, non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit: quo primum bellare cepit, perseveravit, ut quisvis gregarius miles ipso Imperatore opulentior videretur.'

progenitor^b majorum suorum, fuerat usus : quam qui intrarat,^c nullam signum libidinis, nullum luxuriæ videre poterat : contra,^d plurima patientiæ atque abstinentiæ.^e Sic enim erat instructa,^f ut nulla in re differret a cujusvis^g in opibus atque privati.

8. Atque hic tantus vir, ut naturam faultricem habuerat in tribuendis animi virtutibus, sic maleficam nactus est^d in corpore fingendo. Nam et statura fuit humili, et corpore exiguo,^e et claudus altero pede. Quæ res etiam nonnullam afferebat deformitatem : atque ignoti faciem ejus cum intuerentur, contemnebant ;^h qui autem virtutesⁱ noverant, non poterant admirari satis. Quod ei usu venit, cum annorum octoginta^k subsidio Tacho^l in Ægyptum ivisset,^m et in

Ms. Voss. 1. *Eristhenes* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.—6 *Intravit* Ms. Ax.—7 *Contra ea plur.* Ms. Leid. 2. Ax. Sav. Gif. Put. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Heus. [Schmied. Ith. Heiur.] Sed Tzschuck. offendit in *ea* sonus similis.]—8 *Sic enim structa* Ms. Ax. Boecl. Voss. 2. *Sic en. instructa* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—9 *Cujusvis* Ms. Boecl. Ax. [Ed. Bos. Stav. Harl. Paufl.] Sed *a cujusvis* Ed. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heusing. Patav. [Ith. Tzschuck. 1. 2. Wetz. Schmied. Brem. Heiur.] *ut in re nulla differret a cujusvis in.* Ms. Leid. 2. *ut in re nulla differret cujusvis in.* Ms. Voss. 1. *ut nulla in re differret cujusvis in.* Ms. Voss. 2. Ed. Long. et *cujusvis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.

1 *In corpore exiguo* Ms. Dan. Mendos. Boecl. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. *in corpore exiguo* Ed. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Mag. [in qua omissa quoque sunt verba *fingendo*. Nam ....corpore, uti in Long. et in antiquioribus codd. opinor, atque edit. memoratis : namque haud omnino curate annotarunt interpretes var. lect. de lect. Ms. Leid. et Ed. Ultraject.] In Ms. Leid. 2. et Voss. 1. pro *nactus est erat habuit*.—2 *Contemnebant* Ms. Leid. 1.—3 *Sic* Ms. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Ultraject. [Bos. 2. et fere omnes seqq.] Sed *virtutem* Ed. Jens. Med. Arg. Paris. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Wetz.]—4 *Octuaginta* Ms. Leid. 2.—5 *Sic* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Stav. 2. 3. Heus. [Tzschuck.

NOTÆ

^b *Qua Eurysthenes, progenitor* Qui fuit Aristodemi filius, et Proclis frater ; de quo paulo supra in eodem Agesilao.

^c *Contra, plurima patientiæ atque abstinentiæ* Vide Plutarch. in Agesilao, qui de ejus frugalitate in victu cultuque corporis plurima verba facit.

^d *Sic maleficam nactus est* Nam et statura fuit humili, et exiguo corpore, ita ut vere erga eum natura difficilis

dici possit. Quemadmodum Ovid. epistola Sapphus : ‘ Si mihi difficilis formam natura negavit, Ingenio formæ damna rependo meæ.’

^e *Atque ignoti faciem ejus cum intuerentur, contemnebant* Siquidem vulgus eos tantum magnarum rerum capaces existimat, quos eximia specie instructos videt : digna enim est imperii forma.

^f *Subsidio Tacho in Ægyptum ivisset* Nectanebo, non Tacho, suppetias tu-

acta cum suis accubuisset,^m sine ullo tecto; stratumque haberet tale, ut terra tecta esset stramentis, neque huc amplius quam pellis esset injecta:ⁿ eodemque comites omnes accubuissent, vestitu humili, atque obsoleto, ut eorum ornatus non modo in his regem neminem significaret; sed hominis non beatissimi⁶ suspicionem præberet.ⁿ Hujus de adventu fama cum ad regiones esset perlata,^h celeriter munera⁷ eo cujusque generis sunt allata. His,⁸ quærentibus Agesilaum, vix fides facta est, unum esse ex his, qui tum⁹ accubabant. Qui cum regis verbis, quæ attulerant, dedissent, ille præter vitulina, et hujusmodi genera obsonii,¹⁰ quæ præsens tempus desiderabat, nihil accepit; unguenta, coronas,¹¹ secundamque mensam servis dispertiit;^o cetera¹² referri jussit. Quo facto eum barbari magis etiam¹³ con-

^m Et in littore cum suis sedisset.

ⁿ Sed hominem non valde fortunatum se exhiberet.

^o Et secunda fercula famulis distribuit.

1. 2. Harl. Bipont. Ith. Wetz. Schmied. pro vulgato *Thaco*, quod etiam retinuit Brem.] *Taco* Ms. Leid. 2. v. Kühn. et Perizon. ad Æl. V. H. v. 1. *Mox isset* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. Ith. Heinr. Schmied.] Tum *astha* pro *acta* Ms. Leid. 2.—6 *homines non beatissimi* Ms. Voss. 1. sed supra scriptum erat *homini*. Sed *homines non beatissimos* Ms. Boecl. Voss. 2. [quod probat Scheffer. et *esse* subintelligit, sed Hensingero recte dissentiente:] Mendos. Ax. Ed. Ultraject. —7 *Munera* aberat a Ms. Ax.—8 *Iis quær.* Ed. Lamb.—9 *Qui cum* Ms. Voss. 1. *Mox attulerant* Ms. Voss. 1.—10 *Obsonii* Ed. Lamb. [Heus. Tzschuck. Brem. Wetz. Schmied.] *Mox desideratas* Ed. Jens.—11 *Cerenos* Ms. Voss. 2. sed in marg. *coronas*.—12 *Ceteraque* Ed. Par. Ald. Lamb.—13 *Etiam magis* Ms. Voss. 2. Ax. A Ms. Leid. 2. aberat *et etiam*. Statim *contempserunt* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. In his quoque mox legitur *sump-*

NOTÆ

lisse ait Polyænus lib. II. in Agesilao. Sed Athenæus lib. XIV. et Plutarchus in Agesilao cum Nepote conveniunt.

^r *Neque huc amplius quam pellis esset injecta*] De Tuberone Stoico simile aliquid narrat Cic. pro Muræna.

^h *Cum ad regiones esset perlata*] Id est, cum ad regis Ægypti ministros pervenisset.

ⁱ *Coronas*] Ægyptios Agesilao in Ægyptum proficiscenti inter alia munera Papyrum coronariam misisse re-

fert Athenæus lib. XV. 6. Hocque idem esse conjicio, quod per *Coronas* intelligit Nepos; nam *Coronas* ejusmodi fiebant ex gramine quodam quod *Βύβλον* Græci vocant, unde Charta seu Papyrus conficiebatur. Præterea Plin. ait lib. XIII. 11. Papyri florem ad Deos coronandos usui fuisse. Adde quod Coronarum frequens usus fuit in conviviis apud veteres, quas primo ex rosis, deinde ex Nardi folio contexebant, et unguentis

temserunt, quod eum ignorantia bonarum rerum illa potissimum sumsisse arbitrabantur. Hic cum ex Ægypte reverteretur, donatus a rege Nectanabe¹⁴ ducentis viginti talentis, quæ ille muneri populo suo daret; venissetque in portum, qui Menelai vocatur,^k jacens inter Cyrenas^l et Ægyptum; in morbum implicitus¹⁵ decessit. Ibi eum amici, quo Spartam¹⁶ facilius perferre possent, quod mel non habebant, cera circumfuderunt;^m atque ita domum retulerunt.¹⁷

sisse.—14 *Onabide* Ms. Boecl. Voss. 2. *Nabide* Ms. Voss. 1. *Natonabile* Ms. Leid. 2. *Notenabide* Ms. An. *Nathabile* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. *Nectanebe* Ed. Patav. [Wetz.] *Nectanabide* Ed. Hens. [Tzschuck. 2. Ith. Schmied. Pauff.]—15 *Implicatus* Ed. Lamb.—16 *Spartham* Ms. Voss. 1. ubique.—17 *Rettul.* Ed. Jens. Med. Arg.

NOTE

pretiosissimis aspergebant. Qua de re vide Carol. Passchalius in opere Coronario.

¹ *Donatus a rege Nectanabe*] Polyzænus, *Nectanebo*, loco paulo supra laudato. Nam *Nectanebus*, *Nectanabis*, et *Nectanebis* inveniuntur.

^k *Venissetque in portum, qui Menelai vocatur*] De quo portu vide Strab. lib. 1.

^l *Jacens inter Cyrenas*] Quod de Libyæ Cyrenaica intelligendum est. Cyrenæ autem insigne Libyæ oppidum: vulgo, *Cerēna*.

^m *Quod mel non habebant, cera cir-*

cumfuderunt] Contra Diodorus scribit Agesilai corpus in melle Spartam deportatum esse; nam antiquitus cadavera quæ servari vellent, melle condiebant. Persarum tamen mos fuit non melle, sed cera circumlinsire, teste Herodoto lib. 1. et Cic. in Tuscul.

ⁿ *Atque ita domum retulerunt*] Leges præcipiebant apud Lacedæmonios, ut suorum regum corpora defuncta domum reducerent: de ceteris vero ducibus non sic jubebatur. Turneb. lib. xxvi. 33.

XVIII.

EUMENES.

ARGUMENTUM.

Cap. 1. Ejus officia apud reges Macedonum. 2. Cappadociam sortitur provinciam. Carnus Perdicæ est et fidus. 3. A Perdicæa oppositus Euprems adversariis, devio itinere milites suos fallit, ut, contra quos dacerentur, resciscere non possent. 4. Vincit Craterum et Neoptolemum. 5. Absens capitis damnatur. Obsessus in castello Nora callide se suosque liberat. 6. Olympiadi liberisque Alexandri bene consulit. 7. Bellum parat adversus Antigonom nomine Alexandri. 8. Antigoni victor, cogitur a militibus, copias hyematum dividere. Antigonus in hybernaculis hostem vult aggredi. 9. Consilio callido Antigoni refrænât impetum. 10. Victor, Antigono victo, a suis traditur. 11. Impatiens supplicium expostulat. 12. Fame fatigatus, jugulatur a custodibus. 13. Extincto Eumene, præfecti usurpant nomen regis.

EUMENES, Cardianus.^a Hujus si virtuti par data esset fortuna, non ille quidem major,^a sed multo illustrior, atque etiam honoratior; quod magnos homines³ virtute metimur, non fortuna.^{4b} Nam cum ætas ejus incidisset⁵ in ea tem-

---

1 *Eumenis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—2 Sic etiam Ms. Mendos. Ed. Long. Mag. Sav. [Bos. et seqq.] Sed *major fuisset* Ed. Lamb. Steph. Tale additamentum desiderari hic, videbatur mihi.—3 *homines evasisset, virt.* Ed. Long.—4 Ita Ms. Mendos. Boecl. [Ed. Bos. Stav. Heus. et seqq. Recte: Nepos enim suam hic interponit sententiam. *Metiri* autem, ut Græc. *μετρίω*,

NOTE

^a *Eumenes, Cardianus*] Quidam *Sardianus*, sed male; nam ex Cardia urbe Thraciæ oriundus erat Eumenes, in

fecisse Philippum scribit Alexander Myndius.

cujus gratiam immunem a tributis

^b *Quod magnos homines virtute metimur, non fortuna*] Proprie enim homi-

pora, quibus Macedones florerent;^c multum ei detraxit inter hos^d viventi, quod aliepæ erat civitatis:^e neque aliud huic defuit, quam generosa stirps. Etsi^f ille domestico summo genere erat,^g tamen Macedones eum sibi aliquando anteponi indigne ferebant; neque^h tamen non patiebantur. Vincebat enim omnesⁱ cura, vigilantia, patientia, calliditate, et celeritate ingenii. Hic peradolescentulus ad amicitiam accessit Philippi,^f Amyntæ^{io} filii, brevique tempore in in-

^a Quia alienigena erat, ipsum inter illos degentem valde depressit.

^b Hic quanquam ex summa familia ortus erat.

h. l. idem est ac æstimare.] Sed virtute metiuntur, non fortuna Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Par. Ald. virtute metiunt, non f. Ed. Med. Arg. nempe scriptum erat metiunt. id neglexerunt operæ: virt. metiuntur, non fortuna, prudentes Ed. Long. Mag. Lamb. Steph.—5 cecidisset Ms. Voss. 1. 2. [Ed. Bos. Stav. 1. 2. Brem. qui id accuratius dictum putat, quod notionem casus et eventus fortuiti includat: neque tamen desunt exempla ejusdem significationis roû incidere. Nam] incidisset Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Heus. Patav. [Stav. 3. Harl. et rell. fere omnes. Quare reduxi incidisset. Cicer. Orat. cap. 12. s. sect. 39. quorum ætas cum in eorum tempera, quos nominavi, incidisset.] Mox florent Ed. Gebh.—6 Inter eos Ms. Voss. 1. Mendos. Ed. Mag. Gebh. Keuch. Patav. Sed absunt ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. [inter hos Ed. Bos. et seqq.]—7 Tametsi enim ille Ed. Lamb. Stav. ita interpunxit stirps: etsi ille....erat. Tamen Maced. [Tzschuck. tamen ad min. ed. periodus hiulca videtur; eum quoque offendit iteratum tamen post neque.]—8 Næque Ed. Jens. Med.—9 Omais Ed. Jens. Med. Arg. Par.—10 Amynthæ Ms. Voss.

NOTÆ

nes magni majoresve sola virtute dicuntur; at fortuna illustriores atque honoratiores: hinc Q. Curtius lib. ix. 54. 'Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque constituit, hoc quoque militiæ probrum vertit in gloriam.'

^c Quibus Macedones florerent] Vixit namque tempore Philippi Macedonum regis, et Alexandri Magni, qui res maximas gesserunt.

^d Quod alienæ erat civitatis] Alienigena enim non tanta tribuitur fides et favor, quantus civibus et propinquis. Unde apud Curtium lib. viii. 8. de Callisthene loquentem sic scribitur: 'Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem juris est.'

^e Neque aliud huic defuit, quam generosa stirps. Etsi ille domestico summo genere erat] Hæc duo sibi parum coherere videntur. Quomodo enim defuit illi stirps generosa, si ille domestico summo genere erat? Itaque hæc paulo clarius explicanda sunt: et hic sensus mihi esse videtur; nimirum, Eumenem reipsa ex parentibus summa sortis et nobilitatis ortum esse, sed parum magnanimis et bellifacioribus celebrandis.

^f Hic peradolescentulus ad amicitiam accessit Philippi] Vix ille siquidem 23. ætatis annum attigerat, cum in Philippi Macedonis amicitiam et familiaritatem venit. Cum enim ipsum Philippus inter reliquos juvenes decertantem luctantemque conspexis-

tinam pervenit familiaritatem. Fulgebat enim jam in adolescentulo indoles virtutis.^c Itaque eum habuit ad manum scribæ loco:^b quod multo apud Graios honorificentius est,¹¹ quam apud Romanos. Nam apud nos, revera sicut sunt, mercenarii scribæ existimantur:^d at apud illos contrario¹² nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, et fide, et industria cognita; quod necesse est omnium consiliorum eum esse¹³ participem. Hunc locum tenuit amicitia apud Philippum annos septem. Illo interfecto, eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim.¹⁴ Novissimo tempore præfuit etiam alteræ¹⁵ equitum alæ, quæ hetærice¹⁶ appellabatur.^e Utrique autem in consilio¹⁷ semper affuit,^f et omnium rerum habitus est particeps.¹⁸

^c Quæ socialis dicebatur.

*****

1.—11 *Honorif. quam* Ms. Ax. in quo max erat namque ap. nos. [Dein mercenarii Ed. Ald.]—12 Sic Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Sed e contrario Ms. Leid. [Ed. Lamb. v. Heus. et Stav. ad ed. 3.]—13 *esse cum* Ms. Ax.—14 *Tredecim* Ms. Voss. 1. 2.—15 Sic Ms. Gif. Mendos. Boecl. Voss. 2. Leid. 2. [Thott. Ed. Bos. 2. Stav. Heus. Harl. Ith. Heinr. Bipont. Tzschuck.] Sed alteri Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Wetz. Brem. Schmied.]—16 *Etherice* Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ax. Ed. Jena. Med. Arg. Par. *hetærice* Ed. Bos. 1. *Erærice* Ed. Long. *etærice* Ed. Ald.—17 *Consilio* Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. et in *consilio* Ed. Lamb.—18 *Participes* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2.

NOTE

set, sibi assumpsit ejus fortitudine et solertia delectatus, ut refert Plutarchus. Deinde Philippo mortuo eum simili benevolentia sibi devinxit Alexander Magnus.

^c Fulgebat enim jam in adolescentulo indoles virtutis]. Quemadmodum ex fructuum præludio futuram arboris bonitatem cognoscimus; ita ex puerili indole virtutem plenioris ætatis præsumimus: unde Paterculus lib. II. 24. 'Ut per id quod agebat quantus evasurus esset, eluceret.' Et Claud. lib. de Laudib. Stilichon. 'mens ardua semper A puero, tenebrisque etiam fulgebat in annis.'

^b Scribæ loco] Scribæ ejusmodi tales Delph. et Var. Clas.

erant tunc temporis, quales fere hodie sunt Cancellarii; unde fit ut Plutarchus eum non scribam simpliciter, sed Principem seu Præfectum scribarum vocet.

^d Mercenarii scribæ existimantur]. II sunt, quos, abusive hodie secretarios Magistratum appellamus, quique revera serviles sunt ministri, et servili ter suis dominis addicti.

^e Eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim] Cujus et filius tutor etiam postea datus est, ut videbatur infra.

^f Quæ hetærice appellabatur] A voce Græca *ἡταιρική*, quæ socialis est; atque ita vocabatur alæ equitum hone-

Nep.

R

2. Alexandro Babylone¹ mortuo, cum regna singulis familiaribus dispartirentur,² et summa rerum tradita esset tuenda eidem, cui Alexander moriens annulum³ suum dederat,⁴ Perdiccæ; ex quo omnes conjecerant,⁵ eum regnum ei commendasse,⁶ quoad liberi ejus in suam tutelam pervenissent: (aberant⁷ enim Craterus et Antipater,⁸ qui antecedere hunc videbantur: mortuus erat Hephæstio,⁹ quem¹⁰ Alexander, quod facile intelligi posset, plurimum¹¹

1 *Babilone* Ed. Arg.—2 *Dispartirentur* Ms. Leid. *dispartirentur* Ms. Ax. Ed. Steph. Gebh. Keuch. [Wetz.] *dispartirentur* Ed. Jens. Med. Par. [*dispartirentur* Ed. Lamb. Long. Bos. Heusing. et plurr. rell. Sic *resacrare, de tractare, &c.* V. supra ad vii. 6.]—3 *Annulum* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Par. Long. Mox idem cod. eademque edd. *Perdicca*.—4 *Conjecerunt* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—5 *Commisisse vel commendasse* Ms. Leid. 1. Mendos. Voss. 1. Ed. Sav. In Ms. Ax. erat *regnum ei quoad commisisse liberi ejus*. Statim quod ad Ms. Voss. 2.—6 *Aberat* Ed. Ox. Lond. Mox *Crateros* Ms. Leid. 2. *Cratheros* Ms. Voss. 1. *Cratheres* Ms. Ax. *Cratherus* Ed. Jens. Arg. *Gratherus* Ed. Med.—7 *Ephestio* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Arg. *ephestio* Ed. Jens. Med.—8 Sic et Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed *vivum* Ed. Par. Ald. Lamb. *numerum* Ed. Jens. Med.—9 *Plurimum* Ms. Mendos. Ed. Ultraj.—

NOTE

ris causa apud Macedones, ab amicitia et sodalitate regia. Sic Arrian. de reb. Alex. Mag. lib. vi. 16.

¹ *Utrique autem in consilio semper affuit*] Quoniam et in rebus politicis et bellicis plurimum valuit.

² *Cum regna singulis familiaribus dispartirentur*] Hoc notum est ex omnibus historicis, præsertimque ex Q. Curtio, Justino, Orosio, Arriano, multisque aliis, cum sacris, tum profanis.

³ *Cui Alexander moriens annulum suum dederat*] Scilicet, Perdiccæ, ut dicitur paulo infra. Vide Just. lib. xii. 15. Q. Curt. lib. x. 5. Deinde locus ille posset aliquatenus effici clarius, si immutato paulisper ordine sic legeretur: *Et summa rerum tradita esset tuenda eidem Perdiccæ, cui Alexander moriens annulum suum dederat.*

⁶ *Eum regnum ei commendasse*] Alexandrum Magni regnum Macedonum Perdiccæ commendasse ex eo liquet,

quod antiquitus per transmissionem sigilli videbatur fieri transmissio hereditatis; quod Casaub. ad Suetonium notat, putatque id causæ fuisse, cur Tiberio morienti Caius annulum ademerit. Quod quidem secundum juris privati analogiam factum fuisse apparet: nam ut videtur tutius patrimonii jus tradi, traditis clavibus ædium; ita et possessio regni tradi quoque videbatur, tradito Principum sigillo.

⁷ *Aberant enim Craterus et Antipater*] Craterus qui, ut ait Curtius, erat Regi carus in paucis. Antipater vero Iohi filius, qui inter præcipuos Alexandri duces et successores annumeratur.

⁹ *Mortuus erat Hephæstio*] Qui carissimus Alexandro fuit; et ob ejus mortem, quia morbo evenit ad Ecbatana, incredibili affectus dolore multa regi indecora fecisse dicitur. Elianus, Var. Hist. lib. xii. 7. refert Alexandrum Achillis monumentum

fecerat:) hoc tempore data est Eumeni Cappadocia,¹ sive² potius dicta;³ nam tum in hostium erat potestate.⁴ Hunc sibi Perdiccas adjunxerat magno studio, quod in homine fidem et industriam magnam videbat: non dubitans, si⁵ eum pellexisset,⁶ magno usui fore sibi in his rebus, quas apparabat. Cogitabat enim, quod fere omnes in magnis imperiis concupiscant, omnium partes⁷ corripere atque complecti.⁸ Neque vero hoc ille solus fecit;⁹ sed ceteri quoque¹⁰ omnes, qui Alexandri fuerant amici. Primus Leonnatus¹¹ Macedoniam præoccupare destinaverat.¹² Is multis magnis¹³ pollicitationibus persuadere Eumeni studuit, ut Perdiccam desereret, ac secum faceret societatem. Cum perducere eum¹⁴ non posset, interficere conatus est: et fecisset, nisi ille clam noctu¹⁵ ex præsidiis ejus effugisset.

3. Interim conflata sunt illa bella,¹⁶ quæ ad internecionem¹⁷

¹ Seu potius assignata.

² Si hunc sibi sociasset.

10 Sine Ms. Voss. 1. Mox hostium potestate Ms. Voss. 2. Statim nunc Ms. Voss. 2.—11 Ni cum Ms. Voss. 1.—12 Omnium partis Ed. Jena. Med. Arg. Par. Long.—13 amplecti Ed. Mag. Gebh. Sed complecti etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ar.—14 Sic Ms. Voss. 1. Ed. Stav. 2. 2. Heus. [Harl. et vell. reccl.] Param. abest Ms. Boecler. Voss. 2. Ar. nec vero hoc ille sol. fecit. Sed neque vero hoc solus fecit Ed. Ald. Steph. Gebh. Kench. Bos. neque vero hoc tempore solus fecit Ms. Leid. 2. Ed. Jena. Med. Arg. Par. Long.—15 Quæque Ms. Voss. 2. Mox fuerunt Ms. Leid. 2.—16 Leonnatus Ms. Voss. 2. Leonatus Ed. Jena. Med. Arg. Par.—17 Prædestinavit Ms. Boecl. Voss. 1. 2. prædestinaverat Ms. Leid. 2. Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long.—18 Magnusque Ms. Voss. 1. Leid. 2. [Ed. Long. Lamb. Wets.].—19 Eum perducere Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jena. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Long.—20 Noctu aberat a Ms. Leid. 2. Ed. Jena. Mediol. Par. Ald. Lamb.

1 Ita etiam Ms. Voss. 1. Leid. 2. [Ed. Bos. et sqq.] Sed interceptionem Ms. Boecl. Voss. 2. internecionem Ed. Jena. Med. internitionem Ed. Long.

NOTE

coronasse, Hephæstionem Patrocli; ut ostenderet ita se carem Alexandro, ut Patroclus Achilli olim fuit.

¹ Data est Eumeni Cappadocia] Cappadociam cum Paphlagonia ei datam falsæ scribit Just. lib. xiii. quæ sunt regiones ad mare Ponticum vergentes et finitimæ.

² Nam tunc in hostium erat potestate] Hanc enim Ariarathes Rex tunc te-

nebat, nec Imperio Macedonico tunc suberat.

³ Primus Leonnatus] Hic Enni filius Pellæ natus, cui obtigerat Phrygia, quæ Hellespontum attingit; fueratque ex Alexandri corporis custodibus.

⁴ Conflata sunt illa bella, &c.] De his bellis, quæ sane atrocissima fuerunt, et Imperium Macedonicum in mille

post Alexandri mortem gesta sunt, omnesque concurrerunt ad Perdiccam opprimendum :^v quem etsi infirmum videbat, quod unus omnibus resistere cogeatur; tamen amicum non deseruit, neque salutis, quam fidei, fuit cupidior. Præfecerat eum Perdiccas ei parti Asiæ, quæ inter Taurum montem jacet atque Hellespontum,^v etⁱ illum unum opposuerat Europæis adversariis.² Ipse Ægyptum oppugnatum adversus Ptolemæum⁴ erat profectus. Eumenes cum neque magnas copias neque firmas haberet, quod⁵ inexercitatæ, et non multo ante erant contractæ, adventare autem dicerentur, Hellespontumque transisse⁶ Antipater⁷ et Craterus magno cum exercitu Macedonum, viri cum claritate tum usu belli præstantes; (Macedones verò milites ea tunc⁸ erant fama, qua nunc Romani feruntur; etenim semper habiti sunt fortissimi, qui summam⁹ imperii potirentur :⁹) Eumenes¹⁰ intelligebat, si copiæ suæ cognoscent,¹¹ adversus

*****

interitionem Ed. Arg.—2 *Concurrunt* Ed. Par. Ald. Mox *Perdiccam* Ms. Voss. 1. Ed. Long.—3 *Ellespontum ut ill.* Ms. Voss. 2. Mox *unum apposuerat* Ms. Voss. 2. Statim *Europæis ad.* Ms. Leid. 2.—4 *Ptolom.* Ed. Bos. 1.—5 *Et inexerc.* Ms. Boecl. Ax.—6 *Transcurrisse* Ed. Ald. Lamb. *transisse* Ed. Steph. Gebh. Keuch. [et sic meum exempl. Long. non, *transcurr.* ut Bosius in nota scripserat.]—7 *Antypater* Ed. Jens. Med. tum *Crateros* Ms. Voss. 1. *Crateros* Ms. Voss. 2. *Craterus* Ed. Med. sic quoque in cap. seq. init.—8 *Tum* Ms. Ax.—9 Sic codd. a Bosio citati, ac Put. Voss. 1. Leid. 2. [Ed. Long. Lamb. Bos. et seqq.] Sed *summa imp.* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Ed. Mag. Steph.—10 *Eumenes igitur* Ed. Lamb. Statim *intelligebat* Ms. Voss. 1.—11 Sic Ms. Boecl. Mendos. [Ed. Bos. Heus. Stav. 1. 2. et seqq. recentt.] Sed *cognoscerent* Ms. Ax. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Long. Mag. Lamb. Steph.

NOTÆ

partes sciderunt, lege Curt. lib. x. Just. et alios.

^v *Omnesque concurrerunt ad Perdiccam opprimendum*] Invidiæ, scilicet, commoti, quod ab Alexandro sigillum accipiens, jus quoque et dominium in eos accepisse videretur. Craterus autem et Antipater primi fuerunt, qui in eum arma movere, quos postea secutus est Antigonus.

^v *Ei parti Asiæ, quæ inter Taurum montem jacet atque Hellespontum*] Capadociam, et Bithyniam fuisse existi-

mo, quæ revera Hellespontum et montem Taurum interjacent.

² *Europæis adversariis*] Cratero scilicet et Antipatro, de quibus mox, multisque aliis.

⁴ *Adversus Ptolemæum*] Lagi filium, qui ex gregario milite inter duces et successores Alexandri habitus est, atque illo mortuo Ægyptum occupavit; a quo postea omnes Ægypti Reges Ptolemæi dicti sunt.

⁹ *Qui summam imperii potirentur*] Pro, summa Imperii: nam id secun-

quos ducerentur,^a non modo non ituras, sed simul cum nuntio dilapsuras. Itaque hoc ejus fuit prudentissimum consilium,¹² ut deviis¹³ itineribus milites duceret, in quibus vera¹⁴ andire non possent, et his persuaderet,¹⁵ se contra quosdam barbaros proficisci. Itaque tenuit hoc propositum, et prius in aciem exercitum eduxit, praeliumque commisit,¹⁶ quam milites sui scirent, cum quibus arma conferrent. Effecit etiam illud locorum præoccupatione,^b ut¹⁷ equitatu potius dimicaret, quo plus valebat, quam peditatu, quo erat deterior.

4. Quorum acerrimo concursu cum magnam partem diei esset pugnatum,^c cadit Craterus dux, et Neoptolemus,^d qui secundum locum imperii tenebat.^e Cum hoc concurrit ipse^f Eumenes. Qui cum inter se complexi⁴ in terram ex equis decidissent, ut facile intelligi posset inimica mente contendisse, animoque magis etiam pugnasse, quam corpore; non prius distracti sunt, quam alterum anima reliquerit.^g Ab

f Non ante avulsi sunt, quam alter vitam amiserit.

Gebh. Kench. Stav. 2. Patav.—12 Consilium aberat a Ms. Boecl. Ax. [sed ob id consilium sequitur ut: illo autem omisso, scribendum erat quod, Heusing. bene annotante et docente.] In Ms. Ax. etiam erat *præstantissimum* pro *prudentissimum*.—13 Denis Ed. Jens. Med.—14 Vestra Ed. Jens. Med.—15 Perfunderat Ms. Leid. 2.—16 Plurimumque commisit Ms. Voss. 2. praeliumque emisit Ed. Lamb.—17 Et equit. Ms. Voss. 2. Ax.

¹ Oppugnatum Ms. Ax. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. De varia lect. τοῦ Craterus v. ad cap. 3.—2 Neoptolemus Ms. Voss. 1. Neptolemus Ms. Voss. 2.—3 Ipse aberat a Ms. Boecl. Ax.—

NOTE

dum veterem loquendi modum in accusativo casu ponitur.

^a *Adversus quos ducerentur*] Sedulo milites suos celare studuit se adversus Craterum proficisci, quia intelligebat, id si rescirent, confestim elapsuros, ut infra dicitur.

^b *Effecit etiam illud locorum præoccupatione*] Id est, ut posset prius loca ad pugnandum sibi idonea occupare.

^c *Et Neoptolemus, qui secundum locum imperii tenebat*] Neoptolemus ille

sinistro cornu præerat, teste Diodoro lib. xxviii.

^d *Qui cum inter se complexi in terram decidissent*] Vide Plutarchum in Eumene, a quo lepide hæc monomachia describitur.

^e *Quam alterum anima reliquerit*] Scilicet, Neoptolemus, qui, teste Plutarcho, et Diodoro, poplite sancius valide diuque Eumeni integro restitit; sed denique, accepto in collo vulnere, succubuit.

hoc aliquot plagis Eumenes vulneratur, neque eo magis ex praelio excessit, sed acrius hostes instituit.⁶ Hic equitibus profligatis, interfecto duce Cratero, multis praeterea, et maxime nobilibus captis, pedester⁷ exercitus, quod in ea loca erat deductus, ut, invito Eumene, elabi non posset, pacem ab eo petiit:⁸ quam cum impetrasset, in fide non mansit, et se, simul ac⁹ potuit, ad Antipatrum recepit. Eumenes Craterum ex acie semivivum¹⁰ elatum recreare studuit. Cum id non posset,¹¹ pro hominis dignitate, proque pristina amicitia; namque illo usus erat, Alexandro vivo, familiariter; amplo funere¹² extulit, ossaque in Macedoniam uxori ejus ac liberis remisit.

5. Haec dum apud Hellespontum¹ geruntur, Perdiccas apud flumen Nilum interficitur² a Seleuco et Antigono; rerumque³ summa ad Antipatrum deferretur. Hic, qui deseruerant,⁴ exercitu suffragium ferente, capitis absentes

4 *Complessi* Ms. Voss. 2.—5 *Nec* Ms. Boecl. Ax. Voss. 2.—6 *Hostis inst.* Ms. Gif. Mendos. [Ed. Bos. 2. Heus. Stav. Harl. Ith. Heinr. Schmied. *Instare hostes*, (quomodo habent Edd. Wetx. et Brem.) erit, docente Stav. ad ed. maj. stare in, vel contra hostes.] Sed *hostibus inst.* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. [Jenb.] Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Tschuck.] ut xv. 9. ubi similis varietas: *instavit* Ed. Ox. operarum errore.—7 *Sic* Ms. Voss. 2. Leid. 1. [Ed. Bos. Stav. Heus. Harl. Tschuck. et seqq.] Sed *pedestris* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav. *pedestres exerc.* Ed. Ald. tum *que* Ed. Jens. qui Ed. Ald. loco quod.—8 *Petit* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Patav.—9 *Similis* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—10 *Semivivum* aberat a Ms. Voss. 2. Sed *semivivum* Ms. Ax.—11 *Sic quoque* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Long.] Lamb. [Bos. Heus. Stav. et seqq.] Sed *potuisset* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Mox *Alexander* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—12 *Munere* Ms. Gif. Mendos. Voss. 1.

1 *Hellespunctum* Ms. Voss. 1. Mox *Perdiccas* Ms. Voss. 1. Ed. Long. tum *Nilum flumen* Ms. Ax. et *Seleuco* Ms. Voss. 2.—2 *Verumque* Ms. Voss. 1.—

NOTE

⁶ *Perdiccas apud flumen Nilum interficitur* Vix Aegyptum ingressus erat Perdiccas, cum per seditionem obtruncatur. Vide Diodorum lib. xviii. De ejus tamen morte variae sunt auctorum opiniones. Vide eundem Diodor. eodem lib. cap. 36.

⁸ *A Seleuco et Antigono* Seleucus, Antiochi filius, Philopator dictus, qui

mortuo Alexandro Syria et Babylone potitus est: sic Cedrenus, Atrianus, Diodorus, et alii. Antigenus vero, Philippi Regis sparius, qui in Asia minore diu dominatus est.

⁴ *Hic, qui deseruerant* Id est, omnes illi, qui apud flumen Nilum ab Antipatri partibus non steterant.

darantur: in his Eumenes. Hac ille periculis⁴ plaga non succubuit, neque eo secius bellum administravit; sed exiles res animi magnitudinem, etsi non frangebant, tamen minuebant.⁵ Hunc persequens⁶ Antigonus, cum omni genere copiarum abundaret, sæpe in itineribus vexabatur: neque unquam ad manum accedere licebat, nisi his locis, quibus pauci possent⁷ multis resistere. Sed extremo tempore, cum consilio capi non posset, multitudo circumventus⁸ est. Hinc⁹ tamen, multis suis amissis, se expedivit; et in castellum Phrygiæ, quod Nora¹⁰ appellatur, confugit.¹ In quo cum¹¹ circumsederetur, et vereretur, ne uno loco manens equos militares perderet, quod spatium non esset agitando; callidum fuit ejus inventum, quemadmodum stans jumentum calefieri¹² exercerique posset, quo libentius et cibo uteretur, et a corporis motu¹³ non removeretur. Substringebat caput loro¹⁴ aktius, quam ut prioribus pedibus plane terram posset attingere;¹⁵ deinde post verberibus¹⁶ cogebat exultare,¹ et calces remittere: qui motus non mi-

*****

3 Deservierunt Ms. Voss. 2. Ed. Long. Mag. Stav. 2.—4 Periculis Ed. Lamb. Brouckhus. ad Propert. 1. 1. 12. [Ed. Brem. atque Tzschuck. malit periculis, quod rem inopinam, subitum ictum, vel acrem commotionem indicet, et propter sequens non succubuit aptius videatur. Vid. xvi. 2. n. 16.]—5 Sic Ms. Ax. Bæcher. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Stav. 2. Tzschuck. 1. 2. Brem. et ego codd. auctoritate motus reposui pro vulgato minuebant:] non minuebant Ed. Jens. Med. Arg. Long.—6 Ipse sequens Ms. Voss. 2. [Mox neque usquam, gula sequatur nisi his locis, legere malint Bremi et Tzschuck.]—7 Posset Ms. Voss. 2. multis possent pauci Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. Patav. quibus pauci multis possent Ms. Ax. [Ed. Wetz.]—8 Circutius Ms. Voss. 1.—9 Hinc Ed. Jens. Med.—10 Nora Ms. Long. Ed. Arg. Par. Nora Ed. Jens. Med.—11 Quo circ. Ed. Jens. Med. Mox spatium Ed. Jens. Med. Arg. Mag. ubique.—12 Concalefieri Ms. Voss. 1.—13 Victu Ms. Leid. 2.—14 Loco Ed. Jens. Med.—15 Posset terram attingere Ms. Ax.—16 Posterioribus Ms. Sav. Leid. 2.

NOTÆ

¹ Et in castellum Phrygiæ, quod Nora appellatur, confugit.] Nazam in Cappadocia ac Lycaonia finibus esse scribit Plutarchus: at vero juxta Taurum montem locat Strabo lib. xii. et sua ætate Neroassam appellari dicit.

¹ Substringebat caput loro.] Meminit ejus industria Front. Strateg. lib. iv.

his verbis: 'Certis quotidie horis ita ansperdebant, ut posterioribus pedibus innixi, prioribus allevatis, cum naturalem appetunt consuetudinem, ad sudorem usque crura jactarent.'

¹ Deinde post verberibus cogebat exultare.] Parisiensis editio habet, posterioribus, pro post verberibus; quod magis Frontini verbis mox citatis con-

nus sudorem excutiebat, quam si in spatio decurreret.¹⁷ Quo factum est, quod omnibus mirabile est visum, ut iumenta æque¹⁸ nitida ex castello educeret, cum complures menses in obsidione fuisset, ac si in campestribus ea locis habuisset. In hac conclusione,¹⁹ quotiescumque²⁰ voluit, apparatus²¹ et munitiones Antigoni alias incendit, alias disiecit. Tenuit autem se uno loco, quamdiu fuit hyems. Sed quod castrum subsidia habere non poterat, et ver appropinquabat;²² simulata deditione,²³ dum de conditionibus tractat, præfectis²⁴ Antigoni imposuit, seque ac suos omnes²⁴ extraxit incolumes.

↑ Ut equos tam comtos ex arce expromeret.

Voss. 1. in marg. verberibus, omisso *et* post Ms. Ax.—17 Decurrerent Ms. Boecl. Ax.—18 *Æque iumenta* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag.—19 *Ac si....conclusionem* absunt ab Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag. [In ed. Lamb. et Patav. legitur in campestribus et planis ea locis habuisset. Quotiescumque voluit, &c. Lambin. in notis alteram lection. in h. concl. (quam ille et Magius et Steph. in textu omiserunt,) attulit et interpretatus est. Fischer. *et et planis* hand dubie e glossmate orta esse iudicat.] Sed cum complures menses....apparatus etiam Ms. Mendos. Ven. Ed. Long. Atque in hac conclusione etiam Ms. Leid. 1. 2. Boecl. Voss. 1. 2. Ax. [Ed. Long. Bos. Heus. et seqq.] Sed ea conolus. Ms. Mendos. Ed. Gebh. Kench.—20 Quotiescumque Ms. Voss. 1. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Statim voluit Ed. Jens. Med.—21 Et apparatus Ed. Jens. Med. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Knech. Patav. [Brem.]—22 Sic Ms. Voss. 2. Ax. Boecl. Sed sed castrum subsidia hab. n. p. et v. Ms. Ernst. quod castra subsidia habere n. pot. et v. Ms. Mendos. Gif. quod castrum subsidia hab. n. p., ver Ms. Boecl. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Bos. 1. [Heus. Ith.] quod castra subsidio vel sub divo h. n. pot., ver Ms. Leid. 1. quod castra sub divo hab. n. poterat. Ver Ms. Sav. Ed. Gebh. Kench. Patav. [quam lectionem veram esse iudicat, beneque explicat Kapp. in Opusc. Harles. p. 463. sq.] Etiam in Ms. Leid. 2. Voss. 1. erat sub divo: et in priore quoque ad ver: [forsan debuit scribere ac vel at.] Ms. Put. quod castrum subsidium, &c. [Sed hyems, quod castrum subsidia hab. non poterat, donec ver appropinquabat. Simulata tunc deditione Ed. Long. hiems. Quod castrum subsid. h. non pot., ver appropinquabat: sim. ded. Ed. Heus. Ith. Bipont. Tzschuck. 1. Sic quoque Stav. in ed. 3. et Pauf. nisi ut cum Bosio *et* ver præponerent et. Sed Schmied. dedit hiems; quod castrum subs. h. non poterat, cum ver approp. Ego vero cum Tzschuck. in ed. 2. Bremio et Wetiz. recepi ex cod. Ernst. sed, quod facere etiam voluisse Bosium, ex ejus nota colligo: (nam in textu editum erat, hiems: quod castrum....et ver approp.) atque interpunxi et dedi; hiems. Sed quod....et ver adprop.]—23 Præfectus Ms. Leid. 2.—24 Omnis Ed. Jens. Med. Arg. Par. omnes Ed. Ald. Statim traxit Ms. Voss. 1.

NOTE

formæ videtur.

¹ In hac conclusione] Id est, quandiu hoc in castello conclusus est.

²³ Simulata deditione] Paulo aliter Plutarchus; ait enim, Antigono No-ram obsidente, Antipatrum obime,

6. Ad hunc Olympias,^a mater quæ fuerat Alexandri; cum literas et nuntios misisset in Asiam, consultum, utrum repetitum Macedoniam veniret,¹ (nam tum in Epiro habitabat;) et^a eas res occuparet; huic ille primum suasis, ne se moveret, et expectaret, quoad Alexandri filius^a regnum adipisceretur: sin aliqua cupiditate raperetur in Macedoniam, omnium injuriarum oblivisceretur,³ et in neminem acerbior uteretur imperio. Horum nihil ea fecit.⁴ Nam et in Macedoniam profecta est, et ibi crudelissime se gessit.⁵ Petiit⁶ autem ab Eumene absente, ne pateretur Philippi domus et familiæ inimicissimos stirpem quoque interimere,⁶ ferretque opem liberis Alexandri. Quam

1 Sic Ms. Voss. 2. Mendos. Ven. Ed. Lamb. [Bos. Heus. et seqq. recentt.] Sed utr. rep. in Macedoniam veniret Ms. Ax. Mendos. Voss. 1. Leid. 2. Sav. utrum rep. iret Macedoniam Ed. Ultraj. Gebh. Kœch. utr. repetit in Mac. ven. Ms. Boecl. utrum repetitum in Maced. ven. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. [Stav. ad ed. 2. conjecit, et ad ed. 3. uberius ex historia reposuit, repetita, i. e. revocata in Macedoniam. Olympias enim, quæ Neoptolemi, Epirotarum regis, erat filia, et femina magni animi, nec rei militaris imperita, a Polysperchonte ex Epiro, in quam propter inimicitias cum Antipatro, tutore Alexandri Egi, confugerat, consentiente senatu amicorum, in Macedoniam revocata erat, antequam has literas ad Eumenem mitteret. Conf. Diodor. Sic. XVIII. 49. 58. et 65. Nunquam autem forsan revocata fuisset Olympias, nisi Macedones jam gemitissent sub tyrannide Eurydææ, uxoris Aridæi, sub nomine mariti omnia pro lubitu agentia. V. Justin. xiv. 5. et plura apud Stav.]—2 Ut eas Ms. Leid. 2. [eas res interpretatur Heusing. illud imperium. Tzschuck. ejus (scil. Macedoniæ) res h. e. imperium.]—3 Oblivisceretur omnium injur. Ms. Voss. 1. Mox imp. uter. Ed. Lamb.—4 Illa nihili fecit Ms. Ax.—5 Petit Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. petiit Ed. Long. Mag. Patav. Paulo post ac famil. Ms. Ax.—6 Sic Ms. Mendos. Ven. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Sed amicissimos interimere Ms. Ernst. Ed. Long. amicissimus interimere Ed. Mag. inimicissimos interimere

NOTE

qui, Justino teste, lib. xrv. 2. auxilia Eumeni miserat, atque aliam ob causam obsidionem hanc solutam fuisse.

^a Olympias] Neoptolemi, Molossorum regis, filia, quæ Myrtale prius appellata est, quam Philippus Macedo uxorem habuit; ex qua Alexandrum Magnum progeniit. Vide Justin. lib. ix. 7.

^a Quoad Alexandri filius] Quem Alexander ex Roxane genuerat;

quemque alii Philippum, alii Herculem, alii vero; idque probabilius, ex patris nomine Alexandrum appellatum fuisse scribunt; ut testatur Paulsanias in Atticis et Bæoticis, et Diodorus xix.

^a Et ibi crudelissime se gessit] Quia, ut refert Just. lib. xiii. 6. muliebri potius iracundia, quam regio animo se gerens, multas virorum illustrium cædes edidit.

veniam si sibi⁷ daret,⁸ quam primum exercitus pararet, quos sibi subsidio adduceret:⁹ id quo facilius faceret, se omnibus praefectis, qui in officio manebant, misisse literas,¹⁰ ut ei parerent, ejusque consiliis uterentur. His rebus¹¹ Eumenes permotus satius duxit,¹² si ita tulisset fortuna, perire bene meritis¹³ referentem gratiam, quam ingratum vivere.

7. Itaque copias contraxit, bellum adversus¹ Antigonum comparavit. Quod una erant Macedones complares nobiles, in his Peucestes,² qui corporis custos fuerat Alexandri, tum autem obtinebat Persidem, et Antigenes,³ cujus sub imperio phalanx erat Macedonum; invidiam verens; (quam tamen⁴ effugere non potuit,) si potius ipse alienigena⁵ summi imperii potiretur, quam alii Macedonum, quorum⁶ ibi erat multitudo; in principis⁷ nomine Alexandri

⁸ Quod si concederet.

*****

Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. *interire* etiam Ms. Ax.—7 *Sibi* abest a Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—8 *Adducere* Ed. Jens. Med. Mox *manebat* Ms. Voss. 2.—9 *Sic* Ms. Mendos. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. Ax. *Sed his verbis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—10 *Dixit* Ed. Haec.—11 *Meritis* Ms. Voss. 2. *meritum* Ms. Ax. *benemeritis* Ed. Jens. Med. Par.

1 *Adversum* Ed. Gebh. Keuch.—2 *Peucestes* Ms. Voss. 1. *Peucestis* Ms. Voss. 2. *Peucestas fuit* Ed. Long. *Peucestes fuit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mox *optin.* Ed. Jens. Med. Arg.—3 *Antigenes* Ms. Mendos. et *Antigenes* Ed. Mag. Pat. [Taschnuck. Brem. et sic rescripsi: *rd* et omiserunt Bos. et alii.] *Sed Antigonen* Ms. Leid. 2. *Antigenus* Ms. Voss. 2. et *Teutamus* Ed. Lamb. et *Antigonus* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Steph. Gebh. Keuch.—4 *Tamen* Ed. Jens. *Tamē* Ed. Med.—5 *Alienigenas* Ed. Jens. Med. Arg.—6 *Quorum* abest a Ms. Leid. 2.

NOTE

⁷ *Misisse literas*] Lege Diodorum lib. xviii. et Plutarchum in Eumene, apud quos harum literarum formulas et argumenta invenias.

² *In his Peucestes*] Hic primum Clypeigerulus, postea factus est unus ex septem Alexandri custodibus post victum Porum. Arrianus lib. vi.

³ *Et Antigenes*] Hunc Phalangis Macedonense ducem scribit Polyænus lib. iv. quemadmodum et Nepos; sequendumque Imperii gradum obtinebat.

⁷ *In principis*] Certum est principia in hoc loco designare loca quædam in castris, quo principes ac duces conveniebant deliberaturi; non definitur autem utrum in medio vel in extremo castrorum essent; tamen Polyænus mediam locum occupare innuere videtur, *ἐν μέσῳ στρατοῦ*. Eo sensu apud Just. lib. ii. 5. scriptum legitur; 'Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit; ut si principia castrorum cerneret, Senatum te allicius primum respicere, videre diceret.'

statuit tabernaculum,⁷ in eoque sellam auream⁸ cum sceptro ac diademate iussit poni, eoque⁹ omnes quotidie convenire,¹⁰ ut ibi de summis rebus consilia caperentur; credens minore se invidia fore, si specie imperii nominisque simulatione Alexandri bellum videretur administrare. Quod et fecit.¹⁰ Nam cum non ad Eumenis principia, sed ad regia conveniretur, atque ibi de rebus deliberaretur, quodammodo latebat; cum tamen per eum unum gererentur omnia.

8. Hic in Parastacis¹ cum Antigono conflixit, non acie instructa, sed in itinere; eumque male acceptum in Mediam hyematum coëgit redire. Ipse in finitima regione Persidia hyematum copias divisit, non ut voluit, sed ut militum cogebat voluntas.² Namque illa phalanx³ Alexandri Magni,⁴ quæ Asiam peragrarat,⁴ deviceratque Persas, inveterata cum gloria tum etiam⁵ licentia, non parere se duci

—7 *Tabern. statuit* Ms. Voss. 1. *Alexandri nomine tab. statuit* Ms. Ax.—8 *Auream* Ed. Jens. Med. Ald. Mag. *Mox accepto ut dicitur* Ed. Med.—9 *Atque omnia* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag.—10 [*Quod effecit* coniecit pluribusque bene explicuit Hensing. probavitque Tzschuck. et in textum recepit Schmied. h. e. finem assecutus est, ut Macedones principes ejus mandatis, tanquam ab Alexandro datis, parerent. Sed Stav. graviter increpans Heusingerum, refecit h. l. more Corneliano idem esse contendit ac effecit.]

1 Sic Ms. Gif. Dan. Ed. Ultraj. Lamb. [Bos. et rell. recentt.] Sed hic impar Ms. Ernst. hic in *Parastacis* Ms. Leid. 2. hic impar *statis* Ms. Ax. Voss. 1. 2. Sav. Put. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—2 Ita Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ax. [Ed. Bos. et seqq.] Sed sed ut mil. cgebant vol. Ms. Voss. 2. sed mil. cog. vol. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Patav. mil. id cog. vol. Ed. Gebh. Keuch. [sed mil. it cog. vol. Ed. Long. at rō it vitiose editum esse videtur pro ut: atque sed mil. ut cog. vol. Ed. Lamb.]—3 *Al. magis* Ms. Voss. 2.—4 Sic Ms. Voss. 1. Leid. 2. [Ed. Long. Lamb. Bos. et rell. recentt.] Sed *peragrarat* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Statim *devigaret* que Ms. Voss. 2.—5 *Tum glor. tum et* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Ed. Mag.—

NOTE

Sic Tacitus, sic Florus, sic Valer. Max: sic Frontinus, multique alii scriptores.

¹ *Nomine Alexandri statuit tabernaculum*] Ut non suo nomine bellum movere videretur, sed regio, sicque se ab omni affectatæ tyrannidis suspitione expediret.

² *Eoque omnes quotidie convenire*] Ne si dedignarentur ad Eumenem tanquam ad alienigenam accedere;

ipse quoque non erubesceret ante ipsorum tentoria conspici, qui dux exercitus esset.

³ *Hic in Parastacis*] Stephano *Παραστάκας*, *ῥόλις Μαβίας*. Ptolemæus *Parastaceni* Mediam accensetur. Tamen ex Nepotis verbis conicere est, locum hunc non in Media, sed Mediam inter et Persidem situm esse, quia Antigonus in Mediam redire coëgit.

⁴ *Namque illa phalanx*] De phalanx

bus,⁶ sed imperare postulabat; ut nunc veterani faciant nostri.⁷ Itaque periculum est, ne faciant, quod illi fecerunt sua intemperantia nimiaque licentia, ut omnia perdant, neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fecerint.⁸ Quod si quis illorum veteranorum legat facta, paria horum cognoscat; neque rem ullam,⁹ nisi tempus, interesse judicet. Sed ad illos revertar. Hyberna sumserant¹⁰ non ad usum belli, sed ad ipsorum luxuriam, longeque inter se discesserant.¹⁰ Hoc Antigonus cum comperisset, intelligeretque, se parem non esse paratis adversariis; statuit aliquid sibi consilii novi¹¹ esse capiendum. Duæ erant viæ, qua ex Medis, ubi ille hyemabat, ad adversariorum hybernacula¹² posset perveniri: quarum brevior per loca deserta, quæ nemo incolebat propter aquæ inopiam, ceterum dierum erat¹³ fere decem; illa autem, qua omnes commeabant, altero tanto longiorem habebat anfractum,¹⁴ sed erat copiosa, omniumque rerum abundans. Hac si proficisceretur,¹⁴ intelligebat, prius adversarios rescituros de suo adventu, quam ipse¹⁵ tertiam partem confecisset itineris:¹⁶ sin per loca sola contenderet,¹ sperabat, se imprudentem hostem oppressurum. Ad hanc rem con-

⁶ Quam contra quos pugnaverint.

⁸ Duplo majorem habebat circuitum.

¹ Sin per locorum solitudinem incederet.

~~~~~  
6 *Omnibus ducibus* Ms. Voss. 2.—7 *Nostri* [scil. Romani]. Sic Ms. Mendos. Ed. Ultraj. Albest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Lamb. Patav. Sed Heusing. [et Bipont.] incluserunt uncis; [at invito Stav. ad ed. 3.]—8 *Nullam* Ms. Voss. 2.—9 *Sumserat* Ed. Med. Arg. *sumperat* Ed. Long. Mag.—10 *Discesserat* Ms. Voss. 1. 2. *disenserant* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—11 *Novi consilii* Ed. Lamb. *consilii*, omisso *q̄* *novi*, Ed. Ald.—12 *Ad hyb. adv.* Ms. Ernst. [nexu quidem molliore; sed exemplis similem syllabarum geminationem Heusing. et Stav. vindicant.]—13 *Erant* Ms. Ax.—14 Ita etiam Ms. Ax. [uniceque probat Heusing.] Sed *hanc si proficiscerentur* Ms. Boeckl. *hac si proficiscerentur* Ms. Voss. 2.—15 *Quam ille* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav.—16 Sic Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Ald. Par. Lamb. Bos. et seqq.] Sed *itineris sui* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Kench. Statim *quod si pro sin* Ed. Long. *si* Ed.

#### NOTE

ge illa mox dictum est.

<sup>7</sup> Ut nunc veterani faciant nostri]

Hic carpit veteranorum sui temporis

arrogantiam, in quam etiam Cic. scri-  
ter invehitur Philipp. 1. 6. et multis  
aliis in locis.

sciendam, imperavit,<sup>17</sup> quam plurimos utres<sup>18</sup> atque etiam culleos comparari; post hæc<sup>19</sup> pabulum; præterea cibaria cocta dierum decem,<sup>20</sup> utque quam minime fieret ignis in castris. Iter,<sup>21</sup> quod habebat, omnes celat. Sic paratus, qua constituerat, proficiscitur.

9. Dimidium fere spatium confecerat, cum ex fumo castrorum ejus suspicio allata<sup>a</sup> est ad Eumenem,<sup>a</sup> hostem appropinquare. Conveniunt duces; quaeritur,<sup>a</sup> quid opus sit facto. Intelligebant<sup>1</sup> omnes, tam celeriter copias ipsorum contrahi non posse, quam Antigonus affuturus videbatur. Hic omnibus titubantibus,<sup>a</sup> et de rebus summis desperantibus, Eumenes ait, si celeritatem velint adhibere, et imperata facere, quod ante non fecerint, se rem expediturum. Nam, quod<sup>4</sup> diebus quinque hostis transire<sup>c</sup> posset, se effecturum, ut non minus totidem dierum spatio retardaretur: quare circumirent,<sup>b</sup> suas quisque copias<sup>6</sup>

Mag.—17 *Imperat* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh.—18 *Vires* Ed. Jens. Med. Mox *culleos* Ed. Par. Ald. Long. Mag. [Hensingero verba, *atque etiam culleos comparari*, suspecta videbantur, quoniam satis esset *imperavit quam plur. utres*, nec satis constet, quæ culleorum et utrium differentia fuerit. Enimvero quod *cullei* fuisse dicuntur utribus capaciores; illa verba prudentiam Antigoni, ac majorem ejus curam et aquæ abundantiam ad illius inopiam per loca deserta sublevandam declarant.]—19 *Post hoc* Ms. Voss. 2. Ax. Mox *præterea* aberat a Ms. Boecl.—20 Ita Ms. Boecl. Ed. Long. [Bos. 2. Heus. et plur. seqq.] Sed *decem dierum* Ms. Voss. 2. Ed. Ald. Lamb. Bos. 1. [Ith.] Statim ut Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. [Ed. Brem. qui *75* *que* post *ut* in longa nota damnat: at ignis intelligi debet de ignibus nocturnis, qui in castris fieri solebant. Hinc imperavit, ut quam minime fieret ignis in castris.]—21 *Item* Ms. Voss. 2. *iterque* Ed. Par. Ald. Lamb. [Tum Tzschuck. ad ed. 2. conjicit *quod agebat*; quia *iter habere* insolens sit locutio.] Mox *celat* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.

1 *Alata* Ms. Voss. 2.—2 *Quærere* Ms. Ax. Voss. 1. sed in hoc supra notatum erat *quaeritur*.—3 *Intellegebant* Ms. Voss. 1.—4 *Quot diebus* Ms. Voss. 1.—5 Ita etiam Ms. Leid. 2. Sed *transire* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—6 *Suasque quisque* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.

## NOTE

<sup>a</sup> *Suspicio allata est ad Eumenem*] Nimirum a Barbaris, qui non fumum, sed ignem fulgorem videntes, teste Plutarcho, ex summitate collium circumjacentium camelis cursoribus nuntium Eumeni et Peucestæ attulerunt, ut refert Diodorus; Plutarchus vero soli Peucestæ, quippe qui

propior esset hostibus.

<sup>a</sup> *Hic omnibus titubantibus*] Id est, trepidantibus. Nonius, titubare trepidare est.

<sup>b</sup> *Quare circumirent*] Sua hyberna circumeundo milites suos congregarent.

contraheret. Ad Antigoni autem refracuendam<sup>7</sup> impetum, tale capit consilium. Certos<sup>8</sup> mittit homines ad infimos montes,<sup>9</sup> qui obvii erant<sup>10</sup> itineri adversariorum: hisque praecepit,<sup>11</sup> ut prima nocte,<sup>12</sup> quam latissime possint, ignes<sup>13</sup> faciant quam maximos, atque hos secunda vigilia minuant, tertia perexiguos reddant; et assinuata castrorum consuetudine<sup>14</sup> suspicionem inficiant hostibus, his<sup>15</sup> locis esse castra, ac de eorum adventu praenuntiatum;<sup>16</sup> idemque postera nocte faciant.<sup>17</sup> Quibus imperatum erat,<sup>18</sup> diligenter praeceptum curant. Antigonus, tenebris obortis, ignes<sup>19</sup> conspicatur; credit de suo adventu esse auditum, et adversarios illuc suas contraxisse copias. Mutat consilium, et, quoniam imprudentes<sup>20</sup> adoriri non posset, flectit iter suum, et illam anfractum longiorem copiosae viæ capit, ibique diem unum opperitur, ad lassitudinem sedandam militum, ac reficienda jumenta, quo integriore exercitu decerneret.<sup>21</sup>

10. Hic<sup>1</sup> Eumenes callidum imperatorem vicit consilio,<sup>2 d</sup>

\* Fidos relinquit milites ad montium radices.

\* Ut prima vigilia.

\* Et observato castrorum usu.

\* Pariterque quarta vigilia agant.

\* Ut alacrioribus copiis decertaret.

Patav. Statim contrah. cop. Ms. Voss. 2. Ax. propius certe ad rationem Nepotis. [Secus sentit Tzschuck.]—7 Referendum Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med.—8 Fidos certos Ms. Ax. e glossemate. Nam librarii glossis glossemata junxere; v. ad Cic. orat. post red. ad Quirit. 1. extr. Mox ad infimos m. Ed. Med.—9 Eant Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Keuch. Patav.—10 Sic Ed. Lamb. Steph. Gebh. [Tzsch. Wetz. Brem. Schmied.] nam praecedit et sequitur praesens; [ideoque recepi pro, praecepit, quod est in aliis.]—11 Ignis Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Mox reddant, ut Ed. Patav.—12 In his Ed. Lamb.—13 Praenuntiatum Ms. Leid. 2. esse praenuntiat. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Steph. Lamb. (sic meum quidem utrumque exemplum; Fischer. tamen ex Lamb. ed. notat praenunt. esse,) Gebh. Boeckl. Keuch. Heus. [Ith. Bipont. Wetz. Schmied.] Statim idem sine que Ms. Ax. Dein faciet Ed. Arg. Idemque...facient Ed. Long.—14 Erat abest ab Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag.—15 Ignis Ms. Voss. 2. Ed. Med. Long. Igneis Ed. Par. Lamb.—16 Imprudentem Ms. Boeckl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. [imprudentis Ed. Lamb.]

1 [Sic Eum. conjiciebat Heusing. neque tamen, quod Nepoti familiare est hic, n. adverbium, textum mutare ausus est. Sed sic in textum recepit et

#### NOTE

\* Assinuata castrorum consuetudine] ejusmodi castrensis exhibendo.

Ignes scilicet accendendo, rumores \* Vicit consilio] Idem sentit Plutarchus, et strepitum excitando, et cetera

celeritatemque impedivit ejus: neque tamen multum profecit. Nam invidia ducum, cum quibus erat, perfidiaque [militum]<sup>1</sup> Macedonum veteranorum, cum superior praelio discessisset,<sup>2</sup> Antigono est deditus, cum exercitus ei ter ante, separatis temporibus, jurasset, se eum defensurum, nec<sup>3</sup> unquam deserturum. Sed tanta fuit<sup>4</sup> nonnullorum virtutis obtrectatio, ut fides amittere mallent,<sup>5</sup> quam eum non proderet.<sup>6</sup> Atque hunc Antigonus, cum ei fuisset infestissimus,<sup>7</sup> conservasset, si per suos esset licitum, quod ab nullo se plus adjuvari posse intelligebat<sup>8</sup> in his rebus, quas impendere jam apparebat omnibus. Imminebant<sup>9</sup> enim Seleucus, Lysimachus, Ptolemæus,<sup>10</sup> opibus jam valentes, cum quibus ei de summis rebus erat dimicandum. Sed non passi sunt hi,<sup>10</sup> qui circa erant: quod videbant, Eumene recepto, omnes præ illo parvi futuros. Ipse autem Antigonus adeo erat incensus, ut, nisi magna spe maximarum rerum, leniri non posset.

<sup>1</sup> Quamvis cum maxime odisset.

~~~~~

late defendit Brem.]—2 *Consilio aberat* a Ms. Mendos.—3 *Militum aberat* a Ms. Mendos. Boecl. Leid. 1. Ax. [Ed. Heins.] Erat in Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Unci absunt ab Ed. Long. Lamb. Mag. Bos. 1. Steph. Gebh. Kench. Stav. 2. Patav. [Harl. Ith. Wetz. Schmied.]—4 *Neque* Ms. Ax.—5 *Fuit aberat* a Ms. Ax. Voss. 2. *Statim non nullorum* Ed. Jens. Med. Arg. ubique.—6 *Nolent* Ms. Leid. 2.—7 *Perdere* Ms. Voss. 1. 2. Mendos. Boecl. [Ed. Bos. Wetz.] Sed *proderet* [h. e. destituere, hostibus tradere, adeoque etiam *perdere*; v. Hensing. et Stav.] Edd. nostri omnes, [et recentt.]—8 *Intellig.* Ms. Voss. 1. *intelligat* Ed. Arg. *Statim in his reb.* Ms. Voss. 1.—9 *Imminebat* Ms. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mox *Ptolemæus* Ms. Leid. 2. *Ptholomæus* Ms. Voss. 1.—10 *ii* Ms. Voss. 1. *Dein omnis* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. *Statim pro illo* Ms. Leid. 2.

NOTE

¹ *Perfidiaque* [militum] Ad hanc provisionem impulsos fuisse milites Justinus scribit lib. xiv. et Plutarchus in Eumene, ut uxores et liberos suos, et quæ in praelio amiserant, ab Antigono reciperent.

² *Cum superior praelio discessisset* Immo Antigonum superiorem fuisse scribit Just. eodem lib. xiv. 3. cujus hæc verba sunt: 'Ad postremum cum Antigonum venire cum exercitu

nuntiatum esset, compellit eos in aciem descendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hostium virtute superantur.'

³ *Cum exercitus ei ter, &c.* Quater, Justinus, ut patet ex his illius verbis: 'Quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obstricti estis:' lib. xiv. 4.

⁴ *Imminebant enim Seleucus, Lysimachus, Ptolemæus* Seleucus Babylonis

11. Itaque, cum eum in custodiam dedisset, et præfectus¹ custodum quæsisset, quemadmodum servari vellet? ut acerrimum, inquit, leonem;² aut ferocissimum elephantum. Nondum enim statuerat, conservaret⁴ eum, nec ne. Veniebat autem ad Eumenem utrumque genus hominum,⁵ et qui propter odium fructum oculis ex ejus casa capere vellent,⁶ et qui propter veterem amicitiam colloqui consolarique cuperent; multi etiam, qui ejus formam cognoscere studebant, qualis esset, quem tamdiu, tamque valde⁷ timuissent, cujus in perniciæ positam spem habuissent victoriæ. At Eumenes, cum diutius in vinculis esset, ait Onomarcho,⁸ penes quem summa imperii erat custodiæ, se mirari, quare jam tertium diem sic teneretur: non enim hoc convenire Antigoni prudentiæ, ut sic deuteretur⁹ victo: quin¹⁰ aut interfici, aut missum fieri juberet. Hic cum ferocius Onomarcho loqui videretur, 'Quid? tu,' inquit, 'animo si isto eras, cur non in prælio cecidisti'¹⁰ potius, quam in potestatem inimici venires?' Huic Eumenes, 'Utinam quidem istud evenisset!' inquit: 'sed eo

¹ Convegebat vero Eumenem duplex hominum genus.

² Et qui præ odio ex illius infortunio oculos voluptate pascere.

³ Ut sic abuteretur.

*****

1 *Dedisset præfectus* Ed. Jens. Med. [Tum quemadm. eum serv. suspicabatur Schmied.]—2 *Leonem, inquit* Ms. Voss. 2. Statim aut 'ut fer. Ed. Patav.—3 *Nundum* Ms. Leid. 2.—4 *Servaret eum* novissime edidit Boeclerus; sed *conservaret* (scil. utrum conserv.) Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Lamb. Steph. Heus. [Harl. Brem. Tzschuck. et ego, quia *conservare* melius a *servare* distinguitur, id reddidi: *conservare eum* minus Latine Ed. Par. Ald. Long. Mag.] *eum conservaret* Ed. Gebh. Keuch. Deinde utriusque gen. Ms. Voss. 2.—5 *Tamdiu valdeque* Ms. Leid. 2.—6 *Honomarcho* Ms. Leid. 2. *onomarcho* Ms. Voss. 1.—7 *Ita* Ms. Ax. Voss. 1. Leid. 2. Gif. Put. Sav. Ed. Jens. Ald. Long. Gebh. Keuch. [Bos. 2. Heus. et rell. recent.] *sic se uteretur* Ms. Voss. 2. Ed. Lamb. Steph. Boecl. Bos. 1. [ut sic uteretur malit Ernst.]—8 *Quando aut* Ms. Ax. *cum aut* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Postea *rd inquit* aberat a Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2.—9 *Non prælio* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh.—10 *Sic etiam* Ms. Leid. 2. Voss. 1. *Sed concidisti* Ms. Voss. 2. Ax. *occidisti* Ed. Keuch.—11 *Inquit* inculcavit Lamb. Sed abest [a Ms. Leid. Voss. 1. 2. et hanc ellipsin frequentem esse Phædro aliisque auctoribus, docet Stav. ad ed. maj.] ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag.

NOTÆ

præfectus. Lysimachus Thraciam occupaverat cum regionibus finitimis. Ptolemæus Ægyptum invaserat, de quo jam supra.

non acceſſit, quod nunquam cum fortiore sunt congressus. Non enim cum quoquam arma contuli, quin is¹² mihi succubuerit. Non enim virtute hostium, sed amicorum perfidia decidi.¹¹ Neque id falsum.*¹³ Nam et dignitate fuit honesta,¹⁴ et viribus ad laborem ferendum armis,¹⁴ neque tam magno corpore, quam figura venusta.

12. De hoc Antigonus cum solus constituere non aude-
ret, ad consilium retulit.¹ Hic, cum plerique omnes² primo
perturbati³ admirarentur, non jam de eo sumtum esse
supplicium, a quo tot annos adeo essent male habiti, ut
stope ad desperationem forent adducti, quique maximos
duces interfecisset; denique in quo uno esset tantum,⁴

¹ Nam et decoram speciem habuit.

² Qui tandem unus tantum valeret.

Untis incluserunt Heusinger. [Bipont. Tzschuck.]—12. His mihi Ed. Jens. Med. Arg.—13. Asteriscus abest ab Edd. nostris omnibus. Addiderunt cum Bos. Stav. [Harl. Bipont. Heins. Schmied.] Sed Heusinger. verba neque id falsum...venusta tanquam aliena, nec satis Latina uncis coercuit. [Brem. verba, Nam et dignitate...venusta, ex duobus glossematibus orta opinatus uncis seclussit. Tzschuckio ad ed. 1. garruli ea esse librarii, et ad ed. 2. ea male adjecta varias ob rationes videntur, aut, si nihil exiit, melius locum sortiri supra post victorie. Audaciorem et amplissime ornatam conjecturam Claudii Civilis, h. e. Withofii, in Novis obs. miscell. tom. 1. p. 154. sqq. propositam, jam protulit Stav. ad ed. min. sed conferes ibid. not. atque leniorem interpretationem Harl. et Kapp. quorum posterior nihil mutandum, et id nam h. l. non esse conjunctionem causalem, sed inservire transitioni censuit. Vonck in Specimine critico in varios auctores, Trajecti ad Rh. 1744. 8. p. 79. dignitatem notare scribit, corporis staturam et formas pulchritudinem; et locum ipsum hac transpositione, nam et viribus ad laborem firmis, et dignitate fuit honesta, neque tam [aut cum Harl. si emendare velis, neque tamen tam] magno corpore, sanari posse, acute suspicatur. Sed Heinsii suspicionem ad Vell. Paterc. II. 29. dignitate oris vel formae fuit honesta jam rejecit Claud. Civilis l. c.]—14. Ad labor. ferend. firmus Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long.

1. Retulit Ed. Jens. Med. Arg.—2. Sic Ms. Voss. 2. [Ed. Lamb. Bos. Stav. (qui ad ed. 1. tueretur hanc lect. ad ed. autem 3. dubitat, an ita scripserit auctor.) Heus. (qui tamen in not. favet lectioni hic cum primo perturbati adm. et fidem Stav. facit dubiam in annotata Voss. cod. lectione; sed Stav. ad ed. 8. se bene defendit; at ipse dubitat, an integra ista Nepotis narratio non sit mutilata; nam suspecta illi sunt primo, denique, postremo. Sed occurrunt illi dubitationi Tzschuck. Harl. atque Brem.) Ith. Brem. (nisi ut per errorem typothetæ editum sit hi quum pler. omni.) Wetz. Schmied.] Sed hic cum omnes vel pr. pert. Ed. Ald. Long. Mag. Patav. hic cum omnes pr. perturb. Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. [Sed plerique omnes sunt non omnes, maxima pars. Est Atticum loquendi genus, πλεῖονες πάντες: atque Bos. in ind. laudat A. Gellii Noct. Attic. VIII. 12. Priscian. lib. XVIII.

NOTE

¹ Sed amicorum perfidia decidi] Id ² Plerique omnes] Hellenismus est.
est, de mea fortuna dejectus sum.

Delph. et Var. Clas.

Nep.

8

ut, quoad ille viveret, ipsi securi esse non possent; intersecto, nihil habituri negotii essent: postremo, si illi redderet salutem, quærebant, quibus amicis esset usurus? sese enim cum Eumene apud eum non futuros. Hic,³ cognita consilii voluntate, tamen usque ad septimum diem deliberandi sibi spatium reliquit. Tum autem, cum jam⁴ vereretur, ne qua seditio exercitus oriretur, vetuit ad eum quenquam⁵ admitti, et quotidianum victum amoveri⁶ jussit. Nam negabat, se ei vim allaturum,^k qui aliquando fuisset amicus. Hic tamen non amplius, quam triduum, fame fatigatus, cum castra moverentur, insciente Antigono, jugulatus est a custodibus.

13. Sic Eumenes annorum quinque et quadraginta, cum ab anno vicesimo, [uti supra ostendimus,]¹ septem annos Philippo apparuisset,² et tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuisset, in his unum³ equitum alæ præfuisse, post autem Alexandri Magni mortem, imperator exercitus duxisset, summosque duces partim repulisset, partim interfecisset, captus non Antigoni virtute, sed Macedonum perjurio, talem habuit exitum vitæ. In⁴ quo

² Septem annos cum Philippo fuisset.

Donat. ad Ter. Andr. 1. 1. 28. et Serv. ad Æn. 1.]—3 [Hac cognita suspicatur Heusing. sed præter necessitatem.]—4 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. [Ed. Bos. et seqq.] Sed jam abest ab Ed. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch.—5 Quenquam ad eum Ms. Leid. 2.—6 Removeri Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. moveri Ms. Leid. 2.

1 Uti...ostendimus. Absunt unci ab Ed. Arg. (in qua est ostendimus,) Long. Lamb. Steph. Gebh. Bos. 1. Heus. (in quibus est ut, etiam in Mag. Keuch.) [Ith. Wetz. Tzsch. 1. 2. Schmied.] ut supra Ed. Jens. Med. Par. Ald. [Stav. in ed. 3. verba cum ab anno...partim interfecisset uncis inclusit.]—2 Paruisset Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Arg. Long. Statim tredecim Ms. Leid. 2. Voss. 2. et tredecim Ms. Voss. 1. tum optin. Ed. Jens. Med.—3 Unum Ms. Leid. 1. 2. Voss. 2. [idque post Bosium pro vulgari lectione uni, probavit Heus. in not. quia Eumenes novissimo tempore præfuit equitatu, atque unum tantum, ut videtur, annum: atque in textum id receperunt Ith. Brem. Tzschuck. in ed. 2. atque Heinr. quos sum secutus.]—4 In quo [h. e. quod ad hunc attinet]. Sic Ms. Boecl. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. Long. Bos. Stav. et reli. recc.] Sed de quo Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—

NOTÆ

^k Nam negabat, se ei vim allaturum] illud inter crudelitatis exempla re-
Quasi vim inferre non fuisset inedia ferri debet.
et fame hominem necare; immo sane

quanta fuerit omnium opinio eorum, qui post Alexandrum Magnum reges sunt appellati,⁵ ex hoc facillime⁶ potest judicari, quod nemo Eumene vivo rex appellatus est,¹ sed praefectus; iidem⁷ post hujus occasum⁷ statim regium ornatum nomenque sumserunt: neque, quod initio praedicarunt,⁸ se Alexandri liberis regnum servare, id praestare⁹ voluerunt; et, uno propugnatore sublato, quid sentirent, aperuerunt.¹⁰ Hujus sceleris¹¹ principes fuerunt Antigonus,¹² Ptolemæus, Seleucus, Lysimachus, Cassander.¹³ Antigonus autem Eumenem mortuum propinquis ejus sepeliendum tradidit. Hi militari honesto¹⁴ funere, comitante toto exercitu, humaverunt: ossaque ejus in Cappadociam ad matrem atque uxorem^m liberosque ejus deportanda curarunt.

////////

5 Sic omnes edd. etiam Bos. 2. præter Staver. et Harl. in quibus, nescio quare, omissum est *rd sunt*.]—6 *Facile* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—7 *Sed post h. o.* Ms. Leid. 1. *idem p. h. o.* Ms. Voss. 2. Ax. *idem p. h. o.* Ed. Ald. *Mox regnum orn.* Ed. Jens. Med.—8 *Praedicarunt* Ed. Lamb. [probatque Wetz. in not.].—9 *Id praestare* [suavius, ad ingratum sonum, *servare*, *praestare*, evitandum, in Ed. Lamb. Bos. et seqq.] *Sed id abest a Ms. Boecl.* Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—10 *Apperuerunt* Ms. Voss. 1. 2.—11 *Celeris* Ed. Arg. *Statim participes* Ms. Mendos. Voss. 1. *sed in marg. 'al. principes.'*—12 *Antigonus* aberat a Ms. Boecl. Axen.—13 *Cassandrus* Ms. Voss. 2. Ax. *Casander* Ed. Jens. Med. Arg. ubique.—14 Sic etiam Ms. Voss. 2. [Ed. Bos. Heus. Stav. Harl. Ith. Heinr. Schmied. Paufl. atque Heusing. ac Stav. docuerunt, sæpius duo adjectiva uni substantivo sine copula apponi.] *Sed ei milit. honestoque* Ed. Jens. Med. *qui cum milit. honestoque* Ed. Ald. Lamb. Patav. [Wetz.] *hi milit. honestoque* Ed. Arg. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. [Tzschuck. Brem.]

NOTE

¹ *Quod nemo Eumene vivo rex appellatus est*] Hoc non Eumenis, sed verrecundiae causa fecisse scribit Just. lib. xv.

^m *Ad matrem atque uxorem*] Uxor

ejus Barsine natione Persica, filia Artabazi; ex qua filium nomine Heracleum susceperat Alexander, ut refert Q. Curtius, lib. x.

XIX.

PHOCION.¹

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Virtutibus suis clarior, quam re militari. 2. Senex in odium civium pervenit. Ejus culpa Nicanor Piræo potitur. 3. Exilio mulctatur. Causam apud Macedones dicere cogitur, et Athenas deducitur. 4. Athenis damnatus, ad supplicium traditur.

~~~~~

PHOCION,^a Atheniensis, etsi sæpe exercitiis præfuit,^b summosque magistratus cepit; tamen multo ejus notior integritas est^c vitæ, quam rei militaris labor.^d Itaque hujus memoria est nulla,^d illius autem magna fama: *en*

~~~~~

1 *Phocionis vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.—2. Sic Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. (qui antea habet *mag. capit.*) Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. [Bos. 1. 2. Heus. Ith. Heinr. Wetz. Schmied. Paufl: Sed est aberat a Ms. Voss. 1. 2. Ax. Leid. 2. Ed. Stav. 1. 2. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2.]

NOTÆ

^a *Phocion*] Hujus patrem, quem Suidas Phocum vocat, Fabrum Cochlearium fuisse scribit Ælianus Var. Hist. lib. xxii. 43.

^b *Sæpe exercitiis præfuit*] Id præsertim ex Plutarcho patet, quod quinque et quadragies exercitiis præfuit, cum ne semel quidem Comitibus interfuisset.

^c *Quam rei militaris labor*] Summam ac fere incredibilem ejus integritatem fuisse necesse est, cum etiam notior dicatur ejus belli laboribus; siquidem,

ut mox dictum est ex Plutarcho, quinque et quadragies exercitiis præfuit, et octogesimum etiam annum a populo præesse jussus est, ex eodem Plutarcho.

^d *Itaque hujus memoria est nulla*] Id sane respective dicitur, et habita ratione ejus eximie integritatis; alioquin falsum esset, cum toties bellis præponi non potuerit, quin res præclare gesserit, et quin earum memoria fuerit. At vero non raro evenit, ut in viro bono si una virtus præ-

quo cognomine Bonus est appellatus.* Fuit enim perpetuo pauper,¹ cum divitissimus² esse posset propter frequentes delatos honores, potestatesque summas, quæ ei a populo dabantur.³ Hic cum a Rege Philippo munera magnæ pecuniæ⁴ repudiaret, legatique hortarentur accipere, simulque⁵ admonerent, si ipse his facile careret,⁶ liberis tamen suis prospiceret, quibus difficile esset in summa paupertate tantam paternam tueri gloriam; his⁷ ille: 'si mei similes erunt, idem hic,' inquit, 'agellus illos alet, qui me ad hanc dignitatem perduxit; sin dissimiles sunt futuri, nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam.'

2. Idem¹ cum prope ad annum octogesimum prospera pervenisset² fortuna, extremis temporibus magnum in

* Si eorum egestatem non agre pateretur.

—3 Sic Ms. Gif. Voss. 1. [Ed. Lamb. Bos. Heusing. et plur. recentt.] Sed diffinitimus Ms. Ax. diffinitus Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Boeckl. Kench. Patav. [Wetz.] ut apud Cicero. Læc. 16. ditior pro dititior.—4 Sic etiam Ms. Mendos. Sav. Gif. Put. Ed. Jens. Ald. Long. [Bos. et seqq.]—5 Simul Ed. Par. Ald.—6 Curaret Ms. Voss. 2.—7 Sic etiam Ms. Ax. Sed Alc ille Ed. Par. Ald. Lamb. Patav.

1 Idem Ed. Heus. ex emendatione Scloppii in Suspect. lectt. rv. 18. p. 166. [Ith. Tzschuck. 1. 2. Stav. 8. Schmied. Heins. et ego sic rescripsi: quanquam eadem h. l. antiquo more pro idem quoque scriptum fuerit. Bremi tamen eadem retinet, at in dativo ex anacoluthi ratione explicat.]—2 Ita quoque Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 2. Sav. Put. Gif. Ed. Jens. Ald. Long. [Bos. et seqq.] Sed permansisset Ed. Lamb. Steph. mansisset Ed. Kench. Patav. Mox pervenit in odium Ms. Ax. Voss. 2. certe numerosius et rotundius.

NOTE

lucens ceteras non obruat, saltem palmam et gloriæ locum præcipiat.

* Ex quo cognomine Bonus est appellatus] Sic Aristides dictus fuit justus propter morum æquitatem, ut supra in Aristide. Ceterum olim gloriæ dicebatur a virtutibus moralibus nomen imponi; quod postea vitio temporum obsolevit. Phocion vero multis præclaris virtutibus id sibi cognomen comparaverat, quod ex his Valer. Max. verbis lib. iiii. 8. evidenter patet: 'Placidi et misericordes et liberales, omniique suavitate temperati mores Phocionis, quos optime pro-

fecto consensus omnium bonitatis cognomine decorandos censuit.' Unde Xpionis a Suida dictus est; quia aliis omnibus magis quam sibi utilis erat.

Fuit enim perpetuo pauper] Vido Athenæum lib. x. 8. et Plutarchum, *περί φιλοπονήας*.

A Rege Philippo munera magnæ pecuniæ] Elianus Var. Hist. lib. i. non a Philippo, sed ab Alexandro centum argenti talenta Phocioni missa fuisse scribit, et quatuor civitates, quarum quancumque ad libitum deligere jussit, oblatas: quæ omnia Phocion repudiavit. Sic etiam Plutarchus in

odium pervenit suorum civium. Primo, quod³ cum Demade^b de urbe tradenda Antipatroⁱ consenserat; ejusque consilio Demosthenes cum ceteris,⁴ qui bene de republ. mereri existimabantur, populiscito⁵ in exilium erant expulsi.⁶ Neque in eo solum offenderat, quod patriæ male consuluerat, sed etiam, quod amicitiae fidem non præstiterat. Namque, auctus adjutusque a Demosthene, eum, quem tenebat, ascenderat gradum, cum adversus Charetem^j eum subornaret: ab eodem in judiciis, cum capitis causam diceret, defensus, aliquoties⁷ liberatus discesserat. Hunc non solum in periculis non defendit, sed etiam prodidit. Concidit autem maxime uno crimine,⁸ quod,⁹ cum apud eum summum esset imperium populi,^k et Nicanorem, Cassandri præfectum,^l insidiari Piræeo¹⁰ Atheniensium a Dercyllo¹¹

—3 Ita Ms. Leid. 1. Sed abest *quod* ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Schmied.] *quod* uncis inclusit Heus.—4 *Tum cet.* Ed. Jens. Med. Arg.—5 Sic Ms. Mendos. Ed. Ultraject. [Bos. et seqq.] Sed *scito populi* Ms. Leid. 1. *scito* Ms. Leid. 2. *plebescito* Ms. Voss. 2. *plebiscito* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—6 Sic etiam Ms. Voss. 1. Leid. 2. Sed *in exilium erant missi et expulsi* Ms. Leid. 1. *in exilio erant exp.* Ms. Voss. 2. [Sed *in exilium* propter consensum librorum alii rectius tuentur.]—7 *Aliquotiens* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch.—8 *Uno crimine* aberant a Ms. Ax.—9 *Quia cum* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav. *qui cum* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—10 *Piræo* Ms. Leid. 2. *Piræo* Ed. Long. [Brem. v. supra ad vii. 6.]—11 *Dercilo* Ms. Leid.

NOTÆ

Apophteg: et vita Phocionis.

^b *Primo, quod cum Demade*] Demades Atheniensis orator fuit, æmulus Demosthenis, qui ex Macedonum gratia potestatem sibi et opes quærebat; contra vero, Demosthenes ad solam patriæ libertatem spectabat.

ⁱ *Antipatro*] Qui ab Alexandro Magno ad expeditionem Persicam discedente Macedoniæ præpositus est, et in qua ipso mortuo regnavit.

^j *Cum adversus Charetem*] Atheniensium ducem, in promittendo facilem et promptum: unde Proverb. 'Charetis pollicitationes,' Suidas.

^k *Cum apud eum summum esset imperium populi*] Archontem tunc fuisse scribit Plutarchus in ejus vita; idque est summum imperium populi tenere; nam Archontes exordium habuerunt Athenis ab excessu Codri ultimi Regis, quorum primus fuit Medon Codri filius. Vell. Paterc. initio hist. Rom. Et penes eos totius reip. regimen summaque rerum erat.

^l *Et Nicanorem, Cassandri præfectum*] Cassander, Antipatri filius, unus fuit ex Alexandri ducibus et mortis ejus auctoribus; qui, ipso mortuo, regium pomen accepit, et, Macedoniam in-

moneretur,^m idemque¹³ postularét, ut provideret, ne com-
meatibus civitas privaretur; huic,¹³ audiente populo, Pho-
cion negavit, esse periculum, seque ejus rei obsidem fore
pollicitus est.¹⁴ Neque ita multo post Nicanor Piræeo
est potitus. Ad quem recuperandum cum populus armatus
concurrisset: ille non modo neminem ad arma vocavit,
sed ne armatis¹⁵ quidem præesse voluit; sine quo Athenæ
omnino esse non possunt.¹⁶

3. Erant eo tempore Athenis duæ factiones; quarum una
populi causam agebat,ⁿ altera optimatum.¹ In hac erat
Phocion et Demetrius Phalereus.^o Harum utraque Mace-

2. *Darcyllo* Ed. Jens. Med. Arg. Par. *Dercillo* Ed. Ald.—12 *Eidemque* Ms. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 2. *Ax.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. ut sect. 1.—13 *Huic* Ms. Boecl. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Harl. Ith. Brem. et ego sic edidi, pro vulgato *hic*:] *hinc* Ed. Jens. Arg. Ald. Patav. *hic* Ed. Med. Lamb.—14 Sic etiam Ed. Long. Lamb. Keuch. Stav. 3. [et rell.] Sed *est* abest ab Ed. Stav. 1. 2.—15 *Armatus* Ed. Jens. Med. Arg. Par.—16 *Sine quo...possent.* Verba hæc sic leguntur etiam in Ms. Leid. 2. et Voss. 2. et in antiquis nostris omnibus. Sed a Ms. Voss. 1. aberant: *sine quo...poss.* inclusit uncis Heusing. [item Tzsch. (qui in ed. 1. *sine quo*, scil. portu, *Ath...possunt* parenthesi, in ed. 2. autem uncis inclusit, et glossatoris verba esse suspicatur,) nec non Heinr. Brem. et Schmied. qui verba esse transponenda putat. Stav. ad ed. 3. uncis quidem omisit in textu, in nota tamen illa verba vel a sciolo quodam allita esse judicat, vel transposita a librariis; culpam igitur occupati Piræi in Phocionem fuisse collatam: præterea laudat Wesseling. ad Diod. Sic. xviii. 64. nr. 69. Ith. edidit: *Ad quem (sine quo Ath. omn. esse non possunt) recuper...præesse voluit.*] In Mss. fore legitur ut expressimus. Sed illa, *sine quo Athenæ*, &c. jam olim trajectory nonnullis visa. Itaque Longolius et Magius, paucis immutatis, sic legebant: *ad quem recuperandum (quod sine eo Ath. omn. esse non possent) cum populus*, &c. Edd. Gebh. Steph. et Keuch. sic ordinant: *ad quem recuperandum (sine quo Ath. o. e. n. possunt) cum pop. &c.* Vir summus olim tentabat: *Neg. i. m. p. N. P. est potitus, sine quo Ath. omn. esse non possunt ad quem recup.* Fateor, hoc minime omnium coactum esse. Fortasse tamen nihil loco suo movendum est. Sive enim hæc verba usque ad illa, *sine quo*, &c. parenthesi cum Ernstio includas: sive omissa ea, illud *sine quo* ad remotius nomen referri dicas, nihil insolens Latinis scriptoribus affirmabis.

1 *Optimum* Ed. Lamb.—2 *Erant* Ed. Mag. Steph. Gebhard. Keuch.

NOTÆ

vadens, Olympiadem Alexandri Magni matrem occidi jussit, et immanis ævitia omnem familiam regiam abolevit. Justinus lib. xiv. 6.

^m *A Dercyllo moneretur*] Atticæ præfecto; illum enim ei regioni Antipater præposuerat, ut refert Plutarchus.

ⁿ *Populi causam agebat*] Cui parum studebat tunc temporis Phocion cum Demade Demosthenis æmulo, Callimedonte, et Pericle, ut refert Plutarchus in Phocione.

^o *Demetrius Phalereus*] Hic Theophrasti discipulus fuit, cui propter eximias ejus virtutes trecentas sexa-

donum patrociniis nitebatur.¹ Nam populares Polysperchonti² favebant;³ optimates omnia Cassandre sentiebant. Interim a Polysperchonte Cassander Macedonia pulsus est. Quo facto populus superior factus, statim duces adversarius factionis capitis damnatos patria pepulit;⁴ in his Phocionem et Demetrium Phalereum: deque ea re legatos ad Polysperchontem misit, qui ab eo peterent, ut sua decreta confirmaret. Huc⁵ eodem profectus est Phocion. Quo ut venit, causam apud Philippum regem⁶ verbo, re ipsa quidem apud Polysperchontem jussus est dicere. Namque is tum regis rebus praeerat. Hic ab Agnonide⁷ accusatus, quod Piræeum Nicanori⁸ prodidisset, ex consilii senten-

[Tzschuck. 1. 2. Brem.] Mox ac Demetr. Ms. Leid. 2. tum Phalereus Ed. Arg. Long. Mag. ubique.—3 Utebatur Ms. Mendos. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. Ed. Arg. Ultraj. Long. [Sed nitebatur est efficacius].—4 Polysperchonti Edd. nostri omnes ubique: [Πολυσπέρχων Plutarch. c. 31. et sæpius: v. Reisk. not. p. 248. Vol. iv. Opp. Plut.] Polysperchonte Ed. Med. Mox Polysperchonte Cassandrus Macedonia populus est Ms. Voss. 2.—5 Ita Ed. Lamb. [Bos. et seqq.] Sed pepulit Ms. Ax. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Ultraj. Steph. Gebh. Keuch.—6 Hic eodem Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [hinc eod. Ed. Lamb.] hoc eod. Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Heus. [Ith. sed hunc archaismum, ab Hensing. illustratum, in Nepote agnoscere non vult Stav. ad ed. 3.] Mox est et Phocion Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.—7 Hic ab Agnone accusatus Ms. Ax. Gif. Agnone erat etiam in Mss. ap. Mag. hic ab Agnonide accus. Ms. Mendos. Ed. Heus. [Stav. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Ith. Wetz. Brem. Heinr. Schmied. quos sum secutus. Hic respicit actæ rei tempus:] hic cum ab Agnonide acc. esset sine uncis Ed. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Kench. Bos. 1. Patav. [τὸ cum et τὸ esset uncis incluserunt Bos. in ed. 2. et Stav. 1. 2. Non esse de nihilo, quod quidam codd. habeant ab Agnone, existimat Hemsterhus. ad Luciani Timona, cap. 44. tom. 1. Opp. Luc. p. 157.]—8 Nicanori a Ms. Gif. aberat. Unci absunt ab Edd. nostris omnibus, [etiam Ith. Brem. Tzschuck. 1. 2. Wetz. Harl. et ego eos ejeci.] In Stav. 1. 2. Heus.

NOTE

ginta statuas æreas Athenienses erexerunt. Vide Polyænum, lib. iv.

² Nam populares Polysperchonti favebant] Ille præpositus fuerat ab Antipatro Græciæ et Macedoniæ, tandemque occisus est cum Neoptolemo in prælio quod adversus Eumænem commiserant. Just. lib. xiii. 8. Populares autem seu Democratiæ studiosi hujus partes sustinebant.

³ Apud Philippum Regem] Non Phi-

lippum Alexandri Magni Patrem, sed Philippum Aridæum, quem penes tantum Regis nomen, potestas vero et Imperium penes Eurydicen uxorem ejus, aliosque adulatores, Quæ de re vide Just. lib. xiv. 5.

⁷ Hic ab Agnonide] In quibusdam exemplaribus legitur, Agnone: et re ipsa Athenæus lib. xii. 18, meminit Agnonis hominis deliciis affluens. Verum legendum esse Agnonide

finis in custodiam coniectus, Athenis deductus est, ut ibi de eo legibus fieret iudicium.

4. Hec ubi¹ parventum est, cum propter² aetatem pedibus jam non valescet,³ vehiculoque portaretur,⁴ magni concursus sunt facti; cum alii, reminiscentes veteris famae, aetatis misererentur; plurimi vero ira exacerarentur, propter prodicionis suspicionem Piræei, maximeque, quod adversus populi commoda in senectute steterat. Qua de re ne perorandi quidem ei data est facultas et dicendi⁵ causam. Inde iudicio, legitimis quibusdam confectis,⁶ damnatus, traditus est undecim viris,⁷ quibus ad supplicium, more Atheniensium, publice damnati tradi solent. Hic cum ad

¹ Pedes incedere tunc non posset.

[Schmied.] id voc. uncis est inclusum.—9 *Ex consilii* (συμβουλίου Plutarch. Essem. c. 33. consensus iudicium) *sententia*. Sic Ms. Sluiaz. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Lamb. Bos. [Heus. Stav. et seqq.] Sed et *consimili* Ms. Boeckl. Voss. 2. ex *consimili* Ms. Stav. Gif. Put. Ed. Jems. Brix. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Mox *confectus* aberat a Ms. Ax.

1 *Ubi* aberat a Ms. Voss. 1.—2 *Per aet.* Ms. Ax. recte. Vulgata redolet glossema, [probantque Heusing. ac Trachuck. Octoginta autem annos natus erat Phocion.]—3 *Ad dicendum* Ms. Ernst. Statim *causa* Ed. Arg. Long.

NOTÆ

patet ex Plutarcho, qui eum Agnionidem sycophantam fuisse ait in Phocione.

² *Ex consilii sententia*] Sic quidam legunt; alii *consimili sententia*. Priorum lectionem interpretatione tuetur Savaro; quam sane non improbandam censerem, nisi jam prius lata fuisset sententia Athenis, cui relativum est verbum *consimili*.

⁴ *Vehiculoque portaretur*] Sic solebant deferri antiquitus, quemadmodum et hodie, omnes capite damnati; non quidem propter rationem a Nepote allatam, sed potius ignominiae causa, et ut omnium aspectui facilius paterent. Unde Ammianus Marcellinus lib. xxix. 11. ait, 'Promiscue juvenes alique membris omnibus

capti ad supplicia sellis gestatoriis ducebantur.'

⁶ *Legitimis quibusdam confectis*] Quae legitima confecta fuerint, parum liquet; illa enim lege constituta erant ad accusandum et audiendum reum: at vero ne ipsi quidem causam dicendi data est facultas; unde factum est ut plerique, praesertim boni cives, iudicium illud aversati sint. Vide Valer. Max. Extern. de fato Phocionis loquentem lib. v. 3. 3.

⁷ *Traditus est undecim viris*] Hoc νομοφύλακας, et ἐπάρχους Græci vocabant; nec Romanis triumviris capitalibus multum absimiles fuisse scribit Budæus. Ad id autem praesertim instituti fuerant, ut facinorosos homines comprehensos in carcerem con-

mortem duceretur, obvius ei fuit *Emphyletus*,⁴ quo familiariter fuerat usus. Is cum lacrymans dixisset, 'O quam indigna' perpeteris, Phocion!' huic ille, 'At non inopinata,' inquit: 'hunc enim exitum plerique clari viri habuerunt Athenienses.'⁵ In hoc tantum fuit odium multitudinis, ut nemo ausus sit eum liber sepelire.⁶ Itaque a servis sepultus est.

Keuch. Dein *undecimoiris* haud divisim Ed. Jens. Med. Arg. Par.—4 *Emphyletus* Ms. Leid. 2. Ed. Long. Mag. *Eriphyletus* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Steph. *Euphyletus* Ms. Voss. 1.—5 *Digna* Ed. Jens. Med. Dein *plerique* Ed. Par. Ald.—6 *Sepeliri* Ms. Voss. 2.

NOTE

jicerent, et capitjs damnatos ad supplicium ducerent; quod ex Platone in Phædone, Aristot. lib. vi. cap. ultimo, de optima administrandæ reip. forma, et aliis manifestum est.

⁴ *Obvius ei fuit Emphyletus*] De hujus viri nomine dubium est: quidam enim Evippum vocant, nitunturque Plutarchi auctoritate qui viri hujus nominis meminit in Phocione. Ælianus vero lib. xiii. 41. hunc Thudippum vocat; Aristidem, Seneca in consolat. ad Helviam cap. 13. Ego tamen nihil mutandum arbitror.

⁵ *Hunc enim exitum plerique clari viri habuerunt Athenienses*] Vide eorum

Catalogum apud Lucianum in Dialogo, De non temere credendo calumniæ.

⁶ *Ut nemo ausus sit eum liber sepelire*] Propter legem Atticam, qua non licebat proditiōnis damnatos sepelire, ut jam dictum in Themistocle; et ut patet ex ipsis Valer. Max. verbis, lib. v. 3. Phocion non tantum equuleo ab Atheniensibus impositus est; sed certe post obitum nullam Atticæ regionis, quæ ossibus ejus injiceretur, globulam invenit; jussus extra fines projici, intra quos optimus civis vixerat.

XX.

TIMOLEON.¹

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Liberata patria, fratrem suum interfici iubet. 2. Dionysium Sicilia pellit. Hicetam superat. Pœnos fugat. 3. Siculorum rempublicam restaurat. Privatus Syracusis vivit. 4. Oculis captus reipublicæ inservit. 5. Ejus patientiæ exempla. Moritur.

TIMOLEON,² Corinthius.* Sine dubio magnus omnium judicio hic vir extitit. Namque huic uni contigit,³ quod nescio an nulli,⁴ ut et⁵ patriam, in qua erat natus, oppressam a tyranno^b liberaret, et a Syracusis, quibus auxilio

1 *Timoleontis vita* Ed. Jens. Med. Par. Ald. *Thymoleontis vita* Ed. Arg. ubique.—2 *Thimoleon* Ms. Voss. 1. *Thymoleon* Ms. Ax. Mendos. Gif. Ed. Long. Mag. Steph.—3 *Contingit* Ms. Voss. 2.—4 *Nescio an ulli* Ms. Voss. 1. 2. Mendos. Leid. 2. [Ed. Long. Bos. Stav. Tzschuck. 1. Harl. Hensing. Ith. Pauff. Heinr. Schmied.] Sed *nescio an nulli* Ed. Lamb. recte, opinor: [Ed. Tzschuck. 2. Wetz. Brem. qui id copiose defendit. Atque sic rescripsi; nam *nescio an* (pro *annon*) *nulli* simpliciter, certe in comparatione, affirmat. V. Ernest. in clav. Ciceron. voc. *haud scio an*, Hensing. Staver. et alios ad h. l. qui *nulli* h. l. præferunt probantque exemplis. Scheller. quidem in *Observatt.* in priscos scriptores p. 172. sq. contra Ernesti præceptum disputans, vel nostro Nepotis loco abutitur. Fischer ad marginem scripserat: vid. Cicer. Epist. XIII. 1. et ad Cicer. Cat. M. 16. 2. Alius locus est Cicer. Læl. c. 6. *haud scio...an quidquam*; sed Ms. Manut. et Lambin. *nihil*: v. ibi Lambin. et Vorst. ad Sulpic. Sev. Ep. 1. 7. Sic Lib. IX. Ep. 9. 4. *an ulli*, Lambin. conj. *an nulli*, ubi vid. not. et Manut. Cortius quidem ad Cicer. vi. Ep. 7. 6. improbatur, et ait, temerarios rescribere in nostro Nepotis loco, *nescio an nulli*.]

NOTÆ

* *Timoleon, Corinthius*] Cujus pater fuit Timonetus, ex Diodoro, lib. XVI. ex Plutarcho vero in Timoleonte, Timodemus. Quo ad etymo-

logiam nominis nihil moror; alii enim scribunt Timoleon, ἀνδρὶς Τιμόνης; alii Tymoleon, ἀνδρὶ τοῦ Θύμονος.

^b *Oppressam a tyranno*] Nimirum a

erat missus,⁶ inveteratam servitutem depelleret, totamque Siciliam, multos annos bello vexatam,^c a barbarisque oppressam,^d suo adventu in pristinum⁷ restitueret. Sed in his rebus non simplici fortuna conflictatus est, et, id quod difficilius putatur, multo sapientius tulit secundam, quam adversam fortunam. Nam cum frater ejus Timophanes, dux a Corinthiis delectus, tyrannidem per milites mercenarios occupasset, particepsque⁸ regni posset esse; tantum abfuit⁹ a societate sceleris, ut antetulerit suorum civium libertatem fratris saluti, et patriæ parere legibus quam imperare,¹⁰ * satius duxerit. Hac mente per haruspice¹¹, communemque affinem, cui soror ex eisdem¹² parentibus nata nupta erat, fratrem tyrannum interficiendum curavit. Ipse non modo manus¹³ non attulit, sed ne aspicere quidem¹⁴ frater-

—5 Sic Ms. Leid. 2. [Ed. Bos. et seqq. recentt.] Sed et abest ab Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Mox in Ed. Arg. est *oppressum*.—6 *Erat*, omisso *q̄ minus*, Ms. Ax.—7 *In pristinum datum* Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Statim *restituerit* Ms. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Par.—8 *Participesque* Ms. Voss. 2.—9 *Afuit* Ms. Voss. 3. Ed. Lamb. Gebh. Keuch. Mox *Civium suorum* Ms. Ax.—10 * *Et patr. par. leg. quam imper.* Sic Ms. Gif. Ed. Ultraj. [Bos. Stav. Heus. Harl. Ith. Brem. Heinr. Tzschuck. 1. 2. in quibus omnibus etiam legitur *satius dux.*] Sed et *patriæ legibus*, *quam imperare patriæ* Ms. Boecl. Ax. et *parere leg. quam imper.* Ms. Leid. 1. et *patriæ leg. obtemperare satius dux. quam imperare patriæ* Ms. Mendos. Ed. Boecl. et *patr. legibus obtemperare satius duxerit, quam imperare* Ed. Lamb. A Ms. Voss. 2. aberat *et obtemperare*; sed erat ibidem *dixit sanctius*, non *satius*; ut in Ms. Voss. 1. et Leid. 2. Etiam in Ed. Long. Mag. [Schmied.] est *sanctius*, (nec hoc displicet Hensing. atque Harl. quos videbis, et Tzschuck. ad ed. 1. Cornelius enim tacite culpatur Cæsarem, Antonium et alios. Contra Tzsch. ad ed. 2. *et sanctius* noluit in textum recipere, quia, ut ait, non tam de re utraque judicium indicatur, sed iudicio facto ex utraque delectus.) Sed p. *legibus obtemperare sanctius duxerit, quam imperare legibus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—11 *Aruspice* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [Male: ortum enim habet ab *haruga*. V. Cellar. Orthogr. lat. ibique Harl. p. 245.] Statim *communemque fratri affinem* Ms. Voss. 1.—12 *Iidem* Ed. Steph. Gebh. Keuch.—13 *Minus* Ms. Ax. *manum* Ms. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Statim *atfuit* omisso *q̄ non* Ed. Jens. Med.—14 *Quid est* Ed. Ald.—15 *Nondum* Ms.

NOTÆ

fratre suo Timophane, ut infra videbitur.

^c *Siciliam, multos annos bello vexatam* Partim regnante Dionysio majore, ut supra in Dione; partim, Dione interfecto, per tyrannidem Callippi,

Hipparini, et Dionysii Junioris, postquam amissum imperium recuperavit. Ex Diodoro loco mox citato.

^d *A barbarisque oppressam*] Nimirum a Carthaginensibus.

nam sanguinem voluit.* Nam, dum¹⁶ nos conficeretur, procul in praesidia fuit, ne quia satellites posset succurrere. Hoc praeclearissimum ejus facinus¹⁶ non pari modo probatum est ab omnibus.¹⁷ Nonnulli enim laesam ab eo pietatem putabant, et invidia eandem virtutis ebrescebant. Mater vero, post id factum, neque domum ad se filium admisit, neque asperxit, quia cum fratricidam impiumque detestans¹⁸ compellaret. Quibus rebus¹⁹ ille adeo est commotus, ut nunquam vitae finem facere voluerit,² atque ex ingratosum hominum conspectu morte decedere.

2. Interim, Dione Syracusis interfecto, Dionysius rursus Syracusarum¹ potitus est: cujus adversarii opem a Corinthiis petierunt,² ducemque, quo in bello uterentur, postularunt. Huc Timoleon missus, incredibili felicitate Dionysium tota Sicilia depulit. Cum³ interficere posset, noluit; tutoque ut Corinthum perveniret,⁴ effecit,⁵ quod utrorumque Dionysiorum opibus Corinthii saepe adjuti fuerant, cujus benignitatis memoriam volebat extare; eamque praeclearam⁶ victoriam ducebat, in⁶ qua plus, esset clementiae, quam crudeli-

Voss. 3.—16 Sic etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. Sed factum Ed. Boeckl. Bos. 1.—17 Ab omni. probatum est Ms. Voss. 2. Ax.—18 Detestatus Ms. Leid. 2.—19 Sic Ms. Sav. Ax. Gif. Put. [Ed. Bos. et seqq.] Sed quibus res Ms. Voss. 3. quibus verbis adeo ille Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Patav. quibus verbis adeo est comm. Ed. Steph. Gebh. Keuch. Mox non nunquam divisim Ed. Jens. Med. Arg. ubique.

1 Syracusanorum Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Statim est petitus Ms. Ax.—2 Ita etiam Ms. Ax. Sed petiverunt Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch.—3 Quem interficere Ms. Voss. 3. Mox tutoque Ms. Leid. 2. Statim ut Corinthum Ed. Jens. Med.—4 Pervenerit Ms. Leid. 2. Statim qui utr. Ms. Voss. 3.—5 Sic Ms. Mendes. Leid. 1. 2. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Ultraj. [Long. Bos. et seqq.] Sed at quod cum procl. Ed. Lamb.—6 Sic etiam Ms. Ax. Sed ex qua Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg.

NOTE

* Sed ne aspicere quidem fratrum sanguinem voluit] Quod moderatioris animi indicium est suam patriam vindicantis, quia qui vultum sanguine imbuat, oculosque supplicio pascit, hic certe plus se, quam patriam vindicat.

² Ut nunquam vitae finem facere voluerit] Id magnanimitati ejus parum respondere videtur, quod propter clamores et militis querelas tan-

topere commoveretur. Illud tamen ex Plutarcho liquet, qui cum inedia se extinguere voluisse ait.

⁵ Tutoque ut Corinthum perveniret, effecit] Ubi, scilicet, propter inopiam literas puerulos docuit; unde Proverb. Dionysius Corinthi. Qua de re vide Plutarchum in Timoleonte, Cic. ad Atticum 9. Valer. Max. lib. vi. 2.

tatis;⁶ postremo, ut non solum auribus acciperetur, sed etiam oculis cerneretur, quem et ex quanto regno ad quam fortunam detrusisset.⁷ Post Dionysii⁸ decessum cum Hecata⁹ bellavit,¹ qui adversatus fuerat¹⁰ Dionysio: quem¹¹ non odio tyrannidis dissensisse, sed cupiditate, indicio fuit, quod ipse, expulso Dionysio, imperium dimittere noluit.⁴ Hoc superato, Timoleón maximas copias Carthaginensium¹² apud Crimessum¹³ flumen fugavit, ac satis habere¹⁴ coëgit, si liceret Africam obtinere,⁵ qui jam complures annos possessionem Siciliæ tenebant.¹⁵ Cepit etiam

⁴ Qui non tanquam tyrannidis osor, sed ambitiosus rebellasse visus est, quoniam, post ejectum Dionysium, a dominatione discedere recusavit.

⁵ Eoque ipsos adegit, ut satis sibi esse crederent, si Africa potiri fas esset.

Par. Ald. Long. Mag. Mox clementia Ms. Voss. 2. clementia Ed. Jens. Med. Arg.—7 Detulisset Ms. Leid. Voss. 2. 3. detulisset Ms. Voss. 1.—8 Dionysium Ms. Leid. 2.—9 Hecata Ms. Mendos. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Heccata Ms. Boeckl. Ax. Voss. 1. Hectata Ms. Voss. 3. Hercita Ms. Leid. 2. [Icete Ed. Long.] Iceta Ed. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. Patav.—10 Erat Ms. Leid. 2. Ax.—11 Quoniam non Ms. Ax. in quo ipso deinde erat cupiditatis.—12 Carthaginens. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Karthaginens. Ed. Bos. 1.—13 Crimesium Ed. Long. Mag. Cymssum Ms. Leid. 2. Crinissum Ms. Voss. 1. 2. 3. Long. Ed. Arg. Crimissum Ms. Ax. Ed. Stav. 2. 3. Heus. [Harl. Tzschuck. Ith. Brem. Crimessum Ed. Bos. Wetz. Heinr. Schmied.] Crimissum Ed. Jens. Med. Ald.—14 Hinc Ed. Jens. Med. Ald. Mox Aphricam Ed. Par. Steph. et optin. Ed. Jens. Med. ubique.—15 Tenebat Ed. Keuch.

NOTE

⁶ In qua plus esset clementia, quam crudelitatis] Dubitari, nec abs re, potest, utrum Timoleon magis ad clementiam, quam ad acerbiorē vindictam spectaverit, cum ad tantos calamitatis sensus Dionysium reservavit. Nam ipsi vitam servando eo miseriores efficiebat, et supplicium ejus magis protrahabat: omni quippe morte acerbior est tota vita supplicium pati, et quotidie magis ac magis sentire se perire. Attamen cum vita omnium rerum sit pretiosissima, hacque concessa recuperandæ alius fortunæ spes adempta non videatur; ideo qui servavit incolumem satis sibi temperasse putandus est: unde Tacitus Ann. lib. xii. 19. ait, 'Bellorum egro-

gios fines esse, quoties ignoscendo transigatur.' Et cap. 37. ibidem: 'At, si incolumem servaveris, æternum clementiæ exemplar ero.' Quam sententiam verba Senecæ egregie illustrant lib. i. de Clementia cap. 21. 'Et quisquis ex alto ad inimici pedes abjectus alienam de capite suo sententiam expectavit, in servatoris sui gloriam vivet, plusque nomini ejus conferet incolumis, quam si ex oculis ablatas esset: assiduum enim spectaculum alienæ virtutis est; in triumpho cito transisset.'

¹ Cum Hecata bellavit] Hic unus ex amicis Dionis fuit.

¹ Apud Crimessum] Plutarcho, *Κρημνισσῶν*, fluvius est Siciliæ, Dionysio

Mamercum,¹⁶ Italicum ducem; hominem bellicosum et potentem, qui tyrannos adiutum in Siciliam venerat.

3. Quibus rebus confectis, cum propter diuturnitatem belli non solum regiones, sed etiam urbes desertas videret; conquisivit, quos potuit, primum¹ Siculōs; deinde Corintho arcessivit² colonos, quod ab his³ initio Syracusæ erant conditæ. Civibus veteribus sua restituit,⁴ novis bello vacuefactas possessiones divisit, urbium⁵ mœnia disiecta, fanaque [deserta]⁶ refecit, civitatibus leges libertatemque reddidit. Ex maximo bello⁷ tantum otium totæ⁸ insulæ conciliavit, ut hic conditor⁹ urbium earum, non illi, qui initio deduxerant, videretur. Arcem Syracusis,¹ quam munierat¹⁰

[Sed tenebant in nova Keuch. ed. Hafniensi.]—16 *Mamercum* Ms. Voss. 1. *Mamoren* Ms. Voss. 3. In ed. Arg. est *capit* pro *cepit*.

1 *Primum quos potuit* Ed. Lamb. Statim *dein* Ms. Voss. 1.—2 *Arcessivit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph.—3 *Ab iis* Ms. Voss. 1.—4 *Primum Sic....restituit* aberant a Ms. Ax. Sed *civibus vet. sua restit.* aberant a Ms. Voss. 2.—5 *Urbiumque* Ms. Voss. 2.—6 Sic Ms. Sav. Put. Gif. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Par. Ald. Long. Mag. [Brem. Schmied.] *uncis* tamen *quissis* [quos addiderunt Bos. in ed. 2. Stav. Heus. Harl. Ith. Tzsch. Wetz.] Sed *phanaque diserta* Ed. Jens. Med. *phanaque deserta* Ed. Arg. *fanaque deleta* Ed. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Heinr. At hoc verbum, iudice Tzschuck. nimis auget vastationem, nec a Mss. firmatur: add. Heus. Breui tamen et Paufler tuentur *deserta*, sed explicat prior templa, quæ in bello damni aliquid passa, (conf. Plut. c. 1. de Siciliæ miseriis,) ad usum sacrum non amplius apta fuerant, etiam forsitan ex parte deleta: posterior autem *fana vetustate collapsa et ideo relicta*. Hæc igitur Timoleon refecit, h. e. ad usum cultumque sacrum reparavit. Contra Kappius et *rd deserta* esse glossema, nec *rd deleta* posse admitti, copiose docet.] A Ms. Mendos. et *rd deserta*, et *rd deleta* aberat: et a Ms. Voss. 3. præterea verbum *fanaque* quoque.—7 Sic e suo cod. legit Gifanius, et in noviss. editione Boeclerus, suffragante Leidensi. Sed et *max.* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Statim *fm* Ed. Ald. ut s. 4.—8 Sic Ms. Gif. [Ed. Bos. 2. Heus. Heinr.] Sed *toti* Ms. Ax. Thott. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Stav. Harl. Tzschuck. Brem. Schmied. Wetz. probatque Schlegel. l. c. p. 68.]—9 *Conditio* Ms. Voss. 3.—10 *Munierat* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Patav.—

NOTE

Halicarnass. lib. 1. Straboni vi. et Suidæ *Crimineum*; Lycophroni vero *Crimissum*.

¹⁶ *Cepit etiam Mamercum*] De quo lege Polyzæ. lib. Strateg. et Plutarchum, qui hunc Catanæ tyrannum fuisse ait.

¹ *Arcem Syracusis*] Arces enim ob-

sisione perpetua, et quasi compedibus cives premunt, et Tyrannis æternam securitatem pollicentur. Unde Seneca in Thyeste: 'In arce summa Pelopis una est pars domus conversa in Austros, cujus extremum latus Æquale monti crescit, atque urbem premit, Et contumacem regibus po-

Dionysius ad urbem obsidendam, a¹¹ fundamentis disiecit: cetera tyrannidis propugnacula demolitus est, deditque opusculum, ut quam minime multa vestigia servitutis manerent.^c Cum tantis esset opibus, ut etiam invitis imperare posset; tantum haberet amorem¹² omnium Siculorum, ut nullo recusante regnum obtineret; maluit se diligere, quam metui.¹³ Itaque, cum primum potuit, imperium deposuit, et¹⁴ privatus Syracusis, quod reliquum vitae fuit,¹⁵ vixit. Neque vero id¹⁶ imperite fecit. Nam, quod ceteri reges imperio¹⁶ potuerunt, hic benevolentia tenuit. Nullus homo huic defuit; neque postea res ulla Syracusis¹⁷ gesta est publice,¹⁸ de qua prius sit decretum,¹⁹ quam Timoleonis sententia cognita. Nullius unquam consilium non modo antelatum, sed ne comparatum²⁰ quidem est. Neque id magis benevolentia factum est, quam prudentia.

4. Hic cum ætate jam proventus esset, sine ullo morbo lumina oculorum amisit.^a Quam calamitatem ita moderate tulit, ut neque eum querentem¹ quisquam audierit, neque eo minus privatis publicisque rebus interfuerit. Veniebat

^c Curavitque ut quam paucissima servitii reliquia superessent.

11 A aberat a Mb. Voss. 2. Mox in Ed. Jens. Par. est conjunctim quamminime.—12 Amorem hab. Mb. Ax. hæret amor. Ed. Jens. Med.—13 Ac priv. Ms. Voss. 3. Ed. Long. et privatim Ed. Mag.—14 Fuit vita Mb. Ax.—15 Neque id Ms. Voss. 2. Ax. neque vero, omisso *et id*, Ms. Leid. 2.—16 Reg. vir pot. Ed. Gebh. Keuch. [Amstel.] Mox benivol. Ed. Jens. Med. Arg. Par. ubique.—17 Sic Ms. Boeckl. Ax. Sed Syrac. res ulla Bos. 1. et Edd. nostri omnes præter Bos. 2. Stav. Heus. [et recentt.]—18 Sic Mb. Boeckl. Ax. [Ed. Bos. Heus. in textu, Stav. Tzschuck. et seqq. reccl.] Sed publica Edd. nostri ante Bos. [Atque Heus. in not. et probavit hanc lectionem et docte illustravit: at recte dissentiunt Stav. ad ed. 3. Tzschuck. et Harl. ad ed. 2. præsertim ob additum *et ulla*, et ob ingratam ejusdem soni repetitionem.]—19 Deceus Ms. Leid. 2.—20 Copatù Ed. Jens. Par.

1 Querentem Ed. Ald.—2 Consilium Ed. Arg. Long. Mox valitud. Ed. Jens.

NOTÆ

pulum suis Habet sub ictu.

^a Maluit se diligere, quam metui] Simile quidpiam refert Aurelius Victor cap. 15. de Antonino Pio, his verbis: 'Adeo trementibus eum atque amantibus cunctis regibus, nationibusque, et populis, ut parentem suum, patro-

nium magis quam dominum Imperatorem vere putarent.'

^b Lumina oculorum amisit] Diastole. Sic etiam de eo Plutarchus; et Glosso, Tusc. v. multos, qui et oculis capti fuerint, moderateque cum casum talesint, enumerat.

autem in theatrum, cum ibi concilium^a populi haberetur, propter valetudinem vectus jumentis junctis,^{a,10} atque ita de vehiculo, quæ videbantur, dicebat: neque hoc illi quam tribuebat superbiam. Nihil enim unquam^t neque insolens, neque gloriosum, ex ore ejus exiit. Qui quidem, cum suas laudes audiret prædicari, nunquam aliud dixit, quam se in ea re^t maximas Diis gratias agere atque habere, quod, cum Siciliam recreare constituissent,⁶ tum se potissimum ducem esse voluissent. Nihil enim rerum humanarum sine Deorum numine⁷ geri⁸ putabat. Itaque suæ domi sacellum *abroparias*,⁹ constituerat,^p idque sanctissime colebat.

5. Ad hanc hominis excellentem bonitatem mirabiles accesserunt^t casus. Nam prælia maxima natali die suo fecit omnia;^q quo factum est, ut ejusdem natalem^a festum

^a *Infirmittatis causa bigis deductus.*

Med. Arg.—3 *Junctis* aberat a Ms. Voss. 1. Leid. 2.—4 *Nunquam* Ms. Voss. 3.—5 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. 3. Ax. Leid. 2. Sed *ea re* Ed. Bos. 1.—6 *Constituisset* Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long.—7 *Nomine* Ed. Jens. Med.—8 Sic Ms. Mendos. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Ultraj. [Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] Sed *agi* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—9 *Automathias* Ed. Jens. Med. Arg. *Automathias* Ed. Par.

1 *Accesserant* Ms. Ax.—2 Sic Ms. Ax. [Ed. Keuch. Bos. 2. Stav. Heus. Tzschuck. 1. et seqq. plur.] Sed *ejusdem natale* Ed. Arg. Long. Mag. *ejus diem natalem* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Bos. 1. [Tzsch. 2. Paufl. et Stav.

NOTÆ

^a *Propter valetudinem vectus jumentis junctis*] Sic apud Romanos Appius Claudius Cæcus lectica in Senatum ferebatur.

^p *Itaque suæ domi sacellum abroparias constituerat*] *Abroparias* Dæi alicujus nomen fuisse certum est; sed dubitatur cujusnam Dæi. Quidam per id casum fortuitum; quidam fortem fortunam intelligi volunt. Quo posteriori sensu accipiendum esse puto: quia Siculi fortunam tanquam omnium actionum laborumque humano-

rum Dominam venerabantur; cui et Græci Romanique multa monumenta consecrarunt, et ad hujus Dæi auspicia ac numen Timoleon retulit quicquid sibi unquam prospere evenit.

^q *Natali die suo fecit omnia*] Sic præterito sæculo Carolus V. Imperator die Divo Mathiæ sacro, quo natus erat, regnum Hispaniæ obtinuerat, Imperator proclamatus fuerat, et memorabilem Ticini victoriam in Francos retulerat.

haberet universa Sicilia. Huic quidam Lamestius,¹² homo petulans et ingratus, vadimonium⁴ cum vellet imponere,⁵ quod cum illo se lege agere diceret, et complures⁶ concurrissent, qui procacitatem hominis manibus coercere conarentur; Timoleon oravit omnes, ne id facerent. Namque, id ut Lamestio⁶ ceterisque liceret, se maximos labores summaque adiisse pericula. Hanc enim speciem⁷ libertatis esse, si omnibus, quod quisque vellet, legibus experiri liceret. Idem,⁸ cum quidam Lamestii similis, nomine Demænetus, in concione populi de rebus⁹ gestis ejus detrudere coepisset, ac nonnulla inveheretur¹⁰ in Timoleonem; dixit, nunc demum se voti esse damnatum:¹¹ namque hoc¹² a Diis immortalibus semper precatum, ut talem libertatem restitueret¹³ Syracusanis, in qua cuivis liceret,¹⁴ de

¹ In iudicium conaretur traducere.

² Nunc denique finem optatum obtinuisse.

in not. hanc lectionem præferre malit.]-3 *Lamastius* Ms. Leid. 2. *Lamistius* Ms. Ax. *Lamyatius* Ms. Dan. *Lamistias* Ms. Voss. 1. 2. *Laphystius* Ed. Long. [et Mag. ut Fisch. in marg. manu ascripsit; sed in libello varr. lectt.] *Laphystius* Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. ubique.-4 *Badimonium* Ms. Ernst. *vadimonium* Ed. Jens. Med.-5 *Cum plures* Ed. Ald.-6 *Lamestrio* Ed. Bos. 1. *Lamestio et cuivis* hic. Ms. Boecl. et *cuivis* hic. Voss. 2. 3. et *quis* Ms. Voss. 1. et *cuius* Ms. Ax.-7 *Spem* Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Arg. *Dein experire* Ms. Voss. 3.-8 *Id pro idem* Ms. Voss. 1. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mox *Lamyatii* Ms. Gif. et *Demænatus* Ms. Leid. 2. *Demænatus* Ms. Voss. 3. *Demænetus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.-9 Sic etiam Ms. Ax. Sed *de abest* ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch.-10 *Inveherentur* Ms. Voss. 1. Tum in *Thymoleonta* Ed. Arg.-11 Sic Ms. Ax. Gif. Voss. 2. Ed. Lamb. [Bos. et seqq.] Sed *voti esse compotem* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Oxon. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. quod est glossema.-12 Ita Ms. Gif. Ax. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [Heus. Harl. Ith. Tzsch. 1. 2. Wetz. Brem. (qui quidem in not. observat, Romanos hæc et Græcos raris sæpe ponere pro singulari,) Schmied. Heinr. quos sum secutus, quia Timoleon hoc unum, non plura a Diis erat precatus.] *Namque hæc* Ed. Long. Lamb. Bos. Stav. [Paufl.]-13 *Restitueret* [h. e. restituere posset] Ms. Voss. 2. 3. Leid. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Heus. Stav. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Sed *restituerent* [scil. Diis] Ed. Lamb. [Bos. Stav. 1. 2. Ith. Wetz. Brem. Schmied. Heinr. quoniam modestius magisque pium, ideoque melius convenire videatur ingenio Timoleonis; qui nihil rerum humanarum sine Deorum numine geri putabat, (v. cap. præ-

NOTÆ

¹ *Lamestius*] *Laphystius* legendum dam habent codices. ex Plutarcho, non *Lamestius*, ut qui-

quo vellet, impune dicere. Hic cum diem supremum¹⁵ obiisset, publice a Syracusanis in gymnasio, quod Timoleonteum¹⁶ appellatur,* tota celebrante Sicilia, sepultus est.

~~~~~

ced. in fine;) at, bene annotante Tzschuck. nec ab illo Deorum auxilium excluditur, nec modestia et pietas evanescit. Quare codd. secutus revocavi restitueret.]—14. *Liceret* aberat a Ms. Voss. 3.—15 *Supremum* Ed. Jens. Med.—16 *Timoleontium* Ed. Ald. Lamb. *Thymoleonteum* Ed. Long. Mag.

NOTE

¹ *In gymnasio, quod Timoleonteum* foro, non in Gymnasio sepultum scribitur] Vide Polyænum in Agathoclem lib. v. Plutarchus tamen in *Agathocle* bit; at vero Gymnasium illud in hujus gratiam fuisse constitutum.

XXI.

DE REGIBUS.

ARGUMENTUM.

Cap. 1. Spartani reges, nomine tales, non potestate. Excellentissimi Persarum reges. 2. Macedonem reges clariores. Unus rex Sicilia vere illustris. 3. Reges ex Alexandri amicis.

HI fere fuerunt Græciæ¹ gentis^a duces, qui memoria digni videbantur,^a præter REGES.^b Namque eos attingere³ nolui-
mus, quod omnium res gestæ separatim^d sunt relatæ: ne-
que tamen hi admodum sunt multi. Lacedæmonius autem
Agesilaus, nomine, non potestate fuit rex;^e sicuti⁴ ceteri

1 *Græcia g.* [uti Græci 'Ελλάς γῆ pro 'Ελληνική aut Genitiv. *Græciæ* est in regimine positus.] Ita etiam Ms. Voss. 1. 2, 3. Leid. 2. Sed *Græciæ g.* Ms. Boecl. Ax. [Thott. et unice probat Schlegel. p. 69. Ed. Wetzel, Schmied. conf. Heus. et Tzschuck.]—2 Ita etiam Ms. Voss. 2. Ax. Sed *viderentur* Ms. Leid. 2. *videantur* Ed. Jens. Med. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1.—3 *Adiungere* Ms. Mendos.—4 *Sicut* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.

NOTÆ

^a *Græciæ gentis*] In quibusdam legitur, *Græciæ gentis*. Sed nihil muto, quia Græcia gens dicitur, quemadmodum Italia terra, Hispania regio, &c.

^b *Præter Reges*] Nimirum earum gentium, quæ aliis præluxerant.

^c *Namque eos attingere*] Legitur et *adiungere*; id est, vitis excellentium Græciæ Imperatorum.

^d *Separatim*] Id est, alio in libro,

qui Regum vitas complectebatur; qui quidem liber injuria temporum periisse creditur.

^e *Nomine, non potestate fuit rex*] Vide quæ jam dicta sunt a Nepote in Agesilao, ubi dictum est morem esse Lacedæmoniorum, ut duos Reges semper haberent, nomine magis, quam imperio. Unde Dionysius Halicarnassensis Reges improprie dictos fuisse scribit.

Spartani. Ex his vero, qui dominatum⁵ imperio tenuerunt, excellentissimi⁶ fuerunt, (ut nos judicamus,) Persarum Cyrus,⁷ et Darius, Hystaspis⁸ filius: ⁹ quorum uterque privatus⁹ virtute regnum est adeptus. Prior horum apud Massagetarum¹⁰ in prælio cecidit.¹¹ Darius senectute diem obiit supremum.¹² Tres sunt præterea ejusdem¹³ generis; Xerxes,¹⁴ et duo Artaxerxes,¹⁵ Macrochir et¹⁶ Mnemon. Xerxi maxime est illustre, quod¹⁷ maximis post hominum memoriam exercitibus terra marique bellum intulit Græciæ. At Macrochir præcipuam habet¹⁸ laudem amplissimæ pulcherrimæque corporis formæ, quam incredibili ornavit virtute belli. Namque illo Perses nemo fuit manu fortior.¹⁹

~~~~~

Long. Mag. Patav.—5 Ita Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 1. 2. 3. Sed orbem dominatum Ed. Ald. Statim imperium Ms. Voss. 3. et retinuerunt Ex. Venet. apud Maglum.—6 Excellentissimum Ms. Leid. 2.—7 Ustaspi Ms. Leid. 2. Hirtaspi Ms. Voss. 1. irtaspi Ms. Voss. 3. Histaspis Ed. Ald. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Histaspi Ed. Jens. Med. Par. Hystaspis Ed. Arg. Hyrtaspi Ms. Ax.—8 Ita etiam Ms. Leid. 2. Sed occidit Ms. Mendos. Voss. 1. 2. 3.—9 Ejus Ms. Ax.—10 Xerxes Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Mox in iisdem libris erat Artaxerxes.—11 Macr. quoque et Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. In Voss. 2. pro Macrochir erat Machrodæ. Statim Memnon Ms. Leid. 2. Memno Ms. Voss. 2. Memnon Ms. Voss. 3. Ed. Ald. Long. ubique, Mnemon Ed. Jens. Med. Arg. Par. ubique.—12 Quod aberat a Ms. Ax.—13 Haberet Ms. Voss. 1.—14 Sic Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. (nisi

NOTÆ

⁵ Cyrus] Ex Mandane, Astyagis filia, et Cambyse Persa natus, qui sua virtute Medorum Regnum adeptus est, ac Imperium a Mediis ad Persas transtulit.

⁶ Et Darius, Hystaspis filius] De hoc jam supra.

⁹ Quorum uterque privatus] Cyrus enim Persarum armis adjutus Astyagæ Regno expulit. Darius vero, Magis occisis, qui Persarum Regnum fraude usurpaverant, ex privato Rex per equi sui hinnitum salutatus est. Vide Just. lib. 1. 10.

¹¹ Prior horum apud Massagetas] Cum Cyrus adversus Thomyrim Reginam Scytharum, vel Massagetarum, bellum movisset, secundo prælio victus inter mortuos inventus est.

Porro Massagetas gentes erant supra mare Caspium sitæ; unde Getæ et Scythæ eas circiter regiones incolebant, quæ hodie Catai nominantur. Vide Ptolemæum.

¹² Darius senectute diem obiit supremum] Eum regnasse 36. annos Herodotus ait, lib. rv. quanquam nonnulli 31. tantum et dies 30. asserunt.

¹⁴ Xerxes, et duo Artaxerxes]. Jam de Xerxe supra. Notandum tamen est Xerxis nomen commune fuisse Persarum Regibus, quemadmodum et Cyri. Quantum vero ad duo Artaxerxes; alter Xerxis filius fuit, et dictus est Macrochir, seu Longimanus; alter Cyri junioris frater, cognomento Mnemon, seu Memor.

Mnemon autem iustitiæ fama floruit. Nam cum matris suæ scelere amisisset uxorem,¹ tantum indulisit² dolori, ut eum pietas vinceret.³ Ex his duo eodem nomine⁴ morbo naturæ debitum reddiderunt; tertius ab Artabano⁵ præfecto ferro interemtus⁶ est.⁷

2. Ex Macedonum autem genere⁸ duo multo ceteros antecesserunt rerum⁹ gestarum gloria: Philippus Amyntæ filius, et Alexander Magnus. Horum alter Babylone morbo consumtus;¹⁰ Philippus Ægis a Pausania,¹¹ cum spectatum ludos iret, juxta theatrum occisus est. Unus Epirotes,

quod in Voss. 2. pro *fortior* legitur *ferocior*), Ed. Stav. 1. 2. 3. Hens. et ita scribendum docet Oudend. ad Frontin. in Add. p. 506. [In ed. 2. Lugd. B. 1779. 8. pag. 195. not. 46. Etiam Ed. Harl. Tzschuck. 1. 2. Ith. Brem. Schmied. Paufl.] Sed *Persarum ne. f. m. f.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. 2. *fortior fuit* Ms. Ax.—15 *Indulsit* Ms. Voss. 2.—16 *Artabano* Ms. Voss. 1. *Artabano* Ms. Voss. 2.—17 Sic Ms. Leid. 1. Boecl. Ax. [Bos. Stav. Tzschuck. Harl. Brem. Heiur. Schmied.] Sed *interemptus* Ms. Voss. 2. *interfectus* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Boecl. Kench. Patav. [Ith. Wetz.]

1 *Gente* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. Ed. Ultra].—2 *Rex* Ed. Jens. Med.—3 *Consumtus*; Phil. Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. Ed. Hens. [Ith. Tzschuck. 2. Bipont. Paufl. Brem. Wetz. Schmied. recte; ad vitandam repetitionis molestiam. In reliquis enim edd. extat *consumtus est. Phil.* In Ed. Heiur. errore, credo, typothetæ omissa sunt verba, *Amyntæ filius...Philippus*, et editum est: *gloria: Philippus Ægis a Pausania....occisus est.*] Mox *Egys* Ms. Leid. 2.

NOTE

¹ Nam cum matris suæ scelere amisisset uxorem] Scilicet, Statiram, quam ejus mater veneno peremerat. Ctesias lib. xvi.

² Tantum indulisit dolori, ut eum pietas vinceret] Pietas, scilicet, erga matrem, non erga uxorem occisam; quia solam matris ancillam sceleris ministrum supplicio affecit. Idem Ctesias ibidem.

³ Ex his duo eodem nomine] Scilicet, duo Artaxerxes, quorum prior regnavit 41. annos sine consorte. Sulpic. Et præterea 16. cum patre Xerxe. Posterior autem regnavit, teste Plutarcho, et Sulpicio, 62. annis; licet Eusebius 40. tantum numeret.

⁴ Tertius ab Artabano præfecto ferro interemtus est] Qua de re Justinum

lego lib. lxx. 1.

⁵ Morbo consumtus] Seu potius veneno, ætatis anno trigesimo secundo cum tribus mensibus, et regni duodecimo cum octo mensibus. Arrianus. Sed tamen de hoc tempore varii auctores varias opiniones habent. Quapropter Vide Cic. Euseb. Just. Strabon. Gellium, et alios.

⁶ Philippus Ægis a Pausania] Æge Macedoniae oppidum, ubi olim Macedonum Regum sepulture erant; ut Plinius refert. Pausanias vero juvenis inter Macedones nobilitate clarus, ob neglectam a Philippo vindictam, quam ab ipso petebat de injuria sibi turpiter illata; qua de re vide Cartii supplementum, et alios.

Pyrrhus, qui cum populo Rom.⁴ bellavit. Is cum Argos oppidum⁵ oppugnaret in Peloponneso,⁶ lapide ictus interiit.⁷ Unus item⁸ Siculus, Dionysius prior.⁹ Nam et manu fortis, et belli peritus fuit; et, id quod in tyranno non facile reperitur, minime libidinosus, non luxuriosus, non avarus, nullius rei denique cupidus, nisi singularis perpetuique imperii, ob eamque rem crudelis. Nam dum id studuit mori,¹⁰ nullius pepercit vitæ, quem ejus insidiatorem putaret. Hic cum virtute tyrannidem sibi peperisset,¹¹ magna retinuit felicitate; majorque annos sexaginta¹² natus, decessit florente regno.¹³ Neque in tam multis annis cujusquam ex sua stirpe funus vidit, cum ex tribus uxoribus liberos procreasset,¹⁴ multique ei nati essent nepotes.

⁴ *Quamdiu enim illud asserere curavit.*

⁵ *Regnum adeptus esset.*

Egys Ms. Voss. 1. *Thebis* Ms. Ax. Voss. 2.—4 *Ro.* Ed. Jens. Med. *P. R.* Ed. Ald.—5 *Peloponneso* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. *Peloponneso* Ms. Voss. 2. Statim lapidis ictu Ed. Ox.—6 *Item* abest ab Ed. Par. Ald. Sed Hensing. uncis inclusit.—7 Ita etiam Ed. Long. [Bos. Heus. qui tuetur hanc lectionem, et plur. recentt.] Sed enim annos sex. n. Ms. Sav. Gif. Put. Leid. 2. Ax. v. not. annus sex Ms. Voss. 3. annis sex. natu Ed. Lamb. Steph. [Tzschuck. 2. Wetz. Atque Tzschuck. jam in not. ad ed. 1. multus erat de h. l. et Lambin. correctionem, valde quidem probabilem, unice veram esse judicabat; quia ex linguae usu dicatur major natu et ab eod. comparativo major dependeat ac regatur annis:] annis sex. natus Ed. Bos. 1. [atque natus vindicat Garaton. ad Cic. 2. in Verr. cap. 49. p. 494. sq. ubi multus est et de hac constructione et de loco nostro.]

NOTE

¹ *Unus. Epirotes, Pyrrhus*] Hic, quemadmodum Alexander, paterno genere ab Hercule, materno ab Achille se esse gloriabatur. Just. lib. XVII.

² *Argos oppidum*] Duo sunt, ut jam dictum est, ejus nominis oppida in hoc tractu; quamobrem vide quæ supra diximus.

³ *Lapide ictus interiit*] Just. l. XXV. §. et Paulus Diaconus lib. II. 20. cum Nepote, de lapidis ictu, consentiunt, quo Pyrrhus interiit. At vero Plutarchus, Pausanias, Polyænus, Strabo tegulæ ictu periisse scribunt; quos sequitur Ovid. in Ibin: 'Aut ut

Achillidæ cognato nomine clarum Opprimat hostili tegula jacta manu.'

⁴ *Unus item Siculus, Dionysius prior*] Vide quæ de illo apud Cic. Tusc. v. dicuntur; et apud Just. lib. XX.

⁵ *Decessit florente regno*] Præ gaudio, quod habuit ex nuntio reportatæ victoriæ, cum amicis suis vino et epulis largius usum in morbum incidisse, quo mortuus est, refert Diodorus. Quantum vero temporis regnaverit, ex his Ciceronis verbis accipe: 'Duo de quadraginta Dionysius Tyrannus annos fuit opulentissimæ et beatissimæ civitatis.'

⁶ *Cum ex tribus uxoribus liberos pro-*

8. Fuerunt præterea magni¹ reges ex amicis² Alexandri Magni,³ qui post obitum ejus imperia ceperunt. In his Antigonus,⁴ et hujus filius Demetrius:⁵ Lysimachus, Seleucus, Ptolemæus.⁶ Ex his Antigonus, cum adversus Seleucum Lysimachumque⁷ dimicaret, in prælio occisus est. Pari leto⁸ affectus est Lysimachus⁹ a Seleuco. Nam societate dissoluta, bellum inter se gesserunt. At Demetrius, cum filiam suam Seleuco in matrimonium dedisset, neque eo¹⁰ magis fida inter eos amicitia manere potuisset; captus bello,¹¹ in custodia socer generi perit morbo.¹²

* In generi vinculis prælio victus socer morbo extinctus est.

1 Ita Ms. Mendos. Boecl. Ax. Leid. 1. Voss. 1. 3 Ed. Ultraj. [Bos. 2. et plur. seqq.] Sed multi Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Brem. qui id unice probat. Contra tumentur rō magni, præter Bosium, Staver. (qui ad ed. maj. et min. Antigoni reliquorumque memoratorum vitam, res gestas, fataque uberius enarrat), Tzschuck. ad edit. 2. et Wetzel.]—2 Amici Ms. Voss. 2. a quo deinde non minus, quam ab Ax. aberat rō Magni: quod Heusinger. uncia inclusit. [Tzschuck. ad ed. 2. suspicatur, forte, si valeat trajectio, legi antea posse, multi magnique reges, quo utrisque libris satisfiat.]—3 Et Lysimachum Ms. Voss. 1. 3. Ax. in quo verborum ordo erat hic: ex his Antigonus in prælio, cum adversus Seleucum et Lysimachum dimicaret, occisus est.—4 Leto Ed. Med. Arg. leto Ed. Steph. Mox ab Seleuco: namque soc. Ms. Voss. 2. Ax.—5 Eos magis Ms. Voss. 3.—6 Perit a morbo Ms. Voss. 2. Ax. Guelf. [et placet

NOTE

creasset] De his in Dione jam dictum est.

² Ex amicis Alexandri Magni] De ejus ducibus hic loquitur; qui, eo mortuo, omnes sibi diademata imposuerunt, ut fert Auctor Machab.

³ In his Antigonus] Asiæ et Syriæ Satrapes primus, qui tandem a Seleuco et Ptolemæo victus est.

⁵ Et hujus filius Demetrius] Hic Urbium obsessor dictus est. Plin. l. vii. 28. Quam nominis arrogantiam arguit Plutarchus in Demetrio. Seleuco Nicanori Syriæ Regi filiam suam Stratonicen uxorem dedit, et expulso Athenis Demetrio Phalereo, pristitam Reip. ac libertatis formam Atheniensibus restituit.

⁶ Lysimachus, Seleucus, Ptolemæus]

Lysimachus, unus quondam e custodibus Alexandri Magni, illustri Macedoniæ loco natus, sed virtute illustrior. Vide Just. lib. xv. 3. Seleucus, qui cognominatus est Nicanor, rex Syriæ, de quo jam dictum est. Ptolemæus vero, qui omnibus Ægyptiis regibus nomen suum dedit, vir quoque magnus fuit, et prudentia insignis; de quo jam supra dictum est in Eumene.

⁹ Pari leto affectus est Lysimachus] Demetrio mortuo, Lysimachus cum Seleuco conflixit; et hæc ultima pugna fuit successorum Alexandri Magni, in qua occisus est Lysimachus, nimirum anno 42. ab Alexandri interitu.

¹¹ Captus bello] Nimirum in Idu-

Neque ita multo post Seleucus⁷ a Ptolemæo Cerauno⁸ dolo interfectus est;⁹ quem ille a patre expulsum Alexandria,⁹ alienarum opum indigentem receperat. Ipse autem Ptolemæus,¹⁰ cum vivus filio regnum tradidisset, ab illo eodem vita privatus dicitur.¹ De quibus quoniam satis dictum putamus, non incommodum videtur, non præterire Hamilcarem et Hannibalem;¹¹ quos et animi magnitudine¹² et calliditate omnes in Africa¹³ natos præstitisse constat.

Heus. ac Stav. qui ad ed. 3. docet, præpositionem a verbis neutris sæpius addi, et causam significare efficientem.]-7 *Seleucus* Ms. Voss. 2.—8 *Est* aberat a Ms. Leid. 2. et Voss. 1.—9 Sic Ms. Gif. Voss. 1. Sed *Alexandria* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Lamb. Gebh. Boeck. Kench. Patav.—10 *Ptolemæus* Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. *Pholmæus* Ms. Voss. 3.—11 *Amilcarem et Anibalem* Ms. Voss. 1. In Ed. Par. Ald. Mag. ubique est *Anibalem*.—12 Pro animi magnitudine erat cum magni. in Ms. Voss. 1. et ai Ed. Jens.—13 *Africa* Ms. Voss. 1. *Aphrica* Ed. Par.

NOTE

mæa ad urbem Gazam, ut vult Justinus, Plutarchus, Arrianus. Hunc a Macedonibus relictum scribit Cic. Offic. II. At, si Justino credimus, non captus est, sed seipsum Seleuci fidei tradidit, ut patet ex his verbis: 'Demetrius quoque, a tot exercitibus circumventus, cum posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco maluit.'

¹ *Periit morbo*] In quem incidit, ut refert Plutarchus, biennio post, cum a Seleuco perhumaniter exceptus fuisset, et regio apparatu; sed cum in-

ertie otioque se dedisset, neque solito vivendi more uteretur, ex nimia cruditate in morbum incidit, et ita interijt. Plutarch. in Demet.

⁸ *A Ptolemæo Cerauno*] Hic filius fuit Ptolemæi prioris, Ceraunus dictus ab audacia et ingenij velocitate: *κεραυνός* enim *fulmen* significat. Cæli. lib. XXIV. 6.

¹ *Ab illo eodem vita privatus dicitur*] Huic opinioni adversatur Justin. lib. XXIV. qui cum a Gallis, quos spreverat, victum, vita et regno spoliatum scribit.

XXII.

HAMILCAR.

ARGUMENTUM.

CAP. 1. Erycem defendit. Pacem constantia sua patriæ conciliat. **2.** Remotis a Carthagine militibus mercenariis, otium toti Africæ restituit. **3.** Filium suum secum in Hispaniam ducit. Hasdrubal ejus gener, et in imperio successor. **4.** In Hispania prælio adversus Vettones cadit.

HAMILCAR,¹ Hannibalis filius,² cognomine Barcas,³ Carthaginienſis,⁴ primo Poenico bello, sed temporibus extremis,^c admodum adolescentulus in Sicilia præesse⁵ cœpit

¹ *Hamilcaris vita* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.—² *Amilcar* Ms. Voss. 1. 2. *Hamilchar* Ed. Arg. ubique. Statim *Amybalis* Ms. Voss. 1. 2. *Annibalis* Ed. Par. Ald.—³ *Barchas* Ms. Voss. 1. Ed. Ald. Mag. Steph. Bartha Ms. Voss. 3. *Barcha* Ms. Oxon. Ax. Ed. Arg. Par. Long. *Barches* Ed. Jens. Med. *Brachos* Ed. Gebh.—⁴ *Karthaginiensis* Ms. Leid. 2. [Ed. Lamb. in meo exemplo, Stav. Harl. Tzschuck. Brem. *Carthaginienſis* Ed. Bos. 2. Heus. Ith. Heinr. Schmied. Wetz.] *Carthaginensis* Ms. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Steph. Gebh. ubique: *Karthaginensis* Ms. Voss. 3. Ed. Ald. Lambin. [ap. Fischerum,] Boecl. Bos. 1. ubique: [vid. supra xiv. 1. Oudendorp. ad Frontin. Strateg. i. 7. nr. 3. supra ad x. 1. 5. in VV. LL.] Mox *Penico* Ms. Gif. Dan. [Ed. Bos. 2. Heus. et rell. fere omnes recentt.] Sed *Penico* Ms. Voss. 3. *Pouenico* Ms. Voss. 1. *Punico* Ms. Voss. 2. [Thott. v. Schlegel. l. c. 68. qui probat;] Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Schmied.]—⁵ *Post*

NOTE

^a *Hamilcar, Hannibalis filius*] *Hamilcar* nomen est Punicum, quod *Regem* significat: hic patrem habuit *Hannibalem* antiquiorem, et ipse pater fuit magni *Hannibalis æterni Ro-*

manorum hostis.

^b *Cognomine Barcas*] Hoc gentile nomen fuisse patet ex his Sili Italici verbis, lib. i. in principio: ‘ortus Serrana priſci Barcæ de gente.’

exercitui. Cum ante ejus adventum⁶ et mari et⁷ terra male res gererentur Carthaginiensium,⁸ ipse, ubi affuit,⁹ nunquam hosti cessit, neque locum nocendi dedit; sæpeque e contrario, occasione data, laccessivit,¹⁰ semperque superior discessit. Quo facto, cum pæne omnia in Sicilia Poeni amisissent,¹¹ ille Erycem sic defendit,^d ut bellum eo loco gestum non videretur. Interim Carthaginienses classe apud insulas Ægates¹² a C. Lutatio,¹³ consule Romanorum, superati,^e statuerunt belli finem¹⁴ facere, eamque rem arbitrio permiserunt Hamilcaris. Ille etsi flagrabat bellandi¹⁵ cupiditate, tamen paci serviendum putavit,^f quod patriam, exhaustam sumtibus,¹⁶ diutius calamitatem¹⁷ belli ferre non posse intelligebat: sed ita, ut statim mente agitare, si paulum modo¹⁸ res essent reffectæ, bellum renovare,¹⁹ Ro-

pro præesse Ms. Leid. 2.—6 Autem ejus adventu Ms. Ax. ejus adventu Ms. Voss. 2. omisso *et aut*.—7 Et marique terra Ms. Voss. 3.—8 Karthaginiensium. Ed. Lamb. Bos. 1. ubique.—9 Ipse tibi affuit Ms. Voss. 1. ipse ubi fuit Ms. Voss. 2. affuit etiam Ed. Long. Mag. Pat. [Heus. et plur. recentt. Sed affuit Ms. Thott. Ed. Lamb. Bos. Schmied. Paufl.] Statim nunquam Ed. Mag. Patav. [Stav. Heus. cum aliis recentt. Sed nunquam Ed. Long. Bos. Ith. Schmied. Heir. Paufl.] abest ab ed. Lamb.—10 Sic Ms. Mendos. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Sed hostem laccess. Ed. Lamb. Statim semper sine que Ms. Voss. 2.—11 Amisissent Ed. Arg.—12 Ægatis Ms. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. [Atque ita scribendum esse censet Stav. ad ed. maj. citatque Arntzen. ad S. A. Victor. de vir. ill. cap. 41. nr. 1.]—13 Sic et Ms. Leid. 2. Voss. 3. [Ed. Lamb. Bos. Stav. et seqq.] Sed G. Luctatio Ms. Voss. 1. C. Lutatio Ms. Voss. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Steph. Gebh.—14 Facere belli finem Ms. Ax. [belli facere finem Ms. Thott.].—15 Sic Ms. Voss. 1. 2. 3. Oxon. Leid. 2. Sed belli Ed. Steph. Gebh. Keuch. Mox tamen aberat a Ms. Voss. 3.—16 Sumptibus Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—17 Calamitates Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 1. 2. 3. Ed. Keuch. Bos. 1. [Heus. Ith.].—18 Ita etiam Ms. Leid. Sed paulummodo Ed. Med. paulū mō Ed. Par. paulum modo Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. [Brem. paulum modo Ed. Heir. Schmied. Wetz.].—19 Revocare Ms. Oxon. Ax.—20 Sic Ms. Gif. Bav. Mendes.

NOTE

^c Sed temporibus extremis] Id est, ante finem hujus primi belli Punici.

^d Ille Erycem sic defendit] Eryx urbs Siciliæ, ad montem ejusdem nominis Veneri sacrum, supra Drepanum oppidum. De hujus situ accuratissime inter alios scribit Polybius lib. 1. Hodie Monte S. Juliano.

^e Apud insulas Ægates a C. Lutatío, consule Romanorum, superati] Ægæse

dicuntur illæ insulæ a Polybio, suntque ad promontorium Lilybæum; juxta quas classis Romanorum, quam trecentarum navium fuisse tradit Pli-nius de viris illustribus, classem Carthaginiensium, cui dux Hanno erat, superavit.

^f Tamen paci serviendum putavit] Quibus conditionibus facta fuerit, vide Polybium lib. III.

manosque armis persequi, donicum² aut^{2a} certe vicissent,²¹ aut victi manus²² dedissent. Hoc consilio pacem conciliavit: in qua tanta fuit ferocia,²³ ut, cum Catulus²⁴ negaret, se²⁵ bellum compositurum, nisi ille cum suis, qui Erycem tenuerunt,²⁶ armis relictis, Sicilia decederent: succumbente patria, ipse perituum se potius dixerit, quam cum tanto flagitio domum rediret.²⁷ non enim suae esse²⁸ virtutis, arma a patria accepta adversus hostes,²⁹ adversariis tradere.

2. Hujus pertinacia¹ cessit Catulus. At ille, ut Carthaginem venit,¹ multo aliter, ac sperabat,² rempublicam

¹ In qua tantam exhibuit firmitatem.

Boecl. [Ed. Bos. Heus. et seqq. in textu.] Sed donec aut Ms. Bav. 2. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. A Ms. Leid. 2. aberat. —21 [Sic Ed. Long. Bos. Stav. et seqq.] Sed ut certe vicissent Ms. Voss. 1. aut certe vicisset Ms. Ax. aut ut certe vicissent Ms. Bav. Mendos. aut virtute vicissent Ed. Lamb. aut vi certe vic. Ed. Gebh. Keuch. Patav. [Hic locus valde exercevit ingenium criticorum, et alii aliter tentarunt eum, aut interpretati sunt: v. Heus. et Harlea. Tzschuckio in certe vitii labes hæsisse videtur, quam verum subjectum oppresserit. Brem. suspicatur donicum aut vita certamine vicissent. Non male. Kappio tamen et Pauflero, forsitan rectius, locus sanus esse videtur, et certe vincere esse, veram et sine exceptione victoriam reportare.] —22 Manus Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [2. Wetz.] Sed manus Ms. Gif. Mendos. Ax. Sav. Boecl. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Stav. 1. 2. 3. Heus. [Harl. Ith. Brem. Tzschuck. 1. 2. Heine. Schmied. Paufl. quos sum secutus, tam ob codd. consensum, quam quia manus in hac locutione, a gladiatoribus sumta, est frequentius.] Paulo post cum Catul. omisso *ut* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Ed. Heus. [Schmied. Heine.] —23 Se omissum est in Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. —24 Tenuerunt Ed. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Wetz. tenerent, uti Schmied. jam in suo, Lexicon über den Corn. Nep. p. 59. suaserat, invito Tzschuck. ad ed. 2. Heusing. (quem secuti sunt Schmied. et Heine.) ducibus Mss. Boecl. Ax. Voss. 2. 3. edidit, forteia, quum Catulus neg....Sicilia decederent; ut succumbente patria: non bene, ait Wetz.] et succumb. Ms. Leid. 2. —25 Rediret [subint. ut, et nihil mutandum est: v. etiam Tzsch. ad ed. 2. pro rediturum esse interpretatur Heusing. et redire aut esse rediturum rectius scriptum fuisse, putat Schmied.] sed redierit Ms. Voss. 1. redierat Ms. Leid. 2. —26 Enset Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. —27 Hostis Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. hosteis Ed. Ald.

1 Pertinacia Ms. Ax. [Verba tamen: Hujus pertin. cess. Catulus rectius superiori capiti adjecerunt Heus. Stav. in ed. 3. et alii.] —2 Ac sperabat absunt

NOTÆ

¹ Donicum] Donicum, pro donec, apud veteres.

² Ut, cum Catulus] Scilicet, Q. Lutatius Catulus, consul Romanus.

¹ Ut Carthaginem venit] Urbem olim totius Africæ terra marique florantissimam, Romæ æmulam, a Phœnicibus in Libyæ littore conditam ad

se habentem³ cognovit. Namque diuturnitate⁴ externi mali tantum exarsit⁵ intestinum bellum,⁶ ut nunquam pari periculo⁷ fuerit Carthago, nisi cum deleta⁸ est.⁹ Primo mercenarii milites,¹ qui adversus Romanos fuerant,² desciverant: quorum numerus erat viginti millium. Hi totam abalienarunt Africam,¹⁰ ipsam Carthaginem oppugnaverunt. Quibus malis adeo sunt Poeni perterriti,⁹ ut etiam auxilia¹⁰ a Romanis petiverint, eaque impetrarint.¹¹ Sed extremo, cum prope jam ad desperationem pervenissent,¹² Hamilcarem imperatorem fecerunt.¹³ Is non solum hostes¹³ a muris Carthaginis removit, cum amplius centum milia¹⁴ facta essent armorum; sed etiam eo compulsit, ut locorum angustiis clausi, plures fame, quam ferro, interirent. Omnia oppida abalie-

ab Ed. Par. Ald. [*sperat* Ed. Schmied. ex conjectura.]—3 *Hentem* Ed. Jens:—4 *Diuturnitatem* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Statim *extremi* Ed. Ald.—5 *Exarsit* Ed. Jens. Med. [*exarserat* malint Schmied. et Trschuck. ad ed. 2.]—6 *In pari per.* Ms. Ernst. *pari in per.* Ed. Lamb. [Brem. Trschuck. 1. sed in ed. 2. et edita est, et in not. vindicata lectio vulg. *pari periculo*:] *taliper.* Ms. Leid. 2.—7 Sic etiam Ms. Ax. [recte: v. Flor. II. 15. 4. et Stav. in ed. maj.] Sed *deserta* Ms. Leid. 2. Voss. 2. 3. Ed. Jena. Med. Ald. Similis confusio erat supra, xx. 3.—8 Sic etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3.—9 *Perterriti* Ed. Jens. Med.—10 Sic Ms. Boeckl. Voss. 2. Ax. Sed *auxilia etiam* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Mag. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Statim *ab Romanis* Ms. Voss. 1. 3.—11 *Ea impetr.* Ms. Voss. 3. Absunt ab Ed. Ultraj. *eaque impetraverint* Ed. Steph. Mag. Gebh. Keuch.—12 *Pervenisset* Ms. Ax.—13 *Hostis* Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Jena. Med. Arg. Par.—14 *Centum milibus*

NOTÆ

mare internum; quæque tertio Punico bello a Scipione Æmiliano pentas diruta est.

¹ *Tantum exarsit intestinum bellum*] Hujus belli causa narratur a Polybio, qui etiam ejus auctores recenset.

² *Nisi cum deleta est*] Deleta autem fuit, ut mox diximus, a Scipione anno 567. postquam cœdita fuerat, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummiō Cons. Velleio Patere. lib. I. 12. Ad quam opinionem quodammodo accedit Cic. I. de Rep. his verbis: 'Nec tantum Carthago habuisset opum sexcentos fere annos, sine consiliis et disciplina: cui etiam opinioni Orosius non multum dissentit lib. IV. 6. Alii

plus, alii minus, adeo ut parum inter se consentiant Auctores hac in re. Ceterum urbs incendio diruta fuit, et per continuos decem et septem dies vix potuit incendium extinguī. Flor. lib. II. 15.

³ *Primo mercenarii milites*] Quos ex variis gentibus fuisse memorant, nimirum Gallos, Hispanos, Ligures, Numidas, Afros, aliosque.

⁴ *Hi totam abalienarunt Africam*] Supple, a Carthaginensibus.

⁵ *Hamilcarem imperatorem fecerunt*] Cum antea Hannonem, et Giscoem Handrubalis patrem, ab initio huius belli præfecissent, eosque tanto malo impares esse cognovissent. Lamb.

nata,¹⁵ in his Uticam atque Hipponem,^a valentissimæ totius Africæ, restituit patriæ. Neque eo fuit contentus, sed etiam fines¹⁶ imperii propagavit,¹⁷ tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum videretur multis annis fuisse.

3. Rebus his¹ ex sententia^a peractis, fidenti animo atque infesto Romanis, quo facilius causam bellandi¹ reperiret, effecit, ut imperator cum exercitu in Hispaniam⁴ mitteretur, eoque secum duxit filium Hannibalem, annorum novem. Erat præterea cum eo adolescens illustris, formosus,⁵ Hasdrubal; quem nonnulli⁶ diligi turpius,⁹ quam par erat, ab Hamilcare, loquebantur.⁷ Non enim maledici tanto viro deesse poterant. Quo factum est, ut a præfecto morum Hasdrubal⁴ cum eo vetaretur esse. Huic ille filiam suam

Ms. Voss. 2. Ax.—15 Sic Ms. Sav. Gif. Pnt. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. [Ed. Long. Bos. et seqq.] Sed *alienata* Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Ald. Lamb. Bos. 1. Statim in *his* Ms. Voss. 1.—16 *Finit* Ms. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par.—17 Sic etiam Ms. Ax. *progravit* Ed. Jens. Med. Par.

1 *Rebus his* Ms. Voss. 1.—2 *Snia* Ed. Par. Mox *æo* in Ed. Jens. Par.—3 *Belli* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. [vid. supra, in cap. 1.] *causa belli reperiretur* Ed. Long. Steph. Mag. Gebh. Keuch. et *causa* Ed. Jens. Med. Arg. Similis error supra xix. 4.—4 Sic Ms. Sav. Gif. Put. Boecl. Voss. 2. 3. Leid. 2. Sed *Hispaniam*, omissa præpositione, Ms. Voss. 1. Ed. Lamb.—5 Ita etiam Ms. Ax. Sed et *formosus* Ed. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Wetz.].—6 *Nonnulli* Ms. Voss. 3. Mox *Amileare* Ed. Jens. Med. ubique.—7

NOTE

^a *In his Uticam atque Hipponem*] Utica, urbs totius Africæ, si Carthaginem excipias, clarissima; quæ sexaginta stadiis ab ipsa Carthagine distabat occasum versus, inquit Appianus, ad Bagradam amnem; ea quemadmodum et Carthago a Tyriis condita fuit, sed longe ante, quod videtur testari Silius Italicus lib. iii. ^b Proxima Sidoniis Utica est effusa manipulis, Prisca sita, veteresque ante arces condita Byrsæ. Quod ad Hipponem vero, quam et Diodorus lib. xx. vocat Hippusacram, urbs est ad Hippi promontorium sita, a quo nomen habere videtur, cui stagnum ad-

jacet Hipponense; unde a Græcis *Διψήρους* dicta est propter aquarum irrigua. Vide quid Plinius de ea scribat Epist. lib. ix.

^p *Quem nonnulli diligi turpius*] Vide quid super ea re referat Livius Annal. xxi.

^q *Ut a præfecto morum Hasdrubal*] Quales apud Rom. Censores erant, penes quos erat jus animadvertendi in mores civium; tales fere erant Præfecti seu Magistri morum apud Carthaginenses; ad quos pariter pertinebat morum censura et animadvertio, et præterea facultatum cujusque æstimatio.

in matrimonium dedit, quod moribus eorum non poterat interdici⁸ socero gener.⁹ De hoc ideo mentionem fecimus,⁹ quod Hamilcare occiso,⁹ ille exercitui præfuit, resque magnas gessit;¹⁰ et princeps largitione¹⁰ vetustos pervertit mores Carthaginiensium;¹¹ ejusdemque post mortem¹¹ Hannibal¹¹ ab exercitu accepit imperium.

4. At Hamilcar,¹ posteaquam mare transiit,¹² in Hispaniamque venit, magnas res secunda gessit fortuna: maximas bellicosissimasque gentes subegit: equis, armis, viris, pecunia, totam locupletavit Africam. Hic cum in Italiam bellum inferre meditaretur, nono anno post quam in Hispa-

⁸ A soceri contubernio gener prohiberi non poterat.

~~~~~

Loquebatur Ms. Voss. 3.—8 *Interdici non poterat* Ed. Steph. Mag. Gebh. Kench. Statim *socera genero* Ms. Voss. 2. *Ax. socer genero* Ms. Leid. 1. [*probatur* Tzschuck. ad ed. 2.]—9 *Facinus* Ms. Voss. 1.—10 *Princeps largitiones* Ms. Voss. 2. Ms. Boeckl. *principes largitiones*: et mox Schotti cod. [*Mendos.* Leid. 2. Voss. 1. 2. 3.] *prævertit*.—11 *Mortem: nam Hannibal* Ed. Jens. Med. Arg. Long.

¹ *Hamilcare* Ms. Leid. 2. Statim *postquam* Ms. Ax. *postea quam* Ed. Jens.

NOTE

⁸ *Quod moribus eorum non poterat interdici socero gener*] Apud Romanos tamen summum inter utrumque erat verecundiæ argumentum, quod, ut ait Cic. Offic. lib. 1. 'Non lavantur cum soceris generi.'

⁹ *Quod, Hamilcare occiso*] In prælio, scilicet, contra Vettones citerioris Hispaniæ populos, ut postea dicitur, intra Anam et Tagum fluvios, Plin. lib. iv. 20. Reliquitque quatuor filios, quos se in Romanorum perniciem alere dicebat, veluti quatuor catulos leoninos; quorum tamen nullus in locum patriæ missus est statim ab ejus morte, propter immaturam ætatem. Valer. Max. lib. ix. 3.

¹⁰ *Resque magnas gessit*] De quibus Polybius lib. ii.

¹¹ *Et princeps largitione vetustos pervertit mores Carthaginiensium*] Is nam-

que, ut Barcinæ factioni, cujus fautor erat, faventem populum redderet, immodicis largitionibus utebatur: et, ut ait Livius Annal. xxi. 'Plura consilio quam vi gerens, auspiciis regulorum magis, conciliandisque per amicitiam principum novis gentibus, quam bello aut armis, rem auxit.'

¹² *Ejusdemque post mortem*] De cujus mortis genere non consentiunt historici. Livius Annal. xxi. et Appianus, ipsum in venatione interfectum scribunt; Justinus et Valer. Max. a servo sui domini mortis ulciscendæ causa occisum esse aiunt: Polybius vero de nocte in diversorio suo a quodam Gallo privatarum injuriarum causa interentum refert.

¹³ *Posteaquam mare transiit*] Scilicet, fretum Gaditanum, et Herculis columnas.

niam venerat, in prælio pugnans adversus Vettones¹: occisus est. Hujus perpetuum odium erga Romanos maxime concitasse videtur secundum bellum Poenicum.² Namque Hannibal, filius ejus, assiduis patris obtestationibus³ eo est perductus, ut interire, quam Romanos non⁴ experiri, mallet.

~~~~~  
 Med.—2 *Vettones* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. *Ax. Vetrones* Ms. Leid. 2. *Vettones* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph.—3 Sic Ms. Dap. Gif. Sed *Punicum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Steph. Mag. Gebh. Boecl. Keuch. Patav. ubique, [Schmied.]—4 *Quam non Rom.* Ed. Par. Ald. Long. Lamb.

## NOTE

<sup>1</sup> *Adversus Vettones*] De quibus max diximus; quorum metropolim, Emeritam Vettonum dictam, flumen Anas præterfluit. Prudentius Hymno de St. Eulalia.

<sup>2</sup> *Namque Hannibal, filius ejus, assiduis patris obtestationibus*] Vide Valer. lib. ix. 3. ubi ait quod cum Hamilcar

trajecturus esset exercitum in Hispaniam, et ob id sacrificaret, Hannibalem filium ejus, novem annos natum, altaria tenentem, jurejurando promisisse, se, cum primum per ætatem posset, acerrimum hostem pop. Rom. futurum.



## XXIII.

# HANNIBAL.

### ARGUMENTUM.

CAP. 1. Omnibus ducibus major, invidia debilitatur. 2. Capitalis Romanorum hostia. 3. Imperator Hispaniam subigit. Saguntum expugnat. Per Alpes in Italiam transit. 4. Sæpius feliciter pugnat in Italia. 5. Reliquæ res ab eo in Italia gestæ. 6. Revocatus patriam defensum, a Scipione vincitur. 7. Domo ad Antiochum profugit. 8. Suos cives frustra ad bellum inducere tentat. Rhodiorum victor. 9. Cretensium avaritiam deludit. 10. Regem Ponti armat adversus Romanos. 11. Dolo pugnat adversus Eumenem. 12. Ne tradatur Romanis, veneno hausto mori mavult. 13. Ejus literarum amor.

HANNIBAL,\* Hamilcaris filius, Carthaginiensis.<sup>3</sup> Si verum est,<sup>4</sup> quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute superarit, non est inficiandum, Hannibalem [tanto]<sup>5</sup> præstitisse ceteros imperatores prudentia,<sup>6</sup> quanto populus Romanus antecedit<sup>6</sup> fortitudine cunctas

1 *Hannibalis vita* Ed. Jens.-Med. Arg. *Annibalis vita* Ed. Par. Ald.—2 *Annibal* Ed. Par. Ald. ubique. Statim *Amilcar*. Ed. Jens. Med. ubique: [v. VV. LL. ad Hamilc. 1.]—3 *Carthagin*. aberat a Ms. Leid. 2.—4 *Si verum et quod nemo* Ms. Boecl. *si verum, quod nemo* Ms. Voss. 2.—5 *Tanto* aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Ed. Par. Ald. Sed erat in Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. *Uneci* [adduntur in Ed. Bos. 2. Stav. Sed] absunt ab Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. Patav. [et reli. recentt.]—6 Sic etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Sed *antecedebat* Ed. Long. Steph. Gebh.

### NOTÆ

\* *Hannibalem [tanto] præstitisse ceteros imperatores prudentia* Prudentissimum quidem et sagacissimum fuisse ex ejus bellicis facinoribus ne-

mo non intelligit; quanquam tamen a Scipione in ipsius Carthaginis conspectu superatus est. Vide apud Lucianum in *Dialogis mortuorum*

*Delph. et Var. Clas.*

*Nep.*

U

nationes. Nam quotiescumque<sup>7</sup> cum eo congressus<sup>8</sup> est in Italia, semper discessit superior. Quod nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset,<sup>b</sup> Romanos videretur<sup>9</sup> superare potuisse. Sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem.<sup>10</sup> Hic autem velut hæreditate relictum odium paternum erga Romanos sic confirmavit,<sup>11</sup> ut prius animam, quam id, deposuerit: qui quidem, cum patria<sup>12</sup> pulsus esset, et alienarum opum indigeret, nunquam destiterit animo bellare cum Romanis.

2. Nam ut omittam<sup>1</sup> Philippum,<sup>c</sup> quem absens hostem reddidit Romanis;<sup>2</sup> omnium his temporibus potentissimus rex Antiochus<sup>d</sup> fuit. Hunc tanta cupiditate incendit bel-

//////////

Kench. [Tzschuck. 1. (sed correctum in ed. 2. ubi v. not.) Brem.]—7 *Quotiescumque* Ms. Ax. Voss. 1. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Long.—8 *Aggressus* Ms. Voss. 3. In Voss. 1. 2. et Ax. aberat *et est*.—9 Sic Ms. Ax. Boecl. Voss. 1. 2. 8. Leid. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. et plures recentt. atque id aptius est præcedentibus, et magis convenit Romanorum superbiæ: v. Brem. ac Tzschuck.] Sed videtur Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Wetz. qui in nota negat, *et videretur*, utpote incertum, convenire orationi Nostri, qui virum suum omnium fortissimum certissimumque Romanorum victorem pronuntiare non dubitet. At tamen, re incerta, Hannibalem certissimum victorem pronuntiare non potuit Cornelius. Atqui victus erat Hannibal ad Nolam a Marcello, teste Livio xxiii. 16. sq. Add. Cicer. Brut. iii. 8.]—10 *Unius dev. virt.* Ms. Ax. Statim hinc autem Ms. Leid. 2.—11 *Conservavit* Ms. Ax. Voss. 1. 2. 3. [Ed. Mag. Heus. Sed confirmavit recte tuentur Tzschuck. ad ed. 2. et Schmied. qui præterea in Lexico, &c. p. 62. monet, rectius positum fuisse ut *deponeret*, antecedente *et confirmavit*: at *deponeret* ex analogia usuque linguæ Græcæ vindicandum videtur.]—12 *Cum primo patria* Ms. Voss. 2.

1 *Obmittam* Ms. Voss. 3.—2 *Absens*, et dein *Romanis* aberant a Ms. Ax.

#### NOTÆ

ludicram illam contentionem de præstantia Scipionis, Hannibalís, et Alexandri Magni.

<sup>b</sup> *Civium suorum invidia debilitatus esset*] Hujus in Hannibalem invidiæ causas recenset Livius lib. xxx. Quæ quidem nullæ sunt aliæ præter optimam Reip. administrationem, et remotos Magistratum abusus, quibus emendandis fortiter incumberat.

<sup>c</sup> *Ut omittam Philippum*] Hic Demetrii filius fuit, et pater Persei Regis Macedonum; quem devictum acie et captum Paulus Æmilius in

triumphum Romam duxit. Velleius Patere. lib. i. 9. Vide et Just. lib. xxx.

<sup>d</sup> *Omnium potentissimus his temporibus rex Antiochus*] Ille enim septem et triginta annos Asiam, Syriam, Mediam, et Persiam tenuit; præter Hircaniam, Bactrianam, et omnes, si Parthiam exceperis, regiones superioris Asiæ. Quod ex Just. lib. xl. et Polybio passim cognoscitur. Porro Antiochus ille Magni cognomentum accepit propter victoriarum amplitudinem; huncque ad inferendum Rom.

landi, ut usque a rubro mari<sup>e</sup> arma conatus sit inferre Italiae. Ad quem cum legati venissent Romani,<sup>f</sup> qui de<sup>g</sup> ejus voluntate explorarent, darentque operam consilii clandestinis, ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent,<sup>h</sup> tanquam ab ipsis corruptum, alia atque antea sentire; neque<sup>i</sup> id frustra fecissent, idque<sup>j</sup> Hannibal comperisset, seque ab interioribus<sup>k</sup> consiliis segregari vidisset; tempore dato adiit ad regem,<sup>l</sup> eique cum multa de fide sua et odio<sup>m</sup> in Romanos commemorasset, hoc adjunxit: 'Pater,' inquit, 'meus, Hamilcar, puerulo me,<sup>n</sup> utpote non amplius novem annos nato, in Hispaniam imperator proficiscens Carthagine, Jovi Optimo Maximo<sup>o</sup> hostias immolavit. Quæ divina res<sup>p</sup> dum conficiebatur, quæsitiv a me, vellemne secum in castra proficisci. Id cum libenter accepissem, atque ab eo petere cœpissem, ne dubitaret ducere; tum ille, Faciam, inquit, si fidem mihi quam postulo dederis. Simul me ad<sup>q</sup> aram adduxit, apud quam sacrificare

~~~~~  
Statim omnibus Ms. Voss. 3.—3 De aberat a Ms. Boecl. Voss. 2.—4 Cum neque. Ed. Long.—5 Nisi id cum Hann. Ms. Boecl. Ax.—6 Inferioribus Ms. Voss. 1.—7 Sic Ms. Boecl. Sav. Gif. Put. Voss. 1. 2. 3. [Ed. Bos. Heus. et seqq.] Sed adiit regem Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Boecl.—8 Odium Ms. Mendos. Voss. 3.—9 Me abest ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb.—10 Optimo et Maximo Ms. Voss. 2. Optimo naz. Ed. Jens. Statim hostiam Ms. Leid. 1.—11 Qui, divina re, Ms. Leid. 2. que diurna Ed. Jens. quæ diurna Ed. Med. Statim dum abest ab ed. Gebh. et mox vellem ne, divisim Ed. Jens. Med. Arg. Par.—12 Ita Ms. Boecl. Voss. 2. Leid. 1. Ed.

NOTE

bellum impulit Hannibal. Idem Just. lib. xxxii.

^e A rubro mari] Cujus sinus Arabicus est portio, qui Ægyptum ab Oriente alluit, et ab Arabia determinat. Pars est Oceani sinu Persico terminata: *ἑρυθρὰν θάλασσαν* Græci vocant, ab Erythra Rege, qui ibi regnasse dicitur; cui opinioni subscribit Arrianus lib. viii. Ideo autem a Latinis dictum est mare rubrum, quod cum audirent a Græcis Erythræum vocari, existimaverunt a rubedine aquarum ita dictum.

^f Ad quem cum legati venissent Ro-

mani] Justinus pariter lib. xxxii. ad Antiochum legatos a Rom. fuisse missos scribit, eodem consilio, quo Nepos refert; sed eorum nomina non recenset. Quapropter Livium Dec. iv. lib. 5. et Plutarchum in Flaminio consule.

^h Ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent] Quod assecuti sunt, teste Livio, lib. xxxv.

ⁱ Puerulo me] Quia vix tunc ad novem ætatis annum pervenerat, ut supra in Hamilcare. Auctor tamen de Viris illustribus undecim annos natum testatur.

instituerat;¹³ eamque, ceteris remotis, tenentem¹ jurare jussit, nunquam me in amicitia cum Romanis fore. Id ego jusjurandum patri datum usque ad hanc ætatem¹⁴ ita conservavi,¹⁵ ut nemini dubium esse debeat, quin reliquo tempore eadem mente sim futurus.¹⁶ Quare si quid amice de Romanis cogitabis;¹⁷ non imprudenter feceris, si me celaris.¹⁷ Cum¹⁸ quidem bellum parabis; te ipsum frustra-beris, si non me in eo principem posueris.¹⁷

3. Hac igitur, [qua diximus,] ætate¹ cum patre² in Hispaniam profectus est: cujus post obitum, Hasdrubale imperatore suffecto,³ equitatui omni³ præfuit. Hoc quoque interfecto, exercitus summam imperii⁴ ad eum detulit. Id Carthaginem delatum, publice comprobatum est.⁴ Sic Hannibal minor quinque et viginti annis natus,⁵ imperator factus, proximo triennio omnes gentes Hispaniæ bello

* Si alicujus amicitia cum Romanis ineundæ consilium tibi erit.

Long. [Bos. 2. et seqq.] Sed simul ad Ms. Ax. Leid. 2. simulque ad Ms. Voss. 3. Ed. Par. Ald. Lamb. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—13 *Instituerat* Ms. Voss. 3.—14 Ita Ms. Leid. 1. 2. Voss. 2. [Ed. Bos. Stav. Heus. et seqq.] Sed ad hanc diem Ms. Voss. 1. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav. quod verum puto.—15 *Servavi* Ed. Boecl. Sed *conservavi* Mss. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. 2. [et seqq.]—16 *Sum fut.* Ms. Voss. 2.—17 *Celaris* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—18 *Quam quid.* Ms. Voss. 3.

1 Sic Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. 3. [Ed. Heus. Ith. Brem. Heinr. Schmied. Tzschuck. 1. 2.] uncis tamen omissis. [Unci additi sunt in Ed. Bos. Stav. Harl.] Sed hac ergo, qua diximus, æt. Ms. Leid. 1. hac igitur ætate Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Patav.—2 *Præ* Ed. Jens. Med.—3 *Equit. omnium* Ms. Leid. 2. A Ms. Voss. 3. verba suff. *equit. o. præf. hoc quoque* aberant, et pro interfecto legebatur *interfectus*.—4 *Id Carthaginem delatum nemine contradicente publice comprob. est* Ms. Ernst. in margine ex alio MSto.—5 Sic etiam Ms. Voss. 1. 2. Leid. 2. [Ed. vett. Long. Bos. Stav. Heus. (qui tamen in notis comprobat Bosii conjecturam,

NOTÆ

¹ *Eamque, ceteris remotis, tenentem*] Vide quæ supra sunt in Hamilcare, quæque Valer. Max. lib. ix. 3. super ea re refert. Vide et Livium xxxv. Moe autem erat antiquitus, ut jurantes aram tenerent. Cic. pro Flacco: 'Ergo is, cui, si aram tenens juraret, crederet nemo, per epistolam, quod

volet, injuratus probabit.'

³ *Hasdrubale imperatore suffecto*] Is gener erat Hamilcaris, ut supra.

⁴ *Summam imperii*] Huic etiam opinioni suffragatur Polybius lib. iii. qui uno ore, et communi omnium militum consensu, electum fuisse Imperatorem Hannibalem scribit.

subegit:¹ Saguntum, foederatam⁶ civitatem,^m vi⁷ expugnavit:^a tres exercitus maximos comparavit.^o Ex his unum in Africam misit, alterum cum Hasdrubale^p fratre in Hispania^s reliquit, tertium in Italiam secum duxit. Saltum^q Pyrenæum transiit.^q Quacumque iter fecit, cum omnibus

*****

annos natus,) Ith. (cui quidem non omnia ad amussim regulamque Grammatices exigenda videntur. Is tamen, minus forte, inquit, offensionis ista structura habitura fuerat, si, mutato verborum positu, ita scripssisset Cornelius: sic natus Hannibal minor 25. annis, &c.) et alii editores. Stav. ad ed. 3. suspicatur, locum ita distinguendum esse: *Hannibal minor quinque et vig. annos natus*, quasi h. l. distinguatur ab Hannibale, qui senior vocatur ab Orosio iv. 7. 8. ita ut post *minor* comma ponatur.] Sed *natus* Ed. Lamb. [Tzschuck. 2. Wetz. quos equidem lubenter secutus essem, nisi Cornelius alibi quoque aberrasset, aut aberrasse aliis videatur, a communi suetaque ratione scribendi.]—6 Sic Ed. Med. Arg. Par. Long. Mag. [Lamb. Heus. et seqq. *feder.* Rosii est scriptura: v. Cellar. Orthogr. Latin. p. 237. sq. ed. Harles.]—7 *Ut exp.* Ms. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ax.—8 *In Hispaniam* Ms. Voss. 3. Statim *relinquit* Ed. Arg.—9 *Saltum* aberat a Ms. Voss. 3. Statim *Pyreneum* Ed. Jens.

NOTÆ

¹ *Proximo triennio omnes gentes Hispaniæ bello subegit*] Id verum est, si gentes ultra Iberum amnem intelligas, et Saguntinos etiam excipias, quos postea obsessos ad extremas miseriarum angustias redegit, et urbem eorum ferro flammaque diruit. Vide Liv. lib. xxi.

^m *Saguntum, foederatam civitatem*] Quanta fuerit olim hæc civitas intelligi potest ex his Livii verbis: 'Civitas ea longe opulentissima ultra Iberum fuit, sita passus mille ferme a mari.' Cui sententiæ subscribit Florus: 'Saguntus,' inquit, 'vetus Hispaniæ civitas et opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem, sed triste monumentum.' Hæc ad flumen Duriam sita erat, prope urbem Valentiam, quæ hodie caput est regni hujus nominis in Hispania. Plinius lib. xvi. 40. refert conditam fuisse ducentis annis ante Trojæ excidium, quod maximæ antiquitatis argumentum est. Hæc hodie vulgo *Morvedre*.

^a *Vi expugnavit*] Anno ab Urbe

Cond. 535. bello Punico secundo, post octavum obsidionis mensem, ut refert Polybius. Porro Saguntus, partim Hannibalis, partim civium manibus diruta est; qui cum ad extremam rerum omnium inopiam et famem redacti essent, se suaque omnia in pyram conjecerunt, nec victoris arbitrium expectarunt. Livius lib. xxi.

^o *Tres exercitus maximos comparavit*] Vide Polybium, et Livium ibidem.

^p *Alterum cum Hasdrubale*] Hannibalis fratre, quem ad tuendam Hispaniam cum Afrorum peditum undecim millibus et amplius, præter ingentem aliarum gentium multitudinem, cum elephantis quatuordecim reliquit. Præterea classis ipsi data est maxima ad oræ maritimæ tutelam. Idem, ibidem.

^q *Saltum Pyrenæum transiit*] Id est, Montes Pyrenæos, qui saltibus et sylvis circumducebantur, postquam Celtiberos alioque earum regionum accolæ dejecit. Vide Appianum et alios.

incolis confligit: neminem, nisi¹⁰ victum, dimisit. Ad Alpes posteaquam¹¹ venit,¹ quæ Italiam ab Gallia¹² sejungunt, quas nemo unquam cum exercitu ante eum, præter Herculem Graium,³ transierat: (quo facto is hodie saltus Graius¹³ appellatur:⁴) Alpico, conantes prohibere transitu,¹⁴ concidit,⁵ loca patefecit, itinera munivit,¹⁵ effecit [que], ut ea¹⁶ elephantus ornatus¹⁷ ire posset, qua antea unus homo inermis vix poterat reperire. Hac copias traduxit,⁶ in Italiamque pervenit.⁷

4. Confixerat apud Rhodanum cum P. Cornelio Scipi-

~~~~~

Med. Arg.—10 *Nem. non vict.* Ms. Leid. 1.—11 *Postea quam divisim* Ed. Jena. Med. ubique.—12 *Sic* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Ax. et Edd. nostri omnes: [*a Gallia* Ed. Ith.].—13 *Graium* Ms. Leid. 2.—14 *Sic* Ms. Mendos. Ax. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. [Ed. Bos. Heus. et seqq.] *Sed transitum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. [et *transitum* haud dampnat Heusing. cuius notam consules; *transitum condidit* Ed. Long.].—15 *Munivit* Ed. Long. Mag. Lamb. Patav. [Stav. Heusinger. et seqq.] *Statim effecit sine que* Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. 3. *Sed effecitque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. [Ith. Heins. Wetz. Hinc Bos. et alii *rd que* uncis incluserunt.].—16 *Eo* Ed. Arg. *Statim elephantus* Ed. Lamb.—17 *Sic* Ms. Gif. Dan. Boecl. [Ed. Lamb. Bos. Heus. Stav. et seqq.] *Sed oneratus* Ms. Mendos. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Patav. *honeratus* Ms. Voss. 1. 3. Tum ab *hac cop. trad.* incipit cap. 4. in ed. Patav.

NOTE

¹ *Ad Alpes posteaquam venit*] Quæ, ut refert Plin. Hist. Natur. lib. III. 17. Pœniæ dictæ sunt ab Hannibale Pœno.

³ *Præter Herculem Graium*] Unde Silius Italicus: 'Primus inexpertas adiit Tirynthius arces.' Et apud Livium Hannibal se Herculis iterum æmulum esse gloriatur.

⁴ *Quo facto is hodie saltus Graius appellatur*] Multa etiamnum supersunt transitus Herculis per Alpes vestigia, nimirum Herculis Monœci Portus, Alpium Graiæ fauces, quæ indicant hac ipsum transivisse; et Herculeam viam apud Aristotelem, de admirandis, quæ ducit ex Italia per Galliam usque ad Celtiberos.

⁵ *Alpico, conantes prohibere transitu,*

concidit] Id est, Alpinos, seu Alpium incolas. Viam autem hac aperuit sibi multo labore magnaue industria; nam, ut Livius refert, magnas strues ex arboribus quas cædebant erectas incendebant, et ardentia saxa superfuso aceto mollebant et comminuebant. Vide Livium ad Hannibalis transitum in Italiam.

⁶ *Hac copias traduxit*] Vulgaris opinio est, Hannibalem traduxisse suum exercitum per eam Alpium partem, quam vulgo montem Cinisum vocant, perque vallem Segusianam; quod Plutarchus sentire videtur.

⁷ *In Italiamque pervenit*] Consumatis in Alpium transitu 15. diebus, teste Polybio, et Livio XXI.

one^x Cos.¹ eumque pepulerat. Cum hoc eodem Clastidio² apud Padum decernit:³ saucium inde ac⁴ fugatum dimittit.⁵ Tertio idem Scipio cum collega⁶ Tiberio Longo^a apud Tre-

~~~~~

1 *Consule* Ed. Jens. Med. Ald. *cōsule* Ed. Par.—2 Sic etiam Ms. Leid. 2. Voss. 2. [Ed. Long. Bos. Stav. 1. 2. Harl. Brem. Wetz. Heinr. Paufl.] Sed *Clastidia* Ms. Voss. 1. *Cladistia* Ms. Voss. 3. *de Clastidio* Ed. Lamb. Gebh. Boecl. Kench. Patav. [Tzschuck. 2. *Clastidio* unciis incl. Ed. Stav. 3. Tzschuck. 1. at [de] *Clastidio* Ed. Hens. Schmied. *cum hoc eod. Corn. Scipione* ingeniose conjecit Kapp. atque laudavit quidem Tzschuck. ad ed. 2. nec tamen approbavit, quia, ut quoque Brem. latius explicuit, nomen *Corn. Scipionis*, librariis notum, et antea ac post redditum, vix potuerit adeo deformari, et Cornel. ex fonte nobis ignoto hauserit. Tum verba *hoc eodem* satis declarant Scipionem. Imperiose autem illam suspicionem rejecit et *rd Clastidio* delevit lthe.]—3 *Decrevit* Ms. Voss. 3.—4 *Saucium inde fug.* Ms. Voss. 2. *sauciumque inde ac fug.* Ms. Voss. 1. *sauciumque inde fug.* Ms. Ax.—5 *Collegio* Ms. Voss. 3. Statim Tito Ed. Ald. T. Ed. Mag. [Ti. Ed. Lamb.] Sed *Tiberio* Ms. Mag. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. [Bos. et seqq. Vid. interpretes ad Liv. II. 44. p. 436. et lib. XXII. 57. p. 680. ed. Drakenb. de scriptura hujus prænominis.]

NOTÆ

^x *Conflixerat apud Rhodanum cum P. Cornelio Scipione*] Huic opinioni Livius refragatur, asseritque, 'P. C. Scipionem, triduo fere postquam Hannibal ab ripa Rhodani movit, quadrato agmine ad castra hostium venisse, nullam dimicandi moram facturum: ceterum ubi deserta munimenta videt, ad naves rediisse, tutius faciliusque ita descendenti ab Alpibus Hannibali occurrurum.' Ita enim Polybius refert; ita Florus, Eutropius, et alii fere omnes Romani scriptores.

¹ *Cum hoc eodem Clastidio apud Padum decernit*] Nihil hic arbitror deesse; sed sic iste locus mihi videtur explicandus; scilicet, Iterum Hannibal cum Scipione decernat, ut videret utri Clastidium cederet: quia oppidum erat, ut tradit Livius, quo magnam frumenti copiam Romani congesserant, atque adeo cum Scipione Hannibal decernit de Clastidio utri esset, quod futurum erat alterutrius partibus grave momentum. Nam revera post illam pugnam ad Padum flumen, ex qua Hannibal victor dis-

cessit, misit statim sui exercitus partem ad oppidum illud occupandum, quia frumenti inopia laborabat; et hoc primum fuit Scipionis cum Hannibale certamen. Livius ibidem.

² *Saucium inde ac fugatum dimittit*] Revera Scipio in illo certamine ad Padum, non ad Trebiam, ut vult Plinius, vulnus accepit, Livio et Floro testibus; et in manus hostium prope erat, ut veniret, 'nisi periculum intercurso tum primum pubescentis filii propulsatum.' Livius. Hinc Florus etiam his verbis: 'Tunc Scipione Duce fusus exercitus; saucius etiam ipse venisset in manus hostium Imperator, nisi protectum patrem prætextatus admodum filius ab ipsa morte rapuisset.'

^a *Cum collega Tiberio Longo*] Hic Tiberius Sempronius Longus Consul factus est cum Cornelio Scipione; cumque ad Siciliam tuendam profectus esset, hinc revocatus est, ut junctis viribus Hannibali resisterent; hunc tamen Livius non Tiberium, sed Titum vocat.

biam^{6b} adversus eum venit. Cum his manum conseruit: utrosque⁷ profligavit.^c Inde per Ligures^d Appeninum^e transiit, petens Etruriam.^{8f} Hoc itinere adeo gravi morbo afficitur oculorum,^g ut postea nunquam dextero⁹ æque bene usus^h sit.^b Qua valetudine¹⁰ cum etiam nunc¹¹ premeretur, lecticaque ferretur; C. Flaminium Cos.¹² apud Trasimenum¹³ⁱ cum exercitu insidiis circumventum occidit.^j Neque

^b *Ut deinceps dextrum debiliorem semper senserit.*

—6 Sic etiam Ms. Boecl. Leid. 2. Sav. Gif. Put. Ax. Voss. 1. 2. 3. Edd. nostri veteres. Sed ad *Trebiam* Ed. Lamb. Steph. Boecl. [Atque Arntzen. ad 6. Anr. Victor. de vir. ill. cap. 62. nr. 2. præferre videtur ad *Trebiam*, et ejusmodi locutionis quam plurima conguessit exempla: vid. Stav. ad ed. 3. qui tamen codd. et Bos. secutus, h. l. nil mutat.]—7 *Utrumque* Ed. Lamb. Sed utrosque etiam Ms. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. 3. Mox inde *Ligures* Ed. Par. Ald. et *Apenninum* Ed. Jens. Med. Arg. Par. [*Apenninum* Ed. Long.] Statim transiit etiam Ed. Jens. Med. Arg. Long. Steph. Gebh. Keuch. [Bos. Ith. Wetz. Schmied.] Sed transit al. [Lamb. Heus. Stav. Harl. Tzschuck. 1. 2. Brem.]—8 *Hetruriam* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch.—9 *Dextero* aberat a Ms. Leid. 2. Sed *dextro* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Patav. [Tzschuck. Wetz. Brem.]—10 *Valitud.* Ed. Jens. Med. Par. Ald. ubique.—11 Sic quoque Ms. Ax. [Ed. Bos. Stav. Tzschuck. Harl. Wetz. Heinr. cum etiam nunc, conjunctim, h. e. etiamnum, adhuc, Brem. contra Tzschuck. nunc interpretatur, eo tempore, quo sequentia contigerunt, et Wetz. explicat, hoc ipso tempore.] Sed tum etiam nunc Ms. Boecl. cum etiam tum Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Boecl. Heus. [Ith.] quam etiam tunc Ms. Voss. 3. (in quo fere semper vel quam vel quem pro quum scribi solet:) cum etiam, omisso tñ nunc, Ed. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav.—12 *Consulem* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald.—13 *Transimenum* Ms. Leid. 2. Ax. Voss. 2. 3. *Thrasimenum* Ed. Ald. *Thrasymenum*

NOTE

^b *Apud Trebiam*] Fluvius est prope Placentiam in Gallia Cisalpina.

^c *Utrisque profligavit*] Utrumque Consulem in hoc prælio affuisse testatur Appianus: quidam negant: Livius tamen Sempronium affuisse testari videtur, eumque priore prælio superatum, Romam venisse, deinde in castra rediisse, et ad Placentiam cum Hannibale conflixisse.

^d *Inde per Ligures*] Hæc duo prælia antequam in Liguriam Hannibal perveniret commissa sunt, ut testatur Livius. Porro Ligures inter Varum et Macram amnes in imis Alpium jugis adherent, Florus.

^e *Appeninum*] Montem altissimum;

Italiam mediam secundum longitudinem intersecat; in cujus transitu multum quoque laboravit. Vide Livium locis jam citatis.

^f *Petens Etruriam*] Italiæ regionem ad primam usque Tiberis ripam protensam, et a Liguribus Macra amne discretam; cujus hodie Metropolis Florentia.

^g *Gravi morbo afficitur oculorum*] Sic etiam Livius lib. xxii.

^h *Ut postea nunquam dextero æque bene usus sit*] Factus est enim luscus, unde Poëta Satyricus x. 'O qualis facies, et quali digna tabella, Cum Getula ducem portaret bellua luscum!'

ⁱ *C. Flaminium Cos. apud Trasime-*

multo post C. Centenium¹ proprætores, ¹⁴ cum delecta manu² saltus occupantem.³ Hinc in Apuliam pervenit.⁴ Ibi obviam ei venerant duo Consules, C. Terentius⁵ et L. Paullus Æmilius. Utriusque exercitus uno prælio fugavit:⁶ Paul-
lum⁷ Consulem occidit, et aliquot præterea Consulares:⁸ in

Ed. Mag. Steph. [Conf. Liv. xxii. 7.]—¹⁴ Sic Ma. Ernst. [Ed. Bos. Wetz.] Sed *prætores* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Edd. nostri omnes.—¹⁵ Ita etiam Ms. Leid. 2. Voss. 3. Sed *Terentius Varro* Ed. Lamb. Kench. Mox *Paullus* aberat a Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebb. Statim *Æmilius* Ed. Ald. Long. Mag.—¹⁶ Sic quoque Ma. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Sed *L. Paulum* Ed. Lamb. Patav. *Paulum* Ed. Long.

NOTÆ

num] Qualis fuerit Consul Flaminius videre est ex his Livii verbis: 'Con-
sul ferox ab consulatu priore, et non
modo legum, aut Patrum majestatis,
sed ne Deorum quidem satis metuens
erat.' Thrasimenus vero lacus est in
agro Perusino, nunc vulgo, *Lago di
Pergia*: de quo Ovid. lib. vi. *Pasto-
rum*: 'Sint tibi Flaminius Thrasym-
enaque littora testes.'

¹ Cum exercitu insidiis circumventum
occidit] Flaminium cum Romanis cir-
cumclusit lacu et montibus Hannibal,
hostemque sic circumclusum militi
suo ad satietatem præbuit cædendum.
Quanta autem fuerit Romanorum
clades, disce ex Polybio et Livio.
At Polybii verba non testantur Fla-
minium ab Hannibale, sed a Gallis in
eadem pugna interentum, cui qui-
dem prodigiosa signa imminentes
illi cladem prædixerant.

² C. Centenium] Alii *Centronium*;
quem a Senatu contra Hannibalem
missum scribit Livius. Polybius vero
hunc a Cn. Servilio altero Consule,
audito Hannibalis in Etruriam transi-
tu, præmissum refert.

³ Cum delecta manu] Nimirum cum
sex vel octo equitum millibus, si Ap-
piæ credimus in Hannibal. Qua-
tuor vero, si Polybio, et Livio.

⁴ Saltus occupantem] Hoc est, juga
montium prærupta, et viarum anfrac-
tus sylvis obductos, qua transeundum
erat Hannibali, ubi a fronte et a ter-
go circumventus periiit.

⁵ Hinc in Apuliam pervenit] Apulia,
Italix regio, mari Adriatico conter-
mina, quæ et Iapygia dicta est; in
qua Cannæ ignobilis vicus, juxta Au-
fidum amnem, ingenti Romanorum
internecione ab Hannibale nobilita-
tus.

⁶ Utriusque exercitus uno prælio fu-
gavit] Quanta fuerit Rom. clades ad
Cannas, ex hoc intelligi potest; quod,
ut Florus refert, duo illi exercitus
cæsi sunt, donec Hannibal diceret
militi suo, 'Parce ferro;' quod, alte-
ro Consule fugiente, alter occisus est;
quod cruentus aliquandiu Aufidus
amnis; quod pons Hannibalis jussu
ex cadaveribus factus est; quod mo-
dii duo annulorum Carthaginem missi
sunt; quod 80. Senatores, Consu-
lares atque Prætorii, aut Ædilitii tri-
ginta ibi fuerunt trucidati. Qua de
re vide amplius Polybium, et Livium,
lib. xxii.

⁷ Paulum Consulem occidit, et aliquot
præterea Consulares] Vide annotatio-
nem superiorem. Paullus secundum
consulatum agebat, quo tempore mos-

his¹⁷ Cn. Servilium Geminum,¹⁸ qui anno superiore¹⁹ fuerat Consul.

5. Hac pugna pugnata, Romam profectus,¹ nullo resistente, in propinquis urbis² montibus moratus est.³ Cum aliquot ibi dies castra habuisset, et reverteretur Capuam; Q.⁴ Fabius Maximus⁵ dictator⁶ Rom. in agro Falerno⁷ se ei⁸ objecit. Hic⁹ clausus locorum angustis,¹⁰ noctu sine ullo detrimento exercitus se expedivit. Fabio, callidissimo

et al.—17 *In iis* Ms. Voss. 1. *in is* Ms. Leid. 2.—18 Ita etiam Ms. Mendos. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *P. Servilium Geminum* Ms. Leid. 2. Voss. 2. 3. Ax. Ed. Jens. Med. (in quo vitiose est *Germinium*.) Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Etiam in Gebh. est *Geminium*.—19 *Superiore anno* Ms. Ax. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2.

1 *Profectus est* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Hens. Patav. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Ith. Brem. in quibus igitur edd. interpungitur: *profectus est, nullo resistente. In prop. &c.*]—2 *Urbis* abest ab Ed. Keuch. [sed additum est in ed. Keuchen. Hafniensi. urbi malit Kapp. sed *urbis* haud improbant Stav. ad ed. 3. et Heusing.]—3 *Quintus* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. *Quint.* Ed. Arg. Dein in agro *Salerno* Ed. Par.—4 *Ei se* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Mag.—5 *Hinc* Ed. Lamb.

NOTÆ

tuus est. Vide Livium lib. xxii.

¹ *Romam profectus*] Immo relicta Roma Campaniam Tarentumque peragraré maluit. Vide Liv. ibidem; et iterum lib. xxiii. xxvi. xxx. et Florus lib. ii.

² *In propinquis urbis montibus moratus est*] Scilicet, ad flumen Anienum, sed longe post Cannensem pugnam, ac dum se Capuam frumentum et subsidium intromittere, obsidionemque solvere posse desperavit: nam ut Florus ibidem ait, ejus amissio tantum Pœno duci dolorem dedit, ut inde totis viribus Romam converteretur; sed moventi castra a tertio lapide Hannibali tanta vis imbrium effusa, tanta ventorum violentia coorta est, ut divinitus summoverti ab Urbis mœnibus et Capitolio videretur.

³ *Q. Fabius Maximus*] Qui novam de Hannibale victoriam commentus est, non pugnare. Hinc cognomen illi novam et reip. salutare, Cuncta-

tor. Hinc imperii scutum dictus est; isque primus fuit qui ex ea familia Maximus est appellatus.

⁴ *Dictator*] Jus Dictatoris supremum fuit, creabaturque Dictator in summo Reip. periculo; summus erat Magistratus, sine provocatione, et tantum semestris. Porro Fabius Maximus factus fuerat Dictator statim a pugna ad Thrasimenum. Vide Polyb. lib. iii.

⁵ *In agro Falerno*] Campaniæ pars est, ubi vites generosissimæ, unde vinum Falernum. Consentit autem Auctor de Viris illustribus in vita Fabii cum Nepote, his verbis: 'Hannibalem in agro Falerno inclausit.' Et Florus lib. ii. 'Itaque per Samnium totum, per Falernos, Gauranosque saltus sic maceravit Hannibalem, ut qui frangi virtute non poterat, mora comminueretur.'

⁶ *Hic clausus locorum angustis*] Vide ea de re Appianum in Hannibale.

imperator, verba dedit.⁶ Namque, obducta nocte,⁷ sarmenta in cornibus⁸ juvencorum deligata incendit, ejusque generis multitudinem magnam dispalatam immisit.⁹ Quo repentino objectu viso, tantum terrorem⁹ iniecit exercitui Romanorum, ut egredi extra vallum nemo sit ausus. Hanc post rem gestam non ita multis diebus, M. Minucium¹⁰ Rufum magistrum equitum, pari ac dictatorem imperio,¹¹ dolo productum¹¹ in prælium, fugavit. Ti.¹² Sempronium Gracchum, iterum Consulem,¹² in Lucanis absens in insidias inductum sustulit.¹³ M. Claudium Marcellum, quinquies¹⁴

⁶ *Insidiis circumventum interemit.*

Kench. Patav. et clausis Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Stav. 1. 2. [Harl.]—6 *Dedit verba* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Kench. Patav.—7 Sic Ms. Ax. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ed. Mag. Lamb. Sav. [Bos. Stav. Heus. et seqq.] Sed *adducta nocte* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Ultraj. Mox *juvencorum* etiam Ms. Ax. Voss. 1. 3. Sed *jumentorum* Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Patav. Statim *diligata* Ed. Med. Arg. Long.—8 [*Emisit pro immisit* conjecit Hensing. Sed haud necessarium est, atque contra codd.]—9 *Terrorem* Ed. Jens. Med.—10 *Inimicum* Ms. Voss. 1. *Numitium*, omissio prænominis, Ms. Ax. *Minutium* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Patav. Statim *Ruffum* Ed. Med. Arg. Long.—11 Sic Ms. Mendos. Ax. Boecl. Voss. 2. [Ed. Bos. 2. Stav. (qui de potestate *roû* producere et confusione *râv* per et pro in codd. multus est,) et seqq.] Sed *perductum* Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. *pductum* Ed. Arg. Par. Ald.—12 *F. Sempr.* Ms. Leid. 2. *Sempr.* Ms. Voss. 3. *T. Sempr.* Ed. Jens. Med. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Gebh. Boecl. Kench. Patav. Statim *Gracchum* Ed. Arg. *Gracum* Ed. Par. Ald.—13 *Subtulit* Ed. Med.—14 Sic etiam Ms. Leid. 2.

NOTÆ

⁶ *Fabio, callidissimo imperatori*] Id ex ejus præclaris facinoribus et bellicis artibus facile cognoscitur, atque ex præclaris titulis et nominibus, quibus in suis triumphis donatus est.

⁸ *Sarmenta in cornibus*] Vide Frontinum in Strategem. Appianum ibidem, et alios.

¹¹ *Pari ac dictatorem imperio*] Quod nunquam fuerat ante pugnam cum Hannibale; idque prima vice accidit, cum, suffragante Metello, M. Minucius, consilio Varronis, a Senatu obtinuit, ut jus Dictatoris et Magistri

equitum æquaretur. Polybius et Appianus ibidem.

¹² *Ti. Sempronium Gracchum, iterum Consulem*] Hunc bis Consulem fuisse testatur Plutarchus in Gracchorum vita, habuitque collegam in secundo Consulatu M. Juventium Helvam, anno Urbis Conditiæ 591.

¹³ *In Lucanis absens in insidias inductum sustulit*] Quidam in agro Beneventano interemtum volunt ab hostibus inter salicis latentibus. Sed Florus lib. II. 6. cum Nepote consentit, ut patet ex his verbis: 'Ausus et

Consulem,^b apud Venusiam pari modo interfecit.^c Longum est enumerare prœlia. Quare hoc unum satis erit dictum, ex quo intelligi possit,¹⁵ quantus ille fuerit. Quamdiu in Italia fuit,^d nemo ei in acie restitit, nemo adversus eum post Cannensem pugnam in campo castra¹⁶ posuit.

6. Hic invictus patriam defensum revocatus,^e bellum gessit adversus P. Scipionem, filium^f ejus,¹ quem ipse primum apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio apud Trebiam fugaverat.² Cum hoc, exhaustis jam patriæ facultatibus, cupivit in præsentiarum³ bellum componere, quo

Voss. 1. 2. 3.—15 *Posset* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Deinde *Canensem* Ed. Jens. *Canensem* Ed. Med. Arg.—16 *Castro* Ms. Voss. 3.

1 *P. Scipionem* Ms. Voss. 3. Mendos. Ax. Boecl. Ed. Med. Par. [*P. Scipionem filium* Ed. Long. Mag. *P. Scipionis filium* Ed. Lamb. Bos. Stav. Wetz. Stav. tamen ad ed. 3. legendum esse putat, *P. Scipionem, P. Scipionis filium, et Heusingeri lectionem*, quam nos quoque adoptavimus, rejicit: at frustra. Nam] *P. Scipionem filium ejus* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Heus. [Harl. Ith. Brem. Schmied. Heiner. Paufl. in textu: Paufler. tamen in notis opinatur, a Nepote tantum scriptum fuisse, *bellum gessit adversus Publium Scipionem. Cum hoc, &c.* reliqua autem a quodam inserta sive interprete sive alio, hinc enatam esse insignem illam lectionis varietatem.]—2 *Quem ipse apud primo Trebiam fugaverat* Ms. Boecl. A Ms. Voss. 2. aberant verba, *quem ipse primum. Pro fugaverat* erat in Ms. Voss. 1. 3. *fugavit*: in Voss. 2. *fugut*. Ms. Ax. *quem ipse primo apud Trebiam fugarat*.—3 Sic etiam Ms. Ax. Sed in *præsentiarum* Ms. Voss. 2. i *præsentiarum* Ed. Jens. Med. *impræsent*. Ed. Arg. Par. Ald. V.

NOTE

Sempronio Graccho Duce per Lucaniam sequi, et premere terga cedentis.' Sic etiam Liv. Decad. v. 3. Lucani autem populi sunt Italiæ a Samnitibus oriundi, secundum mare extensi, a Picentinis fluvio Silaro, a Brutiis Lacu sejuncti. Plin. lib. iii. 5.

^b *M. Claudium Marcellum quinquies Consulem*] Alii legunt, *Quintum Consulem*. Consul autem tunc fuit cum T. Quintio Crispino, ut ex fastis constat.

^c *Apud Venusiam pari modo interfecit*] Venusia colonia Romana inter Appliam et Lucaniam: quantum vero ad modum quo interfectus est, vide Liv. Annal. lib. xxvii. et Appianum in Hannibal.

^d *Quamdiu in Italia fuit*] Sexdecim annos, Livius Annal. lib. xxx. et Just. lib. ultimo, et alii.

^e *Hic invictus patriam defensum revocatus*] Quamam ratione invictus dicatur, vix intelligi potest, qui a Fabio Maximo fractus, a Valerio Flacco repulsus, a Graccho et Marcello fugatus, mox in Africam revocatus, et a Scipione superatus. Auctor de Viris illustribus in Hannibale.

^f *Adversus P. Scipionem, filium*] Qui patrem in pugna, quæ ad Padum commissa est, objectu corpora, morti subduxerat, aut vinculis; cuique, ut inquit Florus, tam grande de Africa nomen fata decreverant; nam ille victo Hannibale subactoque Africa

valentior postea⁶ congregaretur. In colloquium convenit, conditiones⁷ non convenerunt. Post⁶ id factum paucis diebus apud Zamam⁸ cum eodem confixit: pulsus, (incredibile⁷ dictu,) biduo et duabus noctibus Hadrumentum⁹ pervenit,^h quod abest a Zama⁹ circiter millia passuum trecenta. In hac fuga Numidæ, qui simul cum eo ex acie¹⁰ excesserant, insidiati sunt ei: quos non solum effugit, sed etiam ipsos oppressit. Hadrumeti reliquos ex fuga¹¹ collegit: novis delectibus¹² paucis diebus multos contraxit.

7. Cum in apparando acerrime esset occupatus, Carthaginienses bellum cum Romanis composuerunt.ⁱ Ille nihilo secius exercitui postea præfuit, resque in Africa gessit,ⁱ itemque Mago frater ejus, usque ad P. Sulpicium^{aj} et

Grævins ad auct. ad Heren. II. 11. p. 75. [et Cellar. ac Stav. in ed. 3. ad nostr. loc. in *præsentia* [rerum] Ed. Wetz. Kapp. explicat in *præsentia* tum pro nunc quidem: sed adjectum tum languere judicat Tzschuck. atque voc. contractum coaluisse putat ex *præsentia* rerum; et jam Vossius voc. id esse contractum et corruptum suspicabatur ex in, *præsentia*, rerum.]—4 *Postea* aberat a Ms. Voss. 3.—5 *Conditiones* Ms. Voss. 2.—6 *Quod id factum* Ms. Voss. 3.—7 *Absunt* unci ab Ed. Jens. Med. Arg. [Tzschuck. Harl. Brem. parum refert.] In Med. est *ductu*. Statim *biduo* Ed. Jens.—8 *Hasdrumentum* Ms. Boeckl. *Hasdrumentum* Ms. Ax. *Adrumentum* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. ubique. *Hadrumentum* Ms. Voss. 1. 3. *Hasdrumentum* Ms. Voss. 2. *Hadrumentum* Ed. Heus. ubique. [Harl. Tzschuck. 1. 2. Brem. quam scripturam equidem prætulit. V. Harl. ad Cellar. orthogr. Lat. p. 108. et 161. *Adrumentum* Ed. Lamb. Bos. et al.]—9 *Qui pro quod* Ed. Med. Arg. Par. tum ab Zama Ms. Voss. 2. et *millia passus* Ed. Mag.—10 *Sic* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. *Sed acie*, omissa præpositione, Ed. Long. Steph. Gebh. Keuch.—11 *E fuga* Ms. Voss. 2. Ax. *fuga* Ms. Leid. 2.—12 *Sic* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. [ipse Lamb. in textu, et omnes mei editi: conf. Cellarii Orthogr. Lat. ed. Harl. p. 219. sq.]

1 *Absunt* unci ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. Patav. [Tzschuck. 2. Brem. Wetz. (qui contra Bos. pluribus docent, illa verba non esse ejicienda, nec in Nepote, alium secuto: auctorem, omnia debere curiosius exigi, et vero ex cap. 8. et 9. intelligi, Nepotem in hac narrationis parte sibi constare,) et Schmied. Quare uncus, quibus Bos. in Ed. 2. Stav. Heus. Harl. (ubi v. not.) alique verba illa incluserunt, ego removi. Pauller. vero illa, *itemque... ejus*, e contextu exulare jussit.]—2 *Usque P. Sulpic.* Ms. Voss. 3. Statim *Caium Aurelium*, omisso

NOTE

Africamus dictus est: quamvis nomen illud commune fuerit duobus Scipionibus.

* *Apud Zamam*] Urbem Africæ, apud quam Hannibal a Scipione victus fuit; de qua Silius Italicus, l. III.

* Et Zama, et uberior Rutulorum sanguine Tapsus.

^h *Hadrumentum pervenit*] Civitatem Libyæ maritimam, non procul a Carthagine.

ⁱ *Bellum cum Romanis composuerunt*]

C. Aurelium Consules. His enim magistratibus legati Carthaginienses Romam venerunt, qui³ senatui populoque Romano gratias agerent, quod cum his⁴ pacem fecissent, ob eamque rem corona aurea eos donarent, simplique peterent, ut obsides eorum Fregellis⁵ essent,⁶ captivique redderentur. His ex Senatus consulto responsum⁶ est: munus eorum gratum acceptumque esse: obsides, quo loco roga- rent, futuros: captivos non remissuros, quod Hannibalem, cujus opera susceptum bellum foret, inimicissimum nomini Romano, et⁷ nunc cum imperio apud exercitum haberent,⁸ itemque fratrem ejus Magonem. Hoc responso Cartha- ginienses cognito, Hannibalem domum Magonemque⁹ revo-

~~~~~
copula et, Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. Sed et C. Aurel. etiam Ms. Ax.—3 Qui aberat a Ms. Voss. 2.—4 Cum iis Ms. Voss. 1. 2. 3. [cum his, scil. Carthaginiensibus. Monente autem Heinrichio, tum rectius præposuisset Nepos: legati Carthaginiensium.]—5 Flagellis Ms. Voss. 1.—6 Rsum Ed. Ald.—7 Etiam nunc Ms. Leid. 2. Ed. Heus. [Ith. Schmied. Heinr. idque melius esse putem.]—8 Herent Ed. Jens. ubique.—9 Et Magonem Ms. Boeckl. Ax. [Uncis incluserunt Magonemque Bds. Ed. 2. Stav. Heus. Harl. Tzschuck. contra Paufler illa vocc. plane delevit.] Sed unci absunt ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. [Ith. Wetz. Heinr. Schmied. Atque ego removi uncus. Secundum enim Livium xxx. 18. eadem æstate, qua hæc (vid. c. 17.) decreta Romæ, et in Africa gesta sunt, P. Quintil. Varus prætor et M. Cornelius proconsul in agro Insubrium Gallorum cum Magonæ Pœno, signis collatis, pugnarunt. Mago femine transfixo cadit et ex prælio prope exsanguis aufertur, inferior discedit, et pervenit ad mare in Ligures Ingau- nos. Ibi legati ab Carthagine eum adeunt, et primo quoque tempore in Africam trajicere jubent: obsequitur, sed vixdum superata Sardinia, ex vul- nere moritur: (cap. 19.) Ad Hannibalem, in acie Crotoniensi pugnantem, legati quoque ab Carthagine, vocantes in Africam, iis forte diebus, quibus ad Magonem, venerunt. Romam per eosdem dies, et Magonem et Hanniba- lem profectos, allatum est: (cap. 21.) Cornelius vero omnia nimis breviter enarrat, Magonis fata silentio prætermittit, et pergit de Hannibale domum

NOTE

Vide quibus conditionibus apud Eu- tropium, lib. iii. Præter quas, plu- res alias addit Livius, lib. xxx.,

¹ Usque ad Publium Sulpicium] Id est, ad annum Urbis Conditæ 540. ut scribit Livius Annal. xxxi. ut patet ex his verbis: 'Anno quingentesimo quadragésimo ab Urbe Conditâ, P. Sulpicio Galbâ, C. Aurelio Cotta

Coss. bellum cum Rege Philippo ini- tum est, paucis mensibus post pacem Carthaginiensibus datam.'

² Ut obsides eorum Fregellis essent] Fregellæ, civitas clarissima inter Sin-uessam et Formias sita, non procul a Liri amne; nunc vulgo *Ponte Corvo*, de qua Silius, lib. viii. 'Obsessæ campo squallente Fregellæ.'

erant.¹⁰ Hic, ut¹¹ rediit, prætor factus est,¹ postquam rex¹² fuerat,^m anno secundo et vicesimo. Ut enim Romæ Consules, sic Carthagine quotannis annui bini reges creabantur. In eo magistratu pari diligentia se Hannibal præbuit, ac fuerat in bello. Namque effecit, ex novis vectigalibus non solum ut esset pecunia, quæ Romanis ex foedere penderetur,¹³ sed etiam superesset, quæ in ærario reponeretur.¹⁴ Deinde, anno post præturam, Marco Claudio, Lucio Furio Coss.¹⁵ Romani legati Carthaginem venerunt. Hos Hannibal sui exposcendi gratia missos ratus,¹⁶ priusquam his senatus daretur,^d navem conscendit clam, atque¹⁷ in Syriam ad Antiochum profugit. Hac re palam facta, Poeni naves duas, quæ eum comprehenderent, si possent consequi, miserunt: bona ejus publicarunt: domum a fundamentis¹⁸ disjecerunt: ipsum exulem judicaverunt.¹⁹

8. At Hannibal anno tertio, postquam¹ domo profugerat, L. Cornelio, Quinto Minucio² Coss. cum quinque navibus

^d *Antequam in senatum admitterentur.*

revocato et prætore, h. e. Suffete, facto tantum verba facere.]—10 *Et revocarunt* Ms. Voss. 2.—11 *Hic cum rediit* Ms. Boecl. Voss. 2. *huc ut rediit* Ms. Leid. 1. 2. Voss. 1. 3. Ax. Ed. Keuch. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Brem.]—12 *Factus loco rei rex* Ms. Voss. 3. *statim fuerit* Ed. Med.—13 *Ponderetur* Ed. Med. [Inter pacis conditiones (apud Liv. xxx. 37.) hoc erat constitutum, ut Carthaginenses 'decem millia talentum argenti, descripta pensionibus æquis in annos 50. solverent.']—14 *Sic* Ms. Leid. 1. Ax. Voss. 2. 3. Ed. Heus. [Ith. Brem. Heinr. atque ego rescripsi pro vulgato *poneretur*.]—15 *Consulibus* Ed. Jens. Med. Par. ubique. *Statim Roma* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Patav. *Romanis* Ms. Voss. 2. *Sed Romani etiam* Ms. Ax.—16 *Ratus sui exposc. gr. missos* Ms. Ax. *Mox ascendit* Ms. Leid. 1. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax.—17 *Clamatque* Ed. Jens. Med.—18 *Fundatis* Ed. Ald.—19 *Dicarunt* Ms. Mendos. Voss. 1. Ax. Leid. 2. Ed. Ultraj. *ditarunt* Ms. Voss. 3.

1 *Posteaquam* Ms. Voss. 3. *Statim domum* Ed. Lamb. [Sed vir doctus ad oram exempli mei Lambin. recte scripsit, *imo, domo*.]—2 *Quod inimico* Ms. Voss. 3. In Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Patav. scribitur

NOTÆ

¹ *Prætor factus est*] Justin. l. xxxi. apud Lacedæmonios improprie reges scribit eum factum esse Consulem, erant, ut dictum est in Agesilao.

quod idem est apud Carthaginenses. ² *Marco Claudio, Lucio Furio Coss.*]

^m *Postquam rex fuerat*] Improprie Id est, anno Urbis Conditiæ 558. rex dicitur, quemadmodum et reges

Affricam accessit, in finibus Cyrenæorum,³ si forte Carthaginienses ad bellum, Antiochi spe fiduciaque, inducere posset⁴ cui jam persuaserat, ut cum exercitibus in Italiam proficisceretur.⁵ Huc Magonem fratrem excivit.⁶ Id ubi Pœni resciverunt, Magonem eadem, qua fratrem, absentem⁶ poena affecerunt. Illi, desperatis⁷ rebus, cum solvissent naves, ac vela ventis dedissent, Hannibal ad Antiochum pervenit. De Magonis interitu duplex memoria prodita⁸ est. Namque alii naufragio, alii a servis⁹ ipsius interfectum eum, scriptum reliquerunt. Antiochus autem, si tam in agendo bello parere voluisset consiliis ejus, quam in suscipiendo instituerat, propius Tiberi, quam Thermopylis,¹⁰ de summa imperii dimicasset. Quem etsi multa stulte¹¹ conari¹² videbat, tamen nulla deseruit in re. Præfuit paucis

Minutio.—3 *Cyreneorum* Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag.—4 *Inducere posset* aberant a Ms. Ax. Voss. 2. et *possent* loco *rou posset* Ed. Arg. Long.—5 *Proficisceretur* Ms. Boecl. Voss. 2. Ed. Arg. Long.—6 *Fratrem absentem* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Arg. Long. Boecl. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Ith. Heincr. atque ego *absentem*, (quod voc. in reliquis libris editis omissum est,) revocavi.]—7 *Illis desperatis* Ed. Jens. Med. Mox *solvisset* Ms. Voss. 3.—8 *Prodita* aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. [quoniam fortasse rarior ea forma visa fuerit librariis. Sed *memoria prodita* bene dici, interprete ad Cæs. B. G. 1. 13. fin. et Cortius ad Cic. lib. VIII. epistolar. ad diversos, epist. 3. 7. docuerunt.]—9 *Servolis*, sine præpositione, Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. [*a servolis*, quod frequens est, probat Heusinger. Tum *naufragio interfectum* insolens quidem est locutio; sed per zeugma unum verbum cum duobus, diversis etiam substantivis, de quorum altero proprie, de altero vero improprie intelligendum est, et aliud proprium, h. l. *periisse*, quasi supplendum, ab auctoribus utriusque linguæ sæpius jungi solet. V. supra VIII. 4.].—10 *Lambinus* et alii edidere *Tiberim* et *Thermopylas*: sed invitis, opinor, libris. Atque *propius* cum dativo rarius strui solet. In Ms. Leid. 2. et Voss. 3. erat *Tiberis*. In Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. est *Tyberi*.—11 *Stulta* Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Jens. Med. Par.—12 *Inque* Ms. Boecl. Ax.

NOTÆ

° *In finibus Cyrenæorum*] Vel Cyrenensium, ut scribit Sallustius in bello Jugurthino. Cyrena autem Africæ civitas est intra magnam Syrtem et Hammonis templum; de qua Lucanus lib. ix. 'Proximus in muros, et mœnia Cyrenarum,' &c. Ab ea tota regio Cyrenæa dicta est.

° *Huc Magonem fratrem excivit*] Vel duos fratres hujus nominis habuisse

Hannibalem necesse est, vel certe hoc verum minime est, quia Mago Hannibalis frater occisus fuerat in prælio adversus P. Quintilium Varum Prætozem et M. Cornelium Proconsulem in Insubribus. Livius xxx. et alii.

° *Multa stulte conari*] Id intelligitur ex his Gellii verbis, Noct. Attic. lib. v. 5. 'Hicne, inquit, [scilicet An-

navibus, quas ex Syria jussus erat in Asiam ducere, hisque¹³ adversus Rhodiorum classem in Pamphylia¹⁴ mari confligit. Quo cum¹⁵ multitudine adversariorum sui superarentur; ipse, quo cornu rem¹⁶ gessit, fuit superior.

9. Antiocho fugato,¹⁷ verens, ne dederetur, quod sine dubio accidisset, si sui fecisset potestatem, Cretam ad Gortynios¹⁸ venit,¹⁹ ut ibi,²⁰ quo se conferret, consideraret. Vedit autem vir omnium callidissimus,²¹ magno se fore periculo,²² nisi quid providisset,²³ propter avaritiam Cretensium. Magnam enim secum pecuniam portabat, de qua sciebat exisse famam.²⁴ Itaque capit tale consilium. Amphoras complures²⁵ complet plumbo; summas operit aure et argento.²⁶ Has, presentibus principibus,²⁷ deponit in templo Dianæ;²⁸ simulans, se suas fortunas illorum fidei

¹³ De qua rumorem sparsum fuisse noverat.

¹⁴ In ammirata aurem et argentum eponit.

*****

—13 Pamphylia Ed. Jens. Med. Arg. Gebh.—14 Quo cornu Ms. Mendos. in quo cum Ed. Lamb.—15 Qua rem pro quo cornu rem Ed. Lamb. quo rem Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long.

1 Cortynios Ms. Leid. 2. Cortynios Ms. Voss. 1. 2. 3. Cortynios Ed. Jens. Med. Arg. Par. Cortynios Ed. Long. Mag. Cortynios pervenit Ms. Ax. [Gortyna urbs fuit Cretæ].—2 Ut n. ibi Ms. Boeckl. ut enim ibi Ms. Voss. 2. ut ubi Ed. Jens. Med.—3 Sic Ms. Sav. Put. Gif. Sed clarissimus Ed. Par. Ald.—4 In periculo Ed. Lamb.—5 Nisi id provid. Ms. Ax. nisi id provid. Ms. Boeckl. Etiam in Voss. 1. 2. et Leid. 2. erat providisset. Sed providisset Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Patav.—6 Quam plures Ms. Voss. 3. Statim implet Ms. Ax.—7 Sic Ms. Leid. Ax. Voss. 3. [Ed. Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] Sed his præ. princ. Ms. Boeckl. has præ. Ms. Leid. 2. Voss. 1. Cortyniis presentibus Ed. Jens. Med. Par. Cortyniis presentibus Ed. Arg. Gortyniis patibus Ed. Ald. has Gortyniis presentibus Ed. Long. Mag. (nisi ut in his editum sit Cortyniis,) Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav.—8 Dyana Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag.—

NOTE

tiachus] 'exercitus Romanis sufficiet? Sufficiet, respondit Pœnus, vel maxime avaris.' Nam exercitum conscripserat Antiochus armis inauratis, quem ostendit Hannibali.

¹⁴ In Pamphylia mari] Quod et Phæselicum mare dicitur, in confinio Lyciæ et Pamphylia. Vide Livium xxxvii.

Delph. et Var. Clas.

¹⁷ Antiocho fugato] Vide Just. xxxi.

¹⁸ Cretam ad Gortynios venit] Creta insula est maris Mediterranei celeberrima. De qua Virgil. Æneid. iii. 'Creta Jovis magni medio jacet insula ponto.' Gortyni vere sunt dicti a Gortyna ejus insulae civitate, in parte meridionali sita. Plin. lib. iv. 12.

Nep.

X

credere. His in errorem inductis,⁹ statuas aeneas, quas secum portabat, omnes sua pecunia complet, easque in propatulo domi abjicit.¹⁰ Gortynii¹¹ templum magna cura custodiunt, non tam a ceteris, quam ab Hannibale, ne quid ille,¹² insipientibus his,¹³ tolleret, secumque duceret.¹⁴

10. Sic, conservatis suis rebus, Poenus, illius Cretensibus omnibus, ad Prusiam in Pontum pervenit:¹⁵ apud quem eodem animo¹ fuit erga Italiam, neque aliud quicquam egit,² quam regem armavit³ et exercuit adversus Romanos. Quem cum videret domesticis rebus⁴ minus esse robustum, conciliabat⁵ ceteros reges, adijungebatque bellicosas nationes. Dissidebat ab eo Pergamenus⁶ rex Eumenes.⁷

9 Sic Ms. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. [Ed. Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] Sed ductis Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. —10 Abjicit Ms. Voss. 3. —11 Corinthii Ms. Voss. 2. Corthynii Ed. Jens. Med. Arg. Par. Cortynii Ed. Long. Mag. —12 Ne ille Ms. Mendos. Boecl. Ax. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. [Stav. 3.] quid uncis inclus. Heus. [Harl.] —13 Illis Ed. Jens. Med. Par. Ald. Lamb. —14 Sic Ms. Boecl. Ax. Voss. 2. Ed. Ultraj. [Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] Sed secumque portaret Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Bos. 1. Patav. secumque asportaret Ms. Mendos. Ed. Gebh. Keuch.

1 Anno Ed. Jens. Med. —2 Egit. Heusing. uncis inclusit, ut suspectum: [et in longa doctaque nota suam sententiam explicare atque corroborare studuit.] Recte, opinor; ut xvii. 2. 'nihil aliud, quam bellum comparavit.' [Assentitur Schmieder; etque Stav. ad ed. 3. probabilem esse fatetur hanc conjecturam. Neque tamen contra codd. fidem id verbum exterminare audet; nec Tzschucke vulgatam formam, quippe quæ etiam exemplis sustineatur, simpliciter rejiciendam esse censet.] —3 Ita Ms. Leid. 1. Ax. Voss. 2. Ed. Ultraject. [Bos. Stav. Heus. Harl. Tzschuck. 2. et seqq.] Sed arm. et exercitu Ms. Boecl. armavit et excitavit Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. [Tum majore jure vindicari, et post id quam suppleri poterit ut:] arm. et exercitavit Ed. Lamb. armavit et excitavit Ed. Gebh. Boecl. Keuch. [Tzschuck. 1. sed invito ipso, ut in not. ad ed. 2. fatetur. Haud inepta est Heinrichii conjectura, exavit; isque laudat Nepot. xix. 4. 'cum plurimi ira exacerentur,' ac Brouckhus. ad Tibull. ii. 6. 19.] —3 Sic etiam Ms. Ax. Sed dom. opibus Ms. Boecl. Voss. 2. Ed. Ultraject. e glossemate. Statim minus aberat a Ms. Voss. 2. Ax. —4 Concil. aberat a Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Mox adijungebat sine que Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. et nuctiones Ms. Voss. 2. —5 Pergamens Ms. Leid. 2. —6 Mari terra Ed. Jens.

NOTE

¹⁵ Ad Prusiam in Pontum pervenit] Is Prusias Rex Bithyniæ fuit, qui Hannibalem hospitio excepit, postquam ab Antiocho, facta cum Romanis pace, discessit. De quo vide Va-

ler. Max. iii. 7. Just. xxiii. Cicer. de Divinatione, ii.

⁷ Pergamenus rex Eumenes] Pergamum, sive Pergamus, urbs insignis Asiæ, non procul a Caico ampe; ex

Romanis amicissimus,* bellumque inter eos gerebatur et mari et terra: quo magis cupiebat eum Hannibal opprimi; sed utrobique Eumenes plus valebat propter Romanorum societatem: quem si removisset, faciliora sibi cetera fore arbitrabatur. Ad hunc interficiendum talem iniiit rationem. Classe paucis diebus erant decreturi.⁷ Superabatur navium multitudine: dolo erat pugnandum, cum par non esset armis. Imperavit quam plurimas venenatas serpentes⁸ vivas colligi, easque in vasa fictilia conjici. Harum cum⁹ confocisset magnam multitudinem, die ipso, quo facturus erat navale prælium, classarios convocat, hisque⁹ præcipit,¹⁰ omnes ut in unam Eumenis regis concurrant navem, a ceteris tantum satis habeant¹¹ se defendere; id facile illos¹² serpentium multitudine consecuturos. Rex autem in qua¹³ nave veheretur, ut scirent, se facturum; quem si aut cepissent, aut interfecissent, magno his pollicetur præmio¹⁴ fore.

11. Tali¹ cohortatione militum facta, classis ab utrisque in prælium deducitur. Quarum² acie constituta, priusquam

Med.—7 Sic Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Gif. Leid. 2. Sav. Ed. Ultraj. [Bos. 2. Stav. Heus. et seqq. recte: nam *decernere*, scil. *acie*, est cernere, experiri, cui fortuna adjudicet plenam victoriam: v. Stav. ad ed. 3. et Harles.] Sed *decertaturi* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Boecl. Bos. 1.—8 *Quomodo* Ms. Voss. 1. *que* Ms. Voss. 3. Statim *fecisset* Ms. Boecl. Voss. 2. 3. Ax. *effecisset* Ms. Voss. 1.—9 *In hisque* Ms. Ax.—10 *Præcepit* Ms. Voss. 1. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. [Sed præsens tempus antecedens *convocat*, et sequens *concurrant*, h. l. requirunt.]—11 *Habebant* Ms. Voss. 1. 3.—12 *Illos facile* Ms. Ax. rotundius. Statim *serpentum* Ms. Ax. Ed. Jens. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Brem.]—13 Sic Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. [Ed. Bos. 2. Stav. Heus. et plur. recentt.] Sed *qua nave* Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Wetz. *in qua navi* Ed. Brem.]—14 *Id præmio* Ed. Lamb. *premio* Ed. Jens. Med.

1 *Tale* Ms. Voss. 2.—2 *Quorum* Ms. Leid. 2. Voss. 1.—3 *Loco quo* Ms. Voss.

NOTE

qua urbe Galenus medicorum præstantissimus. Porro a Pergameno rege Eumene primum repertas esse membranas Varronis testimonio refert Plinius. Is Eumenes Attalici regis pater fuit. Flor. lib. II. 20.

* *Romanis amicissimus*] Hunc scium et commilitonem pop. Rom.

vocat Florus ibidem. Et Valer. Max. 'Asiae Rex Eumenes, amantissimus nostræ urbis.' Ideoque dictus est a Plutarcho in Catone *φιλοφύλακτος*.

⁸ *Imperavit quamplurimas venenatas serpentes*] Lege Front. Strateg. lib. IV. 7. Justinum lib. XXXII. Serpentum loco alii alias feras venenatas fuisse

signum pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis, quo loco³ Eumenes esset, tabellarium in scapha cum caduceo⁴ mittit: qui, ubi⁵ ad naves adversariorum pervenit, epistolam ostendens,⁶ se regem professus est quaerere. Statim ad Eumenem deductus est, quod nemo dubitabat aliquid de pace esse⁷ scriptum. Tabellarius, ducis nave declarata suis, eodem, unde ierat,⁸ se recepit. At Eumenes, soluta epistola, nihil in ea reperit, nisi quod ad irridendum eum⁹ pertineret; cuius etsi causam mirabatur, neque reperiebatur,¹⁰ tamen praelium statim committere non⁹ dubitavit. Horum in concursu¹⁰ Bithyni,¹¹ Hannibalis praecepto, universi navem Eumeneis adoriuntur: quorum vim cum rex¹² sustinere non posset, fuga salutem petiit;¹³ quam consecutus non esset, nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in proximo littore erant collocata. Reliquae Pergamenae¹⁴ naves cum adversarios premerent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra mentionem fecimus, conjici coepta sunt. Quae¹⁴ jacta initio risum pugnantibus concitavit, nec,¹⁵ quare id fieret, poterat intelligi. Postquam

3.—4 *Ubi* ab erat a Ms. Voss. 3.—5 *Epistolamque ostendens* Ms. Voss. 1. *ep. ostendens* Ms. Voss. 3.—6 *Quin aliquid de pace esset scr.* Ms. Boeckl. Ax. *aliquid de pace esset scr.* Ms. Voss. 3.—7 *Unde erat regressus* Ms. Boeckl. *unde erat* Ms. Voss. 3. *unde erat egressus* Ms. Ax. Statim se recipit Ms. Voss. 1.—8 *Neque reperiebatur* parentheses signis inclusit Heusing. [item Harl. Heinr. neque reperiebat maluit Lambin. et in textum receperunt Wetzel. ac Schmied. at codd. repugnantibus.] Struchtmeier. lib. 1. cap. 10. p. 53. sq. conjecit, neque reperiebat, vi tamen pr. At saepe verba duplicis constructionis conjunguntur: tum vi alienum est, et tamen sic non suum locum habet. Staver. quoque fatetur, Heusingeri explicationem sibi magis arridere, quam Struchtmeieri lectionem.]—9 *Non* omisum est in Ed. Jens. Med.—10 *In cursum* Ms. Voss. 2. Ax. Statim Bithynii Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—11 *Rex cum* Ms. Ax.—12 *Petit* Ms. Voss. 2. Ax. *quarrit* Ms. Ernst.—13 *Pergamene* Ms. Voss. 3. Leid. 2.—14 *Qua jacta* Ms. Voss. 2.—15 *Sic* Ms. Ax. [Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2. Wetz.] *concitavit*, neque Ed. Ald.

NOTE

ferunt, quales sunt nepæ, scorpio-
nes, et alia id genus.

³ *Caduceo*] Caduceus, indicium pacis. Unde autem Caducei sit origo, consule Plinium XXIX. 3. Servium ad Aeneid. IV. et VIII.

⁹ *Ad irridendum eum*] Pro, ad irri-

dendum se. Sic paulo supra: 'Ne quid ille, inscientibus his, tolleretur,' pro, inscientibus se.

¹¹ *Bithyni*] Prusiae subditi, quia Prusias rex erat Bithyniae, ut supra dictum est, ad quem Hannibal se receperat.

autem naves completas conspexerunt serpentibus, nova re perterriti, cum, quid potissimum vitarent, non viderent; puppes averterunt, sequæ ad sua castra nautica retulerunt.¹⁶ Sic Hannibal consilio arma Pergamenorum¹⁷ superavit: neque tum¹⁸ solum, sed sæpe alias pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios.

12. Quæ dum in Asia geruntur, accidit casu, ut legati Prusiae Romæ apud L. Quintium^a Flaminium,^b consularem,² cœnarent, atque, ibi de Hannibale mentione facta, ex his unus diceret, eum in Prusiae regno esse. Id postero die Flaminius senatui detulit. Patres conscripti, qui Hannibale vivo nunquam se sine insidiis futuros existimabant,³ legatos in Bithyniam miserunt, in his Flaminium,⁴ qui a rege peterent, ne inimicissimum suum secum haberet, sibi que dederet.⁵ His Prusias⁶ negare ausus non est: illud recusavit, ne id a se fieri postularent, quod adversus jus hospitii esset: ipsi, si possent, comprehenderent; locum, ubi esset, facile inventuros. Hannibal enim uno loco se tenebat in castello, quod ei⁷ ab rege datum erat muneri;

excitarunt, nec Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ed. Bos. 1. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Harl. Brem. Schmied. Heinr.] *excitarunt, neque* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeck. Keuch. Patav. [Ith.]—16 *Retulerunt* Ed. Jens. Med. Arg.—17 *Pergameorum* Ms. Voss. 3.—18 *Tamen solum* Ms. Voss. 2. [tunc solum Ed. Tzsch. 2.]

1 *Quintium* Ed. Jens. Med. Arg. Long. *Quinctium* Ed. Mag. Patav. Statim *Flaminium* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Steph. Boeck. Keuch. ubique. *Flaminium* Ms. Voss. 1. 3. [Conf. Drakenb. ad Liv. xxxix. 51. 1. p. 412. tom. v. Verheyk et Tzschuck. ad Eutrop. iv. 2. init. et c. 5.]—2 *Sic* Ms. Boeck. Voss. 3. Ax. *Sed consilium* Ed. Par. Ald. Lamb.—3 *Existimarent* Ms. Voss. 2. Ax. Recte, credo: nam rō qui reddit causam; [atque sic judicabat Harl.]—4 *In his Flaminium* Ms. Leid. 2. Tum ab rege Ms. Leid. 2. Voss. 1. 2. 3. Ax. Ed. Heusing.—5 *Sic* Ms. Boeck. Voss. 1. 2. (in quo tamen pro *dederet* erat *deberet*.) 3. Leid. 2. Ed. Long. [Bos. 2. Heus. et plur. seqq. Atque ex antecedenti ne repetendum ac subaudiendum est ut; copula vero que post negativam propositionem habet vim adversativæ sed. V. supra xviii. 6. et xiv. 6. ibique varr. lectt. nr. 16.] *Sed sibi que dederet* Ed. Lamb. Boeck. Keuch. Bos. 1. [Schmied.]—6 *Prusia* Ms. Voss. 2. 3. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—7 *Ei* abest ab Ed. Jens. Med.

NOTÆ

^a *Apud L. Quintium Flaminium*] occisus est, filius fuit.
Vel, ut quibusdam placet, *Flaminium*.   ^c *In his Flaminium*] Ad Prusiam
Hic G. Flaminii consulis, qui apud legatus Quintius Flamininus venit;
Thrasymenum in acie ab Hannibale ut refert Livius Annal. xxxix.

idque sic ædificarat,⁸ ut in⁹ omnibus partibus ædificii exitum sibi¹⁰ haberet,^d semper verens, ne usu eveniret,¹¹ quod accidit. Huc cum legati Romanorum venissent,¹² ac multitudine¹³ domum ejus circumdeditissent; puer, ab janua prospiciens, Hannibali dixit, plures præter consuetudinem armatos apparere. Qui imperavit ei, ut omnes fores ædificii circumiret, ac propere sibi renuntiaret,¹⁴ nam eodem modo undique obsideretur. Puer cum celeriter, quid¹⁵ esset, renuntiasset, omnesque exitus occupatos ostendisset; sensit, id non fortuito factum, sed se peti, neque sibi diutius vitam esse retinendam. Quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinarum virtutum, venenum, quod semper secum habere consueverat,^e sumpsit.¹⁶

13. Sic vir fortissimus, multis variisque perfunctus laboribus, annis acquievit septuagesimo.^f Quibus consulibus interierit, non convenit. Nam Atticus,¹⁵ Marco Claudio

Arg. Par. Ald. Long. Mag. Uncis inclusit Heusing. *quod ei agere datum erat* Ms. Voss. 2.—8 *Ædificaret* Ms. Voss. 3.—9 *In* abest ab Ed. Lamb.—10 Sic Ms. Boeckl. Ax. Voss. 2. [Ed. Bos. Stav. et seqq.] *Sed exitus hab.* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav.—11 Sic Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. [Ed. Long. Lamb. Bos. Heus. in textu, Stav. et seqq.] *Sed usu veniret* Ms. Boeckl. Ax. Ed. Mag. Steph. Gebh. Keuch. Bos. 1. Latine. V. Cic. Tusc. quæst. 1. 30. ibique Davis. p. 62. [probataque Heusing. in notis, V. supra, vii. 4. infra xxv. 16.]—12 *Hunc...venisset* Ed. Mag. [evenissent Ed. Tzschuck. 2. an operarum peccato?]^g—13 *Multitudinem* Ms. Voss. 1.—14 *Nuntiarer* Ms. Ax. *renunciaret* Ed. Long. Mag. ubique.—15 *Quod* Ed. Mag.—16 *Sumpsit* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. 1 Sic Ms. Sav. Put. Gif. [Ed. Bos. Stav. Tzschuck. Wetz. Brem.] *Sed*

NOTE

^d *Ut in omnibus partibus ædificii exitum sibi haberet*] Sic etiam sentit Livius. Et Plutarchus in Hannibale scribit locum, in quo commorabatur Hannibal, Lybissum dictum fuisse.

^e *Venenum, quod semper secum habere consueverat*] De Hannibalis morte non bene consentiunt. Sunt enim qui lapidibus obrutum fuisse a Carthaginiensibus ob rem male gestam dicant; sunt qui cruci affixum volunt: plerique tamen veneno periisse asserunt, quod sub annuli gemma servabat, licet diverso modo. Alias opiniones refert Plutarchus. Porro Livius hæc

suprema fuisse Hannibalis verba refert: 'Solvamus diuturna cura populum Romanum, quando mortem senis expectare longum censet.'

^f *Anno acquievit septuagesimo*] Q. Fabio Labeone et M. Claudio Marcello Coss. anno Urbis Conditæ 571. ut patet ex Cassiodori Chronicis. Insignis hic annus trium toto orbe maximorum Imperatorum mortibus fuit, scilicet, Hannibalis, Philopœmenis, et Scipionis Africani. Just. lib. xxxii. cap. ultimo.

^g *Atticus*] Vel *Attius*, ut alii volunt: qui annorum septingentorum

Marcello, Q. Fabio Labeone⁴ Coss. mortuum in annali suo scriptum reliquit; at Polybius,⁵ L. Emilio Paulo. et Cn. Bæbio Tamphilo;⁴ Sulpicius autem,⁵ P. Cornelio Cethego, M. Bæbio Tamphilo.⁶ Atque hic⁷ tantus vir, tantisque bellis districtus, nonnihil temporis⁸ tribuit literis. Namque aliquot ejus libri sunt, Græco sermone confecti; in his ad Rhodios De Cn. Manlii Vulsonis⁹ in Asia rebus gestis. Hujus bella¹⁰ gesta¹ multi memoriæ prodiderunt; sed ex his duo, qui cum eo in castris fuerunt simulque vixerunt,

namque Attic. Ms. Ax. Ed. Arg. Par. Long. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. [Heus. Harl. Ith. Heinr. Schmied.] *namque Att.* Ed. Jens. Med. Ald. *namque Azicus* Ms. Leid. 2.—2 *Et Q. Fabio Labone* Ms. Voss. 1. *et Fabio Labone* Ms. Voss. 3. *et Quinto Fabio Labone* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Long. Mag. *et Q. Fabio Lab.* Ed. Ald. Lamb. Steph. Gebh. Keuch. Patav. Statim *consulibus* Ed. Jens. Med. Par.—3 *Ac Polybius* Ms. Voss. 1. *et Polybius* Ed. Jens. Med.—4 Sic Ms. Gif. Voss. 3. *Tamphilo* legebatur etiam in Ms. Mag. Ven. Sed *Emilio Paulo* et *C. Bæbio Tamphilo* Ms. Leid. 2. Ed. Jens. Med. *Æm. P.* et *C. Bæbio Pamph.* Ed. Mag. Steph. *Emilio Paulo* et *C. B. T. Ms. Voss. 1.* Ed. Gebh. *Emilio Paulo* et *Cn. Bæbio Pamphilo* Ms. Voss. 2. Ed. Par. Ald. *Æm. Paulo, M. Bæbio Pamphilo* Ms. Ax. *Emilio Paulo* et *Cn. Bæbio Pamphilo* Ms. ap. Mag. Ed. Ald. *Emilio Paulo* et *M. Bæbio Pamphilo* Ed. Arg. Long.—5 *Sulpitius autem Blito* Ms. Boecl. Voss. 2. Ax. Ed. Steph.—6 Ita Ms. Boecl. [Ed. Bos. Stav. et plur. seqq. *P. Corn. Ceth.* et *M. B. T.* Ed. Brem. Schmied.] Sed *P. Corn. Cethego* et *M. Bæbio Pamphilo* Ed. Arg. Long. Mag. Patav. *P. Corn. Ceth.* et *Bæbio Pamphilo* Ed. Jens. Med. Steph. *P. Corn. Ceth. Bæbio Pamphilo* Ms. Leid. 2. In Ms. Voss. 2. Ax. erat *M. Bæbio Pamphilo*, et ab Voss. 3. aberat *et M. ante Bæbio.* Ed. Lamb. *P. Corn. Cethego* et *L. et M. Bæbio Tamphilo.* Ed. Gebh. *P. C. C. et M. Bæbio Tamph.*—7 *Hic abest* ab Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag.—8 *Temporibus* Ms. Voss. 2.—9 *Cn. Manlii Volonis* Ms. Leid. 2. *Cn. Manlii Vulsonis* Ms. Voss. 1. 3. [Ed. Tzschuck. 2.] *Enni Manlii Volonis* Ms. Ax. Voss. 2. *C. Manlii Valonis* Ed. Med. Arg. Par. Ald. Long. *C. Manlii Valois* Ed. Jens. *Cn. Manlii Volonis* Ed. Mag. Steph. Gebh.—10 Sic Ms.

NOTE

historiam uno libro colligavit, ut refert Cic. de Oratore: et lib. 1. de legibus, idem Tullius scribit: 'Nam quid Attium commemorem? ejus loquacitas habet aliquid argutiarum, nec id tamen ex erudita illa Græcorum copia.'

⁴ *L. Emilio Paulo* et *Cn. Bæbio Tamphilo*] Qui Consules fuerunt anni sequentis, ut ex Cassiodori Chronicis patet.

⁵ *Sulpitius autem, P. Cornelio Cethe-*

go, M. Bæbio Tamphilo] Qui immediate superioribus in consulatu successerunt. Ibid.

⁶ *De Cn. Manlii Volonis*] Hic habuit collegam in consulatu M. Fulvium Nobiliorem. De ipso Livius Annal. xxxviii. Asia autem illi sorte obtigerat, Ætolia vero M. Fulvio Nobiliori. Plura Livius, Plin. Flor. et alii.

⁷ *Hujus bella gesta*] Quidam legunt *belli gesta*.

quandiu fortuna passa est, Silenus,¹ et Sosilus² Lacedæmonius. Atque hoc Sosilo Hannibal literarum Græcarum usus est doctore. Sed nos³ tempus⁴ est hujus libri facere finem,⁵ et Romanorum explicare imperatores; quo facilius, collatis utroque factis, qui viri præferendi sint, possit judicari.

Leid. 2. Voss. 1. 3. Sed *belli* Ms. Voss. 2. Boeckl.—11 Ita Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. [Ed. Bos. 2. Stav. et seqq.] Sed *Syllenus* Ms. Voss. 2. Boeckl. Ax. *Philenius* Ed. Lamb. Steph. Boeckl. Bos. 1. *Philenius* Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. *Philenus* Ed. Gebh. Kench.—12 *Socillus* Ms. Voss. 2. Ax.—13 Sic Ms. Boeckl. Voss. 1. 2. 3. Ax. Leid. 2. Ed. Jens. Med. Arg. Par. Ald. Long. Mag. Lamb. Steph. Gebh. Kench. Heus. [Stav. 3. Harl. Bip. Ith. Heint. Tisch. Schmied. et ego nec pro *nunc* in Ed. Bos. Stav. 1. 2. Brem. (qui rē nos a librario quodam profectum esse putat,) et al. revocavi. Nam, Stav. ad ed. 3. et Tschuck. bene animadvertentibus, si *nunc* servatur, præstaret *veri finem* et *explicari*.] Ceterum extrema hac vita legitur in Ed. Jens. literis majusculis: *Probi Emili de virorum excellentium vita per M. Nicolaum Jensen Venetis opus feliciter impressum est anno a Christi incarnatione MCCCCLXXI. VIII. Idus Martias. Ed. Ald. Finis.*

NOTE

¹ *Et Sosilus*] Alii putant legendum esse, *Sosibius*; quidam *Softhus*; sed in Polybio nomen *Σόφλος* invenitur, et in Diodoro.

² *Sed nos tempus*] Vulgati, *nunc tempus est*.

³ *Hujus libri facere finem*] Nam hi, de quibus hactenus locutus est, extranei sunt duces; cumque jam sit dicturus de Romanis, finem facit primo libro, qui de externis agit.

XXIV.

M. PORCIUS CATO,

EX LIBRO POSTERIORE CORNELII NEPOTIS.[†]

ARGUMENTUM.

CAP. I. Ejus ortus. Adolescentia et officia. 2. Consul Hispaniam citeriorem sortitus est. Censor gravissimus. 3. Ejus elogium, studia, scripta.

CATO^{1a} ortus municipio Tusculo,^b adolescentulus, priusquam honoribus operam daret,^a versatus est in Sabinis,

^a *Antequam in dignitatibus versaretur.*

~~~~~  
<sup>†</sup> In Ms. Voss. 1. Vita Catonis sequitur Vitam Attici, et Vitam Miltiadis in Voss. 3. In Voss. 2. videtur a recentiori manu addita. Abest ab Ed. Jens. Par. Ald.—*M. P. C. ex libro post. Corn. Nep. Corn. Nep. M. Porc. Cato Ed. Arg. Fragmentum quod ex Probi libro posteriore superest. M. Porcii Catonis vita Ed. Mag. Ex libro secundo Emilii Probi seu Corn. Nep. Ed. Lamb. M. Porcii Catonis vita Schott. M. Porcius Cato [ex libro poster. Corn. Nep.] Ed. Heus. [Harl. Tzschuck. Schmied. signa uncorum omittunt Stav. Wetz. Ith. Heinr. Patav. ed. ubi tamen extat ex libro secundo. Cato Ed. Brem.]*

1 *Catho* Ms. Voss. 3.—2 *Perpenna* Ms. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ed. Med.

### NOTE

<sup>a</sup> *Cato*] Cujus prænomen Marcus Porcius. 'Anno postquam primum Consul fuerat Q. Fabius Maximus Verrucosus, qui Tarentum receperat, ego natus sum.' sic eum de seipso loquentem introducit Cicero, in lib. de Senectute.

<sup>b</sup> *Municipio Tusculo*] Hinc Cicero:

'Num, quando vides Tusculanum aliquem, de M. Catone illo in omni virtute principe, num de T. Cornucanio municipe suo, num de tot Fabiis gloriari?' Et Val. Max. lib. III. 4. 'M. Porcius Cato, qui nomen suum Tusculi ignobile, Romæ nobilissimum reddidit.' Porro Tusculus, civitas

quod ibi hæredium a patre relictum<sup>c</sup> habebat. Hortatu L. Valerii Flacci, quem in consulatu censuraque habuit collegam, ut M. Perperna<sup>a</sup> Censorius<sup>d</sup> narrare solitus est, Romam demigravit, in foroque<sup>e</sup> esse coepit.<sup>f</sup> Primum stipendium meruit annorum<sup>g</sup> decem septemque,<sup>h</sup> Q.<sup>i</sup> Fabio Maximo, M. Claudio Marcello<sup>6</sup> Coss. Tribunus militum in Sicilia fuit.<sup>i</sup> Inde ut rediit, castra secutus est C. Claudii<sup>7</sup> Neronis,<sup>8</sup> magnique ejus opera<sup>9</sup> existimata<sup>9</sup> est in prælio apud Senam,<sup>h</sup> quo cecidit<sup>10</sup> Hasdrubal frater Hannibalis.

<sup>a</sup> Rebus forensibus primum vacavit.

<sup>c</sup> Militiam ingressus est septemdecim annos natus.

Arg. Long. Mag. Boecl. Kench. Bos. 1.—3 *Consobrinus* Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Ed. Gebh. *Censorius* Ed. Med. Arg. Long. Lamb. Steph. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav.—4 *In foroque*. Copula que erat in Ms. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ed. Med. Sed in *foro* Ed. Arg. Long. Mag. Lamb. Schott. Steph. Gebh. Kench. [Uncis inclusum est *ad que* in Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2.] Unci absunt ab Ed. Boecl. Bos. 1. Heus. [Harl. Ith. Stav. 3. Tzschuck. Brem. Heinr. Schmied. et ego eos expunxi].—5 Q. Qm. Ed. Med. ubique. Mox *Maximo* aberat a Ms. Leid. 1.—6 *Marcello* aberat a Ms. Leid. 2. Ed. Med. Arg. Schot. Long. Mag. In Voss. 3. erat simpliciter *Claudio*, omisso etiam prænomine *M.* Statim *consulibus* Ed. Med.—7 C. Cl. P. *Claudii* Ms. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Bō. Med. Arg. Schot.—8 *Opera ejus* Ed. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. Kench. [Wetz.].—9 Sic Ms. Boecl. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Ed. Long. Mag. Schot. [Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] Sed *existimata est* Ed. Lamb. Kench. Bos. 1. Patav. Recte, opinor: [quam lectionem probat quoque Cortius ad Sallust. B. Cat. c. 2. Atque duo illa verba in codd. sæpe solere inter se commutari, docent Arntzen. ad Anrel. Vict. Cæs. c. 38. 5. p. 391. sq. idemque et Schwarz. ad Plin. Panegy. c. 38. 4.]—10 *Decidi* Ms. Voss. 3. Statim

#### NOTE

olim Latii celeberrima, quæque municipalis fuit; id est, suo jure et legibus utens, muneribus tamen populi Romani atque honoribus perfungens. <sup>c</sup> *A patre relictum*] Id est, prædium avitum.

<sup>d</sup> *Ut M. Perperna Censorius*] Quidam legunt *Consobrinus*. Is Græcus et peregrinus fuit; et tamen consul factus est, antequam civitatem esset adeptus, quod legibus erat prohibuit. Val. Max. lib. III. 4.

<sup>e</sup> *Primum stipendium meruit annorum decem septemque*] Ea ætas erat, qua artem militarem juvenes incipiebant profiteri. Lipsius de Militia Rom.

Dial. I. 2.

<sup>f</sup> *Tribunus militum in Sicilia fuit*] M. Claudio Marcello, T. Quintio Coss. Tribunus autem militum talis erat tunc, qualis fere hodie apud nos Mareschallus, seu præfectus militum.

<sup>g</sup> *C. Claudii Neronis*] Is magnis claudibus Hannibalis fratrem affecit, cum exercitu recenti cinctus Alpes transgressus esset, eumque tandem cum quinquaginta sex millibus hominum occidit ad Metaurum Umbriæ amnem. Liv. XXVII.

<sup>h</sup> *Apud Senam*] Senogalliam urbem in Umbria, non procul a Metauro amne.

Quæstor<sup>11</sup> obtigit P. Cornelio Scipioni<sup>12</sup> Africano, consuli :<sup>1</sup> cum quo non pro sortis necessitudine<sup>13</sup> vixit.<sup>1</sup> Namque<sup>14</sup> ab eo perpetua<sup>15</sup> dissensit vita.<sup>k</sup> Ædilis plebis<sup>16</sup> factus est<sup>1</sup> cum C. Helvio: Prætor provinciam obtinuit Sardiniam,<sup>m</sup> ex qua quæstor<sup>n</sup> superiore tempore ex Africa<sup>17</sup> decedens, Q. Ennium<sup>18</sup> poetam deduxerat :<sup>o</sup> quod non minoris existimamus,<sup>19</sup> quam quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.

*Asdrub.... Annib.* Ed. Schot. ubique, Mag.—11 *Quæstor* Ed. Med. Arg. In Med. ubique pro æ est e.—12 *Corn. Scipioni* aberant a Ms. Boecl. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Med. Arg. Long. Mag. Schot. Steph. Gebh.—13 *Necessitudinem* Ms. Voss. 3.—14 *Namque* Ed. Schot.—15 *Perpetuo* Ed. Schot.—16 *Ædis plebi* Ms. Voss. 3. *Ædilis pl.* Ed. Med. Arg. Mox *Helvio* eadem Edd.—17 *Africa* Ed. Med. ubique.—18 *Omnium* Ms. Voss. 3.—19 *Æstimamus* Ed. Mag. Lamb. Schott. Steph. Gebh. Keuch. Patav. [Tzschuck. 1. 2. Brem.] recte, credo.

## NOTE

<sup>1</sup> *Quæstor obtigit P. Cornelio Scipioni Africano, consuli*] Catonem Scipioni Quæstorem fuisse testatur Livius Annal. xxix. Iterumque Cethego et Tuditano Consulibus, ut testatur Cic. in Bruto.

<sup>1</sup> *Cum quo non pro sortis necessitudine vixit*] Quandoquidem, ut refert Cicero pro Plancio, et in Verrem i. Prætores aut Consules liberorum loco habebant Quæstores.

<sup>k</sup> *Namque ab eo perpetua dissensit vita*] Cuius rei testimonio hæc sunt Livii verba xxxviii. 'Morte Africani crevere inimicorum animi; quorum princeps fuit M. Porcius Cato, qui, vivo quoque eo, allatrare ejus magnitudinem solitus erat.'

<sup>1</sup> *Ædilis plebis factus est*] Ædiles plebis dicti sunt, quod ædes sacras et privatas curarent: ii quoque curatores erant urbis, annonæ, ludorumque solennium. Duo tantum ab initio fuerunt. Pomp. lib. ii. de Orig. Juris. Postea vero, ex Julii Cæsaris instituto, sex creati sunt, duo Patricii, qui Cereales dicti sunt, et quatuor ex plebe.

<sup>m</sup> *Prætor provinciam obtinuit Sardi-*

*niam*] Penes Prætorem omnis publici privatique juris erat potestas, ut et novum jus condere, et vetera abrogare; primo quidem unus creatus est; cui successus alter propter concursum advenarum, et eorum multitudinem, hicque dictus est Prætor extraneus seu peregrinus. Deinde postquam Sardiniam, Siciliam, Hispaniam, et Narbonensem provinciam subegerunt Romani, tot instituti sunt Prætores, quot erant subactæ provinciarum. Quod spectat ad Sardiniam, insula est maris Libyci, sic dicta a Sardo quodam Herculis Africani filio, teste Pausania in Phocicis.

<sup>n</sup> *Ex qua quæstor*] Magistratus pecuniæ publicæ præpositus. Præterea dicitur, qui præest judiciis exercendis, et maleficiis puniendis.

<sup>o</sup> *Q. Ennium poetam deduxerat*] Hic Tarentinus fuit, si Eusebio credimus; sed Pomponius Mela eum esse Calabrum scribit, cui suffragatur Silius: 'Miserunt Calabri, Rudia genere vetustæ.' Hunc quoque Cic. pro Archia Poëta, Ennium Rudium hominem vocat.

2. Consulatū gessit cum L. Valerio Flacco, sorte provinciam nactus Hispaniam<sup>p</sup> citeriorem, exque ea<sup>q</sup> triumphum deportavit.<sup>q</sup> Ibi cum diutius moraretur, P.<sup>3</sup> Scipio Africanus consul iterum, cujus in priore<sup>r</sup> consulatu quæstor fuerat, voluit<sup>r</sup> eum de provincia depellere,<sup>r</sup> et ipse ei succedere. Neque hoc per senatum efficere potuit,<sup>s</sup> cum quidem Scipio in civitate principatum obtineret: quod tum non potentia, sed jure republ.<sup>7</sup> administrabatur. Qua ex re iratus senatui, consulatu peracto;<sup>s</sup> privatus in urbe mansit. At Cato, censor cum eodem Flacco factus, severe

1 Ex qua Ed. Schot. Steph. Gebh. [Wetz.].—2 Sic Ms. Voss. 1. 2. 3. Leid. 2. Sed reportavit Ed. Schot.—3 Quod P. Scipio Ed. Med. Long. Mag. quod Scipio Ms. Voss. 2. Leid. 2. Ed. Arg. Schot.—4 Priori Ed. Med. Arg. Long. Schot. Steph. Gebh.—5 Noksit Ms. Voss. 2.—6 Pellere Ms. Voss. 3. [Paulo post, quod tunc (h. e. illo tempore) non pot. edidit Tzschuck.].—7 Res p. Ed. Med. Arg. ubique. Statim ministrabatur Ms. Voss. 3.—8 [Iratus, senatu peracto Edd. ante Heusing. et Ed. Stav. 1. 2. Wetzel. Pauli. Nec codd. dissentiant. Sed hæc depravata esse, negat nemo. Heusing. igitur recepit in textum Bosii conjecturam, iratus senatui, consulatu peracto, eumque secuti sunt Stav. in ed. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. At Ithe (qui contra Harl. de nota P. C. h. e. post consulatum quædam monuit,) Cell. et Brem. Pighii conjecturam adoptantes, ejecto rō senatui, ediderunt iratus, consulatu peracto. Heusing. etiam conjecit, iratus senatui, post consulatum privatus in urbe mansit; suspicatus, librariorum in priscis membranarum notam P. C. forte reperisse et pro peracto scriptam credidisse, atque hoc nobis substituisse. Mihi vero arripit Pighii suspicio, iratus, consulatu (quod voc. in codd. forsitan exaratum fuit cnatu, quod; neglecto vel eraso e, transit in rō senatu,) peracto. Valde ingeniosa eruditæque explicita est emendatio Kappii: iratus senatu (pro senatui) anno peracto

## NOTE

<sup>p</sup> Sorte provinciam nactus Hispaniam] Consulibus creatis provinciæ nominabantur, ut eas ipsi vel inter se compararent, vel sortirentur, quos ire ad bellum, quos præesse exercitiis oporteret. Vide Livium lib. xxxiii. cujus hæc sunt verba: 'L. Valerius, et M. Porcius Cato, quo die magistratum inierunt, de provinciis cum ad senatum retulissent; Patres censuerunt, eum in Hispania tantum glisceret bellum, ut jam consulari et duce et exercitu opus esset; placere Consules Hispaniam Citeriorem et Italiam provincias, aut comparare

inter se, aut sortiri.'

<sup>q</sup> Exque ea triumphum deportavit] Triumphasse Catonem testatur Appianus in Ibericis, et Plutarchus in vita ejus; qua de re utrumque consule.

<sup>r</sup> Voluit eum de provincia depellere] Propter similitudines et repugnantias utriusque, de quibus paulo supra.

<sup>s</sup> Neque hoc per senatum efficere potuit] Testatur paulo aliter Plutarchus; scribitque, solummodo Scipionem non potuisse assequi, ut Catonis acta Senatus improbaret, sed Hispaniam provinciam obtinuisse.

præfuit ei potestati.<sup>a</sup> Nam et in complures nobiles animadvertit,<sup>7</sup> et multas res novas in edictum addidit, quæ re luxuria reprimeretur, quæ jam tum incipiebat pullulare.<sup>9</sup> Circiter annos octoginta<sup>10</sup> usque ad extremam ætatem ab adolescentia, reipubl. causa suscipere inimicitias<sup>11</sup> non destitit. A multis tentatus,<sup>12</sup> non modo nullum detrimentum existimationis fecit, sed, quoad<sup>13</sup> vixit, virtutum laude crevit.

3. In omnibus rebus singulari fuit prudentia<sup>1</sup> et industria. Nam et agricola solers,<sup>2</sup> et reipubl. peritus, et jurisconsultus,<sup>3</sup> et magnus imperator, et probabilis orator,<sup>4</sup> et cupidissimus<sup>5</sup> literarum fuit. Quarum studium etsi<sup>6</sup> senior arripuerat, tamen tantum [in eis]<sup>7</sup> progressum fecit, ut non facile reperire possis,<sup>8</sup> neque de Græcis neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentia confecit

privatus in urbe mansit, nempe non perpetuo, sed aliquamdiu.]—9 *Pullulare* Ms. Voss. 2. Ed. Med. *pullare* Ms. Leid. 2.—10 *Octoginta* Ms. Voss. 2. Ed. Med. Arg. Long. Mag. Steph. Gebh. *et circiter annos octoginta* suspecta sunt Bos. et uncis inclusa in Ed. Heus. [Stav. 3. Heur. Wetz. Tschuck. 2. Schmied. Hs ad inepta est Bremii conjectura *circiter annos septuaginta*, quod in cod. quodam per notam expressus numerus LXX. facile corrumpi et mutari potuerit in LXXX.]—11 *inimicitias* Ed. Med. *Mox temptatus* Ed. Med.—12 *Quo ad* Ed. Arg.

1 *Prudentia* aberat a Ms. Voss. 3. unde Heusinger. verba *prud.* et incluit uncia.—2 *Peritus jurisc.* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Med. Arg. Long. Mag. Schot. *peritus* [et] *jurisc.* Ed. Heus.—3 *Concupidissimus* Ms. Voss. 3.—4 *Et* Ms. Boeckl. Leid. 2.—5 *In eis* aberant a Ms. Boeckl. Voss. 1. 3. Ed. Med. Arg. Long. Mag. Schot. Steph. Gebh. Unci absunt ab Ed. Lamb. Boeckl. Keuch. Bos. 1. [Tschuck. 2. Ith. Wetz. Schmied. Heur. Additi sunt in Ed. Bos. 2. Heus. Stav. Harl. Tschuck. 1. Brem.]—6 *Reperiri possis* Ms.

## NOTE

<sup>a</sup> *Severe præfuit ei potestati*] Unde illi Censorium nomen inditum est. Hinc Lacanus de Catone ipso scripsit, 'rigidi servator honesti.'

<sup>7</sup> *Nam et in complures nobiles animadvertit*] Vide Livium xxxix. et Sext. Annelium Victorem in Catone Censorio.

<sup>10</sup> *Circiter annos octoginta*] 'Octogennarius erat cum Galbam accusavit, accusator assiduus malorum.' Idem Anel. Victor, ibidem.

<sup>12</sup> *A multis tentatus*] 'Ipse quadra-

gies quater accusatus, gloriose absolutus.' Idem ibid. Immo et Plutarchus fere quinquagies accusatum fuisse scribit.

<sup>7</sup> *Nam et agricola solers*] Id patet ex libris quos scripsit de re rustica.

<sup>4</sup> *Et probabilis orator*] Alii legunt, *probatissimus orator*. Oratorem autem fuisse patet ex hoc Plinii textu lib. vii. Cato tres summas in homines præstitisse existimatus est, optimus orator, optimus imperator, optimus senator.

orationes.<sup>a</sup> Senex scribere historias<sup>7</sup> instituit; quarum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum pop. Rom. Secundus et tertius, unde quæque civitas orta sit Italica: (ob quam rem omnes *Origines* videtur<sup>a</sup> appellasse.<sup>b</sup>) In quarto autem bellum Pœnicum<sup>9</sup> primum; in quinto secundum, (atque hæc omnia capitulatim sunt dicta,) reliqua<sup>10</sup> bella pari modo persecutus<sup>11</sup> est, usque ad præturam Ser. Galbæ,<sup>c</sup> qui diripuit<sup>12</sup> Lusitanos. Atque horum bellorum duces non nominavit, sed sine nominibus res notavit. In iisdem<sup>13</sup> exposuit, quæ in Italia Hispanisque viderentur admiranda. In quibus multa<sup>14</sup> industria et diligentia comparet, multa doctrina. Hujus de vita et moribus plura in eo libro<sup>d</sup> persecuti sumus, quem separatim de eo fecimus rogatu Titi Pomponii Attici. Quare studiosos Catonis ad illud volumen delegamus.<sup>15</sup>

\*\*\*\*\*

Voss. 1. 2.—7 *Histor. scribere* Ed. Med. Arg. Long. Mag. Lamb. Schot. Steph. Gebh. Kench. Patav. [Tzschuck. 1. 2. Brem.] [Paulo post Heintr. et Paufl. dederunt *civit. orta sit Italia*, et exposuerunt in *Italia*.]—8 *Videretur* Ed. Long.—9 *Punicum* [Ms. Thott. probatque Schlegel. l. c. p. 68.] Ed. Long. Mag. Lamb. Patav.—10 *Reliqua* Ed. Schot. Mag. Steph. Gebh. Kench. Patav.—11 *Prosecutus* Ed. Mag. Schot; sic mox *prosecuti*; etiam Ed. Med. Arg. Long. Deinde *Sergii Galba* Ed. Med. Arg. Long. Mag.—12 *Diripuit* Ms. Boecl. Voss. 2. Ed. Med. Arg. Long.—13 *Eisdem* Ed. Schot. Mag. *hisdem* Ms. Leid. 2. Ed. Med. Arg. Long.—14 *Nulla* Ms. Voss. 1. 2.—15 Sic Ms. Sav. Put. Gif. Voss. 2. 3. Leid. 2. [Ed. Long. Lamb. Bos. Stav. Tzschuck. Harl. Ith. Paufl. Brem. Wetz.] Sed *relegamus* Ms. Voss. 1. Ed. Mag. Schot. Steph. Boecl. Kench. [Heusing. Bipont. Heintr. Schmied. et al. apud Heusing.]—Extrema hac vita in Ed. Arg. leguntur verba literis majusculis hæc: *Finis Æmilii Probi de vitis excellentium imperatorum.*

#### NOTÆ

<sup>a</sup> *Ab adolescentia confecit orationes*] Quæ citantur a Cicerone et Gellio.

<sup>b</sup> *Ob quam rem omnes Origines videtur appellasse*] De his lege Cic. in Catone.

<sup>c</sup> *Usque ad præturam Ser. Galbæ*] Galba ille dictus est Servius, non Sergius, quia erat Sulpiciæ Gentis non Sergiæ, vir Consularis, ut patet ex his Suetonii verbis: 'Servius Galba consularis, temporum suorum elo-

quentissimus; quem tradunt Hispaniam ex prætura obtinentem, xxx. Lusitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatini belli causam extitisse.' Extat reprehensio Rutilii Rufi in Serv. Sulpicium Galbam apud Cic. de Oratore lib. 1. De eodem Servio Galba loquitur Valer. Max. lib. 12. 6.

<sup>d</sup> *In eo libro*] Qui non apparet; sed cujus fragmentum elegans extat apud Gellium lib. 11. 8.

## XXV.

# VITA T. POMPONII ATTICI, EX CORNELIO NEPOTE.<sup>1</sup>

### ARGUMENTUM.

CAP. 1. Natus patre generoso, nactus est præclaras dotes. 2. Athenas se confert. Athenienses pecunia sublevat. 3. Athenis ante alios carissimus. 4. Sullæ acceptus, Romam remigrat. 5. Q. Cæcilii hæres ex dodrante. Ejus cum Cicerone et Hortensio rara amicitia copula. 6. Honoribus, litibus, præfecturis abstinens, soli dignitati servit. 7. In civili bello neque Pompeium neque Cæsarem offendit. 8. Occiso Cæsare, Brutum pecunia adjuvat. 9. Ne Antonio quidem infestus est; sed ejus uxori et liberis opitulatur. 10. Antonius officiorum Attici memor. 11. Proscriptis plurimis auxilio est. 12. Vipsanio et Antonio tantum utitur in deprecandis amicorum periculis. 13. De vita Attici privata. Bonus paterfamilias et civis. 14. Ejus cœna, semper lectione condita: prudens pecuniæ usus. 15. Mendacii osor et laboris amans. 16. Senibus adolescens et adolescentibus senex pariter jucundus. 17. Ejus pietas in matrem. 18. Antiquitatis amor. 19. Morum elegantia pervenit in affinitatem divi Julii. 20. Cæsaris et Antonii cum Attico familiaritas. 21. Extremus ejus morbus. 22. Ejus mors et sepultura.

T. POMPONIUS<sup>a</sup> ATTICUS,<sup>a</sup> ab origine ultima stirpis Ro-

<sup>1</sup> Vita....Nepote. Ita etiam Ed. Arg. Lamb. Sed Vita T. Attici Pomponii ex Cornelio Nepote Ed. Med. [Stav. Harl. Titi Pomponii Attici vita per Cornelium Nepotem Ed. Long.] Historiarum Latinarum Cornelii Nepotis vita Attici Ms. Mendos. Ex libro Cornelii Nepotis de Latinis historicis Ms. Gif. [Ita quoque cod. Guelpherbyt. in quo statim subiectum legitur: incipit vita Attici: v. Jac. Fr. Hensing. disce. de Cornelii Nepotis fragm. adjectam ejus edit. Fl. Mallii Theodori de metris lib. p. 109. isque p. 123. annotat in Cornersi exemplaribus Attici vitæ hæc verba præmitti: Vita T. Attici Pomponii ex Cornelio Nepote. Cod. Guelpherb. lectionem probat Schlegel. in Add. ad diss.

manæ<sup>1</sup> b generatus, perpetuo a majoribus acceptam<sup>4</sup> eques-

cit. quia scripta Attici historica satis ample a Cornelio exponantur, atque retractat opinionem, ab ipso in dñs. p. 13. med. prolatam, vitam Attici esse non nisi partem operis Corneliani de viris illustribus. Pausier etiam præmisit inscriptionem: *Vita Titi Pomponii Attici ex libro Cornelii Nepotis de Latinis Historicis.*] Chartac. Ms. Paris. 1863. fol. sæc. 15. in catal. codd. Mss. gr. bibl. Paris. reg. tom. II. p. 412. inscriptionem: *Vita Pomponii Attici ex Corn. Nepote*, præ se fert. *Pomponii Attici viri illustris vita per Cornatium Nepotem composita* Ed. Brix. *T. Pomponii Attici vita* Ed. Schot. Ab Mag. abest *vita Attici*. In Ed. Patav. *Titus Pomponius Atticus*. In Ms. Mendos. sequebatur vitam Attici vita Catonis, et in Ms. Vosa. 3. erat omnium prima. A Ms. Voss. 2. aberat. *T. Pomponii Attici vita ex Cornatio Nepote* Ed. Heus. [Ith. Wetz. Heinr. Tzschuck. Bipont. Schmied. *Atticus* ed. Brem. Ex tanta inscriptionis in scriptis editisque libris varietate facile perspicitur, illam pro lubitu librariorum aut editorum vitæ esse præfixam. Præter edd. memoratas in manibus habeo vetusta duo exemplaria, formulis typographicis descripta, in quibus quoque inest vita T. Pomp. Attici, et quorum varias lectiones inserui. Alterum sine nota loci, anni, et typographi, ulloque signo typographico, in formæ maxima continet vitas Plutarchi parallelas, a varis in linguam Latinam translata. His sub finem inserta est T. Pomp. Attici vita, præfixa inscriptione: *Incipit vita Pomponii Attici Clarissimi viri E greco sermone in latinum Per Cornelium Nepotem Translata.* (Hoc exemplar diversum esse videtur ab illa, quæ pariter habent collectiones vitar. Plut. Latine a variis factorum, et a Schlegel. in lib. mem. p. 28. sqq. late sunt descripta, et ex quibus varias vitæ Attici lectiones idem notavit. Quædam tamen vitæ in illo etiam exemplari translata dicuntur in latinum linguagium. Incipit a vita Nicæ et Crassi. Forasan duetum fuit ex vetust. Schlegelii exemplari.) Alterum ab initio inscriptum est: *Hoc in volumine hæc continentur Epistola ad Augustinum Mæphem per Bartholomeum salicetū Bononiensem: et Ludovicū Regiū Corneliensem. M. T. C. epistolariū et brutū liber unus.* (Sequuntur in volumine, in titulo haud memorati, *M. T. C. ad Quint. fratrem tres libri.*) *M. T. C. ad Octavianum epistola. M. T. C. epistolariū ad T. Pō. Atticum libri xvi. T. P. Attici vita per Cornelium nepotem, &c.* In calce: *Venetis MCCCXCIX. die XII. Jun. in fol.* Inscriptio ipsa vitæ Attici præmissa, eadem est, quæ legitur in fronte voluminis. Prius opus citatur Ed. ant. posterius autem Ed. Ven. Add. Harles. not. ad nostram locum.

2 *Pomp. omisso prænomine* Ed. [ant.] Brix. [Ven.] Long. Lamb. Schot. Gebh. Boelc. Bos. 1.—3 *Romano* Ms. Leid. 2. [Rutgers. in varr. lectt. libr. II. c. 8. conjecit *ab origine ultima stirpis Romæ generatus*, vel *Romano genere natus*, quæ posterior emendatio placuit Ernstio. Atque statim] *et generatus* incluit uncis Heusing. [eumque secutus est Ith. Heusing. tamen sententiam, copiose explicavit, docte lateque refutavit Staver. ad ed. 3. qui quidem locum esse iudicans mutilatum, *et gener.* signis parentheses includit. Attamen Kappids in Opuscul. Harles. p. 466. bene tuitus *et generatus*, locum sic in-

#### NOTÆ

\* *T. Pomponius Atticus*] De quo jam in præfatione. Porro gens Pomponia familias habuit Bassorum, Secundorum, Labenorum, et Atticorum: quod si ita est, male opinatur Manucius, eum ideo Atticum dici, quia sic Græce loquebatur, ut Athenis natus

videretur: id nihilominus Cic. confirmat auctoritate sua lib. v. de Finibus, his verbis: 'Ita enim Athenis se collocavit, ut ait pæne unus ex Atticis, ut id etiam cognomine videretur habiturus.'

<sup>b</sup> *Ab origine ultima stirpis Romanæ*]



tram obtinuit dignitatem.<sup>5</sup> Patre usus est diligente,<sup>5</sup> indulgente, et, ut tum erant tempora, diti, in primisque studioso literarum. Hic, prout ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri<sup>6</sup> debet, filiam erudit. Erat autem in puero, præter docilitatem ingenii, summa suavitatis oris ac vocis,<sup>7</sup> ut non solum celeriter<sup>8</sup> acciperet, quæ tradebantur,<sup>8</sup> sed etiam excellenter pronuntiaret.<sup>9</sup> Qua ex re in pueritia nobilis<sup>10</sup> inter æquales ferebatur, clariusque

\* Ut non modo sine mora conciperet quæ docebatur.

interpretatus est: 'T. Pomp. Atticus, qui generatus est ab antiquissima familia gentis Romanæ, per omnem vitam retinuit equestrem dignitatem a maioribus acceptam, neque ad senatoriam aspiravit dignitatem.' Asserunt quoque Nepoti illud vocab. Bremi et Schmied. cumprimis Paufler. In Novis Miscell. Lipsiens. tom. III. p. 669. sqq. I. C. S. vocc. singula sic ordinat et copiose illustrat: T. P. A. generatus stirpis ab ultima origine Romanæ, atque subinteligit homo. Num id multis persuaserit, equidem nescio et fere dubito. Bösium olim in prima quidem edit. legisse divisim *genere natus*, notat culpataque Gebhard. Sed in altera edit. Bösium neque in contextu, neque in sua annotatione ad h. l. illius meminit lectionis. Lambinus jam delendum putabat *rd generat*. Add. Barth. Advers. 42. 29.]—4 *Acceptam* Ed. Brix. Statim *aquestrem* Ed. Med. [Tum *optinuit* Ed. Ven.]—5 *Usus diligente, et ut tum erant tempora diti* Ms. Medic. *usus est indulgente et ut t. a. t. d.* Ed. Brix. [*usus est indulgente*, omisso *rd diligente*, Ed. vetust. Schleg. (qui haud improbat.) et antiq. Sed *diligente* Ed. Jena. cum Epp. Cic. ap. Schleg. Atque *indulgente* haud male omitti, opinatur Tzschuck. Vocis id includendum tanquam glossema, arbitrabatur censor in Neu. Leipz. L. Z. a. 1804. p. 1742. sqq. ut cum *er. t.* Ed. ant. ut tunc *er. t.* Ed. Tzschuck.]—6 *Impartiri* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. [antiq.] Arg. Heus.—7 Sic etiam Ms. Mendos. Sed atque vocis Ed. qu. [Weitz. et vocis Ed. Long.]—8 *Celeriter* aberat à Ms. Mend. [Ed. vet. Schleg. et ant.] Statim *acciperet* Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. Ed. Brix. [vet. Schlegel. et ant. Long. Bos. 2. Stav. et plur. seqq.] Sed *arriperet* Ed. Lamb. Schot. Boeckl. Bos. 1. [Schmied.]—9 *Pronunciaret* Ed. Brix. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Keuch. Bos. 1.—10 Ita Ms. Gif. Mendos. [Ed. ant. Lamb. Stav. et plur. seqq.] Sed *qua ex re pueritia nobilis vita* Mss. Medic.

## NOTE

Scilicet, regia: nam gens Pomponia originem suam referebat ad Numam Pompiliū, qui inter quatuor filios unum Pomponem vocavit, a quo postea Pomponii dicti sunt; cumque esset ultimus, ideo hic dicitur *ab origine ultima*. Vel, ut aliis placet, *ultima*, pro *prima*, hic sumitur, ut apud Virgil. Æneid. viii. de Saturno, primo Latini regis progenitore, loquens, ait: 'qui sanguinis ultimus auctor.' *Ultimus* enim, quasi ultra omnia, sive

retro sive ante respicias.

<sup>c</sup> *Equestrem obtinuit dignitatem* Non Senatoriam recusando, sed eam non affectando; quia eam recusantibus altera adinebatur. Sueton. Equestris autem dignitatis hæc erant ornamenta et insignia, equus publice datus, et annulus aureus. Census vero ad hunc ordinem obtinendum requirebatur quadringentorum millium nummorum: hic ordo medius erat inter patricios et plebeios.

Delph. et Var. Clas.

Nep.

Y

exsplendescibat, quam<sup>11</sup> generosi condiscipuli animo æquo<sup>12</sup> ferre possent.<sup>4</sup> Itaque incitabat omnes studio suo<sup>13</sup> quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marius<sup>d</sup> filius,<sup>14</sup> M. Cicero; quos consuetudine sua<sup>15</sup> sic sibi devinxit, ut nemo iis<sup>16</sup> perpetuo fuerit carior.

2. Pater mature decessit. Ipse adolescentulus,<sup>1</sup> propter affinitatem P. Sulpicii, qui Tribunus<sup>2</sup> pleb. interfectus est, non expers fuit illius periculi. Namque Anicia,<sup>3</sup> Pomponii consobrina, nupserat M. Servio,<sup>4</sup> fratri P. Sulpicii.<sup>e</sup> Itaque interfecto P. Sulpicio,<sup>5</sup> posteaquam vidit, Cinnano tumultu<sup>f</sup> civitatem esse<sup>6</sup> perturbatam, neque sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin<sup>7</sup> alterutram partem

<sup>b</sup> *Splendidiusque emicabat, quam id a generosis scientiarum æmulis sine invidia ferri valeret.*

~~~~~  
qua re in p. n. Ms. Leid. 2. [qua ex re pueritia nobis Ed. Ven. qua ex re pueritia nobilitas Ed. Long. Qua ex re, puer ita, nobilis tentabat Ernst. et Ith. in textum recepit.] Mox æqualis Ms. Leid. 2. æqualeis Ed. Long. Lamb. Schot.—11 Quod gen. Ms. Voss. 3. [Ed. vet. Schleg. et ant.] ut Cat. 1.—12 Sic etiam Ms. Mendos. [et edd. plurimæ:] al. æq. anim.—13 Sic etiam Ms. Mendos. [Ed. ant. et rell. fere omnes.] Sed suo studio Ed. Gebh.—14 Sic etiam Ms. Mendos. Sed C. Silus Ms. Leid. 2. C. Marii filius Ms. Voss. 1. [C. mari. F. Ed. ant. C. Marii filius Ed. Ven.] C. Marii F. Ed. Med. Arg. Long. C. Marius. C. filius R. Ms. Voss. 3. C. Marius C. filius Ed. Lamb. Schot. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1.—15 [Sua abest ab ed. vet. Schleg. et ed. ant. in quibus quoque legitur dejunxit loco devinxit.] Mox sibi aberat a Ms. Gif.—16 His Ed. Brix. Med. Arg. [hiis Ed. ant.] Statim perpetua Ms. Voss. 1. 3.

1 Adul. Ed. Med. Arg. ubique.—2 Tribu. Ed. Arg. [Tr. Pl. Ed. Long.]—3 Antia Mss. Medicc. Ed. Brix. [ant. et vet. Schleg.] Antea Ms. Voss. 3. Anitia Ed. [Ven.] Med. Arg.—4 Ita Mss. Medicc. Voss. 1. 3. Leid. 2. [Ed. antiq. et Ven. Long. Bos. 2. Stav. et seqq.] Sed M. Servilio Ms. Leid. 1. M. Servio Sulpicio Ed. Lamb. Schot. Servio Ed. Bos. 1. conf. Reines. Epp. ad Rupert. p. 584. Statim fratri Sulpicii Ms. Voss. 1. 3. Leid. 1. 2. Ed. Brix. [vet. Schleg. in qua tamen scribitur Sulpitii, Ed. antiq. in qua autem scribitur modo Suplitiis, modo Supplicius:] Med. Arg. Long. Keuch. Heus. Patav. [Ith. Stav. 3. Schmied. Heinr. fratri sulpici Ed. Ven.] In Ed. Med. Arg. [Ith.] scribitur Sulpitius ubique.—5 Interf. Sulp. Ed. Brix. Med. Arg. Long. Bos. 1. Keuch. Heus. [Ven. Stav. 3. Tzschuck. 1. 2. Ith. Brem. Heinr. Schmied. interf. Suplitiis Ed. antiq. in qua statim excusum legitur posteaquam.] —6 Esse aberat a Ms. Voss. 3. idemque mox sibi claram fac.—7 Cum alt. Ms. Leid. 2. tum dissociatis Ed. Med. [In Ed. antiq. interpungitur et legitur:

NOTE

^d C. Marius] In Caius Marius C. Marii, septies consulis, filius fuit.

^e P. Sulpicii] Clarissimi oratoris; sed cum tribunus plebis esset et perniciosas leges auctore Mario ferre

vellet, occisus est. Cic. Catilin. III. et lib. III. de Oratore.

^f Cinnano tumultu] Quantas turbas excitaverint in repub. Sylla, Marius, et Cinna, nemo nescit, qui vel tan-

offenderet, dissociatis animis civium, cum alii Syllanis, alii Cinnanis⁸ faverent partibus; idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis, Athenas se contulit. Neque eo secius⁹ adolescentem Marium, hostem judicatum, jovit opibus suis;¹⁰ cujus fugam pecunia sublevavit.¹¹ Ac, ne¹² illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari,¹³ eodem magnam partem fortunarum trajecit suarum. Hic ita vixit,¹⁴ ut universis Atheniensibus merito esset carissimus. Nam, præter¹⁵ gratiam, quæ jam in adolescentulo¹⁶ magna erat, sæpe¹⁷ suis opibus inopiam eorum publicam levavit. Cum enim versuram¹⁸ facere publice necesse esset,¹⁹ neque ejus conditionem æquam²⁰ haberent;²⁰ semper se interposuit, atque ita,²⁰ ut neque usuram unquam²¹ ab iis acceperit, ²² neque longius, quam dictum esset, eos²³ debere pas-

* Cum enim publica necessitas ea esset, ut æs alienum alieno dispungeretur, nec nisi majori fœnore id fieri posset.

offenderet. Dissoc. an. civium: quorum alii Syllanis. In Ed. vet. Schleg. extat quoque quorum alii Syllanis. Atque Syllanis etiam Mss. Medicc. Sullanis [Ed. Ven. Long.] Gebh. Heus. Stav. 2. 3. Patav. [Harl. Tzschuck. et rell. Syllanis in Ed. Lamb. Bos. aliisque: v. Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles.]—8 Cynanis Ed. Med.—9 Secus Ed. Arg. Statim adul. Ed. Med. Arg. ubique.—10 Opibus jovit suis Ms. Mendos. jovit operibus suis Athenas. Ms. Voss. 3. vivit op. suis Ed. Med.—11 [Civis fug. pecuniis sublev. Ed. antiq. Atque pecuniis sublev. etiam Ed. vet. Schleg. item] Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Ed. Brix.—12 [At ne Ed. Bos. 2. Stav. Harl. Tzsch. 1. Wetz.] Sed ac ne Ed. [vet. Schleg. item ant. et Ven.] Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boeckl. Keuch. Heusing. [Tzschuck. 2. Ith. Heinr. Schmied. Atque ne Ed. Brem.]—13 Ferret rei familiari Ms. Voss. 3. afferr. rei familiaris Ms. Med. 1.—14 Sic itaque vixit Ms. Medic. 2.—15 Propter Ms. Voss. 3.—16 Adol. omissa præpositione Ed. Gebh. Keuch. [in adulesc. Ed. ant.]—17 Sic Ed. [antiq. et vet. ap. Schlegel. it. Venet.] Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Heus. [Ith. Brem. Wetz. Tzschuck. 1. 2. Harl. Heinr. Schmied. Paufl. sapius Ed. Bos. 2. Stav.]—18 Ita Ms. Gif. Sav. Put. [Ed. vet. Schleg. qui notat lect. quoniam en. vers. Lamb. Bos. 2. et seqq.] Sed usuram Ms. Leid. 1. Voss. 1. 3. Mendos. Ed. [ant. in qua extat quoniam enim usuram; Ven.] Brix. Med. Arg. Long.—19 Æque Ms. Mendos. Medic. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [vet. Schleg. et ant. in qua excusum est æque:] æque ante Ms. Leid. 2.—20 Ita, omisso rō atque, Ed. Brix. [vetus ap. Schlegel. qui probat omissionem, et antiq. at ed. 1470. ap. Schleg. exhibet atque.]—21 Unquam aberat a Ms. Mendos. Medic. 2. Ed. Brix. [antiq. item vet. ap. Schleg. cui id placet: sed Ed. 1470. ap. eundem præbet rō unquam, it. Ven.]—22 Accipit Ed. Brix. [acceperit Ed. Ven.]—23 Æs debere Ms. Mendos. debitum debere Ms. Medic.

NOTÆ

zillum historiam Rom. delibaverit.

* Cum enim versuram facere publice necesse esset] Ii versuram facere dicuntur,

qui, mutato creditore, satisfaciunt ea pecunia, quam a novo acceperunt pari vel majori fœnore.

sus sit.^a Quod utrumque erat iis salutare. Nam neque indulgendo inveterascere eorum aēs alienum patiebatur,^c neque multiplicandis usuris crescere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate. Nam universos frumento donavit, ita ut singulis septem²⁴ modii tritici darentur: qui modus mensurae medimnus Athenis appellatur.^b

3. Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principibus videretur. Quo factum est, ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent, civemque facere studerent. Quo beneficio ille uti noluit.ⁱ Quod nonnulli ita^a interpretantur, amitti civitatem Romanam, alia ascita.² Quamdiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit: absens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipsi, et Phidiae,⁴

^a Neque ultra diem datam ad solvendum veniam dedit.

^c Neque enim indulgentia sua debita eorum prorogari sinebat.

1. *debere*, omisso τῶν εὖς, Ed. Brix. [vetust. probante Schlegel. antiq. et Ven.] Med. Arg. Long. [Heinr. Paufl.] *εὖς* uncis inclusit Heusing. [it. Stav. 3. et Schmied.]—24 Sic etiam Ms. Medic. 2. Gif. Mendos. Leid. 1. Voss. 1. [Ed. antiq. ac Ven. Long. Bos. 2. et seqq.] Sed *sex* Ed. Lamb. Boeckl. Patav. ut Matius coniec. Annot. cap. 35. p. 136. in Triga opuscul. crit. rar. [Periz. ad Ælian. V. H. 6. cap. 12. videtur prætulisse *sex* modii.] VI. Ed. Gebh. Keuch. Bos. 1. Mox *Modius* Ms. Medic. 2. Ed. [Ven.] Arg. Lamb. Dein *medimnus* Ms. Leid. 2. Conf. Hemsterh. ad Aristoph. Plutum p. 345. sq.

1 *Eo benef.* Ed. Oxon. [Mox uti voluit Ed. vet. Schleg. et antiq.]—2 *Ita* abest ab Ed. Boeckl.—3 Sic Ed. [antiq. et Ven.] Med. Arg. Lamb. Schot. [ascita Wetz.] Ceterum Heusinger. præeunte I. M. Gesnero in præf. ad Enchiridion, Gottingæ 1745. 8vo. verba, *quod non...adscita*, ut glossam, inclusit uncis. [Idem senserunt atque fecerunt Brem. ac Schmied. Conf. Cic. pro Cornel. Balbo cap. 11.]—4 Sic Ms. Mendos. Sav. Put. Gif. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [Long. Bos. et seqq. *phidie* Ed. antiq. et Ven.] Sed *Phydæ* Ms. Leid. 2. *Pilio* Ms. Ernst. *Piliæ* Ed. Lamb. Schot. Keuch. *aliquot Pnyce et Pacile locis* Ed. Gebh. quæ fuit conjectura Rutgersii in Lectt. varr. v. 1. p. 449. sqq. *Fidæ* Ms. Schopp. v. ejus Verisimilia III. 8. p. 109. *ipsi et Fidei* coniec. Taylor ad Demosth. tom. II. p. 596. s. tom. I. *Each.* p. 363. ed. Reisk. [*Ipsi et Philæ*, h. e. τῶν Φιλῶν, Amicitia, quasi Divæ, coniec. et in textum admisit Gesner. quam emendationem quasi optimam ac verissimam probat Heusing. sed Stav. ad ed. 3. in Nepote ferendam negat, et copiose de lec-

NOTÆ

^b *Qui modus mensura medimnus Athenis appellatur* Medimnum etiam dicitur, et utrumque Cicero usurpat. Medimnus autem genus mensurae erat continens sex modios, teste Suida et aliis.

ⁱ *Quo beneficio ille uti noluit* Ratio-

nem subjungit; nam reipsa jure Quiritium idem duarum civitatum civis esse non poterat. Cic. pro Cæcinnæ, et pro Cornelio Balbo; 'Duarum civitatum civis esse nostro jure civi nemo potest,' &c.

locis sanctissimis, posuerunt.¹ Hunc enim in omni procuratione reipubl. actorem auctoremque⁶ habebant. Igitur primum illud munus fortunæ, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, ut eandem et patriam haberet et domum.⁷ Hoc specimen prudentiæ, quod, cum in eam civitatem se⁸ contulisset,

tione disputat, defendit quoque *Phidia*, et intelligit familiarem Attici quendam, ad eumque refert *Hunc in o. proc...habebant*. Idem rejicit conjecturam Justi Lipsii, *ipsi et Fidei*, ante Taylorum in Electt. 1. 14. excogitatum. Add. longas Harles. et Kapp. (qui *Hunc* referre malit ad Atticum,) annotationes.] —5 *Nunc est Ms. Voss. 3.* [*Nunc enim* Ed. ant. et Ven.]—6 Sic etiam Ed. [Ven. Long. Lamb.] Gebh. Boecler. [Stav. 1. 3. Ith. Wetz. Tzschuck. Heinr.] Sed *auctorem actoremque* Ms. Mendos. Ed. Brix. Stav. 2. [antiq. Harl. Schmied.] *publicum actorem auctoremque* Ed. Med. Arg. *auctorem [actoremque]* Ed. Heus. [Stav. ad ed. min. legere jubet *auctorem actoremque*, h. e. inceptorem s. suasorem et perfectorem, laudatque Drakenb. ad Liv. II. 41. 10. Sed ad ed. 3. nihil mutandum censet et sequens *Hunc* ad Phidiam refert, non ad Atticum, uti Heusing. fecerat, ideoque negarat, Atticum, cum non esset Atheniens. civis, Athenis dici potuisse *actorem* in administratione civitatis, cum *actores* ii tantum esse possent, quos leges publica negotia agere sinebant. Sed hæc nimis esse subtilia, et *Hunc* etiam ad Phidiam referendum esse judicat Tzschucke.]—7 *Dominam* Ed. Lamb. Schot. Bos. 1. [Amstel. Brem. at repugnat Tzschuck. quod non solum langueat hæc repetitio, sed et diijiciat connexionem rationem: *domus*, ait, est domicilium, sedes, tribus; et civitatis jux innuit.] *Domum voluit* Ms. Mendos. Medic. 1. 2. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Med. Arg. [*domum voluerit* Ed. antiq. et vet. apud Schleg. qui hanc lectionem probat. Stav. ad ed. min. optime emendatum esse judicabat a Gronov. ad Liv. xxxix. 36. 15. 'eandem et patriam habuit et domum.' Sed in ed. 3. Bosianam lectionem secutus, edidit *quod in ea potiss. urbe natus, in qua domicilium o. terr. esset imperii; ut eandem et patriam haberet et domum, voluit*. Idem Stav. in Novis Misc. Observatt. tom. VI. p. 519. sq. jure rejicit audacem Withofii emendationem, in Encæpiis critic. p. 211. propositam, *educatricem pro domum voluit*. Kappius tentat: *esset imperii...et eandem et patriam habere et domum voluit*. Censor edit. Tzschuck. post *domum* posuit colon, (quod tamen jam fecerat Hensinger.) quia *illud munus fort. et hoc specimen prud.* sibi opponantur. Heusing. vero, qui in not. verba, *ut eandem...domum*, resecanda arbitrabatur, in appendicula retractavit sententiam, sed audacius emendare sustinuit: *Igitur primum illud munus fortunæ, ut in ea potissimum urbe natus, in qua domic. orbis terr. esset imperii, eandem et patriam haberet et domum.*]—8 *Se civitatem* Ed. [antiq. et Ven. Long.] Gebh. Patav.—9 Sic

NOTÆ

¹ *Itaque aliquot ipsi, et Phidia, locis sanctissimis posuerunt*] Hic locus varie legitur, et plurimi reponunt, *Itaque aliquot ipsi, et Pilia, &c.* Quod valde probe; nam Piliam Attici fuisse uxorem certum est ex Cicerone, et cujus

nuptiis affuisse ipsemet testatur Epist. lib. II. 3. ad Quintum fratrem, hancque nomine designat Epist. ad Atticum lib. IV. 4. item Epist. lib. XIV. 15. et alibi. Qui aliter legunt, nihil nisi obscuritatem offendunt.

quæ antiquitate, humanitate, doctrina⁹ præstaret omnes,¹⁰ unus ei ante alios fuerit carissimus.

4. Huc¹ ex Asia Sylla decedens¹ cum venisset, quamdiu ibi fuit, secum habuit Pomponium, captus adolescentis et humanitate² et doctrina. Sic enim Græce³ loquebatur, ut Athenis natus videretur. Tanta autem⁴ suavitas erat sermonis Latini, ut appareret, in eo nativum quendam leporem esse, non ascitum. Idem poemata pronuntiabat et Græce et Latine,⁵ sic, ut supra nihil posset addi.⁶ Quibus rebus factum est, ut Sylla nusquam⁷ [eum] ab se dimitteret, cuperetque secum deducere.⁸ Qui cum⁹ persuadere¹⁰ tentaret: 'Noli, oro te,' inquit Pomponius,¹¹ 'adversum eos me

etiam Ms. Mendos. [sed doctrinaque Ed. Ven. Long.] Mox ei unus Ed. [Ven.] Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Keuch. Sed unus ei Ms. Mendos. Gif. Ed. [antiq.] Brix. [Bos. 2. et seqq.] Ab. Ed. Boecl. Bos. 1. abest rð ei.

1 Hunc Ms. Voss. 1. Mox Sylla Ed. Brix. Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1. ubique: [Sylla Ed. ant. Dein quoniam ibi fuit Ed. vet. Schleg. quoniam diu ibi fuit Ed. ant.] Mox decedens convenisset Ms. Leid. 2.—2 Adol. hum. Ed. Keuch.—3 Græce Ed. Med. Arg.—4 Enim Ms. Leid. 2. Statim erat suav. [Ed. Ven. Long.] Gebh. Keuch. Patav. sed suavitas erat Ms. Mendos. Gif. Ed. [antiq.] Brix. Med. Arg. [Bos. et seqq.]—5 Et Græceque Latine Ms. Voss. 3.—6 Addi erat in Ms. Gif. Med. 1. 2. Leid. 2. Voss. 1. Mendos. [Ed. antiq. et Ven. Long. Bos. 2. Stav. 1. 2. et plurr. seqq.] Aberat a Ms. Voss. 3. Ed. Lamb. Schot. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Amstel.] Uncis inclusit Hensingerus, [item Stav. in ed. 3. nec improbat Wetz. sed bene tuetur Tzschuck.]—7 Sic Ms. Leid. 2. Gif. Schot. Ed. [antiq. et Ven.] Brix. Med. Arg. [Long. Lamb. Bos. et seqq.] Sed nunquam Ed. Gebh. Keuch. Statim cum aberat a Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. [ant. et Ven.] Brix. Med. Arg. [Long. Heinr. uncis incluse- runt Bos. in ed. 2. Stav. Heus. Harl. Tzschuck.] unci absunt ab Ed. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Ith. Brem. Wetz. Schmied.] Tum a se Ed. Long. Gebh. Sed ab se Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Leid. 2. Ed. [antiq. et Ven.] Brix. Med. Arg. [Lamb. Bos. et seqq.]—8 Cuperet, quia secum deduce- ret Ms. Voss. 3.—9 Sic Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. [Ed. Ven. Long. Keuch. Amstel. qui quum Ed. Heus. Stav. 3. Harl. Tzschuck.] quem cum Ed. Brix. [q' quin persuad. temptaret Ed. ant. qui quin Ed. vet. Schleg. cui cum Ed. Lamb. Bos. Ith. Stav. 1. 2. Wetz. Schmied.]—10 Dissuaderet pro persu. tent. Ms. Ernst.—11 Inquit Pompon. uncis inclusa sunt in Ed. Arg.—12 Sic etiam Ms.

NOTE

¹ Quæ antiquitate, humanitate, doctrina præstaret omnes] Hæc sunt elogia Athenarum. Quantum ad antiquitatem, hæc Just. lib. II. 'Non advenæ, neque passim collecta populi colluvies originem urbi dedit,' &c. De humanitate vero et doctrina quis ambigit?

¹ Huc ex Asia Sylla decedens] Qui Dictator fuit, postquam Marianam factionem penitus delevit.

⁵ Idem poemata pronuntiabat et Græce et Latine] Commentarium de Cicero- nis Consulatu Græce scripsisse, sed parum comite, testatur ipse Cic. ad Atticum, Epist. II. 1.

velle ducere,¹² cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui.' At Sylla, adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ¹³ Athenis acceperat, proficiscens jussit deferri. Hic complures annos moratus, cum et rei familiari¹⁴ tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, et omnia reliqua tempora aut literis¹⁵ aut Atheniensium reipubl. tribueret, nihilominus amicis urbana officia præstitit. Nam et ad¹⁶ comitia eorum ventitavit, et, si qua res major acta est, non defuit; sicut Ciceroni in omnibus ejus¹⁷ periculis singularem fidem præbuit: cui ex patria fugienti LLS. ducenta et quinquaginta millia¹⁸ donavit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigravit Romam,¹⁹ ut opinor, L. Cotta²⁰ et L. Torquato Coss. quem diem²¹ sic universa civitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrymis desiderii futuri dolorem indicaret.

5. Habebat avunculum Q. Cæcilium,^o equitem Rom. familiarem L. Luculli,^p divitem, difficillima natura: cujus

////////

Mendos. [Nulla est in libris varietas lectionis. Sed Schottus annotarat, *ducere* melius quoque in suo cod. scripto (Mendos.) quam *deducere*: quod præcedenti versu positum, rectius ibi quadret.]—13 *Qui Athenis* Ed. Schot. Eadem [uti quoque Long.] Paulo post *complureis*.—14 [*Quum rei fam.* ed. vet. ap. Schleg. qui probat. it. antiq. *quum et rei fam.* Ed. Ven. a. 1470. et altera Ven. ac rell.]—15 *Aut bonis artibus* Ed. Brix. [vet. ap. Schlegel. et ant.]—16 *Ad* aberat a Ms. Voss. 1. 3.—17 *Omnibus suis periculis* Ms. Mendos. Leid. 2. Ed. Med. [*ejus* unciis inclusum est in Ed. Bos. 2. Stav. Harl. Tzschuck. 1. 2. Brem.] Sed absunt unci a Ms. Gif. Ed. [antiq. et Ven.] Brix. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Heus. [et quibusdam recentt.] Abest *rd ejus* ab Ed. Arg.—18 Pro *LLS....millia* legitur *sestertia ducenta et quadraginta millia* in Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiq. *H. S. CC. et quinquaginta milia* Ed. Ven. Long. Gebh. et *milia* in Ed. Brix. et ant. ac Tzschuck. quoque, sed *millia* in Ed. Long. aliisque scriptum est.] Sed *sestertia ducenta et quadraginta milia* Ed. Med. *H. S. duc. et quinquag. milia* Ed. Arg.—19 [*Rem. Romani* Ed. ant. et vet. ap. Schleg. Statim, num *ut opinor* additum sit a Nepote, dubitat Tzschuck. sed id tumentur Brem. ac Büchling.]—20 *L. Cotta* Ed. [antiq.] Brix. Med. *L. Cota* Ed. Rom. Arg. [Ven.] Mox *consulibus* Ed. Brix. [et antiq.]—21 *Quem quidem* Ms. Ernst. *quem diem quolibet* Ms. Medic. *quem*, omisso *rd diem*, Ed. Gebh. [probantque Kapp. et censor ed. Tzschuck.]

NOTE

^a *Aut literis*] Scilicet Philosophiæ Epicuræ, ut Cicero testatur De Legibus.

^o *Habebat avunculum Q. Cæcilium*]

Hunc quoque avunculum Attici fuisse testatur Cic. ad Atticum, Epist. i. 1. et ii. 19.

^p *Familiarem L. Luculli*] Hic Con-

sic asperitatem veritus est, ut, quem nemo ferre possit, hujus¹ sine offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam. Quo facto, tulit pietatis fructum. Cæcilius enim moriens testamento adoptavit eum,² hæredemque fecit ex dodrante;³ ex qua hæreditate accepit circiter centies LLS.⁴ Erat nupta soror Attici Q. Tullio⁵ Ciceroni;⁶ easque nuptias M. Cicero conciliarat; cum quo a condiscipulatu⁷ vivebat conjunctissime, multo etiam familiarius, quam cum Quinto;⁸ ut judicari possit, plus in amicitia valere similitudinem morum,⁹ quam affinitatem. Utebatur autem intime Q. Hortensio, qui iis⁶ temporibus principatum eloquentiæ tenebat,¹ ut intelligi non posset, uter eum⁷ plus diligeret, Cicero an Hortensius: et id, quod erat difficillimum, efficiebat, ut, inter quos tantæ⁸ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtractatio, essetque talium virorum copula.

¹ Cujus acerbitatem ita excolendo demulsit.

² Reliquitque hæredem ex novem partibus.

~~~~~  
1 Hic Ms. Voss. 3. Dein benevolentiam Ed. Med. Arg. [Ven. et antiq.]—2 Centies sestertium Ms. Mendos. Leid. 2. Ed. Brix. [antiq.] centies H. S. Ed. Arg. Gebh. ubique. [Ed. Ven. Long. centies sestertiorum Ed. Brem.] cent. sestertium Ms. Voss. 1. 3. cent. sextercium Ed. Med.—3 Tullio simpliciter Ms. Voss. 3. Ed. Brix.—4 Discipulatu Ms. Medic. 2. [Ed. ant. et vet. ap. Schlegel.] condisciplina Ms. Ernst. Schop. h. e. Bavar. 1. V. Schop. Verisim. III. 8. p. 107.—5 Quinto Ed. Gebh. [cum Q. Ed. Ant.]—6 His temp. Ed. Med. Arg. [antiq. Ven. Long.]—7 Uter tum Ms. Mendos. uter eorum Ms. Voss. 3. Mox diligeretur Ms. Mendos.—8 Tanta Ms. Leid. 2.

#### NOTE

sul adversus Mithridatem missus eat; cujus res ferro et fame afflixit, eumque regno suo Pontico expulit, atque iterum cum Tigra Arsenio Rege superavit.

<sup>2</sup> Cæcilius enim moriens testamento adoptavit eum] Quod etiam patet ex his Val. Max. verbis lib. VII. 9. 'Pomponium Atticum testamento adoptavit, omniumque bonorum reliquit hæredem.'

<sup>5</sup> Erat nupta soror Attici Q. Tullio Ciceroni] Hic M. T. Ciceronis, orato-

rum principis, frater fuit, qui duxit Pomponiam Attici sororem.

<sup>9</sup> Plus in amicitia valere similitudinem morum] Hinc Cic. in Lælio; 'Nihil est quod ad se rem tam alliciat, tam attrahat, quam ad amicitiam similitudo.'

<sup>6</sup> Qui iis temporibus principatum eloquentiæ tenebat] Præsertim autem eloquentiæ vis Hortensii in incredibili gestu suavitate consistebat. Cic. in Bruto.



6. In republ. ita versatus est,<sup>1</sup> ut semper optimarum partium et esset et existimaretur, neque tamen se civilibus fructibus<sup>2</sup> committeret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se iis<sup>3</sup> dedissent, quam qui maritimis jactarentur. Honores non petiit, cum ei paterent, propter vel gratiam vel dignitatem: quod neque peti more majorum,<sup>4</sup> neque capi possent, conservatis legibus, in tam effusis<sup>5</sup> ambitus largitionibus, neque \* geri e republ.<sup>6</sup> sine periculo, corruptis civitatis moribus. Ad hastam publicam nunquam<sup>7</sup> accessit.<sup>8</sup> Nullius rei neque præs,<sup>9</sup> neque manceps<sup>10</sup> factus est. Neminem neque suo<sup>7</sup> nomine, neque subscribens, accusavit. In jus de sua re nunquam iit; iudicium nullam habuit. Multorum consulum præ-

<sup>1</sup> *Publicæ venditioni nunquam affuit.*

~~~~~

1 *Est versatus* Ed. [antiq. et Ven. Long.] Gebh. Keuch. Heus. Patav. [Ith. Heinr. Schmied. Paulo post Ursin. et Schott. corrigunt *optimatum partium*; sed Heus. h. l. probat *optimarum*.]—2 *Civilibus fructibus* Ms. Voss. 1.—3 *Hic* Ed. Heus. [ant. et Ven. Long. uti rell. ante Lambin.]—4 *Effusi* Ms. Gif.—5 *Neque e rep.* (omisso *re geri*) Ms. Mendos. Voss. 3. Medic. 2. Ed. Brix. Med. [antiq. et vet. ap. Schlegel. qui illam comprobat lectionem: *neque Reip. sive piculo* Ed. Ven. ita etiam Ed. Long.] *neque res geri* Ms. Medic.

1. *neque cre. p.* Ms. Voss. 1. *neque rep.* Ms. Gifan. Leid. 2. *neque geri e rep.* Ed. Lamb. Schot. Bos. 1. [Heus. Harl. Tzschuck. Ith. Brem. Wetz. Schmied. nam *e republ.* est ad commodum reipubl. At censor ed. Tzschuck. opinatur, *geri sine periculo*, deletis verbis *e republ.* requirere concinnitatem:] *neque retineri sine per.* Ed. Gebh. Keuch.—6 *Præs* aberat a Ms. Leid. 2. Mox *manceps* in eodem. Statim *factus fuit* Ms. Mendos. Ed. [antiq.] Med. Arg. *factus* Ed. Brix.—7 *Suo*, omisso *re neque*, Ms. Voss. 3. Ed. [ant. it. Venet. et vet. apud Schlegel. qui id probat,] Brix. Long. Gebh. Keuch. [*neque unci* incluserunt Bos. in ed. 2. et Stav. in ed. 1. 2.] Sed unci absunt ab Ed. Med. Arg. Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1. Heus. [Stav. 3. Harl. et rell. meis: quare, quod *neque* extat, testibus Stav. atque Heusing. in codd. Gif. Voss. 1. 2. Leid. uncis eieci. Paulo post in *jus de sua re nunquam iudicium habuit* Ed. vet. ap. Schleg. et ant. *judic. null. hab.* Heusing. ab interprete quodam explicandi causa apposita esse suspicatur. Alii explicant, *juxta* *dex* nunquam fuit; alii, nunquam reus factus est: v. Tzschuck. et

NOTE

* *Quod neque peti more majorum* Hic Nepos sui sæculi vitia carpit, quibus mos et consuetudo majorum in postulandis dignitatibus despiciebatur.

⁷ *Ad hastam publicam nunquam ac-*

cessit] Quod veniebat, haste subijci dicebatur.

⁸ *Neque præs, neque manceps*] Quod falsum est, si, ut refert Cicero Epist. 1. 19. apud Sicyonios vectigalia exerant.

torumque præfecturas delatas sic accepit, ut⁸ neminem in provinciam sit secutus: honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum. Qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit⁹ ire in Asiam,⁸ cum apud¹⁰ eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, cum præturam gerere nolisset, asseclam¹¹ esse prætoris. Qua in re non solum dignitati serviebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque vitaret criminum. Quò fiebat, ut ejus observantia⁷ omnibus¹² esset carior; cum eam officio, non timori neque spei, tribui viderent.

7. Incidit Cæsarianum civile bellum,⁸ cum haberet annos circiter sexaginta.⁷ Usus est ætatis vacatione,⁸ neque [se] quoquam² movit ex urbe.¹ Quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari

¹ *Senectutis immunitate fruius est, nec pedem Roma extulit.*

~~~~~

Harl.].—8 *Ut aberat* Ms. Voss. 3. in eodem vero paulo post *fuit*, et, uti quoque in Ms. Leid. 2. [atque Ed. ant. ac vet. ap. Schlegel.] *despexit*, pro *fuerit* ac *despexerit*.—9 Ita Ms. Mendos. [Ed. ant. et Ven. Long. Lamb. Bos. et sqq. *Quidam*, ait Heusing. *voluit*.]—10 *Quem apud* et *mox possit obtinere* Ms. Voss. 3.—11 *Assecla* Ed. Med.—12 [*Hominibus* Ed. vet. apud Schlegel. et ant.]

1 *Circiter annos sexaginta* Ms. Mendos. *et cum haberet circiter annos septuaginta* Ms. Medic. 1.—2 *Neque quoquam movit* Ms. Schöp. vid. Schöp. Verisim. III. 8. p. 108. *neque quidquam movit* Ms. Medic. 1. [se uncis incluserunt Bos. in Ed. 2. Heusing. qui annotat, *movere* sæpe absolute hoc ipsum, quod *se movere*, significare, laudatque Vechneri Hellenolox. I. 1. 6. p. 62. Ed. Stav. Tzschuck. Harl. Bipont.] sed *se*, omissis uncis, Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Ed. [antiq.] Brix. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Pat. [Ith. Wetz. Schmied. Heinr. Pauß. *neque quoque se mov.*

NOTÆ

⁸ *Qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit ire in Asiam*] Is, ut mox dictum est, sororem Attici duxerat, et Prætor fuit, M. Valer. Messala, et M. Pulsio Pisone Coss. Asiam provinciam sortitus Lucio Flacco successit. Vide Cic. ad Atticum lib. I.

⁷ *Ejus observantia*] Qua, scilicet, ipse alios observabat.

⁸ *Incidit Cæsarianum civile bellum*] Mar. Marcello, et Servio Sulpicio Coss. vel, ut aliis placet, anno Urb.

Cond. 705. L. Corn. Lentulo, et Claudio Marcello Coss. ex Cassiodori Chronicis.

⁸ *Usus est ætatis vacatione*] Vacationes sunt excusationes a muneribus publicis militaribus, et aliis, quæ senibus concedebantur. Unde Quintil. Declam. 806. 'Est præcipuum jus senectutis, quoniam non una subit omnis ætas, non perpetuo Senatorem citat Consul; est sua legionibus requies,' &c.

dedit. Ipsum Pompeium conjunctum³ non offendit, (nulum⁴ ab eo habebat⁵ ornamentum,^b) ut ceteri,⁵ qui per eum aut honores, aut divitias ceperant:⁶ quorum partim invittissimi castra sunt secuti, partim summa cum ejus offensione domi remanserunt.^c Attici autem quies⁷ tantopere Cæsari fuit grata, ut victor, cum privatis pecunias per epistolas imperaret,⁸ huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium et Q. Ciceronem⁹ ex Pompeii castris concesserit. Sic vetere instituto vitæ effugit¹⁰ nova pericula.

8. Secutum est illud, occiso¹ Cæsare,^d cum republ.

^a Nullam enim ab eo dignitatem acceperat.

Ed. Ven.]—3 *Ipsum Pompei. conjunctum* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiqui et Ven. Long. Lamb. Bos. Heus. et seqq.] Sed *ips. Pomp. conjunctum* Ed. Rom. Med. *ipsum Pompei. conjunctus* Ed. Gebh. *ipsum conjunctum* Ms. Medic. 1. *ipsum Pompeium sibi junctum* Ms. Medic. 2. *ips. Pompeium non junctus offendit* Ms. Ernst.—4 [Nullum enim a Lambin. profectum venit in Ed. Bos. Stav. 1. 2. Ith. Wetz. Brem. Heinr. Paufl. Sed] enim aberat a Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. [vet. ap. Schlegel. it. antiqui, in qua vitiose excusum legitur: *Nullum ab eo abebat ornamentum*:] Med. Arg. Long. Heus. in qua etiam verba, *null. ab eo h. orn.* inclusa sunt uncinis. [Pariter in Ed. Stav. 3. Harl. Tzschuck. 1. 2. Schmied. offendit. *Nul. q. ab eo habebat ornamentum: ut* Ed. Ven.]—5 *Exteri* Ms. Voss. 3.—6 *Ceperunt* Ms. Leid. 2. *ceperant* Ed. Arg. eep. Ed. Med. [Ven.]—7 *Quos* Ms. Voss. 3.—8 *Impetraret* Ms. Voss. 3. [Ed. antiqui et vet. ap. Schlegel.] Statim huic non solum non Ms. Leid. 2.—9 Sic quoque Ed. ant. et Ven. Long. Bos. 2. Heus. et seqq.] Sed *sororis filium Q. que Ciceronem* Ms. Leid. 2. *sororis Q. et filium Ciceronem* Ms. Voss. 3. *sororis et Q. Ciceronis fil.* Ed. Lamb. Schot. Bos. 1. *sor. fil. et Q. Ciceronis* Ed. Med. Arg. [Wetz. tamen malit cum aliis legere, vel *sororis et Q. Ciceronis filium*, vel *sororis filium, Q. Ciceronem*.] Schottus legi volebat, *ei Q. Ciceronem*, (quomodo et Ursinus conjecerat;) vel de utroque *Quincto*, filio et patre, intelligi. Alii, omissa copula, ediderunt, *sororis filium, Q. Ciceronem*.—10 *Regit pro vita effugit* Ms. Leid. 2.

1 Sic Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. [Ed. Jens. 1470. ap. Schleg. Ven. Long. Lamb. Bos. Stav. 3. (quem secutus est Harl.) Heus. quorum quidem prior, suadente partim Bos. interpunxit atque edidit: *illud. Occiso...convertisse; sic M. &c.* posterior, n. Heusing. pariter quidem, nisi ut daret, *convertisse [videretur]: sic M. &c.*] Sed *illud tempus occ.* Ms. Schop. Ernst. Ed. Brix. [vet. apud Schlegel. et ant.] Tum quando resp. Ed. Med. et *Brutum* Ms. Mendos.

NOTE

^b *Nullum ab eo habebat ornamentum*] Quidam rectius legi putant, *auctorum.*

^c *Partim summa cum ejus offensione domi remanserunt*] Quod Cic. pro Ligario, et Seneca philosophus compro-

bant: aiunt enim Pompeium pro hostibus se habere dixisse, qui extra castra sua essent. Cæsarem vero eos, qui in hostium castris non essent, pro amicis habiturum.

^d *Occiso Cæsare*] Nemo nescit Jul.

penes Brutos videretur esse et Cassium, ac tota civitas ad eos convertisset.^a Sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adolescens^a æquali familiaris, quam hoc sene,⁷ neque solum cum principem consilii haberet,³ sed etiam in convictu.⁴ Excogitatum est a quibusdam, ut privatum⁵ ærarium Cæsaris interfecto-ribus ab equitibus⁶ Rom. constitueretur. Id facile effici posse arbitrati sunt, si et principes illius⁷ ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est a C. Flavio,⁸ Bruti familiari, Atticus, ut ejus rei princeps esse vellet. At ille, qui officia amicis⁹ præstanda sine factione existimaret, semperque a talibus se consiliis removisset, respondit: si quid Brutus de suis facultatibus uti voluisset, usurum, quantum eæ paterentur;¹⁰ se¹¹ neque cum quoquam de ea re collocuturum,¹² neque^m coi-

^a Ut ipsi juveni coævus nemo familiarior fuerit, quam senex ille.

^m Neque in concilium venturum.

Ed. Brix. [*Bruto* Ed. ant. et vet. Schleg. at M. et Dec. Brutus sunt intelligendi.]—2 Ita Ms. Gif. Leid. 1. [Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2. Brem. Wetz. Heine. convertisse Ed. Stav. 3. Tzschuck. Harl. quod equidem malim.] Sed ad eum convertisse videretur Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [antiqu. et Ven.] Brix. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boeck. Keuch. Bos. 1. Patav. [Ith. Schmied. ad eum (n. Brutum) convertisset Ed. Ricklefs. ad eum etiam Ed. vet. ap. Schlegel.] convertisse [videretur] Ed. Heus. [conf. Tzschuck. ad ed. 2.]—3 Habebat Ms. Leid. 2.—4 In conjunctis Ms. Medic. 1.—5 Privatum Ed. Gebh.—6 Equitibus, omisso rō ab, Ms. Mendos. Voss. 3. [Ed. ant. et vet. Schleg.]—7 Ejus ordinis Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Med. [vet. Schleg. et ant.]—8 C. Flavio, omisso rō a, Ms. Voss. 3. a G. Flavio Ms. Voss. 1. Ed. Med. Arg. a Q. Flavio Ed. [vet. et ant.] Brix.—9 Qui amicis officia Ed. [antiqu.] Brix. Med.—10 Se hæc pater. Ms. Voss. 3. hæc pater. Ed. [vet. Schleg.] Med. Arg. [Long. hæc pat. Ed. ant. et Ven.]—11 Sic Ed. [vet. ap. Schleg. qui probat, et ant.] Gebh. Keuch. Heus. [Harl. Ith. Wetz. Tzschuck. 1. 2. Ricklefs. Heine. Schmied. sed in Ms. Mendos. Ed. Ven. Long. Bos. Brem. etiam Lamb. Fischer tamen extare scripsit se in Ed. Lamb.] se neque cum quoquam Ms. Leid. 2. sed neque cum quoquam Ed. Med. Arg.—12 Colloquuturum Ms. Voss.

NOTÆ

Cæsarem tribus et viginti vulneribus in curia occisum fuisse a Bruto et Cassio cædis auctoribus, postquam devictis Pompeianis partibus Dictatorem perpetuam invasisset, Idibus Martiis anno Urbis Cond. 710. ipso Julio Cæsare, et M. Antonio Coss.

^a Ut nullo ille adolescens] Illa voca-

tur adolescens, qui Præturam exercebat; ad quam exercendam quadragenarium esse oportebat. Attamen a 17. ad 46. annum adolescentia antiquitus pertinebat, ut ab antiquis observatum est. Nihilominus Vatro ad 30. tantum pertingere ait.

turam.^f Sic ille consensionis globus^g hujus unius dissensionis disiectus est.^h Neque multo post superior esse cepit Antonius, ita ut Brutus¹⁴ et Cassius, provinciarum, quæ iis necis causa¹⁵ datæ erant a consulibus,¹⁶ desperatis rebus, in exilium¹⁷ proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum ceteris conferre noluerat florenti illi parti, abjecto Brutoⁱ Italiaque cedenti LLS.¹⁸ centum millia muneris¹⁹ misit. Eidem in Epiro absens trecenta jussit²⁰ dari; neque eo magis potenti adulatus est Antonio,^j neque desperatos reliquit.

9. Secutam^k est bellum gestum apud Mutinam.²^k In

^a Ita hunc consentientium cœtum, unus ille dissentiens disturbavit.

2. pro vulgato collocatur.—13 Est aberat a Ms. Voss. 3. [Ed. vet. ap. Schlegel. ant.]—14 Bruti Ms. Ernst.—15 Ita Ms. Sav. Put. Gif. Medic. 1. 2. Ernst. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [ant. et Ven.] et ceteri cum Heus. [qui tamen in appendicula, multis gravibusque prolatis argumentis, opugnât illam lectionem. necis, et emendat necessitatis.] Sed quæ iis dicis causam [h. e. per simulationem, non ex animo, de conjectura Cujacii in Observat. x. 37.] Ed. Lamb. Boecl. Kench. Bos. 1. [Amstel. Schmied.] v. Victor. Varr. VIII. 24.—16 A consule Ms. Mendos. Medic. 1. 2. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Brix. Med. [vet. Schlegel. ant. et Ven.]—17 Exulium Ed. Schot. [Statim proficiscantur Ed. vet. Schleg. et antiq.]—18 Sestertia Ed. Brix. [ant. ubi etiam milia legitur. H. S. C. M. Ed. Ven. Long. Sestertiorum cent. mill. Ed. Brem. Sestertium centum milia Ed. Taschuck. 2.] sextercia Ed. Med.—19 Numerari Ms. Medic. 1. Mox Epyreo Ms. Leid. 2. Epyro Ed. [vet. et Ven.] Med. Arg. ubique: [Epiro Ed. Long.]—20 Jussit aberat a Ms. Voss. 1.

i [Secutus Ed. vet. ap. Schleg. et antiq.]—2 Mundinam Ms. Voss. 3. Nu-

NOTÆ

^f De ea re collocaturum, neque coiturum] Id est, neque privatim ea de re cum quoquam loqui velle, neque publice et palam in concilio agere; quia colloqui potest esse privatorum; hic vero coire est concilium habere publicum; unde Comitæ.

^g Consensionis globus] Sic Val. Max. 'pugnantium globos,' 'hostium globos' dixit.

^h Quæ iis necis causa datæ erant a consulibus] Sic legit Savaro ex Mss. Sed contra Lambinus ac Schottus dicis causa legunt: quod magis probo, nam hæc antiqua loquendi formula 'dicis causa,' 'dicis gratia,' Gallice,

par manière d'acquit. Quia Brutus et Cassius per speciem et nomen provinciarum e Rep. remoti fuerant, et veluti exulati. Sic etiam loquitur Cic. ad Atticum Epist. i. 18. pro Muræna, et alibi.

ⁱ Abjecto Bruto] Reflante fortuna prostrato.

^j Potenti adulatus est Antonio] Quia tunc Antonius supremam rerum administrationem cum Lepido invaserat.

^k Secutum est bellum gestum apud Mutinam] Cujus belli causa fuit testamentum Cæsaris. Vide Florum lib. iv. 4. Hoc autem inter Anto-

quo si tantam eum prudentem dicam, minus, quam debeam; prædicem, cum³ ille potius divinus fuerit; si divinatio⁴ appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus neque agitur,⁵ neque minuitur. Hostis Antonius iudicatus¹ Italia cesserat: spes restituendi⁶ nulla erat. Non solum ejus⁷ inimici,^m qui tum⁸ erant potentissimi et plurimi, sed etiam qui⁹ adversariis ejus se dabant,¹⁰ et in eo lædendo se¹¹ aliquam consecuturos sperabant commendatio-

*****

midiam Ms. Medic. 1. 2. Voss. 1.—3 Quamquam Ms. Voss. 3.—4 [Divinitas (h. e. divina natura,) corrigendum putabat Buchner, quod etiam Schotto in mentem venerat. Atque Bosius in indice. sub voc. *divinare* scribit, conjecturæ isti favere, quæ toto isthoc capite subjiciantur, nisi tamen malis *divina* legere. Quæ conjectura in ind. sub voc. *divinus* etiam proponitur. Primum quidem *divinus* h. l. de Attico a Boeclero explicatur, qui ea parte prudentiæ, quæ *divinatio* s. *prudentia* dicitur, valet, n. rectitudine, constantiaque consilii ac propositi. Huic Boecleri interpretationi ibid. subjiciuntur ea, quæ sequuntur: 'videri possit potius idem esse, ac divinandi peritus, siquidem *divinatio* in seqq. retineri deberet. Sed ea merito suspecta est legendumque forsitan *divina*, ut ita vocetur *bonitas naturalis*.' Sed infra in cap. 16. Nepos *prudentiam quodammodo esse divinationem, posse existimari* scripsit. Nihil igitur h. l. mutandum est. *Divinus* enim dicitur divinandi sive futurorum peritus, vates; hinc *divinatio* nihil aliud est, ac summa, solito major prudentia, qua viri acutissimi e longinquo futura, et quæ sibi adversa esse possint, prospiciunt. *Bonitas* autem h. l. est insita a natura usque confirmata animi bona indoles: v. interpretes et Schlegel. l. c. p. 74. Fischer. ascripsit hæc: 'Struchtmeyer lib. i. animadversion. crit. cap. 10. p. 54. conjicit *appellanda ea est, omisso r̄p̄ divinatio*. Pater ejus conjecit *divina appell. est.*'—5 *Neque agitur* Ms. Ernst. *augetur*, omisso *r̄p̄ neque*, Ms. Voss. 1. *augetur* Ed. Gebh. Kench. Patav. *agitur* [h. e. huc illuc impellitur, præsertim casibus; v. Stav. ad ed. 3. et Harl.] Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Rom. Brix. Med. [et omisso *r̄p̄ neque* Ed. vet. ap. Schlegel. qui probat; ant. et Ven. Long. *neque agitur* Ed. Lamb. Bos. Stav. Heus. et seqq.]—6 *Restituenda* Ms. Leid. 2.—7 *Ejus aberat* a Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Rom. Med. Arg. [vet. probatque Schleg. p. 43. ant. Long. Gryph. Heinrich.] Inclusit uncinis Heusing. [item Harl. Stav. 3. Bipont. Tzschuck.]—8 *Qui tamen* Ed. Rom. Long. Schot. [qui tñ Ed. Ven.] *qui dum* Ms. Voss. 3.—9 *Etiam amici advers.* Ed. Rom. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Amstel. Bos. 1. Patav. [Sed etiam qui adv. Ed. ant. et Ven. Bos. 2. Stav. et rell. v. Gesn. et Tzsch.]—10 *Ejus dabant* Ms. Voss. 1. Statim in eo, omisso *r̄p̄ et*, Ms. Mendos. Voss. 3. Ed. Brix. [antiqui ac vet. Schlegel.]—11 *Se hoc loco aberat* a Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. ap. Schleg. ant. et Ven.] Med. Arg. Long. sed *se sperabant* Ed. Med.

NOTÆ

nium et Octavium Cæsarem tum juvenem motum est. Mutina vero urbs est Galliæ Cisalpinæ, nunc vulgo, *Modene*.

¹ *Hostis Antonius iudicatus*] Causam

hujus iudicii accipe a Cic. Philipp. II.

^m *Ejus inimici*] Ex quorum numero acerrimus fuit Cicero.

ⁿ *Adversariis ejus se dabant*] Pro, cedebant.

nem,¹² Antonii¹³ familiares insequabantur; uxorem Fulviam omnibus rebus spoliare cupiebant; liberos etiam extinguere parabant. Atticus, cum Ciceronis intima familiaritate nteretur, amicissimus esset¹⁴. Bruto, non modo nihil iis indulsit ad Antonium violandum, sed e contrario familiares ejus ex urbe profugientes, quantum potuit, texit, quibus rebus indiguerunt, adjuvit. P. vero Volumnio¹⁵ ea tribuit, ut plura a parente proficisci non potuerint. Ipsi autem Fulviæ, cum litibus destineretur,¹⁶ magnisque terroribus vexaretur,¹⁷ tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullum illa stiterit¹⁸ vadimonium sine Attico, hic¹⁹ sponsor omnium rerum fuerit. Quin²⁰ etiam cum illa fundum²¹ secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem versuram²² facere potuisset; ille se interposuit, pecuniam-

* Ut illa nusquam in iudicium venerit, absente Attico.

† Cum hæc prædium in præperitate emisset certo tempore solvendum, nec ad-versante fortuna ab alio solvere valuisset.

Arg. al.—12 Sic Ms. Gif. [Ed. Bos. 2. Stav. Heus. et rell.] Sed *commendationem vel commoditatem* Ms. Leid. 1. *commoditatem* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. et al. ant. ap. Schleg. qui probat p. 43. et 48. et Ven.] Brix. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. ['Possit,' ait Tzschuck. ad ed. 2. 'alterum, n. *commoditat.* retineri, quod propius spectare posse videatur ad *lædendo* et *consecuturos*. Posait et utrumque adhiberi, si sequentia cogites. Spoliatio enim *commoditatem*, occisio *commendationem* parabat.']—13 [Sic Ed. ant. et Ven. Long. Bos. 2. Heus. Stav. et rell.] Sed ejus Ed. Lamb. Boecl. Bos. 1. abest ab Ed. Gebh. Keuch. Patav.—14 *Esset* abest ab Ed. Brix.—15 [Volumnium Ed. vet. Schlegel. Volunio Ed. ant. Volunio Ed. Ven. conf. infra cap. 12. et 10. Ad eum scriptæ sunt epistolæ Ciceron. vii. 32. 33.]—16 *Destinaretur* Ms. Medic. 2. Ed. Med. Arg. [destineretur Ed. Ven.] detineretur Ms. Ernst. Leid. 2.—17 *Versaretur* Ed. Brix. An fuit in Ms. *vecsaretur*? Vulgata certe longe exquisitior. [Heus. *versar.* non plane damnat.]—18 Ita Ms. Gif. Ernst. [Ed. Lamb. Bos. Stav. et seqq.] v. Otho ad A. Gell. ii. 14. Sed *steterit* Ms. Sav. *præstiterit* Ms. Mendos. Long. Patav. Voss. 1. 3. Leid. 2. Ed. Brix. Med. Arg. [Ven. Long. vet. et antiq. ap. Schlegel. qui lectioni *præstit.* favet.—19 *Ut sponsor* Ed. Brix. [ant. et vet. ap. Schleg.] *qui spons.* Ed. Med. Arg. *sponsor* simpliciter Ed. [Ven. Long.] Gebh. Keuch. Patav.—20 *Quod etiam* Ms. Voss. 1. [Ed. vet. Schleg. et antiq.]—21 *Fundum* aberat a Ms. Leid. 1. Statim *secunda fortuna* aberant a Ms. Mendos. Voss. 1. Ed. Med. [Uncis inclusa sunt duo illa vocc. in Ed. Bos. 2. Stav. Heus. Tzschuck. 1. Harl.] Sed unci absumt ab Ed. [antiq. et Ven.] Brix. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Ith. Brem. Tzschuck. 2. Wetz. Schmied. Heinr. Ricklefs.]—22 *Usuram* Ms. Mendos.

NOTE

° P. vero Volumnio] Is inter Antonii dicebatur præfectus fabrum, de quo familiarissimos erat, qui et Eutrapelus Cic. Epist. ix. 26.

que sine foenore, sineque²⁵ ulla stipulatione ei²⁴ credidit: maximum existimans quæstum, memorem gratumque cognosci; simulque aperire, se non fortunæ, sed hominibus solere esse amicum. Quæ cum faciebat, nemo eum temporis²³ causa facere poterat existimare. Nemini enim in opinionem²⁶ veniebat, Antonium rerum potiturum. Sed sensim is²⁷ a nonnullis optimatibus reprehendebatur,²⁸ quod parum odisse malos cives videretur.

10. Ille autem sui iudicii, potius, quid¹ se facere par esset,² intuebatur,³ quam quid alii laudaturi forent.³ Conversa subito fortuna est.⁴ Ut Antonius rediit in Italiam, nemo non magno [in] periculo⁵ Atticum [futurum]⁶ putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis et Bruti. Itaque ad adventum imperatorum de foro decesserat, timens proscriptionem,⁷ latebatque apud P. Volumnium, cui, ut os-

¹ Hic vero suo iudicio nitens, quid æquum sibi faciendum esset, magis perpendebat.

Medic. 1. 2. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et ant. sed versuram Ed. Ven. et rell. V. ad cap. 2.]—23 Sine, omisso *re* que, Ed. Brix. [ant.]—24 Ei abest ab Ed. [ant. et vet. Schlegel.] Brix. Med. Arg. Long. Bos. 1. Gebh. Kench. Inclusit illud uncinis Heusing. [Stav. in ed. 3. Statim credit Ed. Ven.]—25 Eum in opinionem temp. Ms. Leid. 2.—26 [Sic Ed. Ven. Rom. Long. Lamb. Bos. Heus. Stav. et rell.] Sed neminis enim opinioni Ms. Mendos. [Ed. ant.] nemini enim opinioni Ms. Leid. 2. Voss. 1. [Ed. vet. ap. Schlegel.] hominis enim opinioni Ed. Brix. nemini enim in opinione Ed. Med.—27 Ita etiam Ms. Mendos. [Ed. ant. et Ven. Long. Lamb. Bos. Stav. Heus. et rell.] Sed is aberat a Ms. Medic. 2. sed sensum is Ms. Voss. 3. sed sensus ejus Ed. Gebh. Keuch. [probatque Gesner. At sensim tuetur Kapp. rejicitque Heusingeri interpretationem, clam, tacite, non multis audientibus: add. Harles.]—28 Opt. ejus rei repr. Ms. Medic. 1. 2. opt. ejus repr. Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Ed. Rom. [Ven. Long.] ejus repr. Ed. Med. Arg.

1 Quod se Ed. Brix. [antiq.]—2 Essent Ed. Med.—3 Quid illi laud. for. Ed. Gebh. Keuch. quid alieni foret Ed. Brix. [vet. Schleg. qui probat: it. ant.] Bos. 1.—4 Ita Ms. Gif. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. [Ed. antiq. Lamb. Bos. Stav. Ith. Tzschuck. Harl. Wetz. Heinr.] Sed conversa fortuna est Ms. Leid. 2. Ed. [Ven. Long.] Gebh. Conversa subito fortuna Ed. Brix. [Schmied. quidem videtur melius, in ablativ. consequent. Sed v. Tzschuck. et Harl. not.] conversa sub. fortuna [est] Ed. Heus. Hinc incipit cap. 10. in edit. Pætav.—5 In periculo Ms. Leid. 2. Voss. 2. Ed. Brix. [Ven.] Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boeckl. [Ith. Wetz. Schmied. sed *re* in uncinis incluserunt Bos. 2. Heus. Stav. Tzschuck. Harl. Brem. Bipont.] periculo, omisso *re* in, Ms. Mendos. Voss. 3. [Ed. antiq. Heinr. Paufer. Ricklefs.] Statim Atticum Ed. Med.—6 Futurum aberat Ms. Voss. 3. Ed. [ant. et Ven. ac vet. Schleg.]

NOTE

⁷ Timens proscriptionem] Hanc Flo- ejus crudelitatem. Et ea est, qua
rus 'Syllanam' vocat ob immanem Cicero cum filio, fratre, fratrique

tendimus, paulò ante opem tulerat, (tanta varietas illis temporibus fuit fortunæ, ut modo hi,⁸ modo illi in summo essent aut fastigio, aut periculo,) habebatque⁹ secum Q. Gellium Canum,¹⁰ æqualem simillimumque sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quod cum eo, quem puerum¹¹ in ludo cognoverat, adeo conjuncte vixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creverit. Antonius autem, etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei,¹² sed omnibus etiam ejus¹³ amicis esset inimicus, eosque vellet proscribere; multis hortantibus tamen, Attici memor fuit officii, et ei, cum requisisset, ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimque ad se veniret: se eum, et illius causa [Gellium] Canum¹⁴ de proscriptorum numero exemisse. Ac,¹⁵ ne quod in periculum¹⁶ incideret, quod

* Qui a pueritia in scholis sibi notus fuerat.

Brix. Med. Arg. Long. Gebh. [Pauli.] Sed erat in Ms. Voss. 1. Leid. 2. Ed. Lamb. Schot. Boel. Keuch. Bos. 1. [Ith. Wetz. Heinr. Schmied.] unci tamen omissis, [qui additi sunt in Ed. Bos. 2. Heus. Stav. Harl. Bip. Tzschuck. Ricklefs. Brem.]—7 *His temp.* Ms. Mendos. Ed. Brix. [ant. et Ven. Long.] *in his temp.* Ed. Gebh. Keuch.—8 *Modo ii* Ms. Voss. 1.—9 *Habebat* Ed. Brix. Gebh. Keuch.—10 Sic Ms. Gif. (a quo tamen [ut. ab Ed. ant.] prænomen Q. aberat,) Mendos. (in quo tamen *Quintum* erat,) Ed. Brix. [Bos. Stav. Heus. Bipont. et seqq. *Quantum Gellium Canum* Ed. Long.] Sed *Gelum Canium* Ms. Voss. 1. Leid. 2. Q. *Sellium Canium* Ms. Voss. 3. Q. *Gellium Canium* Ed. Med. [Ven.] Lamb. Schot. Boel. Keuch. Bos. 1. Patav. In Arg. est *Cannium*: Ed. Gebh. *Gellium Canium*.—11 *Puer* Ms. Voss. 3.—12 *Solum eis* Ms. Voss. 3. *Mox etiam omnib.* Ms. Medic. uterque, Ed. Brix. [antiq. Ven. Longol.] Keuch. *sed omnibus suis am.* Ed. Patav.—13 Sic Ms. Gif. Medic. uterque, Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiq. Lamb. Bos. et seqq.] Sed *suis amic.* Ms. Leid. 2. Ed. [Ven.] Arg. Long. Gebh. Keuch. Amstel. [Nec damnant Ernst. Stav. ad ed. 3. et Heusing. quos vide:] *ejus præfert Gronov. Pecun. vet. de Centes. et unc. usur. p. 647. [ac Tzschuck. propter præcedens ei.]*—14 *Et ejus causa Gellium Canium* Ms. Schop. (Verisim. III. 8. p. 109.) Ernst. *et illius Canum* Ms. Gif. [se eum *Gellium Canum* Ed. vet. Schleg. et antiq. *setu* (pro se eum) et *gel. Canium* Ed. Ven.] *et Gellium Canum* Ed. Brix. et *Gellium Canum* Ed. Med. Long. Lamb. Schot. Gebh. Keuch. Bos. 1. Patav. et *Gellium Canum* Ed. Arg. et il. c. *Gallium Can.* Ms. Voss. 3. et [illius causa] *Gellium Canum* Ed. Heus. [Ith. Tzschuck. 1. 2. uncus omiserunt Patav. edit. Wetz. Heinr. Schmied. Bipont. Pauli. Ricklefs. illius causa] *Gellium Canum* Ed. Bos. 2. Stav. Harl. Brem.]—15 *Exemisset at* Ms. Leid. 2.—16 Sic Ms. Voss. 3. Ed. Lamb. Schot. Boel.

NOTE

filio, omnibus denique clientibus et legunt: et sic scribit Martialis, lib. 1. amicis proscriptus est.

⁹ *Gellium Canum*] Quidam *Canium* des.

Delph. et Var. Clas.

Nep.

Z

noctu fiebat, præsidium ei¹⁷ misit. Sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam¹⁸ ei, quem carissimam habebat, præsidio fuit.¹⁹ Neque enim suæ solum a quocumque auxilium petiit salutis,²⁰ sed conjunctim: ut appareret, nullam sejunctam sibi ab eo velle fortunam.²¹ Quod si gubernator præcipua laude fertur, qui navem ex hyeme marique scopuloso servat; cur non singularis ejus existimetur prudentia, qui ex tot tamque gravibus procellis civilibus ad incolumitatem pervenit?

11. Quibus¹ ex malis ut se emergerat,² nihil aliud egit, quam ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. Cum proscriptos præmiis imperatorum³ vulgus conquireret,⁴ nemo in Epirum venit, cui res ulla⁵ defuerit. Nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. Qui⁶ etiam post prælium Philippense⁷ interitumque C. Cassii et M.

¹ Hoc pacto Atticus se non tantum a maximo metu, verum etiam cum, quem summo opere diligebat, liberavit.

² Nec enim separatim quenquam suæ vitæ protectorem quaesivit.

³ Cum plebs triumvirorum mercede illecta exules investigaret.

*****

Bos. 1. Patav. [Stav. 3. Harl. Tzschuck. Ith. Brem. Wetz. Schmied. Ricklefs.] Sed quod peric. omitta præpositione, Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Brix. [vet. Schleg. et ant. ac Ven.] Med. Arg. Long. Gebh. Keuch. [in uncis inclus. Bos. 2. Stav. 1. 2. Heus. (quem vid.) Bipont.]—17 Præs. eis misit Ms. Medic. 2. præsidi. et misit Ms. Voss. 3.—18 Sed et Ed. Brix. [antiqu.]—19 Enim aberat a Ms. Leid.—20 Sic Ms. Voss. 1. Ed. [vet. ap. Schlegel. qui probat, item antiqu. et Ven.] Brix. Med. Arg. Long. Gebh. Keuch. Heus. [Stav. 3. Harl. Ith. Heine. Schmied. Ricklefs.] velle esse fort. Ed. Lamb. Schot. Boeckl. Bos. 1. [Tzschuck. Wetz. id esse uncis cinxerunt Bos. in ed. 2. Stav. Brem.]

1 Qui ex Ms. Mendos.—2 Sic Ms. Ernst. [Ed. Ven. Long. Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] sed ut se emergerit Ms. Gif. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Med. Arg. ut saepe emergerit Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et antiqu. At se emergere bene ac frequenter dici, docent illustrantque Schott. atque Ernst. ad h. l. et Westerb. ad Terent. Andr. III. 3. 30.] ut se emerit Ed. Lamb. Schot. Boeckl. Keuch. Bos. 1.—3 Imperatoris, (n. Antonii forsant,) Ms. Mendos. Medic. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiqu. et vet. Schlegel. Heusing. opinatum, id fortasse pro imperatoris i. e. imperatoris positum esse; refutavit Stav. ad ed. 3.]—4 Res nullæ Ms. Voss. 3. re ulla Ed. Brix. [vet. Schleg. qui præfert, et antiqu.] Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. A. verbis: 'Cum proscr. præm.' &c. incipit cap. 11. in Ed. Patav.—5 Quin etiam Ms. Mendos. Ed. [vet. Schleg. et ant. ac Ven.] Brix. Med. Long. Lamb. Schot. [Ricklefs. probatque Tzschuck., sed

NOTÆ

¹ Post prælium Philippense] In quo Cæsaris perierunt, et pœnas cædia Brutus et Cassius interfectores J. ejus dederunt.

Bruti, L. Julium⁶ Mocillam prætorium,⁷ et ejus filium, Aulumque Torquatum, ceterosque pari fortuna perculsos,⁸ instituerit tueri,⁹ atque ex Epiro¹⁰ his omnia¹¹ Samothraciam supportari jusserit. Difficile est¹² omnia persequi, et non necessaria.¹³ Illud unum intelligi volumus, illius liberalitatem, neque temporariam,¹⁴ neque callidam fuisse.¹⁵ Id ex ipsis rebus ac temporibus judicari potest, quod non florentibus se venditavit;¹⁵ sed afflictis semper succurrit: quī quidem Serviliam, Bruti matrem,¹⁶ non minus post mortem ejus, quam¹⁶ florente, coluerit. Sic liberalitate¹⁷

⁶ *Hujus munificentiam nec temporis causa factam, nec captatricem extitisse.*

⁷ *Quod potentibus non obsecutus est.*

ita, ut postea legi debeat instituit...jussit, et sic edidit Ricklefs.]-6 *Uilium* Ed. Med.-7 Ita Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Rom. Brix. [ant. et Ven.] Par. Long. [Gryph. Bos. 2. Heus. et seqq.] *Sed prætorem* Ed. Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1. Statim et *filium ejus* Ed. [Ven. Long.] Gebh. Keuch.-8 *Per- culsos* Ms. Voss. 3.-9 Ita Ms. Leid. 2. Mendos. Gif. Ed. Brix. [ant. et Ven. Long. Bos. 2. Stav. et seqq.] *Sed instituit tueri* Ms. Voss. 1. Ed. Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1. *instituerunt tueri* Ms. Voss. 3. *institerit tueri* Ed. Gebh. Keuch.-10 *Atque Epiro* Ed. Brix. [*atque ex Epyro* Ed. antiq.]-11 *His omni- bus* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Boecl. Keuch. *iis omnia* Ed. [Ven. Long.] Gebh. Statim *Samotrac.* Ed. [antiq.] Med. Arg. *Dein jusserit etiam* Ms. Leid. 2. Ed. Brix. [antiq. Ven. Long. Bos. 2. Stav. et seqq.] *Sed jussit* Ed. Lamb. Schot. Boecl. Keuch. Bos. 1.-12 *Difficile est*, omisso *re enim*, Ms. Mendos. Gif. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. cui placet id, et antiq.] Med. Heus. Patav. [Stav. 3. Harl. Bipont. Tzschuck. 2. Ith. Heindr. Schmied. Paufl.] *Contra difficile enim est* Ed. Arg. [Ven. Long.] Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. [Tzschuck. 1. Ricklefs. Brem. Wetz. qui explicat autem. At *re enim* uncis inclusum est in Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2.] Statim *prosequi* Ms. Voss. 1. Ed. Rom. Arg.-13 Ita etiam Ms. Mendos. *Sed necessarium* Ed. Long. [Schmied. Bellermann.] et sic conjecit quoque Lamb. ac Brem. omnino comprobant. At Freinsb. emendat *etiam necessaria*. Tamen vulgata lectio potest, iudicibus Ricklefs. et Tzschuckio, retineri, et commode explicari, dummodo *necessaria* referas ad *omnia*.]-14 *Neque temporar.* absunt ab Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et ant. Dein pro *callidam*, h. e. insidiosam, ad suum commodum et suam utilitatem omnia referentem; *callidam* legere jubent atque temerariam interpretantur Lang. et Manut. ad Cic. de Offic. 1. 24. ac Schott. ad nostrum locum.]-15 *Vendicavit* Ms. Leid. 2. Ed. Brix. Arg. [vet. ap. Schleg. et antiq. ac Ven.] *vindicarat* Ms. Mendos. *vindicavit* Ed. Med.-16 *Qua* Ed. Arg. q̄ Ed. Med. Statim *florente* etiam Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Rom. [antiq. et Ven. Lamb. Bos. 2. Heus. et plur. seqq.] *Sed eo florente* Ms. Ernst. *florentem* Ed. Brix. Long. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. [Schmied. et Wetz. probavit in not.]-17 *Libertate* Ms. Leid. 2. *Libe-*

NOTE

¹⁶ *Serviliam, Bruti matrem*] Hæc erat soror Catonis Uticensis, eamque Ju- lius Cæsar adolescens amaverat, unde

quidam crediderunt Brutum a Julio Cæsare genitum fuisse. Vide Pla- tarchum et Suetonium.

utens, nullas inimicitias gessit; quod neque lædebat¹⁸ quenquam, neque, si quam injuriam acceperat,¹⁹ non malebat²⁰ ulcisci, quam oblivisci.²¹ Idem immortalī memoria percepta²² retinebat beneficia; quæ autem ipse tribuerat,²³ tamdiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat.²⁴ Itaque hic fecit, ut vere dictum videatur: Sui cuique mores fingunt fortunam.²⁵ Neque tamen prius ille²⁵ fortunam, quam se ipse, finxit; qui cavit, ne qua in re jure²⁶ plecteretur.¹

12. His igitur rebus effecit,¹ ut M. Vipsanius² Agrippa,³ intima familiaritate conjunctus³ adolescenti Cæsari, cum

² Idem perpetuo beneficiorum a se ante acceptorum recordabatur.

³ Quisque sibi pro moribus suis fortunam statuit.

rakitatem Ed. Rom. [Ven.].—18 *Ledebat* Ed. Brix. [antiq.].—19 *Acceperat* Ed. Brix. ubique.—20 Ita Ms. Leid. 1. 2. Mendos. (in quo tantum scriptum erat *malebat*.) Voss. 1. 3. Ed. Rom. [Ven. Long. Bos. 2. Stav. per Græcismum tunc duæ negationes fortius negant; id vero in vocc. *neque* non posse evinci, dubitat Tzschucke et Censor Fischeri *et non* lubentius deleret. Atque] *non* omissum est in Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. in qua, nti in antiq. et Paris. ap. Heusing. editum est, *acceperat*: *malebat ulcisci*, omissis vocc. *quam oblivisci*.] Ed. Lamb. Schot. Gebb. Bos. 1. Heus. [Harl. Ith. Wetz. Tzschuck. 1. 2. Bipont. Ricklefs. Paufl. (quem vid.) Schmied. Heindr. *et non* uncis inclusit Brem. multus de hoc loco].—21 *Oblivisci quam ulcisci* Ed. Long. Gebb. Keuch. Patav. [atque sic, si non retineretur, legendum censuit Lambin.] Heus. quem conferes, *et quam oblivisci* uncis inclusit.—22 Sic Ms. Mendos. Ed. Brix. [Venet. sic *pcepta*.] Med. Arg. Par. Long. Gryph. Keuch. Heus. [Stav. 3. Harl. Ith. et seqq.] Sed *præcepta*, h. e. ante capta, Ms. Voss. 3. Ed. [antiq.] Gebb. Stav. 1. 2.—23 *Tribueret* Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et antiq.] Statim *tamdiu ipse mem.* Ms. Leid. 2.—24 *Receperat* Ed. Keuch.—25 *Ille prius* Ms. Gif. Ed. Brix. [antiq. Dein *quam se ipsum*, propter oppositum *fortunam*, Tzsch. dare voluisse, colligi potest ex nota ad ed. 2. et *ipsum* in textum hand male admisit Ricklefs.].—26 Ita Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. [Ed. antiq. Lamb. Bos. Paris. Stav. et rell.] Abest *et jure* ab Ed. Rom. [Ven.] Long. Gebb.

1 *Fecit* Ms. Leid. 2.—2 *Iuspanius* Ed. Brix. *Iupsanius* [Ed. ant.] et Med. Aberat a Ms. Leid. 2.—3 *Convinctus* Ed. Med. [Statim *adulescenti* Ed. ant.]

NOTE

¹ *Ne qua in re jure plecteretur*] Ad-ditur ex manuscriptis *jure*: quod Nepotis menti conformius est, ut legenti cuilibet patebit.

² *Ut M. Vipsanius Agrippa*] Hic, ut fert Seneca Epist. 21. Attici gener erat, atque tres habuit uxores, quarum prima Pomponia Attici filia,

altera Marcella Octaviae filia, tertia Julia Aug. Cæsaris, ex qua Calum et Lucium Cæsares, Posthumum Agrippam, Agrippinam, et Juliam habuit. Dux quoque belli peritissimus fuit, de quo Virg. Æneid. viii. 'Parte alia, ventis et Dis Agrippa secundis Arduus agmen agens, cui, belli insigne

propter suam gratiam, et Cæsaris potentiam, nullius conditionis non haberet potestatem,⁴ potissimum ejus deligeret⁵ affinitatem, præoptaretque⁶ equitis Romani filiam generosarum⁶ nuptiis. Atque harum nuptiarum conciliator fuit, (non est enim celandum,) M. Antonius triumvir reipubl. constituendæ:⁷ cujus gratia cum augere possessiones posset suas, tantum abfuit⁸ a cupiditate pecuniæ, ut nulla⁹ in re usus sit ea, nisi in deprecandis¹⁰ amicorum aut periculis, aut incommodis.⁹ Quod quidem sub ipsa proscriptione¹¹ perillustre fuit.⁷ Nam cum L. Saufei¹² equitis Romani, æqualis sui, qui cum eo complures¹³ annos, studio ductus philosophiæ,¹⁴ habitabat,¹⁵ habebatque in Italia¹⁶ pretiosas

⁴ Penes eum omne confugium esset.

⁵ Nisi ut ab amicis aut pericula aut incommoda propulsaret.

—4 *Diligeret* Ms. Mendos. [Ed. ant. et Ven.] Patav. Bos. 1. [Heus. Ith.] *Dilegeret* Ed. Med. Arg. Gebh. Boecl. Kench. [Amst.]—5 Sic etiam Ms. Mendos. [*peroptaretque* Ed. Ven. Long. Sed perperam, judice Bosio.]—6 *Generosam* Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et ant. ac Ven.] Med. Rom. Arg. Long. Lamb. [in meo tamen exempl. V. D. manu ascripsit: *forte generosarum.*] Par. Gryph. Schot. Boecl. Kench. *generosum* Ed. Gebh. operarum errore: [in Ms. Voss. 1. 3. Ed. Bos. 2. Stav. et rell. *generosarum* legitur.] Paulo post non est enim etiam in Ms. Mendos. Ed. Brix. [ant.] Sed non enim est Ed. [Ven. Long.] Lamb. Schot. Keuch.—7 *Constituendæ* aberat a Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. ap. Schleg. et ant. ac Ven.] Brix. Med. Arg. Long. [Sed, suadentibus Manutio ac Puteano, atque usu loquendi exigente, id recepit Lamb. (quem reliqui sunt secuti,) acuteque suspicatus est, illius verbi omissionem ortam esse ex antiqua scriptura *M. Antonius III. vir R. P. C. cujus*, indeque C. prius potuisse facile absorberi.]—8 *Tantum afuit* Ms. Mendos. Leid. 1. Voss. 1. Ed. Keuch. Schot. Stav. 2. [Harl. V. Bos. et VV. LL. ad xvii. 5. p. 346. sq. at Stav. ad ed. 3. *adfuit* prætulit:] *tam abfuit* Ms. Medic. 2. *tamen abfuit* Ed. Brix. [vet. Schleg. et antiq.]—9 *Nulli* Ed. Brix.—10 *Precedis* Ms. Leid. 2.—11 Ita Ms. Voss. 1. 3. Ed. Rom. [ant. ac Ven.] Brix. Long. [Bos. 2. et sqq.] Sed sub illa proscriptione Ms. Leid. 2. sub ipsam proscriptionem Ed. Lamb. Schot. Bos. 1.—12 *Saufei* Ed. Brix. [antiq. et Ven. Long.] Med. Arg. Gebh. *Saufrio* Ms. Leid. 2.—13 [Ita Ed. Bos. Stav. Harl. Ith. Brem. Wetz. Heinr. Paufl. Ricklefs.] sed cum eo absunt ab Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et antiq.] Med. Arg. Lamb. Schot. Boecl. Kench. Bos. 1. *qui cum plures* Ed. Rom. [Ven. Long. ubi tamen editum est *plureis*.] Gebh. Uncis vocc. cum eo inclusit Heus. Patav. [it. Tzschuck. et Schmied. Sed ii absunt quoque a Ms. Guelferb. et exempl. Corner.]—14 *Philosophia* aberat a Ms. Voss. 1.—15 *Athenis habit.* Ed. Med. Arg. Lamb. Schot. Boecl. Kench. Bos. 1. Amstel. Patav. [item liber Corner. in quo legitur: *qui com-*

NOTE

superbum, Tempora navati fulgent *perillustre fuit*] Quia cum æmulatione restrata corona. et certatim proscriptorum bona tunc

⁷ Quod quidem sub ipsa proscriptione temporis ab omnibus triumvirorum

possessiones, triumviri bona vendidissent, consuetudine ea, qua tum res¹⁷ gerebantur; Attici labore atque industria factum est,¹⁸ ut eodem nuntio Saufeius¹⁹ fieret certior, se patrimonium amisisse et recuperasse. Idem L. Julium Calidum,²⁰ quem, post Lucretii Catullique²¹ mortem,^{*} multo elegantissimum poetam nostram tulisse ætatem vere videor posse contendere, neque minus virum bonum, optimisque artibus eruditum, post proscriptionem²² Equitum, propter magnas ejus Africanas²³ possessiones, in proscriptorum numerum a²⁴ P. Volumnio, præfecto fabrum^x Antonii, absentem relatum, expedit. Quod in præsentī utrum²⁵ ei

~~~~~  
*plures annos stud. ductus philos. Athenis habitabat, quam lectionem secutus est Grasius in interpretatione Gallica, et unice veram esse contendit Jac. Fr. Heusing. in prolus. de Corn. Nep. rec. cum Flav. Mall. Theodori libro de metris, p. 124. sq. et Schleg. l. c. pag. 72. sq. Kapp. conjecit qui complur. annos astu studio....habitabat. Tzschuck. vero in longa not. ad ed. 1. et 2. vulgatam lect. qui cum eo retinet et tantum mutat post Schottum habitarat. Heusing. copiosus de varietate lectionis, tandem conjicit, qui complures.... philosophiæ aberrat vel afuerat.]—16 Italian Ms. Voss. 3. Statim preciosas Ed. Brix. [ant. p̄ciosas Ed. Ven.] præciosas Ed. Arg.—17 Tum gereb. Ms. Leid. 2. —18 Sic Ed. Brix. Rom. [antiqu. et Ven.] Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecler. Keuch. Pat. [Tzschuck. 1. 2. Ricklefs. probante Bosio in not.] Sed factum, ut Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. [Bos. Heus. Harl. Bipont. Ith. Brem. Heunr. Paufl. Schmied.] Mox nuncio Ed. Brix. ubique, [Ven. Long.]—19 Saufeus Ms. Mendos. Ed. Med. Arg. Saufrius Ms. Leid. 2. Statim fieret clarior Ms. Mendos. Medic. 2. Leid. 2. Voss. 1. (in hujus margine notatum erat ‘al. certior.’) 3. Ed. Brix. Med. [vet. Schleg. et ant.]—20 Calidum Ms. Gif. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. Schleg. ant. et Ven.] Brix. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Keuch. Bos. 1. Patav. [Calidum Ed. Gebh. Bos. 2. et seqq. et firmavit Periz. in epist. 23. ad Heins. sub finem, in Burm. sylloge epistolar. tom. iv. p. 764.] Statim quem Lucr. Ed. Med.—21 Catullique Ms. Leid. 2. Ed. Med. Catulli Ed. Brix.—22 Quem post proscr. Ms. Gif. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Med. [quem proscriptionem Ed. vet. Schleg. et ant.] perscriptionem Ms. Voss. 3. proscriptiones Ms. Leid. 2.—23 Africanas Ed. Brix. [Ven.] africanas Ed. Med. [antiqu.]—24 A aberat a Ms. Leid. 2. Ed. Med.—25 Quod, impetratum ei, labor. Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. (cui id placet) et antiqu.] atque Heusing. [qui ex Par. exempl. sic rescripsit, utrum*

## NOTE

amicis postulabantur, quod recusavit Atticus.

\* *Post Lucretii Catullique mortem]*

Lucretius Poëta insignis et Philosophus Epicureus, qui scripsit de rerum natura libros sex. Catullus vero Veronensis Poëta mordax et lascivus, qui vixit Syllæ et Marii temporibus,

de quo Ovid. Trist. II. ‘Sic sua lascivo cantata est sæpe Catullo Fœmina.’

x *Præfecto fabrum]* Ille erat qui fabris eorumque operibus et machinis, quibus maxime in bellis opus est, præerat.

laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit judicare; quod in eorum periculis, non secus absentes, quam præsentes, amicos Attico esse curæ cognitum est.

13. Neque vero minus<sup>1</sup> ille vir, bonus paterfamilias habitus est, quam<sup>2</sup> civis. Nam cum esset pecuniosus, nemo illo<sup>3</sup> minus fuit emax, minus aëdificator.<sup>7</sup> Neque tamen non in primis<sup>4</sup> bene habitavit,<sup>4</sup> omnibusque optimis rebus usus est. Nam domum habuit in colle<sup>5</sup> Quirinali<sup>5</sup> Tamphilaniam,<sup>6</sup> ab avunculo hæreditate relictam; cujus amœnitas<sup>7</sup> non aëdificio, sed sylva constabat. Ipsum enim tectum, antiquitus<sup>8</sup> constitutum, plus salis, quam sumtus habebat:<sup>9</sup> in quo nihil commutavit, nisi si quid<sup>9</sup> vetustate coactus est. Usus est familia, si utilitate judicandum est, optima; si forma, vix mediocri. Namque in ea erant

<sup>1</sup> Et tamen inter optimates commodas ædes habuit.

<sup>2</sup> Nam ipsa domus, ab antiquo structa, plus venustatis, quam impensæ, exhibebat.

~~~~~

supplendum duxit, ei retulit ad Calidum, et vulgatam lectionem, quod in præsentem utrum ei labor. graviter oppugnavit. Heusingero assentitur Wetzel. in not. et Hans. impetratum in contextum quoque recepit. At vulgatum late tuentur Kapp. Tzschuck. Stav. ad ed. 3. Brem. et Schmied. qui cum Tzschuck. in ed. 1. post quod comma posuit.] Ei aberat a Ms. Leid. 2. [Paulo ante absentem expedit. omisso *et* relatum Ed. vet. Schleg. et ant.]

1 Neque vero ille, omisso *et* minus, Ms. Mendos. Gif. Leid. 2. Voss. 1. [nec displicuit Schotto; atque ad hoc Schotti judicium respicit Bos. in nota:] neque minus ille Ed. Brix. [et antiq. ac vet. Schleg.]—2 *Habitus quam* Ms. Leid. 2.—3 *Ille* Ms. Voss. 1.—4 *Imprimis* Ed. Med. Arg. ubique.—5 *In valle* Ms. Mendos. Medic. 1. 2. Voss. 1. (in hujus tamen margine scriptum erat ‘al. colle,’) 3 Ed. Brix. Med. [vet. Schleg. et ant.]—6 *Tamphilianam* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Brix. [antiq.] Gebh. *Tamphilarem* Ms. Voss. 3. *Cæcilianam* Ms. Ernst. *Pamphilianam* Ed. Med. Long. *Pamphilanam* Ed. Arg. [pāphilianū Ed. Ven.] Q. Bæbius Tamphilus ap. Cic. Phil. v. 10.—7 *Amæn.* Ed. Med. [amenit. Ed. antiq.]—8 *Antiquitatis* Ms. Medic. 1. *antiquis* Ms. Voss. 3.—9 Sic Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [antiq.] Brix. Lamb. [Bos. 2. Stav. (qui de formula nisi si laudat Duker. ad Flor. iv. 7. Plura congeffit Drakenb. ad Liv. vi. 26. tom. ii. p. 376.) Heus. et seqq.] Sed si quidem Ed.

NOTÆ

¹ Nemo illo minus fuit emax, minus aëdificator] Ex publica Attici vita ad privatam transit Nepos, cujus sententiæ subscribit Cic. Parad. 6. his verbis: ‘Non esse emacem vectigal est.’ Et Lacones, si cui mala imprecabantur, quatuor ipsi accidere optabant, quorum primum erat aëdificandi

desiderium. Locus extat apud Suidam.

² In colle Quirinali] Unus ex septem urbis Romæ montibus: est in sexta regione, statim post templum Quirini.

³ Tamphilaniam] Sic dictam a quodam Tamphilo Romano.

pueri literatissimi, anagnostæ optimi,^b et plurimi librarii,^f ut ne pedisequus¹⁰ quidem quisquam esset, qui non utrumque¹¹ horum pulchre facere posset. Pari modo artifices ceteri,¹² quos cultus domesticus desiderat, apprime¹³ boni. Neque tamen horum quenquam, nisi domi natum domique factum habuit: quod est signum non solum continentiae, sed etiam diligentiae. Nam et non intemperanter¹⁴ concupiscere quod a plurimis¹⁵ videas, continentis debet duci; et potius¹⁶ diligentia, quam pretio,¹⁷ parare, non mediocris est industriæ. Elegans, non magnificus; splendidus, non sumtuosus;¹⁸ omni diligentia munditiam,¹⁹ non affluentiam²⁰ affectabat. Supellex²¹ modica, non multa,^c ut in neutram partem conspici posset.^{e,22} Nec hoc²³ præteribo, quan-

^f *Lectores peritissimi et amanuenses multi.*

^e *Ut nec quid sordidi nec quid superflui videri valeret.*

Rom. [Ven.] Long. nisi quid Ed. Bos. 1.—10 *Pedisequus* Ed. Brix. [antiqui. Ven.] Arg. Long. Patav. *pedissecus* Ed. Med.—11 *Utrum hor.* Ms. Mendos. Voss. 3. [Ed. antiqui.] *utrumque* h. Ed. Med. Arg. Long.—12 *Ceteri* Ed. Brix. et al. ubique. Dein *desyderat* Ms. Mend. Ed. Arg. *desiderabat* Ms. Medic. 2.—13 *Adprime* Ms. Mendos. pro vulgato *apprime*.—14 *Imperanter* Ms. Mendos. Voss. 3. Medic. 1. 2.—15 *Pluribus* Ed. Long. Gebh. Keuch. [Ven.].—16 *Potius* aberat a Ms. Mendos. Ed. [vet. Schlegel. et antiqui.] Brix. Gebh. [uncis inclus. in Ed. Bos. 2. Stav. 1. 2. Brem.] Unci absunt ab Ed. Med. [Ven.] Arg. Long. Lamb. Gryph. Schot. Boeckl. Keuch. Patav. Heus. [Stav. 3. Harl. Ith. Bip. Wetz. Heinr. Pauff.].—17 *Præcio* Ed. Med. ubique: *Præcio* Ed. Arg. ubique: [præcio Ed. ant. et Ven. ac Long.].—18 *Sumptuosus* Ed. Brix. [antiqui. et Ven.] Statim *omnique* Ms. Gif.—19 *Munditiam* Ms. Schopp. Ernst. Medic. 1. 2. Ed. Brix. [vet. Schleg. ant. et Ven. in quibus scriptum est *mundiciam*,] Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Keuch. Patav. [munditiam Ed. Bos. Stav. et rell.].—20 *Adfluentiam* Ms. Mendos. Schop. Ernst. Med. 1. 2. Voss. 3. Ed. Brix. [vet. Schleg. qui probat, et antiqui.] Heus. Patav. [Bipont. Harl. Ith. Tzschuck. 1. 2. Heinr.] Sed *affluentem* Ed. Rom. [Ven.] Long. Gryph. [Lamb. Bos. Stav. (qui *adfluentem* interpretatur non abundantem, vel non nimiam, muliere quippe luxuriosa, quam viro gravi digniorem: qui tamen sensus ex altera quoque lectione fluit,) Wetz. (qui vero in nota præfert alteram lectionem,) et Pauff.] *affluentes* Ms. Leid. 2. *affuebā* Ed. Med.—21 *Suppell. mod.* Ms. Mendos. Ed. Rom. [Ven. Lamb. Bos. Heus. Stav. Harl. Ith. Brem. Bipont. Wetz. Heinr. Schmied. Pauff. sed ita, ut sit *rd supellex uno p scriptum* in edd. Brix. Lamb. Long. Stav. 3. Heus. Harl. aliisque: v. Stav. ad ed. 3. et Cellar. orthogr. Lat. p. 367. ibique Harles. *Suppell.* Ed. ant. Bos. et al.] Sed *supellex non mod.* Ed. Brix. [vet. Schleg. et antiqui.] Long. Gebh. Patav.—22 Sic etiam Ms. Gif. [Ed. ant. et Ven. in quo tamen exemplo

NOTE

^b *Anagnostæ optimi*] Hi erant lectores apud Romanos.

^c *Supellex modica, non multa*] Id est, modo, non copia æstimanda.

quam²⁴ nonnullis leve visum iri putem. Cum in primis laetus esset Eques Rom. et non partum liberaliter domum²⁵ suam omnium ordinum homines invitaret; scimus non amplius, quam terna millia²⁶ æris,^d peræque in singulos menses, ex ephemeride^e eum expensum sumtui²⁷ ferre solitum. Atque hoc non auditum, sed cognitum prædicamus. Sæpe enim,²⁸ propter familiaritatem, domesticis rebus interfuimus.

14. Nemo in convivio ejus¹ aliud² acroama auditiv^f quam anagnosten:³ quod nos quidem jucundissimum⁴ arbitramur. Neque unquam⁵ sine aliqua lectione apud eum cœnatum⁶ est; ut non minus animo, quam ventre, convivæ delectarentur.^h Namque⁷ eos vocabat, quorum mores a

^a Nullus ex ejus convivis alium recitantem audit, quam lectorem.

omissum est ut, Long. Bos. et seqq.] Sed ut in a. partem * conspici posset Ed. Lamb. [Namque Lambinus et cum eo Boecl. putabant, hunc locum non esse sincerum.—23 Hoc aberat a Ms. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Rom. Brix. [vet. ap. Schleg. qui probat omissionem, et ant. ac Ven.] Med. Arg. Long. Uncis inclusit Heusing.—24 Quæq. Ed. Brix.—25 Ita Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [ant. et Ven. Lamb. Stav. et seqq. Sed in demum Ed. Long. Gryph.] Mox omnium abest ab Ed. Francof. operarum, forsan, peccato.—26 Tria milia ar. Ed. Brix. [trja milia eris Ed. antiq.] Mox peræque Ed. Brix. [pereque Ed. antiq.]—27 Sumptui Ed. Brix. [ant. et Ven. Long.] Statim fore sol. Ms. Voss. 3.—28 Enim abest ab Ed. Med. [ant. Ven.]

1 Ejus aberat a Ms. Voss. 3.—2 Aliquid Ms. Leid. 2. Statim acroma Ed. Rom. [ant. et Ven.] Arg. duplana Ed. Long. Gebb. [Manut. Gryph. Gothofr. et al. ap. Heusing.]—3 Agnosten Ms. Mendos. Voss. 3. Anagosten Ed. Brix. [Anagosten Ed. ant.]—4 Jocund. Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Brix. Med. [antiq. sic infr. c. 16.]—5 Nunquam Ms. Voss. 3.—6 Cœnatum Ed. Med. Arg. cenat. [Ed. ant.] Boecl.—7 Namque Ed. Brix. [antiq.]—8 Quom Ed. Brix. Mox

NOTE

^d *Quam terna millia æris*] Mille æris tunc temporis 250. sestertios, denarios 62. faciebat. Vide Gronovium lib. III. de pecunia vetere.

^e *Ex ephemeride*] Id est, ex libello seu commentario quotidianarum expensarum et erogationum.

^f *Aliud acroama auditiv*] Partim seriis partim jocosis recitationibus, adjunctis etiam cantorum et tibicinum modulis, constabant *æpodoiara*. Vide Plutarchum in Symposio, Macrobius, et Athenæum.

^g *Quam anagnosten*] Is est, qui recitat.

^h *Ut non minus animo, quam ventre, convivæ delectarentur*] Unde Cic. in Catone majore, 'Neque,' inquit, 'ipsorum conviviorum delectationem voluptatibus corporis magis, quam cœtu amicorum, et sermonibus metiebar,' &c. Antiquissimus autem mos ille fuit, ut inter cœnandum recitaretur aliquid; ut patet ex Macrobie Saturna. lib. I. ex Gellio lib. III. 2. et ex multis aliis.

suis non abhorrent. Cum⁸ tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano⁹ cultu mutavit, nihil de vitæ¹⁰ consuetudine: tantaque usus est moderatione, ut neque in sestertio¹¹ vicies, quod a patre acceperat,ⁱ parum se splendide gesserit,¹² neque in sestertio centies affluentius vixerit, quam¹³ instituerat;^f parique fastigio steterit in utraque fortuna. Nullos habuit¹⁴ hortos, nullam suburbanam, aut maritimam sumtuosam¹⁵ villam,ⁱ neque in Italia, præter Ardeatinum¹⁶ et Nomentanum,¹⁷ rusticum prædium; omnisque¹⁸ ejus pecuniæ reditus constabat¹⁹ in Epiroticis^k et²⁰ urbanis possessionibus. Ex quo cognosci potest, eum usum²¹ pecuniæ non magnitudine, sed ratione metiri²² solitum.

ⁱ Ut nec in viginti sestertium millibus sibi a patre relictis.

pecunia Ms. Voss. 3.—9 Quotidiano Ed. Brix.—10 Viæ Ed. Arg.—11 Sic Ms. Mendos. bis [Ed. antiq. Par. Lamb. Bos. Stav. et plur. sqq. in sestertia Ed. Wetz. bis. HS. Ed. Ven. Long.] sextertio Ed. Med. Arg. bis. Statim cities Ed. Med. Arg.—12 Gessit Ms. Voss. 3.—13 Quæ inst. Ed. Med.—14 Habuerit Ed. [Ven.] Rom. Long. Gebh. Statim ortos Ms. Leid. 1. Ed. [antiq.] Med. Arg.—15 Sumptuosam Ed. Brix. ubique. [ant. et Ven. Long.]—16 Arretinum Ms. Voss. 1. Mendos. [Ed. vet. Schleg. et antiq.] Arretinum Ms. Medic. 1. 2. Ed. Brix. Arrentinum Ms. Gif. Arietinum Ms. Voss. 3. Ardatinum Ed. Med. [Ardeatinum Ed. Rom. Ven. Par. Long. Lamb. Bos. et seqq.]—17 Momentanum Ed. [antiq.] Arg. Numentanum Ed. Boecl. Bos. 1.—18 Omnesque Ed. Brix. [antiq.]—19 Redditus constabant Ed. Brix. redditus erat etiam in Ms. Mendos. [Ed. ant. et Ven. ac Long.]—20 Epir. urb. Ms. Leid. 2. In Ed. Med. Arg. est Epyroticis. [Sed Epyrotheis et in Ed. ant. et vet. ap. Schleg.]—21 Usum eum Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [ant.] Brix. Med. Arg. Heus. [Stav. 3. Ith. Schmied. Heindr.]—22 Meriti Ms. Voss. 3. Statim solum Ms. Leid. 2.

NOTE

ⁱ Nullam suburbanam, aut maritimam sumtuosam villam] Huic opinioni videtur repugnare Cic. lib. i. ad Atticum, ubi sic habet: 'Ego te arbitrator, cæsis apud Amaltheam tuam victimis, statim esse ad Sicyonem oppugnandum profectum.' Et rursus ibidem: 'Velim ad me scribas, cujusmodi sit *Ἀμάλθειον* tunum,' &c. Unde deducimus Pomponium habuisse villam sumtuosam et magnificam.

^j Præter Ardeatinum et Nomentanum] Ardeam Dauni regis Rutulorum re-

giam fuisse ex Æneid. x. discimus, quæ in decimo octavo ab Urbe miliario posita erat, et inter Rom. colonias annumerat Livius; unde Ardeatinum prædium. Nomentum vero Latinorum urbs mediterranea, nunc vulgo *Lamentana*; unde Nomentana via.

^k In Epiroticis] Huic opinioni subscribit Cic. Epist. lib. i. his verbis: 'Epiroticam emtionem gaudeo tibi placere.'

15. Mendacium neque dicebat, neque pati poterat. Itaque ejus comitas non sine severitate erat, neque gravitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis vererentur, an amarent.¹ Quicquid² rogabatur, religiose promittebat: quod non liberalis, sed levis, arbitrabatur, polliceri,³ quod præstare non posset. Idem in nitendo, quod semel annuisset,⁴ tanta erat cura, ut non mandatum,⁵ sed suam rem videretur agere. Nunquam⁶ suscepti negotii eum pertæsum⁷ est. Suam enim existimationem in ea re agi putabat; qua nihil habebat carius. Quo fiebat, ut omnia Ciceronum,⁸ Catonis,⁹ Marii, Q. Hortensii,¹⁰ Auli Torquati, multorum præterea equitum Romæ negotia¹¹ procuraret. Ex quo judicari poterat, non inertia, sed judicio fugisse reipubl.¹² procuracionem.

16. Humanitatis vero nullum afferre majus testimonium possum, quam quod adolescens idem seni Syllæ¹ fuerit jucundissimus,² senex adolescenti M. Bruto; cum æqualibus autem suis, Q.³ Hortensio et M. Cicerone, sic vixerit,³

1 Sic Ed. Rom. [Ven.] Long. Gebh. Boecl. [Bos. 1. 2. Stav. 1. 2. 3. Heus. et plerr. reccl.] Sed an vtro am. Ms. Ernst. quam amarent Ms. Voss. 1. 3. Ed. [vet. ap. Schleg. et ant.] Med. Arg. Lamb.—2 Sic Ed. Brix. [ant. et Ven.] Med. Arg. [Lamb. Bos. Brem. Sed quidquid Ed. Long. Stav. et rell.]—3 Pollicetur Ms. Voss. 3.—4 Annuisset Ms. Gif. Leid. 1. Voss. 1. 3. Ed. Brix. Par. [antiq. Bos. Stav. 1. Wetz. Schmied. adnuisset Ed. Stav. 2. 3. Harl. Tzschuck. Panfl.] Sed admisisset Ms. Leid. 2. Ed. Med. [Ven.] Arg. Long. Gebh. Boecl. Keuch. Heus. [qui tamen in not. adnuisset probasse videtur, Ith. Heindr.]—5 Mandatum Ms. Medic. 1. mandata Ed. Brix. [antiq. et vet. ap. Schlegel.]—6 Sic Ms. Mendos. Ed. Brix. [antiq. Bos. Stav. 1. Ith. Schmied. Wetz. Heindr. numquam Ed. Lamb. Stav. 2. 3. Harl. Tzschuck. Sed nusquam Ed. Ven. Long.]—7 Negotii eum pertes. Ed. Brix. Med. Arg. [Ven. negotii etiam Ed. Long. ac pertesum Ed. quoque antiq.]—8 Sic Ms. Voss. 3. [Ed. antiq. Ven. Long. Bos. Heus. et rell. recentt.] Sed ut non Ciceronem Ms. Mendos. ut omnia Ciceronis Ed. Brix. Med. Arg. ut omnia M. et Q. Ciceronum Ed. Lamb. Gebh. (in qua tamen est Quinctii) Keuch. Boecl. Patav.—9 M. que Catonis Ed. Arg.—10 M. que Hortensii Ms. Mendos. Voss. 3. Ed. Med. Marci Q. Hortensii Ms. Gif. Marcique Hortensii Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. ant. Long.] Marcique Hortensii Ed. Rom. [Ven.] Hortensii omissis Marii, Q. Ed. Arg. Lamb. Boecl. [Marii, Q.] Hort. Ed. Heus. [Stav. 3. Tzschuck. Wetz. quos consules.]—11 Negotia Ed. Brix. ubique. [Ven. Long.]—12 R. P. Ed. Brix. [r. p. Ed. ant.]

1 Jucund. Ms. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [ut supra 4. Sille fuer. jucund. ant. et al.]—2 Qu. Hort. Ed. Brix.—3 Vixit Ed. Brix.—4 Judicare diff. Ms. Leid. 2.

NOTÆ

¹ Quam quod adolescens idem seni Syllæ] Qua de re paulo supra.

ut judicare difficile⁴ sit, cui ætati fuerit aptissimus: quam eam præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit aut familiarior.⁵ Ei rei sunt indicio, præter⁶ eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus [jam]⁷ sunt editi, sexdecim⁸ volumina epistolarum,^m ab consulatu⁹ ejus usque ad extremum tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, non multum desideret¹⁰ historiam contextam illorum¹¹ temporum.² Sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum, mutationibus¹² reipubl. perscripta¹³ sunt, ut nihil in iis¹⁴ non appareat, et facile existimari possit, prudentiam quodammodo¹⁵ esse divinationem. Non enim Cicero ea solum, quæ vivo se acciderunt, futura prædixit;ⁿ sed etiam, quæ nunc usu veniunt, cecinit¹⁶ ut vates.

² *Implicitam hujus sæculi historiam non valde ignoret.*

Voss. 1. Ed. Brix. [Ven. Long.] Gebh. Keuch. [Stav. 3. Heus. Harl. Ith. Biont. Tzschuck. 2. Wetz. Ricklefs. Heinr. Schmied. (uti supra legitur cap. 12.)] *pro judicari* in Ed. Lamb. Bos. Tzschuck. 1. *ut judicare facile sit* Ed. vet. Schleg. et antiq.]—5 *Familiar* Ed. Arg. [Paulo ante *quantus* pro *Quintus* in Ed. vet. Schleg. et antiq.]—6 [*Inditio preter* Ed. ant. *idictio pter* Ed. Ven.] *Tum liberos* Ed. Med.—7 *Jam abest* ab Ed. Rom. [Ven. Long.] Gebh. Keuch. *Uncis id inclus.* in Ed. Bos. 2. Heus. Stav. [Tzschuck. Harl. Brem.] *Unci vero absunt* ab Ed. [antiq.] Brix. Med. Par. Arg. Lamb. Boeckl. Bos. 1. *Statim æditi* Ed. Med. Arg.—8 *Undecim* Ms. Mendos. Medic. 2. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. Schleg. et anti. ac Ven.] Brix. Med. Arg. Rom. Par.—9 *Consulatu* Ed. Brix. [aut.]—10 *Desiderat* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiq. et Ven.] *Statim hystoriam* Ed. Med. Arg.—11 *Sic* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiq. Lamb. Bos. Heus. Stav. et seqq.] *Sed eorum temp.* Ed. Rom. [Ven. Long.] Gebh. Keuch.—12 *Sic* Ms. Gif. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [ant. Lamb. Par. Bos. Stav. Heus. et seqq.] *Sed amulationibus* Ed. Rom. [Ven.] Long. Gryph. *ac mutationibus* Ed. Gebh. Keuch. Amstel. de conjectura Rutgers. varr. lectt. lib. II. c. 8. p. 121.—13 *Scripta* Ms. Voss. 3. Ed. Brix. Par. [vet. Schlegel. et antiq. ac Ven.] *Sed perscripta* Ed. Long. Lamb. Bos. Stav. Heus. et seqq. *scripta per sunt* Ed. Rom. notante Heusingero.]—14 *Ita etiam* Ed. Brix. Med. Arg. [antiq. Lamb. Bos. Stav. et plurr. seqq.] *Sed nihil in his* Ed. Rom. Keuch. [Ven. Long. Wetz.]—15 *Quomodo* Ms. Mendos.—16 *Recinit* Ms. Leid. 2.

NOTÆ

^m *Sexdecim volumina epistolarum* Quicquid olim circumvolvi solebat in charta aut scripto codice, volumen dicebatur: id autem patet ex 16. Epist. ad Atticum.

ⁿ *Futura prædixit* Multa sane hic

afferri possent exempla, quibus Ciceronem futura prædixisse probetur; quæ quidem exempla passim in Epist. ejus legentibus occurrunt: sed illud instar omnium erit, quod ex Philippica II. excerptum est, ubi M. Anto-

17. De pietate autem Attici quid plura commemorem? cum hoc ipsum vere¹ gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cum esset septem et sexaginta,² se nunquam cum³ matre in gratiam redisse,⁴ nunquam cum sorore fuisse in similitudine, quam prope æqualem⁵ habebat.⁷ Quod est signum,⁶ aut nullam unquam⁷ inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc⁸ ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret. Neque id fecit natura solum, quanquam omnes ei paremus;⁹ sed etiam doctrina. Nam et principum philosophorum ita percepta habuit præcepta,⁹ ut iis¹⁰ ad vitam agendam, non ad ostentationem,⁹ uteretur.

18. Moris etiam majorum summus imitator fuit, antiquitatisque amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo volumine¹ exposuerit, quo magistratus ornavit.¹ Nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris est populi Romani,² quæ non in eo suo tempore

¹ Quæ illi fere cœva erat.

~~~~~

1 Vero Ms. Mendos. Mox audiverim Ed. Brix. [ant.]-2 Nonaginta septem: et sexaginta Ms. Mendos. Voss. 3. Ed. Brix. [vet. Schleg. et ant.] non cum esset vii. et letata Ed. Med.-3 Cui ma. Ed. Brix.-4 Reddisse Ed. [ant.] Brix. Med. Arg. [Long. Lamb.] Schot. Gebh. Keuch.-5 Ita Ms. Gif. Mendos. Sav. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiq. Lamb. Stav. Heus. et seqq.] Sed ætate æqualem Ed. qu. [Ven. Long.] Statim hæbat Ed. Med.-6 [Quod est in signum Ed. vet. Schleg. et ant.]-7 Nunquam Ms. Voss. 3. Mox intercessisse Ed. Med.-8 Hunc abest ab Ed. Brix. [vet. ap. Schlegel. et ant.]-9 Percepta...præcepta Ed. Brix. [percepta...precepta Ed. ant.] atque habuerat Ed. [Ven.] Gebh. Sed habuit etiam Ms. Mend. [Ed. ant. Long. Lamb. Stav. et rell.]-10 Ita etiam Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Sed his Ed. [Ven. Long.] Gebh. Mox ostentationem Ed. Arg.

1 Voluminum Ms. Voss. 3.-2 Sic Ms. Gif. [Ed. Lamb. Bos. et seqq.] Sed

NOTÆ

nio futuram ejus perniciem prædicit his verbis: 'Quis autem meum consulatum præter P. Clodium, qui vituperaret, inventus est? Cujus quidem te fatum, sicuti C. Curionem manet; quoniam id domi tuæ est, quod fuit illorum utrique fatale.'

⁹ Quanquam omnes ei paremus] Sic Chrysippus: τὸ τέλος εἶναι ἀκολουθεῖν τῷ φόβῳ τῆς. Et Seneca de vita beata cap. 3. 'Interim, quod inter omnes

Stoicos convenit, rerum naturæ assentire, ab illa non deerrare, et ad illius legem exemplumque formari, sapientia est.'

⁹ Non ad ostentationem] Eorum instar, de quibus D. Hieronymus Epist. 34. 'Philosophus gloriæ animal, et popularis auræ vile mancipium.'

¹ Quo magistratus ornavit] Vossius censet legendum esse ordinavit, de hist. Latina, l. 2. De eo autem At-

sit notata; et, quod difficillimum fuit, sic familiarum³ originem subtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines possimus cognoscere.⁴ Fecit hoc idem separatim in aliis libris; ut⁵ M. Bruti rogatu Juniam familiam a stirpe⁶ ad hanc ætatem ordine enumeravit,⁷ notans, qui, a quo⁸ ortus, quos honores quibusque temporibus cepisset.⁹ Pari modo Marcelli Claudii, Marcellorum;⁹ Scipionis Cornelii,¹⁰ et Fabii Maximi,¹⁰ Fabiorum,¹¹ et Æmiliorum¹¹ quoque:¹¹ quibus¹² libris nihil potest esse dulcius iis,¹³ qui aliquam

[p. r. Ed. ant.] P. R. Ed. Brix. [Ven. Pop. Rom. Ed. Long. populo romano Ed. Gebh.]—3 Familiarium Ed. Brix.—4 Cogere Ed. Med.—5 Ut abest ab Ed. Brix.—6 Enumeraverit Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. Ed. [vet. apud Schlegel., id probantem, et ant. ac Ven.] Med. Arg. Long. Lamb. Gebh. Boecl. Patav.—7 A quoque Ms. Voss. 3. Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. qui hanc commendat lectionem, et ant. ac Ven. Rom. Paris. Gryph. ap. Heus. Long.] Gebh. Statim ortus est Ms. Leid. 2.—8 Cepisset Ed. Brix.—9 Ita Ms. Medic. 2. [Ed. Bos. 2. Heus. Stav. et seqq.] Sed Marcelli: Claudii: et Marcellorum Ed. Brix. Marc. Cl. de Marcellorum Ed. Med. Arg. [antiqui et Ven. ac Long.] Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav.—10 Maximii Ms. Voss. 1.—11 Sic Ms. Mendos. Ed. Med. Arg. [acc. Ed. ant. sic mutata tantum scriptura atque interpunctione: Fabii maximi fabiorum: et Emiliorum quoque.] Sed Fabiorum Æmiliorum Ms. Voss. 1. Fab. et Æmyliorum Ed. Brix. [Long.] Fab. et Æmiliorum Ed. Ven. de Corneliorum et Fabiorum et Æmiliorum quoque Ed. Lamb. Schot. Boecl. Keuch. Patav. de Fab. et Æm. Ed. Gebh. [Corneliorum et] Fab. et Æm. quoque Ed. Heus. [add. Kapp. in Harles. opusc. p. 469.]—12 Qui libris Ed. Keuch. operarum peccato.—13 His Ms.

NOTÆ

tici volumine sic loquitur Cic. in Bruto: 'Eam utilitatem habuit Attici liber, quam requirebam; ut explicatis ordinibus temporum, uno conspectu omnia viderem.' Vide eundem ibidem paulo post, et Epist. ad Atticum, XII. 23.

³ Juniam familiam a stirpe] Gens Junia una est ex nobilissimis quæ a Trojanis et Ænea originem sumserunt; ex qua Brutus fuit, cujus rogatu Atticus de ea stirpe scripsit, ab ejus antiqui Bruti tertio filio, qui fratrum conjunctionis expertus fuit, quique una cum patre reges ejecit, originem ducens, ut ait Cic. Tusc. Quæst. IV. et Philippica I. Huic tamen sententiæ refragatur Dionysius lib. IV.

⁴ Marcelli Claudii, Marcellorum] Vide Plutarchum, Posidonium, et Livium; inter quos Plutarchus Marcellum a Marte deducit.

⁵ Scipionis Cornelii] Certum est apud omnes historicos Gentem Corneliam amplissimam et nobilissimam omnium esse, sive dignitatem sive res præclare gestas consideremus. Vide C. Sigonius in suo Scipione Æmiliano, et Streinius de Gente Cornelia.

⁶ Fabiorum] Qui suam originem ad Fabium Herculis filium referunt. Plutarchus in Maximo. Vide eundem Streinium de Gente Fabia.

⁷ Æmiliorum] Qui similiter ab Æmilio Ascânii filio se ortos credebant; Festus. Plutarchus vero eos a Ma-

cupiditatem¹⁴ habent notitiæ¹⁵ clarorum virorum. Attigit¹⁶ quoque poëticen; credimus, ne ejus¹⁷ expers esset suavitatis. Namque¹⁸ versibus, qui honore rerumque¹⁹ gestarum amplitudine ceteros Romani populi præstiterunt, exposuit; itq; ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius quaternis quinisve²⁰ versibus descripserit. Quod vix credendum sit, tantas res tam breviter potuisse declarari. Est etiam liber,²¹ Græce confectus,^{*} de consulatu²² Ciceronis. Hactenus, Attico²³ vivo, edita hæc a nobis²⁴ sunt.

19. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur; et, quantum poterimus,[†] rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significavimus, suos cuique mores plerumque[‡] conciliare fortunam. Namque hic contentus ordine equestri,[§] quo erat ortus, in affinitatem pervenit imperatoris Divi [Julii] filii:^{||} cum jam

^{||} Julii Cæsaris filii.

Leid. 2.—14 *Aliquam aviditatem* Ms. Medic. 2. [et gravius videtur Wetzel. in not.] *aliam cupiditatem* Ms. Voss. 3. Ed. Brix. [vet. ap. Schlegel. et ant.]—15 *Notitiæ* Ed. Med. Arg. [Ven. Long. *noticie* Ed. ant.]—16 *Attingit* Ed. Arg. Mox *poëticam* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Brix. [antiq. Paris. sed Heus. probat lectionem *poëticen*, quæ est in Ed. Rom. Ven. Long. Lamb. Gryph. Bos. et seqq.] *peticam* Ms. Voss. 3. Ed. Med.—17 *Ejus* aberat a Ms. Mendos.—18 *Namque* Ed. Brix. [antiq. et Ven.]—19 Sic Ms. Mendos. Ed. Rom. Brix. [antiq. et Ven. Long. Lamb. Bos. Heus. et plurr. seqq.] Sed *rerum* omissa conjunctione *que* Ed. Gebh. [Brem.]—20 Sic Ed. [Rom. Gryph. Amstel.] Gebh. Keuch. Heus. Pat. [it. Harl. Tzschuck. 2. Ith. Heinr. Bipont. Wetz. pro vulgato *quinisque*. Conf. Bentlei. ad Horat. Od. iv. 2. 13. et alibi: et a manu docta ad meum exempl. Lamb. correctum est *quinisve* in margine. *Quaternis cum isque versibus descripserit* Ed. vet. Schlegel. et ant.]—21 *Etiam unus liber* Ed. Brix. [antiq. ac Ven. Long.] Gebh. Keuch. Patav. et *unus liber* Ms. Voss. 3.—22 *Consulatu*, omissa præpositione *de*, Ms. Voss. 3.—23 *Attico* Ed. Med. Mox in eadem et Arg. *ædita*.—24 Sic etiam Ms. Voss. 1. Leid. 2. [Ed. Lamb. Bos. Stav. et fere omn. rel.] Sed *edita a nobis* Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. qui probat, et antiq. ac Ven. Long.] Gebh. Keuch. Patav. hæc uncis inclusit Heus. qui a verb. *Hactenus Attico*, &c. cap. 19. incipit: quod etiam fecerunt edit. Patav. [Taschuck. Ith. Heinr.]

1 Sic etiam Ms. Mendos. [Ed. Bos. et seqq.] Sed *potuerimus* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. Schlegel. et ant. ac Ven.] Brix. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1. Patav.—2 *Plerumque* et postea *namque* Ed. Brix. [*namque* etiam Ed. antiq. et Ven.]—3 *Æquestri* Ed. Med.—4 *Divi filii* Ms. Men-

NOTÆ

merco, Numæ Regis filio, natos fuisse scribit. Unde Æmilii dicti sunt et Mamertini.

^{*} *Est etiam liber, Græce confectus*]
De hoc a principio in Attico.

[†] *Divi [Julii] filii*] Inserendum est,

ante familiaritatem ejus esset consecutus⁶ nulla alia re, quam elegantia vitæ, qua⁷ ceteros ceperat principes civitatis, dignitate pari, fortuna humiliore.⁸ Tanta enim prosperitas Cæsarem⁹ eum est consecuta, ut nihil ei non tribuerit¹⁰ fortuna, quod cuiquam ante detulerit; ¹¹ et conciliarit, quod nemo adhuc civis Romanus quivit consequi.¹² Nata est autem¹³ Attico neptis ex Agrippa,^{*} cui virginem

dos. Gif. Leid. 2. Voss. 3. Ed. Med. Gebh. Heus. [Ith. Heinr.] duci [l. divi] filii Ed. Brix. [duci filii Ed. vet. Schleg. et antiq. Julii uncis inclus. in Ed. Bos. 2. Stav. Harl. Brem. Tzschuck. Ricklefs.] Unci absunt ab Ed. [Ven.] Arg. Long. Lamb. Schot. Boecl. Kench. Bos. 1. Patav. [Wetz. Schmied.]—5 Consequutus Brix. ubique [et ant.]—6 Ulla alia Ed. Kench. operarum errore, [qui sublatus est et editum nulla alia in iterata edit. Hafniensi a. 1776.]—7 Quæ Ms. Voss. 3. et mox ceperat abest ab Ed. Brix. [et ant. ac vet. Schleg. ceperat Ed. Ven.]—8 Humiliores Ms. Mendos. [Leid. Voss. 1. 3. Ed. Ven. Long. Jens. epp. Cic. ap. Schlegel.] humiliores anteibat Ed. Brix. [vet. Schleg. qui probat, et antiq. nec Schmied. illam lectionem in nota et in Lexic. Corn. p. 81. sqq. omnino rejicit, atque verba qua...anteibat referendo ad Augustum, quem omnes illius ætatis laudare solebant, ita intelligit, Atticum consecutum esse Augusti familiaritatem elegantia vitæ, qua Augustus omnes superabat superiores imperatores dignitate pares, at fortuna humiliores, h. e. haud æque felices; atque Nepotem, cum scripsisset humiliores fortuna, transiisse ad laudem et divinam felicitatem Augusti, omnia, quæ nullus adhuc Romanus nactus esset, consecuti. At Wetzel, (uti jam Bosius sensit,) humiliores, si etiam ante esset pares, se probaturum esse, profitetur.]—9 Ita Ms. Leid. 2. [Ed. Bos. Brém. Harl. Ricklefs. Cæsarem est consecuta Ed. Ven. omisso pronomine eum. Atque] eum abest ab Ed. Arg. Long. Lamb. Gebh. Boecl. Kench. Heus. Patav. [Ith. Wetz. Tzschuck. Heinr. Bipont. Schmied. Paufl.] Cæsarem eum Ms. Mendos. Gif. Ed. Brix. [vet. Schlegel. et antiq.] Cæsarem causa est sequutus Ms. Voss. 3. Cæsarem est eum cons. Ed. Med. Cæsarem uncis incluserunt Heusing. [Stav. Tzschuck. 1. v. Tzschuck. ad ed. 2. et Harl.]—10 Tribuere Ed. Gebh. [tribuere Ed. Ven. Long.]—11 Tulerit Ed. Brix. [antiq. et vet. Schlegel.]—12 Sic Ms. Leid. 1. [Ed. Jena. cum epp. Cic. Venet. 1470. ap. Schlegel. Bos. Stav. Harl. Tzschuck. Brem. Wetz. (qui tamen locum interpolatum esse suspicatur,) Ricklefs. Heinr. qui comprobat Bosii judicium atque interpretationem.] Sed quam civis R. quiv. conseq. Ms. Gif. Leid. 2. Ed. Med. [quod Civis romani quiv. conseq. Ed. Ven.] Ab Ed. [vet. Schleg. et antiq.] Brix. absunt ista verba omnino: quod civis Rom. quivit consequi Ed. Med. Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Kench. Heus. [Bipont. Ith. Schmied. Paufl. Heusing. ad Atticum omnia refert, et plura mutat, aut aliter explicat, repugnante tamen Staver. ad ed. 3. cui vero totus locus est suspectus.]—13 Sic Ms. Mendos. Ed. [antiq.] Brix. Med. Arg. Par. Lamb. Schot. Boecl. Kench. Bos. 2. Heus. [Stav. 3. Ith. Wetz. Schmied. Heinr. Bipont. Paufl. Sed nata autem est Ed. Ven. Long. Bos. 1. Stav. 1. 2,

NOTÆ

Julii, qui Augustus est.

Suetonius in Tiberio cap. 7. Hanc tamen Tacitus Vipsaniam vocat.

* Nata est autem Attico neptis ex Agrippa] Hanc Agrippinam vocat

filiam collocarat.¹⁴ Hanc Cæsar, vix anniculam,¹⁵ Tiberio Claudio-Neroni, Drusilla¹⁶ nato,^a privigno suo, despondit: quæ conjunctio¹⁷ necessitudinem eorum sanxit,^b familiaritatem¹⁸ reddidit frequentiore.

20. Quamvis ante hæc sponsalia non solum, cum¹ ab urbe abesset,² nunquam ad suorum quenquam literas³ misit, quin Attico mitteret,^c quid ageret, inprimis⁴, quid legeret; quibusque⁵ in locis, et quamdiu esset moraturus; sed etiam⁶ cum esset in urbe, et propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quam vellet, Attico frueretur, nullus dies tamen temere intercessit,⁷ quo non ad eum scriberet: cum modo aliquid⁸ de antiquitate ab eo requireret; modo aliquam ei quæestionem

^a Vix annum habentem.

Harl. Tzsch. 1. 2. Wetz. Ricklefs.]—14 Ita Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Mendos. Gif. Ed. Brix. Par. Keuch. [antiq. Lamb. Bos. Stav. Heus. et seqq.] Sed collocavit Ed. [Ven. Long.] Gebh.—15 Amiclam Ms. Voss. 3. Statim Tiberio aberat a Ms. Voss. 3. [Ed. antiq. et vet. Schleg. Brix. Paris. T. Claud. Ed. Ven. Long. et Gryph.]—16 Drusilia Ms. Voss. 1. 3. Drusila Ed. Med. Arg.—17 Coniunctio Ed. Med.—18 Sansit, fam. Ms. Voss. 1. sic auxit, ut fam. Ms. Medic. [sanxit: familiaritundinem Ed. antiq. et vet. ap. Schleg.]

1 Quia Ms. Voss. 3.—2 Esset Ms. Mendos. Voss. 3. Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et antiq.]—3 Litteris Ms. Voss. 3. Statim misit cum Ms. Leid. 2.—4 Ageret inprimis: quid Ms. Mendos. Ed. Rom. Brix. [Ven. Par. Long. Gryph.]—5 Quibus Ed. Heus. [Ith. Bipont. Heintr. Schmied. Pauß. quibusve Ed. Wetz.]—6 Ita quoque Ms. Voss. 1. 3. Leid. 2. Mendos. [Ed. antiq. Lamb. Bos. Stav. Heus. et seqq.] At sed et Ed. [Ven. Long.] Gebh. Keuch. Patav.—7 Nulla dies tamen interc. Ms. Mendos. nullus dies temere interc. Ms. Rom. Ed. Gebh. Keuch. Patav. [nullus dies temere intercesserit Ed. Ven. Long.] nullus dies tamen temere intercesserit Ms. Voss. 1. Ed. Med. Arg. nullus dies tamen intercesserit Ms. Voss. 3. Ed. Brix. [antiq. et vet. ap. Schlegel. Atque ita modo temere modo tamen vel omisum est vel servatum. Ita quoque multi libri exhibent intercesserit, quod quidem, tanquam modeste et dubitanter affirmantis foret indicium, cum Hensing. quem consules, Tzschuckius et al. hand aspernantur, neque tamen in textum recipere audent. Hi enim, ut Lamb. Bos. Stav. et seqq. ediderunt null. dies tam. temere intercessit.]—8 Quo non aliquid Ms. Mendos. Ed. Rom. Brix. [antiq. et vet. Schlegel. qui id probat.] Med. Arg. Lamb. Schot. Gebh. Boeckl. Keuch. Bos. 1. Patav. quo aliquid Ed. [Ven.] Long. Sed cum (aut quum) Ms. Leid. 1. Ed. Bos. 2. [Stav. et

NOTE

^a Tiberio Claudio Neroni, Drusilla nato] Is Tiberius Imperator fuit, et successor Augusti Cæsaris, et privignus ejus: Drusilla vero dicta est, quæ et Livia Imperatrix, et uxor ejusdem Augusti, nec non Tiberii mater.

Delph. et Var. Clas.

^b Necessitudinem eorum sanxit] Quidam legunt auxit, quia jam Cæsarem inter et Atticum necessitudo erat, quæ hac affinitate adaucta est.

^c Quia Attico mitteret] Id est, scriberet, seu nuntiaret.

Nep.

2 A

poëticam⁹ proponeret; interdum jecans ejus verbosiores eliceret¹⁰ epistelas. Rix quo accidit, cum ades¹¹ Jovis Feretrij, in Capitolio¹² ab¹³ Romulo constituta, vetustate atque incuria detecta prolaberetur,¹⁴ ut, Attici admoniti,¹⁵ Caesar eam reficiendam curaret. Neque vero ab M. Antonio¹⁶ minus absens literis colebatur: adeo, ut accurate ille ex ultimis terris,¹⁷ quid ageret, quid curæ¹⁸ sibi haberet, certiorum faceret¹⁹ Atticum. Hoc quale sit, facilis existimabit is, qui judicare poterit, quantæ sit sapientiæ, eorum retinere usum benevolentiamque,²⁰ inter quos maximam rerum non solum æmulationem, sed obtrectationem tanta intercedebat, quantam²¹ fuit incidere²² necesse inter Caesarem atque

seqq. recentt.].—9 *Peticam* (l. *peticam*, ut cap. 18.) Ms. Voss. 3. *aliqua quant.* poet. ei prop. Ed. [Ven. Long.] Gebh. Kench. Patav.—10 *Ediceret* Ed. Brix.—11 *Edis* Ms. Mendos. Ed. Brix. Med. Arg. recte. [*edis* Ed. ant.].—12 Sic etiam Ms. Mendos. Sed a *Romulo* Ed. Brix. [antig.] *Statim constituta* Ms. Mendos. Ed. Brix.—13 *Tecta prolaberentur* Ms. Mendos. Ed. Brix. [vet. Schleg. et ant. in qua etiam in curia divisim est excusum.] *Tecta probarentur* Ms. Voss. 3.—14 Sic Ed. Rom. Paris. [Ven. Long.] Patav. Heus. Stav. [Harl. et al.] Sed *ammoniti* Ms. Voss. 1. Ed. [antig.] Med. Arg. Lamb. Schot. Boeck. Kench. Bos. *moniti* Ms. Voss. 3.—15 Sic etiam Ms. Leid. 2. Mendos. Ed. Brix. [ant. Lamb. Bos. Stav. Heus. et seqq.] a *M. Ant.* Ed. [Ven. Long.] Gebh. In Ms. Voss. 3. erat *vobis M. Antonius*. Mox *colebantur* Ms. Leid. 2. *colebant* Ed. Kench. vitiose.—16 *Ecce cum litteris* Ms. Leid. 2. Voss. 1. Ed. Rom. Med. Arg. [Ven.] *exui tum iis terris* Ms. Mendos. Ed. Brix. *exui tum iis terris* Ms. Voss. 3. Ed. Paris. Long. Lamb. Schot. Gryph. Boeck. Bos. 1. Kench. Patav. Amstel. [*exultum iis terris, quid ageret cura sibi haberet, certiorum facere Atticum* Ed. vet. Schleg. et ant. in qua tamen editum est ...*cure...cerciorum*. add. Staver. ad ed. 3.].—17 *Ageret, curæ* Ms. Mendos. Voss. 3. Ed. [vet. et ant.] Brix. Heus. [Bipont. Ith. Heins. Wetz. Schmied. sed *ageret, quid curæ* Ed. Ven. Long. Lamb. Bos. Stav. Harl. Riclefs. Paull. Brem. Tschuck. qui contra Heusing. bene tuetur *quid curæ*, quia, ut ait, studium et cura vocabulo accurate declaratur, amicitia et conjunctio ex argumentis epistolarum probatur.].—18 *Facere* Ms. Mendos. Ed. Brix. [ant. et vet.] Heus. [et qui eum supra sunt secuti, sed *faceret* Ed. Ven. Long. Lamb. Bos. Stav. et alii, hunc secuti et antea nominati.].—19 *Benivol.* Ed. Brix. [antig. et Ven.] Med. Arg. Lamb. Schot. Gebh. ubique. *Statim intra quos* Ed. Brix. [antig. et vet. Schlegel.] *in quos* Ed. Med.—20 *Quantum* Ed. Arg. [*quanta* Ed. vet. Schleg. et ant.].—21 Sic Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Rom.

NOTE.

¹² Cum ades Jovis Feretrij, in Capitolio] Hoc templum a Romulo conditum fuit, ex spoliis hostium; sic dictum, teste Livio lib. 1. quia hostium Rege occiso, spolia ejus suspensa, fabricato ad id apte Feretro gressu, in Capitolium ascendit, et ejus templi

fines designavit, et sub nomine Jovis Feretrij construxit.

¹⁷ Ex ultimis terris] Id est, ut interpretatur Manutius, ex Ægypto. Alii legunt, exui tum iis terris; quia hostis judicatus Antonius Italia cesserat: sed hanc lectionem minus probo.

Antonium, cum se uterque principem non solum urbis Romæ,² sed orbis terrarum esse cuperet.

21. Tali modo cum septem et septuaginta¹ annos complexisset,² atque ad extremam senectutem non minus dignitate, quam gratia fortunaque, crevisset, (multas enim hæreditates³ nulla alia re, quam bonitate est⁴ consecutus,) tantæque⁵ prosperitate usus esset⁶ valetudinis, ut annos triginta medicina non indignisset; nactus est morbum, quem initio et ipse et medici contemserunt. Nam putarunt⁷ esse *tenesmon*:⁸ cui remedia celeria faciliæque proponebantur. In hoc cum tres menses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumsisset;⁹ subito tanta vis morbi in unum⁹ intestinum prorupit, ut extremo tem-

* *Existimant enim levem esse dysenteriam.*

Brix. [ant. et Ven.] Long. Lamb. [Bos. Stav. Heus. et seqq. Atque Hensing. hanc lectionem contra Grævium, dubitantem, an Latine dicatur *incidit ob-treat. inter Cæsarem et Anton.* vindicat simili loco Quintil. I. O. lib. II. c. 1. 70. p. 977. 'Ut inter eos non forensam contentionem, sed studiosam disputationem crederes incidisse.'] Sed *intercedere* Ed. Gebh. Gryph. et al. ap. Hensing.—22 Sic Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Med. Gebh. [Bos. Sed *Romana* Ed. ant. et Ven. Long. Lamb. Stav. Heus. et seqq.]

1 *Sexaginta* Ms. Mendos. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. Schleg. et ant.] Brix. VII. et LXX. Ed. Med. Arg. Lambin.—2 Sic Ed. Brix. Arg. ubique [Ven.] alii *hered.*—3 *Est* abest a Ms. Leid. Voss. 1. 3. Ed. Brix. Med. [ant. et Ven.] Arg. Long. Gebh.—4 *Nunquam* Ms. Leid. 2.—5 *Est valet.* Ms. Mendos. Voss. 1. 3. [Ed. Long.] *est valetudin.* Ed. Brix. [ant. et Ven.] *valetudin.* Ed. Med. Statim *ut annos xxx.* Ms. Mendos. *ut annis trig.* Ms. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [ant. et Ven. in qua, ut in Ed. Long. excusum est *annis xxx.*] Med. Arg. Gebh. Keuch. Heus. [Ith. Heinr. Paufl. Schmied. *annos* (supple per) *rell.*] Mox *contemserunt* Ed. Brix. [ant. et Ven. Long. Stav. 2.]—6 *Putar* Ed. Med. *putare* Ed. Arg.—7 *Tenesmon* Ms. Gf. [Lamb. Bos. Gryph. Stav. 1. 2. Wetz. Schmied. Tzschuck. 2. Heinr. Paufl.] Sed *tanasmon* Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. [vet. Schleg. et ant. ac Ven.] Rom. Brix. Med. Arg. Long. [Ith. Heus. Stav. 3. Tzschuck. 1. Harl. Ricklefs.] *τεναςμων* Ms. Mendos. *τεναςμων* Ed. Gebh. immo *τεναςμων* [ut Manut. ap. Hensing. et Celsus 1. 18. disertè scribit, 'quod *τεναςμων* Græci vocant.']—8 *Consumpsisset* Ed. Brix. et al.—9 [In *imam*, uti Barth. conjiciebat, dederunt Hensing. Ith. Ricklefs. Schmied. Heinr. et antea, notante Hensingero, Ed. Paris. et unum

NOTE

¹ Cum septem et septuaginta annos complexisset] Nimirum anno ab Urbe Condita 721. Cn. Domitio et C. Sosio Coss. anno undecimo post mortem Ciceronis, ut dicitur postea.

² Nam putarunt esse *tenesmon*] Hic morbus est dysenteria affinis, et veluti prænuntius; estque crebra et inanis voluntas egerendi, ut refert Plin. Hist. Natur. lib. xxviii.

pore per lumbos fistula putris eruperit.¹⁰ Atque hoc priusquam¹¹ ei accideret, postquam in dies dolores accrescere, febremque¹² accessisse sensit, Agrippam generum ad se arcessiri¹³ iussit, et cum eo L. Cornelium Balbum, Sextumque Peducaum.¹⁴ Hos ut venisse vidit, in cubitum innixus,¹⁵ 'Quantam,' inquit, 'curam diligentiamque¹⁶ in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum vos testes¹⁷ habeam, nihil necesse est¹⁸ pluribus verbis commemorare. Quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse,¹⁹ quod ad sanandum me pertineret, reliquum

tuetur quoque Tzschuck. qui præterea prorsus conicit pro prorupit.]—10 *Fistulae puris eruperit* Ms. Gif. [*fistulae puris erumperent* Ed. ant. et vet. Schlegel.] *fistulae puris erumperet* Ms. Mendos. (in quo ascripta hæc erant: *fistulae puris erumperent*: al. *fistula pus erumperet*: al. *fistula putres eruperint*.) Voss. 1. Brix. *fistula puris* (sic etiam Schoppii Mss. tres legunt) *erumperet* Ms. Voss. 3. *fistulae puris eruperit* Ms. Leid. 2. *pus erumperet* Ms. Medic. [quod probavit Bos. et Schmied. in textum admisit *pus eruperit*. Heusing. quoque in nota lect. cod. Medic. et conjecturam Bosii præfert vulgatæ. At unde habuerit, cod. Medic. exhibere *eruperit*, et id probasse Bosium, equidem nescio. Nam in Ed. 2. Bosii (uti repetitum est in ed. Stav. et Fischer.) clare legitur *erumperet*.] *fistula putris eruperit* Ed. Rom. [Ven.] Long. *fistulae putris erumperent* Ed. Med. *fistulae putris eruperent* Ed. Arg. *fistula pus se eruperit* conjecit Oudendorp. ad Cæs. B. C. 1. 8. Obs. misc. x. p. 103.—11 Ita etiam Ms. Mendos. Ed. Rom. Brix. [ant. et Ven.] Long. [Lamb. (ubi tantum, uti in Ed. Ith., prius, quam commate distinctum legitur,) Bos. Stav. et seqq. Brem. autem verba atque hoc....accideret, tanquam adulterina uncis inclusit. Sed Ricklefs, lacunam hic cum aliis inspicatus, post *accideret* stellinlas, lacunæ signa, posuit. Mox *accederet* Ed. Ven. pro *accideret*.]—12 *Febresque* Ms. Leid. 2. Ed. Rom. Brix. Med. Arg. [ant. et Ven. Long.] Gebh. Gryph. Keuch.—13 *Arcessi* Ms. Voss. 1. [Bos. 1. 2.] Sed *accersi* Ms. Mendos. Gif. Voss. 3. Ed. Brix. [ant. et Ven.] Schot. *arcessiri* Ed. Med. Arg. *arcessiri* Ed. Rom. [Ven.] Long. *arcessiri* Ms. Leid. 2. Ed. Gebh. Keuch. Stav. Patav. [Heus. Ith. Wetz. Bipont. Harl. Ricklefs. Schmied. Heins. v. supra ad x. 2. inter varr. lectt.] *arcessi* Ed. Lamb. Similis permutatio in libris scriptis et editis apud Justin. xviii. 2. 4.—14 [*Sex q. peduceu* Ed. ant. *Sextuq. peduceu* Ed. Ven. *peduceum* etiam Ed. Long.] *Sex. q. peduceum* Ed. Brix. Med. Arg.—15 Sic Ms. Gif. Mendos. Medic. 2. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Rom. Paris. Brix. Med. [ant. et Ven.] Bos. 2. Stav. Heus. et seqq.] Sed *nixus* Ed. Arg. [Ven. Long.] Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1.—16 *Et diligent.* Ed. Brix. [ant.] Mox *validudin.* Ed. Brix. [ant. et Ven.]—17 *Nos testes* Ms. Voss. 1. 3.—18 Ita Ms. Sav. Medic. 1. 2. Voss. 1. 2. Ed. Brix. Med. [ant. Bos. 2. Paris. Stav. Heus. et seqq.] Sed *nihil opus est* Ed. Arg. [Ven. Long.] Lamb. Boecl. Bos. 1. Pat. *nihil necesse* Ms. Leid. 2. Mendos. Gif. Ed. Gebh. Keuch.—19 Sic Ms. Leid. 1. 2. Voss. 1. 3. Ed. Rom. [ant. et Ven.] Brix. Med. Arg.

NOTÆ

^h L. Cornelium Balbum, Sextumque Peducaum] Attici familiarissimos, quorum alter, scilicet Balbus, genere Gaditanus erat, quem, cum de civi-

tate in periculum vocaretur, Cicero defendit, cujus extat oratio. Alter vero prætor fuit.

est, ut egomet²⁰ mihi consulam. Id vos ignorare nolui.²¹ Nam mihi stat, alere morbum desinere.¹ Namque²² his diebus quicquid cibi potionisque sumsi, ita produxi vitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. Quare a vobis pèto primum, ut consilium probetis meum; deinde, ne frustra dehortando conemini.²³

22. Hac oratione habita, tanta constantia¹ vocis atque vultus,² ut non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare, cum quidem Agrippa eum flens, atque osculans,³ oraret atque obsecraret, ne ad id,⁴ quod natura cogeret,⁵ ipse quoque acceleraret,⁶ et quoniam tum quoque posset temporibus superesse,⁷ se sibi suisque reservaret; preces ejus taciturna sua obstinatione depressit.^{7j} Sic cum bi-

• Et quia tunc etiam aliquamdiu vitam producere posset.

Long. Gebh. [Bos. 2. Stav. (cui tamen totus locus est suspectus,) Hens. et seqq.] Sed nihil reliqui feci Ed. Lamb. Schot. nihilque reliqui feci Ed. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. —20 Et egomet pro ut egomet Ms. Leid. 2. —21 Vos.... volui Ed. Med. —22 Nāque Ed. Brix. [Ven.] Tum quicquid Ed. Brix. et al. Statim cibi potionisque sumpsi Ms. Mendos. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. et ant. (ubi tantum scriptum est potionisque,) Paris. (ap. Heusing.) cibi potionisque sumsi Ed. Tzschuck. Harl. In reliquis libris deest potionisque.] —23 Dehortando impedire conemini Ms. Leid. 2.

1 Constanctia Ed. Med. —2 Vultus fuit Ed. Brix. Par. —3 Obsecrans Ms. Schopp. qui mox omittit verba, atque obsecraret. —4 Ita Ms. Leid. 1. 2. Voss. 3. Ed. Rom. [antiq. et Ven.] Brix. Med. Arg. Long. [Bos. 2. Stav. Heus. Wetz. Harl. Tzsch. Bipont. Ricklefs. Paufl.] Sed ne id Ed. Lamb. Schot. Boecl. Bos. 1. [Schmied. Ante sequens voc. quod suppl. ad.] —5 Coegerat Ed. Brix. [vet. apud Schlegel. qui probat, et ant. Sed cogeret Ed. epist. Cicer. Jenson. 1470. Ven. et rell.] —6 Sibi acceleraret Ed. Brix. [vet. ap. Schleg. qui huic lectioni favet; it. Ed. ant. cum epp. Cic. ad Attic. et ant. cum Plinarchi vitis Latine versis, ac Ven.] Arg. Long. Lamb. Schot. Gebh. Boecl. Keuch. Bos. 1. Patav. Heus. [qui in longa nota vindicat probatque sibi, quem dativ. casum h. l. esse incommodi judicat, provocatque ad Sanctii Minerv. II. c. 4, et ad Perizon. ad illum loc. nr. 5. p. 182. Denique sibi accelerare ad aliquid interpretatur, cum maximo malo exitioque suo accelerare: Ed. Bipont. Ith. Wetz. et in ind. Bos. citatur accelerare sibi aliquid:] sibi acceleraret Ed. Med. [sed sibi omittunt codd., uti videtur, Staveriani, Ed. Bos. 2. Stav. (qui contra Heusing. disputans dubitat, num dici possit ad aliquid sibi accelerare; nec Schmied. in Lexic. Corn. p. 83. sq. illam formulam concoquere poterat, ant legendum putarat, et in ed. sua recripsit, ne id,...ipse quoque sibi acceleraret,) Harl. Brem. Ricklefs. Heins. Paufl. et Tzschuck. qui bene animadvertit, si rō sibi addatur, durius istud ad ante id debere abesse.] —7 Ita etiam Ms. Leid. 2. Voss. 1. 3. Ed. Brix. [antiq. et Ven.] Med. Arg.

NOTE

¹ Mihi stat, alere morbum desinere] Cibum sumendo, et vitam proro-gando.

^j Preces ejus taciturna sua obstinatione depressit] In aliis, compressit, quod idem videtur atque cohibuit.

duum⁸ cibo se abstinuisset, subito febris⁹ decessit, levior-
que¹⁰ morbus¹¹ esse coepit. Tamen propositum nihil secius
peregīt. Itaque die quinto post, quam id consilium inie-
rat, pridie Kalend. Aprilis,¹² Cn. Domitio,¹³ C. Sosio Coss.
decessit. Elatus est in lecticula,¹⁴ ut ipse praescripserat,¹⁵
sine ulla pompa funeris,¹ comitantibus omnibus bonis, maxi-
ma vulgi frequentia. Sepultus est juxta viam Appiam,^m
ad quintum lapidem,ⁿ in monumento Q. Cæciliij,¹⁵ avunculi
sui.

.....

Long. [Bos. 2. Stav. Hens. et seqq.] Sed compressit Ed. Lamb. Schot. Boeci.
Keuch. Bos. 1.—8 Biduo Ed. Keuch. Mox abstinuisset omissio rē se Ms.
Ernst.—9 Febri Ed. Brix. [vet. ap. Schlegel. et ant. ac Ven.]—10 Leviorque
...decessit aberant a Ms. Mendos. Ed. Brix. [vetusta ap. Schleg. et antiq.]
Aberant etiam ab Ms. Voss. 3. inde a rē leviorque ad verba C. Sosio. [Sed
totus locus servatus est in Ed. Jens. 1470. cum epist. Cicer. ac Ven. et rell.]
—11 Moribus Ms. Voss. 1. Idem dein secus loco secius.—12 Aprileis Ed.
Schot.—13 In Domitio Ms. Voss. 1. Gn. Domicio Ed. Med. Arg. Mox Sosio
Ed. Boeci.—14 Prescripser. Ed. Arg. [antiq. prescripser. Ed. Ven.] Post ad
quintum Ed. Gebh. [apiam ad Aquintum Ed. ant. ppm ad Aquint. Ed. vet.
Schleg.]—15 Ceciliij Ed. Brix. Med. Arg. [ant. et Ven.]—In Ed. Arg. extre-
ma hac vita additur: TELOS. [In Ed. Ven. FINIS.]

NOTE

Sicut, os alieni comprimere; *empê-
cher de parler quelqu'un.*

⁸ *Elatus est in lecticula*] Hæcæstorie
conditionis mortui lectica hexaphore
efferebantur: at inferioris sortis san-
dapila, cui subijuncti homines quatuor.
Vide Martialem, lib. viii.

¹ *Sine ulla pompa funeris*] Sic Tac-
itus Annal. iii. 'fuerunt qui funeris
publici pompam requirerent.'

^m *Sepultus est juxta viam Appiam*]

Quam Appius Claudius Consul lapi-
dibus stravit, juxta quam celebriora
erant Romanorum sepulera: vide Cic.
in Milone.

ⁿ *Ad quintum lapidem*] Nam tunc
temporis in urbe sepeliri vetitum lege
duodecim Tabularum; quam legem
his verbis refert Cic. ii. de Legibus:
'Hominem mortuum in urbe ne se-
pelito, neve arito.'

CORNELII NEPOTIS F R A G M E N T A

QUE REPERIRI POTUERUNT OMNIA

ANDREÆ SCHOTTI

STUDIO COLLECTA.

CHRONICORUM LIB. I.

1. **DE** Homero et Hesiodo inter omnes fere scriptores constitit, utrumque ante Romam conditam vixisse, ut Cornelius Nepos in primo Chronicorum de Homero dixit, annis circiter centum et sexaginta.* *A. Gell. N. A. XVII. 21. 3.*

NOTÆ

* *Annis circiter centum et sexaginta]* Homerum et Hesiodum vixisse longe ante conditam Romam patet ex his Gellii verbis: 'De Homero et Hesiodo inter omnes fere constitit, utrumque ante Romam conditam vixisse, Silvii Albæ regnantibus, annis post bellum Trojanum plus c. et LX. ante Romam autem conditam, ut Corn. Nepos in primo Chronicorum de Homero dixit, annis circiter c. et LX.' Porro Homerum *ἑσπερος* vel *ἑσπεριος* τῶν ποιητῶν vocat Plato.

Vide Herodotum, qui vitam ejus scripsit. Præterea Solinus cum Nepote consentit in eo annorum numero, quibus affragantur fere omnes Latini scriptores, ex quorum præsertim numero sunt Plin. lib. vii. 16. qui scribebat anno Urbis octogentesimo trigesimo: Juvenalis, qui scripsit ab initio Imperii Nervæ, post Plinium circiter 30. annis: et Velleius Paterculus, qui annos fere nongentos et quinquaginta ante ipsius ætatem floruisse Homerum tradit, lib. i. 6. Sed longe

Nepoti et Lutatio Romam placet conditam Olympiadis septimæ anno secundo.^b *Solin. Polyh. c. 1. ed. Salm.*

Archilochum^c Nepos Cornelius tradit Tullo Hostilio Romæ regnante jam tunc poëmatibus clarum et nobilem. *A. Gell. N. A. xvii. 21. 8.*

M. Manlius Romæ, qui Gallos^d in obsidione Capitolii obrepentes per ardua depulerat, convictus est consilium de regno occupando iniisse: damnatusque capitis, e saxo Tarpeio, ut M. Varro ait, præceps datus est: ut Cornelius autem Nepos scriptum reliquit, verberando necatus est. *Gell. ibid.*

Alexander Magnus Pellæ oritur,^e ut Nepos edidit, M. Fabio Ambusto, Tito Quintio Capitolino Coss. post Ro-

NOTÆ

major est discordia ea de re inter scriptores Græcos: alii enim belli Trojani temporibus vixisse aiunt: alii c. annis abfuisse a Troicis temporibus: alii c. quadraginta: alii etiam c. sexaginta octo, ut Herodotus, qui ejus vitam scripsit, ut supra diximus. Sed malim cum scriptoribus Latinis sequi Apollodorum Atheniensem, qui anno centesimo migrationis Ionice floruisse ait, quod recidit in eum annum quem astruimus.

^b *Olympiadis septimæ anno secundo*] Anno primo, non secundo, Olympiadis septimæ conditam fuisse testari videtur Solinus cap. 11. his verbis: 'Quapropter cum octingentesimo primo anno Urbis conditæ ducentesima septima Olympias computetur, par est Romam septimæ Olympiadis anno primo credi conditam.' Et Dionysius lib. 1. Jornandes simpliciter septimum dicit, non expresso anno. Alii aliter censent. Hanc conditam fuisse ipsis Pallibus, id est, xi. Kal. Maii, Sole in Tauro, Luna in Libra constitutis, quidam scriptores prodiderunt: quo sensu intelligenda sunt ista Ciceronis verba, de Divin. lib. ii. 98. 'Tarantius Romam, cum esset in

Jugo Luna, natam esse dicebat.'

^c *Archilochum*] De tempore quo vixit Archilochus scriptores non consentiunt. Cicero eum regnante Romulo vixisse refert, id est, quadraginta quatuor, aut circiter annos ante tempus a Nepote designatum. Porro eum clarissimum Poëtam fuisse patet præsertim ex his Paterculi verbis: 'Neque quenquam aliam, cujus operis primus auctor fuerit, in eo perfectissimum, præter Homerum et Archilochum, reperiemus.'

^d *M. Manlius Roma, qui Gallos, &c.*] Is postea ob defensum Capitolium Capitolinus dictus est, et domum in Capitolio publice accepit. Hunc tamen affectatæ tyrannidis postea damnatum e rupe Tarpeia præcipitem dederunt, domus diruta, et bona ejus publicata. Auctor de viris Illustribus. Hunc non præcipitem datum, sed verberibus necatum refert Nepos.

^e *Alexander Magnus Pellæ oritur, &c.*] Pella Regni Macedonum Urbis primaria fuit; ad flumen Erigona, juxta Thessalonicum Sinum: unde Alexander Pellæus dicitur. Juvenalis: 'Unus Pellæo juveni non sufficit orbis.'

nam cœditam anno trecentesimo octogesimo quinto. *Solin. Polyh. c. 40. (43.)*

P. Terentius maxime familiariter^f vixit cum Scipione Africano, et C. Lælio, &c. quamvis Cornelius Nepos omnes æquales fuisse tradat. *Donatus s. Suet. in Vita Terentii: [sed v. Wetzel.]*

[*Minucius Felix c. 22. scit hoc Nepos et Cassius in historia. Fisch.*]

[*Nepotis liber de historicis: v. Dion. 3. Fisch.*]

[*Conf. Tertull. Apolog. x. p. 111. Haverc. s. p. 31. vol. 5. Semler. Fischer.*]

[*Catulli versicc. ap. V. D. ad A. Gellium, VII. 18. Fischer.*]

[*Hieronym. Euseb. Chron. Can. p. 106. Scal. et, ut ait, Cornelius Nepos, &c. Fisch.*]

[*Lactant. i. 13. 8. Latini Nepos. Fischer. Ad Lactantii loc. Nepotem citari in Chronicorum libris, in nota observat Cellar.*]

CORNELII NEPOTIS EXEMPLORUM

LIB. II.

II. A VIRGINE Vestale:^s *Fl. Charisius lib. 1. Grammat. [p. 119. ed. Putsch.]*

LIB. V.

Cornelius autem Nepos et in libro exemplorum quinto id quoque literis mandavit, multis in Senatu placuisse,^b ut ii, qui redire nollent, datis custodibus ad Hannibalem de-

NOTÆ

^f P. Terentius maxime familiariter, &c.] Vide Cic. in Lælio, ubi Terentium familiarem suum vocat Lælius. Quis porro Terentium ignorat? omnium Poëtarum comicorum disertissimum, et purioris Latinitatis amantissimum, natione Afrum, patria Carthaginensem.

^s A virgine Vestale] Virgines Vestales, Vestæ Deæ sacris, perpetuique ignis custodiæ dicatas, nemo nescit. De iis vide Plutarchum in Numa.

^b Multis in Senatu placuisse, &c.] Fidem et hostibus nostris datam servare tenemur: quæ de re vide Cic. offic. i.

dacerentur, sed eam sententiam numero plurium, quibus id non videretur, superatam; eos tamen, qui ad Hannibalem non redissent, usque adeo intestabiles invisosque fuisse, ut tedium vitæ ceperint, necneque sibi conciderint. *A. Gelius N. A. VII. 18. 11.*

CORNELII NEPOTIS ILLUSTRIMUM VIRORUM.

LIB. II.

III. SUBINDE. *Sosipater Charis. l. II. p. 195. ed. Putschii.*

LIB. XV.

Harum partum.¹ *Ibid. p. 114.*

LIB. XVI.

A fratre patruale. *Ibid. p. 113.*

INCERTA QUO LIBRO VIRORUM ILLUSTRIMUM POSITA.

CARTHAGO antea speciem habuit duplicis oppidi,^j quasi aliud alterum amplecteretur: cujus interior pars Byrsa dicebatur, exterior Magalia.^k Hujus rei testis est C. Nepos in eo libro, qui Vita Illustrium inscribitur. *Serv. ad Æn. I. 372.*

NOTE

¹ *Harum partum*] Pro partium; accut usumum, pro mensium. *Legge Vossium de Analog. II. 14.*

^j *Carthago antea speciem habuit duplicis oppidi, &c.*] Virgilius Carthaginem et Byrsam conjunxit, ut urbes vicinas. Byrsæ autem appellationem a corio ductam esse volunt plurimi. Quidam tamen Byrsam locum quemdam munitum esse volunt, quale est Romæ Capitolum, Athenis Acropolis; cui opinioni situs ipsius Byrsæ favere videtur: Byrsa enim erat interior pars urbis, et veluti arx munitissima, ut refert ipse Nepos hoc in

loco. Adde quod Byrsa Punicæ lingua locus munitus dicebatur.

^k *Exterior Magalia*] Magalia erant Afrorum Tuguria seu Casæ. Vide Servium in Æneid. IV. ubi Magalia et Mapalia idem significare scribit. Pales enim, vel Pales, Syris est Agricola: hinc Mapale deductum, proprium Agricolarum Tugurium. Quomodo et Magar, lingua Punicæ, Villam significat. Unde Isidorus Magalia quasi Magaria dicta fuisse refert: hincque fit, ut Plautus in *Poenulo* Magaria dixerit.

Propius Grammatico accessi.¹ *Diomedes l. 1. Gram. p. 405.*

A. Albinus, qui cum L. Lucullo consul fuit,² res Romanas oratione Græca scriptavit. In ejus Historiæ principio scriptum est ad hanc sententiam: neminem succensere sibi convenire, si quid in his libris parum composite aut minus eleganter scriptum foret. 'Nam sum,' inquit, 'homo Romanus, natus in Latio: Græca oratio a nobis alienissima est.' Ideoque veniam gratiamque malæ existimationis, si quid esset erratum, postulavit. Ea cum legisset M. Cato: 'Næ tu,' inquit, 'Aule, nimium nugator es, cum maluisti culpam deprecari, quam culpa vacare. Nam petere veniam solemus, aut cum imprudentes erravimus, aut cum expulsi [leg. *impulsi*. Fischer.] peccavimus. Tibi,' inquit, 'oro te, quis perpulit, ut id committeres, quod priusquam faceres, peteres, ut ignosceretur.' Scriptum hoc est in libro Cornelii Nepotis de illustribus viris. *A. Gell. N. A. xi. 8. et Macrob. pref. Saturn.*

[Fischer. *margini h. l. ascripsit: Hieronym. ep. f. 116. tom. 1. Erasmi; de scriptor. eccles. f. 76. 4. tom. III.*]

CORNELII NEPOTIS

LIB. I. DE VITA CICERONIS.

IV. CORNELIUS Nepos, et rerum memoriæ non indiligens, et M. Ciceronis, ut qui maxime, amicus familiaris fuit: atque is tamen in primo librorum, quos de vita illius composuit, errasse videtur,³ cum eum scripsit tres et viginti annos

NOTÆ

¹ *Propius Grammatico accessi*] Sic Cic. Epist. lib. i. 14. ait, 'proximus Pompeio sedebam.'

² *A. Albinus, qui cum L. Lucullo consul fuit, &c.*] De eodem Aulo Albinus loquitur Tullius (de Claris 81.) his verbis: 'Albinus, is qui Græce scripsit historiam:' et Acad. 137. 'Albinus homo doctus, P. Scipione, et M. Marcello Coss. Græce historiam scripsit.'

³ *Errasse videtur, &c.*] Quintilianus l. xii. 6. scribit Ciceronem septimum et vicesimum annum attigisse cum Roscium defendit, publice scilicet; (nam pro Quintio privatam apud Aquilum Gallum judicem egit.) Dixit et pro Sexto Amerino adolescens contra Syllæ dominantis potestatem. Vide et Fabricii historiam Cicer. ad annum 26. et 27.

natum primam causam iudicii publici egisse : Sextumque Roscium parricidii reum defendisse. *A. Gell. N. A. xv. 28.*

Frustra Tullium suspicimus. Refert enim Cornelius Nepos, se præsente, iisdem pæne verbis, quibus edita est, eam pro Cornelio seditioso Tribuno^o defensionem perorata. *Hieron. ep. 71. [61. Wetz. quem vid.] ad Pammachium, c. 4.*

CORNELII NEPOTIS

LIB. I. EPISTOLARUM AD CICERONEM.

[*Cornelius Nepos epistolam Alexandri ad Aristotelem Latinam fecit : v. Durantius varr. II. 15. p. 249. b. tom. 3. The-saur. Gruter. Fischer.*]

V. TANTUM abest, ut ego magistram esse putem vitæ Philosophiam,^p beatæque vitæ perfectricem ; ut nullis magis existimem opus esse magistros vivendi, quam plerisque, qui in ea disputanda versantur. Video enim magnam partem eorum, qui in schola de pudore et continentia præcipiant argutissime, eosdem in omnium libidinum cupiditatibus vivere. *Lactant. lib. III. 15. 10. Institutt. div.*

M. TULLII CICERONIS AD CORN. NEPOTEM

EPISTOLARUM LIB. II.

Itaque nostri, cum omnia, quæ dixissemus, dicta essent ;^q

NOTE

^o *Pro Cornelio seditioso Tribuno, &c.]* Hanc defensionem fuisse prægrandem refert Plin. Epist. lib. I. 20. Et omnia quæ per quatuor dies latius dixerat, coarctasse dicit Ciceronem ; quod pugnare videtur cum Nepote, qui refert, iisdem pæne verbis, quibus edita est, perorata. Idem tamen fere legitur in eo libro qui inscriptus est, de laudibus Philosophiæ, apud Lactantium lib. VI. 2. his verbis : ' Malo vel unum parvum de officio libellum,

quam longam orationem pro seditioso homine Cornelio.'

^p *Tantum abest, ut ego magistram esse putem vitæ Philosophiam, &c.]* Hæc scripisse videtur, ut contradiceret his Ciceronis verbis, quæ extant in Tuscul. Questionibus : ' O vitæ Philosophia Dux ! o virtutis indagatrix !' &c. Et lib. II. ' In eo magistra vitæ tot sæcula permaneret philosophia.'

^q *Itaque nostri, cum omnia, quæ dixis-*

quæ facete et breviter et acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari *dicta* voluerunt. *Macrob. Sat. 11. 1.*

AD EUNDEM EX LIBRO INCERTO.

Hoc restiterat etiam, ut a te fictis aggrederer donis.^r
Priscian. l. viii. Gram. p. 792.

Qui habet, ultro appetitur: qui est pauper, aspernatur.^r
Ibid.

Quid? oratorum quem huic [scil. Cæsari] antepones eorum qui nihil aliud egerunt? quis sententiis aut acutior aut crebrior?^t quis verbis aut ornatior aut elegantior? *Suet. Cæs. c. 55.*

Ut Tullius docet, crudelitatis increpans Cæsarem in quadam ad Nepotem epistola. Neque enim quicquam aliud est felicitas, inquit, nisi honestarum rerum prosperitas. Vel, ut alio modo definiam, Felicitas est fortuna adiutrix consiliorum bonorum: quibus qui non utitur, felix nullo pacto esse potest. Ergo in perditis impiisque consiliis, quibus Cæsar usus erat, nulla potuit esse felicitas, feliciorque meo iudicio Camillus exulans,^a quam temporibus iisdem Manlius, etiamsi, id quod cupierat, regnare potuisset.^v *Am. Marc. lib. xxi. extr.*

Hæc quidam veterum formidantes, cognitiones actuum variorum, stylis uberibus explicatas, non edidere supersti-

NOTÆ

semus; dicta essent, &c.] Ciceronem natura sua jocularibus scommatibus valde delectatum fuisse certum est: quod ab invidis, Consularis scurra dicebatur. Vide *Macrob. Saturni. lib. ii.*

^r [*Hoc restiterat etiam, ut a te fictis aggrederer donis*] Hoc verbum passive hic sumitur.

^a [*Qui habet, ultro appetitur; qui est pauper, aspernatur*] Id quoque passive intelligendum est. Vide id genus innumera apud *Priscianum lib. viii.*

^t [*Quis sententiis aut acutior aut cre-*

brior] Vide *Cic. ad Brutum*. Oratores enumerans, negat se videre, cui Cæsar debeat cedere.

^a [*Camillus exulans*] Ille et alter Romulus dictus fuit; propterea quod ad internecionem deletis Gallis, qui urbem incenderant, et Capitolium obsidebant, Remp. Rom. restituit. De quo vide *Val. Max. lib. v. 3.*

^v [*Id quod cupierat, regnare potuisset*] Quoniam, ut paulo supra diximus, servato Capitolio, de regno invadendo cogitabat.

tes, ut in quadam ad Cornelium Nepotem epistola Tullius quoque testis reverendus affirmat. *Idem lib. XXVI. initio.*

Sententiæ illius Tullianæ ignarus, docentis, infelices esse eos, qui omnia sibi licere existimaverunt.* *Idem lib. XXVI. extr.*

IDEM AD ATTICUM DE NEPOTE.

Nepotis epistolam expecto. Cupidus ille meorum, qui ea quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet? et ais μὲρ ἀμύμονα: tu vero ἀμύμων, ille quidem ἀμβροτος. *Lib. XVI. ep. 3.*

Male narras de Nepotis filio.* Valde mehercule moveor, et moleste fero. Nescieram omnino, esse istum puerum. *Ep. 14.*

Hic Schottus inseruit Catonis et Attici vitas.

CORNELII NEPOTIS FRAGMENTA

INCERTA PARTIM QUO LIBRO POSITA PARTIM QUIBUS
VERBIS CONCEPTA.

VI. NEPOS auctore certo comperisse se ait, C. Lælium quondam in Puteolano Kalend. Martiis* admonitum ab uxore, temporius ut discurreret,* petfisse ab ea ne inter-

NOTE

* Infelices esse eos, qui omnia sibi licere existimaverunt.] Unde D. August. de Civit. Dei, lib. v. 'O miserum cui peccare licebat!' Et de Trinitate lib. XIII. 5. ait: 'Velle quod non deceat, miserrimum: nec tam miserum est, non adipisci quod velis, quam adipisci velle, quod non oporteat,' &c.

* Male narras de Nepotis filio, &c.] Id cognationis, non proprium nomen esse puto; nam de Cornelii Nepotis filio nihil mihi uspiam occurrisse memin

* Nepos auctore certo comperisse se

ait, C. Lælium, &c.] Hunc Velleius inter oratores annumerat. De eo etiam Cic. pro Archia pœta loquitur.

* In Puteolano Kalend. Martiis.] Puteolanus a Puteoli, hodie Pozzuoli, oppidum maritimum Campaniæ, a Neapoli octavo lapide distans, a Samiis conditum. Dicti Puteoli, sive a copia puteorum aquis calidis scatentium, sive a putore, propter aquas sulphureas. Vide Fr. Schottum in Urbis Romæ admiranda.

* Temporius ut discurreret, &c.] Comparativus a tempore, quo usi sunt

pellaretur : serius tandem ingressum triclinium dixisse, non saepe in scribendo magis successisse sibi : deinde rogatum, scripta illa proferret, pronuntiasset versus qui sunt in 'Εισορ-
 ρυμαγομήνῃ : [iv. 4. 1.] 'Satis pol proterve me Syri promissa
 hic induxerunt.' *Donat. vel Sueton. in Vita Terent. c. 3.*

L. Otacilius Pilitus, Rhetoricam professus, Cn. Pom-
 peium Magnum docuit ; patrie ejus res gestas, nec minus
 ipsius, compluribus libris exposuit : primus omnium liber-
 tinorum,^b ut Cornelius Nepos opinatur, scribere historiam
 ortus, non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam.
Sueton. de claris rhet. c. 3.

Cornelius Nepos in libello, quo distinguit literatum ab
 erudito, literatos vulgo quidem appellari ait eos, qui aliquid
 diligenter et acute scienterque possint aut dicere aut scri-
 bere : ceterum proprie sic appellandos poetarum interpre-
 tes, qui a Græcis γρᾱμματικοὶ nominentur.^c *Suet. de illustr.
 Gram. cap. 4.*

VII. PRÆTER Physicos, Homerumque, qui universum
 orbem mari circumfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos,
 ut recentior, ita auctoritate certior [tradit] : testem autem
 rei Q. Metellum Celerem adjicit,^d eumque ita retulisse com-

NOTE

aliquando Ovid. *Metamorph. lib. iv.*
 et *Coluzella lib. ix.*

^b L. Otacilius Pilius...primus om-
 nium libertinorum, &c.] Quia, ut inquit
 Terent. 'Servum hominem causas
 ovare leges non sinit.' Vide de eo
 Otacilio Piliæ Suetonium de claris
 Rhetorib.

^c Ceterum proprie sic appellandos poë-
 tarum interpretes, qui a Græcis γρᾱμμα-
 τικοὶ nominentur.] Audi quid Seneca
 dicat Epist. 66. 'Grammaticus,' in-
 quit, 'circa curam sermonis versat-
 ur ; et si latius evagari vult, circa
 historias. Jam ut longissime fines
 suos proferat, circa carmina.' Vide
 et Quintilianum lib. ii. 1. At vere

triplex est Grammaticorum genus.
 Alii enim Technici ; alii Historici ;
 alii Critici. Technici, elementa, ora-
 tionis partes, et verborum structu-
 ram docent ; hi potius Grammatistæ,
 quam Grammatici vocandi. Histo-
 rici explicant nomina regionum, flu-
 minum, montium, urbium ; genealo-
 gias Deorum ac priscorum Heroum
 exquirunt. Omnium autem nobilis-
 simi sunt Critici, qui tanquam judi-
 ces omnia probant vel improbant, et
 ex eorum censura librorum omnium
 pretium augetur vel deprimitur.

^d Testem autem rei Q. Metellum Ce-
 lerem adjicit, &c.] Quia, ut refert Pli-
 nius, lib. ii. a Suevorum rege quos-

memorat: Cum Galliis proconsul præesset, Indos quosdam a rege Bætorum dono sibi datos: unde in eas terras devenissent, requirendo, cognovisse, vi tempestatum ex Indicis æquoribus abreptos, emensosque, quæ intererant, tandem in Germaniæ littora exiisse. *Mela lib. III. c. 5. fin. et Plin. N. H. II. 67.*

Largitudo.^o *Charis. l. I. c. 78.*

Eudoxus quidam, avorum nostrorum temporibus, cum Lathurum, regem Alexandriæ, profugeret, Arabico sinu^o egressus, per hoc pelagus, ut Nepos affirmat, Gades usque pervectus est.ⁱ *Mela III. 9. et Plin. III. 67. et Capell. l. VI.*

Paphlagonia insignis loco Heneto, a quo, ut Cornelius Nepos perhibet, Paphlagonēs in Italiam transvecti,^h mox

NOTÆ

dam Indos dono accepit Metellus Celer, qui ex India commercii causa navigans, tempestatibus esset in Germaniam abrepti.

• *Largitudo*] Nomen illud inusitatum, et peculiare Nepoti, unde Charisius ibidem citatus dicit, 'Largitudo nusquam invenitur nisi apud Nepotem.'

ⁱ *Eudoxus quidam, avorum nostrorum temporibus, cum Lathurum, regem Alexandriæ, profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus, ut Nepos affirmat, Gades usque pervectus est*] Eudoxus iste, de quo hic sermo, non idem ac ille ejusdem nominis Astrologus, de quo Cic. de Divinatione, lib. II. loquitur; et Lucan. lib. X. his verbis, 'Nec mens Eudoxi concedet fastibus annus;' sed quidam alius minus notus, nec tamen navigationis imperitus, qui Ptolemæum cognomento Lathyrum, vel potius Lathurum, a nomine Græco Ἀδδωπος, qui antepenultimus fuit Ægypti Rex ex Ptolemæorum prosapia, fugiens Gades usque pervenit.

• *Arabico sinu*] Arabicus sinus alias mare rubrum dicitur, ab accolis *Mar di Mecha*. Gades vero, seu Ga-

dir, Tyria lingua, vulgo *Cádiz*, nomen est insulæ, atque etiam urbis, de qua sic loquitur Rufus Avienus in descriptione Orbis: 'Gadir prima fretum solida supereminet arce, Attollitque caput geminis inserta columnis,' &c. Plinius duas insulas esse scribit, ultra finem Bæticæ Provinciæ, et in extremo nostri Orbis versus Occidentem, ubi Europa ab Africa dirimitur freto Herculeo. Vide eundem lib. IV. 22. Non potuit autem Eudoxus ille ab Arabico sinu Gades usque pervenire, quin totam fere Africam circuitu legerit, et Promontorium, quod vocant *bona spei*, transierit; quæ hodie navigatio notissima est.

^h *Heneto, a quo...Paphlagonēs in Italiam transvecti, &c.*] Henetum quandam olim vicum in Paphlagonia fuisse, unde populi illi, qui postea Heneti dicti, ortos fuisse, innuere videtur Nepos hoc in loco; quamvis in confesso sit apud omnes fore auctores, Enetos fuisse populos ex Paphlagonia regione, non ex quodam oppido, ad Trojam a Pylemene adductos, ut refert Homerus. II. II. et V. qui post Trojam captam cum diu deer-

Veneti sunt nominati. *Solin. c. 44. et Plin. vi. 2. [conf. Heyn. ad Virg. Æn. i. Excurs. vii.]*

Fauces Oceani T. Livius ac Nepos Cornelius latitudinis tradiderunt, ubi minimum, vii. M. pass. ubi vero plurimum, x. M. *Plin. lib. iii. proœm.*

Melpum opulentia præcipuum,¹ quod ab Insubribus, et Boiis, et Senonibus deletum esse eo die, quo Camillus Veios ceperit, Cornelius Nepos tradidit. *Plin. iii. 17.*

Ultra Aquileiam vi. M. pass. Formio amnis,¹ ab Ravenna CLXXXIX. pass. antiquus Italiæ auctus terminus, nunc vero Istriæ: quam cognominatam a flumine Istro in Adriam effluente a Danubio amne,^k eidemque Istro ex adverso Padi fauces, contrario eorum percussu mari interjecto dulcescente, plerique dixere falso, et Nepos [Cornelius] etiam, Padi accola. *Plin. iii. 18. § 22.*

VIII. ALPES in longitudinem x. M. pass. patere^l a supero mari ad inferum, Cælius tradit: Timagenes xx. M. pass.

NOTE

rassent, tandem Italiæ oras appulerant per sinum Adriaticum, et Veneti dici cœperunt. Præterea Strabo lib. xii. scribit Enetos nobilissimam ac præcipuam Paphlagoniæ fuisse gentem.

¹ *Melpum opulentia præcipuum*] Insubriæ oppidum ditissimum, quod a vicinis gentibus deletum est, ut refert Plinius, lib. iii.

¹ *Ultra Aquileiam vi. M. pass. Formio amnis, &c.*] Aquileia Romanorum colonia ad Natisonem fluvium sita, juxta quam Timavus defluit; unde Martialis: 'Et tu Ledæo felix Aquileia Timavo.' Hanc Romani duodecies mille passibus a mari collocarunt adversus Illyricas et Pannonicas gentes. Vide Livium de bello Macedonico. Quidam Aquileiam dictam voluit a perennibus aquarum fontibus; fuitque civitas tam angusta quondam, ut altera Roma diceretur;

Delph. et Var. Clas.

hodie Venetis parèt, et ad solitudinem propemodum perducta est; ac ex ejus destructione, quæ primo ab Attila Hunnorum rege facta est, Venetia suum habuit incrementum. Quod spectat vero ad Formionem, fluvius est Istriæ, hodie *Risano*.

^k *A flumine Istro in Adriam effluente a Danubio amne, &c.*] In eo errore fuerunt antiqui omnes, ut crederent e Danubio fluvium in Adriam confluere juxta Istros populos; unde et Jasonis e Ponto in Adriaticum sinum transitus locum habuit Historiæ, quo in errore Corn. Nepos similiter versatus est.

^l *Alpes in longitudinem x. M. pass. patere, &c.*] Eximiæ esse longitudinis Alpes patet ex his Melæ verbis lib. ii. 'Alpes ipsæ ab iis littoribus longe lateque diffusæ, primo ad Septemtrionem magno gradu excurrunt; deinde ubi Germaniam attigerunt,

Nep.

2 B

deductis in latitudinem, Cornelius Nepos c. M.: T. Livius tria M. stadiorum: uterque diversis in locis. *Plin.* III. 19. § 23.

Inter duos Bosphoros, Thracium et Cimmerium,^m directo cursu, ut auctor est Polybius, 10. M. passuum intersunt. Circuitu vero totius Ponti vicies semel centena quinquaginta M. ut auctor est Varro, et fere veteres. Nepos Cornelius trecenta millia quinquaginta adjicit. *Plin.* IV. 12. § 24.

In ora Oceani, colonia Augusti, Julia Constantia, &c. et ab ea XXXII. M. pass. colonia a Claudio Cæsare facta, Lixos. Ibi regia Antæi, certamenque cum Hercule, et Hesperidum Horti, &c. Extat in ea et ara Herculis, nec præter oleastros aliud ex narrato illo aurifero nemore. Minus profecto mirentur portentosa Græciæ mendacia, de iis et amne Lixoprodata,ⁿ qui cogitent, nostros nuper paulominus monstrifica quædam de iisdem tradidisse: prævalidam hanc urbem,^o majoremque Carthagine magna; præterea ex adverso ejus sitam,^p et prope immenso tractu ab

NOTE

verso impetu in Orientem abeunt; direptisque populis immanibus, usque in Thraciam penetrant.

^m *Inter duos Bosphoros, Thracium et Cimmerium, &c.*] Duo sunt Bosphori, alter juxta Byzantium, qui et Thracius dicitur, estque ostium Ponti, per quod in Propontidem influit, dictum a trajectu Jovis in bovem transformati. Vide Valer. Flacc. Argon. lib. IV. Alter est Bosphorus in introitu Mæotidis Paludis, per quem in Pontum definit. Ovid. 'Bosphorus et Tanais superant, Scythiæque paludes.' Hic etiam Cimmerius dicitur, a Cimmeriis populis, partem ejus frigidissimam incolentibus. Vide Ovid. de Ponto.

ⁿ *Minus profecto mirentur portentosa Græciæ mendacia, de iis et amne Lixoprodata, &c.*] Nihil vanius et mendacius illis fabulis, quæ Hesperidas Nymphas et eorum hortos

prodidere. Porro illi horti a Virg. et Plin. describuntur in Mauritania Tingitana prope Lixum; quamquam idem Plin. et Ptolem. eos constituunt in Pentapoleos regione, omni arborum genere refertos, in quibus mala erant aurea a Dracone pervigili servata, quem Hercules interfecisse dicitur. Vide plura apud Solinum et Plin. qui draconem hunc ceu serpentem interpretantur fuisse æstuarium maris, meatu fluctuoso instar draconis, quod hortos Hesperidum amplectebatur.

^o *Prævalidam hanc urbem, &c.*] Nimirum Lixon, nam et amnis et urbis nomen est; ut ex his patet Plinii verbis: 'A Claudio Cæsare colonia facta Lixos; vel fabulosissime ab antiquis narrata. Ibi Regia Antæi, certamenque cum Hercule, et Hesperidum horti.'

^p *Præterea ex adverso ejus sitam*] Hec

Tingi:^a quæque alia Cornelius Nepos avidissime credidit. *Plin.* v. 1.

Aliqui inter Pontum et Caspium mare CCCLXXV. M. pass. non amplius interesse tradiderunt: Cornelius Nepos CCL. M. *Plin.* vi. 11. § 12.

Polybius in extrema Mauritania contra montem Atlantem a terra stadia octo abesse prodidit Cernen.^c Nepos Cornelius ex adverso maxime Carthaginis a continente passus mille: non ampliorem circuitu duobus millibus. *Plin.* vi. 31. §. 36.

Nepos Cornelius, qui Divi Augusti principatu obiit, *Me*, inquit, juvene violacea purpura vigeat,^a cujus libra denariis centum venibat; nec multo post rubra Tarentina. Huic successit dibapha Tyria,^c quæ in libras denariis mille non poterat emi. Hac P. Lentulus Spinther, Ædilis Curulis, primus in prætexta usus improbat:^a qua purpura quis non jam, inquit, tricliniaria facit?^c *Plin.* vi. 39. § 63.

NOTE

est, e regione Carthaginis, quemadmodum Virg. *Æneid.* i. dixit: 'Carthago, Italiam contra,' &c.

^a *Prope immenso tractu ab Tingi*] *Tingis* Pomp. lib. i. et *Plin.* lib. v. Mauritaniæ pervetus oppidum, ab Antæo, ut ferunt, conditum, ex cujus nomine Mauritania Tingitana dicta est. Hæc, cum colonia Rom. a Claudio Cæsare facta esset, Julia traducta dicta est; hodie *Tanger*.

^c *A terra stadia octo abesse prodidit Cernen*] *Cerne*, Atlantici Oceani insula, contra Atlantem montem, Ptolemæo teste; quod et scribit Polybius gravis auctor. *Plin.* tamen hanc inter insulas Æthiopiz annumerat: 'Cerne,' inquit, 'nominatur insula adversa Æthiopiz, cujus neque magnitudo neque intervallum a continente constat.' Hanc nonnulli Maderam, alii Gratosam insulam esse putant.

^a *Me, inquit, juvene violacea purpura*

vigeat, &c.] De variis purpuræ generibus vide Cœlium, Baysium, et Salmasium, qui omnium accuratissime in *Notis* ad Tertullianum de Pallio scripsit. Purpura autem violacea tingebatur circa littora Africæ, quæ puniceum succum emittebat. Vide eundem Salmasium loco citato.

^c *Huic successit dibapha Tyria*] Purpura quæ bis tingebatur. Unde Cic: in Vatinium, 'Strumam Sacerdotil dibapho vestiunt,' *Ils couvrent son infamie en l'élevant au Sacerdoce.*

^a *In prætexta usus improbat*] Causam aperit *Plin.* his verbis: 'Spinther ædilis fuit Urb. Cond. anno septingentesimo, Cic. Cons. Dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta esset, veluti magnifico impendio; qualiter nunc omnes commodiores purpuræ tinguntur.'

^c *Tricliniaria facit*] Hoc est, ut explicat Salmasius, accubitalia, quibus

Onychem etiam tum in Arabia montibus,* nec usquam aliubi, nasci putavere nostri veteres; Sudines, in Germania, potoriis vasis inde factis primum, dein pedibus lectorum sellisque. Cornelius Nepos tradit magno fuisse miraculo, cum P. Lentulus Spinther amphoras ex eo et urceos magnitudine cadorum ostendisset: post quinquennium deinde, triginta duorum pedum longitudine columnas vidisse se. *Plin. xxxvi. 7. § 12.*

ΙΧ. Νέπως δὲ Κορνήλιος, οὐχ ὑπὸ γήραος, φησὶν, οὐδὲ νόσου παραλάξαι τὸν Λούκουλλον, ἀλλὰ φαρμάκοις ὑπὸ τινος τῶν ἀπελευθέρων Καλλισθένους διαφθαρέντα. Τὰ δὲ φάρμακα δοθῆναι μὲν, ὥς ἀγαπᾶτο μᾶλλον ὁ Καλλισθένης ὑπ' αὐτοῦ, τοιαύτην ἔχειν δοκοῦντα τὴν δύναμιν ἐκστῆσαι δὲ καὶ καταλῦσαι τὸν λογισμὸν, ὥστ' ἔτι ζῶντος αὐτοῦ τὴν οὐσίαν διοικεῖν τὸν ἀδελφόν. *Plutarch. in Lucullo extr. [p. 520. E. s. opp. tom. 1. p. 344. tom. 3. Tubing. Fischer.]*

‘Cornelius Nepos ait, non senio, neque morbo alienata mente fuisse Lucullum, sed a quodam liberto Callisthene venenis corruptum. Datum autem esse venenum, ut Callisthenes impensius ab eo diligeretur, quod ejusmodi vi pollere id putaret. Ita vero alienasse et solvisse mentem ejus, ut adhuc viventis facultates frater procuraret.’

Καίτοι Νέπως ὁ Κορνήλιος φησὶν, οὐ Κράσσου, Βρούτου δὲ θριαμβεύσαντος ἀπὸ Λουσιτανῶν θυγατέρα γῆμαι Γάϊον. *Plut. in Tib. Graccho, [p. 834. C. Opp. tom. 1. c. 21. p. 227. s. tom. 5. Tub. Fisch.]*

‘Cornelius Nepos non Crassi, sed Bruti, ejus qui de Lusitanis triumphavit, filiam nuptum Caio datam, ait.’

Ἀντίβα δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἐλάχιστος ἦν λόγος, Μάρκελλον δὲ πεπτωκέαι πυθόμενος, αὐτὸς ἐξέδραμεν ἐπὶ τὸν τόπον καὶ τῷ νεκρῷ παρα-

NOTE

lecti tricliniaries sternuntur.

* *Onychem etiam tum in Arabia montibus, &c.* Notum est omnibus Onychem esse gemmæ cujusdam genus, humani unguis candorem referentis; *Plin. lib. xxxvii. 5.* Est etiam Onyx marmoris genus, in montibus Arabiae

præcipue nascens, postea etiam in Germania inventum. Auctor idem *Plin. lib. xxxvi. 7. et 8.* Ex hoc marmore fiebant olim pretiosissima pavimenta; unde *Martialis lib. iii. ‘Calcatusque tue sub pede lucet Onyx.’*

στάς, καὶ πολλὸν χρόνον τὴν τε βῶμην τοῦ σώματος καταμαθὼν καὶ τὸ εἶδος, οὔτε φωνὴν ἀφῆκεν ὑπερήφανον, οὔτε ἀπ' ὄψεως τὸ χαῖρον, ὥς ἂν τις ἐργάζητο πολέμιον καὶ βαρὺν ἀπεκτονῶς, ἐξέφηνεν· ἀλλ' ἐπιθαυμάσας τὸ παράλογον τὸ τελευτῆς, τὸν μὲν δακτύλιον ἀφείλετο, τὸ δὲ σῶμα κοσμήσας πρέποντι κόσμῳ καὶ περιστείλας ἐντίμως ἔκαυσε, καὶ τὰ λείψανα συνθεῖς εἰς κάλπην ἀργυρεῖαν, καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον, ἀπέστειλε πρὸς τὸν υἱόν. Τῶν δὲ Νομάδων τινὲς περιτυχόντες τοῖς κομίζουσιν, ὥρμησαν ἀφαιρεῖσθαι τὸ τεῦχος. Ἀντιλαμβανομένων δὲ ἐκείνων, ἐκβιαζόμενοι, καὶ μαχόμενοι διέβριψαν τὰ ὄσῳ. Πυθόμενος δὲ Ἀννίβας, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἰπὼν, οὐδὲν ἄρα δυνατόν γενέσθαι ἄκοντος θεοῦ, τοῖς μὲν Νομάσιν ἐπέθηκε δίκην, οὐκ ἔτι δὲ κομιδῆς ἢ συλλογῆς τῶν λειψάνων ἐφρόντισεν· ὥς δὴ κατὰ θεόν τινα καὶ τῆς τελευτῆς καὶ τῆς ἀταφίας παραλόγως οὕτω τῷ Μαρκέλλῳ γενομένης. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ Κορνήλιον Νέπωτα καὶ Οὐαλέριον Μάξιμον ἱστορήκασι. Αἰβίος δὲ καὶ Καῖσαρ ὁ σεβαστὸς κομισθῆναι τὴν ὑδρίαν πρὸς τὸν υἱὸν εἰρήκασι, καὶ ταφῆναι λαμπρῶς. *Plut. in Marcello, [c. 30. p. 331. tom. 2. Tubing. Fischer.]*

‘Hannibal vero, cum reliquos minimi faceret, Marcellum cecidisse audito, ipse ad locum accurrit: cada-verique assistens, diuque corporis robur et formam contemplatus, neque superbam ullam emisit vocem, neque vultu lætitiā, (ut consentaneum erat eum, qui tam molestum et gravem hostem interfecisset,) præ se tulit; sed inopinatum viri exitum miratus, annulum ei abstulit, corpus digno habitu ornatum, vestibisque decentibus amicūm, cremavit; reliquias in urnam argenteam lectas, aurea superaddita corona, ad filium misit. Sed quidam Numidæ, cum in ferentes ea incidissent, adimere vi conati sunt: illis reluctantibus, ac vim vi repellentibus, ossa disjecta sunt. Hannibal, hoc audito, ad eos, qui aderant, Nihil, inquit, utique Diis invitis fieri potest: sumtoque de Numidis supplicio, nullam præterea de Marcelli reliquiis colligendis curam habuit: ut qui, Dei alicujus numine Marcello hunc exitum vitæ, et sepulturæ privationem ita præter omnium opinionem evenisse, crederet. Hæc Cornelius Nepos et Valerius Maximus narrant. Livius et Augustus Cæsar, perlatam ad filium Marcelli urnam, et honorificè sepultas ejus reliquias perhibent.’

Ἀντίβαν δὲ Μάρκελλος, ὡς μὲν οἱ περὶ Πολύβιον λέγουσιν, οὐδὲ ἀπαξ ἐνέκησεν, ἀλλ' ἀήγητος ἀνὴρ δοκεῖ διαγενέσθαι μέχρι Σικιτίας· ἡμεῖς δὲ Αἰβίαν, Καίσαρι, καὶ Νέπωτι, καὶ τῶν Ἑλληνικῶν τῶ βασιλεῖ Ἰόβαν πιστεύομεν, ἦτας τινὰς καὶ τροπὰς ὑπὸ Μαρκελλοῦ τῶν σὺν Ἀντίβαν γενέσθαι. *Plut. in compar. cum Marcello*, [c. 1. p. 334. tom. 2. *Tubing. Fisch.*]

‘Hannibalem Marcellus, ut Polybius narrat, ne semel quidem vicit, sed invictus hic vir fuisse videtur usque ad Scipionem. Nos autem Livio, et Cæsari, et Nepoti, et ex Græcis scriptoribus regi Jubbæ credimus, aliquoties Hannibalem a Marcello victum et in fugam versum esse.’

x. CORNELIUS Nepos, qui Divi Augusti principatu obiit, cum scriberet, turdos paulo ante ceptos saginari,* addidit, ciconias magis placere, quam grues;† cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam vero nemo velit attigisse. *Plin. x. 23. § 30.*

Apud antiquos piscium nobilissimus habitus acipenser, &c. Postea præcipuam auctoritatem fuisse lupo et asellis,‡ Cornelius Nepos, Laberius, poëta mimorum,§ tradidere. *Plin. ix. 17. § 28.*

NOTE

* Cum scriberet, turdos paulo ante ceptos saginari] Turdus genus est avis simul et piscis. *Martialis lib. xiii.* ‘Inter aves turdus, mecum si iudice certes, Inter quadrupedes,’ &c.

† Ciconias magis placere, quam grues, &c.] Id forsitan dicitur, quod ciconiarum genus sit pietatis et gratitudinis erga parentes symbolum. Unde *Petronius Arbiter*, in satirico de Ciconia: ‘Ciconia etiam grata, peregrina, hospita, Pietatis cultrix, gracilipes, crotalaria, Avis exul hyemis, titulus tepidi temporis, Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.’

‡ Præcipuam auctoritatem fuisse lupo et asellis, &c.] Lupus hic nomen est piscis, quem Romani omnibus aliis prætulerunt, quem Catillonem et Li-

guritorem vocabant; metaphora ducta ab hominibus gulosis et delicatis, quos ideo Catillones vocabant antiqui, quod absumtis cibis ipsos etiam Catillos lingerent. Græce λάβραξ. ‘Luporum laudatissimi, qui appellantur lanati a candore molliorque carnis.’ Unde *Martialis lib. xiii.* ‘Lanceus Euganei lupus excipit ora Timavi, Æquoreo dulces cum sale pastus aquas.’ Asellus similiter est piscis laudatissimus. Vide *Plin. lib. ix.*

§ Laberius, poëta mimorum, &c.] Hic poëta mimographus fuit: vide *Macrobius Saturn. lib. ii.* et *Gellium*, et *Senecam Declamationum, lib. vii.* et *Horatium in Serm.* cujus hæc verba sunt, ‘Et Laberi mimos, et pulchra poemata, mirer.’

Magnitudo loto arbori, quæ piro:* *quanquam Nepos Cornelius brevem tradat, &c. Vinum quoque exprimitur illi, simile mulso, quod ultra denos dies negat durare idem Nepos; baccasque contusas cum alica ad cibos dolio condi. Plin. XIII. 17. § 32.*

Scandula contextam fuisse Romam usque ad bellum Pyrrhi^b annis quadringentis LXX. Cornelius Nepos auctor est. Idem XVI. 10. § 15.

Cornelius Nepos tradit, ante Syllæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuisse argentea. Idem XXXIII. 11. § 52.

Primus invenit lineas colorare, testa, ut ferunt, trita, Cleophantus Corinthius. Hunc, aut eodem nomine alium fuisse, quem tradit Cornelius Nepos secutum in Italiam Demaratum, Tarquinii Prisci, Romani regis, patrem, fugientem a Corintho injurias Cypseli tyranni,^c mox docebimus. Idem XXXV. 3. § 5.

Primum Romæ parietes crusta marmoris operuisse totius domus suæ in Cœlio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram, Formiis natum,^d equitem Romanum, præfectum fabrum C. Cæsaris in Gallia, &c. Adjecit idem Nepos, eum primum totis ædibus nullam, nisi e marmore, colum-

NOTE

* *Magnitudo loto arbori, quæ piro]* Lotus arbor frequens in Africa fuit apud Syrthes; unde Lotophagi populi, quod ejus arboris fructu credantur victitare; cujus cibus est tam dulcis, ut advenis incutiat patriæ oblivionem: itaque cum Ulyssis socii delati fuissent Africam, et Lotum gustassent, vix inde abduci potuerunt. Hom. Odyss. IX.

^b *Scandula contextam fuisse Romam usque ad bellum Pyrrhi, &c.]* Scandula, quasi, scindula, a scindendo; quia ejusmodi sunt tegulæ lignæ, non serra, sed bipennibus scissæ. Vel scandulæ a scandendo, quia in culminibus tectorum, ad tegulas imbricesque sustinendos collocantur, quo

scandentes pervenire solent. Inde tectum scandulare dicitur, quod ex scandulis constat.

^c *A Corintho injurias Cypseli tyranni]* Tyrannus ille Corinthius Cypselus dictus a Cistula, quam Græci Cypselon vocant, in qua delituit occultatus a matre, cum ad mortem quæreretur. Vide Cic. in Tusc. Quæst. lib. V. et lib. de Fato.

^d *Mamurram, Formiis natum]* Hunc propterea Catullus carpit in Epigrammate, in quo scribit eum in ædibus suis habuisse, quicquid habuisset Gallia comata, quia Præfectus fabrorum Cæsaris in Gallia fuit. Vide de eodem Plin. lib. XXXVI. 6.

nam habuisse, omnes solidas e Carystio, aut Lunensi.^e
Idem XXXVI. 6. § 7.

XI. **ÆDIS** Martis est in circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio.^f *Priscian.* l. VIII. p. 792. *ed. Putsch.*

Non amplius ter bibere Augustum solitum^g super cœnam in castris apud Mutinam, Cornelius Nepos tradit. *Sueton. Aug. c. 77.*

In extrema Britanniae parte Memma,^h quam Cornelius etiam, Annalium scriptor,ⁱ narrat metallis plurimis copiosam, herbis frequentem, et his feraciorem omnibus, quia pecora magis, quam homines, alat. Labi vero per eam multa quam maxima relabique flumina, gemmas margaritasque volventia. *Jornundes de rebus Gothicis, c. 2.*

NOTÆ

^e *E Carystio, aut Lunensi*] Quia in Carysto insulæ Eubœæ civitate, auctore Strabone lib. I. Carystiarum columnarum incisio erat: ibique Apollinis Marmorei templum. Carystii marmoris meminit Plin. lib. IV. 12. et lib. XXXVI. 6. Item Lucanus lib. V. de insula Eubœa loquens: 'Qua maris angustas fauces saxosa Carystos.' Sita est ad Pelagus Myrtoum, sub Ocha monte. In hac, si qua Solino fides est, olim Titanes regnare. Luna vero Hetruriæ oppidum est ad mare situm, fecundissimis candidi marmoris fodinis nobilitatum.

^f *Architectata ab Hermodoro Salaminio*] Hermodori Architecti celeberrimi meminit Vitruvius Architect. lib. III. 1.

^g *Non amplius ter bibere Augustum solitum, &c.*] Sic Suetonius, cujus hæc sunt verba: 'Non amplius ter bi-

bere eum solitum super cœnam in castris apud Mutinam, Cornelius Nepos tradit.'

^h *In extrema Britanniae parte Memma, &c.*] *Mona*, non *Memma*, hic legi debere videtur, quia invenitur quidem passim in auctoribus *Mona* insula Angliam inter et Hiberniam sita, quæ hodie etiam *Mon* vocatur ab incolis Britannis, qui linguam avitam retinent: sed nullibi *Memma* legitur, nisi solum hoc in libro. Hæc insula angusto vado tantum a Britanniae continente sejungitur, ut Ptolemæus, Cæsar, et Plinius eam describunt.

ⁱ *Quam Cornelius etiam, Annalium scriptor, &c.*] Hunc Cornelium Tacitum cum Schotto et Lindenbrogio existimo, ut videre est ex ejus Annalibus pluribus in locis, ac præsertim ex Agricolæ Vita, quam ipse scripsit.

EPISTOLA CORNELIÆ MATRIS

GRACCHORUM.¹

XII. DICES,² pulchrum esse inimicos ulcisci. Id neque majus neque pulchrius cuiquam, atque esse mihi³ videtur;⁴ sed si liceat republ. salva ea persequi.⁵ Sed quatenus id fieri non potest, multo tempore multisque partibus inimici nostri non peribunt; atque, uti⁶ nunc⁵ sunt, erunt potius, quam respubl. profligetur⁶ atque pereat.

EADEM ALIO LOCO.

Verbis conceptis dejerare ausim,¹ præterquam qui¹ Tiberium Gracchum necarunt,² neminem inimicum tantum molestiæ,³ tantumque laboris, quantum te ob has res, mihi tradidisse: quem oportebat omnium eorum, quos ante habuerim⁴ liberos, partes eorum⁵ tolerare, atque curare, ut quam minimum sollicitudinis in senecta haberem, utique, quæcumque ageres, ea velles maxime mihi placere: atque

1 Sic Bosius et alii. Sed verba *Corneliæ Gracchorum matris ex Cornelii Nepotis libro excerpta* Ms. Sav. Voss. 1. *Corneliæ Gracchorum matris ex Cornelii Nepotis libro excerpta*. Ms. Voss. 3. *verba Corneliæ matris Gracchorum* Ms. Petav. *verba ex epistola Corneliæ Gracchorum matris ex libro Cornelii Nepotis de Latinis historicis excerpta*. Ms. Gif.—2 Sic etiam Ms. Voss. 1. Gif. Sed lices Ms. Petav. dicis Ms. Sav. Statim *pulcherrimum* Ms. Voss. 3. pro, *pulchrum*, —3 *Mihi esse* Ms. Voss. 3. Mox *eos persequi* Ed. Patav.—4 *Neque, uti* Ed. Gebh. Keuch.—5 Sic Ms. Sav. Gif. sed non Ms. Petav.—6 Ita etiam Ms. Voss. 1.

1 Qui aberat a Ms. Sav.—2 *Gracchum necarunt* Ms. Voss. 1. *Gracchum nec.* Ms. Voss. 3. *qui Tib. filium necarunt* Pigh.—3 *Tantumque tantæ molestiæ motatumque* Ms. Voss. 3.—4 Sic Ms. Petav. Sed quos ante hac habui Ms. Sav. Gif. Ed. Keuch. Pat.—5 *Partis eorum* Ms. Gif. Petav. Sav. a quo postremo

NOTÆ

¹ *Atque esse mihi videtur*] Steph. Pighius *esse* omittit.

² *Sed si liceat republ. salva ea persequi*] *Eos persequi*, scilicet inimicos, mallet cum eodem Pighio.

¹ *Dejerare ausim*] Id est, Deos jura-

re. Quemadmodum Apuleius dixit, 'quam sanctissime dejerantes.' Quia autem solenne erat et expressum jurandi genus, ideo dicitur, 'conceptis verbis.'

uti nefas haberes, rerum majorum adversum meam sententiam quicquam facere. Præsertim mihi, cui parva pars vitæ⁶ superest. Ne id quidem⁷ tam breve spatium potest opitulari, quin et mihi adverseris,⁸ et republ. profliges. Denique quæ pausa⁹ erit?^a * et quando¹⁰ desinet familia nostra insanire? et quando modus ei rei¹¹ haberi poterit?^o et quando desinemus, ** et habentes, et præbentes,¹² molestiis desistere?^q et quando perpudescet¹³ miscenda atque perturbanda republ.^r Sed si omnino id fieri non potest, ubi¹⁴ ego mortua ero, petito Tribunatum; post me¹⁵ facito, quod libebit, cum ego non sentiam. Ubi mortua ero, parentabis¹⁶ mihi, et invocabis Deum parentem.^s In eo tempore, non pudet¹⁷ te^t eorum * Deum preces expetere,^u quos, vivos atque præsentis, relictos atque desertos habueris? Ne ille sinat Jupiter, te ea perseverare,¹⁸ nec tibi tantam dementiam

tamen aberat *ad eorum*. Ed. Keuch. et Patav. *partes eorum*.—6 *In tam parvas pausas vitæ* Ms. Voss. 3. pro cui *p. parva vitæ*.—7 Sic etiam Ms. Voss. 1.—8 *Adverses* Ms. Voss. 1. 3. Sav. *adversus* Ms. Gif. Patav.—9 *Pausas* Ms. Voss. 3.—10 Sic Ms. Sav. Patav. Sed *ecquando* Ms. Gif.—11 *Ei rei* Lxv. Ms. Voss. 3....** *al. absentes et præsentis*.—12 Sic etiam Ms. Voss. 3. Sav. Gif. Sed *et absentes et præsentis* Ms. Patav. *et habentes et præsentis* Ed. Keuch.—13 *Et quando perpud.* aberant a Ms. Patav.—14 Sic Ms. Gifan. Pet. Sed mihi Ms. Sav.—15 *Post me* aberant a Ms. Voss. 1. Sav. Statim *facite* Ms. Voss. 3. *facito, quod libebit* Ms. Sav. Ed. Keuch. Patav. *per me facito quod libebit* Ms. Gif.—16 *Parentibus* Ms. Voss. 3. Sav.—17 *Non pudet*. Ita etiam Ms. Gif. Patav. Sed *ne pudet* Ms. Voss. 1. Sav.—18 Ita etiam Ms. Voss.

NOTÆ

^a *Quæ pausa erit*] Sic in Plauto legitur; atque adeo corrupte quoddam legere censeo, *quæ causa erit*?

^o *Et quando modus ei rei haberi poterit*] Gebhardus et Gifanius, *ecquando*; quod idem est ac *num quando*, vel *an aliquando*.

^p *Et habentes, et præbentes*] Melius legi existimarem, ut quidam legunt, *et absentes et præsentis*.

^q *Molestiis desistere*] Quidam legunt *desipere*; quod non probo.

^r *Et quando perpudescet miscenda atque perturbanda republ.*] Id dicitur quemadmodum apud Tacitum legitur, '*pudet dicto*,' et similia.

^s *Et invocabis Deum parentem*] Rutgersius conjicit legendum esse, *Invocabis Deum parentem Numen*. Quidam scribunt, *et invocabis Deos manes parentis*. *Eo tempore ne pudeat eorum Deum preces expetere*: '*Eorum Deum*;' hoc est, Deorum Manium; juxta Ovidii mentem, qui ait, '*Perque tuos manes, qui mihi Numen erunt*.'

^t *In eo tempore, non pudet te, &c.*] Mallem cum Pighio legere, *non pudebit*. Vel cum Salmasio, *ne pudeat*.

^u *Eorum Deum preces expetere*] *Deum, pro Deorum*. Pro preces, sunt qui *pace* legi velint; quod fateor me minus capere.

venire in animum; et, si perseveras, vereor in¹⁹ omnem vitam tantum laboris culpa tua recipias, uti in nullo tempore tute tibi placere possis.

[*Cornelius Nepos in libro de historicis Latinis de laude Ciceronis.*

XIII. NON ignorare debes, unum hoc genus Latinarum literarum adhuc non modo non respondere Græciæ, sed omnino rude atque inchoatum morte Ciceronis relictum. Ille enim fuit unus, qui potuerit et etiam debuerit historiam digna voce pronuntiare: quippe qui oratoriam eloquentiam rudem a maioribus acceptam perpoliverit, philosophiam ante eum incomptam Latinam sua conformaverit oratione. Ex quo dubito, interitu ejus utrum res publica an historia magis doleat.

Locuples ac divina natura, quo majorem sui pareret admirationem, ponderationaque sua essent beneficia, nèque uni omnia dare, nec rursus cuiquam omnia voluit negare.]

3. sed omisso τῷ ea. [Rutgers. emendat, *te eo perseverare*. Et statim: *tu te tibi placere possis*: quomodo Horatius Epist. i. 18. 'quid te tibi reddat amicum.' Alteram tamen Plautus firmat *Persa* i. 1. 30. 'Si tute tibi bene esse potes pati.']—19 *Vereor ne* Ed. Gebh. Boeckl. Patav.

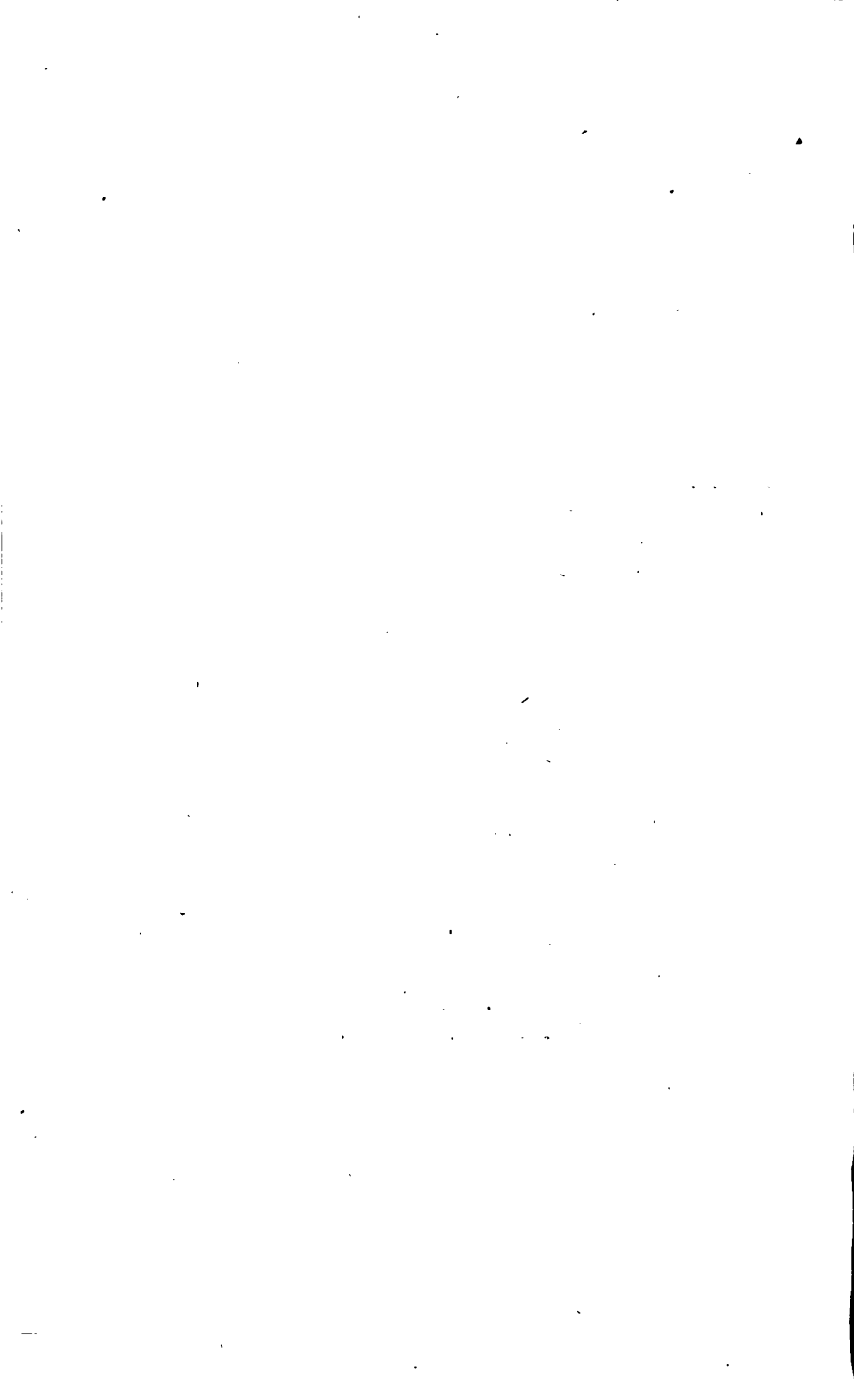

FINIS CORN. NEPOTIS OPERUM.

NOTÆ VARIORUM

IN

CORNELII NEPOTIS OPERA.

SYLLABUS AUCTORUM RECENTIORUM

QUORUM NOTIS ET OBSERVATIONIBUS USUS EST EDITOR.

ALCIATUS.
Aldus Manutius.
Alexander ab Alexandro.
Antonius Augustinus.
Barthius.
Berneccerus.
Beroaldus.
Boeclerus.
Bongarsius.
Bosius.
Bouchartus.
Boxhornius.
Brissonius.
Buchnerus.
Bucholcerus.
Camerarius.
Casaubonus.
Chronologi.
Codex Pet. Danielis.
Colerus.
Cujacius.
P. Daniel.
Dempsterus.
Emmius.
Ernstius.
Freinshemius.
Fungerus.
Gebhardus.
Geographi.
Gifanius.
Golius.
Gronovius.
Grotius.
Heidmannus.
Heinsius.
Hildebrandus.
Hornius.
Keuchenius.
Kirchmajerus.

Kirchmannus.
Lambinus.
Lipsius.
Loccenius.
Longolius.
Machaneus.
Magius.
Mariana.
Meursius.
Muratus.
D. Mar. Niger.
Oliverius.
Ortelius.
Piccartus.
Pighius.
Pignorius.
Pontanus.
Puteanus.
Raven.
Rubenius.
Rutgersius.
Salmasius.
Savaro.
Scaliger.
Schefferus.
Schoppius.
Schottus.
Seldenus.
Sighicellus.
Stewechius.
Streinius.
Strigellus.
Thysius.
Titius.
Turnebus.
Vorstinus.
Vossius.
Xylander.

NOTÆ VARIORUM

IN

CORNELII NEPOTIS OPERA.

EX EDIT. AMSTELODAMENSI, 8vo. 1687.

EX TYPOGRAPHIA P. ET J. BLÆV.

AUCTORIS PRÆFATIO.

CORNELII NEPOTIS VITÆ EXCELLENTIUM IMPERATORUM] Inscriptio- nem nostræ editioni istam dedimus: C. CORN. NEPOTIS, vulgo *Ænglii Probi*, DE EXCELLENTIBUS VIRIS, quæ extant. Hier. Magius tres annotavit titulos: *De vita Excellentium Imperatorum. De vita excellentium. De vita excellentium Græciæ Principum et Ducum.* Ex his secundum, ut nimis latum; tertium, ut nimis angustum aspernatus, primum recipit; quippe qui et in fine præfationis compareat. Editio inter impressas satis vetusta hoc frontispicium habet: *Æmilii Probi vitæ Excellentium Imperatorum, Tito Pomponio Attico dedicata, T. Pomponii Attici vita per Cornelium Nepotem descripta.* Sed hic exterior titulus est, aliorum quoque opusculorum vocabula præferens. Præfationem autem antecedit ille: *Æmilii Probi, viri clarissimi, de vita Excellentium Imperatorum ad T. Pomponium Atticum.* Lambiniana editio, ad totum opus, quod

duobus voluminibus constitit, e quibus unum tantum ad nos transmissum est, accommodavit hunc indicem: *De vita excellentium Imperatorum Græcorum et Romanorum.* Inter omnes Magius haud dubie commodissimum elegerat, si institutum Auctoris, non contenta editionis spectamus. Atque hic titulus placuit etiam Jano Gebhardo in politis ad h. Scriptorem notis. Nam cæteri a libraribus accepti, aut pro arbitrio inditi, exsolvunt religione inscribendi animum, et ipsa varietate, libertatis admonent. Quocirca placuit eum titulum adhibere, qui omnia, quæ supersunt, signaret; cum præsertim vel solius Attici vita, qua nihil habet illustrius hic scriptor, imperatorii nominis titulo innumbranda minime videretur. Denique ipse Nepos admonebat. Sic enim xv. 4. 'plurima quidem præferre possemus, sed modus adhibendus est: quoniam uno hoc volumine VITAS EXCELLENTIUM VIRORUM con-

plurium concludere constitimus.' Quanquam nemini litem cupiamus motam, si cum Andr. Schotto Catonem et Atticum in fragmenta conjiciat: quippe qui in hoc volumine, cujus finem Nepos in XXIII. 13. constituit, non erant collocati; sed Cato quidem ex libro *παράλληλων*, quo de Romanis imperatoribus expositum erat, non tam transsumptus quam excerptus breviusque; Atticus autem peculiari opere memoratus. Boecler.

[C. Cornelii Nepotis] Cornelium hunc, cujus prænomen a se ignorari scribit Giphanius Epist. quadam ad Muretum Epist. lib. I. 67, Tulliani ævi esse scriptorem ipsa ejus Latinitas abunde facit testatam. Ernestius.

[Vita Excellentium Imperatorum] In Ms. Cod. constanter in hoc libro legitur *Vita*. Idem.

AUCTORIS PRÆFATIO] Vetus Danielis Cod. PROLOGUS. Et sic in aliis membranis cum lemmate rubricato. Quæ vox hybrida est ex Latino proverbio, et Græco nomine; ut autumat Joseph. Scaliger, sed contra mentem Clar. Vossii de Arte Grammat. I. II. 28. Keuchen.

[Non dubito, &c.] Explicavit Rob. Titius præmium hoc lib. V. cap. 20. Controv. locorum. Schottus. *Forse plerisque*] Sic semper loquitur Probus: ut in Miltiade, 'Non dubitans tam multis,' &c. Agesilao, 'Non dubitans eo potissimum hostes impeturi facturos: et iterum ibidem, 'nec dubitaturol aliud esse facturum, ac pronuntiaret.' Lambinus. Sic jungunt alii scriptores primæ classis. Curtius X. 26. Tacit. II. 36. 'Haud dubium erat eam sententiam altius penetrare: et XIV. 43. Curtius VII. 'nec dubitabat hujus quoque ultimi consilii fuisse participes.'

[Attice] V. C. Mendozii qui *Attice* hinc genus scripturæ. Schott. Cui inscriptus liber Excellentium Imperatorum. Is est T. Pomponius Atticus, non ille Annaliu Scriptor, quem in-

fra extremo Hannibalis advocat.

Leve et non satis dignum] Peropertunus est hic locus Julii Capitolini in Opil. Macrin, cap. I. 'Ejus, qui vi-
tas,' &c. ibi legem videmus scriptio-
nis hujus, quam accurate tamen, si
quia, servavit Nepos, qui nec ex mi-
noribus illis rebus multa, et ea tan-
tum scripsit, quæ ingenium mores-
que hominum ac regionis indicarent.
Boecler.

[Quis musicam docuerit Epaminon-
dam] V. C. qui. Infra: 'De hoc
priusquam scribamus, hæc præcipi-
enda videntur lectoribus, ne alienos
mores ad suos referant, neve ea, quæ
ipsis leviora sunt, pari modo apud
cæteros fuisse arbitrentur. Scimus
enim musicen nostris moribus abesse
a Principia persona, saltare etiam in
vitilis poni; quæ omnia apud Græcos
et grata et laude digna ducuntur.'
Schottus. Sed notandum, istum mo-
rem a primoribus tantum usurpatum:
quemadmodum de Alcibiade constat,
et aliis. Keuchen.

[Aut in ejus virtutibus commemorari]
Commorati Cod. Mss. Mendozii et Sa-
varonis. Schottus. Editio Veneta,
commemorati. De Virtutibus Epami-
nondæ I. XV. Diodor. Siculas: οὐδὲν
γὰρ οὐ μόνον δημοφιλῶντων, ἀλλὰ καὶ
πάντων Ἑλλήνων πολὺ πρόσχευον ἀνδρεί-
α καὶ στρατηγικῇ συνέσει. Vide se-
quentia.

[Saltasse cum commode] Τὸ commode
explicat doctissimus Buchnerus con-
cinne, et ad 'modos et numeros apte,
εὐαρμότως, quemadmodum et Græci
εὐαρμότως dicebant, quos commodes
Latini vocabant. 'Saltare commode'
Nepoti est saltare decore, disposito,
εὐσχημένως καὶ κατὰ τάξιν. Hoc sensu
capiō Hesychii illa: Τάξις, &c. ἀκο-
λουθία, καὶ εὐρύς, ut commodam ve-
nustatem saltationis intelligat. Idem
Hesychius: Εὐσχημονες: εὐσχημένως,
καὶ εὐσχηματα ἐν δόξῃ τοιοῦντες ubi
ineptam et mancā lectionem sic in-
tegrandam existimant acutissimi viri:

ὁρχήματα καὶ εὐρύθμιος σχήματα ἐν ὀρχήσῃ ποιούντες. Et hanc conjecturam muniunt ista Pollucis, ubi de re saltatoria tractans, *ὁρχημοσύνην* et *εὐρυθμίαν* conjungit. Contrarium est *ὁρχημοσύνην* ὀρχεῖσθαι, *ἀλρεν μασχάλην*, apud eundem Hesychium. Infra Nepos: 'Carmina cantare tibiis ab Olympiodoro, saltare a Calliphrone.' Tria præcipue saltationum genera Græcis in usu fuerunt: quorum duo recenset Plato de leg. δύο δὲ τῶν ὀρχήσεων τῶν καλῶν εἶδη καταστήσαστο· τὸ μὲν πολεμικὸν πυρρίχην, τὸ δὲ εἰρηρικὸν ἐμμέλειαν ἰνέμασαν, quum armati milites πρὸς τὸ καστέρεον μέλος, quod ob id *ὁπορχηματικὸν* vocabant, lascivis vertiginibus ac gyris impliciti et expliciti saltabant. Cujus origo ab Epicharmo refertur ad Minervam. Hunc morem Lacones secuti sunt. Tradunt alii, Achillem primum eo usum in funere Patrocli. De Hercule auctor Plutarchus in Musicis. Quidam ad Pyrrhum referunt, Achilles filium. Unde *πυρρίχη* nomen invenit. Sunt qui a *pyra* dictam volunt, quod ad rogam fieret. Ut ut ait, saltatio fuit, aut *πολεμικὸς ὀρχησμός*, ex qua bellicæ rei usus datus. Tertium genus Hesychio est *ἵσμενον*, et Athenæo *φορτικόν*, ὅτι *δοφὴν αἰσχροῦς εἰδόντων*. Meminit ejus Athenæus l. xiv. ἡ δὲ γυμνο παιδικὴ παραμυθηρὴς ἐστὶ τῇ τραγικῇ ὀρχήσει, ἥτις ἐμμέλεια. Vide Lucianum: *περὶ ὀρχήσεως*, Jul. Pollucem, Platon. de legibus l. vii. ac ex nuperrimis magnum imprimis Salmasium in stupendo exercitatio-num Plinianarum opere. *Kenchen. Saltasse*] Romani enim saltationem hand probasse videntur. Hinc Cic. pro Mil. 'Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit.' De Sempronia Salust. B. C. 'eam literis,' ait, 'Græcis et Latinis doctam; saltasse elegantius, quam necesse fuisset probæ:' et Horat. Od. iii. 6. in luxuriam Romanorum inductus, 'Motus,' inquit, 'docerī gaudet Ionicos Matura virgo.'

Delph. et Var. Clas.

Hildebr. Nepos in Epamin. 'Scimus enim Musicen nostris moribus abesse a principis persona, saltare etiam in vitiiis poni:' cui Cicero l. i. de Offic. adstipulatur, dum saltatores improbat; et alibi dum Gabinio singulari viro, inimico suo, saltandi peritiam non dissimilanter objecit. *Magius.*

Scienterque tibiis cantasse] 'Fidibus' ait Cicero, Tusculan. v. *Schottus.* Quod ab antiquis Ducibus factitatum, ut demonstravit ad Tacitum Lipsius. *Kench.* Sciendum est magnum antiquitus apud omnes Græcos fuisse musices studium, tibiarnumque artem non parvo in pretio habitam; ut apud Athen. l. iv. 25. legere est. Plutarch. in Musicis idem ferme ostendit, refertque ipsum Herculeum Musica usum fuisse: item Achillem plurimosque allos, quorum eruditor sapientissimus ille Chiron dicitur. De Achille Homer. Iliad. ix. *Lyra* etiam, vel (ut alii dicunt nullo discrimine) cithara, personare Epaminondas didicit, auctores Cicero Quæst. Tuscul. i. et ipsemet Probus infra in Epaminonda. *Lyram* autem et *Citharam* pro eodem accipi instrumento testatur Jul. Pollux, iniquens, *λυροδοῦς, κιθαροδοῦς, κιθαριστὰς* idem significare. Unde Athenæus l. xiv. *κιθαρίσειν* ad *lyram* retulit, cum ait, 'Clinias Pythagoreus ἐκιδέρισε τῇ λύρῃ.' *Magius.*

Non eadem omnibus esse honesta atque turpia] Exempli gratia, Carthaginiensibus erat rectum et laudabile Saturno hostias humanas immolare; Græcis et Romanis secus: Lacedæmoniis pueris furari, modo laterent et non deprehenderentur in furto manifesto, honestum; Græcis et Romanis turpe. Sic Plutarchus in Themistocle: *ὃ ξέρε, νόμοι διαφέρουσιν ἀνθρώπων· ἅλλα δὲ ἅλλοις καλὰ· καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οὐκ αἰσθῆσι καὶ κοσμεῖν.* *Lambinus.*

Nos in Graiorum virtutibus exponendis] Notat hunc locum ut hexame-

Nep.

2 C

trum, inter Scriptores qui numeris Poëticis periodos contexuere, Caspi Barthius Advers. xi. 16.

Mores eorum] *Mores gentium. Longolius.*

Atheniensium summo viro] 'Miltiadis filio:' infra in Cimone. Explicat vero M. Anton. Muretus l. vii. Var. lect. cap. 1. et 2. et l. xv. 5. Turnebus Advers. xviii. 13. et G. Xylander ad Plutarchi Cimone[m]. *Schott.*

Sororem germanam] Nomine Elpinicem: *ἑμιπνικίαν* eodem patre, sed diversa matre natam, recte alii explicant. Hinc 'germanitas' Livio vinculum inter fratres, quo uno eodemque patre, diversa nati matre cohærent, l. xl. 8. 'Subituram vobis aliquando germanitatis memoriam.' Loquitur Philippus ad Persen et Demetrium filios, quorum hic ex Gnathænio sartrice Argolica, hic ex conjuge regia natus: ut verum fatear apud Cicer. est 'germana soror' iisdem parentibus prognata, pro Domino: 'Clodius cum sorore germana nefarium stuprum fecit.' Pro Fonteio, 'Cum præsertim virgo germana fratrem amplexa teneat.' *Gebhardus.* Talem sc. *ἑμιπνικίαν*, *consanguineam* vocant leges Romanæ, quam ducere permissum Athenis, non vero *ἑμιμητρίαν*, sive uterinam. Ita colligo ex illo, qui Scholia in Aristophanis Nubulas composuit: act. v. scen. 2: *παρὰ Ἀθηναίους ἔστι γαμὲν τὰς ἐκ πατέρων ἀδελφάς.* Vide Philonem et Demosthenem in oratione, quæ inscribitur 'Appellatio adversus Eubulidem,' ubi reus in hunc modum loquitur: *ἀδελφὴν ὃ πάππος ἐμὸς ἔγγινεν οὐχ' ἑμιμητρίαν.* Quod *παρὰ τοῖς Μακεδόσιν καὶ Ἑλλήσιν νόμους*, ut de Ptolemæo loquitur Herodianus. Lycurgus incestas nuptias censuit germanarum, uterinarum vero permisit. Egyptii utrarumque admittebant. Quod ex Philone Judæo patet, cujus verba notiora sunt, quam ut addantur. Cæterum apud Persas et Assy-

rios etiam invaluerat erimen illud incestus. Euseb. iv. præpar. Evangel. Lucianus, *περὶ θυσίαν*, de Jove loquens, *ἔγγινε δὲ πολλὰς μὲν ἑλλας, δὲ τὰ τῇ δὲ τῇ ἥρω τῇ ἀδελφῇ κατὰ τοὺς Περσῶν τοῦτο καὶ Ἀσσυρίων νόμους.* *Keuchen.*

Habere in matrimonio] Vide infra v. 1. principio.

Quippe cum cives ejus, &c.] Plutarchus, in Themistocli. scribit ejus filium Archetolm duxisse in matrimonium Mnesiptolemam sororem suam eodem patre natam, matre non item; Athenis mulieres propinquis nubere consuevisse demonstrat et in Solone. Arnob. l. viii. Atheniensibus sororem in uxorem accipere licuisse dicit. Terent. in Adel. et Phor. lege Athenis cautum dicit, ut proximi genere orbas puellas in uxores acciperent, quam legem Donat. adnotavit: meminit ejusdem Diodor. l. xii. Bibl. ex Plutarchi verbis et voce apud Athenæum l. xiii. 21. (ubi agit de Cimone) *παράνομος*, qua significatur Cimone[m] contra jus et leges adhæsisse sorori, colligitur vitio et prebro datum fuisse Cimoni, non quod sororem in matrimonio haberet, quæ res fuisset secundum jus Atticum, sed quod citra nuptias ea abuteretur, quæ sententia doctissimo viro Xylandro probanda videtur. *Magius.*

Nostris moribus nefas habetur] Jure civili Romano. Atqui etiam Phocylides, Græcus auctor, hoc vetat: *μηδὲ κακογνήτης ἐς ἀνδροποῖον ἐλθόμεν ἐνθῆρι* id est, *Ne stratum vetitum geniale sororis inito.* Lambini. In causis, quæst. vi. huic legi assentitur Plutarchus: *πᾶσιν ἔξῃναι γαμὲν* (de Romanis loquitur) *ἄχρις ἀνεμίων, τὰ δὲ ἀντὶ τῆς κεκολλῶσθαι.* Hinc Sotades in Ptolemæum Philadelphum: *ὄχις εἰς δόλην γυμνασίαν τὸ κέντρον ὀφείεις.* *Keuchen.*

Laudi in Græcia ducitur adolescentibus] Cicero de Republica, l. iv. 'Apud Græcos opprobrio fuit adolescentibus, si amatores non haberent.' Idem

Tuscul. iv. Plato in Sympos. et Xenophon. Stoici vero et sapientem amatum esse dicunt. Sic et Alcinous Platonicus, cap. 26. εἶδος δὲ πῶς φιλίας ἐστὶ καὶ τὸ ἐρωτικόν, &c. Plutarchus ἀποφθ. λέγειν. ἐρῶν τῶν τὴν ψυχὴν σπουδαίων παιδων ἐρίετο, τὸ δὲ πλεονεξία αἰσχρὸν γενόμετο, ἀπὸ τοῦ σώματος ἐρῶντας, ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς, ὃ δὲ ἐγκληθεὶς ἐπὶ ἐπ' αἰσχρὴν πλεονεξία, ἔτιμος διὰ βίου ἦν. Lambinus. Suspicionem rei contrariæ injicit Plato in Symposio, inquit, 'Parentes paedagogis filios commendare solitos; qui pueros amatos cum amasiis loqui prohiberent.' Sed dissidium si quod suboriatur, ita exturbes. Laudi in Græcia docetur adolescentulis quam plurimos habere amatores, quod multis eorum vel ingenii vel corporis constitutus admiratoribus et cultoribus (multorum enim honesti Socraticique habitus sunt amores) maxime excellere viderentur. Verum cum haud proclive esset, bonos amatores a pravis vulgo dignoscere, eamque ob rem puerorum pudicitia, si cum amatoribus colloqui permitterentur, in discrimen vocaretur; adhibitis sunt custodes, qui impudicorum amatorum libidinibus viam præciderent. Sic et in multis Italiæ urbibus honestum ac laudabile est puellis quamplurimos habere amatores, quippe cum hæc nomine pulcherrimas existimetur. *Magius*. Rem Alcibiadis exemplo infra demonstrat Nepos.

Nulla Lacedæmoni] Dionysius Lambinus, magis de Scriptoris hujus illustrando argumento, quam rectissima lectione et conjecturis meritis, scribit ad hunc locum, *Lacedæmoni* potius adverbialiter, (ad cujus sententiam magis etiam Buchæus inclinat) quasi quicquam prohibeat esse nomen. Et perperam a Servio statuitur anaptosis casuum in illis, cum dicimus: 'Esse Carthagini,' 'Sicyoni,' 'Lacedæmoni:' cum revera hi ablativi sint, more antiquo desinentes in i,

quemadmodum in 'ruri,' 'Acheronti,' et aliis, de quibus ex professo Voss. lib. de construct. c. 46. *Keuch*. Vetita tamen legibus Lycurgi scenica spectacula, sed non ignorandum quod Plutarch. in Lycurgo et Laconum inst. memoria prodidit, Lycurgi leges, cum Sparta ad quingentos usque annos perdurassent, mox in desuetudinem Agide regnante abire cœpisse. Plutarchus in Agide, 'Cum primum divitiarum nimia cupiditas Lacedæmoniorum civitatem occupavit, atque ex illarum possessione superbia, ex usu autem luxuria et mollities animos lavasit, repente maximis bonis privata civitas concidit, multaque præter dignitatem abjecte nimis atque humiliter operata, ad ea tempora devenit, quibus Agis et Leonidas reges in ea sunt constituti.' Divitiis igitur deliciisque in eam urbem receptis, legibusque Lycurgi posthabitis: quotusquisque fuit qui tunc Scenicis spectaculis locum, atque ad ea vel viduis propter avaritiam pretio conductis, aditum fuisse datum neget: de horum igitur temporum moribus loquitur Probus, qui et sua ætate servatos demonstrat, et mercedis conductionisque meminit. *Magius*. Sed quid sibi vult istud 'ad scenam ire?' Doctissimus Freinshemius ita ad hæc verba: 'Ad scenam eat: actura, arbitror, sicut sub Imp. Roman. An fuit ad cænam? de qua re nonnihil ad Curt. v. 7. 2. sed hæc tantum leviter dubito,' 'Scenam inire' est apud Tacit. Ann. xv. 39. Atque hoc sensu 'ad scenam ire,' fuerit idem, quod mox noster dicit, 'in scenam prodire.' De cætero, etiam spectatores interdum mercede conductos, tesserasque in usum antiquitus fuisse, unde spectatores aliquid lucrarentur probabilis ratione disputat Pignorius de servis p. 162. et seq. sed an hoc ad Laced. vid. pertinere possit, amplius despicendum. *Bædeler*. *Nulla Lacedæmoni tam est*

nobilis vidua] Non possum citare ullos auctores, qui de Lacedæmoniis talia prodant. Nam post Xenophontem Plutarchus in Laconum institutis, vetita apud Lacedæmonios legibus Lycurgi scenica spectacula his verbis scribit: *κωμῳδίας καὶ τραγῳδίας οὐκ ἤκροῦντο, ὅπως μήτε ἐν σπουδῇ μήτε ἐν παιδίᾳ ἀκούσῃ τῶν ἀντιλεγόντων τοῖς νόμοις*. Nisi scenam palæstram vocet: nam cum adolescentulis puellæ simul in gymnasio exercitationi corporis nudi operam dabant, ut auctor est Xenophon. At quod apud Athenæum l. xii. quidam ait, non arbitror ad Æmylii Probi sententiam confirmandam parum facere posse: *ἡμῖς δὲ οὐχὶ καὶ τῶν ἀρίστων τὰ κάλλιστα προκρίνομεν ἐκαινοῦντες τῶν Σπαρτιατῶν τὸ ἔθος τὸ γυμναῖον τὰς παρθένους τοῖς ξένοις*. Longolius.

Quæ non ad scenam eat mercede conducta] Simile quid de Cretensibus invenio apud antiquos, qui præcipuas et magno natu mulieres ad gladiatorium munus admittebant. *Alex. Neapolitan.*

Magnis in laudibus tota fuit Græcia] Scripti immissa voce: *tota fere fuit Græcia*; quomodo Edit. Parisiensis, quod non improbo. Nam apud omnes Græcos non æque magni habiti Olympionicæ. De Lacedæmoniis auctor Plutarchus *ἐν ἀποφθ. λακ.* Qui tamen ex numero Victorum *στεφανίτας ἀγῶνας* unum a Rege in prælium adduci solitum, testis mihi in Lycurgo: ubi *ἐχάρει δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς πολέμοις* (inquit) *ἔχων μεθ' ἐαυτοῦ στεφανίτην ἀγῶνα νενικηκότα*. Keuchen.

Victorem Olympia citari] 'Quod apud Græcos prope majus et gloriosius habitum, quam Romæ triumphasse.' Cicero pro Flacco. Et in Tusculan. dicit; 'esse, quibus Olympiorum victoria consulatus ille antiquus videatur.' Hinc hieronicam, *ισόθεον νομιζόμενον* vocat Lucianus. Olympionicarum gloria humanis titulis minus continebatur. Quam qui

reportassent, 'terrarum Dōmini,' 'cælestes,' ac 'pro Diis' habebantur. Lege Chrysostomum, Horatium, alios. Unde ipsorum præmia *ἀνθρώματα* dicta. Citatio per præconiū fiebat: qui clara voce ad populum, Victorem pronunciabat. Cujus rei plena est omnis vetustas. Tantis in laudibus tota fuit Græcia Victorem Olympiæ citari, ut quos in Deorum numerum referrent, τῶν Ὀλυμπίων παρόπων vocarent. Keuchen.

Nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini] Itaque Aristodemum, tragicum actōrem, maximis de rebus pacis ac belli legatum ad Philippum Athenienses sæpe miserunt; et Æschines Atheniensis Atrometi filius, cum adolescens tragœdias actitasset, remp. capessivit, et magnam auctoritatem apud Athenienses ex concionibus et orationibus suis sibi comparavit, ut testatur Cic. de Rep. iv. *Lambinus*. Virginibus tamen vitio datum in Græcia, prodire in scenam et in publico versari; ut patet ex Euripidis Oreste, Heraclidis Iphigenia Aulidensi: item ex Menandro ac Nazianzeno libro de documentis Virginum; et de Latinis, e Seneca Tragico extremo Agamemnone. *Schottus*. Omnes histrionics, propter improbitates feditatesque quas repræsentabant, viles et parum honestos habitos sentit Magius.

Quæ omnia apud nos partim infamia] Nam Romæ histriones erant munerum et honorum civilium expertes, legibus *ἄτιμοι*, atque adeo infames. *Lambin.* De his disertè Joan. Mariana noster singulari de spectaculis libro post Tertull. *Schott.* Augustinus de hac æstimatione scenicarum apud Græcos et Romanos: 'Quomodo abjicitur scenicus per quem colitur Deus? Et theatricæ illius turpitudinis qua fronte notatur actor, si adoratur exactor? In hac controversia Græci Romanique concertant. Græci putant recte se honorare homines scenicos, cum colant scenico-

rum ludorum flagitatores Deos. Romani vero, hominibus scanicis nec plebeiam tribum, quanto minus Senatoriam, debonestari sinunt.' Hinc genus id hominum non modo honore civium reliquorum carere, sed etiam tribu moveri, notatione censoria voluerant. Idem Augustin. de Civ. Dei II. 13. Quintil. Instit. III. cap. 8. Cicero pro Quinctio.

Atque ab honestate remota ponuntur] Prætoris enim edicto qui pronuntiant di causa in scenam prodilassent infamia notabantur, ut Julianus retulit lege prima ff. de his qui notantur infamia. Quemadmodum recentioribus quoque temporibus Theodosius Imperator lege IV. C. de Spectacul. scenicis et lenonibus, lib. IX. 'histrones viles et inhonestos vocavit.' *Magius. Ponuntur*] Habentur. Translatio insignis a calculatoribus ducta, qui prout calculum posuerint, ita valet. Alcib. 'ne ei par in civitate poneretur quisquam.' ibid. 'quibus rebus efficisse; ut apud quoscunque esset, princeps poneretur.' Valer. III. 8. ext. 6. 'amicos inimicosque juxta ponere.' et I. IV. 3. 4. *Gebhardus..*

Contra ea] E prisco more. Cæsar de B. G. V. 20. 'Contra ea Turturinus saro factituros clamitabat.' et de B. C. III. 74. Nepos in Alcib. 'Contra ea si quid adversari accidisset.' Sic et in Iphicrate et Epamin. quæ loca tamen vulgo sunt interpolata. *Gebhard. Lamb.*

Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in convivium] Explicat eruditissimus Muretus Variar. Lect. V. 2. *Schett.* Notanter accipio uxorem. Nam Virgines acerbæ, id est, immaturæ, arcebantur a conviviis, ut est apud Nonium. *Boecler.* Vide Lips. ad Tac. Annal. lib. XI. 'Percontaretur, cur sine uxore discubisset.'

Non primum locum tenet ædium] Non stat in prima parte domus, hoc est, ἐν προτέρῳ, et in loco celebri se

spectandam præbet? Xenophon (Economico: τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον μένειν ἐξόν, ἢ θυραυλεῖν τῇ δ' ἀνδρὶ ἀσχον ἐξόν μένειν, ἢ τῶν ἐξῶ ἐπιμελεῖσθαι. *Lambin.* Primum locum ædium, cape atrium. Lipsius Elect. I. 17. Horatius 'aulam' vocat: et explicat Vetus Glossarium: αὐλή, atrium. Arnobius: 'matres familias vestrae atrils operantur domorum, industrias testificantes suas.' Iste locus aliis Andronitis.

In celebritate versatur] Nihil Ciceroni frequentius quam, pro cæta honoratiorum, accipere celebritatem. Sic 'loci celebritatem' dixit ad Terentiam: 'Vivæ' ad Atticum Ep. III. 7. 'Refertissimum celebritate theatrum,' ad Quint. frat. Pro Sylla: 'Quæ domus? quæ celebratio quotidiana?' Quintil. Declam. 265. 'Celeberrimas vias.' Tacit. 'Celeberrimum fori,' dixit Hist. IV. 67. Symmach. Ep. II. 26. 'Celebris habitatio;' ut restituit magnus judicio et meritis in litteras Gronov. Observ. III. 16. *Kirchmaj.*

Nam neque in convivium adhibetur] Videtur id et Vitruvius annotasse I. VI. 10. 'Habent autem eæ domus [Græcorum] vestibula egregia, œcos quadratos tam ampla magnitudine, uti faciliter in iis tricliniis quatuor stratis ministrationum ludorumque operis locus posset esse spatiosus. In his œcis fiunt convivia virilia. Non enim fuerat institutum matres familiarum eorum moribus accumbere.' Et paulo post, 'Græci enim ἀνδρῶνας appellant œcos, ubi convivia virilia solent esse, quod eo mulieres non accedant.' *Longol.* 'Ὁ τρικλινος οἶκος et δ' ἀνδρῶν Græcis conclave erat, in quo virilia convivia fiebant, ad quæ mulieribus more Græco non dabatur accessus. Latini quandoque triclinium vocant, frequentius rem ipsam convivium. Pollux hæc vocabula tanquam synonyma refert, συμπόσιον, qui et locus convivii est, συσσίτιον, ἀνδρῶνα,

τρίκλιον οίκον, ἢ πεντάκλιον, ἢ δεκάκλιον. Suidas: 'Ανδροδωμος, τρίκλιος' ita legendum, non *ανδροδωμος*. 'Ανδροδωμος, idem quod *ανδρῶν*, sive *ανδρονίτις*, τῶν ανδρῶν οικημα, locus, in quo convivia virilia fiebant, a quibus arcebantur mulieres. Sic igitur distinguendum inter ista nomina, quæ passim confundunt interpretes et imperiti literiones. *Keuchen*. Cicero Accusat. l. i. 'Tum ille, ut aliquid responderet, negavit moris esse Græcorum, ut in convivio virorum recumberent mulieres.' *Lambin*. Explicat Muretus Var. lect. l. vii. 2. Hanc Sybaritæ ἔγραφαν νόμον τὰς γυναῖκας εἰς τὰς ἐορτὰς καλεῖν, καὶ τοὺς εἰς τὰς θυσιὰς καλοῦντας, πρὸ ἐνιαυτοῦ τὴν κλῆσιν ποιῆσαι, ἵνα ἀξίως ποιοῦμενοι τοῦ χρόνου τὴν παρασκευὴν τῶν τε ἱματίων καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, προδύωσιν οὕτως εἰς τὰς κλήσεις. Vide Plutarchum de vii. Sapientiam convivio. Mēs a Persis proflixit, ut ex Josepho constat. ac Justino. Hinc mulier, quæ contra viri voluntatem, vel eo ignorante, extraneorum convivia petierit, repudiari poterit juxta l. consensu. C. de repud. Convivia enim Veneris præludia sunt. *Alex. Neapol*. Quod vel ex Romanis certum, qui in convivio accumbentes mulieres complectebantur. Cic. Catil. ii. *Keuchen*. Magnus tamen Casaubonus Nepotem erroris arecessit: cum enim ad Athen. lib. vii. 9. Biotheam Nicocreontis uxorem correctione optima in convivium introduxisset, εἰς πτόρον (hoc enim substituit, cum esset ποταμὸν) mox addit: 'Nam si quis obijciat ex Corn. Nepote, fœminas in convivia more Græcorum non esse adhibitas; in promptu sunt Scriptorum Græcorum testimonia, quæ contrarium sæpissime factum arguant.' *Boecler*.

[Nisi in interiore parte ædium]. Quod simul a Parthis observatum, ut gynæconitides in secreto domus a Viris semotim haberent. *Alex. Neapol*.

[Quæ gynæconitis appellatur] Græci

peculiaria in domibus loca mulierculis destinata sic appellant. Didymus: *γυναικωνίτην διατεγον*, hoc est, *secundum tabulatum domus* interpretatur: atque illud mulierum domicilium fuisse scribit: οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τὰς γυναῖκας ἐπερφοῦς τοὺς θαλάμους κατασκεύαζον, ὑπὲρ τοῦ δυσωπετέκτους αὐτὰς εἶναι. *Veteres*, inquit, *mulierculis cubacula in summis ædium locis struebant, ne quilibet facile in eas incideret*. Unde et Homerus 'Οδυss. A. de Penelopé canit: Κλῆμακα δ' ὑψηλὴν καταβήσατο εἰς δόμοιο, ὅθι οἴη, ἔμα τῇ γε καὶ ἀμφιπολοὶ δὲ ἔποντο. De hac quoque ædium parte Vitruvius l. vi. 10. (quo loco de Græcorum ædificiis, quæ dispositione, moribus, et usibus ab Italicis discrepant, loquitur) ita tradit: 'In his locis introrsus constituuntur æci magni, in quibus matres familias cum lanificiis habent sessions. Circum autem in porticibus triclinia quotidiana, cubicula etiam et cellæ familiaricæ constituuntur. Hæc pars autem *γυναικωνίτης* appellatur.' *Longol.* Alludit elegant. Plautus ad hunc Græcorum morem. *Mostell. act. iiii. 2. 71.* 'Dare vult uxorem filio quantum potest: Ad eam rem facere vult Gynæceum novum;' quod *Nostro Gynæconitis*. Contra 'Ανδρονίτης, viris destinatus locus. Vitruvius in Sexto: 'Andronites dicuntur, quod in his viri sine interpellationibus mulierum versantur. Elegant. Xenophon Œconom. εἴδεα δὲ καὶ γυναικωνίτην αὐτῇ θύρᾳ βαλάνειον ἐπισμένην ἐπὶ τῆς ανδρονίτιδος' id est, ostendi autem ei et *Gynæconitidem januam balneo ab andronitide distinctam*. Refert Agell. l. xvii. Noct. Attic. extremo Alexandri Molossi dictum, se quidem ad Romanos ire, quasi in 'Ανδρωνίτην Macedonem vero Alexandrum isse ad Persas quasi in *γυναικωνίτην*. Julius Pollux tale conclave vocat θάλαμον ἱστῶν, τὰ λασσωσώρη εἰσὶν. De quo exstat jocus Diogenis Cynici apud Diog. Laërt.

[*Sed plura persequi*]. Sed hic plura vetus Ultraject. editio anni M.DXLII. Schott.

[*Quare ad propositum, &c.*] Desiderantur hæc omnia in Ultrajectino. Idem.

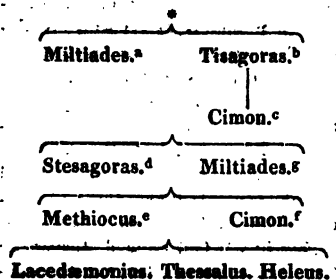
[*Vitas excellentium imperatorum*] Ex vetustissimorum codicum fide legendum est, *De vita*, ut et libri titulus

geminus habet. Sane hic *imperatoris* nomen, exercitus præterem ducem: qua notat. Plura de hac voce in nostris ad Justiniani Institutiones annotationibus, *Magius*. Vide plura de vitis et vitarum scriptoribus ad Pelopidam.

I. MILTIADES.

CAP. 1. *Cimonis filius*]. Infra in Cimonis vita Probus ait, Miltiadem Cimonis patrem fuisse; unde sibi ipsi contradicere, indocto lectori videri possit: sed maxime animadvertenda observandaque est Miltiadis hujus origo atque agnatio: nam aliqui confundemur non modo apud Probum, verum etiam Plutar. et Herodotum. Quamobrem ego ut lecterem labore penitus levarem, stemma totum, ut infra cernere est, apposui: atque ex quibus auctoribus illud colligerim subnotavi.

CODRUS.

^a *Miltiades*. Hic nullis relictis filiis decedens, Tisagoram, vel potius Stesagoram (ut alii legunt) successorem habuit: auctor Herodotus.

^b *Tisagoras*. Ut Aristidis Scholias-tes.

^c *Cimon*. Hunc tamen Herodotus ex materno latere Miltiadi primo fratrem dicit. Hic prior Cimon (ut Plutarchus in Cimone posteriore scriptum relinquit) non admodum mentis compos fuit, quamobrem *αφελος* dictus.

^d *Stesagoras*. Hic major natu fuit, Miltiades vero minor. Herodotus lib. vi, 7.

^e *Miltiades*. Hujus vitam conscrip- sit Probus noster.

^f *Methiocus*. Herodotus auctor li- bro citato.

^g *Cimon* cum tribus filiis, Plutarchus in Cimonis vita. Tisagoras Miltiadis nostri avus (ut Aristidis scholiastes ait) genus suum ad Codrum referebat. *Magius*. Vide præterea quæ Janna Rutgersius in variis lectionibus scribit convincendæ Nepotis *ἀνιστορίας* quæ cognoscenda sunt ut se lector ab iis erroribus, quos ei Ne- pos offuderit, expedit. *Geßl.*

Antiquitate generis] Nam patrum ejus Miltiades longissime ab Æaco et Ægina principium et originem gene- ris repetebat: proxime a Philæo Atheniensi Ajacis filio, in cujus fami- liam fuerat insitus atque adoptatus. Herodotus in Eratone: *Μιλτιάδης δ*

Καφέλου, ἐν οἰκίῃ τεθρηνιστρέφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγύλης γεγονώς, τὰ δὲ νεότερα Ἀθηναίος, Φιλαίου, τοῦ Αἰαντος παῖδες, γενομένου πρό- του τῆς οἰκίης τούτης Ἀθηναίου. *Lambinus.*

Gloria majorum] Tum propter Co- drum, ad quem referebat genus suum, de quo Vellei. lib. 1. 2. tum propter ejus posteros qui CCCVII. annos non interrupta successione digni habiti sunt. *Raven.*

Modestia] De Nerone Germanici C. Tacit. Annal. IV. 15. 'Aderant juveni modestia ac forma Principe viro digna.' *Gebhard.* *Modestia maxime floureret*] De Miltiadis modestia, quam adolescens exhibuit, nihil hic legas; ad eam vero, quæ in virili eluxit ætate, referre licet: in iis om- nibus enim moderatissime se gessisse docet. *Buchner.*

Talem futurum] Codex P. Danilelis, *talem cum futurum.*

Accidit, ut Athenienses] Herodotus lib. vi. 3. hoc Pisistrati tyrannidis tempore factum scribit, ut huic Pro- bi loco maxime adversetur. *Magius.* Aut aliud agebat Probus, cum hoc scripsit, aut aliquem Græcum histo- ricum qui non exstet, ab Herodoto valde discrepantem secutus est. Nam quæ Probus huic Miltiadi, cujus nunc vitam scribit, attribuit, ea Herodotus Miltiadi Cypseli filio, hujus Miltia- dis patruo adscribit lib. vi. *Lambinus.* Notat hæc verba Janus Rutgers. Var. Lect. lib. 1. 9. *Boecklerus.*

Chersonesum] Peninsulam, quæ a mari Ægæo altera ex parte alluitur. *Lambin.* Unde illam Hellesponticam dicit Suidas. Hæc est Chersonesus Thraciæ Ptolemæo, quam Παλλήνη vocant Stephanus et Halicarnassæus, cujus Isthmus ab occasu Melane sinu, ab ortu Propontide alluitur: *χερσαίων* simpliciter nominat Lycophron, quam alii *χερβόν.* Breviatum illud apud Græcos, pro *χερβόνηρος.* Sic *vor.* pro *ποταμὸς* dicebant, et alia sexcenta. Nec obstat, quod indifferenter scri-

bant *χερβόνηρος* et *χερσόνηρος.* Sic scopus eandem rem variata voce sig- nificant, de qua disserere non est heic instituti norma. Adi Criticorum scholas, ubi scrutantur curiose nimis τὰς ἐν ᾧδον τραυλίδας. Accedit, quod *χερβόν* a *χέρβης* deducant Etymologici. Quod non improbarem, nisi aliam scirem a *χελσ* et *νήσος* derivatam, præsertim cum sit quasi manu continenti junctus peninsulae circuitus. *Kenchen.* *Chersonesum*] Thracicam intelligit, quam et 'magnam' Strabo vocat. Nam sunt et aliæ Chersonesi: ut Taurica, sive Scythica, in Euxino et Mæotide; Aurea, supra Gangem; et Cymbria, quæ Dania hodie appella- tur. *Buchner.*

Delphos] Ubi ἀφειδόμενον πόσις; πρότερον πολυχρήματος, νυνὶ δὲ πωρότα- τον λεγόν. Strabo. Solona hodie dicit, scribit Niger; Castri, Sophranes; Situm vide apud Heliodorum II. et Trogum XXIV. *Kenchen.*

Deliberatum missi sunt] Cum Deo consultationem initam. *Deliberare* enim est, cum Deo deliberationem habere atque instituere; referre, quod cœptandum est ad consilium oraculi. Nepos Themistocle: 'Deliberanti- bus Pythia respondit, ut monibus ligneis se munirent.' Cicer. Quæst. Tuscul. lib. v. 'Pueris nobis Cn. Aufidius in Senatu sententiam dice- bat, nec amicis deliberantibus de- erat:' id est, ipsam consulentibus vel consilium ipsius petentibus. Nihil autem neque publicæ neque privats rei sine Oraculi auctoritate aggredie- bantur. Just. VIII. 2. *Gebhard.*

Qui consulereant] Consulebantur Dii de rebus futuris et eventuris, ut Ora- cula Delphis. *Salmasius.*

Apollinem] Qui unde dictus sit, ne Græcis quidem constat, tot de eo fe- briculosa somniantibus. Simplicissi- me ex ipsa Græcia natales ejus pe- tere poterant. Est enim Ἀπολλών, Ἀπόλλων, Hebræis יָרֵבְנָא. Nisi ta- men ab יָרֵבְנָא, unde יָרֵבְנָא vel יָרֵבְנָא,

seducere malis. Quid enim nisi tenebras et ambages Dæmon ille cane-
bat? Unde et λαῖας ac σκοτεινός a
Græcis dictus est. Multo tamen pro-
babilius a ὕψι denominatum puto.
Quo nomine apud Babylonios, Phœ-
nices, Pænos Sol vocatur. Idem
Apollo. Macrob. Saturn. lib. 1. 17.
Qui tamen, cum cæteri quoque Dii
sic vocari cōpissent, cum adjectione
quadam Bel-Samen vocatus est. Eu-
seb. lib. 1. πρῶτα. Plaut. in Pœn.
Idem Apollo Pythius est a Πῆθ;
quippe qui μέθω πυθῆρ erat. Unde
alii μέθω inter Apollinis epitheta re-
ferentes, a πυθῆρ, quod est a
Πῆθ, ductum volunt. Quo illud
spectat, quod eundem cum Mercurio
faciunt. Nam quæ de Πῆθ afferunt,
véreor ut vera sint. Saltem aliunde
Pythius dictus erit, quam ut Græculi
putant, a serpentis cæde. Mercuri-
um enim cum serpentibus pingunt,
quod, ut puto, vetustatem originis et
sapientiæ professionem denotat.
Hork. Vide quæ ad Nonni meta-
phrasin notavit magnus Heinsius.

Nam tam *Thrace*] *Thrace* Codex Danielis. Quoddem. *Thraex*, *Thracæ*, *Thrace*, et *Thrace*, ejusdem gentis nomina ταυροθύται. Eodem modo scribuntur θραξ et θραξ integræ, et comiso θραξ et θραξ, quod factum creditur in τοῦ θραξ καὶ θραξ, quo *Thrace* prædictæ solæ, narrat *Historici*. De ratione istorum nominum videndus *Eustathius* in: παράβολ. ad *Hom.* *Diodes A. Nil* tam tædiosum est quam persequi λευκογυῖας, quas video tamen a diligentissimis quibusdam continuo esse observatas. Parum est, quod ad orthographiam velim; monetque doctissimus et passim de *Negotis Germani* scriptura bene meritis *Ob. Gifanius* *Conlectaneis* *Lucretianis*, ubique apud *Scriptorem* hunc reponendum videri *Thrace*, *Auctoribus* optimis *Codicibus*: sed *Thrace* lego passim in *Excerptis* pro *Thrace*. Quod

ex integro ὄρφξ, unde ὄρφξες, et con-
ciso ὄρφξ, ex quo *Threces*. Nam quod
in Gifanti schedis est *Thraces*, origi-
nem magis habet a Græcorum ὄρδιξ,
unde contractum ὄρξ, ut a ὄρδιξ, ὄρξ.
Eadem igitur sunt *Thraces*, *Threces*;
et *Threces*, ejusdem gentis nomina
τινωθενία, ut etiam adnotavimus:
Εὐθενία. Illos *Thraces* Dolonœci fu-
isse, a Jano Rutgersio ex Herodoto
observatum; qui cum gravissimo bello
ab Apsinthis premerentur, reges suos
Delphos de belli exitu sciscitatum
miserunt. *Göthard*. Εἶχον Δολόγων
ὄρφξες τὴν ἀρχὴν τῆς χερσονήσου τά-
την· οὗτοι δὲ οἱ Δολόγωνι πεισθέντες πο-
λέμῳ ἐπὶ Ἀλφειῶν, ἐς Δελφοὺς ἐπεμψάν
τοὺς βασιλῆας περὶ τοῦ πολέμου χρησι-
μέων. Herod. Dicti sunt Δολόγωνι
ἀπὸ Δολόγων, qui Bithyni frater. Do-
lonœ Plinio, οἱ Δολόγωνι. Thræe
Titanis ex Jove habuit Bithyn, a quo
Bithyni; ex Saturno Doloncum, a
quo Delonci. *Salmæ*.

- *Eas regiones tenebant*] Sic Virgilii. *Æn.* i. 'Qui teneant (nam inculta videt) hominesque feræque, Quærens constituit.' Et supra: 'victor dititione tenebat.' *Lambin.* Vi, nullo juris titulo. *Cicero.* II. de officiis: 'Cum autem dominata unius omnia tenerentur.' *Cæsar* de B. C. III. 102. *Gottward.*

Cum quibus armis erit dimicandum]
Certe sua ingenio ea gens prona ad
pugna et cades; et jam antiquitas
singulari certamine decurabat. *Lips.*
Longe diversa ab his. Probi refert
Hærodotus lib. vi. *Magnus.*

Nominatio] Cum alius per flexus-
us analogis respondere Oraculum
solbat, Auctor Schollorum in Ari-
stophanis Equites: τοῦτο δὲ παρ' ὅσων
ἐλ χρησμοὶ λαβεῖν ἐκφύονται ἐνδ τοῦ
Ἀπόλλωνος. Andronicus Antiopa:
'Ita septuase dictio a Deo datur.
Quod consecuturum sapiens egre
consulti.' Pacuvius Peribæa: 'Flexi-
non falsa autumare dictio Delphis
nolet.' Gebhard. Oraculum exstare
arbitror in Zenobii Parasemiis, Schott.

[*Pythia*] Alio nomine *Phœbus*. *Poëlix* lib. 1. *ἰδὼς δὲ ἢ ἐν Δελφοῖς προφῆτις*, *Πυθία*. Vide *Diod. Sic. lib. xvi* et *Gyrald. histor. Deor. Syntag. 7. Boecler*. Erat mulier quædam, quæ, ut aiunt, insidens tripodi Apollinis, passis crinibus, gravem subeuntem e specu spiritum genitalibus recipiebat: et ita furore repleta, et capillum promittens, et spumam ex ore emittens, omnia alia committebat, quæ insipientes facere consueverunt, sicque verba Oraculi, seu potius insaniz reddebat. Schollorum Græcorum Auctor in Aristophanis *Plutum*: *ἡ καὶ δαίμων τις ἦν οὕτω καλομένης πύθων, ἀφ' ἧς ἡ πυθία παρανομαζέτο, ἡ καὶ αἰετὸς ὁ Ἀπόλλων πύθιος ὀνομαζόμενος, διὰ τὸ τοῖς πυνθανόμενοις χρησμοῖς διδόναι περὶ ὧν ἐν βούλονται*. *Cicero* de *Divinatione*. 'Nam terræ vis *Pythiam* Delphis incitabat, natura *Sibyllam*.' *Gedhard*. Dicta est autem a verbo *πυθάνομαι*, *interrogo*, *contemlo*, et *audio*. *Strabo* lib. ix. aut (ut quibusdam placeat) ab *Apolline* cognomento *Pythia*, ob necatum *Pythionem* serpentem, vel sic dicto ἀπὸ τοῦ πύθω, id est *σφένω*, quod nunquam sine vi caloris efficitur. *Macrobius Saturn. lib. 1. 17. Magius*. De qua vide insignem locum apud *Strabonem* ix. Hinc *Theon* apud *Plutarch.* *Pythiam* instrumentum dixit illius Dei, cuius Delphis est oraculum. *Keuchen*. Introduxerunt igitur gentiles tales præcipue mulierculas, quæ furorem arte simulare norant, vel quæ atra bile laborarent. *Thysius*.

[*Imperatorem sumerens*] *Ἐπαγγέλλομαι* communiter Græci vocant: *Justinianus* in *Nov. Prætores*. Sic infra: 'Creati sunt decem *Prætores*.' Hoc sensu imperator a militibus nominabatur. Estque hæc primaria appellatio istius vocis. *Keuch.* *Sumerens*] *Eligerent* sibi quæ præficerent. Sic *Cicer.* ad *Attic.* dixit, 'sumere iudicem:' et *Verrinus* v. 'sumere recuperatores.' *Gedhardus*.

[*Cum delecta manu*] *Malim*, cum delecta manu, ut veteres loquebantur. *Lambin.* Sic infra: 'delectas militum,' pro dilectus. Explicat vetus *Glossarium*: *dilectus*, ἀγαπητός, σπουδαίος. Vide *Festum*. Inde *diligere*, *Cassiodoro* verbum militare. Error ille in multis. Sic *meille*, *maillicæ*, *mailitia* dicebant. Notat ex *Lucill.* ix. ad *Catullum* *Jos. Scaliger. Keuchen*.

[*Chersonesum*] Peninsula ab *Ægeæ* mari circumdata, a quibusdam *χερσόνησος* dicitur, a *χέρ* manus et *νήσος* insula, quasi insula manu continenti juncta: alii vero *χερσόνησος*, a *χέρ* vis terra et *νήσος* insula; quasi terra insula, id est, continens et mare. *Magius*.

[*Cum accessisset Lemnum*] Quæ est ex adverso *Thraciæ*, cuius partes aliquas etiam Græci excolebant. *Homerus* *Lemnum* cum *Thracia* confundit ob vicinitatem. Quod *Pœtæ* familiare, qui partem pro toto, et contra, amplicius popunt. Idem *Ἰάσος* dicit, quæ *νήσος*. Idem. *Herodot.* 1. vi. 10. sem aliter enarrat: est autem *Lemnos* insula maris *Ægei*. Hodie *Archipelago*: ab antiquis *Hypsipyra* a *Thoantis* filia, nunc vero *Stolimine*, dicta. *Magius*.

[*Atheniensium*] Non adsentior viro docto, qui hoc loco potestatem *Atheniensium*, θαλάσσης ἐκτακτικῆς exponit. Quippe illo tempore, quo *Lemnum* profectus *Miltiades*, maris imperium seu θαλασσοκρατία nondum obtigerat *Atheniensibus*. Quam *Xerxes* ac *Persis* devictis ἐναλλάξ cum *Lacedæmonis* obtinuerunt. Dicendum ergo, potestatem hoc loco pro imperio accipi, quod vi ac jure in devictos exercetur. *Keuch*.

[*Sua sponte*] Elegans formula *Ablativi* casus. *Cicer.* de *Senect.* 'Sicut sua sponte, nulla adhibita vi, consumptus ignis exstinguitur.' *Plant. Truculento*: 'Non quo pedibus mea sponte ambulare.' *Virgil. Æn. vi. 82.*

Rarius in Genitivo. Varro lib. II. 'Spontissimum statuerat finem.' Confer Gellium XIII. Kirchmaj.

[*Illi iridentes responderunt*] Multis discrepat ab Herodoto L. VI. prope finem Probus. Ille enim narrat, Pelasgos, quum eis post necem liberos atque uxorum neque tellus fructum redderet, neque conjuges, neque pecus, ut prius, gignerent, pauciter fame et liberarum orbitate vexatos, Delphos misisse petitum aliquod laxamentum praesentium malorum. Jussos autem a Pythia pœnas Athenialibus, quas illi vellent, pendere, Athenas ivisse; pollicitosque esse, daturos se illis omnis injuriæ pœnas. Athenienses, stratis in curia toris quam poterant splendidissime, appositaeque mensae omnium bonorum refertissima, jussisse, Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgos excipientes dixisse: *ἐπεὶ δὲ βορέη ἀέρας αὐτῆμενδ' ἐνὶ δ' ἐννυσσ' ἀπὸ τῆς θυμῆρης ἐς τὴν ἡμετέραν, εὖτε παραδίδωμεν. ταῦτό ἐστιν, ἐπιστάμενός ποῦτα εἶναι ὁδόν τε καὶ γαστέρα* [ἡμετέραν] *πρὸς ὅταν κίεται πολλὰν τῆν ἀέριον.* Lamb. Rem ita narrat Zenobius: *Καλεῖσθαι δὲ τὴν Ἀθηναίων ἀέριον τὴν Ἀἴμον, ὅταν οἱ Πελαγοὶ, αὐτῶν αὐτῆμενδ' (de hac circumstantia nihil Nepos) Ἀθηναίων βορέη χρησάμενος καταλάβοιεν εἰς τὴν Ἀἴμον, ἐκείνησιν τῆς χάριτος αἰῶν.* Gebhardus.

[*Vento aquilone*] Infra ' boream' vocat. Hoc Græcum, illud Latine dictum. Gell. XI. 22. estque ventus; qui ab ἠσθῖα et solstitiali orientis meta venit. Magius.

[*Hic enim ventus*] Supposititiua hanc versum videri, atque glossema esse, annotat Ultraject. Editio. Schott. Nescio tamen, an non ita soleat Nepos explicare etiam quæ non erant difficilia suppletu intellectuque, ut mox 1. 2. 4. pactum illud repetit: ' Illi enim dixerant,' &c. Certe in Ms. legitur, sicut editum est. *Beciorne.*

[*A Septentrionibus oriens*] Seneca Quæst. Nat. v. ' A Septentrionali latere summus est Aquilo, medius Septentrio, imus Thracias.'

[*Adversum tenet*] Translatio a militia, in qua directa acies contra alteram adversum tenere, hoc est, opposita esse, recte dicitur. Cicero Philipp. ' Tenere locum agminis;' et ipse Nepos ' tenere alterum cornu.' *Adversum ergo tenere*, est ex adverso stare. Quare causa nulla erat, cur quidam, quod minus intelligereant, obelo configerent, aut Lambinus contra omnes libros interpolaret *adversum statum emittit*: vel, *adversus est*, vel *adversatur*. Tacit. An. II. 54. ' Germanicum in regressu sacra Samothracum visere nitentem obvii Aquilones depulere.' Rem paullo aliter narrat Zenobius.

[*Cursum dixerit*] Navigationem: τὸν πόρον. Apposite Græci magistri: Πῶρος ἢ κυρτὸς ἐπὶ ὄργων λόγιος. Curt. I. 2. ' Prætervehit Alpes Italique oram, unde in Epirum brevis est cursus.' Hinc ' currere, navigare. Flacc. Argon. IV. 265. ' Placido si currere finctu.' Vide Lambin. ad Od. I. 28. Gebhard.

CAP. 2. Barbarorum] Thracum seu Delonchorum. Unde vox deducta, varie ambigunt. Cassiodorus a barba; quæ vana Etymologia, cum nomen non sit Latine, sed alterius linguz. Apud Strabonem XIV. dicitur effictum καὶ ὀνομασπολλὰν καὶ ἀνταπειμένην τῇ Ἑλλήνι, barbarum opposi Græcis. Ammonius: *βάρβαρος μὲν γὰρ ἐστὶν ὄνομα τὸ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, βαρβαρικὴ δὲ τὸ τῶν βαρβάρων.* Vide quæ ad Homerum ex Geographo notat Eustathius I. I. B. Sed vox est ex Oriente allata. ' 1272 enim extraneum denotat Arabibus. Et 3 desertum, unde Barbariæ nomen. Quod primus omnium ostendit Magnus Scaliger sub initium Exercitationis LI. ad Cardanum. Neque hæc est mera fundata conjectura, ut post illum vo-

luit P. Voet in notis suis ad Herodianum. Cæterum probabile est, falsè illud commune gentibus diceretur. De Scythis et Atheniensibus Anacharsis apud Laërtium l. i. de Ægyptiis Herodotus ii. de Romanis Herodianus; de Phrygibus Sophocles, Horatius, alii. Sic antiquissimis Ebræis 'gentes' dicebantur, quos posterior ætas ἔθνη appellavit; Christiani 'paganos.' *Kenchen.* Vide quæ ad hanc rem scripta reliquit Alciatus in annotationibus in tres posteriores libros Codicis, et Berneggerum quæst. 91. super Tacitum.

Copius disjectis] Fuals ac dissipatis. Cæsar lib. i. Comm. de Bello Gallico cap. 25. 'Phalange disjecta, gladiis districtis in eos impetum fecerunt.' Cicero Attico. 'Nos disjecta manu pares adversariis esse non possumus.' *Gebhardus.*

Tota regione potitus] Fraudulenta principum Chersonesi captivitate. Pausan. Eliacorum lib. vi. Modum acquirendi narrat Herodotus. *Kirchmaj.* Interdum hoc verbum potiri cum auferendi casu conjungit; ut in Cimone 'magna præda potitus,' et item alibi interdum cum generandi casu; ut in Lysandro 'classis hostium potitus est,' et in Agesilao, 'hic simul atque imperii potitus est.' Tullius in accusandi casu dixit lib. i. Tuscul. Quæst. 'gentem aliquam potiri:' quo modo et Lucretius loquitur lib. iii. *Lambinus.*

Loci castellis idonea communit] Sic et Herodotus lib. vi. *Magius.* Castellorum varius usus ac finis: proprius tamen iste Miltiadi erat propositus, contra barbarorum incursiones esse provisum; habere receptaculum, quo commeatus, præda, aliaque trahendo bello conferrentur; et ponere quasdam compedes ac frenos, quibus ὑποκείμενοι continerentur in officio. Tale castellum innuit Diodorus lib. xiv. ubi Græci reducere ex expeditione contra Artaxerxem se reficie-

bant. Αἱροὶ δὲ λάφυρα, inquit, ὅχηρα καταλαμβάνόμενοι τὴν χώραν ἐπύρην, καὶ τὰς ἀφαιλαίας εἰς ταύτην ἀπορρίπτοντες ἀπὸ τοῦ ἐσθλοῦ ἀναλαμβάνουσι. Tacit. Ann. iii. 74. 'Medio cum delectis castella et munitiones idoneis locis imponens, dux ipse arcta et infensas hostibus cuncta fecerat.' *Gebhard.*

Excursionibus] Ita Cicero vocem usurpat. 'Excursionibus' vocat Val. Maximus lib. ii. 3. Græci ἐκπυρρῶν loquuntur. *Idem.*

Locupletavit] In Alcibiade: 'Gloriosius existimans, barbarorum præda locupletari quam Graiorum.' Græci efferunt, στρατιώτας ἐμπέσειν ἀφαιλαίας, vel, πλῆρες ποιῆσαι τὸ στράτευμα παντοίας ἀφαιλαίας. *Idem.*

Virtute militum] Ἀρετῆς heic Virtus sumitur, quam virtutem fortitudinem vocabant; at notat Justinianus. *Kenchen.* Camus de B. G. l. i. 2. et 36. *Gebhard.*

Erat enim inter eos dignitate regis] Qui successit in Stesagoræ fratris locum, ut tradit Herodotus vi. 'Sed hoc regnum non fuit ei diuturnum: a Scythiis enim Nomadibus prius, deinde a Phœnicibus pulsus, quinque navibus instructis, quarum una capta est, Athenas fugit.' *Lambinus.* Plutarchus quoque in libello, de vera numinis vindicta, aperte fatetur, Miltiadem tyrannide Chersonesum occupasse: εἰ δὲ τις ἡ τῶν ἄνδρων ἀνέκρεσις Μιλτιάδην ἐν χαῖρῶσιν. Defendit illum tamen satis liberaliter Probus, et 'tyrannum quidem appellatum' dicit, 'sed justum.' *Longol. Mag.*

Quamvis carebat nomine] Hoc solent dominandi guarri, ut invidioso nomine rem ipsam complectantur: et ut Tacitus loquitur Histor. lib. ii. 62. cum 'vocabulum differant,' aut recipiant, 'de potestate nihil detrahant.' *Gebhard.*

Neque id magis imperio] Ἐντρονικῆς: imperii violentia. Paulo post: 'Imperio plerasque ad officium redire coëgit.' Explicat sese ipse in-

fra: 'non erat vi consecutus, sed suorum voluntate.' Gebhard.

[Secius] Plautus; 'Hæc mihi non secius videntur esse, quam insomnia.' Cæsar B. Civil. lib. III. 26. 'Prætervectos Dyrrhachium magna vi venti nihilo secius sequebatur.' Admodum est usitata vocula Nepoti. Loca, brevitatis causa, nolo accumulare. Auctor Rhetoricorum ad Herennium: 'Impedimento est, quo secius lex feratur.' Gebhardus.

[A quibus erat profectus] Sic scribendum suasis Gifanius indice Lucretiano. Longolius quibuscum. Savaro aut quibuscum legit. Schottus. Male Savaro lectionem cum Auctoris mente pugnantem præfert, aut quibuscum erat profectus. Ac plane præter mentem Cornelii Lambinus ex suo cerebro infercit; a quibus profectus erat, quamvis, quibuscum erat profectus. Nam etsi quidam libri agnoscant cum quibus erat profectus; ea tamen verba vitio imperitorum exscriptorum superioribus, ex lineis inferioribus, adhæserunt. Gebhard.

[Officia præstabat] Locutio familiaris auctori. In Attico: 'Nihilominus amica urbana officia præstitit.' Postea: 'At ille qui officia amicis præstanda sine factione existimabat.' Ibidem, 'tanta diligentia officium suum præstitit.' Savaro.

[Chersoneso tali modo constituta] In antiquo Cod. P. Danielis testantibus Excerptis fuit constituta. Non male: figura πρὸς τὸ σημανόμενον, qualis in Timotheo: 'Samum cepit, in quo oppugnando,' &c. ubi perperam ad præcedens τὸ bello relationem refert And. Schottus. Et sic apud Poëtam: 'defensa est Ilion armis.'

[Ex pacto] Κατὰ συνθήκην. Lamb. Ex constituto Cod. Schotti. Quod interpretamentum agnosco. Cicero Attico: 'Pomponius enim ex pacto et convento tam a me discesserat.' Gebh.

[Cares, qui tum Lemnum incolebant]

Gens illa per totam quondam Græciam militans erravit. Lage Strabonem l. xiv. Sed Pelagos tum Lemnum incoluisse, refert Herodotus vi. non longe ab extremo. Longol. Lembin. Mag. Sane Cares Lemnum incoluisse ex Poëta constat, qui illos ἱλῆς τριπλᾶς vocat; veterem illorum θαλασσοπορίας spectans, non mercaturæ habita ratione, quæ eam gentem, quod sciam, nobilem fecit nunquam. Maris imperium populi Græciæ atque Asiæ aliis alio tempore obtinuerunt, ut scimus ex Strabone et Historiis. Cares, quo tempore Romam a se conditam rogebat Romulus, principes maris mediterranei fuisse, Eusebius scriptum reliquit in Chronico. Græciæ semper habiti pro barbaris, cum moribus institutisque, tum lingua: cujus gratia Vatum Principi dicuntur βαρβαρόφωνοι. Cassub. Excerpta Chares. Cum tamen non Græciæ Χᾶρες sed Κᾶρες scribantur. Sic Hyster, pro Ister, Dathis, Arthemisium, Phygda, Cythium, et alia immisso spirita in iisdem schedis et editionibus antiqua.

[Non dicto sed secunda fortuna adversariorum capti] Elegantissime: nam non tam captiosis dictis, quam successibus adversariorum dare manus cogebantur, et stare conventioni per ludibrium interpositæ. Zenobius paullo aliter: ὅτερον δὲ Δαρείου τοῦ Πέρσου περὶ Θράκης ὕπνος, καὶ πάντα χειρουμένον τὰ πέριξ, Μιλτιάδης Ἀθηναῖος ἐκ τῆς χειρωήσου ἀπέλθεις εἰς τὸ πύλαγος καταλαμβάνει τὴν Ἀθήναιον, καὶ πρὸς τοὺς Πηλασγοὺς ἐφθ, βορέᾳ χρησάμενος ἀσθημερὸν ἤκειν. Ἐργῶν δὲ βασιλεῶν τῶν Πηλασγῶν ἐξέστη τῆς χάρας, τῇ μὲν ἀληθείᾳ τοῦ Δαρείου τὴν δύναμιν φοβηθεὶς, προποισσόμενος δὲ ἐπὶ τὴν δίδου τοῖς Ἀθηναίοις τὴν χάριν. Cent. III. num. 85. Gebhard.

[Cæteras insulas, quæ Cyclades nominantur] Cyclades insulæ sunt in mari Ἐγῶ, sic dictæ, quod in orbem sitæ sint; ut tradunt Geographi,

Strabo, Plinius, Mela, cæteri. Strabo lib. x. *ἡ τῆς Ἀλγυπίας πολλὰν ἀσκήσαντες*, καὶ αἱ περὶ αὐτῶν Κοναῖδες. Lamina. Hæ numero LIII. ut Paulus Oroclus lib. i. 2. testatur. De his Plinius, lib. iv. 12. et vi. 24. *Magius*. CAP. 3. *Eisdem temporibus*] Anno ab Orbe condito 8489. Circa Olympiadem sexagesimam octavam. *Salmas.*

Persarum Rex] Equi hinnitû electus, quod erat fatale Imperii omen. Apud Herodotum lapis: ΔΑΡΕΙΟΣ 'Ο ΎΨΙΣΤΑΣΙΕΒΟΣ ΞΥΝ ΤΕ ΤΟΤ' ΨΙΝΙΟΥ ΤΗ ΑΡΕΤΗ, ΚΑΙ ΟΙΒΑΡΕΟΣ ΤΟΤ' ΨΙΝΟΚΟΜΟΥ, ΕΚΤΗΣΑΤΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ. Unde postea Darium in sigillo habuisse sculptum equum, *δὲ τὸν χρηματίζοντα ἐβασιλευσεν*, a Scholiaste Thueydidis est notatum. *Keuchen.*

Darius] Hystaspis filius, quem Esdras et Philo nominant Assuerum. *Strigel.* Δαρείος πρόνομος Hesych. ἐρξέτης Herodot. libro vi. Hystaspes Tarich. dicitur كشتاسب, Kitchtasb, estque ipsius Darii nomen. Videtur nomen fuisse Medicum, apud quos Hydaspes et fluvii et Regis nomen fuit. Eratque nomen regium, Justin. x. 'Darii nomine, ne quid regie majestati deesset, honoratus.'

Exercitu trajecto] Septingentis milibus hominum, Justin. ii. *ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε τοντέων μυριάδας ἐξηριθμήσαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἐβδμήκοντα σὺν ἱππέσιν.* Herodot. Musa iv.

Scythis] Europæis, quorum regionem, parvam Scythiam vocat Strabo libro vii. *μετὰ δὲ τὴν Βαβυλῶνος ἀρῆσιν ἐγένετο ἐπὶ Σκύθας αὐτοῦ Δαρεῖου ἑλᾶσις.* Herod. Antiquissimi orbem in tres partes distinxerunt, quarum media ipsis nota, Græciam, Italiam, Asiam complectebatur. Septentrionalis Scythia, Australis Æthiopia dicebatur. Strabo i. Illa Scythia est, quam hodie uno nomine Tatariam dicimus, plena pugnacissimarum gentium. Unde nomen illud fluxerit, incertum.

Probabilis magni Salmasii sententia; a Getis: unde præposito *Σ* more Soluni fecerunt Σκύθας. Getæ, Gothi, Gits, Kitæ, Scythæ, cuius nominis gens, in multos populos divisa:

Arabes *شمال*] vocant, qui sunt Chætæi veterum, Ptolemæo *χῆται*, nobis hodie Catai, vel Kitaini. Sed cum olim Scytharum nomen proprium populis Tauricæ Chersonesi esset, paulatim expeditionibus suis in reliquam Sarmatiam et Asiam Septentrionalem, omnibus id gentibus in septentrione tributum, ut Ammianus Marcellinus docet. Quod etiam ante cccc. annos, in Tataria factum videmus. Quorum nomen unde fluxerit, ex Planocampo et aliis docere promptum, nisi obtaret opusculi huius brevitatis. Denique illi, quibus bellum Cyrus intulit, Scythæ fuerunt inter Tanaim et Iaxartem, supra mare Caspium, quæ Scythia ante ccc. annos, Timuriævo dicta fuit

الدشت قزاق و برکة desertum Kaffthak et Barca, hodieque Tataria deserta dicitur. Qualis illa gens fuerit, et quam egregia armis, moribusque, Historia Timuri Arabica ostendit. Ita igitur illa: 'Termini ejus, ad austrum mare Hyrcanum et Pontus Euxinus, interjacentesque Circassiorum montes. Ad Orientem Chorasmius, Atrar et Schagnak habent. Donec per multas gentes in Turquestauam usque et Catajam protensi, cum Sinis, Mogolibus, Catainis terminos jungant. In Septentrione Siberia est, et vastæ incultæque regiones. Hinc in Occidentem Russia, Bulgaria, Græcum Othmannicumque Imperium jacet. Gens ipsa moribus, forma, armisque egregia est. Paucae illis urbes sunt. In plaustris per aperta camporum, vagis sedibus, degunt. Tribus eorum plurimæ, lingua, ut Arabum gentes, divise. Summa omnibus simplicitas

et integritas. *Frondes et aliae fallendi artes ibi exsulant.* Ceterum illa Scythia semper inaccessa et fatalis Regibus Persae fuit, adeo, ut nunquam ultra Iaxartem vel Tanain fines imperii sui protulerint. *Herod.*

Pontem inferre decrevit] Quod describit Herodot. vi. Justin. ii. Orosius 29. Diodor. ii. Pausanias i. Causa hujus belli non alia fuit, quam quod Jancyri Regis Scytharum filia, quam matrimonio jungere cupiebat, sibi negaretur. Long. Mag. Vide Jornandem de rebus Geticis.

Pontem fecit in Istro flumine] *Διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγέλλας πλεῖν ἐς τὸν ἰόντον, μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ ἐπεὶ δὲ ἀπικέσθαι ἐς τὸν Ἰόντον, ἐμβαδὸν αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύστας τὸν ποταμὸν.* Herod. Oros. ii. 9. Vide et Jornandem.

Qua copias] Quo scriptus liber et Longolius, ad pontem referentes: *Schottus.* Quod non probat Gebhardus.

Ionis et Aelidis] Hellespontiorum quoque meminit Herodot. lib. iv. *Magius.*

Quibus singulis ipsarum urbium] Legendum fortasse est *ipsorum*, ut intelligamus regem Persarum singulis principibus Ionis et Aelidis dedisse imperia earum urbium, in quibus ipsi nati erant. Hoc modo, 'urbium ipsorum,' id est, urbium, in quibus ipsi principes erant nati. *Lambinus.* Sed nihil fortasse mutandum est: 'ipsarum,' id est, Ionicæ atque Aelidis regionum. *Buch.*

Sic enim putavit] Locum explicat Boecklerus in notis suis ad Miltiadem, hoc sensu: Darius effectum pontem receptui suo servari volens, custodibus curam ejus tradidit Ionis et Aelidis Principibus. Horum fides pignora erat imperiis: in amicitiam quippe assumptos, ut dominari magis quam servire sibi viderentur, urbium singularum (in Ion. Ael.) tyrannos fecit: *Διὰ Δαρείου ἑκάστης*

αὐτῶν ἐπαρξάμενος πόλεις, inquit Herodot. i. 4. Hoc ejusmodi erat, ut sua quinque potestate contenti, de libertate popularium parum essent solliciti, adeoque Græcos Asiam incolentes, quos Persiacus dominatus comprehenderat, ad res novas et libertatis resumendæ studium minime erigerent, erigive paterentur. Singularis enim perpetuæ imperii dulcedine allecti, ejus auctorem Darium haud dubie credebantur defensuri: præsertim cum intellectu non esset difficile, Dario potentia demoto urbes, quas obtinuissem ipsi, odio singularia imperii insito, expulsis tyrannis, (quibus duplici nomine contigerat invidiam mereri, et quod instrumenta Persicæ dominationis, et quod tali potestatis forma, id est, insolita ac tyrannica usi erant,) pristinam regiminis disciplinam resumturus esset: *βουλήσασθαι γὰρ ἐκδοτῆν τῶν πόλεων δημοκρατέσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι*, verba sunt Istiasi, apud Herod. Græcorum, qui Asiam incolebant mentionem facit Hippocrates, libro de aëre, aquis, et locis. *Magius.*

Cui illa custodia crederetur] *Tradere-tur, membrans Mendozii. Schott.*

Male rem gerere] Nam ambasis xci. millibus militibus ignominiose se in Asiam recepit. *Longol.* Juxta Orosium lib. ii. 8. octoginta millibus. *Male rem gerere*] Sic infra in Themist. de Xerxe: 'Hic etiam male rem gesserat,' pro cladem acceperat. *Gebhard.*

Premi a Scythis] Cæsar Bel. Civ. iii. 102. 'Si nemo premeret.' Frontin. lib. ii. 4. 3. 'Minutius Ruffus Imper. cum a Scordiscis Dacisque premeretur.' Est verbum Venatorium; unde Ovidius in Phædra: 'In nemus ire libet, pressisque in retia cervis Hortari celeres per juga summa canes.' Virgilius: 'Ingenti clamore premeas ad retia cervum.' *Idem.*

Miltiades hortatus est pontis custodes] Paulo aliter rem narrat Herodo-

lus lib. iv. ubi ait, Scythas ipsam, cum prius ad pontem in Istro factum, quam Persæ pervenissent, hanc orationem ad Iones habuisse: 'Αἰῶνες Ἰῶνες, αἱ τε ἡμέραι ὅσων τοῦ ἀριθμοῦ διολογῶνται, καὶ οὐ ποιεῖτε δίκαια ἐπὶ παραμένοντες· ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δαιμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λίσσαστε τὸν πόρον, τὴν ταχίστην ἔπιτε χαίροντες, ἐλεύθεροι, θεοῖσι τε καὶ Ἀνθρώποις εὐδότες χάριν. Vide sequentia. His de rebus consultabant Iones. Ac Miltiades quidem censebat Scythias esse parendum: Istis vero Milesius contra, ne res conficeretur, obstitit. Lambin. Plutarch. in Apophtheg. Idathyræum, Scythiarum regem, auctorem fuisse dicit. *Magius.*

Ne a fortuna datam occasionem] P. Syrus: 'Cavendi nulla dimittenda est occasio.' Cæsar de Bello Gallic. lib. v. extrem. 'Ne quam occasionem rei bene gerendæ dimitteret.' Idem lib. vi. 86. 'Seque ipsi adhortantur, ne tantam fortunam ex manibus dimittant.' Ciceroni animadverti placere 'amittere occasionem,' non 'dimittere.' Notanda est heic στρατηγικὴ διδασκαλία χρόνον φείσασθαι, ὅτε γὰρ παραλθόντα ἀνακαλεῖσθαι, ὅτε αἰτήσαντες λαβεῖν αὐτὸν δυνάμεθα. Didymus ad Homerum Ἰλιάδ. B. Gebhard.

A Persarum futuro dominatione et periculo] Quibus solenne fuit, captivos vario suppliciorum modo afficere. De quo Zopyri historia apud Herodotum.

Persarum] Persæ et Parthi eadem gens. Græci, qui distinxere Παρθοὺς et Persas, more sua fecerunt, dum omnia turbant et confundunt quæ discriminanda sunt, aut non distinguenda dividunt. Idem nomen Πάρθος et Πέρσης ex proprio *پارس* unde et Πάρθοι. Hinc Πασαργάδαι urbs, transpositis literis, pro Πασαργάδαι vel Πασαργάδαι. Quod significat Περσῶν στρατόπεδον, ut interpretatur apud

Stephanum Anaximenes. Nec obstat, quod Persas et Parthos, Græci regionibus distinguunt. Nam Parthos collocant ubi nunc est *Ισράηλ*, Persas ubi *Ισραήλ*. Sic enim et Ἀσσυρίαν et Ἀσσυρίαν distinxerunt, cum idem sit vocabulum Atur et Assur. *Salmas.*

Ponte enim rescisso] Vel *reciso*: Quod idem est. Cæsar de B. G. vii. 58. 'Refecto ponte quem superioribus diebus hostes resciderant.' Alibi 'intescindere pontem.' 'Interrupto ponte.' Justin. ii. 6. *Γεβή, Ζεύματος τοῦ Ἰστρου λυθέντος.* Herodot. Strategema illud polemichum, de quo ad Vegetium Stewechius. *Keuchen.*

Histiæus Milesius] Codex Danielis, *Hestianus*. Lambinus lealter legit *Istianus*. Omnino *Histiæus* reponendum, qui Herodoto Ἰστιάος. Locus est lib. iv. 137. Ἰστιάου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναγίῃ ταύτῃ, λέγοντος ὅτι νῦν μὲν διὰ Δαρείου ἑκαστος αὐτῶν τυραννεύει πάλλας τῆς Δαρείου δὲ δυνάμει καταπειθεῖσθαι, ὅτε αὐτὸς Μιλησίον ὁλὸς τε ἔσται ἄρχων, ὅτε ἄλλον οὐδένα οὐδὲμὸν. βουλεσθῆναι γὰρ ἐκδοτῶν τῶν πολλῶν δημοκρατεῖσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Quam sententiam cum Histianus dixisset, continuo sese ad eum converterant, qui antea a parte Miltiadis stabant, eique assensui fuerant. Vide Plutarch. ἐποφθ. βασιλ.

Qui summus imperii teneant] Τῆς τῶν ἄλλων ἡγεμονίας. Usitatius est 'summa imperii,' 'summa belli,' ἐνιμῆς. Cicero quoque dicit, 'summam rerum administrare,' 'Summæ reip. præesse.' *Gebh.*

Cujus ratio, etsi non valuit, tamen magnopere est laudanda] Atqui nonne fidem violabat Miltiades, et ita non est ejus ratio laudanda? Respondeo, primum, nullam fidem antiquiorem esse habendam pietate erga patriam: deinde, quod posuit Probus, 'Miltiadem, si aliud, quam quod dedit, Græcis consilium dedisset, non tam fidelis quam Persarum regi dederat, quam

sue dominationi, fuisse consulturum.' Maluit igitur Græcorum libertati, quam sue dominationi servire, fide, quam barbaro adversus patriam et libertatem Græciæ dederat, neglecta. Omnino, ne quid dissimulem, melius fecisset Miltiades; si fidem Persis non dedisset. *Lamb.* Peccasse videntur Magio et Miltiades, qui proditiōnis hoc consilium agitaverit, et Nepos, qui id factum approbaverit. *Lambinus* recte vidit hunc locum non esse ἀπλῆς τῆς κρίσεως, sed συγκριτικῆς ὑποθέσεως. Istius et, quos sententiæ approbatores habuit, cæteri, non tam fide in Persam, quam curā sue dominationis potestatiave tuendæ pontem custodiebant: Miltiades cum detrimento suæ potestatis, patriæ opes, quam regis angere maluit. *Boecler.* Alii libri habent, tamen magnopere est laudandus.

CAP. 4. *Ex Europa*] Scythia Europæa, nonaginta militum millibus armis. 'Metuens ne sibi reditus interrupto ponte Istri negaretur.' *Orosius* II. 8. *Jornandes* de rebus Geticis.

Hortantibus amicis] *Hippia* imprimis; *Pisistrati* Tyranni filio, regno neper pulso, qui se *Xerxi* belli etiam dactorem obtulit adversus patriam. Confer *Just. I. Kirchn.*

Classem quingentarum navium] 'Επικλόν ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. *Herodot.* Sexcentarum triremium classem sine navibus hippagogis lib. VI. In navium numero non consentiunt, quemadmodum et hominum. Quod crebrum apud Scriptores in Historiis bellicis. Trecentas tantum fuisse in *Epitaph.* *Plato* refert.

Datim præfeci et Artaphernem] *Herodotus* lib. VI. ἄλλους δὲ στρατηγούς, ἀποδοίξας, ἀπέστειλε ἐπὶ τῇ Ἐρέτῳ καὶ Ἀθήναις, Ἀτὶν τε, ἔόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνηα τὸν Ἀρταφέρνηος παῖδα. *Plato* *Datim* solum commemorat; in *Epitaph.* et de *Leg.* Sic *Plutarchus* παρὰ παραλλήλῃ. Ἀτὶς δὲ Παρσῶν στρατὸς *Delph. et Var. Clas.*

τῆς μετὰ τριᾶκοντα μυριάδων εἰς Μαραθῶνα παραγεγόμενος πεδὶον τῆς Ἀττικῆς. *Lambin.* *Pansanias* solius *Artaphernis* meminit, in *Atticis. Mag.* Quem *Aristophanis* *Enarrator* 'Artabazum' vocat: Μαραθὼν τόπος τῆς Ἀττικῆς, εἰς ἣν ἀνέβησαν Ἀτῆς καὶ Ἀρταβάζος, Μηδικοὶ σατράπαι, πεμφθέντες ὑπὸ Δαρείου βασιλέως καταδουλώσασθαι τὴν Ἑλλάδα. Addit *Ælianus*, quod cum hi præfecti a *Dario* missi toti Græciæ post *Marathoniam* cladem acceptam bellum denuntiassent, a civitatibus et insulis passim in belli signum ignem et aquam postulantes, a *Spartanis* in putem conjecti superstructa pyra vivi suffocati sint; subsannantibus interim eos *Laconibus*, quod haberent id quod petiissent. *Long.*

Ducenta peditum milia] *Plato* in *Menexeno* classis milites milia quingenta implevisse ait. Naves vero fuisse trecentas. *Magius.*

Causam interstrens] *Infr. Themist.* 'Causam interponens.' *Gebh.*

Se hostem esse] *Darius* hic adeo infensus fuit *Atheniensibus*, ut apposita cæna a satellite ter moneri voluerit, μέμνησον Ἀθηναίων.

Quod eorum auxilio] Legitime bellum cum iis suscipitur, qui adversarium quacunque re juverunt, quod pluribus demonstrat *Gebhardus*. *Plutarchus* contra *Herodotum* et *Justinum* in vita *Aristidis*, non fuisse. *Athenienses* auxilios *Ionibus* adserit, sed *Sardeis* incendio vastasse: ἐπεὶ δὲ Ἀτῆς ὑπὸ Δαρείου πεμφθείς, λόγῳ μὲν ἐπιβείναι δίκην Ἀθηναίοις, ὅτι Σάρδεϊς ἐνέκηρσαν, ἔργῳ δὲ καταστρέψασθαι τοὺς Ἕλληνας. *Longol.* *Plato* vero in *Menexeno*: 'Nos autem,' inquit, 'Eretriensesque accusans *Darius*, quasi *Sardibus* insidiaremur: tali sumpta bellandi occasione.' *Mag.*

Sardis] Vel *Sardas*. Pro quo *melius Sardias*: τὰς Σάρδιαις *Ionice*, ut *Sárdus* pro *Sárdus*. *Alcman.*

ἀρχαίων πατέρον νόμος. Salmas. Hæc urbs olim Gordium dicta. Orosius III. 16. Fuitque, ut Strabo testatur, Lydia, olim Mæonia vocatæ, caput. *Mag.* Urbs prædives, et clara Cræsi regia.

Præfecti regii] Utitur passim voce Satrapæ, quod idem ac *στρατηγὸς* Herod. Notant veteres, Persis proprie dictos Satrapas, mari et classibus præfectos, quales hodie *Archithalassi*, vel Arabico vocabulo *Ammirales* dicuntur. Tales fuere primi Persarum Satrapæ, rei maritimæ Regum nomine Præfecti: tandem omnibus omnino præfectis-regiis id nomen tributum est. Satrapa enim Persis idem significavit, quod veteribus Germanis Gereba, aut *Kuning Gereba*, nunc Præfecti regii, nunc Satrapæ nomine, a Persis accepto, sed Romana quasi civitate jam donato, passim redditur. *Bozborn.*

Classe ad Eubœam appulsa] Vide Platonem dialogo de Legibus III. circa finem, et in Menexeno. Eubœam nostra ætate *Negropontem* vocant. *Mag.* Situm insulæ et promontorii vide apud Ptolemæum tab. Europæ x.

Celeriter Eretriam ceperunt] Spatio trium dierum. Plato in Menex. Adeo ut nulli elaborandi locus sit datus. Et III. de Leg. refert, hujus belli tempore famam Athenas pervasisse, Persas junctis invicem manibus, omnique ita Eretriensium regione circumdata, quotquot ibi aderant homines cepisse. *Mag.*

In Asiam ad regem miserunt] Nam mortem Dati fuerat interminatus, nisi ad eum Eretrienses et Athenienses perduceret. Auctor Plato in Menexeno. *Mag.* Unde elucet, usitatum fuisse priscis Regibus hostium regiones vacuefacere, omnesque incolas correptos ac vinculis constrictos eo transferre, ubi pro ludibrio illis illuderent, vel ad abjectissima ministeria abutèrentur: I. Regum xx. 18. Curtius lib. v. 26. Polyænus in

Philip. comm. lib. IV. 12. *Gell.*

Inde ad Atticam accesserunt] De qua legendi Strabo libro IX. et ex nuperis Ubbo Emmius in illustrata Græcia.

In campum Marathonæ] Sic solet Nepos. Ita alibi Lacedæmonia dicit. Et Justinus Babylonia, Chalcedonia, Lacedæmonia *Keuchen*. Herodotus lib. VI. seu Eratone: *ἦν γὰρ Μαραθὼν ἐπιτηδεύσαντος χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνταπεινῶσαι, καὶ ἀγχοῦσθαι τῆς Ἐρετρίας*. Stephanus: *Μαραθὼν δῆμος τῆς λεοντίδος φυλῆς, &c.* M. Tullius lib. I. de Off. 'Hinc rhetorum campus de Marathonæ.' *Lambin.* Illo bello nihil notius. Marathon magnarum et multarum virtutum testis. Mela II. Vide Pausan. I. Justin. II. Contigit illud Diogneto Archonte. Auctor Anonymus: *ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη*. Dion. Halic. lib. v. 16. annis post mortem primi Romanorum consulis, L. Junii Bruti, accidisse tradit: *Τότερπεί δὲ καὶ τὰ Μαραθῶνια καὶ τῆς Βροῦτον ταφῆς, εἰ δὴ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἤρξαντο οἱ Ἕκαιοι λέγεσθαι τοῖς ἀπογενομένοις, ἐκκαλεῖσθαι ἔτεσιν*. Vidē Meursii Archontes. Diem pugnae notat Plutarchus in Camillo, *ἐκτῇ Βοηδρομιῶνος ἱσταμένον*. Erat annus LVIII. periodi Olympicæ: proinde XX. periodi Atticæ. Neomenia *Βοηδρομιῶνος* XXX. Septembris. Ergo pugna Marathoniam contigit v. Octobris, *Ἀπελλαίου δεκάτῃ φθινόρτος*, anno mundi 3460. Zygonos VI. *Scaliger.*

Is abest ab oppido circiter millia passuum decem] Athenis. Tantundem illis distat, quantum Caristo Eubœæ. Pausan.

Auxilium nusquam nisi a Lacedæmoniis] Socia tum civitate. Justin. II. Ait Plato III. de Leg. cum in omnes Græciæ partes legatos misissent Athenienses, qui auxilium peterent, subvenisse tamen neminem præter Lacedæmonios: qui, nescio qua religione impediti, post pugnam Marathoniam venerunt. *Lambin.* Illam

religionem addit Strabo lib. ix. ex Herodoto, cujus verba non pigra-
 scribere: *Μαραθῶν θrono Μιλτιάδης τὰς μετὰ Ἀάτιος τοῦ Πέρσου δυνάμεις ἔρδην διέφθειρεν, οὐ περιμένοντας ὑποτί-
 ζοντας Λακεδαιμονίους διὰ τὴν πανσέληνον.* Hoc est, quod Justinus dicit,
 ‘quadridui religione tenebantur La-
 cedæmonii.’ De qua Lycurgi legem
 commemorat Lucianus de Astrologia:
*μηδὰμ μηδὲ δε πλεμον προχω-
 ρεῖν, ΠΙΠΙΝ ΤΗΝ ΣΕΛΗΝΑΙΗΝ ΠΙΑ-
 ΡΕΑ ΓΕΝΕΣΘΑΙ.* Quippe Lycurgus
 omnem illis Reipublicæ administra-
 tionem e cælo temperabat, et qui
 aliam civitatis administrationem ex-
 istimabat crescente Luna et evanes-
 cente, propterea quod omnia ab illa
 regerentur. *Keuchen.* Videtur Aris-
 tides geminas causas in Declamatione
 quadam recitare, quare post pugnam
 venerint Lacedæmonii: *Λακεδαιμόνιοι*
*δὲ εἶτε ὑπὸ τοῦ πρὸς Μεσσηνίους πολέ-
 μου, εἶτε τὴν πανσέληνον μένοντες, οὐδὲ*
αὐτοὶ βοηθεῖν εἶχον. Longol.

Philippidemque cursorem] Καὶ πρῶ-
 τα μὲν, ἔορτες ἔτι ἐν τῷ ἑστέῳ οἱ στρατη-
 γοὶ, ἐποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φει-
 διππίδην, Ἀθηναίων μὲν ἑνδρα, ἑλλως δὲ
 ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα.
 Herodot. *Phidippides*, non *Philippi-
 des* hic cursor vocabatur, *Φειδιππίδης*.
 Atque ita in Plinio reponendum, ubi
 et perperam *Philippides*, scribitur.
 Et verum est, hunc Phidippidem bi-
 duo Athenis Lacedæmonem perve-
 nisse. Herodotus lib. vi. *δευτεραίους*
ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἑστοεὸς ἦν ἐν Σπάρτῃ.
 Hoc iter mille centum quadraginta
 stadiis defininnt. *Salmas.*

Qui Hemerodromi vocantur] Semper
 aliquid exhibent correctores, præser-
 tim qui antiquitatem pro opinione
 intelligunt, quod aut carpendum est,
 aut emendandum. Qui *hemerodromi*
 reposuerunt ex *hemerodromoe*, non as-
 sequuntur scripturam Nepotis *ἑρχατ-
 ζοντος*. Vidit primum Gifanius hac-
 tenus perperam istam γραφὴν ab im-
 peritis esse susceptam, sed ex Mss.

et Excerptis legendum *hemerodromoe*,
 quam et alii postmodum, et Bosius
 celeriter arripuerunt. In antiquo car-
 mine Saliari: *ΠΙΛΥΜΝΟΣ ΠΟΡΛΟΣ*, et
FASCINOS, pro quo deinceps ei malue-
 runt, *Pilumnei populi, et fascinei*; nem-
 pe pro *Pilumni populi, et fascini*. Sic
 ex *hemerodromoe* igitur primum *heme-
 rodromei* (quam scripturam et in ve-
 teri Ms. præstantissimi et amicissimi
 mihi Everhardi Sluiskenii offendi)
 et statim *hemerodromi*. Nam ex Græ-
 co ἡμεροδρόμοι confestim factum est
 Latinorum *hemerodromoe*, dialύσει ve-
 teribus frequentata, ut ex Ἀδελ-
 φοί, Κληρούμενοι, Ἀδελφός, Clerumenoe,
 quod et hodie in vetustis Plauti et
 Terentii comædiarum inscriptionibus
 ostenditur. *Hemerodromi*, peculiari-
 ter et vi primæ originis Solis epithe-
 ton. Suidas: Ἡμεροδρόμος ὁ ἥλιος. In-
 de ad homines translatus. Idem:
*λέγονται δὲ καὶ οἱ ταῖς βασιλικαῖς διατάξ-
 εσι ταχύτατα διακονοῦμενοι.* νέοι δ' εἰσὶν
ἐφῆβων ὀλίγον πρεσβύτεροι πρωτογενεῖων
*ἐγγὺς ταῖς τοιαύταις ὑπηρετούμενοι χρεῖ-
 αις.* τάξων, καὶ βελῶν, καὶ ἑκοστῶν, καὶ
πυροβόλων λίθων ἐπιφερόμενοι πλέων
οὐδέν. ταῦτα γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὴν ὁδο-
 πορίαν γίνεται χρῆσιμα. Vocis ratio
 ἀπὸ τῆς ἡμέρας καὶ δρομοῦ notata, quod
 scilicet totum diem cursitantes non
 fatigentur. Vel, quod uno die mag-
 num viæ spatium emetiantur; ut vo-
 luit Livius i. Decad. iv. Verba ejus
 sunt: ‘Hemerodromos vocant, in-
 gens uno die spatium emetientes.’
 Appellabantur et *δρομοκήρυκες*. Har-
 pocration: *δρομοκήρυκες*. Ἀσκήνης, οἱ
λεγόμενοι ἡμεροδρόμοι. Vide Polyæ-
 num v. in Eudocimo. Erantque alii
dolichodromi, diaulodromi, optidromi,
stadiodromi. Veteres Romani habe-
 bant *Viatores suos*, quos Byzantini
Cursores vocabant. Vetus Onomas-
 ticum: *Cursor, δρομέυς.* Glossæ: τα-
 χυδρόμος, *Cursor.* Glossæ aliæ: *Ex-
 ercipes: ταχυδρόμος, δρομεὺς καὶ κύρσωρ.*
 Res antiquæ originis, et olim Persis
 nota, qui *Anguros* et *Assemdas* voca-

bant. Suidas : Ἀσπιδόται, οἱ ἐκ διαβολῆς γραμματοφόροι, οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ Ἀγγαροί. τὰ δὲ ὀνόματα Περσικὰ. Hinc, Angarius deducunt, quæ sunt imposite onerum vehendorum necessitates. Ita ἄγγαρος, mansiones singulorum dierum. Et *angariare*, vi cogere ad onus subeundum. De quibus ex professo Boxbornius in Epistola præmissa Curtio Blanckardiano. De triplici Hemerodromorum genere vide disserentem Lipsium Centur. III. Epistol. 59. *Keuchen*.

[*Domi autem creati decem Prætores*] Libri veteres : *Domi autem creant decem Prætores ; et mox, in eis Miltiadem*. Schott. Dan. alii. *Decem Imperatores*. Exemplar Longolianum. Herodotus : στρατηγοὶ δέκα· τῶν δὲ δέκατος ἦν Μιλτιάδης. Negat hoc Plutarchus in Parall. et quatuor tantum a populo delectos asseverat : Δῶτις ὁ Περσῶν εἰς Μαραθῶνα παραγονόμενος πεδίον τῆς Ἀττικῆς, καὶ στρατοπεδευσάμενος πόλεμον τοῖς ἑγχυρίοις κατήγγειλεν. Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ βαρβαρικοῦ πλήθους καταφρονήσαντες ὀνομασθέντες ἐπεμψαν, στρατηγούς ποιήσαντες Κυνέγειρον, Πολύζηλον, Καλλιμαχον, Μιλτιάδην. At omnes historie, quotquot ego hactenus inspexi, decem Atheniensium duces numerant. Quin etiam ipse Plutarchus in vita Aristidis, ut Miltiadi Duci in hac pugna primas defert, ita Aristidi secundas. Quod idem adserit Aristides rhetor in Declam. de Miltiade. Longol.

[*In eis Miltiades*] Πολέμαρχος autem erat Callimachus Aphidnæns. Herodot. vi. et Pansan. i. *Bongars*.

[*Acieque contendere*] Ita Lambinus, ex Græco συμβάλλειν, quod est apud Herodotum in eadem narratione, rescribendum putavit. Vetus quidam liber, *acieque cernerent*. Hellenismus. Malim tamen, ut est in Ms. *acieque decernerent*, quomodo solet loqui Nepos in Enmene et Hannibale. Quanquam et iatid sincerum et de Græco expressum. Dicunt enim,

κρίνειν τὸν πόλεμον καὶ διακρίνειν, venuste κρίνειν τὰ ἴδια, quod de 'summa imperii dimicare' explicat auctor noster in Hannibale. Sic 'cernere bellum' apud Poëtam Latinum, cuius meminit Seneca Epist. 58. 'Cernere vitam' in versibus Ennianis. Quod Euripides in Medea dixit, ἐς τῆς ἂν παρ' Ἀσπίδα Στῆραι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον ἢ τέκνω ἔπαξ. Et sic absolute κρίνεσθαι etiam. Græci usurpabant ; pro quo *cernere* veteres Latini eadem significatione et usu. *Keuchen*. Vulgatam tuetur Gebhard. et purissimam ostendit. Sic et Aldus ; nam *equis contendere* Longolius : qua repudiata Magius *æquis* rectum putat, pro *æquis* et planis locis. Verum cras cum Varrone credam, hodie nihil. Savaro *acieque decernerent* ; membranae nostræ *decertarent* : quam lectionem antepono cæteris, non repudiata Savaronis. Schottus.

[*Hostes eadem re fore tardiores*] Græci conjungunt δεινροῦς et δειλοῦς. Polyæn. III. in Iphicrat. Comment. i. τῶν στρατιωτῶν τινες δεινροὶ καὶ δειλοὶ καὶ ὠχρίαντες εἶποντο. Cæsar de B. G. lib. II. 26. Infra Epaminonda : 'Huius casu aliquantum retardati sunt Bæotii.' Hunc locum expressum censeas verbis Diodori XIV. Biblioth. τοῖς μὲν ἰδίοις θάρσος παρέξεσθαι τοὺς δὲ πολεμικοὺς δειλοτέρους ἔσεσθαι. Gebhard.

[*Cap. 5. Hoc in tempore nulla civitas*] Sic edendum curavimus, cum a vulgatis quibusdam exulet præpositio, Monetque diligentiss. Gifanius Conlectan. Lucretianis p. 360.

[*Nulla civitas auxilio fuit*] Nam Lacedæmonii, ut scribit Justinus, religione quatuor dierum obligati, post prælium convenerunt. Strabo I. IX. aliam occasionem ex Herodoto recenset, Μαραθὼν θρον Μιλτιάδης τὰς μετὰ Δῶτιος τοῦ Πέρσου δυνάμεις ἔδρη διεφθειραν, οὐ περιμένοντας ὑπερβίοντας Λακεδαιμονίους διὰ τὴν πανσέληνον. Aristides in citata declamatione geminas causas recitare videtur : Λακεδαι-

μύριοι δὲ, εἴτε ὑπὸ τοῦ πρὸς Μεσσηνίους πολέμου, εἴτε τὴν πασέληρον μένωσιν, οὐδὲ αὐτοὶ βοηθεῖν εἶχον. Longol.

Præter Platænsium] Vel Platæenses. Ἀθλος Scriptor apud Scholiolum Auctorem in Aristophanis Equites: μόνων Πλαταιέων συμμαχησάντων αὐτοῖς χιλίοις ἀνδράσιν, ὡς ἐξισωθῆναι τὴν τῶν Ἀθηναίων δύναμιν τῇ Περσῶν. Gebhard.

Ea mille misit militum] Justin. 'Platænsibus auxiliaribus mille.' Herodotus cum universis copiis opitulum Atheniensibus venisse adserit: Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν ταμίῳ Ἡρακλέος, ἐπὶ ἡλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πάνδημοι. Lambin. Cui consonum, quod Plutarchus dicit, novem millia Athenienses in Marathonem misisse. Mag. Cæterum Thucydides, solos Athenienses cum Lacedæmoniiis manus conseruisse refert. Quod contra omnium fidem. Lege Isocrat. Orat. ix.

Flagrabat pugnandi cupiditate] Justin. ii. 'Magna in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo, ut cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante jactum sagittarum ad hostem venerint.' Vide Orosium xi. 9. Addit Isocrates: paucos multis sic obviam ivisse, quasi in athenis animabus non in suis periculum facturi essent. Panegyrico: ἀπὸ τῶν τὴν οἰκίαν δύναμιν ἔχοντες ὅλγιοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύουσιν.

Quam collegæ] Polyzolus, Gynægius, alii. Lamb.

Valuerit] Valeret. Cod. Dan.

Deinde postero die] Concinnus in Veteri Cod. Danielis, Dein. Quomodo Alcibiade. Dein Thebas in eodem libro, pro deinde. Sic exin et proin dicebant. Vide Festum.

*Acie e regione instructa] Quomodo instructa fuit, narrat Herodotus vi. Musa. Ita autem ille: Ὡς δὲ ἐς ἀκεί-
πον περιήλθε, ἐπὶ αὐτὰ δὴ ἐτάσσοντο οὕτως Ἀθηναῖοι ὡς συμβάλλοντες τοῦ μὲν δεξιῶ*

ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοις, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν, ἡγεομένου δὲ τούτου, ἐξεδέκοντο ὡς ἀρι-
μέοντο εἰ φαλαί, ἐχόμενοι ἀλλήλων. τε-
λευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐα-
τον κέρας, Πλαταιέες. ἐπὶ ταύτης γὰρ
σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγί-
των καὶ παρηγίας τὰς ἐν τῇσι περὶ τε-
ρσί γενομένας, κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ
Ἀθηναῖος, ἕκαστος Ἀθηναίοισι λόγον γί-
νεσθαι ἀγαθὸν καὶ Πλαταιέσιν. τότε δὲ
τασσόμενοι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ Μα-
ρῶνι, ἐγένετο τοιαῦτα τι. τὸ στρατόπε-
δον ἐξισούμενον τῇ Μηδικῇ στρατοπέδῳ
τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγένετο ὅλη τῆς
ὁλῆος, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ
στρατόπεδον. τὸ δὲ κέρας ἑκότερον ἔβρω-
το πλεῖστον. Vide sequentia. Unde
lux Justino adfertur: magnam di-
micandi impetum Græcis incessisse,
ut unanimi Marte impuisti, cursu in
barbaros per octo stadiorum capedi-
nem irruerent. Keuchler.

Novæ artes] Aliibi vocat 'consilium novum,' singulare. quoddam ad rem agendam εἴρημα. Flor. iv. 2. Boederus. Locus impeditus, mire variantibus libris. Noster et Savaronis; in parte montis summa. Gifanii scidæ et Ultrajectina editio, nona partis summa: placuitque Scioppio lib. Veris. ii. 10. equidem manuscripti nostri lectionem libens amplector, quod ad montis pedem instrui aciem potuit, pugna vero ad montis verticem committi, urgente, ut fit, hostili acie. Schottus.

Arbores multis locis erant raræ] Sic Ovidius: 'Apparent frutices in vertice rari.' Gebhard. Cæterum hoc ex consuetudine militari institutum. Quale strategema infra de Eumene producit. Keuchlerius. Mavult Kirchmajerus strata.

Arborum tractu] Arboribus prodæctis, et longo ordine positis; sive longa arborum serie. Sic 'tractus ævi' apud Lucret. i. Lambin. Lege quoque idem ad hunc locum fuisse tractat in Annotationibus. An arbores erant prostrate, ut ingentem Persarum

equitatum impedirent? Frontinus II. 9. 'Cleomenes Lacedæmonius adversus Hippium Atheniensem, qui equitatu prævalebat, planitiem in qua dimicaturus erat, arboribus prostratis impedivit, et inviam equiti fecit.' Licet etiam capere arborum tractum, pro regione arboribus consita ac densa. Gebhard. Qualis campus Marathonius. Vide Pausan. I. Longol.

Equitatus hostium] Persarum.

فرس Equus. 'שרד Equitem notat, unde Pharsæi vel Persæ; sicut ante dictum fuit. Sunt enim ἱππικὴς studiosissimi, et equitare a teneris edociti. Herodotus: παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πεντάκτερος ἄρξάμενοι, μέχρι εικοσῆκτερος, τρία μῦθρα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀλγέλλεσθαι. Keuchen.

Priusquam Lacedæmonii subsidio venirent] Qui plenilunium expectabant. *Lambin.* Secuti hoc omnes rei militaris periti duces. Cæsar de B. G. I. 27. et lib. VII. 56. nam (ut ait Hirtius de B. G. VIII. 7.) 'Miseriore ac duriori conditione cum toto exercitu decertatur.' Gebh.

Persæ non castra, sed naves peterent] Quod erat ingentis terroris indicium, et desperantium rebus suis, cum 'acerrimus quisque castra, ut novissimam spem retineat,' teste Tacito Hist. III. 48. Gebhard. Justinus II. 'Victi Persæ in naves confugerunt; ex quibus multæ suppressæ, multæ captæ sunt.' Herodotus: φεύγουσι δὲ τοῖς Πέρσῃσι εἰκοντο κήπτοντες, ἐς δ' ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικύμενοι, πῦρ τε αἴψῃ καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν, I. VI. Sic Pausanias, qui tamen in Marathoniam lacum incidisse vult, ibique confertim aggregatos et cæsos. *Maginus. Lambinus.*

Quæ pugna nihil adhuc est nobilior] Causam gloriæ hoc prælio comparatæ subdit continuo. Sic Pausania: 'Hujus illustrissimum est prælium apud Platæas.' Quare ridiculum est, Schottum approbare, Quoniam pugna

nihil adhuc est colubilius; et refertur ad ancipitem Martis aleam. Gebhard. De hac pugna Herod. Plato, Plutarchus, Pausanias, Valerius lib. V. 3. lib. VIII. 18. Justinus lib. II. Frontinus Strateg. lib. IV. 7. et ex Justine Orosius lib. II. 8. Per eos, qui ei interfuerant, jurare mos fuit. Athen. lib. IX. pugna autem est anno secundo Olympiadis 72. Sævere.

Tentat opes] Διόμω πολέμικῃ. Thrasybulo, 'Neque tamen pro opinione Thrasybuli auctæ sunt opes.' Utitur et Conone et Dione. Flaccus Argon. lib. III. 494. 'Repetit quo crimine Persees, Barbaricas jam movit opes Hircanæque signa.' Desiderata sunt hoc prælio ex Persico exercitu cc. hominum millia. Orosius II. 9. cxc. millia, Herodot. Valer. Max. lib. V. 3. 'trecenta millia' refert. Dum confingeretur, visum fuisse, dicit Pausanias, hominem facie et armis rusticum, qui, cum aratro multos Persas trucidasset, nusquam loci postea conspectus sit. Quem Echtleum heroem fuisse, postea Oraculum aperuit. Plutarchus Thesæi simulachrum visum voluit. Idem Polyzelum Prætozem, unum et decem, quandam speciem humanam angustiore conspexisse, indeque cæcum redditum, auctor est. *Mag.*

Prostravit] Frequens phrasia. Cimone; 'barbarorum uno concursu maximam vim prostravit.' Curt. lib. IX. pr. 'Quicquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum.' Cæsar lib. VII. 78. 'Nec stultitia ac temeritate vestra aut imbecillitate animi omnem Galliam prosternere.' Gebh.

CAP. 6. *Ut populi nostri honores*] Scripti, *Ut enim P. R. honores.* Quod rectius. Nam alibi sic loquitur. Exemplæ locorum passim obvia. *Keuch.*

Atque obsoleti] Sic legendum potius quam *aboleti*, ut habent libri vulgati. 'Obsoletos honores' interpretor, tritos et nimis usitatos. Apposuit autem obsoletos raris, effusos tenuibus, ut ait *χαρμὸς. Lamb.* Curtis

us lib. ix. 1. 'Jam vilia et obsoleta esse spolia de Persis.' Cic. pro Fonteio. 'Studia militaria apud juventutem obsoleta.' Sic 'obsolescere' passim pro vilescere. Gebhard.

Namque huic Miltiadi] Alterum Miltiadis. præmium sunt tropæa: ex hostium manubiiis, quibus se a somno quotidie excitari jactabat Themistocles. Auctor Tullius iv. Tuscul. et Plut. Schott. Descripsit autem Nepos locum ex oratione Æschinis rhetoris contra Demosthenem, sive Ctesiphontem: προσέλθετε οὖν τῇ διαβολῇ καὶ εἰς τὴν στοὰν τὴν ποικίλην. ἀπάντων γὰρ ὁμὴν τῶν καλῶν ἔργων ὑπομνήματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνέκειται· τί οὖν ἐστὶν, ὃ Ἀθηναῖοι, δ' ἐγὼ λέγω; ἐνταῦθα ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη γέγραπται. τίς οὖν ἦν ὁ στρατηγός; οὐ τῶσι μὲν ἐρωτηθέντες ἅπαντες ἀποκρίνασθε, ἀν ὅτι Μιλτιάδης. ἐκεῖ δὲ οὐκ ἐπιγέγραπται. πῶς; οὐκ ἦρθε τὴν δωρεὰν τάβτην; ἦρθεσ, ἀλλ' ὁ δῆμος οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ δόματος συνεχώρησεν αὐτῷ πρῶτον γράφηναι παρακαλοῦντι τοὺς στρατιώτας. Longol. Lege Plut. in Cimone. Rem tangit Plin. l. xxxv. 8. Fuisse autem hunc honorem athletarum, ut iis icones ad vivum expressæ ponerentur, docet Pet. Faber Agon. lib. II. 21. Schottus.

Quæ Pæcile vocatur] A picturæ varietate. Pausan. Aristid. ποικίλα enim, sive ποικιλία, varietatem denotat: ποικίλλω vero idem est quod variare. Unde Aristoteles de Animal. xi. 1. avem colore variam 'Pæcillidem' vocat. Mag. Ποικίλη ante πεισιανδρείους dicta. Idem. Gebh. Longol. Nomen mutatum fuit Phanippo imperante Athenis, sub quo Marathoniam prælium commissum. Long. Pictor hujus porticus Polygnotus Thasius fuit. Lamb. Aglaophontis filius et discipulus. Gebh. Qui eam sine ulla mercede, sed ob gratiam duntaxat erga urbem adductus, depinxit. Mag. Diog. Laërt. in Zenone viii. Ἀναμάμπτον δὲ ἐν τῇ ποικίλῃ

στοᾷ, τῇ καὶ πεισιανδρείῳ καλουμένῃ, ἀπὸ δὲ τῆς γραφῆς τοῦ Πολυγνώτου ποικίλῃ. Vide et Scholiast. Aristidia. Etenim prima pictura, qua porticus ista depingi cœpit, Marathoniam fuit pugnam, adscripto hoc disticho: Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι Ἑκταναν Μήδων εἰκοσι μυριάδας. In eo epigrammate numerus κατ' ἔροχην, mēndacio supra veritatem effertur. Variant alioqui a Probo omnes Græci Historici. Long. Sed Plutarchus mulieres quasdam prius fuisse pictas demonstrat. Mag. Quod cum Pausania facit, qui Marathoniam pugnam in extremo picturæ fuisse delineatam, tradit. Vide Jan. Rutgersii Var. lect. lib. v. 1. I. Meursii Athen; Atticas lib. i. 5. Similis Romæ fuit Media, vel Medica, de qua Petron; in Sat. et porticus Argonautarum apud P. Vict. Pæcile] In excerptis: Ποικίλῃ. Ut δοτραπεῖος, ἵππον, et alia Græco caractere et terminatione: Κουκίλην.

Trecentas statuas Demetrio Phalereo] Quæ eo vivo eversæ sunt. Plut. Narrant historiam Laërt. v. et Strab. ix. Longol. Addendæ numero ad minimum sexaginta statuae. Plin. H. N. xxxiv. 6. Sequitur et Varro numerum prædictum. Strabo quoque plures quam trecentas, Diogenes Laërt. trecentas sexaginta refert. Kirchmaj. Fuit autem hic Demetrius dictus Phalereus ad differentiam; a Phalaris Atheniensium porticu: eloquentissimi Peripateticorum Theophrasti discipulus primo, post ob eximias virtutes annis decem præfuit Atheniensibus. Idem. Alter item Demetrius Pharius apud Strabonem Geogr. viii. emendante doctissimo Victorio Var. lect. lib. xx. 4. cujus castigationem confirmat Strabonis locus alter lib. vii. Φάρος, ἡ πρότερος Πάρος, Παριὼν ἐξ ἧς Δημήτριος ὁ Φάριος. Schottus.

CAP. 7. Post hoc prælium classent

συντυχίας ναυίου] Paulo aliter rem prosequitur Herodotus, aliam a Nepote causam subnectens. Verba lege lib. vi.

Insulas] Cycladas.

Pleraque ad officium redire coëgit] Schotti liber *phæres*. Officium vero heic notat obedientiam, qua populus magistratui tenetur. Infra Cimone; 'Insulas alienatas ad officium redire coëgit.' Gebb.

Ex his Parum insulam] Παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατὸν, ἔκλες ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ἐπύρξαν πρότεροι στρατεύμενοι τριήρεσι ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. Herod. Vide sequentia; et Ephorum apud Stephanum. Græci Scriptores cum de insulis tradunt, quæ urbes habent cognomines; ita loqui solent, Πάροι, νῆσοι καὶ πόλεις. Κίμωλος, νῆσος καὶ πόλις. Quod Plinius dixit, 'Paros cum oppido ab Delo XXXVIII. marmore nobilis.' Quæ verba id significant, Paron insulam cum oppido ejusdem nominis, distare ab Delo insula triginta octo millibus passuum. Ita ille accepit, quasi dixisset, Paron cum oppido Abdelo, ut Abdelos sit nomen oppidi in Paro. *Salmasius*.

Opibus elatam] Sic loquitur Tacitus Ann. xv. 20. 'Opibus nimis ad injurias minorum elati.' Sic Alcib. 'Secundæ fortunæ.' Pansæ. 'Victoria elatus.' Gebhard.

Quum oratione reconciliare] Inclinat eo doctiss. Gronovius, ut probet ratione, hoc est, via aliqua commoda, conditionibus. Adi ipsum Observ. lib. II. 10. et in Addendis p. 316. *Keuchen*.

Operibus clausit] Operibus oppugnantur munitiora, quam quæ impetu seu corona capi subigique possint. Tac. Hist. v. 13. Livius XXXVII. 'Cum ad mænia castra posuisset, non corona, sicut Lamiam, sed operibus oppugnare urbem eat aggressus.' Vide

Cæsar. de B. G. lib. II. 12. Tacit. Annal. vi. 41. Græci vocant τάφρους καὶ σταυρώμασι περιβαλεῖν, vel etiam περιλαμβάνειν. Gebhard.

Commentu priaviti] Nempe mari prohibitos atque interclusos. Unde Ephorus ait: Πάρον δὲ εἰδαμνεστέτην καὶ μεγίστην ὄδσαν τῶν Κυκλάδων, (hoc est, quod Nepos 'opibus elatam' dicit) καθεζόμενος ἐπολιόρκει. πολλὸν χρόνον, τῆς θαλάττης εἰργων, καὶ κατὰ γῆν μηχανήματα ἔργον. *Lambin*.

Vincis ac studiis constitutis] De quibus legendus Justus Lipsius in libris *πολιορκ.* Vegetius lib. IV. 14. et 15.

Nocturno tempore incensus est] Circa Mæconum. Ephorus: ἤδη δὲ τῶν τευχῶν πεπτότων, καὶ ἐπὶ τὸ παραδίδόναι τὴν πόλιν διαμολογημένω, βλῆς τυφῶς ἐξ αἰτομάτου περὶ τὸν Μύκωνον ἐξαφθείη, οἱ μὲν Πάριοι τὸν Δάτην αὐτοῖς πυρσεύειν ὑπολαβόντες, ἀπέσταντο τὰς ἀμολογίας, καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἔτι τῷ Μιλτιάδῃ παρέδωκαν. Addit illos uti adhuc proverbio de pactis irritis, quod ἀναπαυιδεῖν, hinc vocant. De hoc incendio γὰρ Herodotus et longe aliam causam discessus in Eratone refert: quem consule.

Classiariis regis] Themistocle: 'Cum classiariis Regis conflixit.' Id est, Xerxis, quemadmodum hic Darni. Rex enim Persarum speciali nomine Βασιλεὺς appellatur. Suidas, Curtius lib. II. Hirtius et Xenophon epibatas vocant: qui iidem cum classiariis.

Accusatus ergo proditionis] A Xantippo Ariphronis filio. Herodotus: 'Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι, οἱ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Εὐθύπικτος ὁ Ἀρίφρωνος, ἐς θανάτου ἐπαγωγὴν ὑπὸ τὸν δῆμον, Μιλτιάδεα ἔβλεπε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης ἄνους.' *Keuchen*.

A Rege corruptus] Reges absolute non dicuntur, nisi de Persidis Regibus. Ita eos Plinius semper vocat.

Salmastius. Unde apud Suidam, βασιλεὺς μέγας, ὁ τῶν Περσῶν. τοὺς δὲ ἄλλους προσετίθεσαν καὶ τῶν ἀρχομένων τὰ ὀνόματα, ὅλον Λακεδαιμόνιοι, Μακεδόνες. Quales Turcarum Imperatores, qui se omnium 'ter Maximos' vocabant. Quæ appellatio ab Imperatoribus Constantinopolitanis propagata est una cum Imperio, quorum stemmata quadruplici β figurabantur: βασιλεὺς βασιλέων, βασιλέων βασιλεῦσι. *Keuchen.*

Qua in oppugnando oppido acceperat] Sic Mss. et Lambinus. Reliqui ceperat. In Dione: 'Accepit gravissimum parens vulnus morte filii.' In Epamin. 'At Epaminondas cum animadverteret mortiferum vulnus se accepisse.' In Datame: 'celans quantum vulnus accepisset.' Plin. Ep. viii. 5. 'Grave vulnus Macrinus noster accepit.' *Savaro.* Μιλτιάδης δὲ πρὸς μὲν παρῶν οὐκ ἀπελογέτο, ἦν γὰρ ἄδνατος, ὅστε σηπομένου τοῦ μηροῦ. Herodot. Idem tradit, ei fuisse femur convulsium, seu luxatum, dum desiliit ex solario aut maceria. *Lamb.* Alii putridum factum vel emortuum volent. Nonnulli ad siderationem pervenisse, interpretantur ex Celso: quod probabile videtur, præsertim eam ex diversa causa apoplexia originem trahat; ut miratur Fernel. *Path. lib. v. 8. Keuchen.*

Tisagoras] *Stesagoras* sigmentum Longolli: cum contra exstet in omnibus libris *Dixagoras*. P. Danielis excerpta *Sagoras*. Vulgati *Diagoras* nulla ratione. Verum Cl. Rutgersius e Libanio reducit *Tisagoras*. Idem accusat ex Herodoto erroris, quod multo antequam Miltiadi hoc accideret, jam obiisset ille. *Gebhard.* Herodotus causam ejus ab amicis defensam tradidit: ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι· et mox, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ἐπιμενημένοι, καὶ τὴν Ἀθηνῶν ἀρετὴν ὥς ἔδαν Ἀθηνῶν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγούς, παρέθηκε Ἀθηναίοισι. lib. vi.

Capitis absolutus, pecunia multatus est] Προσγενομένου δὲ τοῦ θήμεν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πενήτηκοντα ταλάντα. Herod.

Pecunia multatus est] Leve est, quod notamus, tamen quia crebrius occurrit, semel hoc loco observandum. *Mulctari* et *multari* promiscue κατὰ τὰ εἰδημένα scribebant veteres; unde *multatus est* in Excerptis. Sed in aliis *mulcatus est*, pro *mulctatus*, vel *multatus*, quæ verba male confunduntur a literionibus vulgatis. Nam *mulcare* est aliquem verberibus excipere, unde *Mulciber*: *mulctare* verò πληροῦν δέειν, pœnam pecuniarum alicui irrogare, a *multa*, cujus originem ad Sabinam linguam refert Varro in undevigesimo antiq. humanar. Nihil frequentius in libris occurrit, quam mutatio harum literarum invicem. *Keuchen.*

Eaque lis quinquaginta talentis æstimata est] Id est, aureorum triginta millibus, si Budæo adhibenda fides. *Magius.* Litem æstimare, teste Asconio Pediano, est pecuniam, de qua lis fuit, et propter quam reus condemnatus est, in summam redigere. Cimone: 'Cum pater ejus litem æstimatam populo solvere non posset.' Timotheo; 'Hoc judicio damnatur Timotheus, lisque ejus æstimatur centum talentis.' Vellei. *Paterculus* lib. ii. 8. 'C. Cato consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus est, cum lis quatuor millibus æstimeretur.' Cæsar Bell. Gall. lib. v. 2. 'Arbitros inter civitates dat, qui litem æstiment pœnamque constituent.' Ita creberrime loquitur Cicero. Val. Max. lib. v. 3. 2. 'pœnam finire,' pro eodem. *Gebhard.* Sed talentum varium apud Veteres. Nam Atticum, affirmante Jul. Polluce, sexaginta fuit minarum. Aliud rursus Babylonium, aliud Syrium et Æginæum. Verba ejus lib. ix. in universum sunt hæc: Τοῦτό γε μὴν οὐκ ἄνα-

ρον, ὅτι καὶ μὲν Ἀττικὸν τέλειον ἐκα-
κισχίλιας εἶδυτο δραχμὰς Ἀττικὰς. τὸ
δὲ Βαβυλώνιον, ἑπτακισχίλιας. τὸ δὲ Αἰ-
γυπτίον, μυρία. τῶν δὲ Σέρων πεντακο-
σίας καὶ χίλιας, ὡς πρὸς τὸν Ἀττικὸν
δραχμῆς λογισμὸν. Sed intelligenda
hæc de talento nummario. Dixerit
aliquis: Quot ergo minarum erat
ponderale talentum? Respondeo,
totidem. Docet id Diodorus apud
Suidam his verbis: τέλειον ὡς φησι
Διόδωρος ἐν τῇ περὶ σταθμῶν, μὲν ἔστι
ξ'. ἡ δὲ μὲν, δραχμῶν ρ'. ἡ δὲ δραχμὴ
ὀβόλων ξξ. ὁ δὲ ὀβόλος, χαλκῶν σ'. ὁ δὲ
χαλκὸς λεπτῶν ι'. Quod Græci τέλειον
dixerunt, ἀπὸ τοῦ τλήναι τὸ βῆρος,
a sustinendo onus vel pondus, quum
videlicet pecuniæ certa summa ap-
penditur, hoc Hebræi appellant כֶּסֶף
Cicār, quasi ponderis speciem planam
et extensam placentē inatā, ut ex-
plicat Arias Montanus. Funger. Lege
quæ de talentis ad Festi locum nota-
vit maximus Scaliger.

Hanc pecuniam quod solvere non po-
terat] Græce μὴ ἐκτετικέναι τὸ τίμη-
μα: Amplius vero calamo exarati li-
bri: Quod solvere in præsentiā non po-
terat: quod est, præsentiūbus num-
mis. Schott. Testantur historici Ci-
monem filium Miltiadis pecuniam pro
patre numerasse; verum ne sic qui-
dem illum invidia et carcere libera-
tum. Plura hac de re in vita Cimo-
nis. Longol.

In vincula publica conjectus est] In
Pausan. 'huc ut venit, ab ephoris in
vincula publica conjectus est.' In
Conone, et alia. Savaro. Alludit eo
Cicero pro Sextio: 'Miltiadis cala-
mitas non deterruit Themistoclem a
republica defendenda.' Lege Pau-
san. in Att. et Val. Maximum, l. v.

Ibiq; diem obiit supremum] Occur-
rit hæc Phrasis sæpius apud Nos-
trum: in Dione; Timoleone, bis. De
Morte autem Miltiadis Herodot. et
Valerius Maximus lib. v. 3. infra in
Cimone. Savaro. Μιλτιάδης μὲν μετὰ
ἐπὶ τὴν σφαμειλίσαντες τε τοῦ μαινοῦ, καὶ

συσέβητες, τελευτᾷ τὰ δὲ πρὸ τῆς
τέλειον ἐξέτισε ὁ πᾶσι αὐτοῦ κίμων.
Herodot.

CAP. 8. Alia causa damnationis] Pe-
culatus, juxta Justin. lib. ii. ubi agit
de Cimone. Seneca in controversiis:
'Miltiades peculatus damnatus in
carcere alligatus decessit.'

Pisistrati tyrannidem] Dux tyrannidis species a Cicerone memoran-
tur: Πεισιστρατιδῆς et Φαλαρισμὸς.
Keuch. De hoc Pisistrato, ejusque
elogia vide Pausaniam in Atticis.
Gellium Noct. Attic. vi. 17. Valer.
Maxim. viii. 9. Herodot. lib. i. Ci-
cero Ep. ad Attic. lib. vii. 'Incertum
est, Cæsar Phalarimne an Pisistrat-
um sit imitaturus.' Et Aristot. de
rep. lib. v. 5. Lambin.

Quæ paucis ante annis fuerat] Ty-
rannidem Pisistratus constituit Olympi-
ad. i. anno 1. ut ex Tatiano, Clem.
Alexandrino, et aliis constat. Quo
tempore Archon Comias. Plutar-
chus: ἐν Κομίῳ ἤρξατο τυραννεῖν Πει-
σιστρατος. Regnabat Romæ Servius
Tullius. Vide Ciceronem in Brutâ.
Anlus Gellius xvii. 31. 'Servio autem
Tullio regnante, Pisistratus Athenis
tyrannus fuit.' Meurs. Tempus ty-
rannidis fuit xxxiii. annorum, Heca-
clides in Rep. Πεισιστρατος, τριδικοντα
τρία ἔτη τυραννίαν, γηράσας ἀπέθανεν.
De Pisistratidis est Herodoti locus
Musa quinta, qui accipiendus, ut
xxxv. impleto, sextus inchoatus fu-
isse existimetur. Valde erravit Ari-
stoteles in istis verbis Politicor. v. 12.
ὅστε τὰ πάντα ἐγένετο ἔτη τριδικοντα
καὶ πέντε. Nam quod ille universum
tempus statuit, illud tantum Pisistra-
tidarum fuit, ut ex Herodoto clarum.
Keuchen. Quem vide lib. i. et Justinum
lib. ii.

Omnia suorum civium potentiam ex-
timecebant] Hinc tam exosa memo-
ria fuit, ut viros quosque præstantis-
simos, cum excellere potestate in Re-
publica incepissent, solo hoc dantaxat
nomine amoverent. Post Hippium

secretum factum in omnis Pisistratidas longe asperrimum; cuius mentio est in illo adversus Philippum, quod exstat apud Livium l. xxxi. Ac tam pertinaci odio eos deinde habuerunt, ut ne quidem accepta in Sicilia clade, in discrimen suum adducti, post annos nonaginta duos, cum exulibus quibuscunque reditum darent, instaurandæ reipublicæ hos recipere voluerint. Marcellinus in vita Thucyd. De exoso nomine sub ostracismo Cimonis et Themistoclis unus instat omnium Aristides in oratione de Quatuor viris: Δοκοῦσι γὰρ μοι [οἱ Ἀθηναῖοι], τὰς συμφορὰς ἐνθυμούμενοι, τὰς ἐπὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν γενομένας ταυτοῖς, μηδὲν Βούλεσθαι μείζον ἐὼν τῶν πολλῶν φροεῖν, ἀλλ' ἐξ ἴσου εἰς δύναμιν εἶναι. δικαία ἥρα ποιοῦν, ἐλαττοντες Κίμωνα καὶ Θεμιστοκλέα. Vide Thucydidem de Alcibiade, lib. vi. *Meursius*.

[*Multum in imperiis*] *Magnisque*, Cod. Gifanii. *Schott*.

[*Non videbatur posse esse privatus*] Tanta est imperii dulcedo, tamque penetrans ambitio, ut dedisci non possit. Liv. II. 2. 'Nescire Tarquinius privatus vivere.' Aristot. Polit. III. 3. Καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως ἴδων ἔφη, πτωεῖν, ὅτι μὴ τυραννοῖ, ὅς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. Justin. xxxviii. 9. 'Demetrius privatam etsi opulentam vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditabatur.' *Gebhard*.

[*Cum consuetudine ad imperii cupiditatem*] Isaacus Casaubonus Animadversionibus Suetonianis, legit: *Cum imperii consuetudine ad imperii cupiditatem trahi videretur*: ut rō imperii his repetatur. *Schot. Boecler*. Quod probare non possum. *Gebhard*.

[*Omnes autem et habentur et dicuntur Tyranni*] Hæc videntur esse dicta propter C. Jul. Cæsarem, cuius potentiam immoderatam et injustam, sive Æmilius Probus, sive Cornelius Nepos, ut qui esset bonarum partium, non probabat. *Lambin*. Vox tamen Tyranni antiquitas bonæ signi-

ficationis regem denotabat; unde et Poëtæ omnes, monente Suida, ante bellum Trojanum reges et principes Tyrannos nominarunt. Jupiter, Deorum Tyrannus audit apud Aristophanem. Æneid. vii. Ovid. Met. xi. de Laomedonte. Martial. lib. ix. 'Pelæum Tyrannum,' id est, regem, ut convenienter Raderus. *Kirchmaj*.

[*Et habentur et dicuntur*] Legunt Excerpta, et dicuntur et habentur. Cæterum *justus tyrannus* est Aristoteli τυράννος κατὰ νόμον, quales erant reges Orientis, qui non vi, sed voluntate populorum, impertum obtinebant. *Keuchen*.

[*Qua libertate usa est*] 'Ἐν δημοκρατουμένη πόλει. *Schott*.

[*Tum mira comitas*] Sic constanter Mss. et vulgati omnes. Vetus Codex et Puteanus *communitas* legebat. Sed ambigo, num receptum sit nomen in ea significatione apud Latinos auctores. *Communio* Sidonio nostra Epist. III. 2. Vide notas ibidem et infra in Attico. *Savaro*. *Communitas* noster et Gifanii codex. Sic Terent. Heaut. IV. 5. 'Quemquam animo tam communi aut leni putas' Suet. Claud. 21. 'Nec ullo spectaculi genere communior aut remissior erat.' Et Græci κοινὸν sic adhibent. Demosthenes περὶ στεφ. κοινὸς καὶ φιλόδημος. Phocildæ quoque usitatum, ut et Isocrati in Euag. et Xenoph. non semel i. Ἑλλῶν. Etymologista, κοινὸς δ' ἐκκλητος γινόμενος πᾶσι.

[*Ut nemo tam humilis*] Qui se nimis in magna dignitate affabiles atque aditus faciles præbent altiora spirare solent. Tacit. Ann. xv. 46. de C. Pisone. 'Ignotis quoque comi sermone et congressu.' Detegit hoc ulcus Arist. Polit. IV. 11. et Menelaus in Iphigenia Aulidensi Agamemnonia artes. *Gebh*.

MILTIADES res habentur apud Plutarchum vita Cimonis. Herod. præsertim lib. vi. Pausan. in Attic. Ælian. XII. 35. Platon. in Gorgia, Cic.

passim, Val. Max. v. 3. ext. 3. et viii. 14. ext. 1. Justin. ii. 9. et 15. Gell. xvii. 21. et alios. Boeck. Adde Suidam in verbo *Μιλτιάδης*. Ernst. Effi-

giem ejus habes ex *Hērma Veteri* inter imagines illustrium. F. Ursinus num. 92.

Ejusdem *Hermes* alius repertus Romæ olim in monte Cælio his versibus Græcis et Latinis inscriptus.

QVI. PERSAS. BELLO. VICIT. MARATHONIS. IN ARVIS.
CIVIVS. INGRATIS. ET. PATRIA. INTERIIT.

ΠΑΝΤΕC. ΜΙΛΤΙΑΔΗ. ΤΑΛΑΦΙΑ.
ΕΡΓΑ. ΙCΑCΙΝ.

ΠΕΡCΑΙ. ΚΑΙ. ΜΑΡΑΘΩΝ. CΗC.
ΑΡΕΤΗC. ΤΕΜΕΝΟC.

Exhibent Gruterus inscript. p. cccc xxxviii. 6. et Joh. Faber in Commentario ad imagines Ursini pag. 58. Spectatur et in numismate pereleganti (nescio quam vetusto) quod penes me est effigies Miltiadis cum titulo ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ, in aversa parte imago libertatis sinistra manu pileum tenentis super puero lauream attollente, cum hac inscriptione ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

II. THEMISTOCLES.

CAP. I. *Neocli filius*] Titulus hujus vitæ a Cornelio talis mihi videtur esse conceptus: THEMISTOCLES NEOCLI FILIVS ATHENIENSIS. Hujus vitia *ineuntis adolescentiæ*. Sic refingendum censeo titulum vitæ Alcibiadæ: ALCIBIADES CLINIAE FILIVS ATHENIENSIS. In hoc natura, &c. Idem tenendum in Timotheo, Chabria, Epaminonda, Eumene, Timoleonte, Annibale. *Gebhard*. Θεμιστοκλῆς, Ἀθηναῖος δημαγωγός, Νεοκλέους υἱός. *Suidas*. In veteribus libris manuscriptis ea nomina Græca, quæ primæ sunt declinationis contractorum, Latine ab Æmilio Probo per secundam redduntur: ut, Περικλῆς, *Periclus*, Νεοκλῆς, *Neoclus*, et similia. *Proclus* in Vita Agesilai, cum Προκλῆς Græce scribatur. P. *Daniel Savaro*. Verum ad Ciceronem *Lambinus* observat in Græcis hujusmodi obliquis s a fine sæpe extritum, ut proxime in Aristide *Themistocli aquatis*, pro Themistoclis. *Schottus*. Solebant Latini non raro Græca aut barbara ad Latinorum rationem inflectere et commutare. Sic hoc in loco pro *Neoclem*, *Neoclum*, et inde *Neocli* Noster fecit, quemadmodum et paullo post pro *Neocles* in quibusdam libris *Neoclus*, auctore Schotto, invenitur. Sic *Cotum* et in secundo casu *Coti* Noster dixit in Iphicrate sub finem, qui *Cotys* alias Græca terminatione dicebatur. Item *Nectanebum* Ægypti regem, qui *Nectanebis* Plutarcho et aliis dicitur. *Buchner*. Adde *Vossium* de Analogia II. 9.

Hujus vitia ineuntis adolescentiæ] Achilles *Tatius* VIII. ἑρπικῶν prope finem in tali exemplo: καὶ μὲν οὖν ὑπεσφεί τὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτι κακείνος τὴν πρώτην ἡλικίαν σφόδρα δόξας ἀνό-

λαστος εἶναι, πάντας ὑπερέβαλεν Ἀθηναῖους ὑσπερον σοφία τε, καὶ ἀνδραγαθία. Atque hunc colorem in *Cæliana*, suo proposito accommodat *Cic.* cap. 12. *Boecler*. Ipse quippe dicere solitus erat, 'asperos et indomitos pullos in optimos equos evadere, si quis illis disciplinam rectamque institutionem addidbeat.' *Gebhard*. Hinc *Val. Maximus* lib. VI. 12. 'Piget Themistoclia adolescentiam attingere, sive patrem aspiciam, abdicationis inrentem notam; sive matrem, suspensio finire vitam propter filii turpitudinem coactam; cum omnium postea Graii sanguinis virorum clarissimas exstiterit, mediumque Asiæ et Europæ vel spei vel desperationis pignus fuerit. Hæc enim salutis eam suæ patrum habuit, illa vadem victoriæ adsumpsit.' Enumerat ejus vitia *Plutar.* et *Ælian.* lib. II. 12. *Schott*.

Pater ejus Neoclus generosus fuit] At *Plutarchus* contra: πατὴρ γὰρ ἦν Νεοκλέους οὐ τῶν ἔγαν ἐπιφανῶν Ἀθηναίων, ἀρεαρίου τὸν δῆμον. *Longol. Lambin.*

Is uxorem Aecarnanam civem duxit] Turbant in matre Themistoclis *Mass.* Qui *Halicarnassiam* abnegant *Mass.* Codices *Aecarnanam* substituunt. *Longolius* primus *Carinam* reposuit. *Gebhard*. Nam *Carina* vel *Cariatide* matre *Euterpe* illum natum plerique prodidere. In quibus est *Fanias*, ut refert *Plutarchus*. *Lambin.* Quia idem *Plutarchus* tradit, *Neanthem* quendam memoriæ prodidisse, eam *Halicarnassi* natam esse. *Idem*. Sed certi nihil ob opinionum varietatem de nomine constitui potest. Maxima autem Historicorum pars meretriculam *Threjjiciam*, *Abrotanum* nomine, illum edidisse testatur. *Athenæus*

lib. XIII. Amphicrates de claris viris idem hoc adserit, adjecto epigrammate Iphicratis: quod ipsum et Plutarchus tacito auctoris nomine (videatur autem vitiatuſ ille locus) adduxit: Ἀβρότονον Θρήσσαι γυνὴ γένος, ἀλλὰ τέκεσθαι τὸν μέγαν Ἕλλησιν φασὶ Θεμιστοκλῆα. Longol.

[Quod et liberius vivebat] Imo nimis licenter et dissolute: ut volunt ii, qui Themistoclem ἀκλαστον et ἀσωτὸν fuisse in adolescentia dicunt, ob eamque causam a patre abdicatum: in quibus sunt Ælianus Var. II. Suidas. Quos refellit Plutarchus in Themistocle. Idem tamen περὶ τοῦ θελοῦ βραδύως τίμαρ. eorum sententiam videtur probare. Quemadmodum in ἀποφθ. βασ. Θεμιστοκλῆς, μεράκιον ἂν, ἐν πότοις ἐκλυθεῖτο καὶ γυναιξί. Lambin. Vide sis Athenæum, et Val. Max. VI. 11. 13.

[A patre exheredatus est] Ἀπεκηρύχθη, dicunt Græci, id est, abdicatus est, non quidem a familia patris alienatus, sed propter effusionem ab hereditate summotus. Lambin. Valer. 8. cap. de patria potestate. Inter justas abdicationis causas, liberius vivendi morem et rem familiarem disperdendi numerat Quintil. decl. 279. 290. Sav.

[Quæ contumelia] Contumelia non pro injuria, lib. I. D. de injuriis, sed pro contemptu dicitur, ut Seneca in libell. de constantia sapientis: et recte hæc exhereditatio e persona Themistoclis appellari potest. Vid. Tit. Instit. de inofficios. test. Ernestius.

[Famæque serviens] Sic Cicero Epist. ad Att. lib. VI. 10. 'Persuasum est omnibus meis serviendum esse famæ meæ.' Et Ep. 14. 'spero meos omnes servire laudi meæ.' Lamb.

[In concionem populi prodibat] Εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Vel: εἰς τὸ βῆμα παρῆει, seu παρήρχετο. Lamb.

[Celeriterque quæ opus erant, reperiebat] Addunt excerpta P. Danielis:

facile eadem oratione explicabat. Quæ et Cl. Schottus ex Ultrajectino producit, cujus judicio assentior. Tale enim quicquam desideratur, cum et prudentiæ juxta et eloquentiæ laude vignerit Themistocles. Gebhard. Vide Lucianum in Encomio Demosthenis. Marcus Tullius in Bruto: 'Constat tum prudentia tum eloquentia præstitisse Themistoclem.'

[Ut ait Thucydides] Lib. I. οἰκεία γὰρ ξυνέσει, καὶ οὕτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὐτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε παραχρήμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κρείστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιλείστων τοῦ γενήσομενου ἕριστος εἰκαστής. Quem locum etiam M. Tullius profert Epist. ad Atticum lib. X. 3. Laudat et prudentiam et industriam ejus in prospiciendis prævidendisque futuris Aristides Rhetor. Plutarchus quoque de illo hoc adserit: πορρώθεν ἤδη προσδοκῶν τὸ μέλλον. Longol.

[Quo factum est, ut brevi tempore illustraretur] Herod. lib. VIII. Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθοντο. ἐπεὶ δὲ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένον εἶναι σοφὸς, ἐφάνη ἔαν ἀληθῶς σοφὸς τε καὶ εὐβουλος, πάντως ἐτοιμοὶ ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. i. Hæc Themistocles cum diceret non ex animi sententia, fidem fecit Atheniensibus. Quoniam enim qui antea sapiens habitus esset, reperiuntur vere sapiens et consultus, omnino parati erant ei dicenti parere.

[CAP. 2. Bello Corcyraeo] Vel ex aliquo historico, qui hodie non exstat, sumpsit hæc Probus; vel, pro Corcyraeo, Æginetico legendum. Sic enim Herodotus lib. VII. paucis post Oraculum Delphicum de muro ligneo: ἑτέρη δὲ Θεμιστοκλεὶ γνώμη ἐμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἠρίστευσε, ὅτε Ἀθηναῖοι σι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐκ τῶν κοινῶν, &c. Commemorat hoc bellum et Thucydides lib. I. Lamb. Long. Item Polyænus lib. I. Strat. Verum Plutarch. Corcyraeis et Corinthiis datum arbitrum controversiarum refert extremo Themistocle. Longol. Schott.

CAP. 2. *Prætor a populo factus*] Neque *in* Corcyræo bello egit imperatorem seu prætorem, sed arbiter datus inter Corcyræos et Corinthios pro Corcyræis iudicavit, et bellum composuit, ut a Plutarcho traditum est: γενόμενος γὰρ αὐτῶν (Corcyræos intellige) κρείττης πρὸς Κορινθίους ἔχονταν διαφορὰν, ἔλυσε τὴν ἐχθρὰν, εἰκοσι τάλαντα κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν. *Longol.*

Ferociorem] Ad periclitandum aliosque lacessendos proterviozem sive animosiozem. Cicer. Epist. 'Victoria reddidit hominem ferociorem,' in malam partem.

Quæ ex metallis redibat] Argentifodinis, ut Græci referunt, ne quælibet metalla intelligamus. Iste proventus Laureoticus erat, a Laureo Atticæ regiuncula, in qua fodinæ erant Atheniensium. Suidas, Thucyd. II. et VI. Paus. in Att. Strab. III. et IX. Vitruv. VII. Cæterum descripsit hoc ex Herodoto lib. VII. Plutarchus, a quo Probus est mutuatus. *Longol.* De proventu Laureotico legendus Polyænus lib. I. in Themist. Comm. 5. Verbum *redire* significans πρόσδοτον rarioris usus. Cicero pro Roscio: 'Hæc bona in tabulas publicas nullas redierunt.' Gebhard. Videndus Meursius Fortunæ Atticæ cap. 7.

Ille persuasit populo] Dio Prusæus Orat. 25. 'De illo,' nempe Themistocle, 'audivisti, quod Athenienses navali prælio certare coëgerit, cum antea fuissent pedites.' *Ernst.*

Maritimos prædones] Purioris ævi scriptores 'Prædones' tam in mari quam in terra latrocinantem vocant. Cicero in Verrem, 'Fecisti item, uti prædones solent: qui quum communes sint hostes omnium, tamen aliquos aibi instituunt amicos, quibus non modo parcant, verum etiam præda quos augeant.' Conjungit idem Prædonem et Piratam, ibidem: 'Hæc civitati isti prædones ac piratæ Sici-liensi Phaselis fuit.' Et auctor ad Hereppium: 'Urbes piratis prædo-

nibusque patefactæ.' Sed Noster distinguit Epitheto 'maritimi,' ut Valer. Max. VI. 9. 15. de C. Julio Cæsare. *Gebhard.*

Xerxes] Darii filius. Herod. Thucyd. Diod. Plut. In Tarih *سکنديار*

Isphandiar. In sacr. annal. *שורור*, ut ex nomine probat Scaliger. Videtur post Cyrum nomen gentilitium fuisse Xerxes et Artaxerxes, præter nomen quod habebant ante Imperium. Omnes Reges, post illum memoriosum, dictos *Ἀρταξέρξης* ait Diod. Siculus XV. Etiam Darius ab Alexandro victus, dicitur Artaxerxes Iachiadæ ad Daniel. 12. vs. 5. Ex *שורור* autem, omissis gutturalibus, et *ש* quod fieri solet in *ξ* verso fit Xwerx. Et quia *w* darior est in media voce, etiam hæc a Græcis omissa, factum est Xerx, et cum Græca terminatione Xerxes. *Art* est additamentum quoddam honorificum, ut *Sha* apud Persas posteriores. Significat magnum, interprete Hesychio. *Scaliger, Grotius.*

Et mari et terra] Hinc Val. Maximus lib. III. 2. vocat 'gravem illum et mari et terræ Xerxem, nec hominibus tantum terribilem, sed et Neptuno quoque compedes, et cælo tenebras minitantem.' *Schottus.* Unde illa epitheta nata sunt plena ambitionis atque arrogantiae, *φρονοβλαβής καὶ ἀνδρόβαλος*. Qualem Xerxem describit Herodotus, Musa VIII. et XI. *Keuchenius.* Cæterum, ut de copiis, sic de anno dissentiunt Scriptores. Tradunt alii contigisse hanc in Europam trajectionem archonte Callia, cujus initium memoratur Olymp. LXXV. anno 1. Auctor Anonymus: *διάβασιν ἑρέξου εἰς Ἑλλάδα. ἑρέξης εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐμβαλὼν, τὴν μὲν χώραν ἔδρωσε. τὰς δὲ Ἀθήνας κατέσκαψε, καὶ τοὺς ναοὺς ἐνέπρησεν. ἡ ἐπὶ Σαλαμῶν ναυμαχία.* Eusebius Chron. II. *ἑρέξης εἰς Ἀθήνας ἐλθὼν, ἐνέπρησεν αὐτὰς, ἐπὶ Καλλιάρχου Ἀθηναίων ἀρχόντος.* Videndus Herodotus VIII. Meminit etiam

Thomas Magister in vita Euripidis. Tradit Laërtius in Anaxagora, τῆς ἑρῆς διδάσων ἄκωον ἐτῶν εἶναι, quippe qui natus Olymp. LXX. anno 1. *Mewsius*. Polybius ait lib. III. fuisse annum XXVIII. a primis Romæ Consulibus. Diodorus in Consulatum Sp. Cassii II. et Procli Virginii conjicit, qui annus Urbis CCLXVII. Dionysius citat Kæs. Fabium, et Sp. Furium Coss. Nempe Romæ conditæ CCLXXII. Adi Casaub. ad Polybium. Scalig. de Emend. Temporum lib. v.

Bellum universon inferret Europæ] Quod quinquennium instruxit. Just. II. Variant tamen, et tres tantum annos in Isthoc apparatu Xerxen consumpsisse, inquit Diodorus. Julianus vero ὁ παραβάτης, orat. priori de laudibus Constantii, inquit; τὸν ἑρῆην χρόνον ἐτῶν οὐκ ἐλάσσονα δέκα πρὸς τὸν πόλεμον ἡκεῖνον παρασκευάσθαι. Quod esse non potest, cum sexto anno, ex quo regnum adeptus est, bellum in Græcos moverit Xerxes. *Vossius*.

Cum tantis eam copiis invasit] Ad dunt alii libri, quantas neque antea neque postea habuit quisquam. Curtius lib. IV. 1. 'Rursus rex Xerxes gentis ejusdem ad oppugnandos cum immensum barbarorum copiis venit.' Gebh. De quibus non convenit inter Historicos. Vide Herod. VII. Ctesiam in Persic. Plin. XXXIII. 10. Diod. Siculum II. Isocratem Panath. Plutarchum Parall. Justin. II. Quomodo autem exercitum Xerxes dinnumeravit, vide Herod. VII. 60. Plin. IV. 2. *Bongars*. *Eam invasit]* Ut Glossemata omisit scriptas codex Schotti, et probe constat sensus: retinendum tamen putat Gebhardus.

Mille et ducentarum navium] In navium numero valde variant. Æschylo ut scienti, quemque illis temporibus proximum fuisse constat, creditur. Nam in Persis tragœdia, quæ etiamnum exstat, ita eas recenset: ἑρῆη δὲ (καὶ γὰρ οὐδα) χιλιάς μὲν ἦν Νεών τὸ πλῆθος. αἱ δ' ὑπὲρκομοὶ τάχει Ἐκατόν

αἱ ἦσαν, ἐν δ' ὁ δὲ ἔχει ἄλγος. Nam quod Justinus lib. II. ex Trogo recenset, mendacio quam veritati similis est. Herodotus in septimo, innumera- biles prope copias illius recenset. Sed nemo cum Probo præter Æschylum rectius consentit. *Longol*. Diodorus: νῆες δὲ σύμπασαι μακρὰι πλείονα τῶν χιλίων καὶ διακοσίων. Plutarchus Æschylum secutus classem mille navium, barbarorum fuisse scribit. Sic reliqui, aut in excessu aut in defectu peccarunt. Unum Isocratem excipimus, qui Persarum τριῖς διακοσίας καὶ χιλίας enumerat. *Keuchen*.

Navium longarum] Militarium, quas Græci μακρὰς vocabant, et Livius quoque XXV. 27. Cæsar B. G. V. 25. ac Scaurus in libello de orthographia simpliciter opponunt onerariis. Videndus Schefferus de Militia Navali Veter. lib. II. 2. et lib. IV. 1.

Duo millia onerariarum] Quas Græci φορτηγὰς νῆες, et νῆες ὀλκίδες appellabantur. *Camerar*.

Septingentorum millium peditum, equitum quadringentorum] In numero terrestrium copiarum mire variant auctores, Herod. lib. VII. 184. 185. 186. Ctesias in Persicis cap. 23. Diod. Sic. XI. 5. Plin. XXXIII. 10. Ælian. XIII. 10. Just. II. 10. 18. Oros. II. 10. Theodoret. Orat. 10. adv. Græcos. Isocrates ait, hominum universorum fuisse quingentas myriades, id est, quinquagies centena millia militarium, et ad pugnam aptorum septingenta millia, seu septuaginta myriades. *Lambin*. Sic Plutarchus περὶ παραλλ. Alii innumerabilem fuisse tradunt exercitum, ob immensam multitudinem. *Keuchen*. Pompon. Melaspato potius mensum exercitum, quam numero non poterat, auctor est lib. II. 11. *Schottus*. Meminit D. Hieron. in Daniel. cap. 7. et his similia Eus. in Chronico Olymp. LXXV.

Maxime Athenienses peti] Vennata translatio a gladiatoribus, qui in quam partem ferri mucronem dirigunt, eam

petere Latinis dicantur. Cicero de Oratore: 'Gladiatores et vitando caute et petendo vehementer omnia faciunt, utiliter ad pugnam, et ad aspectum jucunde.' Pro Mœna: 'Etenim sciebam Catilinam non latus aut ventrem, sed caput et collum solere petere.' Claud. de Bello Getico vs. 99. 'Nec tanti nomen stirpemque abolere Getarum Ut propius petere, fuit.' Infra Annibale: 'Sensit id non fortuito factum, sed se peti.' Liv. lib. xxxiii. 'Annibalem unum se peti a Romanis non fallebat.' Tacit. Agricola cap. 31. Just. lib. xix. 5. 'Neque enim dubium erat imperium Persarum his apparatibus peti.' Cicero in Clodium: 'Quotiescunque me petisti, per me tibi obstiti, nunc remp. universam petis.' Gebhard.

Propter pugnam Marathoniam] Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πᾶν τοῦτο εἰς αὐτοὺς φοντο παρασκευάσθαι, διὰ τὸ ἐν Μαραθῶνι γινόμενον. Aliam causam istius belli adfert Callicles apud Platonem in Gorgia; qui nullo alio jure hoc illatum disputat, quam quo res imbecilliorum sunt potentiorum. Lambin.

Consultum] Modum consulendi Oracula notat ad Aristophanis Plutum Scholiastes. Οἱ μαντιόμενοι, inquit, ἐγγράφῃ ἀνακοινώσκει πρὸς τὸν θεὸν τὰς πεύσεις ἐποιούντο, γράφοντες ἐν πυκτῇ τὸ κατὰ προαίρεσιν αὐτοῖς κείμενον, στεφάνῃ τε ἀμφιστάτες ἄβρῳ, τῇ μαντιώλῃ ἐχειροτόνουν. ὁ δὲ ἐντυχὼν σύμφωνον τὴν ἀπόκρισιν τοῖς προτενωμένοις ἐποιεῖτο. Gebhard.

Quidnam facerent de rebus suis] Quidnam facerent rebus suis. Schott. Lambin.

Deliberantibus] Vide notas supra in Miltiad. 'Principes Delphos deliberatum missi sunt.'

Pythia respondit] Ἑλέφον ἐπιδόντος, ἔχρησεν ὁ θεός. Syrianus in Hermogenem, Sic τοῦ θεοῦ χρῆσαντος, inquit Sopater; quod est, Oraculo discere. Keuchenius. Vid. sup. ad i. 1.

Ut manibus ligneis se munirent] Oracula Delph. et Var. Clus.

eum integrum sive responsum exstat apud Herodotum lib. vii. Cujus vis in hoc latet carmine: Τείχος τριτογενεὶ ξύλινον δίδοι εὐρύποα Ζεὺς, Μοῦνον ἀπάρρητον τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ὀρήσει: 'Jupiter e ligno muris Tritonida donat, Qui soli invicti tibi sint, natisque saluti,' Refert et Polyænus lib. i. Strat. Lamb. Longol. Præter eos Aristot. i. Rhet. Cic. 3. de officiis et ad Attic. Epist. x. 7. Val. vi. 5. Frontin. i. Strat. 3. Justin. ii. Savaro.

Quo valeret] Quo vergeret, quo preponderet, quorsum spectaret. Aristoph. Pluto. Ὅκ' ἐστ' ὅπως ὁ χρησµὲς εἰς τοῦτ' ἔρει. Cicer. de natura Deor. 'Quod eo volebat.' Gebhard.

Cum intelligeret nemo] Alii enim muris lapideis destructis ædificandos eorum loco ligneos interpretabantur. Quidam, veteres sepe ambiendos. At omnium optime Themistocles παρασκευάσθαι ἂν αὐτοὺς ὡς ναυμαχίας, συνεβούλευε, ὡς τοῦτου ἔντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. Valebant namque Athenienses classe; qui, si periculi impendentis metu et tristi prædictione oraculi de excidio Urbis terri, Xerxi sese dedidissent, tota haud dubie Græcia in Persarum potestatem fuisset redacta. Hinc non immerito eosdem vocat 'Græciæ Servatores' Herodotus. Keuchen.

Themistocles persuasit consilium esse Apollinis] Maximus Tyrius Orat. iii. 'Ὁ δὲ θεὸς αὐτοῖς χρᾶ φράττεσθαι τὸ ἔστυ ξυλίνῳ τείχει. Θεμιστοκλῆς λέγει, ὅτι οἱ δοκεῖ τὸ ξύλινον τείχος αἱ τρήρεις εἶναι. Adducitque ut exemplum Aristoteles Rhet. lib. i. de futuris oraculis. Vide Plutarchum in Themistocle. Polyænus lib. i. Hoc tempore Cyrus quidam Atheniensibus suadebat; ut in urbe manerent, Xerxemque reciperent. Sed ejus consilium tanquam turpe relinquentes, lapidibus eum (ut Cicero inquit Off. lib. iii.) obruerunt. Legitur apud Demosthenem. ἐν τῇ περὶ στεφάνου λόγῳ. Magius.

Eum enim a Deo significationi murum

Nep.

3 E

lignum] Vulgati: *Eum enim significari murum ligneum*. Frontinus eadem de re: *Melius itaque salutem navibus quam urbi committissimos: hujus sententia etiam Deum auctorem esse*. Fundamentum præterea hujus snæ interpretationis habebat politicum. 'Nam neque prælio pedestri, neque finium tutelæ, neque obsidioni credebat sufficere Athenienses,' idem Julius lib. 1. 3. Gebhard. Habes et oraculum hoc ejusque interpretationem apud Suidam in dicto Ἀειδεν.

Omnia quæ moveri poterant] Græci exponunt *δυνατὰ τῶν χρημάτων*. Rectius τὰ ἐπιπλά, quibus opponuntur τὰ ἔγγαια. Et Pausanias dicit, ἐπιπλά esse κτήματα τὰ μὴ ἔγγαια, ἀλλὰ τὴν καὶ ὁκον κτῆσιν τὴν δυναμένην πλεῦσαι. Quæ Eustathius profert, ita ut et aliam suam opinionem addat: καὶ μὴν ἄλλως ἐπιπλά καθ' ἑτέρους, ἐκ τῆς ἐπιπολῆς τὰ, οἷον τὰ ἐπιπολάζοντα ἐν τῷ προφαίνεσθαι. Infra Dione: 'Dionysius omnia quæ moveri poterant Dionis in naves imposuit.' Ammian. Marcell. lib. xxviii. 1. vocat 'mobilem censum.' Justin. xxxviii. 3. 'Homines vero et quæcunque auferri possent, Tigrani cederent.' Gebhard.

Partim Salaminem] Codex Ultrajectinus: *Partim Salamina, partim Træzena*. Utrumque enim legitur *Salamine* et *Salamina*. Nam idem est. *Salamina* quippe et *Salamin* dicebatur. Illud magis Latinum est; siquidem ex quarto casu Græcorum, τὴν Σαλαμῖνα, factus est Latinis primus, hæc *Salamina*, ut in aliis sexcentis. *Salmasius*.

Partim Træzenem] Pomponius Mela lib. ii. 'Træzenii fide societatis Atticæ illustres.' Herodotus Urania: οἱ μὲν πλείοντες ἐς Τροίην τε ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Ἀγριναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα. Cicero Officiorum lib. iii. 'Athenienses, cum Persarum impetum nullo modo possent sustinere, statuerunt, ut, urbe relicta, conjugibus et liberis Træzene deportatis, naves conscende-

rent, libertatemque Græciæ classe defenderent.' Vide Frontinum lib. 1. 3. et Plutarchum. Justinus ii. 'Conjuges liberosque cum pretiosissimis rebus additis insulis demandasse,' dicit. *Mag. Lambin.* Senes in insulas deportasse, inquit Aristides in Oratione ὑπὲρ τῶν τετραρῶν. Conjuges vero et liberos Træzenem misisse, non in insulas. *Vossius*. *Partim Træzenem asportant*] Non est, cur ex Excerptorum fide rescribamus, *deportant*. Nam elegantius *asportare* dicebant veteres de rebus necessitatis tempore deportatis. *Omnia quæ moveri poterant, partim Salaminem, partim Træzenem asportant*. In Veteri Onomastico: *Asportare, ἐμφέρειν*. Glossarium: *Asportavit, ἐξεφορτίσκατο*. Apuleius Metam. lib. iv. 'Asportare quantum quisque poterat.' *Asportant* autem, ut asferrent in iisdem Excerptis, vita Miltiadis. *Keuchen*.

Arce[m] sacerdotibus paucisque majoribus natu] Plutarchus, infirmos viribus affectaque jam ætate multos relictos fuisse dicit. Justinus horum non facit mentionem, sed Xerxem, ait, Athenarum urbem, vacnam hominibus, incendio vastasse; eumque, qui in homines ferro sævitiam exercere non potuerat, eam igne in ædificia exercuisse. Pausanias in Atticis, literis mandavit, Athenis homines armis ineptōs remansisse, ac eos etiam, qui, melius quam Themistocles fecisset, oraculum sibi interpretati esse videbantur, eamque ob rem, arcem ab illis lignis vallisque fuisse munitam. Herodotus Pausaniæ adstipulatur, qui et pauperes relictos fuisse dicit. *Mag. Majoribus natu*] Senioribus. In Iphicrate: 'Ut non solum ætatis suæ cum primis compararetur, sed ne de majoribus natu,' &c. In Timoth. 'non cessit natu majorum auctoritati,' i. e. Timothei et Iphicratis veterum Imperatorum, ut explicat Varro apud Nonium: et Val. Max. ii. 1. ext. 9. ibid. ext. seq. *Sacerdo.*

• *Ac sacra procuranda*] Intelligit plurimorum Deorum simulachra, et alia idola, quæ ibi asservabantur. Vide sis passim incomparabilis Meursii Ciceropiam. *Keuchen.*

• *CAP. 3. Missi sunt delecti cum, Leonida Lacedæmoniorum rege*] Qui vocabantur postmodum Græciæ Proviso-rea. Erantque trecen- i numero: Herodotus Polyhymnia: *ὅς τότε (Leonidas) ἦν ἐς Θερμοπύλας, ἐπιλεξιμένος ἄνδρας τε τοὺς κατεστειώτας τριηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτήγγων παῖδες ὄντες.* Quo libro tradit, illos fuisse milites gravioris armaturæ; additque ex plerisque Græciæ civitatibus missos tales delectos. Ex Tegæetis et Mantineis mille quingentos ex utrisque: ex Orchomeno Arcadiæ urbe centum et viginti; ex reliqua Arcadia mille; a Corintho quadringentos; a Phliunte ducentos: Mycenæorum octoginta: a Bæotii et Thespiensibus septingentos: Thebanorum quadringentos. Ad hos accesserunt evocati Locrenses Opuntii cum universis copiis, et Phocensium mille. Ex quibus intelligere licet, ex Lacedæmoniis trecentos duntaxat fuisse, qui ad Thermopylas cum Persis pugnarunt. Quod confirmat et Plutarchus *περὶ παραλλ. Λεωνίδας ἅμα τριακοσίους ἐπέμφθη εἰς Θερμοπύλας ὑπὸ Λακεδαιμονίων.* Sed Isocrates et Diodorus, mille tantum delectorum fuisse, tradunt. Ctesias non ponit numerum, sed illorum virtutem miris laudibus inlclamat. Vide ipsum lib. XII. *Περσικῶν.* Ubi adjungit, duobus diebus Xerxem Græcis opposuisse exercitum. Hæc fere Lambinus. Quo animo ad pgnam iverit Leonidas, explicat Plutarch. in apophth. Lacon. *Cum Leonida*] De Leonida multa col- legi in Senecæ Rhetoris Suasor. 2. adde Strabon. lib. IX. Geograph. *Schott.*

• *Thermopylas*] *Διόδωρ*, ut si transitum dicas, vocat Herodotus. Et addit a plerisque Græcis Thermopylas dici, ab incolis Pylas: *καλεῖται δὲ ὁ χώρος*

ὁδὸς, ὑπὸ μὲν τῶν πλεόντων Ἑλλήνων, Θερμοπύλαι· ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιόικων, Πύλαι. Harpocratio scribit; Thermopylas, Pylas, id est, portas dici, quod angustus sit introitus iis, qui e Thessalia in Phocidem iter habent. *Lambin.* Vocantur etiam a Thermis, quia calidæ aquæ in ipsis faucibus sunt. Livius. Qui addit, Thermopylas locum appellari nobilem, Lacedæmoniorum adversus Persas morte magis memorabili, quam pugna. Alii notationem a Pylade trahunt, quæ frivola est, et Græcorum similis. *πύλαι* dictæ, quas januas vocant vel portas: unde Thermopylæ. Cicero ad Atticum v. 'Itaque confestim iter in Ciliciam fecit per Tauri pylas.' Pylæ Ciliciæ et Pylæ Susidæ apud Plinium et Curtium. Tales erant Thermopylæ mons, qui a Lencade incipiens, atque inde ad ortum flexus, in Ægeum usque mare protendebatur. In Ægypto non absimilis fuit Pihachiroth, duo montes ad mare rubrum instar oris hiantis. *Keuchen.*

• *Eoque loco omnes interierunt*] CCC. Lacedæmonii, cum D. circiter sociis, qui Thespienses erant et Thebani. Ex quo Leonidæ jocus, qui cum videret milites ad pugnam paratos, jussit eos prandere, tanquam apud inferos essent cœnaturi. *Lamb.* Erecta cæsis publica monumenta in agro Locrensi-um; ut qui pro libertate patriæ interissent. Suntque illa locus *poly-andrion* apud Strabonem, quasi multorum cœmeterium dicas. Inscripta tropæis epigrammata, quæ videas apud eundem libro nono. Cæterum diverso loco cecidisse, ex Geographis clarum est. Pomponius Mela lib. II. 'Maliacus et Opuntius grandes sinus, et in his cæsorum etiam Laconum tropæa.' *Keuchen.*

• *Trecentarum navium*] CCLXXI. Herodot. in principio *Ὀὐρανίας* 'Ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισῶν νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἦν, πᾶρξ τῶν πεντηκοντήρων, δευ-

κόσται καὶ ἐσθρομήκορτα καὶ πλά. Præter penteconteros, id est, navigia quinquagenum remorum. Illa erant novem, duo Chiorum, septem Locrorum Opuntiorum. Ergo cum illis universa classis fuit navium CCMLXX. Sed et de Platæensibus non constat. Ut credibile sit illōs etiam quasdam ad instaurandam classem contulisse. *Keuchen.*

Ducentæ erant Atheniensium] LX. Isocrat. CXVII. Herodot. lib. VIII. Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἑκατὼν καὶ ἑκοσι καὶ ἑννέα. Sed verisimile est, alterum defectu, alterum excessu peccasse. *Idem.*

Apud Artemisium] Quæ secunda pugna inter Xerxem et Græcos; quarum una terrestris ad Thermopylas, duæ maritimæ ad Salaminæ et Artemisium. *Keuchen.* Plutarchus in vita Themistoclis ita Artemisium describit: ἔστι δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ Ἀρτεμισίον ὁπὲρ τὴν Ἑσπρίαν αἰγιαλὸς εἰς βορέαν ἀναπεπτάμενος, ἀντιτείνει δ' αὐτῷ μάλα τὰ τῆς ὑπὸ Φιλοκλήτῃ χώρας γενομένης Ὀλιφάν. Addit et originem appellationis: ἔχει δὲ ναὺν οὐ μέγα Ἀρτέμιδος ἐπικλήσιν Προσηφας. *Longol.* Ἀρτεμις nobis Dianam, quæ Luna est, significat; ut testatur Macrobius Saturn. lib. I. cap. 15. et lib. VI. cap. ultimo. Sic autem dicta, quasi ἀερότομος, hoc est, aërem secans. Ἀρτεμισίων autem festum et statuum Dianæ sive Lunæ significat. *Mag.*

Angustias enim Themistocles quærebatur] Hortabatur Aristidem, ἐν τοῖς στενοῖς ναυμαχῆσαι. Plut. in vita. Hoc semper observandum cum minores numero sumus. Sic Miltiades non modo suos servavit sed et hostes vicit: supra I. 5. Et vetus est illud apud Vegetium III. 26. 'Amplius sæpe locus prodest quam virtus.' *Buchn.*

Ne multitudo circumiretur] Multitudine circumiri est ab eadem circumveniri, circumquaque cingi. Cic. Philip. XIII. 'Qui se circumiri totius

belli fluctibus, quam illum sustinere aut progredi maluit.' Ex quibus patet sane eum locum habere Datame: 'Iis locis castra ponit, ut neque circumiri multitudo adversariorum posset.' Ubi Lambinus non necessario a præpositionem interponit. Latino autem cælo utrumque probum atque usitatum est. *Ibid.* 'Locum delegit talem, ut neque circumiretur ab hostibus, neque præteriret adversarius, quin ancipitibus locis premeretur.' Frontinus lib. II. 8. 17. 'Qua ratione ne circumiretur ab hoste, et peditem numero et maxime equitum superante, consecutus est.' *Gebhard.*

Paripratio discesserant] Equo Marte et æquis manibus. Tacit. Annal. I. 68. 'Inde hostibus terror, militi fiducia, et manibus æquis abscissum.' Salust. Catil. 'quod si primo prælio Catilina superior aut æqua manu discessisset.' Curt. lib. VI. 2. 'duorum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant' Græci vocant ἐπαρακλῆως ἀγωνίζεσθαι. *Gebhard.* Sic Herodotus lib. VIII. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ παραπλήσιοι ἀλλήλοισιν ἐγένοντο et Diodorus. Sed Isocrates ait in Panegyrico, Athenienses adversariorum naves, quæ in primo ordine erant, superasse. *Lambin.* Unde Pindarus Artemisium, φασίδος κρηπίδα ἐλευθερίας vocat, quasi ex ista pugna Græci animos ceperint, ut arbitrentur, se in libertate patriæ defendenda Xerxe posse superiores esse. *Longol.*

Ancipiti premerentur periculo] Hoste et a fronte et a tergo instante. Sic Curtius dixit VII. 46. 'ancipiti periculo implicitus.' Græci vocant ἀμφισβήτητον. Curt. lib. III. 26. Cæsar Comm. de B. G. VII. 76. Curt. lib. V. 24. 'Undique ergo Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi.' Varro: 'Cæsar reversionem fecit, ne post occipitum in Hispania exercitus qui erant, relinqueret: quo se conjū-

ceret Pompeius, ut ancipiti urgeretur bello.' Gebhard.

Et ex adversum Athenas] Ita melioris notæ Codices. *Adversum* tamen reposerunt, quibus suspecta fuit composita præpositio *exadversum*; cum antiquiores habeant, et *exadversum Athenas*. Ut in Thrasybulo: 'quidem exadversum Thrasybulum,' pro *adversum* vel *adversum*. Utitur Terentius etiam in Adelphi. et Phormione. *Keuchen*. Et Cicero de Divinatione. Plura hac de re Vossius de Analog. iv. 123.

Apud Salamina] Idque non sine consilio et magno labore Themistoclis, cum Græci in suas quisque sedes reverti vellent, multique adeo se domum recepissent. Vide Diodorum ii. et Herodotum Uran. *Lambin*.

CAP. 4. *Accessit Astu]* Codex Ms. Longolii, *accessit Arcem*. Quod non probat. Ut Romani 'Urbem' κατ' ἑξοχὴν suam Romam; ita Græci, inque iis præcipue Attici, Athenas vocabant *Astu*. Alcibiade: 'Postquam Astu venit.' Etiam Urbem κατ' ἑξοχὴν. Phocione: 'cum Demade de Urbe tradenda Antipatro consenserat.' Vitiosæ exscriptores exhibuerunt *Arcem*; Longolii editio *astum*: et ita Attius Enomao: 'Ut omnes qui arcem astumque incolant.' Stephanus de Alexandria: λέγετο δὲ κατ' ἑξοχὴν Πόλις, καὶ πόλις ἐξ αὐτῆς, ὡς Ἄστυ αἱ Ἀθῆναι, καὶ Ἄστυ καὶ Ἀστυκοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ ἐν τῷ Πάρις λέγεται Ὀδρῶν. Gebhard. Sic Cicer. de Legib. 'ut vestri Attici priusquam Theseus eosdem migrare ex agris et in Astu, quod appellatur, omnes se conferre iussit.' Longol. Sic Medina Arabum et Iracensium. Et ΜΗΤΡ Φοenicibus urbs est: unde Carthago et Carthagens, civitas horreorum, quam Græci οὐρούσων vertebant. Ab astu mediastinus dicitur, et ἄστυκος ὄνομα Græci instituti, iudæ astyci, ἀλλοτρίωνες, ut observat Jos. Scaliger. Qui etiam τὸ ἄστυ

veras Athenas dixit. Vide Turneb. et alios. *Keuchen*.

Idque nullis defendentibus] Urbem nulli defenderunt; sed arcem, qui in ea relictæ erant: neque eam sine magno labore multisque machinis ac telis Persæ ceperunt, sed via quadam ardua et præcipiti reperta, quam nemo idcirco custodiebat, quod ea neminem ascensurum quispiam suspicari poterat. Herod. in Uran. *Lamb*. Pausanias quoque in Atticis, barbaros ex tali prærupto loco arcem conscendisse testatur. *Mag*.

Incendio delevit] Sic Herodotus: τὸ ἱερὸν οὐκ ἔσθαρτες, ἐνέσρησαν πῶσαν τὴν ἀκρόπολιν. Sed aliter Gellius lib. vi. 17. *Lamb*. *Mag*. Phrasis elegans. Iphicrate: 'Non prius Thebani Sparta abscississent, quam captam incendio delessent.' Curt. lib. iii. 38. 'Dis dedita templa ruinis et ignibus esse deleta.' Flor. ii. 6. 'Quæ quantaque utriusque castra facibus illatis una nocte delevit!' Cicero: 'Tu cruro et flamma omnia delere vis.' Gebhard.

Cujus fama perterriti] Sic solus P. Daniel. Alii *flamma*. Quid autem in eo sit absurditatis doceri velim. Salamis enim tam longe non distat Athenis, ut flamma incensæ urbis cerni non potuerit. Lectionem, quam dico, manifeste stabilit e Miltiade per Savaronem adductus locus: addo ego Claudiani, e lib. ii. in Eutrop. 'longe spectari puppibus arces Accensas, lucere fretum.' Gebhard.

Classarii] Græci, qui hujus incendii nuntio ita perterriti erant, ut nonnulli etiam Duces, qui ad Salaminem erant, passis velis fugam ornarint. *Herod*.

Themistocles unus restitit] Exstat oratio ejus, qua ad Eurybiadem usus est, apud Herodotum. Quem cum in sententiam suam adduxisset, adversus Corinthios, qui ad Salaminem pugnare volebant, fuit alia astutia adhibenda.

de qua mox Probus. Alii tamen nec Eurybiadem satis motum esse,arrant; quibus assentiri videtur Plutarchus apophth. Lacon. *Ἰβι, μὴ πείθων δὲ Εὐρυβιάδην ἐν τοῖς στρατοῖς ναυμαχῆσαι, κρήφα πρὸς τὸν Βάρβαρον ἔπεμψε.* Lamb. Vide sequentia.

Universos pares esse] Cæsar Comm. de B. G. vi. 34. Vide Frontinum lib. i. 10. Locum in mente habuit Cicero nisi ad Atticum: 'Nos disjecta manu pares adversarii esse non possumus.' Id est, resistere et bellum summovere. Infra, Alcibiade; 'Neque terra neque mari hostes pares esse potuerunt.' Eumene: 'Hoc Antigonus cum comperisset intelligeretque se parem non esse paratis adversariis.' Annib. 'Dolo erat pugnandum, cum par non esset armis.' Cæsar Comm. de Bell. Gall. lib. i. 40. Cicero pro Lege Manilia: 'Hi nullo in loco pares jam prædonibus esse poterant.' Justin. lib. vii. cap. 6. Par ergo est *ισοπαλῆς*. Gebhard. *Et universos esse pares aiebat*] Recte feceris, si Excerptorum auctoritate imimisris vocem: *Et universos pares esse posse aiebat*. Sed in aliis: *et in universum*, salvo sensu et ordine. Glossæ veteres, in *universum*, ὅλος, ubi ὅλος rescribendum, non dubitabant, qui Græce sciverint. Keuchen.

Dispersos testabatur perituros] Sapientissimum monitum. Sic Tac. de Britannis in vita Agricolæ 12. 'Ita dum singuli pugnant, universi vincuntur.' Thucydides lib. iv. *Ἐπερ καὶ καθ' ἑκάστους βλαπτόμενοι ζήμια πλεονέκων.* Gebh.

Qui tum summa imperii præerat] Atheniensium et Themistoclis concessu; ut narrat Herodotus lib. viii. in principio: *τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κέρτος ἔχοντα παραίχοντο Σπαρτιάται, Εὐρυβιάδην τὸν Εὐρυκλείδην οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἦν μὴ δ' Ἀλέων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναῖοι ἐφασαν στρατεύμα.* Lambin. Longol. Et Plutarchus dicit,

Græcos, maximeque Lacedæmonios Eurybiadi imperium demandasse. Justinus Eurybiadis non meminit. Magius.

Quem quum minus, &c.] Causam addit Herod. in principio Octav. Longol. Plutarchus ait, Eurybiadem timidum ignavumque fuisse in adendis periculis, et ideo intra Isthmum cum copiis se recipere decrevisse. Magius. Adde Ælianum xiii. 10.

De servis suis, quem habuit fidelissimum] Qui erat Eunuchus, et τῶν παιδῶν παιδαγωγός, nomine Sycinuus. Polyæn. in Themistocl. Comm. lib. i. 2. *Νόκτωρ τὸν Σίκυνον τοῦτον ἑς βασιλῆα πέμψαι.* Gebhard. Captivus, genere Persa, et Themistocli imprimis charus. Lege Plutarchum et Frontinum Strat. ii. 2. Herodotus hunc οἰκέρην vocat, vernam, quod Laurentius Valla male *contubernalem* vertit. Longol. Mag. Ab hoc Sycinno vel Sicinno barbaro, qui liberorum Themistoclis pædagogus fuit, dicta est sicinnis saltatio. Meruit astutia sua inter claros Græciæ propugnatores illorum temporum nominari. Quo facit Clementis Alexandrini locus: *Καὶ τῶν Θεμιστοκλέους παιδῶν δ' παιδαγωγὸς Σίκυνος οἰκέρης βέθυμος ἦν ὀρχεῖσθαι φασὶν αὐτὸν καὶ σικυνίζειν εὐρηκέναι.* Casaub.

Ad regem misit] Id est, Xerxem. Vid. Herod. viii. Just. ii. Frontin. ii. 2. Polyæn. lib. i. Savaro.

Majore cum labore et longinquiore tempore bellum confecturum, quum singulos consecrari cogeretur] Hæc pena eadem Front. Strateg. lib. ii. 2. exemplo ult. 'difficilioremque rem Xerxi futuram, si singulas civitates obsidione aggrediretur.' Eadem de causa lætatur Alexander Darium universus regni vires discrimini offerre: 'Magno se æstu liberatum ait, quod liceat cum omnibus Darii copiis configere; veritum se longam bellum, si Persæ exercitum divisissent,' apud Justin. lib. ii. 13. Addit pte.

terea aliam circumstantiam, quæ ad victoriam non minimum contulit momentum, omissem Nepoti: 'Qua ratione,' inquit, 'effecit, ut exercitus barbarorum primum inquietaretur, dum tota nocte in statione custodia est: deinde, ut sui mane integris viribus cum dictis barbaris vigilia marcentibus configerent.' *Gebhard.*

Ut ingratiis] Membranæ *ingratis*, quod perinde mihi est. Polyænus: οἱ δὲ Ἕλληνες ἕκαστος ἐνίκισαν. Frequens Plaut. Vide Frontinum lib. i. Non abhorret ab hac voce Cic. in Verrem, 'Dicent quæ necesse erit ingratiis.' *Idem.*

Alienissimo loco] Iniquissimo. Supra Miltiade. Cæsar de Bell. Gall. lib. i. 15, 'Qui cupidius novissimum agmen insecuti alieno loco cum equitatu Helvetiorum prælium committunt.' *Gebhard.*

Consilio Themistocliæ] Στρατηγήματι. Frontinus: 'solertia,' dicit: τῇ σοφίᾳ τοῦ στρατηγῶ. *Polyæn.* Lacedæmoniorum obtreccatione et invidia. Diod. Sicul. lib. ii. *Lamb. Gebhard.* Alii alia. Vetus Scriptor apud interpretem Aristophanis Victorix primas tribuit Deabus: φησὶ (præcessit Herodotus) γὰρ ἐν τῇ παρὰ Σαλαμῶνα ναυμαχίᾳ, πολλοὶ λειπομένοι τοῦ Ἑλληνικοῦ πλήθους τῶν νεῶν τῶν Περσικῶν, συμμάχῃσαι Ἀθηναίοις τὰς θεάς, μέγιστον τῆς συμμαχίας ἐπιδειξαμένας καὶ ἐναργέστατον τεκμήριον. μολλόντων γὰρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων εἰς χεῖρας ἔξεν, πρῶτον μὲν πλείστον ὅσον κορίορτον αἰρόμενον ἀπὸ Ἑλευσίνος ἐπὶ τὴν συμβολήν, παντὶ τῷ στρατῷ δῆλον γενέσθαι. Ἔτα τοῦτον εἰς οὐρανὸν ἀνίστα καὶ ψόφον γινώμενον, διὰ μέσου τοῦ στρατοπέδου χωροῦντα, τὸν Ἰακχὸν βοᾶν, &c. *Gebhard.*

CAP. 5. *Interim tamen ab eodem gradu depulsus est]* Edit. Ultraject. iterum. Placet vulgatum. Translatio a gladiatoribus ducta. Unde Ovidius: 'Inque gradu stetimus:' quod explicat Faber lib. i. Agonist. c. 11. Vide

proverb. 'de gradu dejici.' Germani dicunt, *Auss dem Vortheil gerieben werden.* Eadem figura Seneca Hippolyt. ver. 720. 'Tutissimum est inferre, cum timeas gradum.' Valerius Max. lib. iii. 6. 1. Cicero Epist. lib. xvi. 14. 'Leptæ literarum exemplum tibi misi, ex quo mihi videtur: στρατηγίας ille dejectus de gradu:' et revera est castrensis formula; inde per translationem idem lib. i. Offic. 'Fortis vero animi et constantis est, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu dejici, ut dicitur.' *Gebhard.*

Certiorum eum fecit] Per eundem servum. *Herodot.* Alii Arsacen Eunuchum missum esse tradunt. Polyænus: πέμπει δὲ πάλιν ἐς βασιλέα εὐνούχον ἄλλον Ἀρσάκην. *Lambin.* Diodorus etiam hunc a superiore diversum facere videtur, lib. ii. 17. et 19.

Quem ille in Hellesponto fecerat] Plinius: 'Primas angustias Hellespontum vocant: hac Xerxes constrato navibus ponte duxit exercitum.' Vide Marcianum et Solinum xii.

Dissolceretur] Per Themistoclia socios. Frontin. ii. 6. *Herod. Polyæn. Justin.* lib. i. *Savaro.*

Minus diebus triginta] Tanto maiore celeritate usus est in fuga capessenda, quam in bello inferendo. *Lambinus.* Βασίλεὺς θείσει, καὶ φθάσει τὸ Ἑλληνικὸν, διέβη τὸ ξέγυμα, καὶ φυγὴν φέχτο: Θεμιστοκλῆς δὲ τοῖς Ἕλλησιν ἐφύλαξε τὴν νίκην ἀκίνδυνον. De fuga Pompeii Cæsar Civil. lib. iii. Utrumque tangit Florus iv. 8. Simile quid de Hannibale tradit Noster in vita. *Keuchen.*

Post hominum memoriam] Sic loquitur et Aristide. Nec non Cicero in Verrem: 'Quod nemo unquam post hominum memoriam fecit.' *Gebhard.*

CAP. 6. *Neque minor in pace]* Duo Reip. tempora sunt, pacis alterum, alterum belli; in utrumque sapere et valere oportet, qui ei recte præesse velit: raro tamen in unum hominem ca-

dunt utraque. Plin. Pan. c. 4. 'Enituit aliquis in bello, sed obsolevit in pace: alium toga, sed non et arma honestarent:' et notum illud Claudiani, 'bellis insignior ille, Sed pacem fœdat vitia.' Quo absolutior fuit Themistocles, qui in utroque tempore talem se gessit, ut magnam laudem asserret. Militaris virtus cumprimis in Bello Persico et pugna ad Salamisa eluxit, pacis opera duo cumprimis recenset Nepos. Primum est exstructio Piræci portus: alterum murorum ædificatio. *Buchn.*

Phalereo portu] *Phalerico*, Vetus Codex: sed *φαληρικὸν* vocat Diod. xi. quomodo et Ultrajectinus præfert. *Schott.* *Φάληρον λιμὴν τῆς Ἀττικῆς*, Suidas. Diodorus autem contrario ordine ac Probus, portum a Themistocle prius structum; quam Urbis muros tradit. *Lambin.* De quo legendus Pausanias in Atticis: *Θεμιστοκλῆς δὲ ὡς ἤρξε, (τοῖς τε γὰρ πλεοῦσιν ἐπιτηθεύσαντες ὁ πειραιεύς ἐφαίνετο οἱ προκίεσθαι, καὶ λιμένας τρεῖς ἀπ' ἐνδὸς ἔχειν τοῦ φαληροῦ,) τούτῳ σφίσι ἐπέειπε εἶναι κατασκευάσαντο.* Plura Thucyd. lib. i. Nam de murorum ædificatione ad verbum prope ex Thucydidis historia sunt conversa. *Longol.* *Phalereo portu*] Sic omnino legendam; non ut in vulgata, *Phalææ*, cum diphthongo. Nam Græcis *Φάληρον* vocatur. Est tamen, cur magis *Phalarico* probem, ut est in Excerptis melioribus. Nam *Phalaricus* pro *Phalæreo*; ut *Chalcidicus* pro *Chalcæicus* in iisdem membranis; et *Pellæus* pro *Pellæus* apud Plantum. Et *φάληρικόν* vocat Diodorus lib. xi. Bibl. ubi tamen non *Phalaricum* sed *Phalæricum* vertunt interpretes. *Keuchen.*

Triplex Piræci portus constitutus est] A Themistocle: quod naturam admoventem prompta arte secutus, eos emunivit. *Boecler.* Pulchre describunt hunc portum Strabo lib. ix. Vitruvius vi. Pausanias in Atticis. Sed omnium optime Thucydides, cu-

jus heic passim historiam ad verbum vertit Cornelius. Is lib. i. *τομίζων τότε χείριον καλὸν εἶναι, λιμένας ἔχον τρεῖς ἀπὸ τοῦ εἰσόδου, καὶ αὐτοῖς ναυτικοῖς γαργαρέμους μέγα προφέρειν ἐς τὸ κτήσεσθαι δόναμιν.* Idem Piræci murum maximis lapidibus constructum fuisse adfirmat, tantaque latitudine, ut carrus, quibus saxa vehebantur, super eum si occurrissent, libere traherentur. *Lambin. Mag.* Distabat xi. stadii Athenis, ut ex Laërtio patet in Antisthene. *Ortel.* Hinc prinsquam urbi muris conjunctus esset, longius ab urbe disparatus, quæsi alterum oppidum videbatur. *Salmas.* *Triplex Piræci portus*] Piræci portus prius extra urbem locus fuit, urbs non fuit: sed additus urbi, locus in urbe fuit, ac cum Munychia, (ut ex ii. Thucyd. constat) tertia pars urbis veteris, quæ *Ἄστυ* dicebatur. Ineptum igitur est, quod male ex his verbis Schioppius infert, urbem Piræci utiliore fuisse urbe Athenarum, 'ut ipsam urbem dignitate æquipararet, utilitate superaret.' Nam hoc solum ait Nepos, 'portum Piræcum utilitate superare ipsam Athenarum urbem.' Et sic omnia sunt clara. *Keuchen.*

Ut urbem dignitate æquipararet] Exæquaret: Alcibiade, 'Ut nemo cum labore corporisque viribus posset æquiparare.' Pacuvius; 'Nam si qui, quæ eventura sunt, prævideant, æquiparent Jovi:' ut lego cum Vossio. Suetonius Augusto cap. 94. 'Ex lauro continuo enata soboles, adeo ut paucis diebus, ut non æquipararet modo matricem; verum etiam obtegeret.' Nerone cap. 53. *Gebhard.*

Muros Atheniensium restituit præcipuos, &c.] Qui tres erant Athenis, secundum Thucydidem et Pausaniam: *τείχος βόρειον, τείχος νότιον, τείχος φάληρικόν.* *Lambin.* Archon tunc erat Timosthenes: cujus imperium cadit in annum Romæ CCLXXV. ubi consules K. Fabius III. et T. Virginia. *Chronol.* De facto legendi Demosthenes ad

Leptin. Plutarchus in Themist. Polyæn. 1. Strat. Diodorus 11. post narrationem de portu Piræo, Frontin. 1. 1. 1: Plato in Gorgia: 'Scitis utique hæc navalia, et mœnia Athenarum, portusque dispositionem, partim Themistoclis, partim Periclis, non opificum consilio esse constructa.' De Conone auctor Athenæus lib. 1. cap. 1. Sed hic non fuit primus, qui Piræei muros construi curavit, sed solum, cum a Lysandro essent diruti, refici, mandavit; ut infra in Conone docuit Probus. A Lacedæmoniiis enim primo, postea vero a Sylla Romanorum Imperatore hi muri sunt diruti, ut testantur Justinus lib. v. Orosius 11. 15. Archelao Regis Mithridatis præfecto propugnante, oppugnationem descripsit Quadrigarius Annali undevigesimo, ut apud Gellium lib. xv. 1. legere est. Juugebatur portus Piræus urbi muris duobus quasi cruribus, ut Strabo, Justinus, et Orosius tradiderunt. Livius lib. 1. Decad. iv. 'Brachia' vocavit. Eaque fuit portus amplitudo ac dignitas, ut Aristophanes (quod Plutarchus refert) 'Themistoclem,' dixerit, 'non Piræenum Urbi, sed Urbem Piræeo addidisse, et ad mare terram aptasse.' Hodie nautæ portum Leonem vocant. *Mag.*

Laced. caus. id. nacti De hoc prætextu nihil memini alibi legere: alii omnes invidiam Lacedæmoniorum obtendant. Polyænus lib. 1. 'Ἀθηναῖοι τὰ τοῖς τοῦ ἑσπέρων ἄδικοις ἀπὸ τῶν. Justin. lib. 11. 15. Gebhard.

Extra Peloponnesum Pro Peloponnesum. Quæ scriptura sæpe in libris occurrit. Erat hæc totius Græciæ arx et propugnaculum, in qua omnia magis quam alibi illustra ac potentia.

Ne essent loca munita, quæ hostes possiderent Justinus: 'Ne munimenta hostibus et receptacula futuri belli extruani.' Gebhard.

Athenienses edificantes prohibere Ut mox sequitur, per legatos. Diodorus lib. xi. Οἱ ἀπὸ βουλῆς προσιόντες τοῖς

οἰκοδομοῦσι προσέτατον ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τὴν ταχίστην. Hanc narrationem quoque habet Auctor Scholiorum in Aristophanis equites. Gebhard. Vide Thucyd. lib. 1. Justin. 1. et Frontin. 1. *Mag.*

Hoc longe alio spectabat Schotti liber, *Hoc longe animo spectabant*: re-tingi posset, *aliud longe animo spectabant*: etsi verbis, inquit, aliud ferebant, animo tamen ad rem longe aliam collimabant. Gebhard.

Muros instrui Sic omnes editi præferunt: et ita loquitur Curtius lib. v. 5. 'murus instructus laterculo cotti-
li.' Idem.

His præsentibus desierunt Consilio Themistoclis. Nam nisi intermisissent munitionem, a Lacedæmoniiis ope reliquorum Peloponnesiorum poterant impediri vi armata. Diod. lib. xi. συνεβόλευεν ἔχειν ἡσυχίαν· ἰδὼν γὰρ βιάζονται, βέβηκας τοὺς Λακεδαιμόνιους μετὰ τῶν Πελοποννησίων στρατεύσαντας καλῶσαι αὐτοὺς ταχίστην τὴν πόλιν. Gebhard. Vide Thucydidem lib. 1. Apud Plutarchum in Themistocle, neque de Legatis retentis neque de opere intermisso ullum verbum. *Lambin.*

Præcepit Diodorus παρηγγεῖλαι. Cæs. de B. C. 111. 62. 'Quid a quoque fieri velit, præcepit.' Curtius lib. ix. 11. Gebh.

Ut interim omnes servi atque liberi opus facerent Sic Thucydides. Diodorus extulit, πανδημεὶ ταχίστην τὴν πόλιν. Idem.

Omnes servi atque liberi opus facerent Opus de ædificatione. Ut apud Poëtam: 'pendent opera interrupta minæque Marorum ingentes.' Vide Gifan. ad Lucret. Et hinc operâ dicuntur locari, conduci, ICTis. Usurpant sic vocem ἀποτελέσματος Plut. et Polyb. Aristoteles ἔργον vocat initio Nicomacheorum. *Keuchen.*

Sive acer esset, sive privatus Scholiastes in Aristophanis Equites: μή φειδομένους μήτε ἰδὼν μήτε δημοσίῳ

τοὺς αἰδομένους. In eo discrepans, quod tantum profanos qua privatos, qua publicos, non vero sacros locos complecti iussi fuerint Athenienses maris suis. Nepos autem affirmet non parcitum fuisse sacris quoque, quum tamen præceptum fuerit vetus: μή κενεῖν, μήτε θυμὸς, μήτε τάφος, μήτε ἡρώα, non esse movenda seu violanda. Vide Zenobium lib. i. capite 54. Gebhard.

Privatus] Sic Mss. recte: in vulgatis *profanus*; quod glossema non agnoscunt Mss. De hoc Strateg. Themistoclis Thucyd. lib. i. Diodor. xi. Frontin. i. 1. Justin. ii. Pausan. i. *Savaro*.

Congerent] Ἐγκαταλέγησαν. Diod. Vulgati *cogerent*. Quod improbo. *Keuschen*. Quod vidit primus Gifan. ad Lucretium. Aptum rei verbum, Virgil. 'Aëriæ quem congressere columbæ,' ad struendum nidum. Hinc *congeries* est strues et saxorum congestus. Curt. lib. viii. 13. 'Cædi tamen arbores et saxa congeri iussit.' Flaccus Argonaut. iv. 97. 'Fert sonitus immota phalanx irasque retentat Congeries dum prima finat.' Gebh.

Sepulcrisque constarent] Πολλὰ τε στήλαι ἐπὶ σημείων. Thucyd.

CAP. 7. *Adire ad magistratus noluit*] Καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἔλθων οὐ προσῆλθε πρὸς τὰς ἀρχάς. Idem. Rectius ita legitur, quam vulgo omisso ad. Paulo post: 'Ad magistratum Senatūque Lacedæmoniorum adiit:' et in Hannib. 'Tempore dato adiit ad regem:' et ita frequentius Cicer. ut et Hadriani Cardin. observat. Schott.

Quam longissime tempus duceretur] Justinus ii. 15. 'Deinde die profecto, spatium consummando operi quærebat.' Ultrajectina editio *ducebat*. Membrana Schotto excussæ, vocibus traductis: *Ut quam longissime tempus interponens diceret causam, se collegas expectare*. Quod ille non aspernari videtur. Perperam: nam cui utraque locutio *tempus ducere*,

dein *interponere causam*, insolehs acciderat, ambas flagitiose transpositis verbis e suo capto interpolavit. Cæs. de Bello Gall. i. i. 'Diem ex die ducere Ædni; conferri, comportari, adesse, dicere. Ubi se diutius duci intellexit.' Ἐν τούτῳ τριβὴν τινα χρόνου ἐμπαιῶν. Gebhard.

Causam interponens, se collegas expectare] Ἀλλὰ διήγε, καὶ προέφασίζετο. καὶ ὅσους τις αὐτὸν ἔροιο τῶν ἐν τέλει ὄντων, οὗτοι οὐκ ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κενεῖν, ἔφη τοὺς συμπρέσβεις ἀναμένειν. Thucyd. Erant autem collegæ ejus Abronychus Lyniclis filius, et Aristides Lysimachi. Lambin. Auctor sæpius laudatus in hac narratione elegantem habet rationem politicam: Τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν παρουσίαν ὑπερετίθετο τῶν πρεσβέων. μὴ γὰρ ἀσφαλὲς ὑπάρχειν αὐτῷ κοινὰς ἐντολὰς λαβόντι μόνον ἀποπληρῶσαι τὴν πρέσβειαν. καὶ ἑσχαλλεν, οὗτι μὴτω παρέγένοιντο. Justin. 'Nunc tarditatem collegarum accusans, sine quibus agi jure nihil possit.' Gebhard.

Conari fallere] Quin prorsus fallerat, quod alii scriptores Thucyd. i. i. Plutarch. in Themist. Cic. offic. i. Ælian. Var. Hist. iii. 47. satis confirmant. Quid? quod et ipse Themist. in suis ad Habronychum literis *Strategema* vocat. Loccenius.

Non multum superesse munitionis] Ἐχευ ἱκανῶς τὸ τεῖχος. Thucyd. Ἡδὴ δὲ τοῦ τεύχους ἱκανῶς προκεχωρηκότως. Anct. Græcus. Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τὸ τεῖχος ἔφθασαν. ἐφ' ἱκανὸν κερσεκυνήκotes. Diodor. Gebhard. *Superare*, discrete calamo exaratum vidimus. Schottus. Cicero quoque ita loquitur Paradoxis 4. 'Uter igitur est ditior, cui deest, an cui superat?' De oratore: 'In divisione generum et deesse aliquam partem et superare mendosum est.' Et alibi. Gebhard.

Ad Ephoros Lacedæmoniorum] De quorum regimine et potestate ad Pausaniam dicemus. Instituti sunt Spartæ cxxx. annis post latas Lycurgi rēthras. Phil. Alii ab ipso

Ilycuro: Πρὸς τε τοῦτοις, τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκούργος. Herodot. Vide sis Ub. Emmium in illustrata Græcia, tomo 3. de rep. Lacœnium.

Penes quos summum imperium erat] Ut regem etiam in vincula publica conjicere, legibus eorum licitum esset. Infra, in Pausan.

Apud eos contendit, falsa his esse delata] Παρελθὼν ἐπειθε αὐτοὺς μὴ ταχέως πιστεύειν τοῖς βουλομένοις εἰς ἐχθρὰν καταστήσασθαι τὴν πόλιν. Idem Frontin. l. i. 10. 'Contendit falsum ad eos rumorem perlatum.' Diodorus, Παρεκάλειε τοὺς ἄρχοντας μὴ πιστεύειν κεναῖς φήμας. Gebhard.

Quibus fides haberetur] Auctor apud Aristophanis Explanatorem: ἀλλ' ἐπιλέξιμους αὐτῶν ἄνδρας τοὺς εἰνολογὰ καὶ πίστει διαφέροντας ἐπόπτας ἐκπέμψαι. Polyænus vocat κατασκόπους. Εἰ δὲ ἀπιστοῖτε, inquit, τοὺς ἁρίστους ἐκπέμψατε κατασκόπους. Frontinus: 'Et rogavit, ut mitterent aliquos, quibus crederent de munitione Athenarum.' Gebhard. *Fides haberetur*] Nihil mutamus. Libri quidam, *adhiberetur*: non etiam male, sed improbatum Schoppio in Paradox. Keuchen.

Interea se obsidem retinerent] Discedunt longius Membranæ: *Interea sibi detrahare reticerent*, pro desinerent male de illo loqui, remque sermonibus traducere, ac factum damnare. Schott. Sed nunquam mihi persuadent ita coacte et implicite loqui Cornelium nostrum: dein vertitur historia in aliam circumstantiam, quæ nunquam intervenit. Græcus Scriptor crebrins modo laudatus: *μεχρι δὲ τῆς ἐκείνων παρουσίας ἔμνηρον αὐτὸν καταπαγγέλλετο*. Diodor. l. xi. Καὶ τοῦτων ἐγγυητὴν αὐτὸν παρεδίδου. Gebhard.

Tresque legati functi summis honoribus] Numerus non exprimitur alibi. Diodorus: εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας ἀπέστειλαν τοὺς ἐπιφρονοτάτους κατασκευασμένους, καὶ περὶ ὧν ἦν χρεια πολυνεμαγμανή-

σαι. Auctor Græcus ἄλλος Πεισθόωντων οὖν Λακεδαιμονίων, καὶ τοὺς μάλιστα διαφέροντας εἰνολογὰ καὶ πίστει τῶν πολλῶν. Idem.

Cum his collegas suos Themistocles jussit proficisci] Variat heic Diodorus, qui vult cum Themistocle et cæteros legatos ipsum consecutos Lacedæmone a Spartanis retentos. Sic enim lib. xi. Toὺς δὲ Λακεδαιμονίων, inquit, πρέσβεις ἐλθόντας εἰς Ἀθήνας, καὶ μετὰ στάσεων καὶ ἀπειλῶν ἐπιτιμούντας παρέδωκαν εἰς φυλακὴν, φάσαντες τότε ἀφήσειν, ὅταν κἀκεῖνοι τοὺς περὶ Θεμιστοκλέα πρέσβεις ἀπολύσωσι. Sic Græcus magister. A partibus vero Nepotis stat Frontinus: 'Suis deinde clam scripsit, ut eos, qui venissent, retinerent; donec reffectis operibus confiterentur Lacedæmoniis munitas esse Athenas; nec aliter Principes eorum redire posse, quam si ipse remissus foret: quod facile præstiterunt Lacedæmonii, ne unius interitum multorum morte pensaret.' Idem.

Eisque prædixit] Frontinus modo laudatus, 'suis clam scripsit.' Justin. l. ii. 15. 'Tum Themistocles per servum magistratibus scribit Atheniensium.' Idem.

Professus est] Codices antiqui, *prosecutus est*. Unde ergo suspicor legendum, *prolocutus est*, suffragantibus Mss. Longol. Quod confirmat Græca fides Thucydidis: Καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐνταῦθα δὴ φανερώς εἶπεν, ὅτε ἡ μὲν πόλις σφῶν τετελειχισται ἤδη.

Quod communi jure gentium facere possent] Mœnibus oppida cingere, et se suaque tuendo vim repellere, naturæ etiam jure semper licuit, unde gentium jus manavit. Vim ad hæc vi repellere, jus fasque esse natura docet, ut in Miloniana Cicero pronunciat, et Jctus Tit. De jure naturæ, gentium, et civili. Schott.

Decos publicos] Ὀμοβαμίους. Vide ad hunc locum Boeclerum.

Patrios ac penales] Hyginus θεοὺς

πατρίους appellari dicit. Hinc Virgilius 'patrios penates' vocat, et 'Deos patrios.' Ubi Servius: 'Qui singulis civitatibus præsunt, ut Minerva Athenis, Juno Carthagini.' De quibus lege Martian. Capellam l. i. Macrobian. Saturn. iii. 4. Varronem, alios. *Keuchen.*

Propugnaculum] *Ἐρεμα καὶ φυλακτήριον τῆς Ἑλλάδος* Pindaro et Aristidi ob id dictum. *Boeckler.* *Προπυλαίων.* Ita vocat Diodorus l. xiv. Rhegium. *Gebhard.* *Ὡς πρόβαλον καὶ φρούριον, vel ἐπιτειχισμὸν.* Cicero pro Font. 'Narbo Martius propugnaculum istis ipsis nationibus oppositum et objectum.' *Lambin.*

Fecisset naufragium] *Fuisset depressa aut disjecta.* Ita Græci quoque loquuntur. Plutarchus: *Ἀλ' ἐπιφανεῖς τότ' αὖ, καθάπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ὁρίων μεγάλα ποιεῖσι πανήγυια.* *Gebh.*

Male et injuste facere] *Ἄδικαῖν.* *Lambin.* Sallustius Jugurtha: 'P. R. neque recte neque pro bono facturam, si a jure gentium se prohibuerit.' *Gebhard.*

Si suos legatos recipere vellent] De re simili Cæsar de B. G. iii. 8. 'Communem legationem ad P. Crassum mittunt, si velit suos recipere, obsides sibi remittat.'

Aliter illos nunquam in patriam recepturi] Quod vulgo additur, *essent*, glossæma est *Gronovius.*

CAP. 8. *Hic tamen non effugit civium suorum invidiam*] Hæc communis est bene de republica meritum sors, ut ingratam plebem, belluam multorum capitum, fere experiantur omnes. Qua de re Val. Maximus l. v. 8. *Schottus.* Quare Athenienses egregios cives et bene meritos impius ob virtutem, ne quis amplius emineret, testula ablegarunt. Siquidem præter Theseum, quem in Scyrum exegerunt, Solon lator legum, Ariædes, quo nemo junior, et Themistocles, alique ob illorum magnitudinem in exilium acti sunt: Miltiadem

vero mori coëgerunt. Id enim optimo cuique Athenis usu veniebat, ut in exilium ob eminentiam virtutis pelleretur. Alex. ab Alex. Alludit Lucianus in Dialogo: *περὶ τοῦ μὴ ἀφ' ὧν πιστεῖται διαβολῇ.*

Testularum suffragiis] *Archonta* Praxiergo, quem alii Prexurgum vocant. De illo tempore Anonymus: *Θεμιστοκλῆς ἐξοστρακισθῆναι.* *Maurinus.* Infra in Cimone: 'Nam testarum suffragiis, quod illi *δοτρακισμὸν* vocant, decem annorum exilio multatus est.' Ut quid his locis auctor significare voluerit, planum fiat, haud est ignorandum, testam vas fictile significare; testulam vero fictile parvum, vel fictilis frustam, in quam significationem a Græcis *δοτρακισμὸν* dicitur (ut testatur Pius cap. 9. suarum Annotationum), quæ vox proprie loquendo calculum non significat, qui *ψῆφος* nuncupatur. Verum cum apud Athenienses suffragiis ferendis *ostraci*, id est, *testulæ*, vel, ut aliis placet, *calculi* viritum in concilio darentur, ut in eis quem quisque ex civibus urbe cedere vellet, indicaret, ab ostraco, *δοτρακισμὸς* est dictus, id est, *testularum suffragium*, et horum suffragiorum dies *δοτρακισμογραφία*. Ut apud Suidam legitur, duplex erat Ostracismus, scilicet Phigi et Apostatarum. Priore in exilium mittebantur, qui dignam delicto penam vitare voluissent, quibus publice bona demebantur. Posteriore, Apostatie et locus et tempus statuebatur. Eadem hac de re in linguæ Græcæ commentaria transtulit Budæus, suppresso tamen Suidæ nomine. *Magius.* Cæterum Ostracismus post exactum Hippium tyrannum Pisistrati filium sumpsit initium. Causa instituti, ne quis ob nimiam potentiam libertate oppressa tyrannidem occuparet. Andocides: *νομίζω δὲ καὶ θάνατον τῶν νόμων τούτων τὴν διάνειαν ἔχειν, ἀποβλήσαντες τῶν πολιτῶν πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν νόμων, ἐπεὶ κατὰ τῶν*

ῥηθὲν οὐκ ἔστιν ἰδίᾳ διαρῆ λαβὼν, ὁ-
μοίαν τιμῆσαν ὅτιν τῶν ἀδικούντων
κατασκευάσας. Similis fuit apud Sy-
racusanos Περαισμός. Quo frondi-
bus olea quinquenniali exilio suspec-
tos ablegabant. Vide Diodor. xi. et
Sigonius ii. De rebus Atheniensium
4. Videndus Hadrian. Junius Anim.
l. v. 18. Schott. Morem testularum
suffragii refert Aristoph. interp. in
equitibus. Longol. Præter cæteros
eleg. Prosper Aquitan. et Joan.
Tzetzes var. Histor. Chiliad. xiii.
489. Savaro.

Argos habitatum concessit] Ἐρυχε
γὰρ ὀστροκισμένος, καὶ ἔχων διαρῆ μὲν
ἐν Ἀργεῖ. Thucyd. Sciendum est an-
tem Argos locum fuisse certum ac
definitum in quo commorabantur, qui
testarum suffragiis e civitate ejecti
erant. Lambin. Vide Phniam, Pto-
lemæum, et Strabonem. Duo sunt in
Peloponneso hujus nominis oppida;
alterum Hippium, alterum Dipsium,
sive Πολυδίψιον. Unde Argos Hip-
pium, et uno nomine Ἀργυπύρρα. Sed
Æoles pro Ἀργος dicebant Ἀρβος.
Inde Ἀρπος Latini pronuntiavere pro
Argis. Ortel. Salmas.

*Lacedæmonii legatos Athenas mise-
runt*] Vide Thucyd. l. i. Diod. Sicu-
lum xi. Plutarchum in Themist.

Quod societatem cum rege Persarum
Thucydides l. i. proditionis, ana cum
Pausania initæ, accusatum dicit.
Plutarchus, in vita Themistoclis, Pan-
sanix consuetudinem et commercium
adversariis ejus accusandi occasio-
nem præbuisse dicit. In libello vero
De utilitate capienda ab inimico, sic
inquit; 'Themistocles autem, cum ni-
hil peccasset, ex Pausania tamen pro-
ditionis suspicionem contraxit, quod
eo familiarius uteretur, quotidieque
litteras et nuntios ad illum missitaret.'
Loco vero priore ait, Pausaniam The-
mistocli regis litteras aperuisse, Græ-
cosque in ejus odia adducere, et eum
ad proditionis societatem protrahere
conatum, sed frustra. Mag. Longol.

Societatem fecisset] Sic loquitur Vi-
ta Datamis: 'absens amicitiam cum
Datame facit.' Justin. lib. xii. 2.
'Alexander cum Metapontinis et Pe-
diculis et Romanis fœdus amicitiam-
que fecit.' Cicero pro Quinctio ita
loquitur: 'Facere societatem omni-
um rerum cum aliquo.' Gobhard.

Proditionis est damnatus] Meminit
iniqui hujus judicii quoque Dion
Chrysostomus Orat. 73. *Ænust. Pro-
ditionis*] Nempe cum Pausania initæ,
quoniam familiarius eo utebatur et
quotidie litteras et nuntios ad eum
missitabat. Thuc. i. Diod. Sic. ii.
Plutarch. in vita ejus; qui tamen om-
nes eum ab hoc crimine absolvunt.
Adde Plutarchum lib. De utilitate ex
inim. capienda, itemque Epist. 14.
Themistoclis. Neque ei profuerunt
superiora sua in patriam bene pro-
merita, pugna Salaminia, et legatio
ad Lacedæmonios obita, ut scribit
Ælianus Var. Hist. lib. iii. Lambin.
Adde responsum Phocionis ad sup-
plicium euntis, apud Senecam et
alios.

Corcyram demigravit] Φερέην ἐν Πε-
λοποννήσου ἐς Κέρκυραν. Thucyd. Ad-
dit causam, ὅτι αὐτὸν ὀστροκίστης. Hanc
civitatem sibi beneficio devinxerat,
ut paulo ante ex Plutarcho diximus.
Long. Corcyram Græci Κέρκυρα vo-
cant, ut Beronicen, Βερενίκην; Me-
thonom, Μεθώνην Homerus Ἰχέρην et
Φαιακίαν appellat, ut fidem facit Phi-
nius. In Apollodoro est Κεραυνή,
iv. Argonaut. Distat ab Epyro duo-
bus mil. ubi fretum arctissimum; ubi
latissimum, xx. Eratque olim Αἰολο-
νιο hortis, et Ulyssis naufragio de-
cantata Poëtis. Kousch.

Principes civitatis] Τὸ civitatis recte
abest a nostro codice: intelligit enim
insignitos Dynastas Corcyra insulae.
Schott. Αἰδιδύμεν δὲ φασικόντων τῶν Κα-
κυραίων ἔχειν αὐτὸν, ὅς τε Λακεδαιμο-
νίοις καὶ Ἀθηναίοις ἀπείχεσθαι. Thucyd.
Urbem esse insule cognominem Cor-
cyram novimus: ejus dubii eximendi

gratia addit Cornelius a Civitatis principibus, metu belli Lacedæmonii, Themistoclem facessere inde jussum. Quare non temere cum Schotto τὸ civitatis exturbarim. Gebhard.

[Ad Admetum Molossorum regem] Codex P. Dan. Admetum Molossorum regem. Quod contra Græcos.

[Cum quo ei hospitium fuerat] Idem Codex, Hospes erat. Sed in eo non consentiunt cum Probo Thucydides et Plutarchus. Ita enim Thucydides: Ἀναγκάζεται παρὰ Ἀδμητον τὸν Μολοτῶν βασιλεῖα, ὅντα αὐτῷ οὐ φίλον, καταλῶσα. Sed videtur Probus negandi particulam non agnovisse apud Thucydidem, quam tamen abesse, facile potuisset cognoscere, si ad verbum ἀναγκάζεται respexisset. Nemo enim, qui amicitia cum aliquo convictus est, cogi solet. Longol. Adjungit causam Plutarchus: Καταφυγὸν πρὸς Ἀδμητον, ὃς βασιλεὺς μὲν ἦν Μολοτῶν, δευτέρως δὲ τι τῶν Ἀθηναίων, καὶ προπηλαμισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, εἴ τι ἤμαρ ἐν τῇ πολιτείᾳ, δι' ὁρῆς εἶχεν αὐτὸν ἀεὶ, καὶ δῆλος ἦν, εἰ λάβει, τιμωρόμενος. Diodorus Siculus nulum de amicitia aut odio verbum facit. Lambin. Vide Ciceronem in Bruto.

[Hospitium fuerat] Ms. Dan. erat; si quid video, recte. Nam hospitium, h. e. jus sive societas hospitii per totam vitam celebratur, immo in liberos quoque transibat, ut e Plauti Pœnulo v. 1. apparet. Cic. ad famil. XIII. 19. Vide Guilli. Stuckium l. i. 27. antiq. Conv. et Tomasium de tesseris hospitalitatis.

[Et in præsentia rex abesset] Καὶ ὁ μὲν οὐκ ἔρχεν ἐπιδημῶν, &c. Thucyd. Negat hoc Diodorus, qui Themistoclem comiter a rege exceptum refert, et admonitum, ut bono animo esset; se curaturum ut tutus ac salvus evaderet. Plutarchus duas diversas de hac re historias ponit, partim Thucydidem, partim alios secutus, qui Admeto præsentē Themistoclem filium

ejus prehendiisse, et ad aram seu focum confugisse narrat. Lambin.

[Filiam ejus parvulam arripuit] Filium. Thucydides: Ὁ δὲ τῆς γυναικὸς κείνης γενόμενος διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν πατέρα σφῶν λαβὼν καθίσθαι ἐπὶ τῇ ἐστρίᾳ. Quare vel lapsus est Probus, vel alios secutus est historicos, vel erratum est librariorum. Idem. Vide Plutarchum, qui rationem dicit, cur Admeti filiam adsumpserit.

[Sacrarium] De quo ritu Græcorum, plena est omnis antiquitas. Eratque religiosum ac sanctissimum supplicandi genus. Morem hunc omnium Græcorum fuisse apparet, ut e foco veluti Asylo extrahere nefas ducerent, ut nec ab ara nec a principis statua rapere licebat. Pleni Juriscons. libri. Ovid. in Fastis. de foci etymo: 'Vel quod fovet omnia dictus.' Vide proverb. 'E Vesta.' Vide Turneb. Adv. XXI. 8. et hac de re disserentem Jac. Rævardum l. i. Var. 7. Schott.

[Data dextra in fidem reciperet] Datæ dextræ nulli historici meminere. Probabiliter autem hoc a Probo, sive ab aliis sumptum, sive de suo additum, positum est. Nam qui sancte aliquid promittebant, dextras dabant apud Veteres. Xenoph. Ἑλλην. Δ. Cicero XI. Phil. VII. ad Att. Ep. I. Diodor. XVI. Virgil. Æneid. I. Homer. Iliad. Q. Mos iste a Persis profuxit. Infra in Datame: 'Fidemque ea de re more Persarum dedisset.' Sed notandum, non in vola manns, sed in junctura fuisse fidei sedem. Eustath.

[Exposceretur] Longa oratione, ut ait Thucydides. Deposceretur ad supplicium. Sic enim Cæsar loquitur. Et Diodorus ἐξέτρου αὐτὸν πρὸς τιμωρίαν. Lambinus. Infra Hannib. 'Hos Hannibal sui exposcendi gratia missos ratus.' Cæs. Civil. III. 110. 'Hi regum amicos ad mortem deposcere.' Hirtius B. Gall. VIII. 38. 'Principem sceleris illius ad supplicium deposcit.' Gebhard.

Supplicem non prodidit] Τὸν τῆς λυσίας νόμον τιμῶν, ut loquitur Polyænus l. VIII. Gebhard. Thucydides: Καὶ ὕστερον οὐ πολλὰ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐλθεῖν, καὶ πολλὰ εἰπῶσιν, οὐκ ἐκδίδωσι. l. i. Veteres a Deo mitti supplices, præsertim non sua culpa calamitosos, ideoque prodi contra jus divinæ et naturæ fore credebant, qua de re digna legi est epistola Isidori Pelusiotæ lib. III. 164. Loecen. Est autem prodere hec idem quod tradere, periculo exponere.

Monuitque ut consuleret sibi] Et addidit magnam vim auri, fugæ viaticum. Diodor. XI.

Pydnam] Cod. P. Danielis, Phydnam. Quæ Macedoniæ urbs. Ptol. Steph. Diodor. Stephanus *Cydnam* vocat.

Præsidii] Ἐφῶδια καὶ παραπομπή. Epaminonda: 'præsidium dedit, ut eo tuto perveniret.' Gebhard.

Hæc re audita] Omittit hæc verba Editio Parisiana.

Ignotus ascendit] Lectio veteris optimi, *escendit*, ἀρχαῖκως. Et sic Epaminonda: 'in navem escenderet.' Varro: 'e vinea in arbores ascendit vitia.' Iterum: 'in carnarium ascendit.' Livius lib. XIV. 'Licinio Cos. ad quadrigas mittendas escendenti.' Et sic Fronto legit ad Sallustium in Jugurth. *Keuchen*.

Naxum] Insulam Cycladum, quæ et Προγγύλη a situs rotunditate appellata. Dicæarchus eam inter Sporades recenset. Stephanus: Νάξος νῆσος τῶν Κυκλάδων, ἥ διδοσμος ἀπὸ τοῦ Νάξου Καρῶν ἡγεμόνος· ἄλλοι δὲ ἀπὸ Νάξου τοῦ Ἐνθυμίου. Εὐφορίαν, παρὰ τὸ νάξαι, ὃ φασι θύσασθαι τινες. Ad quem locum quid de etymo commentatus sit Magnus Salmasius, vide in exercitationibus Plinianis ad Solinum. Hodie *Nicosia* vocatur, eratque olim *Libero* sacra.

Ubi tum Atheniensium erat exercitus] Πολιορκούμενη ὑπ' Ἀθηναίων. Polyæn.

Multa pollicens] Addit Thucydides, immo priore loco ponit, καὶ εἰ μὴ σέσει αὐτὸν, ἐφη ἰσπεῖν, ὅτι χρήμασι πεισθεὶς ἔγει αὐτὸν. Hac de re apud Diodorum nullum verbum. Polyænus vero refert lib. I. Strategematum. Lamb. Lege et Plutarchum.

In salo navem tenuit] Καὶ ἀποσταλέσας ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου. Thucyd.

Neque quæquam ex ea exire passus est] Inssu Themistoclis. Polyænus: Ὅπως οὖν ἀμφότεροι σθεῖεν, μηδεὶς ἐκβαλέτω τῆς νεῆς. ὁ ναύκληρος φοβηθεὶς ὅτι ἐκβῆναι συνεχώρησε, καὶ ἀναχθῆναι διὰ τάχους ἐπέκρινεν. Sic Thucydides.

Inde Ephesum] Ὑστερον ἀφικνεῖται εἰς Ἐφεσον. Thucyd. Diodorus non facit horum locorum mentionem, sed arrepta occasione cum duobus Liguribus ex Molossia in Asiam evasisse dicit XI.

Exponit] Ἐκβιβάζει. Curtius, Cæsar, alique quam creberrime. Ille lib. III. Civil. §1. 'Neque affectum valetudine filium exponere in terram patitur.' Ita Græci quoque ἐκβαίνει usurpant. Plutarch. Dione: ὅς εἴχε εὐδὲς θέμενος εἰς ἀνάστιον προστέταξε τοῖς ναύταις, κομίζοντας αὐτὸν ἐκβαίνει εἰς Ἰταλίαν. Curt. lib. IX. 47. Hirtius lib. de BeHo Alexandrino cap. 10. Gebhard.

Gratiam postea retulit] Ex bonis suis, quæ clam per amicos transportata secum duxerat in Asiam. Plutarch.

CAP. 9. Scio plerosque ita scripisse] Ephorum, Dinonem, Clitarchum, Heraclidem, aliosque Plutarcho citatos. Lambin. Mag. De quibus lege incomparabilis Vossii librum, de Historicis Græcis. Præter eos Valer. lib. V. 3. idem VIII. 7. 15. et V. 3. in fine. Savaro.

Themistoclem Xerxe regnante in Asiam transisse] Membranaceum meum codicem melius legere arbitror, *Themistoclem ad Xerxem regnantem in A-*

etiam transisse, (quomodo et Schloppius verisim. i. 20. e libro vetere emendavit.) ita enim est apud Diomedem Siculum. Sic paullo post dicit Cornelius noster 'ad Artaxerxem eum venisse.' Verum Xerxis et Artaxerxis nominum apud Persas permutatio Chronologiam Persarum non parum turbat. Dissensum veterum Historicorum super hac re indicat quoque Plutarch. Themistocle, quem Acatias ad Thucydidem conciliare studet. Ait enim ad Artaxerxem venisse, qui cum patre tum, post cladem in Græcia acceptam Remp. gesserit. Ernestius. Videndus omnino Petav. part. 2. Ration. Temp. lib. III. 10.

Thucydidis oratio] Cicero etiam in Bruto Thucydidem plurima fide dignum putavit. *Mug.*

Quod ætate proximus erat] Idem 'Thucydidem paullo ætate posteriorem' dicit in Bruto. *Quod ætate proximus erat*] Ex Ms. Cod. lege, *Quod ætate proximus ab his erat*. Ernst. Alii libri excerptante P. Daniele *De his*. Schottus addit de Ms. suo *pr. erat iis*. Valgata est verissima. *Gebhard.*

Artaxerxem] Xerxis filium, qui præcipue cognomento dictus est. Plutarch. *ἑποφθῆναι βασιλ.* Lambin. In Tarih dicitur Kai Bahman, cognominato Daras Dast, id est, Longimanus. Idem Artaxerxes appellabatur, Ebraice autem Arthalastah. Vide quæ infra 'De regibus' notavimus.

Atque his verbis epistolam misisse] Eam ex Thucyde ascribo, ut cognoscant lectores quanta puritate et facilitate prope ad verbum a Probo sit e Græco versa: "Οτι θεμιστοκλῆς ἦν παρὰ σὲ διὰ κακὰ μὲν πλείστα Ἑλλήνων εἰργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιδύνα ἐμοὶ ἀνὰ κρη ἡμῶν ἔμεινεν· πολλὸν δ' ἔτι πλείον ἀγαθὰ, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ μὲν ἐμοὶ, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν ἢ ἀποκομιδῇ ἐγένετο. καὶ μοι εὐεργεσίᾳ ὀφείλεται, (γράφας τὴν

τε ἐκ Σαλαμῖνος προδράγασαι τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ τῆς τῶν γεφυρῶν ἡν. ψευδὲς προσεποιήσατο τότε δι' αὐτὸν, οὐ διὰ λουσιν,) καὶ νῦν ἔχων σε μεγάλα ἀγαθὰ δρᾶσαι, πάρεμιν, διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν. βούλομαι δ' ἐνιαυτὸν ἐπισχῶν, αὐτὸς σοι περὶ ὧν ἦεν, δηλῶσαι. *Longol.*

Postquam in tuto ipse] Vir Cl. legendum conjecit, *postquam in tuto ipse*; de patria sentit. Sic et aptius cohæret oratio. Nisi tamen Nepoti Thucydidæ illa exprimere constitutum: 'Ἐπειδὴ ἐν ἀσφαλείᾳ μὲν ἐμοὶ, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν ἢ ἀποκομιδῇ ἐγένετο. Ad prioris conjecturæ mentem oppido Plutarchus: "Οτε τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀσφαλείᾳ γενομένης, πάρεσχε τὰ οἴκοι σωζόμενα χαρίσασθαι τι καὶ ἑμῶν. *Boeclerus.*

In Asiam reverti vellet] Ita Ms. Schottus in scripto Codice reperit *nollet*; idque convenire autumat iis, quæ dixit Noster cap. 5. Timisæe Themistoclem ne perseveraret Xerxes bellare. *Idem.*

Ad te confugi] Thucyd. *Πάρεμιν, ἀδυσμ.* Fortasse legendum, *confugίον*. Lambinus.

Exagitatus a cuncta Græcia] Translatio a venatoribus, qui exactam cubilibus suis feram nullibi patiuntur consistere, donec in potestatem veniat. Ovid. 'Et lepus hic aliis exagitatus erit.' *Gebhard.*

Tuam petens amicitiam] Hoc addidit de suo Probus. Non enim credibile est, eum verba illa Græca, διὰ τὴν σὴν φιλίαν, Latine reddidisse, *tuam petens amicitiam*. Idem. Deinde, Græce ambiguum est, num propter amicitiam quam cum rege dicebatur habere, an amicitia ineundæ cum Rege gratia venerit. *Longol.*

Quas tecum colloqui volo] Περὶ ὧν ἦεν. Thucyd. Legendus Plutarchus in Themistocle, et in apophthegmatibus Regum; quo loco similiter illud profert de tela contracta et explicata, in quâ varia animalia sunt acuta pectus:

cui orationem similem esse dicebat. *Lambin.*

Annus mihi temporis des] Vel *annus mihi tempus des.* Cod. P. Dan. Vel, *annuus mihi temporis spatium.* Ma. Puteani. *Annus mihi temporis des]* Sic dictum eleganter κατ' ὁρμηλοῦσαν, qua nomen regens casu recti, et contra rectum regentis efferunt. Nec obstat appositio, quam vocant ἡμενηνῆν *annus mihi tempus des;* ut est in Gifanii schedis: vel, *annuus mihi tempus,* ut in Excerptis. *Annus* autem *temporis* dixit Noster, pro tempus anni; ut 'dies spatii,' pro spatium diei, Cæsar de Bello Gallico. Quanquam et *annus tempus* probem, ut 'punctum tempus' apud Lucret. *Keuchen.*

CAP. 10. *Veniam dedit]* Concessit ei annum, ut hoc temporis spatio linguam et instituta Persica disceret. Sic loquitur in Pausania: 'Quod si eam veniam sibi dedisset.' Similiter Dione atque Eusebius. Cæsar lib. vii. 15. 'Datur petentibus venia.' Justin. xl. 15. Cicero Attico. 'Impetravi a Salaminis, ut sicerent, veniam quidem illi mihi dederunt.' *Gebhard.* Non narrat heic Probus, quanto in periculo Themistocles versatus sit, cum a Mandane Darii filia, Xerxis sorore accusatus est. Quod expositum est a Diodoro Siculo lib. xi. *Lambin.*

Omne id tempus literis sermonique Persarum dedit] Val. Maximus l. viii. 7. Themistocles 'per summam iniquitatem patria pulsus, et ad Xerxem, quem paulo ante devicerat, confugere coactus, priusquam in conspectum ejus veniret, Persico sermoni se assuefecit; ut labore parta commendatione regis auribus familiarem et assuetam sonum vocis adhiberet.' Græcus Scriptor ἄλλος ἡμενην φωνῆν μάθων διδάξαν αὐτὸν (Artaxerxem) αὐτὸν ἔκρινε τὸν πατρίαν ἑλπίαν. Cic. in Catone. *Gebhard.* Sed verisimile est, ipsum Persarum linguam ex parte addidicisse, ac tantum in ea per id

Delph. et Var. Clas.

tempus profecisse, ut Regi, quod fieri potuit, intelligeretur. Hinc lux Plutarchi verbis, ἀποχρόνως ἐμαθὼς, quod et Thucydides affirmat, et multi alii, ex quibus liquido id evincas. Accedit insuper, Persas plurimum a Græcis mutatos esse, dum infinita adhuc habent vocabula, quæ de Græco manasse is demum potest dubitare, qui omnia ignorat. A Græcis igitur ad Persas res ipsa cum nomine transiit. Quod multis rationibus ad Solinum suum confirmat Claudius Salmasius. Non semper ergo a Cornelio standum, dum in illa jurat, quorum probabilior alioquin est fides. Simile infra iudicium de Dione jactat, quem adeo Carthaginienses suspexerunt, ut neminem unquam Græca lingua loquentem magis sint admirati. *Keuchen.*

In Perside] Græci Περσίδα nunquam ponunt, nisi de particulari Persarum regione. Quemadmodum Persæ non pro Persidis regione, sed Persarum imperio sumuntur. Sic distinguunt inter Περσίδας πόλεις, et πόλεις Περσίδος. Hæ sunt Persidis urbes, illæ Persicæ dominationis. *Sulmas.* Strabonem membraur disertim *Persida* legunt. Utrumque rectum. *Persida* pro *Persis*, ut *Chalcida*, *Leucada*, *Βήδα*: pro *Chalcis*, *Leuca*. *Elis*, et alia. *Keuchen.*

Hic cum multa regi esset pollicitus] Cicero lib. x. Eplat. ad Atticum: 'Themistocles non vidit, quid Xerxi polliceretur.' *Lambin.*

Illum Græciam bello oppressurum] Id regi e m promississe, ceteri quoque scriptores tradunt, fateturque ipse ep. 11. et 20. quamvis ep. 19. negat se hoc unquam admissurum: tantum ergo Athenienses Ostracismo suo profecerunt, ut eminentes proscripti, præsertim ambitiosi et injuriæ impatientiores, instrumenta se præberent opprimendæ patriæ, cum tutius fuisset subruere fundamenta. *Adi. Foretner.* in Tacit. Ann. ii. et

Nep.

2 F

Boecleri librum Commentarium.

Magnis numeribus] Inter quæ fuit γάμβριος στολή, sicuti tradit Athenæus. Illa donari summus in Oriente mos. Idque in hodiernum diem apud Turcas, Tartaros, Persasque in usu est. Nemo ad regem admittitur, nisi ejusmodi honoraria veste donatus.

Hoc vocant خلع علیا (خلع).

Keuchen.

Magnesia] Quæ Urbs ad Mæandrum fluvium. Steph. Livius. Ad Thoracem. Diodor. Fuerunt autem duæ Magnesiæ in Asia; una ad Mæandrum amnem, quæ Μαγνησία πρὸς Μαϊάνδρῳ dicitur: altera sub Sipylo, quæ Μαγνησία πρὸς Σιπύλῳ cognominatur. Utramque in Lydia ponit Ptolemæus. *Salmæ.* Prior Themistocli in panes data. Diodorus xi. Μαγνησίαν μὲν τὴν ἐπὶ τῇ Μαϊάνδρῳ πλείστον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων ἔχουσαν σίτον, εἰς ἄρτους· Μυῦντα δὲ εἰς ὕψον Ἀδάψακον δὲ ἀμπελόφυτον, ἔχουσαν χέρας πολλὰς, εἰς οἶνον.

Ei rex donaverat] Xerxes. Strabo xiii. Artaxerxes. Thucyd. Plutarch. Sed Plutarchus adjungit, ex Neante et Phania, Percopen sive Percoten et Palæscepsin pro vestitu Themistocli ab Artaxerxe datas. Sic Anthylla regis uxoribus in calceamentum data; Herod. ii. *Keuchen.* Magnorum Principum antiqua consuetudo; qui Satrapis et Dynastis suis, aliisque quibus cupiebant, certas vel provincias vel urbes assignabant, unde vectigalia in usus suos exigent. Sic legimus antiquæ reginæ cuidam Ægyptum datam fuisse εἰς κῆσμον a marito: Themistocli Lampsacum datum erat εἰς οἶνον, Magnesia εἰς ἄρτον, Myus εἰς ὕψον, Percota et Palæscepsis εἰς στρωμνὴν καὶ λιατισμὸν. Similia narrantur de Pytarco, de Alcibiade, de aliis. Sic etiam legimus Ægypti reges ab aliis urbium suarum esculenta, ab aliis poculenta, ab aliis stragula solitos exigere. Vide Aristeam. *Casaubon.*

Quæ ei panem præberet] Venuste præberet. Quod vocabulum est rei familiaris, καὶ τῶν πρὸς τὸν βίον.

Redibant] Propr. Verb. Sic supr. paullo 'pecunia quæ ex metallis redibat.' Hinc reditus pro censu. *Schottius.*

Lampsacum]. Opidum imprimis Asiæ clarum et nobile vocat Lucilius apud Nonium. *Lampsacum*] Male *Lampsacum* in Excerpt. Diodor. Ἀδάψακον. Et statim Smyrnam, pro Myntem; in Boecleri Mss. corruptius, et κατ' ἀνωτοπίας. *Keuchen.*

Unde vinum sumeret] Ἀδάψακον δὲ ἀμπελόφυτον, ἔχουσαν χέρας πολλὰς, εἰς οἶνον. Diod. Unde haud dubie a Priapo condita scribitur illa civitas, Bacchi et Veneris filio. De qua re subtilissime Plutarchus in libello de claris mulieribus. Sed et Demosthenes Πριάπου κτίσμα appellat. Vide Servium ad iv. Georg.

Myntem] Ubi ingens piscium ubertas et copia, ἔχουσα θάλατταν ἐνιχθιν. Diod. Hinc Themistocli in obsonium data. Thucyd. Sita urbs ad ostia Mæandri fluminis. Strabo, Plin. Pausan. Herodot.

Ad nostram memoriam] Arbitraret utique Probum id quoque ex Thucydide vertisse, nisi scirem Pausaniam, qui longe ætate fuit Probo posterior, testari Athenis suo tempore Themistoclis monumentum adhuc exstitisse prope portum maximum. *Longolius.* Καὶ πρὸς τῇ μεγίστῃ λιμένι τὰς Θεμιστοκλέους. *Pausan.*

Statuæ in foro Magnesiæ] Plutarchus in foro Magnetum non Themistoclis statuas, sed sepulchrum exstitisse ait. Potuit et Magnesiæ, et juxta Piræum fuisse Themistoclis sepulchrum. Nam Pausanias ejus ossa Magnesia, ubi primum sepulchro conditus est, in Atticam translata fuisse tradit. Etsi enim exhumatum sit cadaver, non tamen videtur dirutum fuisse sepulchrum, quod fuit (teste Plutarcho) illustrissimum: cui et statuæ, quarum Probus mentionem

facit, junctæ fuisse videntur. Mos enim antiquus fuit, defuncti statuas sepulchro imponere. *Mag.* Sic foram Antiochiæ, Germanici; Megarensium Coræbi Mausolæis celebrabatur. Qui eximius honor apud antiquos. Strabo *περίβολον* vocat conditorium Alexandri, quod in medio fuit urbis Alexandriæ. Idem *σῆμα* appellat illum locum (non enim *σῆμα* legendum) in quo *καμακτήρια* regum ac imperatorum. Sed notandum, solis Ducibus illud concessum. Vide Servium Sulpitium ad Ciceronem lib. iv. Epist. ad Famil. Infra Nepos de Dione: 'In urbe, celeberrimo loco elatus publice, sepulchri monumento donatus est.' *Keuchen.*

De cuius morte multimodis] Concisim deterioris notæ libri multis modis. Excerpta multimodis, quomodo edendum curavimus secundum veterum scripturam et analogiam. *Multimodis* antiquum adverbium apud Turnebum Advers. l. vi. 14. Nec aliter ex suis libris optimus Gifanius Conlect. Lucret. pag. 379. et Joan. Savaro. *Idem.* Appuleius, 'quarum substantia multimoda potestatum coitione conficitur.' Vetus poëta apud Ciceronem de Oratore: 'Multimodis sum circumventus morbo, exsilio, atque inopia.' *Gebhard.* Vide Juretnum in Symmach. l. xiii. *De cuius morte]* Hieronymus epistol. xi. ad Nepot. 'Sapiens vir Græciæ Themistocles, cum expletis centum et septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quod tum egrederetur e vita, quando sapere cœpisset.' Sed vel corruptus locus, legendumque *Theophrastus*, vel sanctus pater memoria lapsus est. Vid. Casanbon. ad Theophrasti Charact. p. 97. et Phil. Carolum Var. lect. ii. 7.

Morbo mortuum] Thucydides: *Νοσήσας δὲ τελευτᾷ τὸν θλον.* *Lambin.*

Venenum sua sponte summis] Tauri sanguinem, quod celerrime coëat et

durescat. Plin. Aristot. Diodor. Videtur autem istud sacrificium peragere voluisse brevi iturus in expeditionem *Διῶναι Ἀσπίδα*. Valer. Max. l. v. 6. 'Themistocles, quem virtus sua victorem, injuria Patriæ imperatorem Persarum fecerat, ut si ab ea oppugnanda abstineret, instituto sacrificio exceptum patera tauri sanguinem hansit: et ante ipsam aram quasi quædam pietatis clara victimam concidit.' Scholiorum Auctor in Aristophanis equites: 'Ἐν Μαργήσις γενόμενος θύων τελευτᾷ, καὶ μετὰ θάνατον τὸν μισοβάρβαρον ἐνδευκνόμενος τρόπον. Et paullo post: Σύμμαχος δὲ φησι ψεύδεσθαι περὶ Θεμιστοκλέους. οὐτὶ γὰρ Ἡρόδοτος, οὔτε Θουκυδίδης ἱστορεῖ. Ἔστι γοῦν ἀπὸ Σοφοκλέους Ἑλένης' Ἐμοὶ δὲ λήστον αἷμα ταύρου γ' ἐκτίειν, καὶ μὴ γε πλεῖν τῶνδ' ἔχειν δυσφημίας. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι Σοφοκλῆς περὶ Θεμιστοκλέους τοῦτό φησι: ψεύδονται δὲ, οὐ γὰρ ἴσσι πιθανόν. Opinionis originem, qua hausto immolati tauri sanguine Themistoclem sibi mortem conscivisse credebatur, aperit: nempe ex vitiosa Sophoclei dicti interpretatione ortam putat, ad cujusmodi fatum allasisse Tragicus vulgo existimabatur. Et si Thucydides, Herodotus, alii que nihil de sanguine taurino prodiderint, tamen plures reperire licet, quibus hæc opinio sit firmiter accepta; quam illos qui Thucydidi assensum commodent. Videatur Cicero Bruto: 'Nam quem Thucydides, qui et Atheniensis erat, et summo loco natus, summusque vir et paullo ætate posterior, tantum mortuum scripsit, et in Attica clam humatum: addidit fuisse suspicionem sibi veneno conscivisse mortem. Hunc isti aiunt, cum taurum immolavisset, excepisse sanguinem patera, et eo epoto mortuum concidisse.' Sic Diodorus lib. xi. et Hieronymus: 'Xerxes rex potentissimus et ditissimus adversum Græciam innumerabilem duxit exercitum,

et ea gessit, quæ Græcorum narrat Historiæ. Succedit enim Athenas sub principe Callia, bellumque ex eo tempore gestum est in Thermopylis, et apud Salaminam navale certamen, quando Sophocles et Euripides clari habebantur, et Themistocles in Persas fugiens, hansto tauri sanguine perit. Græcus quidam Scriptor apud Aristophanis Explanatorem: Themistocles παραγεγόμενος ἅμα τῷ στρατηγῷ Artaxerxis εἰς Μαγνησίαν, καὶ καταγεγός ἐαυτοῦ, εἰ οἱ δι' αὐτὸν σωθέντες Ἕλληνες εἴτα δουλεύουσι βαρβάροις, προφάσει χρησάμενος ὡς θυσίαν ἐπιτελέσαι βούλοιο, καὶ ἱεουργῆσαι τῇ Λευκόφρῳ Ἀρτέμειδι καλουμένῃ, ταύτῃ ὑποδείξας τὴν φιάλην, καὶ ὑποδείξας τὸ αἷμα καὶ χανδὸν πῖον ἐτελεῦσεν ἐθδύς. Sic teste Strabone l. x. Geogr. irrumpentibus in Phrygiam Cimmeriis Midas epoto tauri sanguine obiit: Ἦνικα, inquit, Μῖδαν αἰμὰ τι ταύρου πῖοντα φαῖν ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεόν. Traditque Plutarchus Flaminio, ex quorundam opinione Hannibalem, Midæ et Themistoclis exemplo, taurino sanguine epoto se enecasse. Gebhard.

Quum se, quæ regi de Græcia opprimenda pollicitus esset, præstare, &c.] Alludit Cicer. l. x. epist. ad T. Pompeion. vii. Ἀδελφός Scriptor apud Aristophanis Explanatorem: Οἱ δὲ φασιν, ὅτι συνειδὼς ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅτι οὐχ' οἷός τε ἦν διαπράξασθαι τῷ βασιλεῖ, ἀπερ ἐπηγγέλματο, οὕτως ἐπὶ τὴν τοῦ θανάτου αἰρεσιν παρεγένετο. Idem.

Ossa ejus clam in Attica ab amicis esse sepulta] Τὰ δὲ δοτὰ φασὶ κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προήκοιτες οἰκαδὲς, μελεῖσθαι δὲ ἀκείνου, καὶ τεθῆναι κρύφα Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὐ γὰρ ἔξην θάπτειν ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φυγόντος. Thucyd. Alii publico decreto factum fuisse prodiderant jussu oraculi, quod non citius fore pestilentie finem responderat, quam si Themistoclis ossa Magnesia reduxissent. Ἀδελφός quidam apud Arist. interpretem; λοιμωξάντων δὲ

Ἀθηναίων ὁ θεὸς εἶπε μεταγῆναι τὰ δοτὰ Θεμιστοκλέους. Μαγνήτιον δὲ μὴ συγχωρούντων, ᾗτήσαντο ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας θναίνοντας τῷ τάφῳ, καὶ περισπηνώσαντες τὸ χωρίον, λάβρα κομίζουσιν ἀποθνήσκοντες τὰ δοτὰ. Gebhard. De quo Pausanias in Attica. At Symmachus id falsum esse pntat, quod nec Herodotus nec Thucydides hujus rei mentionem faciant. Longol. Mag.

Quoniam legibus non concederetur] Leges enim vetabat, ejus, qui vel sacra legisset, vel patriam prodidisset, ossa in Attica sepeliri. Xenophon lib. i. Ἕλλησιν. Τοῦτο δ' εἰ βούλεισθε, κατὰ τοῦτον τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἑκροστέλναις καὶ προδόταις, ἔάν τις ἢ τὴν πόλιν προδοῖ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι. Lamb. Quod demonstrat etiam in Phocione Plutarchus. Quem usum tamen Romanos non observasse, liquet ex Ovidio Tristium l. iiii. Eleg. 3. Solenne hoc etiam nostris JCtis in Pandect. sub Tit. De cadaveribus punitorum: Deportatorum et relegatorum corpora minime transferri. Mag. Gravissimum namque prodicionis crimen, ut et læsæ Majestatis: quod et liberi etsi innoxii luunt, patriaque his interdicitur, quam prodidere. Respexit huc Virgilian. Sinon: 'Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla videndi Nec dulces natos, exoptatumque parentem; Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposecet Effugia, et culpam hanc miserorum morte piabunt.' Vide Kirchman. de Funer. Roman. append. et Gutherium de Jure manum l. 7. Schott.

De THEMISTOCLESIS rebus vide Plutarchum in vita. Herodotum viii. Diod. Sic. xi. Bibliothecæ, Thucyd. xi. Suid. v. Themistocles. AENIUM passim. Just. ii. Val. Max. et Frontinum. Cicer. Pausan. passim. Pohlenz. i. &c. Boetius. Multa quoque

de eo suppeditabant 21. epist. quæ sub ejus nomine circumferuntur. Effigiem e gemma annulari habes inter

imagines Ursini num. 141. quam tibi exhibemus.

Apud Fulvium Ursinum
in Gemma.

Paullo diversam exhibet nummus meus, his circum literis, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ; in postica parte

Victoriæ præoris navis insistens, dextra palmam, sinistra lanceam tenens cum literis ΚΑΤΑ ΠΕΡΣΩΝ.

III. ARISTIDES.

CAP. I. *Aristides*] De hoc Plutarch. in ejus vita et apophtheg. Herod. lib. viii. Val. vi. 5. *Savaro*.

Lysimachi filius, Atheniensis] 'Αριστοκλῆς ὁ Λυσιμάχου, ἄνθρωπος Ἀθηναῖος. Herodot. Plutarch.

Æqualis fere fuit Themistocli] ἰσὺς ἴσους sive ὁμοῦλιξ. Attico: 'Qua ex re pueritia nobilis inter æquales ferebatur.' Curtius Rufus lib. viii. 67. m. 'Attalum etiam æqualem sibi et haut disparem habitu oris et corporis, utique cum procul viseretur, veste regia exornat.' Lactantio lib. i. Inst. cap. 5. vocatur Orpheus 'æqualis ipsorum Deorum:' siquidem inter Argonautas cum Tyndaridis et Hercule navigarit. *Gebhard*.

De principatu contendit] 'Ἐπὶ τοῦ

πρωτείου. Fuisse contentionem inter Aristidem et Themistoclem etiam a pueris, testantur Plutarchus in Aristide, Herodotus Urania, Diodorus et Polyænus: 'Ἀριστοκλῆς καὶ Θεμιστοκλῆς ἐχθρότατοι πάντων ὄντες διεπολιτεύοντο. Illa per tempus inter utrumque deposita fuit, quando in Græciam transibat Xerxes. Additum fidei pignus elatis digitis, ac eodem loco clamantibus: Τὴν ἐχθραν ἐνταῦθα κατατιθέμεθα, ὥς ἂν πρὸς τὸν Πέρσῃ διαπολεμήσωμεν. Polyæn. i. Strateg. Causa hujus adducitur a Plutarcho in apophthegm. δὲ καὶ αὐτὸν ἐπολιτεύετο καὶ τὰς ἐταιρίας ἐφευγεν, ὥς τῆς ἀπὸ τῶν φίλων δυνάμεως ἀδικεῖν ἐπαυροῦσης. In vita Themistoclis aliam fuisse adserit, nimirum quod in amore Stesileæ præ-

stantis formæ mulieris corvales fuerunt: id vero ex Aristone philosopho adducit. Mox causam in diversitatem ingeniorum conjicit: Aristides enim placidus et animo tranquillus: Themistocles e contrario fervens, ambitiosus, et novarum rerum cupidus fuisse dicitur. *Long.* Sed est animadvertendum, Plutarchum cum in Themistoclis, tum in Aristidis vita, de puero, non de muliere aut puella esse locutum. Sic enim habet in Themistocle: Ἡράσθησαν γὰρ ἀμφότεροι τοῦ καλοῦ Σησίλειου Πλου τὸ γένος ὄντος, &c. In Aristide vero: Σησίλειος γὰρ, ὃς ἦν γένει Κεῖος, ἠράσθησαν. Vides utrobique de puero Plutarchum scribere. Sed in Themistocle legendum videtur Κλου, vel Κελου, non autem Πλου. *Mag.*

Obtrectantur inter se] Διεπολιτεύσαντο contrarias in republica partes foverunt. Epaminonda: 'Habuit obtrectatorem Meneclidem quendam, indidem Thebis, adversarium in administranda republica.' Paternus lib. II. 43. istiusmodi obtrectationes vocat 'Civiles contentiones.' Valerius lib. III. 8. vocat 'acerriimi studii in administratione Reip. dissidia.' Ejusmodi obtrectationes civiles viguerunt inter P. Africanum Superiorem et Tib. Gracchum, ut videre est ex A. Gellii lib. XII. 8. *Gebhard.*

Quanto antistaret eloquentia innocentie] Quanto intervallo præcederet ac superaret innocentiam eloquentia. Ennius Iphigenia: 'Plebes in hoc regi antistat; licet Lacrumare plebi, regi honeste non licet.' Tacit. Annal. II. 33. Apul. Metamorph. lib. IV. 'Tunc inter eos unus, qui robore cæteris antistabat.' Idem lib. VIII. 'Quanquam cæteris omnibus is genere viris antistaret.' Cum accusandi casu: Q. Metellus Numidicus apud Gellium: 'Qua in re quanto universi me unum antistatis, tanto vobis quam mihi, majorem injuriam atque contu-

meliam facit.' *Gebh.* Sidorius Epist. lib. VII. 14. ibique multa congestimus. *Savaro.*

Quanquam enim adeo] In Excerptis, cum cum enim adeo; et in glossa, pro quanquam. Sic unde unde dicebant, ὅθεν ὅθεν. Terent. Andr. IV. 2. 'ubi ubi erit,' quemadmodum, 'ut ut,' 'qua qua,' et similia. Vide Donatum. *Keuchen.* Videtur aliquid latere.

Excellebat Aristides abstinentia] Id est, integritate, eaque virtute, quæ in eo consistit, ut nulli fiat injuria, nullique res sua auferatur. *Lambin.* Quo etiam nomine illum prædicat Val. Maximus, de abstinentia verba faciens, lib. V. 4. Ac de paupertate ejus Nepos infra. *Schott.* Apuleius in Apologia: 'Eadem est paupertas apud Græcos in Aristide justa, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiens, in Homero deserta.'

Cognomine Justus sit appellatus] Quod erat cognomentum maxime regium et divinissimum. *Alex. ab Alex.* Diodorus Siculus lib. XI. Καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δικαιοσύνης δίκαιος ἐπωνομάσθη. Herodotus quoque, ut Aristidis mores accepit, eum censuit ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικάσσαντα, lib. VIII. 79. Cicero pro Sextio, et Tuscul. V. 'Aristides nonne ob eam causam expulsus est patria, quod præter modum justus esset?' Vide Æschinem Oratione κατὰ Κτησιφ. et περὶ παραπρεσβ. Plutarchum in Vita, ubi multa insignis ejus justitiæ exempla adfert. Val. Maxim. V. 4. *Lambinus.* *Longol.* Hinc tota scena in Aristidem intenta fuit, cum Athenis olim recitarentur in theatro versus Æschyli: Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει, βαθεῖαν ἀθλακὴν διὰ φρενὸς καρποῦμενος, Ἀφ' ἧς τὰ κεδρὰ βλαστάνει βουλευµατα.

A Themistocle collabefactus] Sparse enim in vulgus Themistocles Aristidem callide effecta modestia in fo-

remi potestate sublatis iudicii regnum adfectare. Alioqui et populus victoriis superbiens factus, ægre ferebat virtutis nomine præ cæteris aliquem excellere; ut refert Plutarchus. *Longol.* Idem civitatis insolentiam et rerum novarum causas incusat. *Mag.*

Testula illa exilio decem annorum] Ostracismo. *ἐξοστρακισμὸς ὅνδ τοῦ δήμου.* Herodot. At non erat Ostracismus improbitatis, ut Plutarchus ait, castigatio; sed honestiore vocabulo dominationis ac gravioris potentiae, et poena dicebatur. *Long.* Discrepat autem de Ostraci inscriptione cum a Probo, tum a se ipso. Siquidem in apophth. enim, qui de ejus odii causa interrogatus est, non literarum gnarum scribentemve in ostraco dicit, sed *ἀγράφωτον*. In vita vero non de uno, qui esset *ἀγράφωτος* et rusticus, peteretque ab Aristide, ut Ostracon inscriberet, sed de multis ait. *Mag.* De illa testula vide Justinum lib. II. Musonium apud Stobæum *περὶ ξένης*.

Exilio decem an. mult. est] Verum enim vero Athenienses hoc decennali exilio, quod laudi potius quam vitio ducebatur, et poenæ nomine impostam minime erat, cavebant, ne quis Tyrannide remp. invaderet, ut Athenis Pisistratus, Dionysii Syracusis. Sic refert in Miltiade extremo supra Nepos. *Schott.*

Codensque animadverteret] Proba lectio, quam omnino requirunt proximæ antecedentia. Nihilominus Barthius Advers. xxiv. 9. *codensque.* Gebhard. Infra in Cimone: 'Nam cum ille vir forti animo invidiæ ingratorum civium cessasset.' Præter Plutarch. in Apophth. ubialiter et expressius multo clariusque hoc refert: et in vita ejus. De Aristid. exilio Valer. v. 3. *Sav.*

Se ignorare] Id est, non nosse. Terent. Heaut. Plaut. Amphitr. 'Nisi etiam is quoque me ignorabit.' Unde sæpe apud eundem, 'ignobilis oculis

meis.' Id est, ne quidem de facie notus. Festus lib. XII. *Sav.*

Cupide] Tam cupide Gifanii nosterque codex scriptus. *Schott.* Sic legit Scioppius Verisim. IV. 2. Sed displicet id Barthio Advers. lib. xxiv. 18. Apud Suidam est: *πῶν δίκαιος ὢν.* *Ernst.* Cæterum etsi laudari debet studium justitiæ in Aristide, tamen imprudenter egit cum 'tam cupide elaboravit, ut præter cæteros justus diceretur.' Quod innuisse videtur quicumque cudi fecit nummum: qui penes me est, in cujus uno latere caput Aristidis cum inscript. *ΑΡΙΣΤΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ*: in altero mulier sedens dextra baculum tenens: infra: *ΒΟΤΑΗΣ ΓΝΩΜΗ*: circum *ΟΥ ΔΟΚΕΙΝ ΑΛΛ' ΕΙΝΑΙ*.

Justus appellaretur] Nimirum cum nimis opibus abundant resp. in luxum abeunt. Sic Ephesii Hermodorum abesse jusserunt non alio nomine quam quod frugi esset; de quibus illud exstat lepidum Elogium Heracliti, qui *σικερεως* cognomento Ephesius et ipse fuit: 'Digni sunt Ephesii, qui ad puerum usque omnes strangulentur, quod Hermodorum virum inter ipsos frugi ejecerint.' Addito 'nemo nostrum frugi esto, aut alibi id esto et inter alios.' Strabo Geograph. lib. XIV. *Schott.*

Nam postquam Xerxes] Hunc ad Aristidem exulem misisse legatos et tria millia Daricorum obtulisse, idem scribit Suidas; apud quem vide, quæ responderit. *Ernst.*

In Græciam descendit] Movit in Græciam. Sic *ἀναβαλεω* est expeditionem suscipere. Eodem modo, quo Latini *descendere*, Græci *καταβαλεω* jungunt. Memini apud Diodor. scriptum: *Τεθαβήμενος καταβαλεω εἰς τὸν πόλεμον.* Xenophon Agesilao: 'Ἐπειδὴ ὁ Πέρσης πρόσθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διέβη, ἀντιδιαβῆναι ἐπ' αὐτόν. Gebhard. *Schott.* Vide Justin. lib. II. in fine. Herod. in Urania. *Savaro.*

Sexto fere anno postquam erat, &c.]

Scriptus et Ultrajectina Editio: *Sexto fere anno, quam erat expulsus*. Nam sic sæpe veteres. Sueton. Claud. 17. 'Sexto quam profectus erat mense, demum rediit.' Curt. iv. 4. 'Tyros septimo mense, quam oppugnari cæpta erat, capta est.' Plin. H. N. viii. 42. de equo: 'Terram attingere ore, tridno proximo, quam sit genitus, negant posse.' Et *postquam* proxime antecedit. Verum quarto demum anno revocatum calculus annorum evincit. Revocatus enim Olympiad. lxxv. anno 1. Pulsus autem Olympiad. lxxiv. anno 2. Vide Chronologiam nostram. Schott.

[*Plebiscito*] Κατὰ φάσμα τοῦ δήμου. Malim *populi scito*, quomodo et heic in Mss. Dan. ac Leydensi, et in itidem aut aliis Codd. infr. legitur vii. 5. Id cum abbreviate scriptum esset *ppibscito* vel *pliscito* imperiti in notius mutarunt. Erat autem apud Roman. *populi scitum* lex, sive jussum a populo factum. Fest. in schedis Farnesian. ut a viris doctis suppletæ sunt: 'Scitum populi dicebatur, quod sine plebe cunctus patricius ordo, rogante patricio, suis suffragiis jussit.' Tacit. Ann. iii. 58. Aptè igitur Noster Atheniensium decreta 'populi scita' vocat, sicut xv. 7. Decretum de imperiò Epaminondæ innuens, ait: *populus jusserat*. Buchnerus.

CAP. 2. *Apud Salamina*] Quod ex Herodoto intelligere licet in Urania. Ubi narrat præclarum et memorabile ejus facinus. Lambinus mallet *Salaminam* aut *Salaminem*: nulla necessitate. Vid. sup. ad ii. 2.

Idem Prætor fuit Atheniensium] Ἀρχων sine sorte, virtutis magnus ergo, extra ordinem electus. Plutarchus in ejus vita docet ex Idomeneo: Καὶ μὴν ἔρχαι γὰρ τὸν Ἀριστείδην ὁ Ἰδομενεὺς, ὃς κναμεντὸν, ἀλλ' ἐλομένον Ἀθηναίων, φησὶν. Vide Joan. Meursii Archontes libro i. c. 9. Prætor hoc loco Στρατηγός. Oī Στρατηγοὶ dicti etiam, qui summum magistratum

ἀρχόντων tenere, inter quos sine fabis missis Aristides. Hinc Eupapius æquipollenti dictione στρατοειδάρχην appellavit, in vita Proæresil. Ubi observa, non sibi elegisse Archontem e civibus suis Athenienses, ut solebant, sed ab Imperatore accepisse. Hinc μέγας στρατηγός, et μέγας δοῦξ, gloriosa nomina apud Nicephorum Gregoram et alios. Sed deinceps Magni cognomentum abrogatum et ἀρχαὶ Duces appellati. Laonicus Chalcondyles Athenarum ἡγεμόνα dicit, iv. Quo sensu Imperatores a militibus nominati, qui imperium belli suis auspiciis administrandi a populo accepissent. Hunc Veteres, ut notat Justinianus in Novellis, Prætorem vocaverunt. Keuchen.

[*Mardonius*] Satrapes, natione Medus. Pausan. Nonnulli hunc cum Mardochæo confundant, qui patris Estheræ. Nomen non admodum ablodit, sed ætas, atque aliæ circumstantiæ apud Herodotum. Keuchen.

[*Fusus*] Lapide percussus. Plut. in Arist. Reliquit illum in Græcia Xerxes post cladem Salaminiam. Herodot. in Calliope. Justin. xi. Orosius xi.

[*Neque aliud est ullum*] Sane Thucydides et Plutarchus non segnem operam in Marathonia quoque pugna apud Miltiadem, quem consilio et sagacitate juvit, ab illo navatam prædicant. Verum quia non fuit ambitiosus, victoriam animis ferventioribus concessit, ut Miltiadi Marathonæ, Themistocli Salaminæ, Pausaniæ Platææ. Longol.

[*Justitiæ vero et æquitatis multa*] Exempla hæc commemorat M. Tullius lib. iii. Officiorum, quod Themistocles Lacedæmoniorum classem incendi posse Aristidi suggerisset, qui utile id quidem, non tamen honestum fore ratus, dissensit. Æquitatis autem illud exemplum, ab universa Græcia tributorum arbitrum electum, omnibus placuisse, gratum-

que existit, ut mox Nepos commemorat. *Schott.* *Æquitas* hoc loco à *μετρίτης*, cui opponitur *παρὰμετρίτης* et intemperantia. *Boecler.*

Et innocentia] Innocentiam equidem Aristidi non abjudico supra prædicatam: illud moneo, hoc loco continentiam potius rescribendum videri, quam virtutem mox abstinentiam nominat, quæ sæpe in liisem adhiberi solent, ut ad Scriptorem de Viris Illustribus annotare me memini. *Schott.* Frustra: *innocentia* enim quandoque est continentia vel abstinentia, et avaritiæ opponitur. Vid. Cicer. pro L. Manil. c. 13. Val. Maximus lib. v. 4. 'Aristides, quo totius Græciæ justitia censetur, continentia quoque eximium specimen.'

Intemperantia] Impotentia, sævitia, superbia, *βασιλῆα*.

Et justitia factum est Aristidi] Vide Diodorum Siculum lib. xi. Plutar. in Aristide, et Thucydidem lib. i. Tradunt Scriptores, illum, ut ictum fœdus cum omni Græcia firmaret, post diras execrationes, accensos ferreos orbes in mare dejecisse; adjurans, ut ita extinguerentur cum omni stirpe et gente, qui contra fœdus irant, veluti ignitum illud ferrum aqua. *Alex.* ab *Alex.*

Bellum renovare] De novo et integro inferre. Hamilcare: 'Sed ita, ut statim mente agitare, si paullum modo res essent reffectæ, bellum renovare.' Hirt. lib. viii. 1. 'Complures eodem tempore civitates renovare belli consilia nitebantur.' Tacit. Annal. iii. 20. 'Eodem anno Tacfarinas, quem priore ætate pulsus a Camillo memoravi, bellum in Africa renovat.' *Gebk.*

CAP. 3. Quantum pecuniæ quæque civitas daret] *Συντάξις* appellarunt Athenienses nomine specioso et leni, quia nomen *φάρος* moleste ferebant Græci, inquit Harpocratio. Isocrates *περί εἰρήνης*. 'Ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα μὲν, ἢ τὴν θάλασσαν πλέομεν πολλαῖς τρήρεσι,

καὶ βασιλῆα τὰς πόλεις συντάξις δίδουσι. Appellabant tamen et *φάρους*, ἀπὸ τοῦ φέρειν. *Æschines* *περί παραπρεσβ.* 'Ὡς ὃν Ἀριστοειδῆς, ὁ τοὺς φάρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος. *Lambin.* Vide collecta Meursio Fortun. Attic. cap. 7. p. 53. et seqq.

Quadringenta et sexaginta talenta] Cod. P. Dan. *Quadringena et sexagena.* Sic Schotti ac Gifanii: ut infra in Alcibiade: 'Quinquagena talenta vectigalis capiebat.' Si vel minima talenta Attica accipias, summam efficient nostri æris ducenties septuagies sexies mille aureorum coronatorum. *Schott.*

Id enim commune ærarium esse] Ταμείον δηλὸς ἦν αὐτοῖς, καὶ ξυνοδοὶ ἐς τὸ ἱερὸν ἐγγύοντο. Thucyd. Erat enim locus munitissimus et nulli suspectus. Vel forte intellexit Delii templum, quod in magna veneratione, nedum Græcis, sed exteris etiam gentibus erat. *Nag.* Solebant antiqui thesauros privates et publicos in Deorum templis ac fanis deponere, ut eorum religione ac metu securitas pararetur; aut loca illa sacra et inviolata essent. Passim exempla præbent Historici et alii. De templo Hierosolymitano, auctor Hegesippus lib. i. 17. Abbas Uspergens. in Chron. De æde Saturni apud Romanos, Juvenal. Scholiast. De templo Dianæ, infra Nepos. Sic Macedones in oppido Quinta juxta Tharsum, Syracusani in Labdalo castello, Assyrii Susi, Persæ, Gazæ, Ebræi in Thrace et Tauro Hierieuntis, Tigrani in Bambina et Olena, Babylonii in Zeugmate juxta Euphratem, alii alio loco sua *χρηματα* ad belli opus deponebant. Cujus rei rationem habes apud Minutium in Octavio, et alios. *Keuchen.* De eo multa collegit Ferrandus Adduensis Insaber J. C. in libro observ. *Schott.* Adde Brodæum Miscell. iv. 17.

Athenas translata] Vid. Just. iii. 6. 4. *Nullum est certius indicium]* Τάξας

δὲ τοὺς φόρους τοῖς Ἕλλησι, τοσοῦτον πτωχότερος ἐπαυλῶθεν, ὅσον εἰς τὴν ἀποδημίαν ἀνέηλθεν. Plutarch. Similes fuerunt Epaminondas, Lamachus, Phocion, Pelopidas, atque alii Duces, de quibus passim Hist. Græcorum. Præter Herodot. Aristidem, Frontin. iv. 3. 'idem præstiterunt Athenienses filiis Aristidis, post amplissimarum rerum administrationem, in maxima paupertate defuncti.' Savaro.

Decessit] In Ponto, auctores apud Plutarchum. Athenis, alii. Circa Ioniam, Craterus. In Phalereo portu, Plutarchus. Quo fit, ut hallucinatus videatur Seneca, in Consolatione ad Albinam, cap. 13. ubi 'Aristidem capitis damnatum, ductumque ad supplicium fuisse' tradit. Quod de Phocione statuendum, ut disertim refutavit istum locum Just. Lips. Sed quamvis omnes paupertate maxima laborasse Aristidem asserant, Plutarch. tamen in principio vitæ ejus opulentum ex Demetrio Phalereo fuisse asserit. Ante mortem tamen restitutus in pristinum statum quæstura functus est. Longolius.

Ut qui efferretur] Alii Codices, ut quibus efferretur. Sic fere loquuntur Plautus et Terentius. *Efferre* autem uisitate, pro mortuum domo ad sepulcrum exportare. In Cimone: 'Pauperes, qui unde efferrentur non reliquissent, suo sumptu extulit.' Eumene: 'Amplio funere extulit.' Attico: 'In funere matris suæ quam extulit annorum nonaginta.' Sic Terentius Andria: 'Effertur: imus.' *Ἐκφέρειν* dicunt et Græci, ex quo *ἐκφορά*. Jam vero etiam Aristophanes in Pluto summam paupertatem declarare volens, sic loquitur: 'Ὡς μακαρίτην, ὃ δάματ' ὅν βλον αὐτοῦ καταλέξας, εἰ φεισάμενος, καὶ μοχθήσας, καταλείπει μὴδὲ ταφῆναι. Lambin. Savaro. Talis fuit Agrippa Menenius apud Valer. Maximum lib. iv. 4. et Pilnium xxxiii. 10.

Et de communi ærario dotibus datis, collocarentur] Æschines oration. κατὰ Κτησιφ. Ἀριστοκλῆν δὲ τὸν τοὺς φόρους τάξαντα τοῖς Ἕλλησιν, οὐ τελευτήσας τὰς θυγατέρας ἐξέβαλεν ὁ δῆμος. Illæ dotes ex Prytanæo sponsis in matrimonium datæ. Plutarchus in vita: Καὶ τὰς μὲν θυγατέρας ἰστοροῦσιν ἐκ τοῦ πρυτανείου τοῖς νυμφίοις ἐκδοθῆναι, δημοσίᾳ τῆς πόλεως τὸν γάμον ἐγγυόσης, καὶ προῖκα τρισχιλίας δραχμὰς ἐκατέρᾳ ψήφισαμένης. Lambin. Longol. Mag. De hisce vide Meursium Ath. Attic. i. 8. *Collocarentur*] Nuptum darentur. Epaminonda: 'aut virgo amici nubilis et propter paupertatem collocari non posset.' M. Cicero lib. ii. de Officiis. 'Cum consuleretur, utrum bono viro pauperi, an minus probato diviti filiam collocares.' Idem de Inventione: 'P. Scipio Corneliæ filiam Ti. Graccho collocavit.' De illis quorum filiæ publice ex ærario dotatæ fuerint collocatæ nuptum, vide Val. Maximum lib. iv. 14. de Paupertate laudata. Gebhard.

Decessit autem fere post annum quartum] Anno fere post Romam conditam cclxx. Nam Marathonis pugna cclx. Urbis conditæ pugnata est, teste Agell. lib. xvii. 21. Themistocles vero obiit Olymp. lxxvii. anno 2. Non igitur Aristidæ filiam duxit Socrates, ut Lærtius lib. ii. ait, sed θυγατρίδην, ut Plutarchus in Aristide, notavitque doctiss. Casaub. in Lærtium. Schott. De loco mortis et sepulcro ei publice constructo, vid. Plutarch.

De Aristide videndi Plutarchus in vita, Herodotus in Urania, Diodor. Sicul. xi. Polyænus i. Frontin. iv. 3. Valer. Maxim. v. 3. ext. Justin. ii. 15. Cic. passim, Senec. de benefic. iv. 27. et Consol. ad Helv. 13. (ubi tamen errasse videtur Seneca) Æschines contra Ctesiphontem, Suidas. Boeckl.

